

ISBN 978-973-558-613-3

NOI FIZICIENI ȘI TRECUTUL REGĂSIT (1965-1970)

NOI

FIZICIENI ȘI TRECUTUL REGĂSIT (1965-1970)

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

ARS DOCENDI

NOI.
Fizicieni şi trecutul regăsit
(1965-1970)

Motto:

...mă îndrept spre mintea mea, care trebuie să găsească adevărul. Cum însă? grea nesiguranță, ori de câte ori mintea se simte depăşită de ea însăşi; când ea, care este cercetătorul, este în acelaşi timp şi ținutul întunecat în care trebuie să scormonească şi în care toată încărcătura nu-i va fi de nici un folos. Să caute? Nu numai atât: să creeze. E în fața unui lucru care nu există încă şi pe care numai ea îl poate realiza, făcându-l apoi să pătrundă în lumina lui.

...Solicit minții mele o sforțare mai mult, anume să readucă încă o dată senzația care dispare... şi simt tresărind în mine ceva care se mută din loc, care ar vrea să urce, ceva căruia i s-a ridicat ancora de la o mare adâncime; nu ştiu ce este, dar urcă încet; simt rezistența şi aud zgomotul depărtărilor străbătute.

...Va ajunge oare până la suprafața conştiinței mele clare această amintire, clipa trecută pe care atracția unei clipe identice a venit de atât de departe să o solicite, să o emoționeze, să o răscolească în adâncul meu? Nu ştiu. Acum nu mai ştiu nimic, amintirea s-a oprit, poate că a coborât din nou; cine ştie dacă se va ridica vreodată din noaptea ei?

...Şi, pe neaşteptate, amintirea mi-a apărut!

Marcel Proust,
În căutarea timpului pierdut (Swann).

Editor: **Ioan Crăciun**
Tehnoredactare: **Autorii**
Copertă: **Şerban Georgescu**
DTP: **Ars Docendi**

Editura ARS DOCENDI – Universitatea din Bucureşti
Editură cu profil academic şi cultural recunoscută de
CONSILIUL NAȚIONAL AL CERCETĂRII
ŞTIINȚIFICE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

Şos. Panduri 90-94, sector 5, Bucureşti
Tel./Fax: +4 021 410 25 75
www.arsdocendi.ro
office@arsdocendi.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NOI
Fizicieni şi trecutul regăsit (1965-1970)
ed. îngrijită de Șerban (Joe) Georgescu,
Silvia Mateescu
Bucureşti: Ars Docendi, 2012

I. Georgescu, Șerban (ed.)
II. Mateescu, Silvia (ed.)

ISBN 978-973-558-613-3
53(498):929

Copyright © Autorii, 2012

Tipărit la Tipografia Editurii *Ars Docendi*

Printed in *Romania*

NOI
Fizicieni
şi trecutul regăsit
(1965-1970)

Ediție îngrijită de
Şerban Georgescu
Silvia Mateescu

ARS DOCENDI
UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

Departe de a fi eterni spiritual, încercăm, cel puțin la un anumit nivel interior, să ne impunem modestia de a nici nu ne crede. O rațiune suficientă ar fi aceea că suntem produsele unor ascendenți spirituali de excepție. Ne-ar plăcea să credem, de asemenea, în descendenți spirituali de excepție. Lor le dedicăm acest produs al fericirii momentului regăsirii noastre.

Cuvânt înainte

A trecut un an de la editarea primei noastre cărți. Cartea promoției Fizică ’70 a fost un succes, am spune neașteptat, care ne-a uimit și pe NOI.

Dacă, așa cum spunea la lansare, Laura Țugulea a fost nașa primei cărți, de data asta rolul ei l-a jucat colega noastră din Onești, Milica Axinte. Pentru că la doar două săptămâni de la lansarea primeia – impulsionată probabil de povestirea „Partida de șah“ trimisă tuturor colegilor de Nicu Mazilu, un demn urmaș al lui Creangă, cum l-au numit mulți dintre noi – ea a trimis un mesaj cu întrebarea: „Dragi colegi, nu cumva doriți o nouă ediție, revizuită și adăugită? Sau, poate, volumul al II-lea...?“. A fost un entuziasm general.

Și ideea, odată încolțită, a început să crească, timid la început, din ce în ce mai viguroasă ulterior, ca o floare în plin soare, udată la timp de ploile primăverii.

Și iată-ne acum, după un an, cu o nouă carte a noastră. Nu i-am zis volumul al II-lea pentru că, așa cum bine spunea la un moment dat Radu Munteanu (alias RIM), acest Umberto Eco al nostru: „Am unele rezerve. Nu ar fi un volum al II-lea propriu-zis, ci mai degrabă versiunea 2.0 a volumului, cea publicată fiind versiunea 1.0. Mai binele e aproape întotdeauna dușmanul binelui. Aș vedea mai degrabă un soi de *addendum* cuprinzând contribuțiile colegilor care n-au participat la volum într-o primă parte și o colecție de texte libere, de amintiri suplimentare într-o parte a doua. Șansa de a rata reușita volumului e reală. Cred că formula pe care o contrapropun ne protejează parțial de acest risc.“

Așadar, cartea de față se dorește, de fapt, o completare, și nu o „ciorbă reîncălzită“, cum au numit-o, încă din față, unii dragi colegi „cârcotași“, dar care, până la urmă, au scris și ei. Dacă am reușit, rămâne să decideți singuri, după ce o veți fi citit până la capăt.

Această nouă carte, ca într-un „joc secund“, se leagă de prima prin multe elemente: în primul rând, prin titlu, prin format, prin coperți, prin structurare, prin autori (mult mai puțini de această dată, doar douăzeci și ceva de curajoși) și, nu în ultimul rând, prin editură – aceeași *Ars Docendi*, căreia îi mulțumim din nou, public, pentru că ne-am dat seama că deviza ei este cu siguranță: *„Noblesse oblige“*.

Dar noua carte are în plus și multe surprize – plăcute desigur. Nu le divulgăm acum. Vă lăsăm plăcerea să le descoperiți singuri.

Singurul regret pe care-l avem este că nu am reușit să-i convingem să participe pe cei care nu au scris nici prima dată (cu excepția a trei colegi).

Nu putem spune că drumul parcurs până la realizarea acestui al doilea proiect al nostru a fost ușor. Însă, odată țelul stabilit, am adoptat politica pașilor mărunți. Și nu vrem să vă ascundem că am avut și noi momentele noastre de descurajare. Oameni suntem. Norocul a fost că, deși fiecare dintre noi doi a mai căzut din când în când într-o groapă de potențial de acest gen, acest lucru nu s-a

produs simultan. Şi atunci ne încurajam reciproc cu formula bine-cunoscută: „ai puțintică răbdare!“

Acest *flash-back* în trecutul nostru, cum bine a definit cartea de față Lulu Cădere, conține emoționante cronici de familie, amintiri din studenție, despre examene, colegi, profesori, aventuri de prin căminele de la Grozăveşti, Regnault, Carpați sau „Six of March resort, near Dambovitza beach“ – care pe românește înseamnă căminul studențesc de la Drept, pe bdul. „6 Martie“ (azi bdul. Elisabeta). Şi, în general, transpare atmosfera anilor copilăriei, adolescenței, tinereții şi maturității noastre. Citind toate acestea, de cele mai multe ori ne-am emoționat sau am râs cu poftă. Pentru că acest volum al II-lea – *Incognito* pare scris cu şi mai multă dezinvoltură, libertate în exprimare, vervă, asta ca să nu spunem talent – pentru că ar fi un cuvânt mare, mult prea pretențios şi prețios în acelaşi timp. Cu unele excepții, desigur, care se ştiu şi au nume ca Radu, Nicu, Lulu – asta la o primă vedere şi nu neapărat în această ordine, ci trebuie să faceți permutări de 3 luate câte 3. Dar şi mulți alții care pe noi ne-au surprins.

Am promis că nu vă dezvăluim surprizele, dar nu putem totuşi să nu amintim aici capitolul de eseuri dedicat în exclusivitate Fizicii, ştiinței în general, unde câțiva colegi şi-au expus punctele de vedere – deosebit de interesante şi incitante totodată. Şi încă un amănunt important: două capitole ale cărții sunt inspirate – ca stil şi format – de cartea *The Great American Novel* a lui Keith Malley, dar şi de povestirea „O singură absență“ din volumul *Fals tratat de alchimie onirică*, dăruit colegilor de către RIM (ca autor) în septembrie anul trecut.

Cartea se doreşte în acelaşi timp un omagiu adus tuturor profesorilor noştri, nu numai celor ale căror figuri şi personalități remarcabile au fost evocate în prima sau în această a doua carte.

A fost un an greu pentru NOI, marcat şi de dispariția a trei dintre colegii noştri – Florina, Jan şi Sorin, oameni deosebiți, care au făcut cinste numelui de fizician. I-am plâns cu toții.

Solomon Marcus, renumitul matematician-academician, consacră o parte importantă a lucrării sale, *Paradigme universale*, problemei timpului.

El spune că nu există o definiție a acestuia, ci doar zeci de feluri de timp: timp cronologic, timp fizic, timp biologic, timp subiectiv, timp lingvistic, timp cuantic, timp relativist etc. În marea lor dezbatere filosofică, Bergson i-a spus lui Einstein: „timpul de care vorbiți dumneavoastră în ştiință nu e un timp autentic, real, ci e un timp spațializat. Adevărul este că întreaga tradiție a referirilor la timp în ştiință, din antichitate şi până azi, s-a aflat sub tirania metaforelor spațiale... Cu ochelarii metaforei vom citi marea varietate de timpuri. Expresia „timpul trece“ este o metaforă hidraulică pentru că imediat ne gândim la asimilarea timpului cu un curs de apă, cu un râu. Ea vine de la Heraclit – Panta rhei (*Πάντα ῥεῖ*, „Totul curge“. E o schimbare continuă.

...Înțelegi timpul ca un val care vine peste tine, uneori ca un tsunami, sau mai degrabă tu vii ca un val peste el? Sunt două extreme, viața cotidiană se situează

undeva între aceste două extreme. În bună măsură, tot efortul pe care îl face cultura omenirii este de a mări ponderea viziunii a doua: noi să venim peste timp, noi să-l facem, nu alții să ne trăiască viața, ci noi să ne-o trăim, cum spunea, foarte frumos, Steve Jobs.

...Şi se ştie că temporalitatea extrem-orientală stă sub semnul metaforei cercului, este dominată de viziunea periodicității (mitul eternei reîntoarceri), spre deosebire de cea occidentală, care se află sub semnul linearității.

...În ce constă farmecul trecerii timpului? Să prinzi o clipă magică, marcantă, să-ți stăruie în amintire, să cauți să te agăți de ea. Asta face tot timpul! Frumusețea trecerii timpului cred că stă în a savura clipa.“

Vă mărturisim că suntem mândri de noul volum şi nu putem încheia fără îndemnul, de-acum cunoscut: citiți această carte şi vă bucurați!

Nu ştim dacă a reieşit din expunerea de mai sus „de ce, o nouă carte a promoției?“ *Scripta manet*... Şi totuşi... O să-i lăsăm în continuare pe câțiva colegi să-şi expună argumentele proprii şi să încerce să răspundă la această întrebare.

Silvia Mateescu, Şerban (Joe) Georgescu
aprilie 2012

De ce o nouă carte a promoției?

Primul argument

La vârsta când noi ne-am întâlnit şi cunoscut, acum aproape jumătate de veac, lucrurile erau puțin diferite față de cele de-acum: aveam oleacă de păr pe cap, fără nuanțe albe, nu oftam urcând pe scări, chiar şi cu țigara-n gură – era parcă o bucurie să le sărim! – boiul ne era parcă mai atrăgător. Apoi, grijile: astea nu prea existau. Trăiam numai prezentul, indiferent că mergeam, alergam, dormeam, iubeam sau pur şi simplu citeam. Şi eram în special inventivi în a acapara hulpav impresia de tot felul, aşa încât clipa trecea mai greu. Dar... clipa a trecut... Mai întâi greu, apoi din ce în ce mai repede, iar acum zboară. Că după ce-ai trecut de coama dealului, natural, prinzi viteză! Dar acele vremuri de-acum o jumătate de veac trăiesc încă în noi şi, aparent, n-ar exista pentru o a doua încercare a noastră, fie ea chiar şi literară, argument mai convingător decât ele. Poate doar unul fundamental, dar nu ducem lipsă nici de-acela!

Că la vârsta noastră avem argument din belşug! Mi-aduc aminte că se deschisese de câtăva vreme restaurantul Bucur de lângă Operetă. Dar era dincolo de posibilitățile noastre pecuniare. Eram odată cu doi prieteni filozofi într-un birt de pe lângă Splai, vizavi de Operetă, bând câte-o bere, rece sau cum da Domnul, că era ieftină, pe potriva buzunarului nostru. „Bă, voi ați dat vreodată pe la Bucur?“ mă iau eu să schimb tăcerea-n vorbe. Unul dintre filozofi, mai umblat bag seamă, mormăi absent: „Am fost odată, m-a dus unul, da’ nu-i cine ştie ce! Vinu-i foarte scump: zece lei sticla de trei sferturi! Da-i bun, ceva grozav! Şi cântă muzicanții ăia... ceva nemaipomenit!“ „Ce-ar fi să dăm şi noi pe-acolo?“ zisei eu într-o doară. „Te-ai țicnit? Nu vezi că eşti tinichea?“ „Fugi de-aicea, eu am trei lei. Tu cât ai?...“ Şi-am strâns vreo doisprezece lei: aveam de-o sticlă de vin bun, chiar şi de bacşiş. Am intrat cu curaj la Bucur în restaurant şi-am comandat o sticlă de tămâios, ascultând romanța dulce pigulită de-un viorist cu mare aplecațiune, dar care nu prea avea audiența meritată: îi lipsea ceva. Ne-a umplut chelnerul păhărușele cu licoarea sfântă, am ciocnit, am gustat şi ne-a venit curaj de viață expansivă. Am început să murmurăm – aveam şi glas dulce pe-atunci, ca vinul ce-l gustam! – cuvintele romanței, iar vioristul, încurajat că se afla cine să-l bage-n seamă la modul serios, veni către masa noastră cu acompaniament, încurajându-ne cu plecăciunile caracteristice breslei. Şi ne-am dat drumul, era ceva de vis în cântec...

Câțiva moşi se strânseră-n jur, trăgându-şi scaunele mai pe-aproape, lăcrimând cu alean şi arătându-ne astfel semnele dragostei ce transcende vârstele. Realitatea noastră era visul lor, transpus în limba romanței dulci! Am băut atunci câteva sticle de vin până au venit fripturile şi cârnații – bătrânii se întreceau în a ne trata, iar noi nu-i dezamăgeam! – pe urmă alte sticle de vin, o petrecere în toată regula. Apoi, târziu de tot în noapte, bătrânii ne-au plătit un taxi să ne ducă pân’la Grozăveşti, că tramvaiele nu mai circulau de mult...

Ce-i mâna pe-acei moşi să-şi cheltuiască banul pentru nişte coate-goale? Aleanul! Banul nu le mai putea folosi confortului decât în puțină măsură: dacă acel confort nu atingea coarda sufletului lor, nu mai era confort conform naturii sale! Ce ne mână pe noi acum să ne-adunăm? Tot aleanul! E mai greu să ne justificăm expresia prezentă, hai să-i zic literară, dar asta se poate pune cumva pe seama imanentului: orice om doreşte să se exprime, prin însăşi definiția sa. Cel mai adesea însă, îi lipseşte prilejul. S-ar putea dar spune că vreo câțiva dintre noi, subsemnații în speță, şi prin noi *a priori* şi ceilalți, au aflat acum un prilej bun de expresie...

Dar se poate elabora la infinit asupra unui argument pro sau contra în orice întreprindere. Speculația umană, ajutată de analogie şi îmbogățită prin comparații metaforice, devine foarte prolifică, mai ales atunci când e vorba de a justifica, îndeosebi fapte de inimă. Însă motivul real care dă, cred eu, şi argumentul fundamental de care pomeneam mai înainte, al recidivei de față, motiv atât de greu în conținut şi semnificație că devine aproape obiectiv, se află a fi foarte simplu:

Ne-am lansat în noaptea vieții atraşi, ca fluturii către lumina lămpii pâlpâinde, de licărul luminii viitorului ce-i dădea cunoscuta amăgire a falsei claritați. La fel de slabi ca şi fluturii – deşi n-am fi recunoscut-o pe-atunci, Doamne fereşte! – şi la fel de agresiv dornici. Dar, spre deosebire de fluturi, am învățat să nu ne pârlim aripile, să atacăm adică lumina prin părțile ei neprimejdioase, savurând-o ca pe un balsam întăritor şi salvându-ne, astfel, de năzuințe. Şi-am aflat, pe drumul şi-n timpul vieții, şi cum să furăm fericirea, ingredientul mirific ce transformă viața-n viață, care nu există decât în muzeele împlinirilor umane şi pe care nu-l poți avea decât de furat. Pe bani nu se găseşte nicăieri, căci banul nu-ți poate da mai mult decât confortul comun, exterior, ca şi moşilor de demult şi de oricând!

Aşadar, cum ziceam, am purces în noaptea vieții, fiecare-n petrecerea lui, şi-am hoțit după fericire, fiecare cum l-a tăiat capul şi i-a permis inima, şi-acum, ca să-l parafrazez pe bătrânul libertin Louis Protat:

...au tapis-franc nous sommes réunis,
Pour manger nos pratiques sur l'orgue,
Nous sommes venus ici nous refaire de sorgue...

Cartea de față este un *tapis-franc* al nostru. Ne face, aşadar, deosebită plăcere, ca oricărui om în vârstă de altfel, pentru că-i un revigorant natural, să împărtăşim unul altuia, şi-mpreună lumii, fiecare-n romanța lui, păcatele transformate-n diamantele clar cizelate de minunatul bijutier care-i inima noastră. Există oare un argument mai obiectiv, mai pur şi mai convingător pentru o recidivă?

Nicolae Mazilu, Mircea Porumbreanu
aprilie 2012

Al doilea argument

De ce o altă carte a promoției? Care să-i fie statutul? Prima a fost un succes, poate nu întru totul aşteptat. Emulația manifestată limpede încă din schimburile de mesaje e-mail cu scopul aglutinării şi apoi organizării efective a sărbătoririi, dădea de înțeles că această întâlnire urma să fie una fierbinte. Asta după ce la precedenta, cea de 10 ani, prezența nu ajungea la 40%. A fost. Sistemul comunității colegilor s-a dovedit a avea, *metaphoric,* două proprietăți: existența unei nu chiar aşa de misterioase particule de schimb care să realizeze coeziunea ca o interacțiune tare, pe de o parte, şi un efect asemănător ecoului de spin, manifestate atât la nivel electronic, deci atomic, dar şi la nivel nuclear. Toți colegii cunosc noțiunea spin-ecou, nu e nevoie s-o explicităm, chiar dacă ei au libertatea să accepte sau nu metafora sincronicității participării emoționale.

Cartea a originat într-o stare excitată, funciarmente instabilă, a sistemului colegilor. Spun sistem căci ar putea fi simultan atom şi nucleu. Energia de excitație fu radiată ca participare la carte. Se potrivi că frecvența proprie a cărții să fie rezonantă cu acest supliment de energie. Mai mult sau mai puțin cuantificabil şi ca supliment de resurse pecuniare. Acestea constituind, însă, doar suportul, nu şi disponibilitatea şi, mai ales, capacitatea. Succesul căreia poate fi măsurat (în fizică, ce nu se măsoară se evaluează, se estimează, se presupune) prin ceea ce eu – trecut, cum recunoşteam spăşit, la catalog, cu arme şi bagaje în altă tabără – numeam efectul Rashomon: acelaşi eveniment văzut din perspective diferite. Puteam spune la fel de bine efectul *Citizen Kane,* filmul lui Welles e mai cunoscut. N-au fost multe astfel de momente, dar s-au centrat pe evenimente memorabile, în care au fost implicate persoane la fel de memorabile. Îndeajuns ca să dea o marcă de personalitate cărții. Dar se pune întrebarea dacă acest efect are sau nu un corespondent metaforic în modelele atomic/nuclear. Aş zice că este interacțiunea slabă. Cea răspunzătoare de radioactivitatea *ß*. De ce? Deoarece am constatat, după lansarea cărții, că emulația continuă, fie şi după o curbă tot de tip radioactiv, dar cu o perioadă de înjumătățire, slavă Legilor Naturii, lungă. Sistemul mai posedă energie de radiat. Iată motivul de fond, fizic, fie şi la nivel metaforic, al acestei cărți secunde. Motivele concrete: ba cutare coleg nu se regăseşte în carte şi ar fi dispus să scrie, ba alții ar mai adăuga amintiri, ba că într-o carte despre fizicieni nu prea e fizică, paginile curriculare fiind dări de seamă, iar nu fapte fizice *stricto sensu*.

Am discutat asupra statutului. Un volum al II-lea propriu-zis ar fi anulat ce avea cartea mai bun. Addenda ar fi sunat sec şi pretențios. Am propus şi colegii au fost, în linii mari, de acord, să definim statutul acestei cărți secunde parte integrantă, cumva, a CĂRȚII noastre, prin titlu, care leagă conținutul de cartea inițială, dar îi lasă libertatea autostructurării, astfel încât să satisfacă, în cât mai mare măsură, cât mai mulți dintre colegi. Aşa a apărut cuprinsul pe care-l vedeți tipărit. Dacă ponderea cărții princeps cade pe fişe signaletice, telegraficele amintiri şi pozele fiind

cumva ambalajul, această a doua componentă a CĂRȚII are două focare, precum orice planetă cinstită, *apud* Johannes Kepler, confirmat de sir Isaac. Un capitol mai consistent de amintiri şi, mai ales, elementul de real conținut, capitolul de eseuri libere pe teme fizice. Noi fişe personale? Câte se vor fi adunat. Poze mai vechi şi poze mai noi, într-o unitate dialectică.

Această introducere îşi asumă şi trista misiune de a propune păstrarea, înainte de lectură, a unui moment de reculegere în memoria dragilor noştri colegi plecați puțin între timp. Îi regretăm şi-i iubim pe toți trei, dar ne lipseşte, pentru capitolul eseuri, butada unuia dintre ei, cu care ar fi încheiat propriul text: aceasta e teoria mea şi nu sunt de acord cu ea.

Nu vrem să prelungim inutil aşteptarea lecturii voastre. Citiți-vă, căci fiecare se scrie pe sine.

Radu-Ilarion Munteanu
februarie 2012

Partea întâi:
NOI și trecutul regăsit

MARIA (MILICA) AXINTE

„De mult timp tinerețea s-a scuturat ca merii,
O, clar april al vieții, de-a pururea pierdut!
Te-ai stins pe nesimțite. Te-ai destrămat tăcut,
Cum se destramă zilnic blândețea primăverii“.

(Omar Khayyám)

Aud
şoapta grea a străbunilor

Primăvara anului 1877. Europa – în fierbere.

I-a zis nevestei lui: „de va fi băiat, să-i pui numele Gheorghe!“.

Şi a plecat... A plecat la oaste.

După o lună, Maria, nevasta lui, a dat naştere unui băieţel...

Bărbatul ei, Nicolae, nu s-a mai întors. A murit... A murit în august 1877 în luptele de la Plevna! Nu şi-a văzut băiatul...

Prin decret, regele Ferdinand i-a conferit titlul de erou soldatului Axente Nicolae.

Acest erou, Nicolae Axente, a fost străbunicul meu.

Numele său, alături de numele altor eroi ce şi-au jertfit viața în luptele pentru independență față de Imperiul Otoman, pentru apărarea pământurilor străbune în cele două războaie mondiale, pentru câştigarea libertății şi a democrației în 1989, este pomenit – în slujbele din cele două biserici din sat – de fiecare dată la ziua eroilor (ziua de Înălțare) sau cu ocazia altor manifestări închinate eroilor.

În fața primăriei şi în curtea şcolii au fost ridicate monumente care cinstesc memoria lor, iar veteranii de război (printre ei, cel mai activ este tatăl meu), văduvele şi orfanii de război, precum şi ceilalți săteni depun coroane de flori.

Străbunica mea, Maria, l-a crescut singură, în greutăți, pe unicul ei copil, pe cel care a fost bunicul meu, Gheorghe Axinte; (un funcționar de la primărie s-a grăbit şi „e“ a devenit „i“).

Când a devenit major (e-hei, era la sfârşitul secolului al XIX-lea) a început să-şi caute dreptatea şi să recupereze din pământul de care străbunica mea, singură în fața nemerniciei, fusese, în mod abuziv, deposedată.

Nu, să nu vă minunați! A venit, tocmai de la Bacău, executorul judecătoresc și a făcut dreptate... L-a repus pe bunicul meu (Bătrânul) în drepturi asupra pământului pe care, mai târziu, tatăl meu și-a construit casa (în care eu am copilărit).

Gheorghe Axinte, bunicul meu (Bătrânul), bunica mea (Mămaia), tatăl meu și fratele său mai mic (în poza alăturată).

În tinerețe bunicul meu era frumos, bine făcut, cu mustață neagră...

A fost un bărbat cinstit, harnic.

A trăit 94 de ani, 4 luni și câteva zile...

Eu l-am apucat ca pe bunicul din poveste: sfătos, cu barbă lungă, albă, mătăsoasă.

Îi ziceam „Bătrânul“; așa mă învățase de când eram mică și mă lua pe genunchii lui trudiți...

Îmi spunea, ca să mă necăjească: „tu ai multe nume; te mai numești: Maricica, Mioara, Marghiolița, Marița, Mariția, Mărioara, Măriuca.

Plângeam: „nu, Bătrânule, pe mine mă cheamă Maria“.

Da, am numele transmis prin tradiție de la străbunica mea (cea harnică și prea asuprită de soartă) și de la bunica mea (Maria) – „mămaia Axinte“ – cea cu ochii verzi, blândă, pricepută și cu dragoste de carte...

Dornică, a învățat să citească de la frații săi mai mari.

Câteodată, când avea răgaz... Dar când avea ea răgaz?!

Știți cum se spunea în poveste: „când te odihnești, mai torci!“.

Da, atunci mă așezam lângă ea pe un scăunel și o rugam să-mi spună despre viața ei...Viața ei? Ce viață!? Care viață!?

Își amintea, lăcrimând, de primul ei copil: Ghiță, cel inimos...

Primul Război Mondial: bunicul Axinte (Bătrânul) a fost mobilizat... Fiul său (Ghiță, cel inimos) avea 6 ani:

– „Merg și eu cu tine la război, tată. Nu mă lăsa tată acasă, ia-mă cu tine!“.

Bătrânul Axinte nu a mai putut veni acasă la familia sa decât atunci când s-a sfârșit războiul. Dar fiul său, Ghiță (cel inimos) nu mai era... Fusese răpus de o boală grea, în vremuri grele...

La 12 iulie 1919, se năștea tatăl meu. În amintirea copilului dispărut și pentru a instaura o tradiție, a primit numele de Gheorghe.

Sergentul Axinte Gheorghe, tatăl meu, astăzi sublocotenent, a fost comandant de tun.

Îl iubea pe Tolstoi,
pe Eminescu,
pe Ştefan cel Mare.
Îl admira pe Napoleon.
Era fascinat de geometrie.
Oh, altă generție, alt război...
Iarna 1941. A plecat să lupte.

A plecat să lupte având în suflet şi în gând poeziile lui Vasile Militaru. Şi astăzi, la 93 de ani, le recită cu multă însufleție, mobilizator...

A lăsat-o acasă pe mama mea, Ileana, tânăra lui nevastă, dragostea vieții lui...

La 10 februarie 1941, tatăl meu se afla încartiruit în Regimentul 1 Artilerie Fortificații. Amintirea comenzii „tun-foc“ îl urmăreşte, ca un coşmar.

Când mareşalul Antonescu a dat celebrul ordin „Ostaşi, vă ordon, treceți Prutul!“, trupele române şi germane au trecut granița pe la Reni.

A participat la luptele de la Ismail, Tighina, Căuşeni.

După trecerea Nistrului, a luat parte la asaltul Odessei.

Ziua de 23 August 1944 l-a prins la Paşcani.

Calvarul luptelor de eliberare a Ardealului îi adumbreşte sufletul încă.

A participat la crâncenele lupte de la Oarba de Mureş, Câmpia Turzii şi la lupta de eliberare a Careiului. A trecut Tisa, apoi în Cehoslovacia.

A luptat la Zvolen, Novo Mesto. Armistițiul de la 9 Mai 1945 l-a găsit la nord de Brno.

A trecut cu unitatea în Munții Tatra şi la Banska Bystrica.

Mai, iunie, iulie, august, septembrie... Spulberare de vis.

Demobilizarea!...

La 8 octombrie 1945, el, tatăl meu, a fost demobilizat.

Socotiți, vă rog! 8 octombrie 1945 - 10 februarie 1941. Se găsea la Miercurea-Ciuc.

Seara, târziu, a ajuns în satul său, Buciumi.

Aducea cu sine amintiri greu de evocat.

Aducea şi decoraţii, medalii.

Printre ele: medalia „Bărbăţie şi Credinţă“ cu spadă, clasa a III-a.

La Convenţia Statelor Europene din 1870, de la Geneva, s-a hotărât ca ostaşii chemaţi de patrie la luptă, să devină după un sfert de veac de la mobilizare „Veterani de Război.“

Pe 29 aprilie se sărbătoreşte „Ziua Veteranului.“

Data este ziua în care, în 1902, regele Carol I a instituit, prin decret regal, calitatea de veteran de război, pentru cei care au luptat pentru Independenţă.

În frica de moarte a găsit puterea de a iubi cu patimă pe cei din jur.

Mă cutremur de fiecare dată când tatăl meu are tăria să-mi povestească. Obuze, foame, frig, iarnă, zăpadă, tranşee, adăposturi săpate în pământul îngheţat… Camarazi flămânzi, camarazi sfârtecaţi… Şi cai obosiţi...

Da. La 8 octombrie 1945 a fost demobilizat...
Mai socotiţi încă o dată! Vă rog!
8 octombrie 1945 - 10 februarie 1941
Ani... Ani de tinereţe...

Seara, târziu, a ajuns... acasă. A ajuns la casa lui.
Beznă. Lampa stinsă. Geamurile întunecate. Uşile încuiate.
A bătut cu degetul, încetişor în geam:
„Leano, deschide! Eu sunt, am venit acasă.“
Aşa mi-a povestit mama despre primele clipe ale revederii.

Mama mea, Ileana Axinte, rămăsese acasă, împreună cu fetița nou-născută, sub ocrotirea tatălui ei, bunicul Palaghiță.

Spaimă, dor, greutăți...

Mă cutremuram de fiecare dată când mama mea avea tăria să-mi povestească.

În sat au fost încartiruiți soldați germani, mai apoi soldați ruşi...

În 1943 un incendiu devastator a mistuit mai multe case. În pericol a fost şi casa noastră. A ars doar o bucătărie mică, de vară.

Aşteptare, emoție, speranță şi iar aşteptare...

Se întorsese acasă la nevasta lui.

Şi la fetița lui despre a cărei copilărie ştia atât de puțin.

Se întorsese după atâția ani de coşmar. Ani de spaimă...

Gata, războiul se terminase. Era acasă. Aveau atâtea de făcut...

Trebuia să-şi construiască şi să-şi trăiască viața împreună.

Le plăcea să danseze împreună valsuri şi să asculte romanța „Zaraza“.

Povestea lor de dragoste mă înduioşează şi acum...

S-au... „despărțit“ după 60 de ani, în iarna anului 2000. Ea, mama mea, a plecat.

Lung poem într-un vers: „Da, dar îl aud cum cioplește...“

Tatălui meu îi plăcea, după ce venea de la serviciu, să cioplească. Îşi încropise un atelier sub o fereastră de la care mama îl putea vedea şi auzi.

Când mama mea era foarte bolnavă, în îngrijirea mea, insista să o duc acasă. La casa ei, la casa lor.

– Mamă, este mai bine aici. Te plictiseşti acasă. Nu prea poți să te deplasezi. Ştii bine că tata nu prea aude, are mereu treabă... Nu prea ai cu cine să vorbeşti; vei sta mai mult cu radioul şi cu televizorul.

Am primit un răspuns ce poate fi una din cele mai concise şi mai frumoase poezii de dragoste:

Da, dar îl aud cum cioplește...

Chiar acum, când redau acest... vers îmi curge o lacrimă pe obraz.

– „Da, dar îl aud cum cioplește...“

La drum cu visele în geamantan

„Să nu te urci în tren până nu opreşte trenul şi să nu cobori din tren până nu se opreşte! Şi, să fii atentă, să nu primeşti serviciile nimănui! Mai sunt vagabonzi care se oferă să te ajute la bagaj, ca să te ademenească."

De câte ori plecam cu trenul, tatăl meu îmi dădea aceste indicații. Sublinia cuvintele cu un gest anume: balansa mâna dreaptă cu degetul arătător înclinat oblic, poruncitor.

La fel s-a întâmplat şi în ziua aceea – 25 august 1965 – când am plecat singură, pe jos, spre gara aflată la 7 km.

Era puțin trecut de miezul zilei. Plecasem cu mult... mult timp înainte de ora de sosire a trenului (personal de noapte: Ciceu-Bucureşti).

Duceam – aşa cum v-am mai spus – un geamantan mic, din carton, plin cu cărți şi două mari vise…

Ei, al doilea era o fantezie a mea…

Geamantanul (în liceu avusesem o valiză din lemn, vopsită gri; avea şi lacăt) era primit de la fratele mamei, Ştefan Palaghiță, inginer, absolvent al facultății de construcții de locomotive (din Bucureşti).

S-a dus... cam prea tînăr (avea 67 de ani) acest unchi al meu...

Era o fire veselă, puțin copilăroasă, oarecum inocent.

Bunicul avea vreo doi-trei cai ce trebuiau îngrijiți şi unchiul Ştefan se ocupa de ei, vara, când era în vacanță. Uneori, mă lua şi pe mine pe cal.

Când era student, într-o vară, a instalat o prăjină pe acoperişul casei şi a dotat-o pe bunica cu o pereche de galene. A fost mare eveniment pentru vremea aceea.

Nu prea apucam să le folosesc şi eu. Doar când bunica se ocupa cu lucrul de mână; stăteam lângă ea şi îmi dădea o jumătate... adică o cască, pentru o ureche... Ei, uneori, duminica, eram mai norocoasă dacă ea citea vreun roman istoric ce o captiva (cum ar fi: *Regii blestemați*)...

Era foarte informată bunica mea, mămăica Palaghiță...

La mijlocul drumului, în dreptul fântânii lui Bălan (nu ați auzit de ea? acum nici nu mai există, şi drumul este asfaltat), m-am întâlnit cu preotul satului care... „stârnea" colbul auriu... Fusese la oraş. Era un preot respectat în sat. Avea multe cărți în biblioteca sa. Venea adesea pe la noi. Aducea tatălui meu câte o carte şi aveau împreună lungi discuții.

Mi-a urat „drum bun şi succes." I-am mulțumit politicos.

Nu eram eu prea credincioasă; astăzi şi mai puțin...

Da, aşa mi-a spus tatăl meu: „să nu primeşti serviciile nimănui..."

Spre dimineață, din Ploieşti s-a urcat un tânăr de vreo 22-23 de ani (destul de arătos) care a nimerit în compartimentul în care eram şi eu.

Eram îmbrăcată cu o fustă (nici prea lungă, nici prea scurtă, până la jumătatea genunchiului) şi un pulovăraş bej. Tot timpul avusesem grijă să-mi trag fusta peste genunchi. Aşa că, în dreptul lor, materialul făcuse două mici umflături de

care, acum, mă ruşinam... mai ales că tânărul mă întrebase în ce scop merg la Bucureşti.

I-am răspuns, cu glas subțirel, că merg pentru un examen de admitere la facultate.

El: Daaaaaaaa?! Şi la ce facultate?

Eu: La facultatea de fizică.

El: Daaa? Şi credeți că o să reuşiți?

Eu (foarte hotărâtă): Da, voi reuşi.

În sfârşit, trenul a oprit în Gara de Nord. Tânărul respectiv s-a oferit să mă ajute la bagaj.

Cum nu uitasem indicația tatălui meu, m-am împotrivit.

Eu: Nu, lăsați, îl duc singură.

El: De ce, vă este teamă, domnişoară? Uite, îl ducem împreună, ținem amândoi de mâner... Cu ce tramvai vreți să mergeți?

Eu (foarte sigură): Cu „13“.

El: Oh, dar „13“ nu trece pe aici. Uite, vă duc la un alt tramvai care se va întâlni pe traseu cu „13“.

Țineam în continuare amândoi de mânerul geamantanului.

Am ajuns în stația lui „27“, a sosit tramvaiul, m-a dat (cu geamantan cu tot) în grija vatmanului, care trebuia să-mi spună unde să cobor ca să iau tramvaiul „13“.

În sfârşit, am ajuns la tramvaiul „13“, dar stația unde trebuia să cobor îşi schimbase numele (nu mai era „Constantin David“ sau invers, acum se chema aşa...) şi nici strada nu se mai numea „Strada Paloşului“. Acum era „Strada Cabanei.“

„Mergi Milicuțo, iei tramvaiul «13» chiar din fața gării, mergi fără grijă, am scris la Bucureşti...“

Ei, Bucureştiul nu era chiar aşa mare... şi iată că am ajuns la mătuşa mea care a rămas „tablou“. Nu primise scrisoarea de la sora ei care o informa de sosirea mea. Logic, cu aşa adresă...

S-au dus mătuşile mele (verişoare cu mama mea), cele două surori (părinții lor muriseră când ele erau mici), una rămasă în sat, cealaltă stabilită în Bucureşti... Cât au trăit mi-au luminat viața. Nu am apucat să le mulțumesc, atât cât ar fi meritat, pentru afecțiunea ce mi-au purtat-o, pentru suta de lei şi borcanele de dulceață pe care mi le dădea tanti Lotica, toamna, când plecam la facultate şi pentru grija pe care mi-o arăta mătuşa mea din Bucureşti (era învățătoare; ea crescuse la Orfelinatul „Elena Doamna“) care îşi găsea timp şi pentru mine...

Aveam amândouă acelaşi al doilea nume şi asta dădea un plus de familiarism. Unchiul meu ne numea: „Milica mare“ şi „Milica mică“.

Eram nelipsită la mesele de familie din zilele de duminică, mese îmbelşugate, cu icre sau salată de bœuf la început şi cu prăjituri aromate la sfârşit… Ne îndemna mereu, pe mine şi pe vărul meu, să mâncăm.

– „Voi sunteți tineri, trebuie să mâncați cum se cuvine (adică mai mult).“

– „Mamă, mata nu ai simțul cantității, riposta vărul meu...“

Dacă se întâmpla să lipsesc vreodată, mătuşa mea mă căuta la cămin cu toate acele bunătăți… Niciodată nu voi mai întâlni aroma acelor dulcețuri, nu voi mai regăsi gustul acelor prăjituri… şi căldura sufletească ce le însoțea.

Pentru ele, mătuşile mele, aprind astăzi o lacrimă.

M-a preluat vărul meu şi în câteva zile eram înscrisă pentru examenul de admitere, care a început în data de doi septembrie. Noi, cei care aveam numele începând cu literele A, B sau C, am dat examen în amfiteatrul R3. Printre ei şi Valentin Ceauşescu. El ne evită şi acum în mod sistematic; parțial, îl înțeleg.

(Vărul meu, Dan Horațiu Panait, a terminat facultatea de arte plastice. Este recunoscut ca pictor, cu mai multe expoziții personale sau de grup, membru al Uniunii Artiştilor Plastici).

În dimineața de luni, 11 septembrie, am plecat la Câmpina, la unchiul meu, Alexandru Palaghiță. Înțelegerea era aşa: dacă trec cu bine examenul de admitere să merg la el ca să mă felicite. Şi m-a felicitat (mai ales că reuşisem cu o medie frumuşică şi cu bursă). Mi-a oferit o excursie de două zile la Sinaia, mi-a plătit biletul de tren spre casă, mi-a dat o sută de lei şi mi-a dăruit un stilou – „Kaweco“ – cu peniță de aur, pe care l-am folosit în toți anii de facultate şi pe care îl mai am şi acum.

S-a dus şi unchiul meu, Alexandru Palaghiță...

Între anii 1954-1960 a fost profesor de istorie în Breaza, la Liceul Militar „Dimitrie Cantemir“. Ulterior, până la pensionare, a fost profesor de istorie (cu toate gradele, promovările ce se acordau în învățământ) la Liceul „Nicolae Grigorescu“ din Câmpina.

A scris trei cărți-document:

1) - *Momente din istoria satului Buciumi*, apărută în 1983;

2) - *Momente din istoria unor sate răzăşeşti trotuşene din județul Bacău*, apărută în 1997, (coautor, fratele său, Ştefan Palaghiță);

3) - *Controverse. Însemnări*, apărută în 2003.

Astăzi, când mă consider mai... matură le recitesc cu multă plăcere şi interes.

Joi, 14 septembrie, în mână cu micul meu geamantan, am ajuns la părinții mei, cei cu ochii umeziți, îndreptați mereu spre poartă...

Din Bucureşti trimisesem o vedere în care le scriam:

„Dragii mei, ceea ce mi-am dorit atât de mult mi s-a realizat. Acum plec la Câmpina. Vă sărut...“

Tânărul din tren n-a mai aflat de reuşita mea...

După două săptămâni începea anul universitar, primul meu an de studenție.

Iar la drum cu geamantanul... aceleaşi indicații....

Au urmat ani şi ani... şi aş fi dorit să nu se termine niciodată…

În fiecare zi aveam câte o surpriză, trăiam o nouă experiență... În primul rând era desluşirea orarului… Apoi erau atâtea alte noutăți: colegii, cadrele universitare,

amfiteatrele, sălile de seminar, laboratoarele, atelierele, bibliotecile şi toate celelalte…

Dar mai era şi fascinţia pe care o exercita Bucureştiul. În fiecare zi descopeream un colţ de capitală interesant. Mi-am cumpărat un ghid turistic (îl am şi acum) pe care îl studiam cu interes.

Şi mai erau magazinele... Dar vitrinele?!... Haine frumoase, pantofi frumoşi, bijuterii. Priveam admirativ, socoteam preţurile şi îmi ziceam că îmi cultiv gustul... îmi fac educaţie de estetică vestimentară... pentru mai târziu, când voi avea banii mei. Şi treceam visătoare mai departe...

Tot aşa fac şi acum... dar nu mai visez...

Domnul asistent Ichim nu m-a înspăimântat aşa de mult pentru că semăna la înfăţişare cu fostul meu profesor de matematică: aceeaşi înălţime, aceiaşi ochelari, aceeaşi atitudine... În plus, am avut şansa să mă descurc foarte bine la prima lucrare la care eu şi Vladimir Georgescu am luat nota 10. Acest succes mi-a asigurat o oarecare consideraţie din partea domnului Ichim...

Distractiv era atunci când Mihai Şubă încerca, cu vocea lui inconfundabilă şi cu o intonaţie puţin cântată (cu suişuri şi coborâşuri), o discuţie cu dl. Ichim cam în felul următor:

„Daaaar daacă se intersectează o mulţime nemărginită la stânga şi mărginită la dreapta cu o mulţime mărginită la stânga şi...“ sau invers, nu mai conta, oricum eu nu înţelegeam ce vrea Mihai şi cred că nu eram singura nedumerită... Mi-a părut rău că Mihai Şubă – azi este Marele Maestru Internaţional la Şah – a plecat de la noi la altă facultate.

Am avut mai multe păreri de rău în acei cinci ani...

Mi-a părut rău şi că nu am reuşit să modelez un cub perfect cu latura de 10 mm... Lucrarea respectivă era una din probele pentru colocviu la „cunoştinţe industriale.“

Materia primă era o bară din fier. Am tăiat la strung o bucată puţin mai mare decât 10 mm şi urma să o pilesc la menghină pentru a obţine dimensiunea cerută.

Deşi măsuram mereu cu şublerul am reuşit să scot doar... un cub cu burtă...

Păcat, nota aceea s-a adăugat la media generală...

În anul următor, pentru lucrarea de tâmplărie (încheietura în „T“) am procedat ca şi alţi colegi. Am fost la un atelier de tâmplărie (pe undeva, prin Piaţa Romană) şi – cu 30 de lei piesa – am avut mai mult succes.

Rău mi-a părut când s-au terminat acei 5 ani şi când am predat legitimaţia de student...

Gata, se terminase... se ter-mi-na-se... Înţelegeţi?

Vă repet: se ter-mi-na-se...

Am avut o strângere de inimă când a venit toamna, iar eu nu am mai plecat… cu micul meu geamantan.

Eram obişnuită să trăiesc în colectivitate şi m-am trezit într-un soi de singurătate... Îmi lipsea întreaga atmosferă din facultate, chiar şi tablele pline cu demonstraţii...

Simțeam lipsa colegilor, chiar dacă nu vorbisem niciodată cu unii dintre ei.

Imaginea lor de atunci îmi rămăsese vie în amintire.

Uneori, pe stradă, mi se părea că zăresc pe unul de-ai „noştri“...

Da, de-ai „noştri“.

Au fost îndeajuns cinci ani ca să ne cunoaştem, să formăm acel mănunchi bine înnodat, greu de destrămat? Am îndoială.

Numai după ani şi ani ne-am dat seama că NOI nu am avut timp să dezvoltăm legături.

Astăzi fac apel către toți, noi, care mai suntem:

Nu „plecați“. Mai zăboviți! Mai rămâneți!

Să adunăm amintiri. Fără ele rămânem mai singuri, mai săraci, mai trişti.

Voi nu vedeți cât de dureroasă este despărțirea?

Să mai rămânem şi să spunem tinerilor pe care îi întâlnim: „Viața poate fi şi bună, şi frumoasă.

Dar cât de interesantă poate fi dacă urmează exemplul nostru şi păşesc pe poarta facultății pe care am păşit şi noi!...

Aveți curaj şi încercați! Nu veți regreta.“

Am întreținut mulți ani corespondență cu unele colege cu care am fost mai apropiată, chiar prietenă şi de care îmi era mereu dor. S-au adunat sute de scrisori pe care le țin ordonate într-o cutie specială... A „venit“ internetul şi lanțul s-a întrerupt... Dar prietenia a rămas.

Când veneam în Bucureşti, uneori, treceam pe lângă căminele în care am locuit. Îmi păreau atât de străine, neprimitoare... Treceam şi pe lângă facultatea noastră, o vreme chiar mai intram, mergeam pe coridoarele respective şi plecam...

Într-o vară, am venit cu tatăl meu la Bucureşti, am locuit la hotel „Bulevard“ şi am fost „în vizită“ la facultatea noastră, pe strada Academiei, nr. 14... Portarul ne-a privit cu oarecare mirare, dar ne-a îngăduit să aruncăm câte o privire în amfiteatre şi chiar şi în unele săli de seminar.

Când veneam în delegație la Măgurele se întâmpla să mai întâlnesc câte un coleg sau o colegă... Aşa am revăzut-o pe Meme Georgescu, cu care chiar am vorbit mai mult în aşteptarea maşinii care ne aducea în oraş. Odată am nimerit (căutam un laborator şi o persoană anume) în laboratorul unde lucra Dan Macovei. Revederea ne-a bucurat pe amândoi. Altădată, în cantina de la Măgurele (acolo se mai găsea ceva mâncare) nu am scăpat de ochii ageri ai lui Jan Corcoțoi. Cu vocea lui sonoră a dat de ştire, la toți din cantină, de minunea că mă vede... „Miliiiica!... Ce faci?...“

Eu înlemnisem: nu cumva mă strigă „Eulampia?...“

Unii colegi (şi Doina Negulescu) ştiau de acest apelativ.

Eu am aflat foarte târziu că Ion mi-l destinase...

Sper că acolo, pe unde hălăduieşte sufletul său, este la fel de simpatizat…

Tot în cantină l-am zărit o dată şi pe Şerban. L-am evitat, nu ştiu de ce! Cred că mă intimida. Nu-mi amintesc să fi vorbit vreodată cu el în timpul facultăţii, dar m-am simţit foarte bine în apropierea sa la întâlnirea de 10 ani, în 1980, la C.O.Ş. Avea cu el aparatul de fotografiat. Ştiţi că a imortalizat multe momente de la acea întâlnire.

Şi mai este necesar să subliniez efortul pe care l-a făcut ca să ne reunească în vara lui 2010? Dar la cartea *NOI*, mă impresionează Şerban prin ataşamentul pe care îl are faţă de noi toţi, colegii lui.

La fel o apreciez şi pe Silvia Şilaev pentru devotament şi tenacitate.

După terminarea facultăţii, cu Silvia Şilaev am întreţinut, un timp, o corespondenţă bogată. S-a întrerupt, nu mai ştiu cum... probabil din cauza vremurilor... Ea mi-a trimis şi invitaţie la nuntă, dar eu nu am putut participa...

Mi-a părut rău.

La Măgurele am mai trăit o experienţă demnă de o scenetă tragi-comică.

Era în 1986. Doamne, ce vremuri grele au mai fost!

Venisem în Bucureşti pentru mai multe zile şi locuiam la hotel „Union“ vis-à-vis de lacto-bar „Albina“. Ştiţi cum era cu mâncarea: nu se găsea… Aveam cu mine un fierbător electric, un ibric, patru ouă şi nişte brânză, aşa, pentru primă urgenţă… Mai aveam şi nişte biscuiţi… Două zile la rând m-am dus la „Albina“ şi am rugat să-mi facă omletă (cu materialul meu) şi mămăligă (cu materialul lor).

Ce dramatic! Stăteam câte trei săptămâni la un hotel destul de luxos, singură în cameră, în centrul capitalei şi nu găseam ce să mănânc…

La Măgurele era un magazin sătesc în care mai intram uneori pentru că „nu se ştie de unde sare iepurele“.

Ei, minune mare: se găseau ciorapi de bumbac, din aceia care se poartă cu jartiere, mai ales de către femeile mai în vârstă, de la ţară şi cum eram obligată să port şi eu în liceu…

Eram chiar entuziasmată, aproape fericită…

„Vă rog, puteţi să-mi daţi două perechi?“

Răspuns:

„Da, costă 14 lei şi câte două ouă pentru fiecare pereche...“

Îmi venea să plâng... Chiar cred că am lăcrimat puţin de nervi şi deznădejde...

Vai!... Eu... mâncasem ouăle la „Albina...“

Foarte greu am convins-o pe vânzătoare (ea nu avea nicio vină) să-mi vândă două perechi de ciorapi pentru mama... Cu multă greutate a primit bani în plus pentru mai multe ouă... Avea, biata de ea, plan de achiziţionat ouă la fiecare pereche de ciorapi...

Ce trist! Cât amar!...

Cu timpul am înțeles că niciodată nu voi mai trăi emoția începutului de an şi nici a altor evenimente ce mă încântau în anii de studenție.

Nu voi mai face atâta haz ca atunci când eu şi Carmen ne-am urcat în maşina „33“ şi am uitat să coborâm la o stație anume; aşa că am mers cu maşina „33“ tot traseul dus-întors.

Colegele mele nu vor mai sufla niciodată fumul de țigară (deşi nu toate erau fumătoare) în blana de la gâtul paltonului meu nou-nouț, vişiniu...

Chiar era frumos paltonul acela. Avea guler din blană de vulpe roşcată. Aveam şi o şapcă nouă din acelaşi material ca şi paltonul.

Dar… când mă uitam cu ce eram încălțată mă apuca jalea.

Îmi trebuiau 200 de lei ca să rezolv problema. Îmi era milă să cer de la părinți. Am hotărât să împrumut de la cineva, pe termen mai lung (două luni), ca să am timp să economisesc din banii pe care-i primeam lunar.

Da, dar de la cine? de la cine?... Nu îndrăzneam să cer bani de la mătuşa mea.

Dintr-o dată am avut o sclipire: să-l caut pe vecinul meu (de acasă) care era mai mare cu vreo şapte ani decât mine şi acum îşi continua studiile la Academia Militară (făcuse şcoala de ofițeri superiori de la Sibiu).

Ştiam că avea bursă aproape cât un salariu şi contam pe sprijinul său, doar eram consăteni...

M-am „pregătit“ de acțiune: am dat cu colonie din abundență pe gulerul meu cel frumos. Vă închipuiți cam ce miros puternic se răspândea în preajma mea?... Nu puteam să plec aşa. Ce să fac, ce să fac?... Cred că a fost ideea Silviei Setnic care avea țigări la îndemână.

Solidaritatea a funcționat: noi, „cele cinci“ de la camera 109 (eu, Ileana, Silvia, Carmen, Veronica) am mers în „buzunarul“ de pe coridor şi a început pufăiala... care a fost cu succes.

A doua zi am fost la magazine şi mi-am cumpărat o pereche de cizme – 130 de lei – şi o geantă (neagră, în formă de prismă; avea şi Silvia la fel). Cizmele erau lungi până la genunchi şi se încheiau în față cu şireturi ce se petreceau peste nişte capse foarte ochioase... Ileana şi Veronica aveau la fel. Seara, toate cele trei perechi de cizme erau scoase în balcon, la aerisit... Erau din imitație de piele şi vă închipuiți...

Nu voi mai avea niciodată emoția lucrărilor de laborator, nu voi mai retrăi niciodată uimirea ce am avut-o atunci, când am văzut că dispare Silvia Setnic din stânga mea… Să vă spun cum s-a întâmplat:

Silvia Setnic – o fire deschisă, veselă, neastâmpărată – era partenera mea la laboratorul de fizică atomică (sus, la etajul 3).

O remarcasem din primele zile de facultate. Nimerisem în aceeaşi grupă – 114. Îmi plăcea cum îşi susținea părul (castaniu închis) cu o bandă vişinie ce lăsa liberă fruntea înaltă şi observai mai bine ochii mari, de căprioară.

În ziua aceea, în timp ce desluşeam împreună tema lucrării, ea se legăna încontinuu cu scaunul.

Vă amintiți, desigur, de scaunele de laborator care erau înalte (asemenea celor de la bar). Silvia, într-un balans mai amplu, a aterizat pe podea.

Era îmbrăcată cu halat alb peste hainele de stradă, aşa că nu s-a lovit prea rău. Numai că de atâta uimire, cu ochii larg deschişi, râdea molipsitor, nu se dumirea ce se întâmplase şi nu-i venea să se... ridice.

Acum pare ceva destul de banal. Atunci a fost distractiv. Oricum, eram la o oră de laboratorul de fizică atomică şi noi tratam totul cu multă seriozitate.

Altă amintire face deliciul colegelor mele de cameră. Deoarece am avut o contribuție semnificativă la evenimentul respectiv, pentru a fi redat cu mai multă precizie, îl voi descrie după ce vă povestesc o altă întâmplare hazlie.

În anii III şi IV am stat la căminul de la „6 Martie“. Aici camerele erau pentru cinci persoane.

În camera 109 eram: eu (Milica), Veronica, Ileana, Carmen şi Silvia (Setnic). Duceam împreună o viață corectă, cu un scop comun, acela de a trece cu bine examenele. Drămuiam banii, prețuiam timpul, respectam liniştea. Ne respectam şi ne bucuram fiecare de prezența celorlalte.

Uneori mergeam în grup la film. Căutam să prindem bilete ieftine, la preț redus (cu legitimația de student). Ce filme bune rulau pe atunci!.. Iar dacă filmul rula la o grădină de vară... „bucuria noastră!...“ În general, Veronica şi Ileana alegeau la care cinematograf să mergem, dar, mai ales, stabileau ora (la minut...) la care să plecăm de la cămin.

Veronica era expertă în a calcula timpul şi a stabili traseul (cu care tramvai sau troleibuz vom merge etc.). Şi era foarte bine aşa. Nu ne permiteam să pierdem timpul aiurea.

Am şi o amintire veselă legată de un film la grădina de vară. Era prin luna iunie, timpul se scurgea cu viteză şi noi nu aveam timp să mergem la ştrand, să facem plajă, să ne bronzăm. Eu am descoperit într-un magazin de cosmetice o loțiune ce se chema „bronzol“. Era simplu: te ungeai şi aşteptai 10 minute să se usuce, apoi iar mai dădeai un strat... ş.a.m.d. (cunoaşteți prescurtarea: şi aşa mai departe) până obțineai aspectul dorit. Se înțelege că nu am rămas singură să fac experimentul. Era tare frumos ce am obținut în urma „tratamentului“, iar eu am fost şi foarte perseverentă... Culoarea aceea arămie, ca în filmele cu pieile roşii... era fermecătoare.

Ei bine, am plecat toate la un film, la grădină şi a venit o ploaie... bogată, de vară... Pe stradă apa curgea „râuri“... Noi eram încălțate cu pantofiori albi, făcuți la comandă (ne mai „dă mâna“ astăzi să ne facem încălțăminte la comandă?!) de care ne era tare milă... Aşa că ne-am descălțat. Lipăiam vesele pe stradă... Când am intrat în hol (la cămin) mai mulți băieți, ce se adăposteau de ploaie sau îşi aşteptau prietenele, au făcut mare haz: „săăăăracele de ele, nu au cu ce se încălța…“

Dar asta nu era chiar aşa distractiv. Trebuia să vedeți picioarele noastre, mai ales ale mele, care se procopsiseră cu o pereche de „şosete“... arămii, chiar... foarte arămii, culoare... ca în filmele cu pieile roşii, cum vă spuneam... Tot „bronzul“

căpătat cu atâta migală şi răbdare se scursese pe gleznele noastre fine... Mi-au trebuit vreo două-trei zile să mă tot spăl şi să frec pentru a scăpa de... pictură.

Noi nu plecam din Bucureşti decât în vacanţe, când primeam (bursierii) foi de transport (dus-întors). Altfel, nici nu aveam timp. Prezenţa la cursuri era foarte importantă pentru noi. Se mai întâmpla să mergem cu ocazia Anului Nou sau de 1 Mai, când eram liberi două-trei zile (nu mai mult). Când eram în anul al III-lea am plecat şi eu înainte de vacanţă (cred că era 1 Mai) pentru două-trei zile. Am rugat-o pe Veronica să ia la indigou notiţe la cursuri. M-am întors într-o dimineaţă, colegele mele încă dormeau. Abia acum ajung să vă povestesc întâmplarea ce le distrează şi astăzi pe fostele mele colege, mai ales pe Silvia. Încetişor, mi-am pus lucrurile la locul lor, am luat lângă patul meu „obiectul“ de preţ pe care îl adusesem din Moldova. Era vorba de o damigeană (cu vin), mică (3 litri), „elegantă“, îmbrăcată în nuiele. M-am culcat, dar aşteptam să se trezească fetele, să le prezint surpriza. Aveam, în capul meu, pregătit un gest spectaculos. Când au deschis ochii, eu mângâiam drăgăstos gâtul damigenei. Gestul acela (care ar fi fost mai potrivit unui băiat) a rămas de neuitat... la fel ca şi întreaga acţiune de a răci vinul. Cred că ideea a fost a Veronicăi: am pus vinul – o parte – într-o sticlă şi sticla în globul de la becul din plafon, în care am pus apă rece. Nu îmi amintesc (dar poate intervine una dintre colegele mele de cameră să facă precizarea) cine păzea globul? A durat mai multe zile până am terminat noi acea cantitatea „uriaşă“ de vin. Mai neplăcut a fost că eu nu am mai dus damigeana înapoi (acasă). Mamei i-a cam părut rău, pentru că damigeana era micuţă, plăcută la vedere şi nu prea se găsea ceva asemănător. Ştiţi ce am făcut? Am... vândut-o (cu 21 de lei) doamnei Ionescu, femeia care se îngrijea de camerele noastre.

Multă bătaie de cap a avut doamna Ionescu cu... fetele de la camera 109 din cauza „înclinaţiei“ lor către pictură.

Colegelor mele le-a venit într-o duminică o inspiraţie divină.

Nici eu nu ştiam că sunt atât de talentate...

V-am spus că mergeam duminica la mătuşa mea.

Vărul meu mă iniţia în anumite taine ale picturii pentru a şti să apreciez o lucrare. Îmi spunea de culori, de proporţii, unghiuri, contraste, lumini, perspective.

Adesea, mergeam împreună la câte o expoziţie. Despre toate acestea povesteam fetelor la cămin. În duminica aceea, când am ajuns la cămin, ele – artistele – m-au supus, cu un aer misterios, la un test: mi-au arătat un tablou (format A4, cu o ramă modestă, din lemn) în care erau aruncate multe culori în curbe ce se tot intersectau, dar predomina un fel de zig-zag, ca un fulger şi o săgeată într-o culoare mai violentă. M-au întrebat ce-mi sugerează, ce titlul are... lucrarea respectivă. Nici eu nu m-am lăsat mai prejos şi le-am spus că... sugerează o atitudine foarte categorică, hotărâtă...

Un hohot puternic a zguduit camera şi m-au felicitat: „Nu, nu sunt fiica ta!“

Acesta era titlul lucrării şi era… pictat (în ulei, da, aţi auzit bine) pe fişa cu inventarul camerei.

A fost tare mâhnită doamna Ionescu. Nu ştiu cum s-a descurcat până la urmă...

Deh, artiştii nu sunt înţeleşi...

Un hohot, poate la fel de puternic, a izbucnit o dată cu ocazia unei „vizite“ pe care ne-a făcut-o Nana Orbeşteanu.

A venit la noi în cameră. Pe masă era un borcan cu dulceaţă, aproape plin, lăsat cu generozitate de una dintre colege ca să mai luăm câte o linguriţă, aşa, mai cu economie... Cred că era şi o bucată de pâine, altfel nu prea se explică apetitul cu care Nana s-a aşezat gospodăreşte la masă şi nu s-a mai ridicat decât după ce borcanul a fost gol-goluţ... Noi stăteam cu ochii mari, oricum, era borcanul... nostru şi nu ne venea să credem ce ni se întâmplă. „Merçi, a fost foarte bun, fetelor.“ Şi a ieşit vârtej pe uşă.

După câteva secunde ne-am dezmeticit şi... am izbucnit în hohotul de râs ce a zguduit tot etajul...

Era multă inocenţă pe vremea aceea. Nu mergeam pe la restaurante. Era mare petrecere dacă mergeam la cofetăria „Tosca“, de lângă Operă, pentru o cafea. OOOOO...! Dar ce cafea bună „la nisip“ beam la cafeneaua din Piaţa Kogălniceanu...

În general ne mulţumeam cu o prăjitură (şi aceea nu prea des). Câteodată, când eram în anul al IV-lea sau al V-lea, mergeam la facultate împreună cu Silvia Şilaev (eram în aceeaşi grupă, iar ea era foarte prietenoasă) şi ne mai opream la „Spicul“ pentru o savarină. Uneori, ea „făcea cinste“... Nu-mi amintesc să fi făcut şi eu un gest asemănător. Poate voi avea ocazia să mă revanşez... Oare mai sunt la fel de bune savarinele?

Odată, a venit la Bucureşti un alt frate al mamei – Mihai – şi ne-a invitat, pe mine şi pe verişoara mea (Rodica, studentă la Limbi Slave), la micul restaurant „Cireşica“ (la etaj). Ne-a oferit câte o friptură şi la despărţire ne-a dat câte 50 de lei...

S-a dus şi Mihai Palaghiţă... la numai 59 de ani.

A avut o viaţă tulburătoare.

Promovase ultimele două clase de liceu într-un singur an şcolar şi la 16 ani era student la Electrotehnică, la Iaşi. În anul al III-lea de facultate a fost exmatriculat... (comandă politică, erau urmărite rudele până la a noua spiţă). Şocul a fost puternic. S-a consolat (şi nu prea) cu o şcoală tehnică de trei ani (la Iaşi) şi a lucrat ca tehnician proiectant. Eu am simţit că el nu şi-a mai găsit niciodată locul potrivit în societate…

A oscilat mereu între două lumi...

Este momentul să lămuresc ceva: în familia Palaghiţă (foarte numeroasă) s-au născut mai mult băieţi (foarte mulţi au primit numele de Ştefan) care, la anii maturităţii, au îmbrăţişat diverse orientări politice. Printre ei, preotul Ştefan

Palaghiță (ajuns subsecretar de stat) a produs mult necaz celor din marea familie Palaghiță. A făcut politică legionară.

După 1944 a emigrat în S.U.A. şi a scris cartea *Istoria mişcării legionare scrisă de un legionar,* apărută în S.U.A., dar şi la noi, în țară, după 1989.

Bunicul meu (Ioan Șt. Palaghiță) a avut nouă copii: şase băieți şi trei fete. Astăzi mai trăieşte doar cea mai mică soră a mamei – tanti Veronica.

În copilărie mă lua la oraş şi îmi oferea o înghețată şi un sirop.

Într-o vacanță de vară – eram studentă – tanti Veronica mi-a oferit o excursie la Alba-Iulia, oraşul natal al unchiului meu. Amândoi m-au purtat prin toată cetatea cu explicații foarte valoroase. Toamna, la începutul anului al III-lea, mi-a dat bani să-mi cumpăr o umbrelă.

Oare cum mergeam noi la cursuri când ploua?

Nu toți am avut mereu umbrele? Era o mare realizare, chiar un lux... să ai aşa ceva.

Era frumos la bunicul Palaghiță în timpul verii când erau frații mamei (băieții...) acasă.

Bunica mea (o chema Ruxandra, fusese o femeie frumoasă) încerca să fie autoritară. Fiecare avea câte o sarcină de îndeplinit. Dar ei îşi construiseră, în secret, în grădina din spatele casei, într-un loc mai ascuns vederii, printre nişte araci, printre butucii de viță de vie, o masă din lemn şi nişte scaune şi organizau campionate de şah sau table.

Când a descoperit, bunica... a introdus o restricție care era cam greu de respectat...

Atunci i-a venit o idee: a ascuns zarurile (în cămară) într-o oala mare – de vreo 10 kg – plină cu fasole albă. A doua zi – mare veselie: ştia toată familia că băieții... au descoperit zarurile...

Fac o paranteză: pe vremea aceea, oraşul de care vă povestesc (Onești), era ceva mai mare ca satul meu (Buciumi, aflat la o distanță de 7 km). Bunicul meu, Ioan Palaghiță (a făcut puțină politică; era țărănist), a fost prin anii 1930 primarul Oneştiului.

De fapt, era... comună, comuna Onești, aşa cum scrie şi în actul meu de naştere şi în actul de naştere al tatălui meu... dar era o stație importantă pentru calea ferată Bucureşti – Ciceu. Avea spital, mai multe magazine, o librărie, o cofetărie, un parc foarte frumos, un cinematograf.

Asta era interesant! Cinematograful 1 Mai.

Când mătuşile mele aflau de un film bun, mergeau (pe jos, firește) la film şi mă luau şi pe mine. Îmi amintesc de *Articolul 420*, de *Vagabondul*, dar şi de *Hamlet*, cu Laurence Olivier.

La acest film eram prea mică, abia mă țineam să nu adorm, iar la întoarcere, pe drumul lung, de țară, se comenta fiecare scenă. Brusc m-am trezit şi eu să fac o remarcă despre... „Olefia“. Imediat am fost corectată: Ofelia, dragă.

Multe amintiri ar putea fi depănate despre bunicii mei din partea mamei.

Şi cât de frumos era pe iarba verde, sub nucii bătrâni de la poartă! Mai ales când fraţii mamei organizau „serate“ şi cântau împreună la acordeon, la fluier şi... la... frunză.

Mai era şi o ţiteră... Adevărată orchestră.

La bunicu’ nu aveam voie să plâng. Se uita în ochii mei şi îmi zicea foarte autoritar: „la bunicu’ nu se plânge, la bunicu’ se râde; râzi!“

Era greu să trec de la plâns la râs; ai încercat vreodată?

Cu ochii mari şi umezi scoteam din gât sunete greu de calificat: „hî, hî, hî… hi, hi, hi…“

Mă simţeam atât de… umilită, încât am luat o hotătâre foarte tranşantă: am rugat-o pe mama mea să-l ducă pe bunicu’ la iarmaroc şi… să-l vândă.

Ei, bine… nu l-a vândut.

Dar, de atunci, de câte ori avea ocazia, bunicul meu mă ironiza şi mă „mituia“ de fiecare dată când plecam, toamna la şcoală, la facultate: îmi dădea 50 de lei, aşa, pe ascuns; fără să mai ştie bunica.

Dar eu cred că ea ştia.

Bunicul meu, sergentul Ioan Şt. Palaghiţă, în Primul Război Mondial, a luat parte la luptele de la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz.

A fost comandantul secţiei de mitraliere din cadrul regimentului de infanterie. Pentru faptele sale vitejeşti, a primit medalia „Bărbăţie şi Credinţă“.

Participa la toate manifestările închinate evenimentelor istorice şi discursurile sale erau aplaudate.

Legendara expresie: „Pe aici nu se trece!“ am aflat-o de la bunicul meu, încă din copilărie.

Şi nici nu s-a trecut...

Am auzit şoapta grea a străbunilor, am ascultat vorba vie a bătrânilor.
Ceea ce am aflat v-am destăinuit în aceste file.
Am căutat, alături de voi, să desluşesc mai multe despre lume.
La marile întrebări nu am primit răspunsul, deocamdată…
De voi afla, fiţi încrezători şi aveţi răbdare!
Nu vă voi uita,

Maria Axinte

CRISTINA BĂTĂTORESCU LUCA

Poveste de revelion...

Fiind implicată destul de mult în pregătirea şi desfăşurarea nunții lui Migri cu Ducu, nu mă pot abține să nu destăinui amintirile şi trăirile mele de la acel eveniment remarcabil.

Pentru cine nu ştie sau a uitat, Migri şi cu mine am fost din anul I în aceeaşi cameră la cămin, veneam amândouă de la Braşov. Nu ne cunoşteam din liceu deoarece învățasem la licee diferite, dar părinții noştri se cunoşteau bine, aducându-ne pe lume în paradisul florilor – adică la Codlea. E lesne de înțeles că între noi s-a înfiripat o prietenie foarte frumoasă, care a crescut pe măsură ce treceau anii de facultate.

Migri şi cu mine eram firi destul de romantice, îi împuiam capul lui Migri cu tot felul de arii din operete, ne plăceau valsurile şi cântecele vechi româneşti, ruseşti, nemțeşti... La începutul anului al IV-lea Migri a anunțat nunta ei cu Ducu, care era planificată cu ocazia Revelionului dintre anii 1968-1969, la casa părintească a lui Ducu.

Toate bune şi frumoase, numai că acest eveniment deosebit de fericit al prietenei mele a coincis la mine cu o perioadă de mare decepție sentimentală, care m-a făcut, rac fiind ca zodie, să mă închid în carapacea mea şi să sufăr în tăcere, tristețea învăluindu-mă total. Decepția m-a cuprins într-atât, încât eram convinsă că niciun băiat nu mă va iubi vreodată şi că trebuie să mă obişnuiesc cu gândul că nu mă voi mărita niciodată şi că voi duce o viață asemănătoare călugărițelor.

Nunta însă a presupus multe planificări şi pregătiri minuțioase, la care eram implicată şi eu. Cum să fie rochia de mireasă, câte perechi de domnişoare şi domnişori de onoare să fie, cum va fi filmul desfăşurării întregii nunți etc. Ce rochie să-mi fac eu pentru acest eveniment? Toate aceste preocupări pe care le trăiam din plin m-au dus la gândul că nunta lui Migri va fi, de fapt, „nunta mea virtuală“, deoarece credeam că nu voi avea parte de aşa ceva vreodată. Pe măsură ce mă convingeam tot mai mult de această închipuire, creştea şi motivația mea pentru pregătirile de nuntă. Ce să vă povestesc, nu doar proiectul conceput în organizarea evenimentului era ceva cu totul şi cu totul deosebit, dar chiar şi în realitate a fost ceva ieşit din comun pentru acele vremuri. Rochia de mireasă a fost un vis, iar purtată de Migri îi dădea o înfățişare angelică. Nici Ducu nu arăta mai prejos; chipeş de fel, era numai potrivit pentru aşa o mireasă.

1969. Migri – mireasă înconjurată de prietene.

În imaginația mea, era clar că nu puteam să încap în pielea miresei, dar cel puțin domnișoară de onoare puteam să fiu, așa că mi-am luat rolul în serios și am pregătit toate cele șase perechi cu atribuțiile ce le reveneau la Biserica Mănăstirea Caşin, şi apoi acasă la Ducu, unde urma să aibă loc partea a doua a nunții, tot cu ceremonial. La intrarea în casă, nuntașii erau întâmpinați cu șampanie și pișcoturi. Trebuie, însă, să subliniez că acele pahare erau toate de cristal și aveau un sunet deosebit când erau ciocnite. După timpul necesar felicitărilor și savurării șampaniei, a urmat momentul inaugural al petrecerii cu dansul mirilor.

Trebuie să știți că acel moment a însemnat pentru mine punctul culminant al nunții, deoarece după dansul mirilor, care a durat câteva minute, urmau să danseze cele șase perechi de domnișori și domnișoare de onoare, și apoi restul participanților. În continuarea acestor momente urma masa și petrecerea propriu-zisă. Pentru mine, acest dans a însemnat, de fapt, „nunta mea“, de care nu credeam că o să am parte. M-am identificat în acele momente cu mirii, dansându-mi propriul dans al miresei, care nu speram să aibă loc vreodată și trebuie să mărturisesc că nici nu am avut parte de el când mi-a venit vremea ceva mai târziu, cu fastul, eleganța și frumusețea momentului trăit de Migri și Ducu.

Bine, bine, dar care a fost muzica pentru dansul mirilor? Evident *Valsul Imperial* de J. Strauss. Am căutat placa cu acest vals la toate librăriile din București, la toate anticariatele și alte magazine unde se vindeau plăci de patefon, dar nimic! Am fost îngrozită că nu găsesc acest vals, așa că am apelat la cunoștințe de tot felul, până s-a găsit pe undeva placa cu pricina. Am răsuflat ușurată! Totul era acum bine pregătit, așa că nunta urma să se desfășoare așa cum am prevăzut.

În anul al IV-lea ne-am împărțit pe grupe de specialitate și eu am ales Electroradiofizica. În această grupă a fost și Nicu Luca, care mă trata cu oarecare afecțiune, dar eu nu-i dădeam atenție. Am fost împreună la unele filme și spectacole, dar atât.

Migri m-a întrebat dacă să nu-l invite şi pe el la nunta ei, să-mi fie domnişor de onoare chiar, dar am refuzat categoric, aşa că el nu a fost prezent acolo.

Se apropiau sărbătorile de iarnă, iar într-o pauză, la facultate, l-am întrebat:

– Ce faci de Revelion?

– Stau acasă, dar ştiu că tu mergi la nuntă.

Atunci l-am întrebat dacă are invitaţi acasă.

– Nici pomeneală!

– Sigur, aveţi o tradiţie în familie cu acest prilej...

– Nu, sunt singur în camera mea.

– Şi ce faci?!

– Citesc Hegel.

– !!!...

N-am putut să concep aşa o activitate în noaptea de Revelion şi, în spirit de compasiune, i-am propus să mergem împreună la Revelionul studenţesc. A făcut ochii mari şi, nedumerit, m-a întrebat:

– Dar tu mergi la nuntă?!...

– Da, dar văd eu ce fac. Mergi cu mine la Revelion?

– Da.

E foarte adevărat că în capul meu era ceva foarte confuz, că în niciun caz nu voiam să renunţ la nuntă, dar nici nu-mi explic cum am putut să-i fac o astfel de propunere, fără un suport câtuşi de puţin real.

Cert este că Nicu a luat bilete pentru Revelion şi ne-am înţeles să ne întâlnim în capul străzii unde locuia Ducu, la ora 22.

A sosit şi ziua cununiei religioase – 31 decembrie 1968. În acel an încă nu ninsese până la acea dată, fiind destul de cald. A fost o zi frumoasă, senină şi plină de emoţii datorate evenimentului mult pregătit şi dorit. La Mânăstirea Caşin se adunase o mulţime de nuntaşi, domnişoarele şi domnişorii de onoare erau aşezaţi astfel încât să formeze o boltă cu flori pe sub care să treacă mirii. Slujba cununiei a fost foarte frumoasă, iar mirii pătrunşi de semnificaţia momentului.

După partea religioasă a urmat cealaltă, de la casa familiei Stoica. Şampanie a fost din belşug, paharele sunau ca nişte clopoţei divini, totul era minunat. Pickup-ul era pregătit şi au început să se audă acordurile valsului imperial. Migri şi Ducu au început să danseze ca în filme, după care au început domnişoarele şi domnişorii să înconjoare mirii într-un frumos cerc în pas de vals.

Sosise tocmai momentul cel mai important pentru mine, cel pe care l-am pregătit şi aşteptat cu nerăbdare. Dar, stupoare! Toată lumea dansa, numai eu nu!!! Domnişorului meu nici că i-a păsat de instructajul meu, m-a abandonat total în favoarea unei discuţii cu unul dintre nuntaşi. În acel moment s-a năruit tot idealul meu legat de nuntă, s-a spulberat tot visul frumos în fracţiuni de secundă. M-am simţit trădată, părăsită, fără nici cea mai mică importanţă pentru nimeni din jurul meu.

Încă aveam în mână paharul din care băusem şampania; uitându-mă în pahar, mi s-a întunecat privirea, am scăpat paharul, care s-a făcut ţăndări, dar, în acelaşi

timp, în mintea mea mi-au apărut ochii albaştri ai lui Nicu, care mă priveau întrebători, aşteptând parcă un semn de la mine. În acea clipă mi-am dat seama că există cineva pe această lume care ține la mine, dar pe care l-am ignorat. În sinea mea, am fost ruşinată de nedreptatea cu care am tratat atenția lui Nicu față de mine. Din acel moment nu mai însemna nimic toată frumusețea de nuntă la care eram, n-am ştiut cum să treacă mai repede timpul până la întâlnirea fixată cu Nicu.

Când, în sfârşit a venit momentul, am plecat în grabă şi, ieşind pe stradă... ce să vezi?! Ca prin minune, ninsese destul de mult, se aşternuse peste tot un strat proaspăt, scânteietor de zăpadă. L-am văzut pe Nicu, care mă aştepta în capul străzii, iar între noi era drumul alb, imaculat. Am fugit spre el, dar lui tot nu-i venea să creadă că plec de la nuntă şi merg cu el la Revelionul studențesc. Atunci l-am sărutat şi totul s-a clarificat. Nu numai Revelionul cu el a fost minunat, dar de atunci am ştiut şi noi ce frumos este să iubeşti şi să fii iubit.

Cum am ajuns studentă la Facultatea de Fizică

Provin dintr-o familie mixtă: mama săsoaică din Codlea şi tata român din Vrancea. Mama, fiind casnică, s-a ocupat de educația noastră, a mea şi a fratelui meu, până la gimnaziu. A fost o gospodină desăvârşită, era foarte severă cu noi, nu aveam voie să facem treaba de mântuială sau să ieşim din voia ei, dar totodată ne-a arătat multă dragoste şi înțelegere. Tata a fost ofițer activ până la terminarea războiului, după care a trecut în rezervă şi a profesat ca inginer electrotehnic. El a preluat educația noastră din gimnaziu şi până la facultate, îndrumându-ne spre ştiințele exacte. Din copilărie am vorbit cu mama pe nemțeşte, iar cu tata şi între noi, frații, pe românește.

Grădinița, şcoala primară şi gimnaziul le-am urmat în limba germană în Braşov la „Johannes Honterus“. Admiterea am dat-o la Liceul „Andrei Şaguna“, care, la vremea aceea, avea şi o secție (clasele VIII-XI) cu limba de predare germană. Astfel, clasa a VIII-a am făcut-o la secția germană.

Matematica, fizica şi biologia erau materiile mele favorite, începusem să rezolv probleme la *Gazeta matematică* şi să particip la olimpiadele şcolare. În vacanța de iarnă am participat la olimpiada de fizică, faza locală, care la teorie cerea enunțurile legilor lui Newton şi apoi rezolvarea unor probleme.

La prima oră de fizică din trimestrul al II-lea, profesoara m-a lăudat că am fost admisă pentru faza următoare a olimpiadei. Apoi, a trecut să verifice tema dată pentru acasă pe timpul vacanței, care a fost tot scrierea enunțurilor legilor mecanicii.

De felul meu, am fost o elevă conştiincioasă, dar atunci nu mi-am scris tema în caiet, poate şi din cauza faptului că la olimpiadă ştiam că am făcut bine lucrarea. Jumătate de clasă nu-şi făcuse tema şi tuturor profesoara le-a trecut nota 2 în catalog.

Tragedie!!!

Am fost foarte supărată, în primul rând pentru că luasem pentru prima dată o asemenea notă la şcoală, şi în al doilea rând (…) tocmai la fizică, unde, pe acelaşi subiect, luasem olimpiada. În capul meu, era mai important să ştii

conținutul enunțurilor decât să ştii să le copiezi în caiet. Oricum, profesoara nu a vrut să-mi anuleze nota.

Tatăl meu a avut rolul hotărâtor în alinarea durerii mele, ca şi în demonstrarea nedreptății care mi s-a făcut. El îmi spunea, printre altele, că „timpul va dovedi“ cine a avut dreptate, dar la acea oră nu puteam să înțeleg o astfel de interpretare filosofică.

Ca să pot avea mai mult timp pentru studiul suplimentar la matematică şi fizică, am trecut în clasa a IX-a la secția română a aceluiaşi liceu. Scăpasem de orele de limba germană maternă (patru ore pe săptămână), iar celelalte materii mi se păreau mai uşoare în româneşte. Am continuat să rezolv probleme la *Gazeta matematică* şi la cea de fizică şi chimie, să particip la cele două olimpiade, cu destul succes. Sigur că mediile mele şcolare la aceste materii erau maxime, excepție făcând media la fizică din prima clasă de liceu, care era 8.

În acest timp, m-am hotărât să devin profesoară, tot datorită puterii de convingere extraordinare a tatălui meu, fapt pe care l-am detaliat în volumul *NOI – Fizicienii ’70*. De ce profesoară de fizică?... Pentru că îmi plăcea, dar şi pentru că voiam să arăt că ştiu mai mult decât să reproduc simple enunțuri din manualul şcolar.

După Bacalaureat (examen de maturitate) a urmat admiterea la Facultatea de Fizică Bucureşti. Ca să nu am emoții din cauza atmosferei de capitală (nu fusesem până atunci), dar şi a tensiunii de la admitere, am fost cu părinții acolo cu un an înaintea examenului nostru. Am văzut emoția părinților, dar şi a candidaților înainte şi după ieşirea de la examene, am luat subiectele şi le-am rezolvat în linişte, acasă. În anul următor, când mi-a venit rândul şi mie, mi-a fost mult mai uşor cu emoțiile, concentrându-mă pe subiectele de examen.

În acel an, s-a adunat la media de admitere şi media notelor doar de la fizică din anii de liceu, care în cazul meu nu putea să fie zece curat din cauza mediei din clasa a IX-a. Am avut emoții din cauză că auzisem că este candidat şi Valentin Ceauşescu şi nu eram sigură de obiectivitatea notelor de la admitere.

Rezultatul însă m-a convins! În primul rând, pentru că eram pe listă cu câteva nume deasupra lui Valentin şi, în al doilea rând, că nu m-a putut împiedica nici măcar nota 2 primită la începutul liceului să fiu în fruntea celor admişi la Facultatea de Fizică.

La acea vreme, se obişnuia ca la careul de deschidere festivă a anului şcolar, de față cu toți elevii liceului şi întreg corpul profesoral, să se anunțe rezultatele de la admiterea în învățământul superior a generației precedente. Atunci am scris şi eu o frumoasă scrisoare de mulțumire pentru toți profesorii care m-au educat şi format, evidențiindu-i pe cei de matematică şi fizică. Nu am uitat însă s-o menționez pe profesoara de la secția germană, care mi-a dat în primul meu an de liceu o lecție de viață pe care aveam să n-o uit când am devenit, la rândul meu, profesoară de fizică.

Numai că acea profesoară a fost doar pretextul învățăturii primite de la tatăl meu, şi anume: la o presupusă nedreptate, lasă „timpul să dovedească“ dacă dreptatea este sau nu de partea ta. Însă acest lucru l-am înțeles abia după admiterea mea la facultate.

DIMITRIE (LULU) CĂDERE

Flash-back

Anul trecut, promoția noastră a reuşit performanța de a edita un volum remarcabil, în urma revederii după 40 de ani de la absolvire, sărbătorită împreună în iunie 2010. Legătura restabilită continuă şi se îmbogăţeşte, de atunci ne cunoaştem mai bine, ne vedem, ne scriem, vorbim. Ce ne interesa în anii studenției era mai ales viitorul, pe care îl aşteptam cu emoție în fiecare zi şi care părea mereu că se depărtează… Senzația asta am avut-o şi când am scris contribuția la primul volum, mai ales cele câteva rânduri de la sfârşit care erau un fel de îndemn spre a privi înainte. Bineînțeles! Dar… noi venim din trecut!

Din trecutul de care ne despart acum 40 de ani, chiar mai bine, şi căruia îi suntem într-un fel tributari, fie că vrem, fie că nu. Orice am face, cei mai mulți dintre NOI ne întoarcem din când în când pe-acolo, într-un fel sau altul. O mică plimbare nu strică! Nu înseamnă însă că stăm pe loc sau că am fi nostalgici, dimpotrivă, e un element interior care ne împlineşte şi ne îmbogăţeşte. Cel puțin aşa îl simt… Iată de ce vă propun acum, pentru al doilea volum, o altă perspectivă, inversată – un *flash-back* – în care colegul vostru (adică subsemnatul) scotocind prin sertare, a găsit nişte foi îngălbenite scrise în anii studenției, pe când – dincolo de activitățile multiple de la facultate – privea lumea din jur ca să-i descopere frumusețile; de multe ori, ele aveau un chip…

Acum privesc cu alți ochi aceste încercări de demult – naive, dar sincere – şi vi le pun înainte încurajat de îndemnurile Silviei şi sprijinit de vechea şi buna mea prietenă Andreea Hasnaş, arhitectă şi scenografă de talent, pe atunci studentă ca şi noi – peste drum! Ilustrațiile ei neprecupețite merg dincolo de cuvinte şi dau textului o altă dimensiune. Mulțumesc!

Variațiuni pe o temă necunoscută

I

Ştiu: de cum te-am văzut, ar fi trebuit să mă scol, să mă despart de amicii de cafea şi vântură-vorbe care nu mă interesau, nu mă mai interesa nimic – doar tu, să te urmez, la întâmplare, cu orice risc, privind pe asfalt locul pe unde au trecut paşii tăi ca un şirag de perle şi să-i urmez pe drumul hărăzit unei posibile împliniri.

Te-am mai văzut, sunt sigur că te-am mai văzut! Tu eşti aceea pe care o văd mereu, te-am mai văzut de-atâtea ori! Eşti lângă mine, în mine, te recunosc indiferent de veşmintele pe care le porți, te deghizezi inutil, privirea mea te învăluie şi te pătrunde, nu o poți ocoli, nu te poți ascunde!

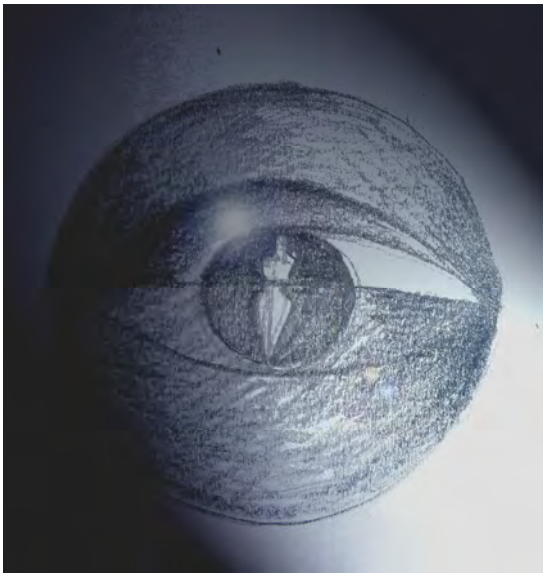
Te îndepărtezi acum, te pierd din ochi, valuri de trecători indiferenți, tot mai dense, tot mai adânci, se suprapun peste imaginea ta care se tulbură şi se pierde… Peste urmele paşilor tăi, doritoare parcă să le şteargă, sute de încălțări trec grăbite, inconştiente…

De ce oare spontaneității impulsurilor de moment, atât de naturale – cele care ne mărturisesc adesea fără greş şi ne dau aripi – opunem tirania aspră a filtrului rațional, care ne țintuieşte pe loc când ar trebui să fugim, ne încleştează gura când ar trebui să strigăm şi ne usucă lacrimile când ar trebui să plângem? Sunt momente când tot ceea ce e impus şi convențional pare ridicol, când sentimentele firești se ridică precum nişte statui, impunându-se prin măreția şi armonia lor, făcându-ne să ne mirăm că nu le-am descoperit mai devreme… Dar ce repede le uităm câteodată!

Ai trecut acum... Poate nici n-ai existat – ba nu, eşti tu, pentru că eşti deja o amintire şi amintirile sunt întotdeauna adevărate. Ai devenit o speranță – cea a unei alte priviri, mai lungi, urmată poate de-o întindere de mâini, ale tale şi ale mele, care, întâlnindu-se, ar țese o plasă în care să rămână prins orice vis frumos. Prins însă sunt eu în clipa asta, pe măsură ce te ştiu tot mai departe, de mult nu te mai văd, mă simt ca legat de o funie care se înfăşoară spiralat în jurul meu într-o horă ascendentă şi nesfârşită.

…….....

Ar fi trebuit să mă scol, să te urmez, să te caut – dar n-a rămas decât suflul acelei priviri totale care, o fracțiune de secundă, ne-a golit unul în celălalt.

II

M-am oprit în fața porții străjuite de doi stâlpi proaspăt văruiți, puşi ca un hotar la intrarea unei căi nevăzute ce mi-ar aduce poate – de-aş putea merge pe ea – acea stare de nedescris pe care încerc s-o numesc fericire. Tu ai trecut de-acum

pragul, te-ai dus mai departe, iar eu stau în loc, privind cum te depărtezi, închizând parcă poartă după poartă în zidurile nevăzute care ne despart.

Aş fi vrut să te urmez oriunde, dar bolovanul pe care îl simt câteodată născând organic în mine n-ar fi putut niciodată trece printre coloanele imaculate ce străjuiesc tărâmul interzis. Piatra pe care o port e uneori prea grea pentru mine, n-am putere să o arunc, şi atunci încerc s-o îmblânzesc mângâind-o perfid când vreau linişte şi pace, sau o zgârii la îndârjire.

Tu te duci, eu stau, număr creşterea depărtării prin miile de pietre din prundiş pe care fiecare pas de-al tău le lasă în urmă ca pe nişte vise neîmplinite, mi se pare imens, ne îndepărtăm mereu, mai aproape decât am fost acum nu vom mai putea fi niciodată, totul este făcut pentru a ne despărți – oamenii, oraşul (cred că încep să-l urăsc), străzile sale, porțile caselor asemenea celei care te-a înghițit.

Mâinile noastre, chiar întinse una către cealaltă, nu se vor putea atinge, fracțiuni de milimetru imposibil de străbătut le vor despărți cu încăpățânare, împiedicându-le să-şi transmită acea căldură generoasă care le-ar păstra unite mereu. Nu-mi amintesc de vreun alt moment în care să fi simțit atât de acut sentimentul inutilității, al necomunicării – nu că n-ar exista cuvinte care să exprime sensuri, dar cât de rar ştim să le folosim!

Firul misterios care am crezut o clipă că ne leagă se va rupe şi el curând… M-a adus până în acest prag, nu e însă destul de lung şi de tare ca să reziste momentului când te voi pierde din ochi, când te voi pierde… Ce nu voi uita vor fi doar cei doi stâlpi albi de la poartă, cerberii universului tău nepătruns, pietrele din prundiş pe care le-am împărțit în gând pentru a-ți număra paşii şi senzația nedefinită că – poate – eram făcuți unul pentru celălalt.

III

În clipa când ți-am întâlnit privirea, m-am convins că o căuta pe a mea. Atunci, pentru o clipă, tot ce ne înconjura a devenit extraordinar de pur şi de dens, aveam senzația că suntem ca înghețați într-un cristal uriaş, fixat pentru totdeauna. Există – ştim cu toții – fracțiuni de secundă care durează o eternitate; e important atunci nu cum fuge secundarul pe cadranul ceasului, ci cât reuşeşti să simți şi să trăieşti dintr-o suflare. Senzația că timpul fizic stă în loc e dublată – parcă pentru a fi scoasă din limitele înțelegerii – de aceea că natura proprie se supune unei alte scări de timp. Memoria, surprinsă de acest instantaneu prelungit, se răvăşeşte şi caută tot ceea ce ne-ar putea readuce la starea de echilibru anterior, făcând loc rațiunii, nesuportând incertitudinea acestui gol inexplicabil care ne absoarbe toată ființa.

Nu mai ştiu ce vreau, mă obsedează numai ochii, ochii pe care-i am mereu în fața propriilor ochi, toți aceşti ochi prin care privesc spre transparențele sau obscuritățile celorlalți, şiruri de oglinzi care reflectă la infinit aceleaşi lucruri, aceeaşi lume, ascunzând până departe faptul că ele se termină aici, imediat – nu ar trebui decât să lovesc cu mâna ca să le prefac în țăndări. Ştiu însă că atunci aş spulbera o vrajă, o vrajă care mă cuprinde şi mă îndeamnă să-mi îndrept paşii spre alte depărtări şi privirile spre alți ochi – ochii celorlalți pe care încerc să-i descopăr

şi să-i iubesc. Iubim de multe ori ce nu cunoaştem şi înţelegem pe deplin, restul e clasificat şi păstrat de memorie, nu de inimă. Privirile altora sunt, de obicei, un mister, fiecare vede şi spune altceva într-o suprapunere nesfârşită de cercuri concentrice care ţâşnesc din lumina ochilor fiecăruia.

Din ochii tăi pleacă raza care ne uneşte – punte între două suflete care se caută. Suntem oare făcuţi pentru a ne cunoaşte? Poate ne şi cunoaştem, nu ne spunem totuşi nimic – nici nu e nevoie – dar ochii noştri se caută, se ţintesc, se descojesc, îndepărtând umbre după umbre, nesăţioşi să pătrundă în adânc, acolo unde totul se ascunde şi unde se pot descoperi comori. Ne simţim legaţi, timpul şi distanţele se topesc în privirile noastre, acum nu te mai văd, ci te simt, eşti Tu, sunt Eu, suntem Noi, care nu ştim nimic unul despre celălalt, dar care ne căutăm avid, dincolo de toate opreliştile, cuprinşi ca de o foame nepotolită. Dintr-o dată, îţi simt privirea ca un bisturiu care ar vrea să mă atingă şi să lase un semn. Să mă rănească sau să mă vindece?

Şi totuşi, după această clipă – fugară ca şi celelalte – mergi mai departe, pe drumul tău… Oare ştim de câte ori trecem pe lângă ceea ce ne-ar putea face fericiţi?

Text: Dimitrie Cădere, oct. 1968. Ilustraţii: Andreea Hasnaş, feb. 2012.

A fost odată… Amintiri din studenţia unui Entuziast

Extrase din interviul pentru site-ul Muzici şi Faze – 2005
revăzute şi completate cu elemente inedite în 2012

Pe vremea studenţiei noastre, viaţa culturală a Bucureştiului era bogată, variată şi interesantă. Dincolo de valoarea lor artistică recunoscută, teatrele erau adevărate tribune de protest deghizat, unde aşteptam replicile cu sufletul la gură, iar în sălile de concert, muzica – mai ales cea simfonică, apolitică – era o scăpare, un

prilej de primenire a gândurilor şi de curățire a sufletului. Expozițiile de arte plastice erau de calitate. Colegele şi colegii care mă cunoşteau mai bine îşi amintesc, poate, că nu le ocoleam. Uneori eram împreună…

După acest scurt preambul, am să vă propun, totuşi, o altă scenă şi un alt registru, tot atât de tineresc, legat de muzica uşoară. Uşoară de ascultat, ceva mai greu de produs… Pe vremuri, am făcut şi aşa ceva, după cum puteți vedea în cele ce urmează. La interviul dat în 2005 am adăugat câteva episoade inedite. Acest interviu s-a petrecut exclusiv prin scris, protagoniştii nu s-au întâlnit niciodată, ceea ce face că e un text „aşternut pe hârtie“ de la bun început pentru a fi citit, deci propice publicării într-un volum. Şi, pentru că este un al doilea timp consemnat şi cosemnat al amintirilor noastre, vă propun să ne întoarcem o clipă în acest trecut entuziast pe care – deşi l-am părăsit de mult – nu-l pot uita. Nici el pe mine… În ultima vreme, am avut o serie de solicitări pe această temă (ultima de la Silvia…), care par să oculteze restul activităților mele din ultimii patruzeci şi ceva de ani, mult mai importante.

Povestea care urmează nu e legată direct de Facultatea de Fizică, dar e contemporană cu trecerea noastră pe acolo, având împreună anumite interferențe şi rezonanțe. În fond, face parte din mine şi eu din ea.

Întrebări pentru Dimitrie Cădere / Entuziaştii

1. Ce impact au avut asupra dvs. apariția/evoluția unor formații precum Beatles, Stones, Who sau evenimentele precum Monterey şi Woodstock? Dar asupra mediilor intelectuale (studenţeşti şi nu numai) din acea perioadă a României? În ce măsură erați „la zi“ în ceea ce priveşte evenimentele rock din lume şi care erau coridoarele de informare şi propagare ale acestora?

R: În general, la vremea respectivă noi urmam moda; fiind însă „tehnic“ în avans, dădeam în acelaşi timp şi tonul pe plan local. Am început în 1963, la 16 ani, prin a-i urma pe The Shadows cu Cliff Richard. Muzica lor – trei chitare electrice + baterie + solist vocal – era ceva nou, chiar pentru cei care ascultau şi dansau *rock'and roll* binişor de pe la sfârşitul anilor '50 încoace. Odată. formația Entuziaştii constituită şi afirmată, cu bucurie, dar şi cu eforturi de tot felul, ne-am instalat într-un fel de confort, alimentat de succese şi susținut de fani, având impresia naivă că totul va continua să meargă aşa încă multă vreme.

Revoluția *Beatles* ne-a surprins şi ne-a scuturat; scoțându-ne din rutină, ne-a şi deranjat puțin. Simțul muzical şi onestitatea intelectuală au răzbit însă destul de repede şi am sfârşit prin a admite că acest „gen nou“ merită un loc sub soare, noi continuând până una-alta filiera cunoscută… Şerban Ciurea, cel mai muzical dintre noi, ne-a împins spre diversificarea repertoriului şi lărgirea modurilor de expresie începând din 1965. După aceea, gheața fiind spartă şi noi mai deschişi, totul a mers mult mai repede, preluarea melodiilor venite de la Rolling Stones, The Who, The Animals şi de la celelalte formații importante ale epocii curgând oarecum de la sine.

Curios, marile festivaluri precum Monterey şi Woodstock nu-mi trezesc amintiri deosebite. Le urmăream, desigur, dar nu influenţau în mod direct muzica noastră.

Pistele de informare erau emisiunile radio (printre care Europa Liberă, Radio Luxemburg, Radio Monte Carlo), discurile vinil – destul de numeroase, copiile la nesfârşit ale benzilor de magnetofon şi – rareori – partiturile, mai greu de procurat. Petrecerile cu dans aproape săptămânale (ceaiurile) erau un mijloc preferat de ascultat muzică, de dansat, de întâlnit prietenii şi prietenele – în general, colegele şi colegii de liceu.

2. Povestea alcătuirii Entuziaştilor. Cum i-ați cunoscut pe colegii dvs. de trupă şi câteva cuvinte introductive despre ei. Alegerea numelui, aparițiile pe scenă şi „povestea discografică“.

R: Prima formulă a fost constituită strict din cinci colegi de clasă de la Şcoala Centrală (Grădina Icoanei) din Bucureşti. Efectul filmului *Tinerii*, văzut şi revăzut de nenumărate ori (a stat câteva luni pe ecrane, o performanță!), ne fierbea la foc mic, până când a răbufnit, prin aprilie 1963, în cursul unei ore de sport, în sala de gimnastică, unde – agățați pe spaliere – am hotărât în cinci minute trei lucruri importante:

- să alcătuim o formație de chitare electrice cu un solist vocal;
- să o numim Entuziaştii;
- să repartizăm rolurile: având toți cultură muzicală (pian, vioară), lucrurile păreau simple, dar până una-alta, nimeni nu ştia să cânte la chitară!

A urmat cumpărarea instrumentelor – chitare acustice – şi învățarea primelor acorduri, de fapt a primului dintre ele, după câteva zile, la începutul lunii mai; imaginați-vă un vacarm cu patru începători zdrăngănind acelaşi acord şi cântând pe el o melodie într-o engleză aproximativă, susținuți de o tobă de pionieri împrumutată de la şcoală pe post de baterie; de neuitat, dar, din păcate, nu există înregistrări. Proiectul nostru era să dăm primul concert în două-trei luni şi, după un an, să începem un turneu internațional, având ca primă escală l'Olympia, la Paris!

Aveam o încredere nemărginită (ne alesesem bine numele) şi am reuşit în scurt timp, dar lucrând ore întregi zilnic, să stăpânim instrumentele, la început cu ajutorul unui profesor de chitară adevărat (dar depăşit), apoi să învățăm – mai mult singuri – muzica în care ne lansam. Am realizat, totodată, că primul nostru concert va avea loc ceva mai târziu…

Între timp, am reuşit să avem şi chitare electrice, de comandă – lemnăria: corpul şi gâtul (griful) realizate şi montate artizanal de un bătrân lutier de pe lângă Piața Domenii (alintat de clienții săi cu porecla „Moşu'“), traductoarele electromagnetice (dozele) fabricate cu minuție de Sandu Avram de la Sincron cu liță subțire cât firul de păr (diametru 0,05 mm, greu de găsit, dar nimic nu era imposibil) şi asamblajul final făcut de Dan Slăvescu şi cu mine, cot la cot. Plăcile albe de plastic de pe față proveneau din capacele closetelor de la WC-ul de băieți al Şcolii Centrale, demontate cu grijă şi pe ascuns pentru acest nobil proiect.

Clasa a X-a A, Şcoala Centrală, 1963; cei cinci Entuziaşti originari sunt prezenţi: de la dreapta spre stânga: primii patru din ultimul rând; al cincilea; al doilea din primul rând; trei dintre protagoniştii fotografiei vor fi, doi ani mai târziu, colegi de promoţie la Facultatea de Fizică.

Cheia lansării noastre şi a primelor succese a fost însă procurarea miraculoasă, cu titlul de împrumut, a unui amplificator profesional veritabil venit din Anglia, marca Fenton Weil, rătăcit, nu se ştie cum, la fabrica de instrumente muzicale - Doina. Acolo lucra tatăl lui Dan Slăvescu, Silviu, un tip absolut remarcabil, de formaţie matematician, pianist autodidact (a învăţat să cânte la pian direct pe *Sonata Lunii*), creatorul pianului de concert românesc „Lipatti“. A reuşit să-l ia acasă pentru „studii“. Acest amplificator avea, pe lângă cei 40 de W (mult pe atunci), reverberaţie şi tremolo care transformau aproape orice miorlăială într-un sunet divin. Avantaj major care ne dădea o încredere nemaipomenită, totul reuşea, nimeni nu avea încă aşa ceva. După retrocedarea aparatului în 1965, am trecut printr-o fază tulbure, nu ne mai recunoşteam „sunetul“. Noroc însă că învăţasem între timp să cântăm ceva mai bine.

În aceste condiţii am dat primul nostru scurt recital în noiembrie 1963 la subsolul Şcolii Centrale, în sala de mese a cantinei internatului, cu ocazia unei serbări şcolare. În prima clipă am vrut să intru în pământ, dar totul a mers bine şi până la urmă a fost un succes.

Directoarea, corpul didactic (numai profesoare, doar la muzică şi la atelier erau profesori), colegii şi mai ales colegele (75%, fostă şcoală de fete) ne-au adoptat şi ne-au susţinut de atunci necondiţionat, devenisem o mândrie a şcolii. Ulterior, am avut acces la amfiteatru, confortabil, unde făceam o parte din repetiţii (restul le făceam pe la casele noastre, spre bucuria vecinilor) şi unde am dat mai

multe concerte, intens formatoare pentru noi, până la sfârşitul liceului. Tot la şcoală, la atelier, am fabricat primul amplificator propriu de 8 W, cu un EL 6 în etajul final şi care se transporta într-o valiză.

Primele fotografii de grup în vara anului 1963
(peliculă color procurată de la Buftea, rulată de noi
şi pusă în aparate foto normale)

Primul disc a fost înregistrat la Electrecord în decembrie 1964, prin străduniile dlui. Tănase, tatăl lui Radu – solistul nostru vocal care cânta foarte bine şi la chitară – şi a fost difuzat câteva luni mai târziu, la începutul lui septembrie 1965. Era primul disc cu chitare electrice din România cântat integral în engleză şi a avut

o primire triumfală. După înregistrare, am plecat cu toții în tradiționala vacanță de iarnă la Predeal, organizată ca în fiecare an de inimoasa noastră profesoară de fizică – doamna Maria Codreanu, un om excepțional. Era ultima oară, liceul se termina. Am luat cu noi instrumentele şi nu era seară fără muzică şi dans, colegii erau fericiți, noi la fel. Într-o bună zi, am avut ideea să mergem la Casa de Cultură, am cerut să vorbim cu directorul şi i-am propus să dăm un concert gratuit pentru elevii care îşi petreceau vacanța în stațiune. A fost de acord şi am organizat împreună un recital, cu sala plină şi un public călduros.

În iunie, solicitați de directoarea şcolii, a trebuit să ne producem la serbarea de sfârşit de an, în preajma examenului de bacalaureat, când nu prea ne mai ardea de muzică. Pentru prima dată am mimat, punând pe amplificatoare banda cu înregistrările făcute pentru disc, şi totul a mers strună. Cel mai greu a fost pentru baterist, pe care l-am ascuns după o balustradă cu toba lui de pionier, care nu avea nimic de-a face cu ce se auzea în difuzoare.

Cu puțin timp înainte de apariția discului, am fost avertizați de Electrecord că cenzura reclamă textele cântecelor în engleză şi cu traducerea respectivă, dactilografiate în patru exemplare; nu cumva să se strecoare vreun mesaj subversiv! Treaba era foarte serioasă pentru autorități, muzica străină era suspectă şi chiar cea autohtonă era „pieptănată“. Îmi amintesc reacția unui „oficial“ care, auzind într-o prezentare *jingle*-ul nostru de atunci, unde se spunea la un moment dat „muzică cu orice preț“, s-a întors amenințător către noi, ne-a privit lung şi a întrebat: „Cum adică, tovarăşi, cu orice preț? Cu prețul trădării de patrie?“. Ce să mai spui?… Cât despre textele de pe disc, toate bune şi frumoase, dar noi le învățasem cam lăutăreşte, de pe benzi de magnetofon, engleza noastră de atunci fiind încă ezitantă. Am avut o dificultate majoră cu *Dynamite*, unde se cânta la un moment dat ceva în genul „beiby zanzăghen“. Imposibil de găsit o formulă care să se potrivească, dar o idee genială ne-a salvat: ne-am dus în față la Aro (cinema Patria), am „agățat“ un turist englez simpatic, i-am spus că avem nevoie de descifrat un text în limba sa natală şi am mers cu el acasă la Radu (pe Icoanei, la doi paşi). Acolo, l-am pus să asculte înregistrările şi să extragă un text coerent, ceea ce a făcut cu multă amabilitate şi sârguință. Pasajul cu pricina a (re)devenit un clasic „baby's arms again“! Niciun efort nu e de prisos pentru a învăța o limbă străină de circulație internațională, iar muzica rock, pentru engleză, era o adevărată binefacere!

Restul activităților noastre este o lungă serie de emisiuni la radio (mai precis, la secția de radioficare a Municipiului Bucureşti, care difuza şi în căminele studențeşti – câțiva colegi de promoție m-au recunoscut), TV (puțin, nu ne prea înțelegeam cu organizatorii, care voiau să ni-i impună pe protejații lor), concerte, filme artistice (*KO* de Mircea Mureşan) şi documentare (*Tutunul* la Sahia Film), al doilea disc Electrecord în 1967 şi – mai ales – recitaluri la casele de cultură joi, sâmbătă şi duminică, în special pentru dans, care aduceau un venit mic, dar regulat, fiind în acelaşi timp atelierul de rodaj al noilor melodii şi laboratorul tendințelor muzicale emergente. Am fost o vreme orchestra Casei Studenților din Bucureşti

(câteva luni, începând din toamna lui 1965 când intrasem toți la facultate), apoi a societății de filme documentare Sahia Film, în prima parte a lui 1966. Ambii ne-au promis multe şi nu ne-au dat nimic, în afară de spațiu pentru repetiții. Casele de cultură au fost Turturele – Vitan (1965, între ianuarie şi mai, înainte de bacalaureat, unde cântam în alternanță cu big-band-ul Electrecord), Pajura (1966, după Sahia Film) şi – în final – Casa de Cultură a Tineretului din Aleea Alexandru (1967-1968), lângă statuia Aviatorilor, fosta locuință a lui Malaxa. Aici a fost de departe cel mai bine ca ambianță, în plus locuiam la doi paşi. Directorul, domnul Sihota, istoric de formație, era un om amabil, cultivat şi care voia să facă treabă. Cafenelele literare, expozițiile, recitalurile de muzică uşoară şi clasică organizate de el erau originale şi bine frecventate.

Am făcut de asemenea mai multe turnee prin țară, în spectacole de revistă, sub oblăduirea Uniunii Sindicatelor. Impresarul – domnul Vafiadis – era un excelent organizator. Sălile erau arhipline şi au fost zile când ne cerea trei servicii – cam obositor! Dar eram tineri şi entuziaşti, făceam totul cu plăcere şi cu destindere, succesul era asigurat.

Deşi nu trăiam din muzică, nivelul nostru de activitate crea constrângeri: aveam nevoie de instrumente din ce în ce mai performante, care nu se găseau uşor şi care costau scump. În anii 1964-1967 totul se făcea „pe comandă“, de la chitare până la orga electronică, trecând prin amplificatoare şi boxele cu difuzoare, cu soluții – uneori – absolut originale. A doua serie de chitare electrice, copii conforme după Fender Stratocaster – etalonul genului – erau desăvârşite la exterior, fiabilitatea în funcționare a părții electronice lăsa însă de dorit şi punea probleme când ne era lumea mai dragă. Finala concursului studențesc de artă din 1967 pe scena Operei, cât şi primul recital la arenele 23 August – cam tot pe-atunci – cu mii de oameni în față, s-au făcut cu un instrument în minus. Mut… Când era un pian în preajmă se rezolva, altminteri era mai complicat, dar până la urmă ne-am descurcat de fiecare dată.

Pentru a ajunge la nivelul de finisaj dorit cu noile chitare, cu planul-profil reprodus fidel la epidiascop după fotografia originalului, l-am urmărit îndeaproape pe bătrânul lutier care realiza partea de lemn – esențială. Eram atât de exigenți şi insistenți cu cele mai mici detalii, încât comenzile noastre erau ascunse cu grijă celorlalți clienți. Atelierul său era o sală destul de mare, unde lucra singur şi în care se vedea cam tot ce face, în diferitele faze de execuție; chitarele noastre însă erau puse la fereală într-un colț, după o perdea, unde nu intra nimeni în afară de noi – ca nu cumva să-i ceară şi alții acelaşi lucru, adică – pentru el – bătaie de cap. În felul ăsta era protejat şi *copyright-ul*. Nu cred că a câştigat mulți bani cu ele, dar au fost desigur printre realizările sale cele mai reuşite. Faza următoare a fost vopsitul plăcii de lemn (corpul), în celebra nuanță vişinie strălucitoare şi fără greş a originalului. Voiam să fie top! După ce ne-am scărpinat în cap o vreme cum să facem mai bine, am avut ideea de a ne adresa Combinatului de mobilă de la Pipera, proaspăt înființat şi ultramodern la vremea aceea. Zis şi făcut! Într-o bună zi, am

luat plăcile de lemn natur (de fapt, plăci aglomerate suprapuse pentru soliditate) şi ne-am prezentat în bloc la poarta fabricii cerând să vorbim cu directorul. Acesta ne-a primit imediat, curios şi – probabil – puţin amuzat; era un om de vreo 40 de ani, deschis şi dinamic. I-am spus care-i tărăşenia – cine suntem şi ce vrem (aveam, totuşi, o oarecare notorietate) – şi a fost de acord să ne ajute, cu multă amabilitate. Peste câteva zile aveam exact ce doream, o calitate excepţională şi fară să ne coste un ban. Cadou! Există o stea a chitariştilor…

Prin 1967 au apărut în comerţ primele chitare electrice profesionale fabricate în Cehoslovacia, inspirate de Fender Telecaster; am cumpărat una, nu era rea, în orice caz nu cădea în pană. Regret însă că am vândut-o pe cea precedentă, cu toată povestea ei.

Încerc acum să vă dau un tablou cu membrii formaţiei, perioada lor de activitate şi ce au devenit:

Solist vocal: Radu Tănase, din 1963 până la plecarea în Occident, prin 1972; actualmente în Germania, inginer, a continuat să cânte multă vreme şi încă o mai face pentru prieteni şi în public. Radu stăpâneşte perfect şi chitara, pe care o folosea adesea la repetiţii şi în concerte. După 1966, odată cu apariţia stilului Beatles, mai toţi ne-am pus să cântăm, Şerban devenind al doilea solist vocal al formaţiei.

Chitară solo: Dimitrie „Lulu“ Cădere, din 1963 până în 1968; actualmente în Franţa, fizician, nu mai cântă decât rareori, pentru prieteni; din 1968 până în 1969, Şerban Ciurea îi ia locul, înainte de a trece la Sideral – cu care a plecat în Occident la sfârşitul anilor ’60.

Chitară armonie: Emil Siara, câteva luni în 1963; actualmente în S.U.A., inginer; acest bun coleg şi prieten, cu adevărat Entuziast, nu avea din păcate simţul ritmului. În septembrie 1963 a fost înlocuit de Şerban Ciurea, care venea de la Liceul Lazăr şi care a devenit copilul de suflet al Şcolii Centrale. Şerban era în mod clar cel mai dotat muzical – pianist, solist vocal şi compozitor de talent; este singurul care a făcut studii muzicale superioare, în S.U.A., unde s-a instalat şi a evoluat. El are o meserie care combină arta cu ştiinţa, fiind pionier în pedagogie multimedia – creator şi profesor de metode audiovizuale asistate de calculator pentru învăţământ. Compune în continuare, organizează concerte şi a produs mai multe albume. În plus, este singurul căsătorit cu o fostă colegă de la Şcoala Centrală, din primul cerc şi din epoca de aur (a noastră!). La plecarea mea, Şerban trece la chitara solo şi locul său la chitara armonie e preluat de Franky Marian, inginer, actualmente în S.U.A.

Chitară bas: Dan Slăvescu, din 1963 până la plecarea în Occident, prin 1972; stabilit în Germania, părăseşte muzica şi se specializează în informatică; o boală necruţătoare îl răpeşte în 2002, după o lungă suferinţă. Am fost colegi nu numai de liceu, dar şi la Facultatea de Fizică a Universităţii din Bucureşti, în 1965-1966.

Baterie: Alexandru „Ucu“ Cazaban, din 1963 până în 1966; inginer, actualmente în S.U.A.; înlocuit de Costin Dobrin, care trece împreună cu Şerban la Sideral în 1969; actualmente în Elveția, a continuat şi cariera muzicală.

Orgă – adăugată în 1966: Mihai Ivanovici, stabilit actualmente în Germania, a continuat şi el cariera muzicală.

Entuziaştii se prezentau la concerte în costum bleu-marin, cu cămaşă albă, cu cravată şi cu un ecuson. Cum spun francezii, *ça fait rêver* în ziua de azi!

3. Relația cu celelalte trupe ale rock-ului românesc, aflat în curs de constituire (care erau, dacă vă cunoşteați personal, ați cântat împreună? Despre primele compoziții autohtone ale genului).

R: În linii mari, în Bucureştii anilor 1965 erau între 200 şi 300 de formații de chitare electrice, se vorbea chiar de 500! Cei care răzbiserăm (discuri, concerte, TV, filme) ne cunoşteam bine între noi şi, în general, eram în relații amicale. Aproape toți eram studenți. Printre cei mai apropiați – Cometele (care ne precedaseră în acelaşi stil), eram prieteni şi ne ajutam: Zobi, Cico, Nabla – evident porecle – erau băieți minunați; Sfinx, cu Mişu „Păpică“ Popa şi Sideral, cu Mugur Winkler erau vecinii noştri de cartier în jurul Şcolii Centrale şi de masă la restaurantul Moldova, unde decompresam împreună cu veselie după concerte. Plecarea lui Şerban şi a lui Costin la Sideral Modal Quartet în 1969 face ca această nouă formație, probabil cea mai bună din România de atunci, să fie de fapt jumătate din Entuziaşti. Mai erau Sincron, cu Sandu Avram, care era, cum spuneam, şi principalul furnizor de doze pentru chitarele electrice – pasionat, amabil, servea pe toată lumea. O notă mai discordantă – Piki Inglessis, de la Olimpic 64, foarte talentat, dar mai individualist. Ulterior au apărut Phoenix la Timişoara cu cariera bine-cunoscută. Roşu şi Negru de la Iaşi arătau că Moldova străbună nu e mai prejos. Şeful formației, Nancy Brandes, muzician de talent şi polivalent, a realizat prima experiență din România în care o formație de tip chitare electrice a cântat împreună cu o orchestră simfonică – Filarmonica din Iaşi. Nu am avut multe contacte personale cu Nancy, dar ne stimam reciproc, era printre cei mai buni.

Cu ocazia anumitor spectacole unde participau mai multe formații, cântam pe rând, fiecare avea un stil şi o unitate. Din când în când, aveau loc transferuri de interpreți între diferitele grupuri, mai mult sau mai puțin negociate.

Mergeam adesea în vizită unii pe la alții şi uneori ne înlocuiam la instrumente, pentru amuzament. Câteva amintiri: la hotelul Perla din Mamaia, la ultimul etaj, pe terasă era un bar de noapte şic şi şoc. Prin anii 1964-1965, formația titulară era Cometele – prietenii noştri şi Cornel Guriță, solist vocal. Vara, în vacanță, închiriam camere ieftine la Tataia, la marginea de est a Constanței, un cartier cam ca mahalalele Bucureştilor, dar relativ aproape de Mamaia, unde se mergea cu troleibuzul, în general arhiplin. Seara mergeam la barul Perla şi stăteam până în zori, când ne puteam întoarce acasă. Am văzut cu această ocazie nişte răsărituri de

soare minunate… Muzica era cea care ne plăcea, aveam acelaşi profil şi repertoriu. Cum viața era scumpă şi noi studenți săraci, veneam cu sticlele noastre de vin (Murfatlar cu corăbioară) care stăteau ascunse pe sub masă şi cu alune cumpărate din oraş, pe care le scoteam încet-încet din pungi – ferite şi ele – ca să le ronțăim. De la bar luam… apă minerală pentru şpriț şi, bineînțeles, dădeam un bacşiş consecvent chelnerilor care închideau ochii (aveam oamenii noştri, că aşa era obiceiul).

Pe scenă, în 1965 şi 1967
(sus: chitarele seria I, jos: seria II tip Fender Stratocaster)

În vara lui 1966 s-a instalat însă în acest prețios fief Olimpic 64 care era o formație mai aparte şi mai departe – de obicei, nu ne frecventam. Noi, fideli locului, ne-am întors să vedem cum devine treaba, că doar *Ubi bene, ibi patria*! Rezultatul: într-o seară, lume multă, ca de obicei, tineret din toată Europa (era perioada de deschidere), în care se remarca o tânără nemțoaică foarte frumuşică, la masă cu câteva prietene. Am încercat de câteva ori să o invit la dans (prietenia între popoare nu era o vorbă goală), dar fiind departe de locul unde eram aşezați, mi-o

lua de fiecare dată altcineva înainte. Concurența era mare… De fapt, eu aşteptam să înceapă melodia următoare ca să ştiu pe ce picior dansez; aş fi preferat, evident, un slow ca să ne putem simți mai aproape… La un moment dat, în scurta pauză dintre două cântece, mi-am luat inima în dinți, m-am dus la masa ei şi am invitat-o la dans, anticipat. Piki, ştrengar, a lansat un jerk îndrăcit (bălăbăneală generală), gen ce-mi era complet antipatic. Amuzat de scălâmbăielile mele ezitante, mi-a lansat – zâmbind parşiv – când i-am trecut prin preajmă: „te-ai prins în horă, joci!“. Adevăratul lui prenume e totuşi Dimitrie, ca şi al meu, ar fi trebuit să ne înțelegem mai bine… În orice caz, în noaptea aceea am distrat multă lume şi n-am făcut niciun progres în limba germană!

O altă amintire: spre sfârşitul anului 1965 eram formația titulară a Casei Studenților, în spatele Operei, aproape de căminul studențesc unde erau găzduiți mulți colegi de facultate. Cântam în general pentru seratele dansante de sâmbătă seara. Primul nostru disc abia apăruse şi a avut succesul cunoscut. Eram, la vremea respectivă, printre primii. Într-o zi, am primit vizita formației Phoenix, care venise de la Timişoara – cred, pentru prima dată – pentru a da câteva concerte la Bucureşti. Îl cunoşteam pe bateristul lor de atunci, care ne-a rugat să îi lăsăm pe ei să cânte sâmbăta următoare. Perfect de acord, aşa mai puteam dansa şi noi. Phoenix erau atunci debutanți, dar aveau chitare şi amplificatoare profesionale venite din R.F.G., unde aveau rude. Nu mai văzusem o asemenea calitate de material muzical la nici o formație autohtonă. Tentați, spre sfârşit, le-am cerut la rândul nostru să ne lase să cântăm pe instrumentele lor. Au fost de acord în modul cel mai camaraderesc şi seara s-a încheiat cu patru cântece dintre cele mai antrenante din repertoriul Entuziaştilor. Puterile ne păreau înzecite, a fost un moment de neuitat! Dovadă, dacă mai era nevoie, a aportului tehnicii (şi) în acest domeniu.

Altădată, prin 1967, la Casa de Cultură din Aleea Alexandru, Mugur Winkler a venit în vizită, prin culise, în timpul recitalului. Şerban cânta *Lacul*, compoziția sa pe poezia lui Eminescu. Mugur mi-a făcut un semn discret, m-a chemat lângă el şi m-a rugat să-i dau chitara. Zis şi făcut! Şerban s-a trezit instantaneu acompaniat pe o linie melodică complet diferită de ce-i ofeream eu. Mugur a făcut nişte arabescuri în genul muzicii preclasice, uimindu-l pe Şerban, care habar n-avea de ce se întâmplă în spate. Surpriza a fost însă de scurtă durată, Şerban şi-a revenit imediat şi – după un imperceptibil moment de ezitare – a continuat imperturbabil. Profesionist!

4. Contextul ieşirii din scenă a formației Entuziaştii. Care credeți că erau trupele noastre reprezentative în momentul încetării activității dvs. muzicale?

R: Entuziaştii au fost inițial nişte imitatori ludici, care au devenit progresiv autori-compozitori-interpreți, ajungând în topul neoficial pe primele locuri între anii 1965-1968; în aceeaşi perioadă a început campania de „românizare“ a muzicii uşoare, pe care am abordat-o în felul următor:

- traducerea melodiilor internaționale de răsunet: *Yesterday* era mai frumos ca în engleză! Un extras:

Până ieri,
Până ieri eram numai noi doi,
Nu ştiam ce va mai fi apoi,
De vor fi ierni sau primăveri…

Până ieri,
Până ieri credeam în tot ce-mi spui,
Şi pluteam pe-aripa visului
Ce ne purta spre nicăieri…

…etc. (am uitat restul şi e păcat!)

Repetiție în localurile studiourilor Sahia Film, 1966
De la stânga la dreapta: Şerban, Radu, Ucu, Dan, Lulu.

- realizarea de compoziții proprii, în general pe versurile poeților clasici: *Lacul* de Eminescu, pe muzica lui Şerban, este unul dintre cele mai frumoase cântece pe care le cunosc. Am colaborat, de altfel, cu Şerban pentru câteva melodii, el cu muzica, eu cu textul. Urmând exemplul, am compus la rândul meu *O mamă* şi *La steaua* (pe care ştiu să le mai fredonez) şi altele care s-au pierdut pentru că – din lene – nu le-am pus pe note la vremea lor;

- adaptarea muzicii populare şi uşoare autohtone la genul nostru de formație; compozitorul René Tavernier a scris special pentru noi.

Îmi amintesc de o scenă nostimă care se repeta de fiecare dată când se dansa pe o melodie populară prelucrată. Strofa era în măsura 5/4 (neobişnuită), iar refrenul în 4/4, ceea ce făcea ca publicul să nu ştie ce să facă şi cum să se mişte la

strofă – de unde o mare de capete (ce vedeam noi de pe scenă) în mişcare browniană, în timp ce la refren totul redevenea ordonat, toţi săltau în acelaşi ritm, ca la paradă. Ilustraţie a trecerii de la haos la ordine şi invers, legile termodinamicii fiind inconturnabile, dar în acest caz reversibile.

Am părăsit formaţia în primăvara anului 1968 din motive personale. Simţeam că trebuie să aleg între muzică şi rest – din ce în ce mai neglijat, în pofida puţinului timp zis liber pe care mă încăpăţânam să-l rezerv pentru activităţi culturale clasice, sport şi meditaţii. Opţiunea muzicală reclama o prezenţă tot mai susţinută – eram, de fapt, profesionişti, doi dintre noi trăiau deja exclusiv din muzică. Asta crea un dezechilibru, nu mai aveam aceleaşi motivaţii şi obiective. Dintr-un amuzament devenise o meserie. Era oare cea bună? Eu doream în primul rând să-mi văd de treabă la facultate şi să-mi termin cu bine studiile, ceea ce – slavă Domnului! – am reuşit. În plus, doream să duc o viaţă normală la sfârşit de săptămână, să-mi văd familia şi prietenii, să am timp pentru tot ce îmi lipsea de ani de zile. Singura excepţie (pozitivă) era de Paşti; în noaptea de Înviere mergeam întotdeauna la biserică, lăsând baltă muzica de sâmbătă seara.

Gândurile astea mocneau mai de mult; totuşi, ca să fiu sincer, elementul declanşator în luarea hotărârii – asemenea oarecum unităţii de timp, de loc şi de acţiune din tragediile antice – a fost o fată. O colegă de facultate, distinsă şi elegantă, căreia îi găseam toate calităţile. Normal… Pentru ea şi cu ea voiam să-mi schimb viaţa. A avut bunătatea să răspundă – prudent – avansurilor mele şi am avut parte de câteva luni încântătoare, acel timp fermecat de emoţia întâlnirilor, cu discuţii, plimbări şi orizont cultural împărtăşit. Aveam multe gusturi comune şi trăiam între oglinzi paralele, în care frumosul se reflecta la nesfârşit. Nu ne luasem nici măcar de mână când am făcut o gafă pe care nu mi-a iertat-o şi care ne-a înstrăinat. S-a terminat dureros, tot ca în tragediile antice. Visurile mele mergeau prea departe, îmi luam dorinţele drept realitate. Aveam douăzeci de ani… Când suntem tineri, multe nu înţelegem, printre care şi faptul că cel mai bun mod de a împlini un vis este uneori să te trezeşti. Mi-a trebuit ceva vreme ca să mă dezmeticesc şi să pricep că o fată poate fi sensibilă şi dură în acelaşi timp, că sufletele au nuanţe diferite şi infinite, că împrejurări nevinovate pentru unii pot fi grave pentru alţii şi că a-ţi cere iertare este o virtute anevoioasă. Bunele intenţii nu ajung. Colega mea pierdută m-a învăţat retroactiv multe, generând un examen de conştiinţă de care aveam nevoie şi pentru care îi sunt recunoscător. Am suferit atunci, dar am evitat alte suferinţe mai târziu. Şi mie, şi altora… Ne-am reîntâlnit după zeci de ani, schimbaţi şi împăcaţi, fiecare cu rostul lui; acum suntem prieteni buni, cu aceeaşi mărturisită înclinare către frumos.

Imediat după această experienţă am compus un cântec trist în care mi-am vărsat amarul şi care a surprins pe toată lumea (nu am dat detalii). Am renunţat apoi definitiv la activitatea muzicală, pe care o consideram o etapă încheiată şi depăşită a vieţii mele. Am tras cortina. Nu am regretat niciodată. Prietenia cu o parte dintre membrii formaţiei continuă însă şi în ziua de azi: Şerban şi Ucu, care mi-e, în plus, văr primar) îmi sunt dintotdeauna ca nişte fraţi.

Octombrie 2007: cu Şerban şi Ucu,
serbând împreună 60 de ani, cu entuziasm, lângă NY.

Dar să ne întoarcem la Entuziaştii de atunci. Au supravieţuit până prin 1972, după ce au plecat (de fapt, au fugit, după terminologia epocii) în Germania trecând prin Iugoslavia. Acolo, grupul s-a destrămat şi fiecare şi-a văzut de treburile sale, cum am povestit mai înainte.

Între timp, în România, au apărut formaţii şi solişti care au evoluat mai mult, mai bine şi mai repede decât am făcut-o noi. Faptul că Entuziaştii erau aproape toţi studenţi şi-şi sacrificau timpul liber pentru muzică impunea anumite limite. Cred că cei care au continuat cel mai bine au fost Phoenix şi apoi interpreţii de balade, precum Tudor Gheorghe, Nicu Alifantis, Mircea Vintilă, Mircea Florian, Mircea Baniciu, care au adus un suflu nou şi original la cumpăna anilor ’70. Recitalurile de la Sala Palatului din 1969-1970 şi cel din iarna lui 1972 (cred) la Icechim (iarăşi cred, dar îl am pe o casetă) sunt momente antologice, care ar trebui repuse în valoare. Sper că înregistrările mai există. După zeci de ani, primind caseta Pasărea Colibri, mă bucur să văd că stilul rezistă. Au fost, de fapt, doi timpi ai chitarelor: electrice – rock, începând din 1963-1964, apoi acustice – folk, după 1968-1969. Fiecare cu farmecul său…

5. Cum arăta viaţa unui tânăr de 18-25 de ani prin anii ’60? (Posibilităţi de distracţie sau de afirmare nonconformistă). Portretul unei persoane „cool“ din acei ani (evident, din ţară).

R: Viaţa era frumoasă, mai ales pentru că eram tineri şi totul părea (şi câteodată chiar era) posibil, ca dovadă reuşita noastră şi a multor altora. Prietenia exista şi era adevărată. În plus, eram într-o perioadă de deschidere, cu o economie care progresa, deşi venea de departe. De exemplu, la vremea respectivă românul putea cumpăra automobile Fiat şi Renault în mai multe modele, găsea fără dificultate carne, mezeluri, ba chiar şi icre negre (600 de lei kilogramul, în vrac, la Unic) sau de Manciuria (aproape peste tot); tinerii, evident, nu aveau toate astea, dar le vedeau şi puteau spera. În aşteptare, în drum spre facultate, ne puteam opri să

bem o cafea (1 leu) şi să fumăm o ţigară străină (relaţia vest, tot 1 leu – se vindeau cu bucata). Pe scurt, cu doi lei – preţul unei franzele sau al unui bilet de cinema – erai „domn“; puteai chiar să inviţi pe cineva din când în când. Câţiva mici cu o bere, sau chiar o friptură nu ne ruinau. Noroc cu meditaţiile! La Bolta Rece aveam ambianţa rustică, şi la Casa Universitarilor – rafinamentul. Teatrul, cinematografele şi concertele erau bune şi abordabile, cărţile la fel – după selecţie, bineînţeles.

Personal, nu am practicat un nonconformism afirmat, ştiu că mulţi au fost mai autentici şi mai curajoşi. Dinspre partea mea, ce simţeam că este important era să fiu la curent cu tot (şi se putea) şi să-i ascult pe toţi, dar să trag concluziile singur. Nu m-am schimbat prea mult, cred şi acum că e un bun mijloc de a te construi.

6. Care sunt după părerea dvs. trupele, piesele, albumele cele mai reuşite din România până în anii ’80? Vă rugăm să alegeţi şi să prezentaţi (în câteva cuvinte) un disc al unei alte formaţii (single sau album) care consideraţi că este reprezentativ pentru muzica românească din anii ’60.

R: Subiectul e vast, se întinde pe o perioadă lungă şi amintirile mele muzicale din anii ’70 sunt destul de vagi, în afara celor spuse mai înainte. Dacă aş alege o formaţie şi un album, ar fi – fără îndoială – Phoenix, cu *Cantafabule*.

7. Topul personal de albume rock (5 sau 10 albume, dar nu pe criterii valorice sau de reprezentativitate, ci pe baze subiective). Ar fi interesant de aflat care era topul personal din anii ’60 şi cel de acum.

R: Topul meu personal în muzică uşoară e aproape neschimbat în timp, bazat mai ales pe interpreţi şi anumite cântece, nu neapărat pe un album; de altfel, la fiecare doi-trei ani, editorii isteţi au grijă să scoată un nou remix; cântăreţii buni revin şi ei pe piese mai vechi, care capătă noi rezonanţe; există o versiune a lui *Georgia of my Mind* – Ray Charles, cu mult pian, pe care nu am mai auzit-o de mult, dar care este poate cea mai frumoasă. Iată topul meu de interpreţi ai genului: Ray Charles – pentru că tocmai vorbeam de el, Elvis, Beatles, The Shadows (totuşi!), Bill Haley, Chuck Berry, Joan Baez şi alţii asemenea lor, pentru a răspunde strict la întrebare. În rest, ascult (cum am ascultat întotdeauna) muzică simfonică, jazz şi chiar country & western – care mă relaxează mai ales când sunt la volan.

8. O faţă pentru final (anecdotică, absurdă etc.) la care aţi fost martor în calitate de membru al trupei Entuziaştii.

R: După apariţia primului nostru disc, am simpatizat cu orchestra (big-band) Electrecord şi – simţind şi ei că pe undeva roata se învârte – ne-au invitat la începutul anului 1965 să împărţim programul de la Casa de Cultură Turturele, din Vitan, unde cântau joia, sâmbăta şi duminica pentru seratele dansante. La un moment dat, atras de muzica noastră şi curios, pianistul orchestrei Electrecord,

maestrul Gaston Ursu – o somitate în genul lui – ne-a propus, amabil, să ne acompanieze la pian. Am fost onorați! A făcut-o cu toată bunăvoința și bună credință, dar combinația celor două genuri ne-a făcut să înțelegem de la primele note că facem parte din două lumi diferite. *Sic transit gloria mundi!*

9. Vă considerați și acum un entuziast?

R: Acum și întotdeauna! Entuziasmul a fost – și este – starea de spirit a unei generații, o minunată lecție de viață care m-a învățat că atunci când vrei să faci ceva, poți!

Epilog – geneza emisiunii „Metronom"

În 1967 am primit un telefon de la Radiodifuziunea Română; ne căuta Cornel Chiriac, dorea să ne ia un interviu. Ne-am întâlnit cu el și cu Geo Limbășanu, colegul său, în jurul unui reportofon. Am vorbit de noi, de muzică, de multe. Ne-au spus că doresc să inaugureze cu acest interviu o serie de emisiuni radiofonice dedicate muzicii ușoare, căreia încă nu i se fixase numele. La un moment dat, Cornel ne-a întrebat care sunt, după părerea noastră, cele mai bune formații de chitare electrice ale momentului. Știam că numai la București erau sute. I-am citat pe cei mai buni, cunoscuți de toți. Am adăugat însă, din politețe și numele unei grup minor căruia îi „săltasem" bateristul, pe talentatul Costin Dobrin. Încercam să ne răscumpărăm puțin… Această formație se numea Metronom; când l-a auzit, Cornel a tresărit, a ridicat mâna dreaptă cu degetul arătător în sus și a spus: „Am găsit! Emisiunea se va numi METRONOM!". Și așa a rămas până la sfârșit cu istoria zbuciumată pe care o cunoașteți.

Vizita lui Eminescu

În dulcea țară a Moldovei, înspre nord, la Târgu Neamț, nu departe de Humuleștii lui Creangă, locuiau străbunicii mei (părinții bunicii dinspre mamă) famila Checais. Străbunicul era ofițer-inginer austriac, absolvent al Academiei Militare de la Viena, venit în Moldova prin 1860 ca să instaleze rețele de telegraf pe aceste meleaguri. Urmând valurile vieții, s-a îndrăgostit de una dintre fetele lui Costache Negri, cu care s-a căsătorit, familia locuind o vreme în urbea citată. Hotărât să se stabilească aici (granița austriacă era atunci la doi pași), s-a împământenit și și-a schimbat chiar și numele de familie, devenind din Kekais – Checais în actele românești.

Au avut două fete gemene – Aneta (căsătorită mai târziu cu Ludovic Cazaban, descendentul unei familii franceze venită de la Carcassonne, stabilită și ea în Moldova în 1853, familie cu o lungă istorie) și Maria. Cele două gemene s-au născut prematur, la șapte luni, și doctorii nu le dădeau șanse de supraviețuire.

Vorbeau de câteva zile… Mama lor însă, moldoveancă vrednică şi tenace, le-a aplicat un „tratament“ natural, făcându-le frecţii cu vin, lapte şi miere, atât de eficace, încât cele două surori au trăit respectiv pâna la 96 (bunica, mamă a şase copii) şi 100 (sora geamănă) de ani, Domnul să le odihnească în pace!

Spre sfârşitul anilor ’50, cele două surori rămase văduve s-au instalat la noi acasă, la Bucureşti, pe strada Petöffi, în cartierul Parcul Delavrancea, lângă Şosea. La mai bine de 80 de ani semănau încă atât de mult între ele încât, copil fiind când au sosit la noi, nu le recunoşteam întotdeauna instantaneu, iar cei care veneau în vizită nici atât. Soluţia a fost schimbarea de coafură! Bunica m-a învăţat „bunele maniere“ (care, e drept, nu s-au lipit de mine chiar ca timbrul de scrisoare), vals, cadril şi alte specialităţi ale secolului precedent. De unde, poate, natura mea uşor paseistă… N-am să uit niciodată cum dansam cu ea la zece-doisprezece ani! Cânta des arii din operetele tinereţii sale, acompaniindu-se la pian. Sora sa, Maria, zisă „Tanti“, citea poezie şi învăţa versuri pe de rost până în ultimele ei zile.

Spun toate astea ca să descriu cât de cât ambianţa care domnea la noi acasă în copilărie şi adolescenţă, părinţii find prinşi cu treburile lor şi – oricum – ei fiind în altă poveste. Pentru că tocmai despre poveşti e vorba: bunica şi sora ei geamănă ne spuneau o mulţime, din vremea lor imemorială, atunci când lucrurile erau rânduite şi oamenii aşezaţi. Multe cu familia, altele cu prieteni şi cunoscuţi, cu locuri şi istorie. Văzuseră multe în viaţa lor, s-au născut pe vremea diligenţelor şi au ajuns să privească la televizor, alături de noi, primii paşi ai omului pe Lună.

Dintre toate astea, una m-a impresionat mai mult decât celelalte. E o întâmplare de neuitat, care-l are ca protagonist pe Eminescu. O redau aşa cum mi-a fost povestită, de mai multe ori de altfel, neschimbată. Pe la sfârşitul anilor 1870, în drum spre bolniţa mănăstirii Neamţ unde era condus pentru tratament, poetul şi însoţitorii săi au făcut popas la familia Checais, casă primitoare, la drumul mare, străbunicul fiind pe atunci şeful serviciului de poştă şi telegraf local. Acolo se oprea şi diligenţa. Bunica şi sora ei erau copii, aveau în jur de şapte ani – vârstă la care nu se uită nimic! Cu toţii s-au aşezat la masă, ospitalieri. Eminescu nu a prea mâncat, era visător, cu mintea dusă dincolo de luceferi…

Bunica, Aneta Checais
la cumpăna veacurilor XIX şi XX.

A scos din buzunar o cutie de chibrituri, pe care le aprindea şi le arunca apoi, oftând şi spunând tot timpul „Of, Doamne, Dumnezeule!“. Ce-o fi fost în sufletul lui? Care dintre minunatele sale poezii îi poate descrie această tulburare? Poate toate, puse cap la cap… Spre sfârşitul mesei, a luat un petec de hârtie pe care a scris câteva versuri pentru cele două fetițe gemene care-l priveau cu ochi mari, fermecate.

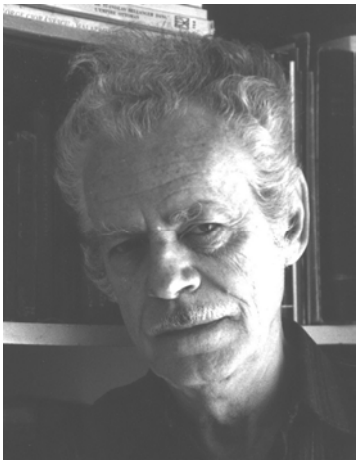
…Aş fi vrut să le adaug acestui text, ştiind răsunetul pe care îl are Eminescu printre noi, dar – din păcate – documentul neprețuit s-a pierdut! Rămâne însă amintirea, neştearsă atâta timp cât cineva, undeva, va mai şti să spună poveşti. Adevărate.

Note de lectură: Captiv în lumea liberă

Convorbiri cu Theodor Cazaban**,** consemnate de Cristian Bădiliță

Apariția acestui volum, reeditat în toamna anului 2010, este o mărturie a exilului voluntar în Franța a unui rezistent anticomunist notoriu **–** corespondentul pentru România timp de zeci de ani a Vocii Americii şi a Europei Libere (în cercul de la Paris). El evocă prin întâmplări adesea inedite prezența personajelor marcante din jurul său; pot fi întâlniți aici Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Emil Cioran, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Paul Barbăneagră şi mulți alții.

Transhumanța lui Theodor Cazaban, dincolo de peregrinările geografice, este un parcurs inițiatic în căutarea locului unde inima i-ar bate în ritmul clopotelor bisericilor din Fălticeni **–** orașul său natal **–** şi din toată Țara Moldovei. Cu vocea sa molcomă, hâtru, dar nu lipsit de accente patetice, el povesteşte şi desluşeşte mersul lumii acelora care au norocul să-l asculte, aşa cum scoicile mărilor îndepărtate, puse la ureche, amintesc vuietul timpurilor trecute în susur de valuri, dar şi cu dangăt de furtună. În scris este la fel de prezent, între vorba spusă şi slova aşternută, între interviu şi literatură, între realitate şi imaginație.

Theodor Cazaban „Dorel“, fratele mezin al mamei mele.

Cartea aceasta este rodul întâlnirii miraculoase, dar nu întâmplătoare dintre veşnic tânarul pribeag Theodor Cazaban, căutător elegant şi rafinat al unui ***sens***, cernând pulberea vremii spre aflarea firelor de aur ascunse trecătorilor indiferenți, şi mai nevârstnicul Cristian Bădiliță, cetățean al lumii despovărat de istorie.

Puntea pe care ei o arcuiesc peste generații este o invitație la călătorie spre trei orizonturi:

- cel care ne dezvăluie perenitatea valorilor românești tradiționale şi ridică dimensiunea lor spirituală deasupra oricăror hotare;
- un altul ce ne face să cunoaştem oameni minunați a căror urmă nu trebuie să se șteargă sau să rămână o umbră şi a căror înțelepciune nu trebuie să se destrame sau să se risipească, nici să se piardă;
- încă unul, concentric, unde suntem îmbiați să păşim sfios în atmosfera de seninătate dramatică a unei vieți exemplare, căutând şi urmând unduirea ethosului său propriu, în permanentă metamorfoză.

Acest ultim început de drum este un îndemn de a ne întoarce privirea – la rândul nostru – către nemărginirea din noi înşine, spre adevărata libertate, acolo unde nimeni nu mai poate fi captiv.

HRISTINA-DOMNICA (CRINA) CULICĂ

Amintiri…

Când mă gândesc la vremea când aspiram la onoarea de a fi studentă la Fizică, mă copleşeşte o serie de amintiri, mai vesele sau mai triste. Venind în Capitală (cu C mare), dintr-un orăşel de provincie, mi se părea că acea aură de mare oraş se va răsfrânge cumva şi asupra umilei mele persoane şi-mi va conferi un statut şi o poziţie cu care să mă pot mândri în faţa concitadinilor mei mai puţin interesaţi de mirajul marilor oraşe.

Despre examenul de admitere îmi amintesc că, înainte de proba orală, hălăduiam prin Cişmigiu, convinsă fiind că abia a doua zi îmi va veni rândul să răspund. Dar nu a fost aşa, şi în jurul orei 16 mama şi verişoara ei la care stăteam trăgeau de mine să mă îmbrace şi să mă pieptene „decent“, pentru a mă prezenta în faţa comisiei de examinare. Din fericire, stăteam la o „zvârlitură de băţ“ de Universitate, pe Batiştei. Nu mai ştiu care au fost celelalte subiecte, dar unul sigur a fost: „Proprietăţile razelor X“. În manual erau câteva rânduri, scrise cu litere mici, pe care le citisem cu nu prea mare atenţie. Am spus eu câteva proprietăţi, dar domnul profesor (Bărbulescu, dacă nu mă înşel) nu era prea mulţumit de răspuns. Aducându-mi aminte că la radiologie erau nişte paravane din lemn, îi spun senină că razele X pot să penetreaze şi prin lemn; la care dânsul ripostează: dar ce, domnişoară, dumneata eşti din lemn? Plină de candoare răspund: Câteodată, da! A zâmbit şi mi-a mulţumit pentru răspuns. Am primit nota 9 şi aşa am intrat la facultate.

Repartizarea la cămin. Aşteptam cu nerăbdare să-mi cunosc colega de cameră. Încercarea mea de a sta în cameră cu Migri Coban-Stoica, pe care o întâlnisem înaintea probei orale şi pe care am simpatizat-o de la prima vedere, s-a lovit de voinţa de fier a Cristinei Bătătorescu-Luca. Aşa am aflat că ele sunt amândouă braşovence şi că doresc să stea împreună. În cele din urmă, am făcut cunoştinţă cu Rodica Gostian-Bena, care m-a cucerit „din prima“ cu spiritul ei vioi şi comunicativ. Eu eram (şi încă mai sunt) mai timidă şi cu mai puţină iniţiativă în abordarea persoanelor necunoscute. Ne-am descoperit însă pasiuni comune şi una dintre acestea era muzica italiană, la modă în acea vreme. Ca să învăţăm textele melodiilor preferate, scriam fiecare după ureche câte un vers şi apoi căutam cuvintele în dicţionarul italian-român pe care îl aveam de la mama mea. Îmi amintesc cum am luat la rând literele alfabetului pentru a afla, în fine, că „la fisarmonica“ (cu „f“) înseamnă de fapt „acordeon“ (era titlul unei melodii de succes a lui Gianni Morandi). Apoi, ne distram învăţând poezioare în italiană, cum

ar fi: „Il canzone del fanulone“ (pe care îl mai ştim şi azi!!). Cele mai distractive erau „sciogli-lingua“ (exerciţii de scrântit limba, gen: „se io mi ritiro, ti ritiri tu?“).

O întâmplare pe care aş putea-o numi „Povestea prostiei mele“ s-a petrecut în anul I, la seminarul de geometrie. Asistenta mă întreabă: care este intersecţia unei sfere cu o dreaptă? Eu, „intuitivă“ ca de obicei (vezi oralul de la admitere), îi răspund: o dreaptă (gândindu-mă la axul care străbate clasicul glob pământesc pe care îl aveam în şcoală). Asistenta mă priveşte cu neîncredere: sunt chiar proastă, sau doar mă prefac...

Primul Crăciun departe de casă. În anul întâi de facultate nu aveam vacanţă pe perioada Crăciunului. Abia din anul al treilea, după mişcarea studenţilor de la arhitectură, s-a luat hotărârea să ne trimită pe la casele noastre înainte de Crăciun, pentru a preîntâmpina alte mişcări. Prietenii ştiu de ce...

Mă întorceam seara la cămin şi, mergând pe străduţele de pe lângă facultatea de chimie, priveam cu jind la geamurile luminate ale caselor în care licăreau luminiţele brazilor împodobiţi şi parcă simţeam plutind în aer atmosfera aceea specific sărbătorească pe care numai Crăciunul o poate crea. Îmi imaginam familiile adunate în jurul bradului sau al mesei de Crăciun, înghiţeam în sec şi mă grăbeam spre cămin.

Cum mi-am descoperit latura boemă. În primăvara anului întâi am cunoscut un grup de tineri studenţi la filosofie, printre care era şi George Ţărnea, viitorul poet. Pe una din fetele din grup o ştiam de la olimpiadele de română pe faza regională (aparţineam pe atunci de regiunea Bucureşti); unul dintre băieţi, mai mare cu un an, era călărăşean de-al meu. Obişnuiam să rămânem seara, în cantina Grozăveşti după ce mâncam, şi să discutăm pe diverse teme mai mult sau mai puţin filosofice, până ce ne dădeau afară că se închidea cantina. Mai târziu, prin anii II şi III, am început să frecventez, împreună cu ei, celebrele pe atunci Capşa şi Tosca. Eu mai mult ascultam ce spuneau ei şi doar rareori îmi exprimam câte un gând sau o părere. Mă tratau probabil ca pe copilul trupei. Pasiunea mea dintotdeauna pentru lectură (de la literatura de aventuri şi SF în copilărie, la Dostoievski şi Kafka pe care îi devoram în liceu) m-a ajutat să fac faţă onorabil testelor la care mă supuneau uneori. De la ei am învăţat să-i apreciez pe Sartre şi Camus, pe Colette şi Simone de Beauvoir, pe Hemingway şi Kazantzakis, pe Eugen Ionescu şi Mircea Eliade, pe Blaga, Prevert şi atâţia alţii de care se vorbise mai cu fereală până atunci. În treacăt fie spus, despre Eliade abia începea să se vorbească în acele timpuri.

Mai târziu, prin anul al IV-lea, când am stat în cameră cu Marika Zala-Mierluţiu, discutam despre lecturile noastre şi ne bucuram să împărtăşim aceeaşi pasiune pentru anumiţi autori. Dacă aş fi avut o soră, mi-aş fi dorit să fie ca ea, atât de bine ne înţelegeam chiar şi când tăceam. Dovadă că şi acum, peste ani, păstrăm aceeaşi caldă relaţie de prietenie.

Când am stat în căminul de la Drept, mergeam regulat la Operă să-l ascultăm pe Herlea şi pe ceilalţi mari cântăreţi ai momentului. Beneficiam de bilete studenţeşti de 2 lei şi nu ne păsa că stăm pe strapontine.

Încă din copilărie şi până azi am fost fascinată de teatru. Ascultam, ori de câte ori aveam ocazia, teatrul la microfon. Fiind acum în Bucureşti, era normal să profit şi să nu pierd ocazia de a frecventa teatrele. Aşa am descoperit, printre altele, că Florin Piersic poate fi un actor mare în rolul lui George din *Oameni şi şoareci*.

Îmi amintesc cât de mândră am fost că am putut să văd la sala Dalles expoziția de sculptură a lui Henry Moore (la care i-am luat şi pe părinții mei) despre care se spunea că este un demn urmaş al lui Brâncuşi. Prietenia cu Rodica Gavrilă-Ionescu şi cu viitorul ei soț, Adrian Ionescu, mi-a purtat paşii prin expozițiile de artă clasică sau modernă şi mi-a şlefuit gustul artistic.

Ca o concluzie. Ar fi multe de povestit, iar pe măsură ce mă gândesc la anii aceia, îmi revin în minte diverse întâmplări. Poate că nu cele mai semnificative, dar cele care m-au marcat şi m-au format ca om. O să-mi reproşați că nu am pomenit despre aspectele formării mele „profesionale“. Ce să spun, aşa cum remarca colegul nostru RIM.odată poate că nu am fost destinată să devin fizician, dar nu pot să nu recunosc că Fizica (cu F mare) mi-a modelat caracterul şi m-a învățat să fiu ceea ce sunt. Iertată-mi fie lipsa de modestie.

Un gând pentru toți cei care mi-au fost colegi. Vă mulțumesc că ați existat în preajma mea şi am putut să învăț câte ceva de la fiecare dintre voi. Şi chiar dacă nu v-am amintit pe toți cei care ați jucat un rol în viața mea în acei ani, să fiți convinşi că nu v-am uitat.

Pentru conformitate,
Hristina-Domnica Culică

LUCIAN DIAMANDESCU

Amintiri

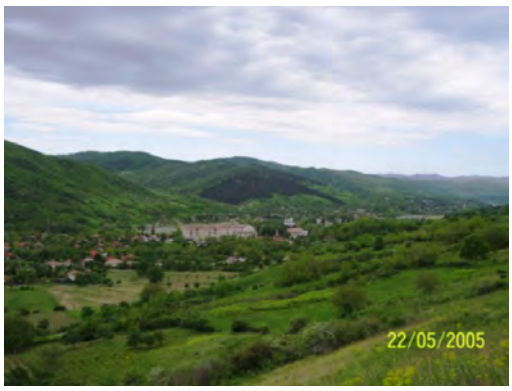

„Din urmă-mi dă năvală vremea, şi
vremea-şi toarce firul lin
Silesc s-adun, şi-aleg cu grijă, din sânul
vremii cald şi plin... “

Copilăria mi-am petrecut-o la țară (la Beceni, comună aflată pe valea Slănicului de Buzău), cu farmecele vârstei ei, cu sania alunecând vijelios pe nămeții de zăpadă sau culegând mure, zmeură şi fragi pe colinele din vecinătatea casei părinteşti sau zbughind-o la scaldă cu prietenii la râul din apropiere, băgând în sperieți şi grijă pe mama care nu ştia unde dispărusem!

„În față-mi stau deschise inimi, şi-n inimi bogății pe-ales:
A mamei mai întâi, şi-a celor ce-mi dau al vieții înțeles.
Voi inimii şi minții mele ce-a fost mai bun le-ați dat în dar,
La una calde simțăminte, la alta buchi şi-abecedar.“

Părinții mei au fost oameni blânzi, iubitori de copii şi înțelegători cu năzbâtiile primilor ani de viață. Mamei mele îi datorez dragostea de oameni, blândețea sufletului şi gustul pentru bucate gătite cu grijă şi frumos prezentate. Tatăl meu mi-a transmis pasiunea de a citi, de a învăța limbile străine şi de a înțelege pe semenii mei la greu şi, pe măsura puterilor, să-i ajut pe cei în suferință. Şi acum, la cei 96 de ani pe care îi poartă cu demnitate, revede primii mei paşi în viață, iar amintirile pe care le povesteşte cu drag şi emoție par desprinse din cărți de basme.

Valea Slănicului de Buzău,
în zona casei natale.

În biblioteca din biroul meu se află şi acum cărțile copilăriei mele, cu filele îngălbenite de vreme şi zimțate de răsfoitul pasiunii de a citi.

Basme, poezii, *Momente şi schițe*, volume de călătorii ale lui Jules Verne vor fi cărți de căpătâi şi pentru draga noastră nepoată căreia

lumea începe să i se deschidă în fața ochilor avizi de cunoaştere şi curioşi să afle „cine, ce, cum, de ce, când, cât…“

În 1952, când aveam cinci ani – prima poză cu părinții la „FOTO STUDIO“.

Părinții mei aveau amândoi voci frumoase, şi multe din cântecele sau colindele păstrate cu sfințenie în tradiția satului românesc, ca şi pasiunea pentru muzică, le datorez serilor minunate petrecute împreună la gura sobei. Mama lucra goblenuri care şi azi împodobesc casa părintească şi în care culorile calde se îmbinau aşa cum în sufletul mamei se îmbinau bunătatea şi dragostea pentru casă şi copii. Urările de Paşte sau Crăciun mi-au rămas în amintire şi revăd încă cetele de copii plecați în dimineața de Înviere să spună „Hristos a înviat“ vecinilor şi rudelor şi să numere cu mândrie ouăle roşii sau feliile de cozonac primite în dar cu răspunsul „Adevărat a înviat!“ Şi bucuria era mare, nu pentru că acasă mamele noastre nu ar fi pregătit bucate tradiționale, dar obiceiurile erau sfinte copiilor din sat! Mama cocea cozonaci pufoşi, bine crescuți, aromați, dar bucățile câştigate pe „muncă“ mi se păreau mai gustoase decât feliile fin tăiate şi frumos aranjate pe masă! Erau aşezați cu grijă, în cămară, până de Sfintele Sărbători, miroseau frumos, dar imaginația şi pofta noastră nu treceau de uşa tainiței până în ziua destinată, tradițional, bucatelor „de dulce!“

La fel ne întreceam în urări şi la Crăciun, când traistele noastre se umpleau de nuci, cozonac, covrigi şi mere şi glasurile noastre răsunau pe ulițele îngropate sub munți de zăpadă. *Moş Crăciun cu plete dalbe* era darnic cu noi, după posibilitățile părinților sau ale celor dragi din comună. Răsunau din zori de zi *O brad frumos, Astăzi s-a născut Hristos, Florile dalbe,* aşa cum cu o seară înainte se auziseră melodiile pentru Moş Ajun Şi nu vă spun cum se încingea biciul înainte de Anul Nou! Băieții mergeau cu Pluguşorul, iar gospodarii ne primeau cu drag şi cu speranța unui an nou îmbelşugat în hambare!...

Am avut şansa unor dascăli pricepuți şi atenți cu elevii lor la şcoala primară şi elementară din comună şi bucuria descoperirii tainei slovelor a devenit dragostea pentru învățătura de mai târziu.

„De aceea, în rama amintirii va sta cu cinste chipul mamei,
Şi-al dragilor mei profesori!“

* * *

„Trecură anii care-arată ’plinirea paşilor dintâi

Un an, un prag urcat, iar astăzi clădim din praguri căpătâi.
Am pus adaos la etate, din an în an făcurăm salturi
Şi la ştiinţă am pus adaos, suntem, precum s-ar zice, maturi!“

Anii de liceu i-am petrecut tot la Beceni, într-un centru care, deşi recent înfiinţat, îşi făcuse faima cu câţiva foşti elevi deveniţi oameni cunoscuţi profesional. Îmi aduc aminte cu respect de profesorul nostru de matematică dl. Virgil Sârbescu. Deşi fusese doi ani deportat în Siberia, avea încă o minte ageră, şi predarea noţiunilor abstracte se baza pe multă intuiţie. Într-o zi, la ora de geometrie, o colegă a fost invitată să definească noţiunea de dreaptă. Aceasta a răspuns că este intersecţia a două plane. Corect, zice profesorul, dar trebuie să defineşti planul... Îi plăcea să spună că dreapta este „direcţia unui fir de aţă bine întins considerată la infinit“. Replica unui regretat coleg, plecat dintre noi încă din studenţie, a fost atunci: „trebuie să definiţi firul de aţă!“

Despre pasiunile mele din liceu ce să spun… de la matematică şi fizică (cu participare la toate olimpiadele inclusiv la faza finală pe ţară), la muzică, la sport şi la medicină, toate îmi plăceau şi mă interesau deopotrivă. Ştiam să cânt la acordeon şi, graţie înzestrării naturale cu voce (bariton), pentru 2 ani am dirijat corul pe 4 voci (60 de persoane) al liceului, sub îndrumarea profesorului Untea. Îmi amintesc cu plăcere repetiţiile lungi, efortul de sincronizare a vocilor care, mai ales pentru piesele corale cu mulţi contratimpi, nu era o joacă. La sport eram nelipsit (volei, handbal şi chiar fotbal) şi multe din bazele sportive s-au construit acolo şi cu modesta noastră „muncă voluntară“ pe care o făceam cu entuziasm pentru că era pentru noi. În liceu „cochetam“ cu o viitoare carieră medicală şi în acest sens am urmat timp de 2 ani cursuri de pregătire sanitară (în liceu). În final a învins totuşi pasiunea pentru fizică, mai ales pentru cea nucleară (pe care am şi urmat-o în anii de specializare din facultate).

Examenul de „Maturitate“ l-am trecut fără probleme, la Buzău (în acea vreme nu se susţinea acest examen în şcoala în care ai absolvit!). Cum proba orală era la şapte obiecte în aceeaşi zi, acest examen mi-a rămas în memorie drept cel mai dificil şi stresant din toată experienţa mea de exemene (~100 până acum).

Admiterea la Facultatea de Fizică din Universitatea Bucureşti a fost un moment important al vieţii pe care l-am trecut fără probleme; mi s-a părut foarte uşor, graţie antrenamentului pentru olimpiadele de fizică şi matematică. Era o altă lume, aveam profesori consacraţi ce ne aşteptau la seminarii şi examene cu pretenţii, unele ni se păreau absurde, altele justificate.

Pentru anii de specializare 4 şi 5 am optat pentru secţia de fizică nucleară – Energii înalte. La această secţie aveam printre multe altele, cursul de Teoria nucleului predat de celebrul profesor Şerban Ţiţeica şi un alt curs de bază de Spectroscopie nucleară ţinut de alt profesor remarcabil, Adrian Gelberg.

Profesorul Ţiţeica începea cursul la ora 7.30 fix. Deşi era o oră „incomodă“, mulţi colegi de serie, chiar de la specializări care nu aveau nimic în comun cu teoria nucleului, erau prezenţi pentru rigurozitatea ştiinţifică şi eleganţa predării.

Când trecea de la o relație fizică la alta, care presupunea cunoştințe încă nepredate de matematică, dl. profesor Țițeica explicita, citez, „trucul“ matematic într-un colț anume rezervat al tablei astfel încât nimic să nu rămână sub semnul întrebării. Marele profesor şi fizician Țițeica îşi îmbunătățea cursul de la un an la altul, demonstrând o etică profesională desăvârşită şi o dăruire totală vocației alese. Şerban Țițeica a scris cărți în adevăratul sens al cuvântului (nu monografii sau cursuri universitare) care arătau o profundă înțelegere a domeniilor abordate (de la Termodinamică la Cuantică) şi expunând, în acelaşi timp, opinia proprie în materie. Din nefericire pentru noi, studenții lui, numai o mică broşură (*Distribuția micro şi macro canonică*) era tipărită atunci, iar noi ne bazam aproape exclusiv pe notițele de curs.

Dl. profesor Adrian Gelberg – excelent dascăl şi o minte deosebit de clară mi-a indus pasiunea pentru spectroscopia nucleară. Pentru lucrarea de diplomă am ales tema propusă de domnia sa, *Interacții hiperfine dependente de timp în spectroscopia Mössbauer* care mi s-a părut foarte incitantă. După calcule laborioase şi dificile (fără calculator pentru că nu prea erau…) am simulat efectele fenomenelor dependente de timp (în special relaxare electronică de spin) asupra formei liniei Mössbauer în modelul „stochastic“. Nu bănuiam pe atunci că specializarea în acest domeniu avea să îmi decidă cariera.

La 23 de ani, absolvent al Facultății de Fizică – Universitatea Bucureşti.

După absolvire am optat pentru fizica plasmei în grupul care exista în cadrul Institutului de fizică (I.F.B.) pe atunci cu sediul în Calea Victoriei. Nu am lucrat nici două luni aici pentru că am fost solicitat de profesorul Dan Barb, pe atunci director adjunct I.F.A., să mă alătur noului grup de spectroscopie Mössbauer creat de domnia sa, grație experienței mele de doi ani în acest domeniu. Am acceptat şi iată o schimbare bruscă de curs în cariera mea.

Teza mea de doctorat (1980) a fost dedicată interacțiilor hiperfine, în prezența relaxării electronice de spin, în sisteme paramagnetice. Privind retrospectiv realizez că astăzi aş fi fost probabil puternic implicat în problemele de plasmă pentru fuziunea nucleară (problematica actuală a organizației E.U.R.A.T.O.M.)… acum lucrez însă nu numai în aplicații ale spectroscopiei Mössbauer în studiul materialelor avansate, dar şi în alte tematici privind sinteza neconvențională şi caracterizarea complexă a nanomaterialelor pentru aplicații în fotocataliză, senzori, optoelectronică, medicină etc. Ca urmare a publicațiilor în domeniu, am fost invitat în Italia (pentru aproape 2 ani în total) şi ulterior în S.U.A. (pentru alți 2 ani) ca să menționez doar cele mai lungi stagii în străinătate. Relatarea din acest paragraf se constituie într-un mic exemplu al rolului întâmplării în viața noastră, a tuturor.

* * *

Pe lângă muncă, viața și norocul mi-au scos în cale pe cea care avea să-mi fie părtașă, la bine și la greu, la fericire sau în tristețe. De 38 de ani o am alături pe Doamna casei noastre, Teodota Cristina, iubitoare de muzică, franceză (vezi foto de mai jos) și bucătărie rafinată! Iubitoare de poezie – ei îi aparțin versurile cu care am presărat momentele acestei prezentări! Și bineînțeles, iubitoare de fizică, fără de care nu îl înțelege pe Lucian!!!

14 iulie, la Ambasada Franței din Bucureşti (translator oficial).

Și mai avem câteva bucurii în viață:

„Bulbi dezghiocați pe creanga vieții
/ Dragii noștri, trei!“

Bucuria vieții a continuat cu nașterea fiului nostru Dragoș Cristian, acum soț și tată la cei 31 de ani împliniți iarna trecută.

Alina, Eliza şi Dragoş.

Are alături de el: o soție minunată, Alina, cu grijă și dragoste pentru cuibul lor și splendoarea de copil, ce ne înseninează zilele, micuța Eliza.

Ați auzit vreodată strigând: „Bunicuuu! Hai să jucăm fotbal!?“

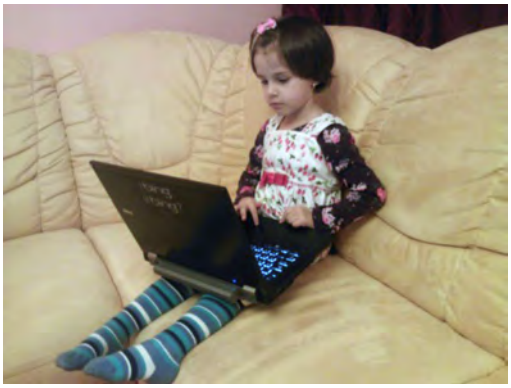
Este momentul când uit și de Einstein, și de Mössbauer și cedez dorințelor iubitei noastre Eliza. Dorințe deocamdată, capriciile vor veni mai târziu, când bunicul nu va rezista în fața vreunei vitrine de modă sau cosmetice, ieșit la plimbare cu nepoata!!!

Acum devin portar, în fața unui tunar pe care și Steaua, și Rapid, ca să nu mai spunem de Dinamo, l-ar cumpăra pe sume astronomice!

Trecem apoi la momentul dorit de copilul care face la grădiniță „gimnastică artistică“: acrobație!

Nu râdeți, căci Eliza iubește și muzica, și dansul și îl cucerește pe bunic

întrebând: „Vrei sa fim artişti?“ Îi face geloşi pe saltimbancii şi acrobaţii de la Cirque du Soleil, imitând mişcări pe care le vedem, pentru moment, doar la gimnastele române!

Eliza... la lucru (februarie 2012)

Nepoata noastră este raza de lumină a vârstei părului cărunt, a apropierii de pensie, mai ales pentru că de la primele luni de viaţă dădea semnele de inteligenţă pe care noi, bunicii, nu ştiu dacă le aveam la anii ei. Dragoş i-a pus în mână aparatele pe care îşi caută singură filmele şi melodiile preferate, i-a explicat importanţa telefonului mobil şi adesea ne trezim, la cei patru ani neîmpliniţi ai Elizei, cu apeluri făcute de degeţele fine, destinate mai mult păpuşilor decât unui iPad!

Îi place tot ce este nou, interesată de lucruri peste care noi trecem adesea în viteză, dar pentru care ea vrea explicaţii, după înţelegerea cărora ni le serveşte în conversaţii fără nicio greşeală, cu un zâmbet şiret în colţul gurii…

Vorbeşte ca o morişcă, folosind cuvinte dificile, dar pe care le cunoaşte şi le pronunţă corect şi pentru care noi am pus ceva timp pentru a le învăţa, căci erau mistere în copilăria noastră.

Şi atunci, să nu renunţ pentru câte o oră, două, la calculator, şi să devin bunicul adorat de Eliza sau să umblu prin magazine pentru copii căutând jocuri inteligente folosind cuburi, puzzle-uri sau păpuşi ce vorbesc sau cântă prin apăsare pe un buton?

* * *

Prezentarea mea a fost poate, lungă, dar nu şi plictisitoare, sper!

Dacă prima carte era destinată în principal amintirilor profesionale, anilor de studenţie, reîntâlnirii după ani lungi cu colegii, noul volum merită să fie destinat, măcar în parte, celor care ne fac viaţa fericită şi fără de care nici cercetarea, nici învăţământul, nu ar avea sare şi piper!

aprilie 2012

MARIA-OANA DUMITRESCU BUJOREANU

Amintirile-cioburi (epistolar)

FROM: Silvia Mateescu
SENT: 7 nov. 2011
TO: Bujoreanu Oana

Dragă Oana,

Sper să nu te surprindă scrisoarea mea. Am adresa ta de la P. Tot de la el ştiu că eşti în Franţa. După cum poate ştii, promoţia noastră s-a întâlnit anul trecut, după 40 ani, iar anul ăsta în septembrie ne-am mai văzut o dată. Între timp, am scos o carte în care fiecare coleg a scris pe scurt povestea vieţii lui. Acum intenţionăm să facem o continuare (volumul al II-lea) şi să scrie şi cei care nu au apucat s-o facă în primul volum, din diverse motive. Îţi ataşez şi scrisoarea lui Joe (şeful nostru de promoţie, Şerban Georgescu) în acest sens. Poţi să iei orice model din cartea noastră, care se găseşte pe internet la adresa: http://www.unibuc.ro/n/cultura/alumni/pove-unei-gene/docs/2011/apr/10_13_03_25fizicieni.pdf
Sincer îţi spun că mi-ar părea tare rău să nu scrii şi tu!

Aş mai vrea să-ţi spun că ar trebui să vii şi tu la întâlnirile noastre anuale. Poate la anul să reuşim să ne vedem. Eu sper că sunteţi bine, sănătoşi, şi tu, şi soţul tău. În speranţa că te vei bucura de scrisoare, îţi doresc o zi frumoasă!

Cu mult drag,
Silvia

FROM: Bujoreanu, Oana
TO: Silvia Mateescu
Dec.19, 2011

Dragă Silvia,

Nu ştiu cum să mă fac iertată pentru răspunsul meu atât de întârziat. Te rog din suflet să mă scuzi – cum doream să-ţi scriu mai multe, am pus mesajul tău de o parte ca să răspund în tihnă şi bineînţeles că a fost înnecat sub zecile de mesaje pe care le primesc în fiecare zi în cadrul biroului. În plus, aşteptam mesajul tău căci P. mi-a spus că ţi-a dat adresa mea!

Eu lucrez într-o întreprindere de servicii informatice, şi mesageria este una din principalele „scule de lucru“ – nu că aş iubi-o, eu prefer telefonul (deh, sunt de modă veche), dar colegii mei mai tineri care s-au născut cu computerele în leagăn, inundă cu mesaje în toate direcţiile.

Rândurile tale m-au bucurat foarte mult şi mi-ar face o imensă plăcere să te văd cu prima ocazie în care vii să-i vezi pe copii. Le doresc din tot sufletul să aibă noroc şi reuşite în toate.

Eu stau aproximativ diametral opus lor, tot în suburbia Parisului, în oraşul Houilles şi lucrez în Paris, nu departe de Arcul de Triumf, pe avenue Kleber (bulevardul care leagă Arcul de esplanada Trocadero). Aşa că sper şi doresc tare mult să ne putem organiza ca să ne vedem.

Nu ştiu ce să spun despre carte – de când mi-ai scris mă tot gândesc şi nu prea ştiu ce aş putea scrie – amintirile îmi sunt mai degrabă frânturi de amintiri, răspândite ca cioburile unei sticle „incasabile“ şi tot atât de dificil de reconstituit ca încercarea de a reconstitui obiectul din multiplele cioburi în care l-a transformat spargerea. Comparaţia este poate neîndemânatică, dar am prins-o din zbor, fiindcă de curând am spart o farfurie (din astea numite „incasabile“) la care ţineam foarte mult şi care s-a fărâmat într-o puzderie de cioburi, răspândite în toată bucătăria!

Revenind la amintiri, ţin minte perfect când, la un laborator de electricitate (nu mai ştiu cu cine îl ţineam), l-am sfătuit pe binomul meu să bage un ampermetru în priză, cu convingerea că vom măsura ceva util experienţelor cerute (îţi dai seama cât de bine cunoşteam cursul) şi am plecat în fugă, că aveam bilete la film – ampermetrul s-a distrus (frumoasele noastre aparate de măsură de la facultate – adevărate obiecte de muzeu, estetice şi deja destul de rare…), siguranţele în laborator au sărit şi ele şi bănuiesc că binomul meu a primit o săpuneală; îmi amintesc că a doua zi m-am amuzat foarte tare când mi s-a povestit finalul acestei istorii… Povestea este că nu îmi mai amintesc cine era binomul!

Îmi amintesc de profesorul Ţiţeica la termodinamică, de vocea lui joasă (atât de fumător încât fuma şi în timpul cursului); era foarte intimidant şi odată intrat în amfiteatru nu mai primea pe nimeni, chiar şi numai pentru un minut de întârziere – profesorul Ţiţeica îşi punea cursurile dis-de-dimineaţă şi eu care mă sculam cu mare greutate, eram mereu în întârziere, aşa că, practic, n-am făcut decât ora a doua din cursul lui – era de altfel singurul profesor care ne lăsa cu toate documentele la examen! :-)

Şi apoi îmi amintesc de zecile de ore petrecute în Albina (în loc să fiu la curs sau la seminar unde ar fi trebuit să fiu) în jurul unei cafele de mult rece, cu diverşi colegi şi de la noi, şi de la matematică, între care des cu Puiu Păunică şi Mircea Gheordunescu…

Şi îmi mai amintesc, când mult după facultate, aflându-ne întâmplător într-o vacanţă pe aceeaşi plajă/camping la 2 Mai, am scăpat în nisip o minunată cremă de zahăr ars la care te-ai muncit îndelung şi pentru care am tot salivat uitându-mă cum o făceai…

Dar vezi tu, amintirile sunt disparate şi incomplete; mai întotdeauna le lipseşte ceva important (oare cine era binomul? oare cum se numea asistentul de matematică din anul I care a fost doborât de un cancer fulgerător, la poate nici 30 de ani? oare cine...? oare cum…?). Gândesc că amintirilor le trebuie (ca şi la bancuri) un ajutor exterior care să le trezească din somnul lor îndelungat, să le învioreze, să

le ajute să-şi găsească drum spre suprafață printre numeroasele straturi de evenimente care, cu timpul, le-au acoperit.

În sfârşit, sunt multe de spus, dar concluzia este că, neputând țese o istorie cu cap şi coadă, nu prea văd ce contribuție aş putea aduce la cărticica proiectată!

În ceea ce priveşte întâlnirile, ideea fiecărui an este foarte bună, căci nu ştii ce aduce mâine! Poate ți-a spus şi P., eu din păcate nu mă pot deplasa: Puiu (soțul meu) este în scaun cu rotile şi practic imposibil de deplasat, mai degrabă din cauză că îi este frică de complicațiile ce ar putea surveni când este departe de casă, decât de vreo reală dificultate datorată unui ipotetic serviciu prost al companiilor de transport! Iar ca să-l las în grija cuiva, şi asta este complicat… nu mai intru acum în detalii, dar este un bolnav foarte dificil. Eu am găsit cât de cât un *modus-vivendi*, dar nu e simplu şi mai ales, cel puțin acum, nu prea văd cum îmi pot organiza niscai „evadări". Dar om trăi şi om mai vedea.

Oricum, contez că mă suni când ajungi în Franța, la copii, ca să organizăm o întâlnire.

Draga mea, eu vă doresc multă sănătate şi multe bucurii împreună cu cei dragi, sărbătorile cu bine, Crăciun fericit şi un an 2012 cât mai bun, cu multe satisfacții şi cu un cotidian cât se poate de blând.

Te sărut cu drag,
Oana

FROM: Silvia Mateescu
TO: Bujoreanu, Oana
Jan. 7, 2012

Dragă Oana,

Ți-am spus că m-am bucurat foarte, foarte mult că mi-ai răspuns.

Aş vrea să ne întâlnim săptămâna viitoare, miercuri – e singura zi când mai pot, pentru că sâmbătă pe 14 ianuarie mă întorc la Bucureşti. Dacă ai putea şi tu (deşi ştiu că lucrezi şi poate nu eşti liberă) – eu ştiu să vin cu R.E.R. la Notre Dame – ne putem întâlni acolo dacă nu ți-e greu, la ce oră vrei tu (până-n 3 p.m.). În altă parte nu mă hazardez, pentru că nu am curaj să iau metroul de la Halle, care e o stație la care pur şi simplu nu mă descurc.

În ceea ce priveşte cartea, am văzut deja că ai talent la scris şi povestit din ceea ce mi-ai scris, cu mult haz. Chiar dacă sunt frânturi de amintiri, cum zici tu, sunt bune şi alea! Asistentul despre care zici că nu-ți aminteşti numele, se numea Tudor (mi-au amintit şi mie alții).

Îmi pare nespus de rău de situația soțului tău. Îmi dau seama cât îți e de greu! Vă urez numai bine pentru amândoi în anul care abia a început. Iar ție în mod special, un călduros LA MULȚI ANI de Sf. Ion!

Cu drag,
Silvia

P.S.:- îți atașez două poze pentru recunoaştere

FROM:Bujoreanu, Oana
TO: Silvia Mateescu
Jan. 9, 2012

Draga mea Silvia,

Sunt foarte necăjită că nu ne putem întâlni acum – miercuri (11 ian) la ora 13:00 – am o şedinţă şi doar o oră nu este de ajuns (15/20 minute mi-ar trebui să ajung la Notre Dame şi cum nu pot pleca înainte de 12:00…) aşa că o să rămână pentru o zi în perioada Paştelui; dacă o să-mi scrii, chiar înainte de a pleca spre Franţa, astfel încât să ne fixăm o zi, mă pot aranja să îmi iau concediu în ziua respectivă şi să facem un plan în linişte. Iar pentru anul care a început, dacă nu te pot îmbrăţişa în direct, vă urez şi ţie, şi soţului, şi copiilor – mari şi mici – numai bine, voioşie şi La Mulţi Ani buni şi sănătoşi.

Am vorbit (prin email) cu P. care, din motive independente de voinţa lui, a întârziat puţin cu trimiterea cărţii – ştiu că e pe drum şi că trebuie să-mi parvină de la o zi la alta (a trimis-o chiar înainte de Anul Nou) – am să mă orientez cât pot mai iute şi te ţin la curent. Dă-mi, te rog, un pic de timp să mai recitesc şi dacă îmi vine cartea în timp util, poate momentele evocate de alţii, să-mi mai trezească niscai viziuni plăcute din trecut :-)

Mersi mult pentru poze, mă bucur mult să te văd, dar să ştii că dacă am recunoscut pe cineva în diferitele poze făcute la întâlnire şi trimise de N. Doboş, aceea ai fost tu – şi te-am recunoscut fără ezitare. Eram cu Florin Cotorobai (nu mai ştiu dacă tu l-ai cunoscut) şi ne uitam la pozele primite de la Nae şi la frumosul lui Calendar, şi la una din pozele de „grup“ în care erai şi tu, am zis amândoi: „uite-o pe Silvia!“

Încă o dată mersi mult pentru urări, te sărut cu drag şi poate vorbim la telefon,

Oana

FROM: Silvia Mateescu
TO: Bujoreanu, Oana
January 9, 2012

Dragă Oana,

Rămâne cum am stabilit, adică ne vedem data viitoare. Îmi pare bine că ai luat în considerare propunerea mea de a scrie în volumul al doilea – mai vorbim despre asta, după ce mă întorc acasă – oricum, dacă ai nevoie de mai mult timp, poţi să mai întârzii până pe la 1-15 martie.

Pe Florin îl ştiu de la Dubna (unde am fost două săptămâni în ’75 şi alte două în ’76). Ştiu că am avut o mare admiraţie şi un respect deosebit pentru el, m-a ajutat să rulez nişte coduri de calcul acolo. Mulţumesc mult pentru urări şi la fel îţi doresc şi ţie.

Te îmbrăţişez cu drag,

Silvia

La adresa:
https://picasaweb.google.com/109470696824418762262/26Iunie2010PromotiaFizica1970 găseşti poze de la întâlnirea de 40 ani din iunie 2010, iar la adresa:

https://picasaweb.google.com/109470696824418762262/17Septembrie2011CasaUniversitarilor idem, din septembrie 2011

FROM: Silvia Mateescu
TO: oana.bujoreanu
March 5, 2012

Dragă Oana,

Te rog să mă scuzi că nu ți-am mai scris. Pe aici ne-am luptat cu zăpezile, cu viscolul şi cu frigul, dar acum, că a trecut şi 1 martie, sperăm că se va încălzi şi se vor topi încet, încet şi mormanele de zăpadă. Ştiu că la voi a fost o iarnă relativ blândă. Aici a fost ceva de groază, mai ales la sate, unde casele au fost îngropate efectiv în zăpadă. Se pare că a fost mai rău decât în 1954 când noi aveam 7 ani, dar eu personal nu îmi amintesc nimic.

Sper că eşti bine, sănătoasă şi soțul tău la fel. Aş vrea să te întreb şi să te rog să nu te superi pe mine dacă cumva ți-ai schimbat părerea în ceea ce priveşte noua carte a promoției noastre. Aştept răspunsul tău.

Te îmbrățişez cu mult drag,
Silvia

P.S.1- nu cred că vin de Paşte – dar îți dau de ştire când îmi fac apariția prin zonă!
P.S. 2- deşi cu întârziere, îți ataşez şi un mic mărțişor.

FROM: Bujoreanu, Oana
TO: Silvia Mateescu
March 7, 2012

Draga mea Silvia,

Te sărut şi mulțumesc mult pentru superbul mărțişor – mi-ai făcut o plăcere extraordinară.

Şi să ştii că nu este nevoie să te scuzi – ştiu prea bine ce înseamnă să fii ocupată şi cât de prețios e fiecare minut! Şi apoi… să ştii că ai fost prezentă în permanență, căci am urmărit cu multă plăcere drăguțele tale mesaje şi bunele gânduri pentru noi toți. Nu ştiu zău, unde găseşti timp şi energie.

Ştiu că v-ați luptat cu zăpezile, căci am mai avut veşti de la fratele meu – veşti şi poze (înfricoşătoare); eu am o amintire din ’54, mai precis o imagine: eram cu tata afară (de ce oare?) şi, între doi „pereți“ de zăpadă, încercam să înaintăm, (spre casă bănuiesc!); spun „încercam“ pentru că imaginea pe care o am bine în minte este momentul în care m-a băgat sub paltonul lui, în contra mersului, pentru a mă feri de viscolul vrăjmaş ce ne ținea piept la înaintare.

Cât despre sănătate, mersi mult, suntem pe linia de plutire, batem în lemn! Iar eu, cu biroul în continuare, aşa că toate sunt bune!

Draga mea, cum să mă supăr, mi se pare foarte justificat să mă relansezi, căci am cam făcut pe mortu-n păpuşoi. Aş dori să-ţi trimit o mică păginuţă şi încă nu am pierdut speranţa. Te ţin la curent negreşit cât de curând.

Îmi pare foarte rău că nu vii de Paşti… contez însă că-mi dai de ştire de cum se cristalizează planurile. Te sărut şi numai bine pentru tine şi toţi ai tăi.

Pe curând,
Oana

FROM: Silvia Mateescu
TO:Bujoreanu, Oana
March 8, 2012

Bonjurică, dragă Oana!

Nici nu ştii ce bucurie mare mi-ai făcut scriindu-mi, şi mai ales dându-mi vestea cea bună că vei participa la volumul al II-lea. Ştii cum se spune, începutul e greu, că pe urmă amintirile vin încet, încet. De altfel, îmi amintesc că şi povesteai foarte frumos, cu mult umor. După părerea mea, nu ar trebui să omiţi să scrii ceva şi despre Franţa, şi francezi, despre cum te simţi tu acolo, pentru că, aşa cum am spus eu în primul volum, eu te-am considerat încă din facultate o franţuzoaică get-beget. Întotdeauna m-am gândit că semeni cu Marie Laforêt (http://www.youtube.com/watch?v=sY0hTcpwQ20). Dar nu cred că ţi-am spus vreodată acest lucru - nici când am fost primii doi ani de facultate în aceeaşi grupă, nici după aceea în cei doi-trei ani când am fost colege în colectivul de Date nucleare la I.R.N.E. pe vremea când Secţia I de cercetare Reactori nucleari, nu se mutase la Piteşti şi era încă la Măgurele.

Îmi amintesc din acea perioadă, când locuiai cu Puiu chiar pe platformă, că m-ai invitat la tine, într-o zi. Ştiu că am rămas foarte încântată de camerele spaţioase şi însorite, comparativ cu ale noastre. Şi aveai şi o căţeluşă albă, micuţă, tare drăguţă şi jucăuşă... Sigur că mi-am amintit faza de la 2 Mai. Timp de 22 de ani, începând din ’82, noi ne-am petrecut toate concediile pe cei câţiva metri pătraţi de plajă ocupaţi de cortul nostru, unde veneam „cu căţel, cu purcel“ - adică cu absolut tot ce aveam nevoie, începând cu veselă, oale, aragaz, şi terminând cu... ouă, cartofi etc. - care nu se găseau „neam“ în sat până în ’90. Şi totuşi îmi stăruie în minte o întrebare: oare ţi-am dat o altă porţie de cremă de zahăr ars?

Şi pentru că nu pot uita că azi e ziua femeii – noi am rămas cu reminiscenţe din perioada de dinainte de revoluţie, când lucram şase zile pe săptămână şi era un eveniment să avem o zi liberă şi încă o sărbatorim – îţi zic „La mulţi ani!“

Îţi urez toate cele bune şi... spor la scris!

Pupici,
Silvia

P.S.- la adresele pe care ţi le-am dat, apăsând pe „Fotografiile mele“ găseşti toate albumele cu poze pe care le-am trimis colegilor în aceşti aproape doi ani.

FROM: Bujoreanu, Oana
TO: Silvia Mateescu
April 29, 2012

Dragă Silvia,

Te sărut şi sper că ajunge păginuța mea înainte de ceasul al doisprezecelea. Grație ție am reuşit să revin spre o perioadă a existenței la care doar foarte rar mă mai întorceam – mi-ai deschis apetitul. De abia aştept să ştiu că vii prin preajmă ca să ne putem vedea, să mai vorbim de una şi de alta, despre cele vechi şi despre noutăți.

Poze nu prea am, căci mai degrabă eu îi fotografiez pe alții; îți trimit două, alegi şi tu ce îți convine! Amândouă sunt recente: una cam „marțială“, decupată dintr-o poză de grup de la o întâlnire semi-oficială şi alta de acum trei ani, la țară, în Normandia, în vizită la nişte neamuri!

Pe curând,
Oana.

Păginuța mea

Ce greu este să aşterni pe hârtie amintiri când nu eşti Creangă! Este greu, pentru că te gândeşti că pe nimeni nu interesează o istorie mai mult sau mai puțin asemănătoare cu a lui, dar care s-a întâmplat altuia, cu atât mai mult cu cât sunt mari şanse ca povestirii să-i lipsească culorile care să-i dea un pic de relief, o oarecare originalitate şi niscai umor şi când tonul just şi inspirat care să trezească cât de cât un strop de interes cititorului nu prea e prezent!

Ce să spun despre CV-ul meu? Niciodată nu am fost un fizician adevărat; am lucrat, cu mai mult sau mai puțin succes, ici şi colo în domeniu pentru a „eşua“ în final, în informatica de gestiune, meserie în care activez cu plăcere şi în momentul de față!

În Normandia – 2009

Aşa că, încurajată de Silvia – inima seriei noastre, în loc de CV, încerc să refac luând-o bineînțeles pe scurtătură, drumul anilor, de ieri până azi!

De fapt, pentru că vorbim de amintiri (care pot genera cu uşurință confuzii între evenimente, momente, persoane, ani, locuri…) aş dori să precizez – nu ştiu dacă cineva îşi mai aduce aminte – că eu am avut „privilegiul“ de a mă etala pe două

serii, începând cu seria noastră şi terminând cu a următorilor – un accident de parcurs, efect al principiului „universal“, al minimei rezistenţe, principiu care la un student s-ar putea traduce printr-o doză de lene şi o mare lipsă de rezistenţă la tentaţii: filme, cafenele, plimbări, stratul subţire al distracţiilor de moment la care noi, chiulangiii de atunci, ne antrenam unii pe alţii, păreau cu mult mai tentante şi interesante decât seminarul sau cursul ce se desfăşura în acelaşi moment.

Toate astea şi două examene ratate mi-au creat un an II mizerabil, stresant, culpabilizant (e drept că pentru puţină vreme şi numai din cauza necazului creat părinţilor), dar şi un an al III-lea admirabil, în care doar cu două examene de pregătit (căci celelalte fuseseră echivalate) mă simţeam uşoară ca fulgul faţă de noii mei colegi, care munceau pe brânci la o sesiune destul de densă.

Desigur că evenimentul din poveste nu a avut consecinţe nefaste pentru nimeni; în ceea ce mă priveşte, aş spune că dimpotrivă, am prelungit cu un an o foarte frumoasă perioadă a vieţii şi am avut prilejul şi bucuria să cunosc noi colegi cu care, pentru o bună bucată de drum, am împărţit numeroase momente foarte agreabile, combinând adesea prietenii din seria mea primă, cu prietenii din a doua mea serie. Toată această perioadă a devenit în ani cu atât mai preţioasă cu cât ne-am cam pierdut din vedere (dar nu şi din amintire); timpul şi timpurile ne-au împrăştiat pe toţi, precum vântul uşorii fulgi de păpădie.

Dar lucru curios, şi adevărul este că până la drăguţa solicitare a Silviei de a-mi aduce contribuţia la cartea amintirilor, nici măcar nu m-am gândit, am constatat că traversarea asta prin două serii are şi efectul pervers că, în loc să separe micuţele istorii pe care le purtăm în funduri de bagaje, mai degrabă le intersectează, le amestecă şi o face cu atâta măiestrie, încât greu mai poţi să le desluşeşti unele de altele.

M-am prezentat deci la admitere „ca tot omul“, în Edgar Quinet, colţ cu Academiei, în ’65, dar la repartiţie, în frumosul Cluj de odinioară, am ajuns de abia în ’71! De aceea, nu o dată mi s-a întâmplat să mă întreb, oare evenimentul X a survenit în primul meu an sau în al doilea? Oare întâmplarea Y s-a petrecut când îşi dădea Gabi diploma sau când mă chinuiam eu cu a mea? Oare când mi-a aruncat Sanda pietre’n geam la două noaptea, terminaserăm facultatea sau nu? Confuzie, confuzie, întâmplări singulare care se iţesc ici şi colo în colţuri de memorie, căci depărtarea mereu crescândă de la care le privesc, tulbură fluiditatea undei ce le poartă! Deh, claritatea „continuumului spaţiu/timp“ personal are prostul obicei că încetul cu încetul se diminuează şi sfârşeşte prin a disparea „ca măgarul în ceaţă !“

Dar să revenim acolo de unde „dorinţa meseriei“ începea să se contureze: la stagiul făcut la I.F.A. (îmi pare că în anul al IV-lea se făceau stagiile); nu mai ştiu cum am ajuns acolo, dar ştiu că a fost o perioadă de încântare continuă şi care m-a determinat să doresc ca după terminarea facultăţii, să revin „neapărat“ în acest loc binecuvântat de soartă! Persoane foarte interesante, agreabile, cu mult umor şi căldură; atmosferă generală decontractată: lucru serios, dar îndulcit, fără abuz, de pauze agreabile – o mingiuţă de baschet pe micul teren de lângă piscină, câteva lungimi de bazin sau o plimbare în parcul din josul conacului în care te puteai

întâlni cu blânzii locuitori ai grădinii: două sau trei căprioare timide, dar care nu se ascundeau de noi, căci nu suferiseră încă nici un fel de agresiune, câțiva bursucei, trupe de iepurași, toți, relativ indiferenți la prezența prin zonă pentu o scurtă relaxare a „unora“ care-i lăsau într-o pace totală… Phiii, să tot ai serviciu în așa un loc!

Doi ani mai târziu, am participat la o repartiție cam haotică, în timpul căreia, cu fiecare minut care trecea vedeam îndepărtându-se de mine Bucureştiul şi cu el şi I.F.A.-cea-plină-de-farmec! Telefon acasă: „tati, ce părere ai… între Tulcea şi Alexandria...?“ „asigură-te că ai tren direct“ – halal încurajare! În sfârşit, trec peste detalii. Am plecat de la repartiție cu ce-am putut, dar până la urmă un neașteptat lanț al slăbiciunilor m-a adus înapoi la I.F.A.-din-poveste; nu am trecut niciodată pe la locul repartizării şi țin minte că m-am întrebat la vremea respectivă: de ce au mai publicat locul dacă au renunțat cu atâta uşurință la postulant?

Ca s-o mai scurtez, am avut şansa să fiu angajată la Centrul de Date şi Publicații Nucleare (C.D.P.N.), dar am avut surpriza să constat că I.F.A. nu mai era cea pe care o lăsasem! Animăluțele dispăruseră, scoase „manu militari“ din liniştea protectoare a parcului şi duse nu se ştie unde, piscina era din ce în ce mai neîngrijită, iar micuțul teren şi coşul său de baschet lăsate în paragină… în schimb accesul era bine păzit de soldați – un gard se construise peste noapte şi ca la zidul Berlinului, pas de a mai trece dincolo.

C.D.P.N.-ul a fost deci locul în care am activat cu mai mult sau mai puțin succes aproape 9 ani – şi grație lui, drumurile noastre, ale Silviei şi al meu s-au reîntâlnit – Aceeaşi Silvia, drăguță şi veselă pe care am cunoscut-o’n anii studenției, cu prezența ei atentă şi caldă, gata să dea o mână de ajutor la nevoie. Ahh, anii buni şi dragi ai tinereții… *gone with the wind*… dar însoțindu-ne sub oricare cer al lumii ne’am afla!

După câteva restructurări expeditive şi nefericite, ne-am trezit cu toții la I.R.N.E., deci cu amenințarea mutării la Pitești! Panică şi stres, cum să scap?! Demisia era la îndemână, dar găsirea unui post era o altă poveste! Până la urmă am fost acceptată – deşi venită prin demisie, lucru foarte grav după cum mi s-a atras atenția – la muzeul Tehnic D. Leonida, din parcul Libertății (acum Carol). Se pare că ritmul istoriei schimbă şi reschimbă la loc numele locurilor cu multă uşurință, lăsând celor care au fost călare pe două regimuri o uşoară derută în orientare! Părinții îmi vorbeau de bulevardul Elisabeta şi de parcul Carol când eu le vorbeam de 6 Martie şi de parcul Libertății, iar astăzi, nepoata mea îmi povestește din nou de bulevardul Elisabeta şi parcul Carol, pe când eu, tot la cinematografele de pe 6 Martie şi la muzeul din Parcul Libertății am rămas!

Iar de la Muzeul Tehnic, drumurile m-au dus spre Franța, unde după cum am spus la început, mă aflu încă într-o activitate de care sper să mai dureze un pic de vreme – Sănătate să fie şi apoi om mai vedea...

IRENE EHRENKRANZ FISHLER

Jurnal

Motto:

„… eu când mă gândesc la omenire,
mă gândesc numai la cei născuți în acelaşi an cu mine. […]
voi toți îmi sunteți frați în speranță şi prieteni în deznădejde […]
Iar cine îşi reaminteşte copilăria
mai mult decât alții – acela câştigă,
dacă în general există câştigători.“
(Fragmente din „1924“ de Iehuda Amihai.
Traducere din limba ebraică de
Ilia Ehrenkranz)

Pe la 10 ani tata mi-a spus: „E bine să ții un jurnal!“

Deşi l-am ascultat cu atenție, nu cred că am început un jurnal. Eram mult prea ocupată şi… nu prea îmi plăcea să scriu. Cine ştie ce principii de educație intelectuală se aflau la baza propunerii tatei. Dar n-am uitat, cum nu uitam mai nimic din ce-mi explica tata în rarele şi prețioasele momente în care avea timp şi putere să se ocupe de mine.

Pe la 13 ani, în urma lecturii *Jurnalului Annei Frank*, am făcut o încercare. Probabil că mi-a plăcut ideea unei prietene – confidente – secrete. Am înțeles că „hârtia e răbdătoare“. Ştiu doar că am început prima pagină cu „Dragă Kitty“. Am abandonat ideea după câteva zile. Desigur, Kitty nu putea fi prietena mea. Aveam multe prietene reale şi... ce lucruri interesante mi se întâmplau mie?!

Acele însemnări nu s-au păstrat. În schimb s-a păstrat, până în ziua de azi, un alt caiet vechi.

Mi-e greu să reconstitui starea mea de spirit din acea vară – a anului 1961. Aveam 15 ani şi a fost cea mai grea vară din viața mea (în afară de vara anului 1970, poate). Puțin înainte de sfârşitul anului şcolar se prăpădise unchiul meu devotat. Sora mamei era disperată. Mama tocmai trecuse printr-o operație grea şi stătea la pat. Tata, medicul familiei, se stinsese din viață cu trei ani înainte. Fratele meu era plecat „departe“, să-şi facă, după absolvirea facultății, serviciul militar. Eu am rămas s-o îngrijesc pe mama. Dar, înainte de plecare, fratele meu mi-a dat în secret cei 50 de lei necesari pentru înscrierea la o excursie ce urma să aibă loc la sfârşitul lui august. „Vreau neapărat să ai şi tu o mică vacanță. Ai să găseşti o soluție pentru mama.“

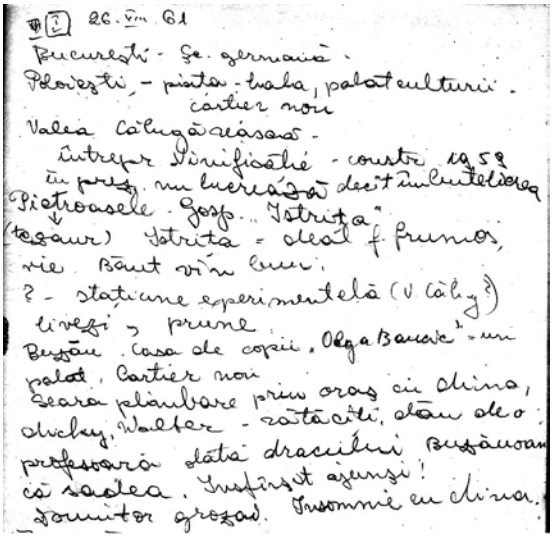
Într-adevăr, sora mamei a fost de acord să stea cu dânsa timp de o săptămână.

Oare ce m-a determinat să-mi cumpăr un caiet („frumos“) şi să ţin, în timpul excursiei, un jurnal de călătorie? Nu mai ştiu. Poate că mă aşteptam să fie o adevărată aventură? Doar urma să cunosc fete şi băieţi de la diferite şcoli din raion. Sau m-am gândit poate la un fel de cadou pentru mama şi pentru fratele meu, ca o dovadă că sacrificiul a meritat?

Astăzi, mai mult ca orice, văd în acele rânduri o afirmare a hotărârii ferme a unei adolescente de-a se bucura de viaţă, „fie ce-o fi“.

Aşa s-au păstrat scurtele însemnări, scrise în şase seri la rând (am avut mereu şi în toate limbile un scris oribil, deşi citeţ, cred; mai ales cu un creion neascuţit…). Reiese că îmi căutam un loc „liniştit“ înainte de culcare. Lucru care nu era prea simplu: în ultimele seri aveam mereu companie la „masa de scris“.

Într-o dimineaţă de august am pornit-o, în două autobuze (hodorogite, „ca vai de lume“), de la Şcoala Germană din Bucureşti, într-un circuit. În fiecare noapte am dormit în altă localitate. Organizatorii erau neuitatul nostru profesor de geografie, dl. Braedt, şi soţia sa, „profa de naturale“, pe care noi o poreclisem „Braedtina“. Or mai fi fost şi alţi adulţi, însă nu mulţi (o soră medicală, un profesor de sport etc.). Atmosfera era, ca întotdeauna, plăcută, relaxată, liberă – şi totodată de o disciplină strictă („liber consimţită“). Iată prima zi:

26.VIII. ’61
Bucureşti – Şcoala germană
Ploieşti – piaţa, hala, Palatul culturii, cartier nou.
Valea Călugărească:
întreprinderea de vinificaţie – construită în ’59 – în prezent nu lucrează decât îmbutelierea.
Pietroasele: (tezaur), gospodăria „Istriţa“;) Istriţa = deal foarte frumos, vie; Băut vin bun; staţiune experimentală (Valea Călugărească?); livezi, prune.

Buzău: Casa de copii „Olga Bancic“ – un palat. Cartier nou. Seara plimbare prin oraş cu Mina, Micky, Walter – rătăciţi, dăm de o profesoară dată dracului. Buzoiancă sadea. În sfârşit ajunşi! Dormitor grozav. Insomnie cu Mina.

La Pietroasele (?! eu credeam că-i Odobeşti!): toată lumea mănâncă prune. Cine ne-a fotografiat? Tot profesorul Braedt! Pe lângă toate funcţiile, era şi unicul fotograf, în toate excursiile. Mergea cu elevii (benevol?) în 5-6 excursii pe an. În prima zi de şcoală toţi pereţii coridoarelor erau tapisaţi cu fotografii, din toate excursiile, numerotate. Noi ne alegeam şi comandam câte o copie. Totul era ieftin şi pozele mici-mici.

În stânga Irene, în dreapta Ada.

Aproape de Bacău, într-o pădurice, am prânzit. Foarte vesel. Ouăle mele, sparte de câte un copac.
Bacău - vizitare cartier nou. Mâncat îngheţată. Trecut şi prin Roznov, Săvineşti, Piatra Neamţ - încurcătură la cazare. Cina la restaurantul Primăverii. Accident Mina - Baby - sârmă ghimpată.

Seara celei de-a treia zi. E limpede cât de impresionată eram de realizările tehnologice.

28.VIII.'61
Vizitat Piatra Neamţ: Muzeul arheologic, turnul, Şcoala medie (Calistrat Hogaş), biserica, mănăstirea Bistriţa (Alexandru cel Bun – popa foarte simpatic).
Spre Bicaz – com. Stejarul. Hidrocentrala „V.I. Lenin" – parţial în funcţiune – 4 turbine (două de 20 MWh şi două de 40 MWh, total 120 MWh); în 1962 – gata încă două turbine de 60 MWh. Ziua lucrează o turbină mică. Înăuntru – totul curat şi frumos. Cinci oameni deservesc toată hidrocentrala. Deasupra, pe munte, un castel, legat prin două ţevi enorme de hidrocentrală; de acolo vine apa, din lacul de acumulare.... 1.350.000 mc, întindere enormă (sate evacuate), adâncime...

În fotografie-plimbare cu vaporaşul pe lacul de acumulare:

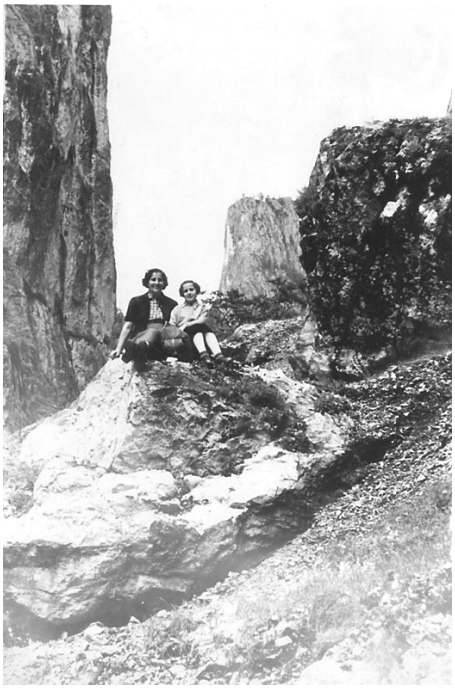

În prim-plan Braedtina şi nişte profesori (de sport?). În rândul doi, eu (stânga) şi Micky. În spatele meu se zăreşte Walter. Pe ceilalți nu îi recunosc.

Spre Cheile Bicazului. Înainte de intrarea în Chei – Cabana „Florilor", foarte simpatică. Ne-am spălat serios la o cascadă descoperită de Micky şi Walter, ne-au ținut de „şase" (sper că nu s-au uitat). Şi am pornit, pe jos, spre Chei – o catedrală cutremurătoare – serpentinele, tunelul, revedere cu Lacul Roşu. Plimbare cu Ada prin pădure, la malul lacului, frumoasa Vilă Ştefan.

În fotografie se văd, pe cărarea care urcă la Vilă, copii şi mame. Eu sunt a doua.

Cu mama pe munte.

Lacul Roşu şi Cheile Bicazului! Se vede că m-am bucurat de revedere, după mulți (şase!) ani. În vara anului 1955 ne petrecusem vacanța, eu şi mama, la Vila Ştefan. Era o vară rece şi ploioasă, dar mama mea cea sportivă mă trezea în fiecare dimineață pentru un alt program turistic. Eu mă rugam să stăm puțin pe-acasă, să mă joc cu fetițele: „Mă dor picioarele!“ Într-adevăr, mă dureau: legea nescrisă cerea să mergi la munte cu ghetele acelea grele, cu blacheuri. „Nu te răsfăța. Mergem!“ hotăra mama. Măcar am rămas cu o fotografie remarcabilă.

Înapoi spre viitor: 1961 – circuitul continuă. Pe 29 august scriu:

Borsec: Vile minunate, pădure, izvoare – ne-am adăpat cu Borvis (Micky a pățit-o: a băut cu atâta poftă la un izvor cu sulf!). Am vizitat Întreprinderea de îmbuteliere. De la spălatul (spartul) sticlelor şi până la lipitul etichetelor, totul e automat.

30 august 1961: Târgu Mureş, oraş superb, cu... aventuri?

Târgu Mureş – oraş încântător! O plimbare cu maşina prin tot oraşul şi împrejurimi, mi-a dovedit-o de la bun început. Oraşul e ca o grădină. Cea mai mică străduță e curată, îngrijită, asfaltată, străjuită de pomi, cu insulițe de flori (cum ar fi la noi la Şosea). Ne-am oprit în centru; adevărate monumente de arhitectură: Sfatul popular (primăria), Palatul Culturii. După masă, am fost la ştrandul nou, modern, superb amenajat (două ore). Am avut timp să cad şi să mă rănesc „grav“.

În aceeaşi după-amiază – o poveste ciudată:

Am mai vizitat oraşul. Spectacol trist, de necrezut în anul 1961. – Baracă improvizată, casier făcând reclamă „zidului curajoşilor“, invitând cu glas plângăreț publicul să intre. Pentru întărirea spuselor sale, alături începe să facă scandal o motocicletă veche. Pe şa se urcă în picioare „curajoşii“. Convinşi probabil de acest act de eroism, se găsesc perechi de țărani care să mai intre. Şi casierul continuă să se tânguie cu voce spartă... Nu ştiu de ce, dar m-a impresionat. Îmi aduce aminte de ambulanți mizeri.

În aceeaşi zi, seara:

Seară amuzantă. După masă ne apucăm (Mina şi cu mine) să terminăm relatarea zilei de 27 VIII (jurnal), cam fără poftă. Dar ce să-i faci! Era în sala de mese. Suntem singure cu ospătărițele, care dereticau pe-acolo. Când, apare foarte palid şi prost dispus, Radu P. Şi-a adus aminte, domnul, să mănânce. Bineînțeles că l-a însoțit şi Doru M., nedespărțitul lui prieten. Nu ne-a fost greu să aflăm că Radu se simte prost. Ei, şi l-am sfătuit să se simtă deştept pe viitor.

Cititorul matur şi sensibil nu poate să nu-şi dea seama de schimbarea de ton a însemnărilor.

Bineînțeles că starea lui s-a schimbat destul de repede. L-am făcut să râdă. Până la urmă am ajuns să râdem toți patru, cu lacrimi. În aceste condiții, Mina nu mai era în stare să țină stiloul în mână, aşa că i l-am înmânat lui Doru, care bineînțeles scrie dezordonat, fără margine şi sare cuvinte (A ieşit un jurnal...! M-am şi frecat cu Braedtina). Şi-am continuat să pălăvrăgim şi să râdem, până când ne-a dat afară bucătăreasa.

(Interesant: se vede treaba că şi prietena mea, care era „mai mică“, a adoptat ideea „jurnalului de bord“, poate sub influența mea. Se înțelege că Braedtina, cea severă, nu era deloc mulțumită de activitatea noastră nocturnă, dar nici n-a interzis-o).

Jurnalul continuă, pe 31 august, din ce în ce mai vesel:

Auzi dom'le! Meciul de ieri dintre maşini (respectiv maşinile băieților) s-a terminat cu 3:3, egal. Nici măcar să câştige n-au fost în stare. Mă rog, a jucat şi Thomy în echipa adversă; a făcut şi el ce i-a stat în puteri. Dimineața am găsit un puşti Tg. Mureşan foarte simpatic, care s-a oferit să-mi ducă scrisorile la poştă, aşa că am mai prins autobuzul (tot eram ultima). Am pornit spre Sighişoara. Nu-mi mai aduc aminte pe unde am trecut. De altfel, nici nu prea am ce să-mi amintesc, am fost prea ocupată, ca să fiu atentă. Întâi am cântat duete cu Doru (s-a decis după foarte multe rugăminți, refuzuri) care arătau cam aşa:
1. eu cântam „Pedro aus Caracas“ - el urla „Ananaaaas!“
2. el: „mai stai“/ eu: „mai stai“/ el: „nu pleca“/ eu: „draga mea“/ el: „turturea“. Până la urma muream de râs, până ne-am plictisit. În sfârşit, Sighişoara!

De la stânga: Thommy, Ada, Walter, Mina, Irene.

Aici, la Sighişoara, raportul celor şase zile se încheie cu fraza: „Am fost cazați într-o şcoală îngrozitor de murdară. Am mâncat la o cantină din apropiere.“

Lipseşte ultima, cea de-a şaptea zi, cu urcuşul anevoios pe sute de scări şi minunea burgului medieval al Sighişoarei. Finalul festiv al excursiei s-a petrecut – conform tradiției – la o cofetărie cu prăjituri minunate, în Piața Bisericii Negre din Braşov.

Ajunsă acasă, am aruncat jurnalul cât-colo şi l-am neglijat timp de ani de zile.

Sunteți curioşi să ştiți, de exemplu, cine-s Radu şi Doru? Şi eu! Habar n-am. Nu erau colegi cu noi, nici nu ştiu la ce şcoală învățau. Poate ştiți voi?

Irene Ehrenkranz în 1961

Sunteți curioşi să ştiți cum de caietul istoric se află acum aici, la Haifa, într-un dulap? Nu?! Ar trebui. Doar orice om ştie că orice manuscris / jurnal / caiet de memorii era (este?) echivalent cu o ladă cu material explozibil. Ca să nu mai vorbim de fotografii – în fiecare se ascundea câte o mică bombă....

În 1972, când am emigrat pe cale absolut legală, nu mi s-a permis să iau cu mine nici măcar o (una) foaie de hârtie scrisă (de mână sau de tipar) şi nici o singură fotografie cu orice fel de inscripție sau semne pe verso. Or, eu fusesem învățată să notez mereu data şi locul pe fotografii. Deci, TOATE documentele care apar aici au fost scoase din România în mod ilicit, între anii 1975-1984.

Vă salut din trecutul îndepărtat,
3 aprilie 2012, Haifa

DAN GALERIU

Câteva gânduri (corespondență)

FROM: Dan Galeriu
TO: Silvia Mateescu
25.11.2011

Când am fost în 2005, în Japonia, la UJI, un orăşel mai jos de Kyoto, am descoperit un templu mic, ce ținea de o ramură ZEN (OBAKU); dacă eşti atentă, puțin în stânga centru, vezi o frunză; nu cădea, era prinsă de un fir de păianjen, aşa şi noi.

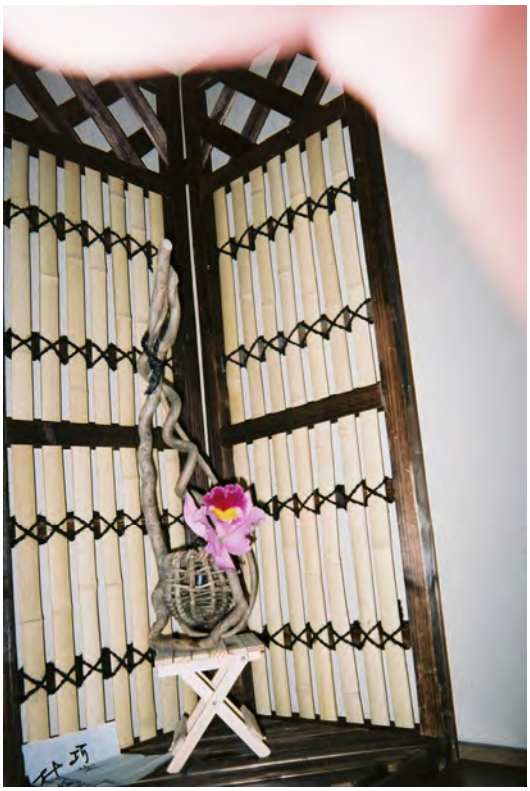
A trebuit să închiriez o casă pentru că eram profesor invitat; am pus o floare într-un colț, pe un aranjament; am lăsat-o acolo când am plecat, dar a rămas în poză şi în suflet.

Am multe amintiri, în afară de cele din Fukushima, din multe țări şi cu mulți prieteni; nu ştiu dacă îi voi mai vedea, dar nu sunt trist.

Încet, *slow*, am făcut un fel de fizică, poate nu cea mai bună sau nu am lăsat prea mulți urmaşi, atât am putut şi aş fi dorit mai mult. Poezii nu mai scriu şi nici romane, câteva articole şi puține note, schițe, când nu sunt trist şi îmi amintesc, sau când sunt supărat pe ce văz în jur, cum ar fi manelizarea României.

Cu drag,
Dan

FROM: Dan Galeriu
TO: Silvia Mateescu
25.11.2011

Dragă Silvia,

Este o mare plăcere să te citesc pe internet, poate stăm şi *face to face* cândva. Nu mi-a plăcut volumul I pentru că nu a fost echilibrat şi cu mesaj şi pe urmă era vorba de generaţia ’70 şi nu de plozii ei... ’70... a fost o perioadă de deschidere, dar s-a închis devreme. Pe urmă nu se face distincţia *ab initio* între căminişti şi cei *out*, traiul în cămin, veniţi din afara Bucureştiului, creează o legătură puternică între oameni.

Ar fi trebuit ca aceasta Antantă să se prolifereze şi să reuşim o legătură între noi toţi. Ca generaţie. Pe urmă nu s-a amintit de mişcările studenţeşti de la Crăciunul din ’68. Şi nici de schisma între fizicieni şi cei care au făcut ceva inginerie. Nu s-a atins subiectul delicat al căderii fizicii după ’90 şi de ce şi ce m-a supărat mai mult este că, după carte, au fost o groază de intervenţii pe net despre cultură şi ce tari muzici mai ştim etc.. PĂI fizica însăşi cere cultură, dar cultura nu suplineşte fizica.

Aşa că sunt dezamăgit, multe corespondenţe eludează problema de bază: decăderea fizicii române, corelată cu decăderea României; rolul omului de ştiinţă nu este izolarea în reviste I.S.I. şi nici pomelnicul de publicaţii sau contracte economice, invenţii şi brevete niciodate aplicate. Suferinţa pentru cunoaştere trebuie să fie discretă.

Odată, în Japonia, am spus cuiva că am trei icoane: *o bibliotecă, o biserică, şi un jazz-bar*... ar putea fi un subiect pentru volumul al II-lea. Biblioteca e fosta bibliotecă universitară sau cea din fosta facultate de fizică. Biserica este din Căldăruşani sau din Bucovina, Rădăuţi, vechea biserică domnească.

Japonia, prefectura Chiba (mai pe lângă Tokio), orăşel Nishi Chiba, cum cobori din tren (de la Tokio) o iei pe peron dreapta şi ieşi din staţie. Treci un drum şi o ţii înainte puţin, pe urmă vezi o căsuţă: Billie’s Jazz bar. Pe el îl cheamă Mikio

Aray... intri, e cam cât o sufragerie în Drumul Taberei. Un bar în față cam cu cinci locuri; 3 mese mici în spate, pereți laterali plini de discuri etc., inclusiv Beethoven, Ceaikovski şi naționale din Japonia. Omul s-a uitat la mine şi brusc a schimbat muzica. Era chiar aia care îmi trebuia. Asta a fost în ’97.

The sound of jazz - Billie’s bar

De atunci, de fiecare dată când aterizez în Japonia, dau o fugă pe la el... şi pe banii mei. Merită. E mai tânăr ca mine şi nu ştie prea multă engleză. Eu nu ştiu japoneză decât câteva cuvinte. Dar îl sun şi ne bucurăm că ne auzim. Mai mult nu e nevoie.

Desigur, micile mele măzgăleli în romgleză pot fi incluse – traduse în volumul al II-lea, dar îşi pierd savoarea momentului creației în romgleză şi sub anume circumstanțe; despre Fukushima nu voi scrie, că nu am suferit *on site*, şi veştile pe care le am de la prietenii japi sunt personale şi nu vreau să acuz autoritățile române de obtuzitate în ceea ce priveşte siguranța (SECURITATEA) nucleară; dar pot scrie şi am poze din Japonia sau din Anglia sau din... din zone neturistice şi fără importanță... simplu călător per pedes, un observator al vieții obişnuite, nimic special şi cultural.

Îmi face plăcere că îmi spui că nu te superi pe mine, dar îmi pare rău ca eşti trist. E uman să ne întristăm. Îl las pe RIM să se desfăşoare cu Fukushima şi restul.

În concluzie, contribui la volumul al II-lea cu: traducerile tale (le mai şlefuim), impresii de pedestru prin lume, ce înseamnă un mic jazz-bar într-un târg din Japonia şi ce înseamnă SLOW PHYSICS cu exemplificări din http://meteo.nipne.ro, http://emras2011.nipne.ro

Şi ce se va mai întâmpla în 2012, an de alegeri; şi poze din 1914, 1937, 1963 cu mult înainte de absolvirea facultății de fizică.

Cu mult drag,
Dan

P.S. - nu am fost la Fukushima nici înainte, nici în timp, nici după, e incorect să scriu. Nu am fost la Cernobâl nici înainte, nici în timp, nici după. Nu am scris. Am scris Cernobâl în România, Cehia, Finlanda, acolo unde m-am implicat. Dacă nu eşti înăuntru, lumea este distorsionată.

Dacă vrei să modelezi transferul radionuclizilor din iarbă în vacă, cască gura la o vacă când paşte, dă-i să mănânce şi să bea, curăță bălegarul, mulge-o şi vorbeşte-i cu dragoste. Dezvoltă-ți simțurile să simți ce e în jur, pe urmă fizica, matematica etc. Asta e SLOW PHYSICS.

FROM: Silvia Mateescu
TO: Dan Galeriu
November 26, 2011

Dragă Dane,

Încep prin a-ți reproduce un citat din răspunsul tău: „rolul omului de știință nu este izolarea în reviste I.S.I şi nici pomelnicul de publicații sau contracte economice, invenții şi brevete niciodate aplicate“. Aşa că, te rog, dacă în primul volum te-ai izolat într-un CV, în volumul al II-lea ia-ți rolul omului de știință în serios, pentru că ai ocazia să te implici şi să transmiți toate mesajele dorite, inclusiv tinerei generații, care, ai văzut că, aşteaptă sfaturi, după cum ne-a scris Rodica-olimpica.

Mi-au plăcut ideile tale privind contribuțiile la carte, chiar e ceva foarte interesant şi original, şi mă refer la *slow physics* şi la impresiile tale de călătorie în zone neturistice – dar care reflectă viața obişnuită, chiar şi cea dintr-un jazz-bar. Îți spun sincer că nu am avut timp să citesc articolul despre *slow physics* trimis de Laura, decât pe diagonală, cum se zice, dar promit să-l studiez mai cu atenție. Ar fi fost bine venit un punct de vedere autorizat privind securitatea nucleară, care să mai liniştească spiritele.

Cât despre Antanta, ce pot să-ți spun?! Decât să încercăm să ne strângem rândurile acum, dacă n-am făcut-o atunci, să formăm un fel de club al nostru, pentru ca atunci când vei ieşi la pensie, să ai un refugiu. Iar aceste cărți, chiar asta urmăresc, să ne cunoaştem şi să ne înțelegem mai bine unii pe alții – chiar dacă ți se pare desuet să scrii despre plozi, cum spui tu. Dar până la urmă, ei sunt cele mai mari realizări ale noastre, dincolo de toate titlurile şi revistele I.S.I., despre care vorbeşti, şi ne mândrim cu ei, şi scriem şi pentru ei, sau în primul rând pentru ei, şi pe urmă pentru NOI.

Despre mişcările studențeşti din ’68 au scris vreo câțiva colegi, inclusiv despre colegul nostru Păsăreanu cu ai săi vestiți pantaloni *rosso-nero* (l-am citat pe RIM). Dar poți să-ți expui acum punctul tău de vedere, nu e târziu.

Îți înțeleg dezamăgirea ca fizician privind decăderea cercetării de fizică la noi în țară, dar ea se înscrie în dezamăgirea generală pe care o avem cu toții ca români şi, extrapolând, ca locuitori ai acestei planete. Şi rezolvarea o aşteptăm tocmai de la plozi.

Îți mulțumesc pentru cuvintele de apreciere şi chiar mi-ar face plăcere să mai stăm de vorbă. Ce te faci însă cu mine, care sunt o optimistă incurabilă? Ştiu foarte bine că un pesimist este un optimist mai bine informat şi cu toate astea nu mă lecuiesc.

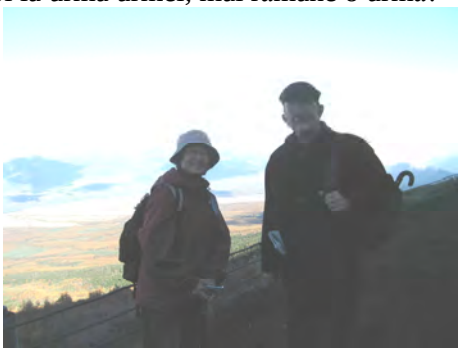
Închei spunându-ți vorba lui Lulu: よく、すぐに

Silvia

FROM: Dan Galeriu
TO: Silvia Mateescu
May 7, 2012

MOTTO:
„Soarele luminează
Pământul se încălzeşte
Umbra o facem Noi
Degeaba?“

Mă întreb de mai mult timp, este o bucurie să vezi şi poate să pricepi !!!!???? Este o iluzie sau îngâmfare!? Avem dreptul să vorbim?? Acum transmit două poze din Japonia - Fujy făcute de mine şi nu copiate; ce mă mână? Curiozitate? Tăcere? Şi la urma urmei, mai rămâne o urmă?

Eu şi Kiriko

Pe muntele Fujy

Prima poză e cu mine şi cu Kiriko Myamoto – cam de vârsta mea. Ea m-a invitat şi a garantat prima în Japonia ’97. Şi a înțeles şi m-a ajutat.

În 2007 am făcut un WORKSHOP în România. Înainte cu o zi am făcut o excursie restrânsă, pentru cei de suflet. Pe la Horezu, Polovragi şi mai sus pe cheile unui râu unde străinii nu ajung. În 2010, Kiriko s-a revanşat cu o fantastică excursie la Fujy... în stilul pe care străinii (Gaijin) nu îl percep...

A doua poză e chiar de pe Fujy, cam la 2500 m, unde în față vedem maşini, şi în spate peisajul. Muntele Fujy e în spatele meu. EU văd, voi vă imaginați!

Am mai multe poze, făcute cu prilejul unor plimbări cu oameni din alte țări şi plătite cu ştiință. Ca turist, am fost numa’ la Balcik...

Mai am poze cu NIAGARA şi EIFFEL şi... toate cu ştiința în spate; şi chiar cu pictorul ăla din sudul Franței, pe bune... dar făcute cu o cameră foto de trei (*două sute de euro) şi fără studii de artă, la plezneală; şi Boston, Manhattan, Paris-Paris, Viena – o groază, că sunt la ei expert... hoteluri mai ieftine sau mai scumpe după bugetul sponsorului, coane Mitică.

Nimic despre China, India şi lacul Baikal. Dar încă sunt viu, ceea ce vă doresc şi vouă. Pe urmă m-am dat pe „zenzen“ şi celelalte cuvinte pe care le-a şoptit pasărea

Colibri pe când îmi legam cravată, nu la Paris, ci prin FRISCO – în 1994 încă mai mirosea a hippy.
De aceea sunt optimist.

Cu drag la toți, Dan, de acasă.

Nothing on Physics... (exercising English)

ZALMOXES was born some hundreds of years Ante Dominum in the country between ISTROS (actually Danube) and the Carpathian Mountains. He was the first in the clan of Daco-geti that felt the need to DISCOVER what was outside the plains, mountains and rivers where he was born. Quite young he left the country and after more adventures arrived in ancient Egypt. He spent some years learning the old science of Sacerdots, the secrets of air, fire, stars, soil and water. He learned how to help people understand their lives, duties and world. Coming back home, he stopped a little in ancient Greece, where he attended lectures on philosophy, logos (the art of conversation), democracy and also on the art of enjoying oneself. In Greece he also heard for the first time about ULTIMA THULE, the farthest land (isle) the sailors have been seen. Each time we land on this isle, we see again other ULTIMA THULE! Ever and Ever.

It is told that Zalmoxes spoke Egyptian, Sanskrit, Greek, Latin and also understood birds and deers. It is told. We will never know exactly as he now speaks with us only in Romanian. Also, the old stories report that he could order to the wind, clouds and sea. NOT to the Sun.

Coming back home, he realized that his science and understanding of the world and life were too advanced compared with his clan fellows. As his main duty was to help his people to continuously improve their human quality (C.Q.I. was not invented still), the only way to do it was to invent a mythology, some gods, some rules of thumb. He selected a few priests (with high IQ) and taught them about Truth and Myths. He also taught them the art of enjoying with a glass of wine (the glass was imported by the Phoenicians and the grapes he took from Greece).

When he apparently died, in fact he retired to a deep underground cavern (a waste repository), where he meditated about life and universe. His people (my ancestors) considered him the main god, the Too Powerful. In the OLD TIME, when his clan was in deep trouble, at the limit of survival, the best warrior volunteered to reach Zalmoxes and to tell him the message of his people and the need of help. The warrior climbed on a high rock, surrounded by other warriors, all with their lances to the sky. The women were not allowed to see this ceremony. The priests were invoking the gods, singing secret songs and formulas. The warrior, looking at his clan, threw himself from the cliff, onto the lances of others. Sacrificing himself to save his clan. Now, this seems strange and barbaric, but we must remember that from his blood we were bread and survived.

Later, just after Jesus Christ was born far in Palestine (but the news was unknown to the clan), Deceneu, the Main Priest and the Keeper of Zalmoxes' knowledge, was the first to realize the difference between the ART of ENJOYING ALCOHOL and ALCOHOLIC. He organized the first campaign against drinking (long before the Canadian government and mass-media), destroying many of the grapes and vineyards in the country. Obviously not all, so today we still have some old and very good wines. Deceneu was also the first to realize the importance of forming an alliance with the Romans, just encroaching the borders, but the lack of understanding of geopolitics of his peoples did not permit a peaceful coexistence. A war broke out; the Romans won; the Romans warriors married local girls (very beautiful); boys were born; new soldiers were formed and after some time they left for other parts of the Roman Empire (two Dacic Legions in Britain; the other in Spain e. g.); a native was a good warrior and soon he was elected as co-emperor (Caius Valerius Galerius – just a coincidence); the barbarians were coming; the kingdom was destroyed; people retired in the mountains. Here, in the mountains, Zalmoxes and the priests were still living and the clan was saved again.

Later, near 400 Apud Domini, people in the plains began to learn about Jesus Christ and the new religion gradually embraced all clans. It was hard time for Zalmoxes and his priests. It took him many centuries to understand all.

We hired Zalmoxes for our team more than 45 years ago. We love him and respect him. He was the first Philosopher in our clan. He taught us about life, the world and humanity. From him we know that there is no difference between the old and the new religion. The God is the same, only his name has changed. Truth and Myths are the same. There are still few Humans. It is a long way to be Human. The ULTIMA THULE is always seen and discovered. And our life is short to explore it.

We have little time.

Too little.

Yours,
one among the lasts from the breed
O.S.B. Dan

NOTE: O.S.B. means Old Stupid Barbarian

ŞERBAN (JOE) GEORGESCU

Nu sunt un ESCU pur sânge…

„– Tată, ce este timpul?
– Un cuvânt…“
(un vis)

Nu sunt un ESCU pur sânge, spre deosebire de Decebal Necşulescu din comedia lui Tudor Muşatescu. Am avut în familie şi EANU şi EŢU… Dar în toate familiile din care mă trag au fost oameni deosebiți, care merită să fie pomeniți. Dacă eu sunt un demn urmaş al lor, asta este altă problemă, care nu face obiectul acestei povestiri (*it is beyond the topics of this paper* – cum se zice în articolele ştiințifice).

În ordine neutră, alfabetică, rădăcinile mele sunt: Cernăteştii, Georgeştii, Hereştii, Negreții şi Rizenii. De remarcat, totuşi, că Eştii sunt majoritari.

Acum trebuie să precizez care e legătura mea cu aceste familii; altfel, eventualul cititor s-ar putea rătăci. Evident, pe tatăl meu îl chema Georgescu şi pe bunicul după tată, tot Georgescu. Numele de domnişoară al bunicii mele după tată era Rizeanu.

Numele de fată al mamei mele era Negreț. Bunica mea maternă era născută Herescu, iar străbunica pe aceeaşi linie era născută Cernătescu.

În privința Cernăteştilor, mătuşa mea, Jana Cernătescu, probabil ultima rudă care a purtat acest nume, a făcut cercetări amănunțite. O parte din ele se găsesc în cărțile *Autoportret cu pisică* de Jana Cernătescu (ed. Victor Frunză, 2004) şi *Craiova: amintirile oraşului* de Paul Rezeanu (Ed. ALMA, Craiova, 2006).

Familia Cernătescu e legată de Comuna Cernăteşti, județul Dolj (latitudine nordică: 44º26’59.91“, longitudine estică: 23º26’00.06“). De remarcat este Cula, construită în secolul al XVI-lea, care a aparținut familiei. Acum, în Culă este organizat un muzeu.

Cu ocazia împlinirii a 400 de ani de atestare documentară a comunei Cernăteşti, s-a organizat o festivitate la care a participat, în afară de autoritățile locale, IPS Nestor Vornicescu, mitropolitul Olteniei de atunci. Se vede în imaginea de mai jos (dreapta).

Din familia Cernătescu (familie foarte numeroasă), voi aminti doi: Petrache (Petre) Cernătescu şi Ioan (Micu) Cernătescu.

6 octombrie 1997 – 400 ani de atestare documentară a comunei Cernăteşti. Dreapta: Jana Cernătescu vorbind cu această ocazie.

Iată ce scrie *în Dicţionarul enciclopedic ilustrat* (I. A. Candrea, Gh. Adamescu, Ed. Cartea românească, 1931, p. 1569): „CERNĂTESCU Petre (1825-1892), profesor român. A ocupat catedra de istorie universală la Universitatea din Bucureşti. A publicat manuale de istorie (1861-1871) şi articole politice în ziarul Concordia 1857“.

Studiind arhivele, mătuşa mea, Jana Cernătescu găseşte: „... personalitate a revoluţiei de la 1848 împreună cu C. Romanescu, I. Maiorescu, N. Pleşoianu. Primul ministru, N. Golescu, îl numeşte Comisar de propagandă pentru judeţul Dolj împreună cu T. Aman, C. Burileanu, C. Zăman, G. Chiţu şi alţii“.

Numele lui va mai apărea în legătură cu celălalt reprezentant al familiei Cernătescu.

Povestea „aventurii“ lui Ioan (Micu) Cernătescu este cu totul deosebită şi merită să fie amintită aici. Mai pe larg, se găseşte în cartea Janei Cernătescu şi în cartea lui Paul Rezeanu, cărţi citate mai sus. Iată povestea:

...S-a născut la Craiova în 1849. Clasele primare le-a făcut la Craiova, la Şcoala Obedeanu, iar liceul la Bucureşti, la Sf. Sava. A urmat apoi facultatea de medicină la Paris. Când a izbucnit în 1870 războiul franco-prusac îşi susţinuse examenele şi diploma. Trebuia să se întoarcă în ţară dar... s-a înrolat voluntar în garnizoana din Paris, ca medic de ambulanţă. A urmat capitularea de la Sedan la 2 septembrie 1870. În februarie 1871, Tiers, şeful puterii executive şi J. Favres, ministrul de externe, au încheiat cu Bismark un tratat preliminar de pace la Versailles. Franţa pierdea Alascia şi Lorena şi plătea despăgubiri de război şi

întreținerea trupelor de ocupație. La 1 martie trupele prusace au intrat în Paris şi s-au retras curând. La 28 martie 1871 s-a proclamat Comuna din Paris.

Timp de două luni, Jean Cernătescu a fost comunard, fiind numit infirmier-şef. Comuna fiind înfrântă de armata versailleză pe 23 mai, Jean Cernătescu fost arestat. Curtea Marțială l-a condamnat la moarte prin împuşcare. Peste vreo două săptămâni, *le geolier* care-i chema pe cei ce urmau să fie executați, a strigat: Cernătescu Jean! …Dar, dincolo de uşă, îl aştepta o patrulă germană. A fost predat unui Feldwebel neamț, îmbrăcat în uniformă germană şi împreună cu patrula germană a ieşit pe poarta închisorii. Afară, era aşteptat de o unitate germană, comandată de un colonel, care l-a primit cu multă prietenie.

Ioan (Micu) Cernătescu (1849-1943), student la medicină la Paris.

Ce se întâmplase?

Familia a început să se agite şi a găsit soluția: unchiul său, Petrache Cernătescu, pe lângă profesor de istorie universală la universitate, era şi profesor de de limba română şi de istoria românilor al domnitorului Carol. I-a povestit necazul nepotului său şi l-a rugat să-l ajute. Carol şi-a adus aminte că îl cunoştea pe feld-mareşalul conte Edwin von Manteufel, comandantul armatei germane din Franța, cu care se afla în relații excelente, şi a apelat la el. Atunci feldmareşalul von Manteufel a dat ordin ca „supusul german“ Jean Cernătescu să fie căutat şi eliberat fiindcă fusese arestat în mod samavolnic de armata franceză care lichidase comuna din Paris. Felwebelul l-a căutat prin închisori şi când l-a găsit a procedat cum am arătat. A călătorit până în țară ca supus german.

S-a stabilit la Craiova şi a devenit medic miltar. A ieşit la pensie în 1910, cu gradul de general şi a intrat în politică la conservatori.

În ceea ce priveşte familia tatălui meu, Vasile V. Georgescu (aşa se semna el), tatăl lui şi bunicul meu (Vasile Georgescu) era avocat în Câmpulung Muscel. Se pare că tatăl bunicului meu era tot avocat sau notar, nu sunt sigur. Din păcate, bunicul meu a murit tânăr (în 1914) lăsând-o pe bunica mea cu patru copii (trei băieți şi o fată). Aici trebuie să introduc (mai rapid decât prevedea planul inițial) un alt personaj din familia mea, doctorul Petre Herescu, despre care voi vorbi mai detaliat, mai târziu. Este deosebit de interesant că membri ai familiei mele au interacționat cu mult înainte ca părinții mei să se cunoască şi să existe vreun plan (sau, poate, exista?). Pe scurt, bunicii mei s-au dus la consultație la doctorul Petre Herescu, specialist în boli de rinichi, pentru că bunica mea avea probleme. Cu această ocazie a fost consultat şi bunicul căruia i s-a pus un diagnostic rău, care s-a adeverit. Bunica mea a trăit 88 ani.

După refugiul în Moldova, fără nici un ban, bunica s-a angajat secretară la Liceul Dinicu Golescu din Câmpulung, băieții au intrat în şcoala militară (la Iaşi), iar fata a avut bursă la liceu, la Bucureşti.

Tatălui meu nu i-a plăcut milităria şi a urmat Dreptul la Bucureşti, în condiții mai mult decât modeste. Povestea ca fapt pozitiv că la restaurante, în acea vreme, pâinea şi muştarul erau gratis... O poză din studenție este mai jos.

Studenți la studiu, în aer liber. Tatăl meu este primul din stânga. Probabil prin 1923-1924.

În paralel cu dreptul, a studiat filosofia (care, cred, că i-a plăcut mai mult). A luat premiul pentru tinerii scriitori în 1936 (era născut în 1904) cu cartea *Drept şi viață – note pentru o concepție vitalistă a dreptului*, a colaborat la *Viața românească* şi altele. Cartea poate fi consultată pe site-ul – Dacoromanica. În 1939 era preşedintele Tribunalui din Rm. Vâlcea... S-au schimbat timpurile, s-a schimbat şi soarta... Jurisconsult la Alimentara (Rm. Vâlcea), jurisconsult la Sfatul Popular din acelaşi oraş, de unde a ieşit la pensie.

Dacă ştirile despre familia tatălui meu pe „linia Georgescu“ sunt mai sărace, pe linia bunicii mele paterne (născută Rizeanu), am putut merge mai departe. Străbunicul meu, Anastase Rizeanu, făcea comerț între Câmpulung şi Braşov. După o primă căsătorie, a rămas văduv cu doi copii. Se povesteşte că a văzut la o fereastră în Şcheii Braşovului o fată care i-a plăcut şi s-a dus să o ceară tatălui fetei,

Andronic Androne, preot şi profesor la Şcoala de la Biserica Sfântul Nicolae din Şchei. Se spune că Andronic Androne i-a atras atenţia că are două fete mai mari, nemăritate, şi pentru cea mică nu are zestre. A avut, totuşi, ceva. Printre altele, un bufet Bidermayer, care există şi acum, cu geamurile originale, la vărul meu, sculptorul Dinu Rădulescu, în Bucureşti. A doua soţie l-a binecuvântat cu doisprezece copii.

Ce am povestit mai sus s-a transmis din generaţie în generaţie, pe cale orală. În schimb, stră-străbunicul Andronic Androne, e atestat documentar.

Iată şi ce găsim în cartea lui C. Candid Muşlea *Biserica Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului*, vol. al II-lea (1743-1837): „... iar după ce obştea ceru din nou dascăli, reprezentanţa promise că va scrie lui Moise Fulea, să le trimită unul sau doi «dascali procopsiţi, iscusiţi şi moral testimonuluiţi». Ea angajă apoi în Noemvrie (sic!) 1936 pe Andrei – mai târziu: Andronic – Androne din Sas-Sebeş, «fost şcribă şi inaş (ucenic) la Măria Sa Domnul Episcop Vasile Moga», ca al doilea învăţător la băieţi, «dar numai de probă, pe şase luni». La 30 Mai 1837 îl reangajă pe trei ani, cu salariu de 400 fl. W.W. (fl. Wiener Währung – guldeni în monedă de hârtie) şi locuinţă gratuită, dar şi aceasta numai după multă socoteală, căci – ziceau reprezentanţii – «pentru 20 prunci numai (câţi erau în clasa a doua), este mare păcat a se plăti asemenea simbrii mari la dascali din fundușul Sf. Biserici...».“

Gherghina Boda, în „Expoziţia naţională a ASTREI la Braşov (1862)“ (*Ţara Bârsei*, revistă de cultură, Braşov, 2004), menţionează: „La secţiunea *Artelor frumoase* au fost expuse obiecte de pictură şi sculptură în lemn, metal şi piatră, precum şi instrumente muzicale. Printre expozanţi s-a distins Ioan Pop, care a expus o icoană a lui Isus Christos în biserică, Hariton Ciurcu, care a prezentat 3 icoane, profesorul şi sculptorul Andronic Androne, cu 4 uşi de altar, 2 sfeşnice mari şi 6 icoane arhitectonice, Nicolae Pop, cu un înger sculptat…“

În revista *Familia*, nr. 76 18/30 octombrie 1881, la pagina 506, în „Conspectul premiaţilor la esposiţiunea română din Sibiu 1881“, „diploma de onóre“ a primit-o Andronic Androne, sculptură preot Braşov. (Am în mână exemplarul din *Familia*, luat de pe internet, graţie progresului tehnic.)

Mai amuzant, găsim în Ana Grama Vescan, *Români sudtransilvani în secolul al XIX-lea*, vorbindu-se despre Ioan Moga, protopop de Hăghig: „Pentru realizarea ei (a noii tâmple a bisericii din Vâlcele), în anul 1856 se încheie un contract cu „scobitorul în lemn“ Androne Andronic din Braşov...“

În 1882 devine membru al Casinei Române din Braşov (Casina română din Braşov a fost iniţial o adunare a negustorilor braşoveni, fiind înfiinţată în 1835. Treptat, adunarea a evoluat într-o instituţie de cultură, care a adunat cei mai străluciţi cărturari ai localităţii).

Numele de Herescu se trage de la numele stră-străbunicului meu pe una din liniile materne, Ioan Hera, preot în Bucureşti. Se spune că preotul a murit tânăr şi preoteasa a rămas singură cu patru băieţi. Dimineaţa, înainte de a-i trimite la şcoală, îi aşeza la rând şi le dădea câte o palmă. Metoda a dat roade şi toţi au învăţat şi au ajuns bine. Mai jos am pus o poză de familie, făcută la Craiova, în 1892.

Craiova, 1892. În centru, stră-străbunica cu fiul cel mare,Constantin Herescu şi înconjurată de nurori. În spate, în picioare, de la stânga: Athanase Herescu (străbunicul meu), Petre Herescu şi Tudor Herescu. Bunica mea (copil) este a cincea de la stânga în rândul de jos.

Să luăm, pe rând, „băieții“: străbunicul meu, Athanase Herescu a fost magistrat la Curtea de Apel din Craiova. A fost căsătorit cu Eugenia (născută Cernătescu), prima din stânga, rândul din mijloc. Petre Herescu (la 25 de ani în poză), a fost un mare medic, inițiatorul şcolii de urologie din România. Muncind foarte mult, în Franța şi în România, şi-a ruinat sănătatea şi a murit la 48 de ani în 1915. Am vorbit de el, cu ocazia Georgeştilor. În amintirea lui, o stradă din Cotroceni îi poartă numele. Tudor Herescu a fost mult timp şeful Gării de Nord. Soția sa este între străbunica şi stră-străbunica. Celălalt frate (cel mai mare), care stă în dreapta stră-străbunicii, Constantin Herescu, cunoscut ca „Herescu de la Vâlcea“, a fost prefect de Vâlcea între 1888 şi 1891; a fost însurat cu Irina Lahovary (în rochie în dungi, în dreapta lui).

Primii cinci copii (rândul de jos, de la stânga la dreapta) sunt copiii străbunicii mele, printre care şi bunica mea (a cincea). Cine sunt ceilalți, nu ştiu.

Depre străbunicul meu, Athanase Herescu, se spune că era un om foarte vesel şi cu simțul umorului. În perioada cât a stat în Bucureşti (la Curtea de Casație) s-a împrietenit cu Caragiale. Am avut un fragment din *Adevărul* (din

păcate, l-am pierdut) în care Caragiale spunea că s-a întâlnit cu amicul Sică Herescu. Pot spune că de la el am moştenit, cel puţin, modul în care se pieptăna.

Pe internet am găsit o scurtă notiță despre Athanase Herescu: „HERESCU, ATHANASE (1851-1914) 26372. ~ Probe. Tesa pentru Licența susținută la [20 Iuniu] 1881 de Athanase Herescu. (Născut în Bucuresci). Bucuresci (Typ. Curții, Proprietar F. Göbl), 1881. (23 x 15,5). IX-50, III p. (Facultatea de Drept din Bucuresci) (II 56621). Data susținerii tezei, cu cerneală pe p. de titlu.“ (sic !)

Cel mai celebru dintre frați a fost doctorul Petre Herescu. Iată ce am găsit pe internet:

La 14 octombrie 1909, Urologia românească a fost oficial fondată la Spitalul Colțea, spital care are o istorie de 300 de ani, profesorul Petre Herescu care a studiat la Paris fiind discipolul lui Joaquim Maria Albarran şi Felix Guyon, conducând primul serviciu de boli genitourinare, fiind şi primul profesor la Facultatea de Medicină din Bucureşti, şeful Catedrei de Urologie. Profesorul Herescu a fost sprijinit de un grup de tineri entuziaşti: Nicolau, Moscu, Davidescu, Jarca, Iacobovici, Jianu, Strominger, Boroncea, Calef, Celac, Niculescu. În alocuțiunea de deschidere, Herescu menționa: „Mai tânără decât surorile ei franceze, germane, belgiene şi italiene, societatea noastră apare timidă, dar cu siguranță este pe urmele surorilor ei mai mari – am încredere că va ajunge la o mare dezvoltare“ şi propune ca Societatea Română de Urologie să fie pusă sub patronajul lui Guyon, preşedintele Societății Franceze de Urologie. În răspunsul său, Guyon i-a felicitat pe români şi a declarat că este onorat de propunerea Societății Române de Urologie, nou instituite. Profesorul Herescu a fost şi un talentat chirurg, realizând prima cistoplastie cu ileon după cistectomia totală (1910). El a îmbunătățit tehnica adenomectomiei transvezicale. Petre Herescu este considerat întemeietorul şcolii româneşti de chirurgie renală lucrând de-a lungul timpului la spitalele Filantropia şi Colțea.

Dintre urmaşii lui „Herescu de la Vâlcea“, celebră este, fără îndoială, pictorița Magdalena Rădulescu, o nepoată. Iată ce scrie Jana Cernătescu în cartea ei *Autopotret cu pisică*, pagina 127 „În ultimile decenii ale vieții, am reîntâlnit-o la Nisa (o cunoscusem de mult la Paris) pe pictorița Magdalena Rădulescu. De altfel, eram oarecum rude, bunica ei, născută Lahovary, fusese cumnata mătuşii mele, Eugenia Cernătescu, căsătorită Herescu“.

Să nu uităm că Eugenia Cernătescu era străbunica mea.

Datele prezentate mai jos sunt adunate de pe internet.

Magdalena Rădulescu (1902-1983)

Magdalena Rădulescu (1902, Râmnicu Vâlcea – 1983, Paris) a studiat arta în München şi Paris. La 24 ani s-a căsătorit cu renumitul artist italian, Massimo Campigli (1895-1971). Cei doi artişti au lucrat şi au călătorit prin Europa, la început locuind în Italia, apoi în România şi Franța. Ulterior, în 1939, au divorțat. Magdalena a cunoscut succesul în special în afara țării natale, unde şi-a petrecut cea mai mare parte a vieții, expunând în Paris, Nisa, Lyon, Milano, Roma, Londra şi Lausanne.

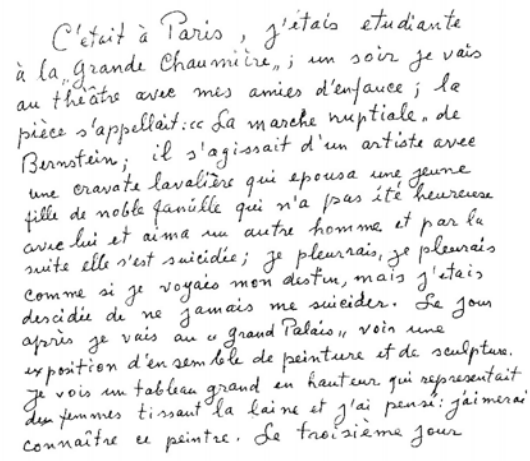
Subiectele sale favorite au fost în principal personajele de bâlci, scenele cu dansuri populare românești, nunți, scene tradiționale – toate portretizate cu exuberanță, energie şi vitalitate.

Mai jos, câteva citate care îi exprimă crezul artistic.

„Pictura este muzică. Asculți muzica de bâlci şi-ți închipui că e din basmele cu Domnițe sau din poveştile din Orient, o muzică păgână şi în acelaşi timp senzuală."

„Mă atrage în mod irezistibil tot ce este pompos, decorat, îmi plac soldații, paradele, fanfara… Mă simt ca un copil când îi văd. Bâlciul rămâne cea mai mare pasiune a mea, iarmarocul, locurile cu mulți oameni. Îmi plac pietrele prețioase din cauză că au proprietăți magice." *(*http://dnfah.blogspot.com/2011/05/magdalena-radulescu-creator-of-romanian.html*)*.

A murit săracă la Paris. Mătuşa mea, Jana Cernătescu, a ajutat-o la bătrânețe. Jana mi-a încredințat o parte din jurnalul Magdalenei Rădulescu, din care aici, reproduc o pagină.

C'etait à Paris, j'etais etudiante à la „grande Chaumière"; un soir je vais au théâtre avec mes amies d'enfance; la pièce s'appellait: „La marche nuptiale" de Bernstein; il s'agissait d'un artiste avec une cravate lavalière qui epousa une jeune fille de noble famille qui n'a pas été heureuse avec lui et aima un autre homme et par la suite elle s'est suicidée; je pleurais, je pleurais comme si je voyais mon destin, mais j'etais decidée de ne jamais me suicider. Le jour après je vais au „grand Palais" voir une exposition d'ensemble de peinture et de sculpture. Je vois un tableau grand en hauteur qui representait des femmes tissant la laine et j'ai pensé: j'aimerai connaître ce peintre. Le troisième jour

Era la Paris, eram studentă la „Grande Chaumière"; într-o seară mă duc la teatru cu prietenii mei din copilărie; piesa se numea „Marşul nupțial" de Bernstein; era vorba de un artist cu lavalieră care se căsătorea cu o fată dintr-o familie nobilă care nu era fericită cu el şi iubea pe un atul şi, prin urmare, s-a sinucis; eu plângeam ca şi cum mi-aş fi văzut propriul destin, dar eram decisă să nu mă sinucid niciodată...

Multe dintre tablourile ei pot fi găsite la Muzeul de Artă din Constanța şi în alte muzee din România. O imagine ne-o putem face scriind pe internet „Magdalena Rădulescu“.

Mă pot lăuda şi eu cu o frumoasă icoană (mai jos, stânga). În dreapta este portretul mătuşii mele, Jana Cernătescu.

Icoană de Magdalena Rădulescu

Portretul Janei Cernătescu de Magdalena Rădulescu (1972)

O altă pictoriță, care se trage din Hereşti, a fost Magda Smântânescu-Vermeullen (1915-1944). Era vară primară cu mama mea. A murit la naştere, la 29 de ani. Ar fi putut face foarte mult, după cum începuse. A făcut şi pictură, şi gravură. Multe dintre tablourile şi gravurile ei sunt răspândite la membrii familiei. Câteva au ajuns şi la mine.

Magda Smântânescu-Vermeullen

Mama pictoriței citind

Magda Smântânescu-Vermeullen. Natură moartă.

Familia Negreț (Negrețu) se trage din Dobridor (Dolj). Negreții erau moşneni. Despre legenda întemeierii satului se poate citi pe internet la adresa (http://ro.wikipedia.org/wiki/Dobridor,_Dolj#endnote_negret): „Dobridorenii cred că satul lor a fost întemeiat în vremuri imemoriale de doi frați oieri care se numeau Ion şi Badea Lungu şi care veneau dinspre miază-noapte la iernat în Câmpia Dunării. Numele de «Lungu» ar fi fost doar o poreclă dată din cauza taliei impresionante a celor doi ciobani. Dând de «valea cea bună de păscut» oierii nordici s-ar fi decis să pună capăt transhumanței şi să se sedentarizeze de-a lungul celor două văi mănoase ale Cristalinului. Apoi, din motive mioritice, cei doi s-ar fi certat scindând târla şi moşia în părți ostile separate de pârâu. Fiecare şi-ar fi luat neveste din sate apropiate întemeind familii puternice şi cu descendențe fabuloase. Ulterior, neamurile s-ar fi reconciliat şi descendenții de la al patrulea rang s-ar fi căsătorit între ei reconfigurând un clan unitar. Astfel încât din cei doi frați Ion şi Badea Lungu ar fi descins apoi toate neamurile de moşneni din Dobridor: Lunguleştii, Măgurenii, Negreţeştii, Dinuleştii, Zamfireştii, Marineştii ş.a. Mai mult, încă de pe la sfârşitul secolului al XIX-lea dobridorenii se considerau, cu convingere, a fi toți rude mai mult sau mai puțin apropiate.“

Arhitectul Ghe. Cantacuzino şi bunicul meu, Gheorghe Negrețu, undeva în Bucureşti.

Bunicul meu după mamă, Gheorghe Negrețu, s-a născut la Dobridor în 1881. A urmat Facultatea de drept din Bucureşti. A fost prefect de Dolj, probabil în 1926, din partea Partidului Poporului condus de mareşalul Averescu. L-a cunoscut pe Constantin Argetoianu pe care l-a ajutat în anume probleme delicate. A ajuns la o stare materială foarte bună, pe care a pierdut-o după 1949. A ajuns, cum scria el în *Caiet de distracții pentru bătrânețe* – „cerşetor fără haine negre.“

A locuit până a murit în 1968 – culmea ironiei – pe strada Reforma Agrară din Craiova!

Fiindcă nu putea trece o zi fără să vadă câmpul şi fiind la marginea Craiovei, mă scotea pe mine (şi pe prietenii mei) la plimbare, la câmp. O întâmplare, pot zice definitorie pentru acea perioadă, nu o pot uita. Mergând cu bunicu’ într-o plimbare „standard“, la un moment dat a observat că nu aveam decât o sanda – pe una o pierdusem. A fost o adevărată catastrofă! Ne-am întors, am refăcut drumul şi am găsit-o. Am fost salvați! Se poate spune că de mic am fost norocos.

Cât au mai trăit bunicii mei nu s-au dus niciodată în centru să-şi vadă casa. Nu s-au dus nici la cimitir unde e îngropat băiatul lor, Şerban, mort la 13 ani. Eu îi port numele după dorința mamei mele.

Mama mea, Irina, s-a născut la Bucureşti, la 9 noiembrie 1913. A urmat liceul la Notre Dame de Sion din Londra. S-a căsătorit în 1940 cu căpitanul Gheorghe Kirițescu (tatăl sorei mele) care a murit, lângă Odessa, în 1941. S-a recăsătorit cu tatăl meu în 1946. După 1949 a reuşit să facă față noii (şi deloc uşoarei situații). Nu am auzit-o niciodată plângându-se.

A trăit 94 ani.

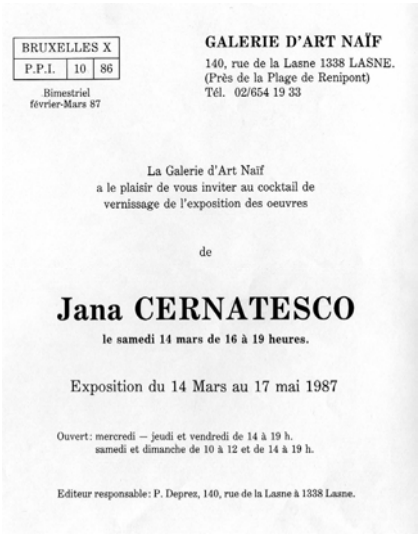

Mama mea, Irina (născută Negrețu) la 20 de ani.

Conform promisiunii, am ajuns la Rizeni. Dar, fiind obligat de logica apariției personajelor, am vorbit despre ei când am discutat de Georgeşti. De fapt, nici nu puteam vorbi separat, iar promisiunea inițială nu mi-am putut-o ține în totalitate.

Jana Cernătescu, Pomul vieții.

BRUXELLES X
P.P.I. 10 86
Bimestriel
février-Mars 87

GALERIE D'ART NAÏF
140, rue de la Lasne 1338 LASNE.
(Près de la Plage de Renipont)
Tél. 02/654 19 33

La Galerie d'Art Naïf
a le plaisir de vous inviter au cocktail de
vernissage de l'exposition des oeuvres

de

Jana CERNATESCO

le samedi 14 mars de 16 à 19 heures.

Exposition du 14 Mars au 17 mai 1987

Ouvert: mercredi — jeudi et vendredi de 14 à 19 h.
samedi et dimanche de 10 à 12 et de 14 à 19 h.

Editeur responsable: P. Deprez, 140, rue de la Lasne à 1338 Lasne.

Afişul expoziției

Având acum perspectiva pe care mi-a asigurat-o timpul (sau perspectiva vârstei – aici limba poate duce la confuzii – e vorba de perspectiva privirii înapoi şi nu înainte) am vrut să văd ce profesii au avut strămoşii mei. Şi am găsit: majoritatea au fost jurişti sau artişti plastici. Începând (din datele la care am avut acces) cu „scobitorul în lemn“ Andronic Androne, continuând cu Magdalena Rădulescu, Magda Smântânescu Vermeullen şi ajungând la cei din generația mea, pe care îi voi pomeni mai jos.

Mariana Drăgescu pregătindu-se pentru plecarea în misiune.

Mătuşa mea, Jana Cernătescu, a studiat la maturitate pictura şi a obținut succese frumoase cu arta naivă. O altă vară a mamei mele, Lidia Ionescu, a absolvit Belle-Arte, făcând sculptură. Soțul ei, sculptorul Tene Ionescu (1908-1975), printre altele, a contribuit la realizarea monumentului de la Academia Militară. Vărul meu primar (după tată), Dinu Rădulescu, este un sculptor cunoscut şi profesor la Facultatea de arte plastice. Vărul meu de-al doilea, Vasile Rizeanu (1940-2010), a fost, de asemenea, sculptor şi profesor la Şcoala populară de artă din Piteşti.

Nu pot să închei prezentarea familiei mele fără să pomenesc o rudă mai îndepărtată (pe linia Cernăteştilor), Mariana Drăgescu. Născută în 1912 la Craiova, a participat la cel de-al II-lea Război Mondial ca aviatoare cu Escadrila Albă (avioane sanitare). A reuşit să salveze 1500 de soldați şi să-i ducă la spital în spatele frontului. A fost decorată cu „Virtutea aeronautică“, „Crucea Regina Maria“ şi cu „Vulturul german“. În 1954 a fost dată afară din armată şi a lucrat undeva ca secretară. După 1990 a fost reabilitată şi decorată cu „Steaua României“ cu gradul de Comandor.

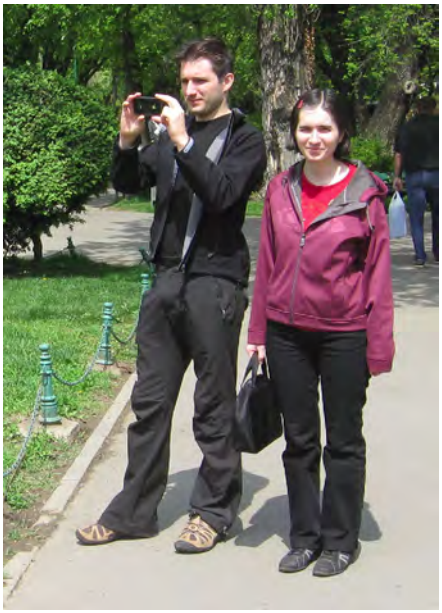
Uitându-mă în urmă (cum am mai spus, asta e perspectiva la care am acum acces) mă cam sperii. Cum stau eu față de ei? Noroc că am spus de la început că asta face obiectul altei poveşti de care nu sunt deloc sigur că va fi scrisă. Fără să mă uit înapoi însă, pot spune că am făcut facultatea care mi-a plăcut, şi ce am lucrat şi lucrez încă mi-a plăcut. Sunt de acord cu colegii care spun că această facultate este foarte potrivită pentru pregătirea unui om. Voi continua încă trei ani să lucrez şi după aia... (n-am găsit încă o încheiere potrivită).

Despre mine am scris mai mult în prima noastră carte.

În 1976 m-am căsătorit cu Rodica Paraschiv. Avem doi copii: Sorina (născută în 1978), lector la Universitatea Hyperion şi Şerban (născut în 1980), cercetător principal la Fujitsu Laboratories of Europe ltd., Londra. Nu avem încă nepoți.

Rodica şi cu mine în 1976, la Romoşel

Şerban şi Sorina în Cişmigiu, aprilie 2011

Se pune, atunci, întrebarea: de ce am scris despre înaintaşii mei? Să mă laud cu ei? Ar naşte imediat întrebarea: ei au fost cineva, dar tu, ce ai făcut? Şi trebuie iar s-o scald cu obiectul altei poveşti în care nu mai cred nici eu. Am scris (cu riscul asumat de a mă vedea mic într-un decor prea mare) pentru că e datoria mea să-i pomenesc. Unii dintre ei au avut norocul ca numele lor să fie prins într-o carte, cronică sau, cel puțin, pe internet. Alții nu, deşi meritau... Şi poate, mai târziu, şi alții o să scrie depre noi.

Blaga şi Schumann

De ce mi-au rămas Blaga şi Schumann legați unul de altul? Din cauza unei întâmplări din anul al IV-lea de facultate. Pe vremea aceea locuiam la căminul din Regie şi luam masa la cantina din Regie.

Cred că era la începutul anului universitar, în toamnă. Eram la cantină cu mai mulți colegi (Pisti, Mihai, Sorin) şi am auzit, la un moment dat, la difuzoarele

cantinei, o muzică pe care nu o mai auzisem, dar care m-a vrăjit. Ulterior am aflat că era concertul pentru pian şi orchestră *Op. 54 în la minor* de Schumann*.

În aceeaşi perioadă, apăruse şi cartea lui Blaga *Trilogia culturii***, care iarăşi m-a fermecat. Cum vremea era bună, m-am suit pe acoperişul căminului şi am citit cartea. Ulterior am aflat că şi Heisenberg obişnuia să citească cărti pe acoperiş (dialoguri de Platon, în elină). Dar ce aş putea avea eu în comun cu Heisenberg? Poate o anumită nedeterminare...

Atunci, la 22 de ani, în acea toamnă, am atins (sau am fost atins?), în acelaşi timp, două vârfuri: concertul lui Schumann şi cartea lui Blaga. Pentru mine, vor rămâne întotdeauna legate.

Mi-am făcut, apoi, abonament la sala de muzică de la B.C.S. Aşa am început să mă întâlnesc cu muzica mare.

* http://www.youtube.com/watch?v=oY70MFw9zYA
** http://www.scribd.com/doc/38516374/Lucian-Blaga-Trilogia-Culturii

Caleidoscop

Vă aduceți aminte cu toții de micul aparat sub formă de prismă dreaptă cu baza triunghiulară, în care câteva cioburi de sticlă colorată formau foarte frumoase imagini simetrice care se schimbau când mişcam „aparatul“. Aşa şi mie, ori de câte ori încerc să-mi aduc aminte de perioada „fericită“, cioburile mi se aşază altfel.

Îi „invidiez“ pe colegii mei care pot să-şi amintească „blocuri“ mai mari de întâmplări cu haz (chiar şi cu ghilimele, tot îi invidiez). Amintiri cu introducere, punct culminant şi deznodământ, chiar şi cu morală. Mie îmi zboară (se spune „prin fața ochilor“, deşi nu e aşa) imagini cu domnul profesor Ilie Popescu, elegant şi la propriu, şi la figurat, cu expresii foarte impersonale de genul „dacă se vrea se are“, cu domnul Th. Ionescu încercând să aplice „regula mâinii stângi“ cu mâna dreaptă, cu doamna Comănescu la orele de laborator de electricitate purtându-i de grijă lui Puşa (asistenta de atunci), imagini cu domnul asistent Suliciu (la mecanică teoretică) făcându-şi o scrumieră dintr-o foaie de hârtie şi începând discuția unei probleme fără niciun tipic, dar antrenându-ne pe toți în rezolvare. Cu domnul Dolocan (pe atunci tânăr asistent) şi cu dl. Meşter ne mai întâlneam la o cârciumă, când „prăpastia“ între elev şi profesor era temporar suspendată.

Cine nu-şi aduce aminte de trandafirii din Grozăveşti, din care oricât rupeai (în scopuri nobile, desigur) tot atâția rămâneau, experiment în care înțelegeai ce înseamnă infinitul (infinit minus n egal infinit). Şi ar fi multe de spus, ca într-o simulare cu numere întâmplătoare, în care, cu cât ai mai multă răbdare, cu atât ai un rezultat mai bun, dar, până la urmă, tot trebuie să te opreşti.

Față de azi, perpectiva era inversată, priveai înainte, cu încredere. De unde, fiindcă perspectiva s-a inversat în timp, te poți gândi la un fel de „inversie temporală“ (în afara teoremei lui Kramers). Au fost şi scurte perioade (evident, de

grație) în care aveai perspectiva în ambele sensuri, dar, fiind o culme, echilibrul a fost instabil şi ne-am rostogolit (durigat, ar spune colegii ardeleni) la vale, mai repede sau mai încet, după cum s-a nimerit.

Nu pot să închei fără să amintesc de astronomie şi de trigonometria sferică, care, cu toate micile inconveniente de atunci, era foarte interesantă. Citesc acum, seara, o carte de astronomie care îmi face deosebită plăcere. Dacă stând lângă un zgârie-nor (n-am stat niciodată, dar să zicem) lângă un munte, te simți mic şi strivit, în comparație cu scara cosmică, te simți bine! Şi încă o dată, trebuie să remarc că am fost norocos. Ce mă faceam dacă mă năşteam pe Marte sau pe Venus sau pe Mercur? (pe celelalte planete le exclud, fiind gazoase). La fel am fost norocos că mi-am găsit sandaua, copil fiind. Pentru că, în situația de atunci, pierderea ar fi fost o catastrofă cosmică.

ELEONORA-RODICA GOSTIAN BENA

Cum se îmbrăcau pădurenii

Una din cele mai plăcute şi în acelaşi timp pregnante amintiri din copilăria mea e legată de dimineţile de duminică: atunci mama se pieptăna şi se îmbrăca în haine de biserică. Circa o oră asistam fascinată la ritualul pieptănăturii specifice portului popular pădurenesc. Mama a purtat straie pădureneşti până când eram eu prin clasa a V-a, apoi şi-a „schimbat portul“, rămânând doar bunica îmbrăcată pădureneşte.

Pieptănătura era foarte complicată şi cum era destulă muncă în gospodărie şi la câmp, femeile se pieptănau odată pe săptămână. Părul ud era împărţit în patru prin două cărări perpendiculare; cele două părţi din faţă erau lăsate pentru final, iar cele din spate, după ce părul era ridicat, se împleteau în două cozi care erau rulate în jurul unui inel rigid cu diametrul de 8-10 cm, numit conci. Inelul ăsta avea patru şnururi; părul lăsat în faţă se pieptăna în „dupei“ – două formaţiuni semicirculare care se întăreau cu săpun şi astfel rămâneau rigizi de o parte şi de alta a frunţii, terminaţiile lor legându-se cu cele două şnururi din faţă de conciul fixat şi el în creştetul capului. Cu celelalte două şnururi şi cu un dispozitiv metalic numit andrea (nu are nimic comun cu andrelele de tricotat), cozile înfăşurate în jurul conciului „se coseau“ de conci, rezultând un eşafodaj, cu atât mai maiestuos, cu cât părul era mai bogat. Fetele îşi acopereau capul cu un batic înflorat – predomina roşul şi verdele, era şi puţin galben şi albastru. Femeile măritate purtau o „cârpă“ albă cu dantelă pe margini („urculaş“). Vara, cârpa se lega la spate, iar iarna în faţă, tot timpul cu nişte cute foarte frumos aranjate. La ceremonii, de obicei la nunţi, capul era acoperit cu o „cârpă mare“ (era cam cât o faţă de masă), legată foarte meşteşugit şi asortată cu mărgele. În acest caz, tot ce se punea pe cap se numea „ciupeag“.

Tânără din Ghelari pe la 1940 (Salvina Popa, căsătorită Radu) (din colecţia d-lui dr. ing. Gelu Radu)

După ce se pieptăna, urma îmbrăcatul cu „cămeşa“ şi celelalte accesorii.

Cămeşa era făcută manual în întregime, dintr-un material ţesut în casă, din in sau cânepă (în anii ’60 puteai să cumperi de pe la târguri aşa ceva) şi avea mai multe piese cusute una de alta cu o cusătură specifică. Mânecile erau foarte ample şi aveau o tabletă cam de 20 pe 40 cm cusută compact, punct cu punct, la tinere pe fond roşu, iar la femei mai în vârstă pe fond negru, cu model romboidal şi încrustaţii bleumarin, verde închis etc. Mâneca bufantă se strângea la încheietură printr-o bentiţă cam de 2 cm lăţime, cusută şi ea, formând un „pumnaş“; acesta se termina cu o încreţitură („fodor“) de care era cusută o dantelă lucrată de mână, albă, numită „cipcă“. Partea din faţă a cămăşii avea două plătci simetrice, cam de 10 cm lăţime, care se îmbinau „bord à bord“ cu nasturi mici, coloraţi şi „căşiţe“ din aţă colorată cu care se şi coseau cămeşile. Această aţă era dintr-un bumbac lucios sau fir de lână subţire (pădurencele îi ziceau „molineu“, dar nu era mătase). Mânecile, spatele şi faţa se îmbinau la gât tot printr-o bentiţă cusută de 3-4 cm lăţime.

După ce şi cătrânţa se lega la brâu (ca un şorţ) urma „încinsul“. Se folosea o „brecire“ neagră, bleumarin sau roşie, ţesută din lână, cu model, lată de 4-5 cm şi lungă de vreo 2 m, care se înfăşura în jurul brâului de câteva ori şi capătul se prindea cu o „copcie“. Pe deasupra cămeşii se purta un cojoc (ca un ilic), făcut din blăniţă de oaie, cusut cu lână de diferite culori, cu acelaşi tip de modele specifice.

Tânără din Ghelari (1946), (mama, Gostian Georgeta) (se văd bine dupeii şi conciul)

Poalele largi se terminau tot cu cipcă albă şi aveau cusute pe laterală chei verticale, de obicei cu negru. Cămeşa era destul de lungă, dar se ridica un pic peste brâu, după ce se legau „cătrânţa“ în faţă şi „opregul“ în spate.

Opregul era ţesut din lână neagră (era comandat la o ţesătorie anume), avea de jur împrejur o cipcă din acelaşi fel de lână şi se lega la brâu cu un şnur.

Cătrânţa era din stofă groasă de lână, bleumarin închis sau neagră, plisată, având aplicată de jur împrejur o panglică ţesută şi ea din fir metalic auriu şi cipcă lateral şi jos. În zilele obişnuite, chiar şi duminica, se purtau cătrânţe din mătase grea, neagră sau bleumarin.

Podoabele la un aşa costum erau pe măsură. Cea mai frecventă era „latiţa“, o bentiţă de 2 cm lăţime, din mărgele mici cât gămălia, roşii cu modele din albastru, alb etc., care se purta lipită de gât. La ocazii se purta pe piept o podoabă numită „lătiţar“, tot din acelaşi tip de mărgele, cam de 15 cm lăţime. Se mai purtau salbe de monezi de obicei din argint. Încălţămintea obişnuită erau ghetele cu mulţi bumbi.

Confecționarea unei cămeşi începea cam prin noiembrie şi se termina la Paşti; în fiecare an se făcea o cămeşă nouă. O pădureancă îmbrăcată într-un aşa costum era un adevărat spectacol.

Costumul bărbătesc era mult mai simplu şi mai puțin spectaculos: o cămeşă cusută doar la guler şi la manşete, cu bumbi mici, colorați pe piept, pantaloni albi, largi, legați pe pulpă cu nişte cureluşe. Iarna erau din lână foarte groasă, le zicea „cioareci“, iar deasupra veneau niste ciorapi lungi de lână, numiți „colțuni“. Ilicul din lână groasă, albă, cusut cu roşu şi negru se numea „laibăr“. La brâu, cămeşa se lega cu un chimir sau o curea foarte lată. Pe cap, pădurenii mai poartă şi acum o pălărie verzuie, cu boruri mici şi cu o pană mică de gaiță sau de ciocănitoare (bureană).

Tot ce am descris aici e ilustrat în câteva fotografii.

Tineri ghelăreni (familia Radu Aron şi Salvina) (din colecția d-lui dr. ing. Gelu Radu)

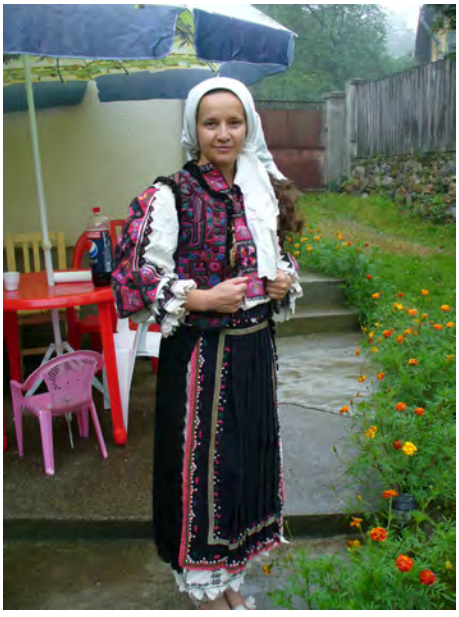
Fanfara minerilor. Mina de fier Ghelari – Hunedoara

Două fete tinere (mama şi verişoara ei, Onorica Sârbu, în ziua logodnei părinților mei)

Miri din Ghelari (Maria şi Nicolae Munteanu a lu' Foarfecă)

Dreapta: Grațiela Furdui – 2010, îmbrăcată cu un costum pădurenesc „din ladă", cu ocazia vizitei la Ghelari a unui profesor francez cu soția, dornici să vadă „România profundă"

Până acum 20-25 de ani Mina din Ghelari avea o fanfară, un cor şi o formație de dansuri pădureneşti. Când aveau spectacol şi apăreau coriştii în costume populare se auzea în sală un uauu! (acum se scrie *wow*, dar tot aşa se aude!) admirativ şi publicul rămânea cu gura căscată – pe bune!

Eu, din păcate, nu am fost niciodată îmbrăcată în costum popular de femeie, doar de băiat!?, cu ocazia unei serbări de dansuri populare (lipseau băieții dansatori).

Costumele se păstrează acum doar în lăzi, din când în când se mai coase câte un costum miniatural care îmbracă o păpuşă (când vrei să faci un cadou simbolic cuiva).

Festivalul Deva – 2000

În fotografia de mai sus se poate vedea o parte din fanfara minerilor din Ghelari. Tatăl meu, la 80 de ani, e cel cu clarinetul – al doilea din stânga. Acum, la 92 de ani, îmi spune: „Cu clarinetul acesta cânt de la 18 ani. L-am cumpărat din primul meu salariu şi îl am şi acum“.

INGEBORG HENNING-MÜLLER

Ce a fost şi este important în viaţa mea? (Gânduri filosofice)

1. Introducere

De aproximativ un an sunt la prepensie (din noiembrie 2010) în Stuttgart, în octombrie 2012 ies oficial la pensie. A fost din nou o schimbare importantă în viaţa mea. Trebuia să învăţ să nu mai lucrez 150% zilnic şi să reduc totul la ~ 40 %, după 39 de ani de serviciu.

Nu mai am o zi cu multe obligaţii în învăţământul universitar: nu mai sunt între studenţi şi colegi tineri. Sunt acasă cu soţul meu şi trebuie să ne obişnuim reciproc. El, fiind de zece ani la pensie şi cu zece ani mai în vârstă, era obişnuit să se organizeze singur ziua până seara, când veneam eu acasă. Acum eu îl deranjez deseori.

În aceste împrejurări am încercat să mă preocup, pe lângă treburile casnice obligatorii şi cu teme ce m-au interesat dintotdeauna şi nu am avut suficient timp pentru ele: istorie, artă, literatură, filosofie (merg la cursuri la universitatea populară locală) şi continui să merg cu o prietenă la teatru, concerte, balet.

O carte a unui filosof german relativ tânăr, Richard David Precht *Cine sunt eu şi din câte persoane mă constitui?* (*Wer bin ich – und wenn ja, wie viele?*), m-a făcut să analizez mai mult viaţa mea, să înţeleg ce a fost bine, ce a fost rău, ce fel de calităţi personale au fost pozitive, care negative, ce persoane au jucat un rol important în viaţa mea.

2. Copilăria

M-am născut pe data de 2.10.1947 la Cisnădie, lângă Sibiu, într-un orăşel mijlociu, cu populaţie română, germană şi câţiva unguri. Părinţii şi bunicii, care au stat până în 1942-1943 la Bucureşti, au plecat la rude îndepărtate, la Cisnădie, din cauza bombardamentelor din Bucureşti, sora mea mai mare fiind nou-născută. Tata era la război. Ceea ce părea numai ceva temporar, a devenit după război o realitate crudă. Locuinţa din Bucureşti a fost sechestrată cu mobilă cu tot, iar aici nu mai puteau sta la rude, s-au mutat într-o fostă „hală de ţesătorie“, cam de 50 m^2, care a fost împărţită cu scânduri, în două camere: una ca bucătărie plus sufragerie, a doua ca dormitor, cu mobilă împrumutată de la rude, pentru (în final) şase persoane: părinţii şi patru copii. Curtea era supra-aglomerată cu vreo zece familii româneşti şi una de ţigani şi cu câteva cotețe de porci şi păsări, nu era nici un pic de verdeaţă. De atunci dorul meu, să avem o grădină, a fost un vis niciodată îndeplinit. *Dar am învăţat să fiu modestă şi să mă bucur de lucruri mărunte.*

Mama lucra în afară de primii ani când noi, copiii, eram foarte mici, era contabilă la o fabrică de țesătorie din Cisnădie. Era foarte blândă, puteam să venim la ea cu orice problemă. De la ea am învățat ce înseamnă *diplomația și generozitatea*. Acasă vorbeam nemțește, iar cu copiii români, învățam strictul necesar pentru joacă. Când ei ne apostrofau uneori urât şi veneam plângând la mama, ea ne spunea: „Ei nu știu ce spun, lăsați-i în pace, jucați-vă în casă (aveam multe păpuși frumoase sau cărți deosebite pentru copii). Mama era și sufletul bun pentru toată curtea: când cineva avea nevoie de un sfat sau de niște ustensile, ea le împrumuta.

Tata, fiind contabil la o firmă de țesătorie din Sibiu, era mai puțin acasă, venea abia seara târziu. Avea o fire întreprinzătoare, sportivă, independentă, dar era cam sever. De la el am învățat *voința, curajul, mândria, rezistența la probleme dificile, sinceritatea*. Îmi aduc aminte, când aveam vreo trei ani, ne urca pe un dulap din bucătarie şi ne spunea: „Sări“. Ne era frică, dar el spunea: eu te prind! Aşa mi-am luat avânt şi am sărit. Acest tablou m-a ajutat deseori în viață, când trebuia să iau ceva de la început (*Încearcă și vei reuși!*).

Cu el am făcut şi multe excursii, mai ales în munții Cibinului şi Făgăraş. Îmi aduc aminte de un tur cu el şi sora mea mai mare, pe crestele munților Făgăraş, timp de o săptămână (aveam vreo doisprezece ani). Aveam toți rucsaci cu mâncare şi haine de rezervă în spate, îmbrăcați cam subțire, cu rochițe, jachete de ploaie, doar un pantalon pentru cabane. Cine cunoaşte Făgăraşii, ştie cât de pretenţioşi sunt, am mers de la Cabana Surul până la Sâmbăta, am fost şi pe vârful cel mai înalt al României, Moldoveanul (2543 m), pe Negoiul (2537 m), am mers prin strunga Dracului. Zilnic mergeam vreo 7-10 ore, urcând, coborând peste „n“ vârfuri, creste.

Uneori ni se părea nesfârşit. Atunci tata ne spunea: „*Uită-te numai până la primul vârf – acolo vrem să ajungem, nu te gândi la ceilalți care mai urmează. Fă un pas după altul, în ritm lent, dar în acelaşi ritm“*.

El ne-a şi învățat unde sunt pericole în munți, ce este de evitat neapărăt, ce să facem în caz de furtună, trăsnet. *Aceste povețe m-au ajutat de multe ori în viață, când aveam de rezolvat probleme grele, necunoscute… făceam un pas după altul, vizam numai primul mini-proiect.*

Bunicii mei din partea mamei erau aproape zilnic la noi, părinții fiind plecați la serviciu. *Bunica* era plină de vervă, era severă pe de o parte, dar şi foarte inimoasă. Avea ceva de *om umblat prin lumea largă*: fusese ca tânără trei ani ca „Au-Pair“- fată în Elveția, învățase bine franceza şi ne povestea despre mulți oameni bogați refugiați după primul război mondial în Elveția. De la ea am învățat ceva franceză şi, mai târziu, când lucram deja în meteorologie la Constanța şi făceam cursuri de engleză, corespondam cu ea în engleză, ca să mai exersez. Cu ea puteam să discut la nouă ani şi *teme filosofice*: dacă există Dumnezeu sau nu...

Bunicul avea un *umor ştăgalnic, iubea natura*. Neuitate au fost plimbarile cu el prin câmpiile pline cu flori vara sau prin pădurile din jur. El cunoştea toate animalele, urmele lor, ne *povestea foarte multe poveşti* de dinainte, când avea ca hobby vânatul. În locuința lor existau niște piei de urs, de mistreț şi coarne de

căprioare. Poveştile lui m-au impresionat aşa mult, încât noaptea tot visam, şi mă trezeam speriată cu un urs sau mistreţ în faţă. Avea şi o *fire poetică*, scria poezii despre natură foarte romantice sau amintiri din tinerețe. De la el am prins *dragostea de natură şi o fire poetică*.

3. Şcoala

Şcoala, până în clasa a şaptea, am făcut-o în limba germană, dar învățam şi româna. Aveam învățători majoritatea foarte buni, cinstiți, plini de angajament. De la profesoara de germană, foarte severă, am *învățat bine gramatica limbii germane şi literatura*. M-a ajutat mult mai târziu, când am dat ore de meditații de germană copiilor. Profesoara de matematică şi fizică era tare sufletistă, făcea multe experiențe de fizică, care mă fascinau. Îmi plăcea şi desenul. Citeam cu plăcere literatură. Tot cu ei studiam piese de teatru, iar cu banii strânşi la prezentare am făcut vara excursii cu clasa prin țară. Eram elevă bună, tot printre primii trei în clasă. *Aici am învățat ce este ordinea, politețea, corectitudinea, prietenia sinceră*.

Un şoc pentru mine a fost *liceul în limba română* (nu mai exista liceu german, fiind prea puțini copii după război). Deşi învățasem limba română, acum toate orele (istorie, geografie, matematică, fizică, chimie etc.) se țineau în limba română. A fost un chin primii doi ani, nu aveam vocabularul necesar şi față de colegii români, pentru care limba era uşoară, am rămas în urmă şi era frustrant. La literatura română noi nu citisem toate romanele, poeziile, până în clasa a şaptea. Aveam de citit enorm de mult, nu înțelegeam toate cuvintele, eram tot timpul cu dicționarul în mână şi ne venea greu să ne exprimăm (poveştile despre Bubu Antal arată *ce dificil este să treci de la o limbă la alta, la diferite materii deodată*). Atunci am pierdut temporar plăcerea de a citi literatură. Pe de altă parte, la noi, la Cisnădie, veneau la liceul român mulți profesori tineri, abia ieşiți din facultate, fără nici o experiență pedagogică. Şi era o fluctuație mare. În fiecare an aproape aveam alt profesor la câte o materie, nu era continuitate. Cel mai groaznic era cel de matematică şi fizică. Nu ştia să se impună față de noi, tinerii, şi atunci ne dădea probleme grele de rezolvat acasă. Abia doi-trei din clasă le rezolvau, iar el chema încă vreo patru la tablă, dintre cei care nu le-au rezolvat şi primeau nota 3 sau 4. Atunci eram frustrați şi plăcerea de matematică şi fizică „s-a dus pe apa Sâmbetei“. Cu timpul ne-am mai îmbunătățit situația, cu voință mare.

Norocul era că aveam un grup de prietene, prieteni nemți şi în timpul liber făceam excursii prin împrejurimi, făceam seri dansante la noi acasă, carnavalul îl petreceam în costume frumoase, alegeam câte o temă: „Nopțile fierbinți din Barcelona“ etc. (ne puteam costuma în marinari, spaniole, olandeze…). I-am cunoscut şi pe colegele, colegii români mai bine şi am făcut în ultimul an şi câteva excursii cu sania cu cai, prin nămeți înalți, până într-un sat, unde am stat la părinții foarte primitori ai unui coleg. Am ajuns seara târziu acasă, părinții îşi făceau griji, începuse să ningă tare şi a trebuit să facem un ocol prin Sibiu. Mama unei colege (neobişnuită cu asemenea excursii) s-a dus la şcoală şi a întrebat de ce nu a fost un

profesor cu noi?! Şi dirigintele (profesorul de matematică şi fizică) n-a găsit altă soluție decât să ne scadă nota la purtare tuturor care am fost în excursie (vreo zece-doisprezece), deşi părinții noştri ne dăduseră voie să mergem, aveau încredere în noi.

O altă pățanie cu un profesor de istorie *mi-a zguduit încrederea în dreptate* şi mi-am dat seama că nu toți adulții sunt exemple pentru tineri. Stăteam într-o zi cu o colegă nemțoaică în bancă la ora de istorie. Se preda despre legionarii din România (anii ’40). Eu rămăsesem în urmă cu scrisul şi m-am uitat la colega mea, dar şi ea rămăsese în urmă, atunci am zâmbit amândouă, cum sunt fetele la vârsta de şaptesprezece ani! Profesorul ne-a văzut şi ne-a făcut semn să ieşim din clasă. Am ieşit, şi ora următoare am încercat să ne cerem scuze. Ne sfida la început, apoi ne-a dat din nou afară, fără nici o explicație. Mama ne-a spus să vorbim cu dirigintele, mai târziu cu directorul, dar profesorul a interpretat totul politic şi nu ne-a lăsat să mai venim la orele de istorie tot trimestrul. Eram în clasa a XI-a, şi dacă nu luam notă de trecere la istorie, nu ne puteam prezenta la bacalaureat. Eram disperată, în fiecare noapte aveam coşmaruri, învățam pe rupte istoria României, sperând să fim primite cândva la ore. Mama, şi ea disperată, l-a aşteptat pe profesorul respectiv într-o dimineață înainte de ore, l-a întrebat de ce se comportă aşa dur cu noi. Răspunsul a fost că nu are nimic cu mine, dar cealaltă fată, fiind fiica unui fost fabricant de țesături (fabrica a fost confiscată la naționalizare), voia să se răzbune pe el (fata deja repeta clasa a XI-a din cauza lui). *Cum poate ura unui om să nu se oprească nici în fața copiilor, care nu au nici o vină?*

În sfârşit, am avut voie să intrăm în clasă, am luat note bune şi ne-am prezentat la bacalaureat. *Ce noroc de colegii, care au urmat o şcoală bună, cu profesori minunați! Îi admir din suflet pe toți colegii şi colegele noastre, care au fost profesori de fizică!*

4. Facultatea de Fizică

De ce am ales Fizica după cele întâmplate? Am avut două surori care au studiat Germană-Română şi mi-am zis că aş vrea să fac altceva: geografie sau geologie mi-ar fi plăcut, dar şansele de reuşită la admitere erau imposibile, concurența era enormă (vreo 40-60 pe un loc). Aflasem de la o verişoară din Bucureşti că există o secție de geofizică la facultatea de fizică, unde se poate învăța meteorologie, seismologie şi magnetism. Aceste subiecte mă interesau. Dar până acolo era un drum greu.

O mătuşă deosebită, care era directoarea Şcolii Germane din Bucureşti, ştia că şcoala din Cisnădie nu era prea bună, aşa că mi-a plătit ore de meditație la fizică la Bucureşti, timp de o lună. Pentru mine a fost o lună plină de eforturi nemaipomenite, dar am reuşit să intru la Facultatea de Fizică din Bucureşti. Părinții mei nu ar fi avut banii necesari, noi fiind patru copii. Ea a şi insistat să intrăm toți la facultate, ştiindu-ne copii harnici. Spunea: „În viață poți oricând să pierzi totul

materialiceşte, dar ce ai învăţat, nu-ţi mai poate lua nimeni!“. Ne invita deseori la sfârşit de săptămână la masă, ne mai dădea bani pentru excursiile de vară. Avea o bibliotecă cu cărţi grozave de istorie de A. Toynbee. Ne citea poezii de Rilke, Schiller, *m-a sensibilizat pentru istoria mondială şi literatura germană*.

Au urmat trei ani grei pentru mine, plini de matematici superioare, de fizici diverse. Am avut eşecuri, dar şi reuşite şi spun că aceste studii serioase, cu profesori deosebiţi, au fost o bază solidă pentru toată cariera mea viitoare. *Am învăţat să lupt pentru un ţel. Am început să gândesc logic*, deşi eram o fire romantică, visătoare, cu interes pentru artă şi tot ce este frumos în viaţă.

Am urmat secţia de *Geofizică*. Acum eram în elementul meu, materiile nu mai erau foarte teoretice, Meteorologia, Seismologia şi Magnetismul exercitau asupra mea o fascinaţie deosebită, aveau legături practice cu realitatea, notele s-au îmbunătăţit rapid. Lucrarea de diplomă a fost despre *Aurorele polare* (magnetism), condusă de foarte simpaticul profesor Ştefan Pătraşcu. Visez şi acum să le văd… poate odată acest vis va deveni realitate!?

Deşi am învăţat foarte mult pentru examene, a mai rămas timp şi pentru distracţie şi cultură, pentru excursii în Munţii Bucegi, Făgăraş, chiar cu bani puţini. Îmi aduc aminte de o excursie în Munţii Ciucaş, într-o toamnă, cu Violeta Gaftoi, Adriana Şerban, Joe şi alţii. *Mi s-au imprimat în minte culorile splendide: galben-roşcatul pădurii de fagi, deasupra verdele brazilor şi, mai sus, gri-ul stâncilor, plus nebunia noastră de tineri fericiţi!* Neuitată a fost *excursia în Deltă* după anul I (1966), cu Violeta Gaftoi, Nana Orbeşteanu, Adriana Şerban, Ciobănăş Maria şi cu mulţi alţi studenţi de la alte facultăţi (Medicină, Politehnică). În tren, spre Tulcea, nişte băieţi de la Medicină din anul al V-lea, ne-au luat sub ocrotire pe noi, bobocii de anul I, şi am rămas prieteni toată excursia. Mergeam pe canalele Dunării în nişte şalupe trase de un vapor, în care noaptea nişte gândaci negri se plimbau prin paturi, pe pereţi. Dar eram tineri, nu ne păsa. Treceam pe lângă lanuri de stuf, am văzut multe păsări: stârci, albatroşi, pelicani. Seara ne opream pe un canal mai mic, vedeam apusuri de soare splendide, se făcea foc pe mal (la Caraorman), se dansa pe vapor, eram fericiţi.

Odată ne-am oprit pe malul unui canal şi câţiva băieţi voiau să înoate până la malul opus, la un mic vaporaş ancorat acolo. Violeta, care nu voia să înoate singură, m-a întrebat dacă nu vreau s-o însoţesc. Eu nu prea ştiam să înot bine, nu cunoşteam nici curenţii rapizi în aceste canale şi am acceptat după o scurtă ezitare. Dacă Violeta n-ar fi fost aşa puternică (făcuse Judo), cred că m-aş fi scufundat la jumătatea canalului, când deja forţele îmi scăzuseră şi eram dusă de curent mult mai departe de locul vizat. Ea m-a prins sub braţ şi cu ultimile eforturi am ajuns înapoi la mal. M-a salvat! Nişte profesori ne-au văzut şi ne-au certat „Ăsta este înotat de Dunăre? „Îmi venea să intru în pământ de ruşine, şi de atunci mi-e frică de apă. Cu Dunărea nu-i de glumit!

Excursia din Deltă, 1966. Nana Orbeşteanu, Inge Henning, Adriana Şerban, Maria Ciobănăş şi studenții de la medicină.

În vacanța dintre anul I şi al II-lea l-am întâlnit, într-o excursie cu prietenii prin Munții Retezat, la un autostop, pe viitorul meu soț, Erich A. Ne-am amorezat pe loc, reciproc. El fiind student la Politechnică (Electroenergetică), am format cu colegi de-ai lui şi alte studente, un grup tare simpatic, cu care am întreprins multe excursii. Nemaipomenite erau revelioanele în Bucegii sau Făgăraşii înzăpeziți, dar şi plimbările pe Herăstrău, de 1 Mai în corturi, sau profiterolul la cofetăria Capşa.

Am fost la multe teatre în Bucureşti, mi-au plăcut în mod deosebit comediile cu nişte actori nemaipomeniți, dar am fost şi la operetă, operă, iubesc baletul. Şi ca să ne permitem aceste extravaganțe, am dat meditații de germană copiiilor, iar Erich traducea pentru lucrări de diplomă din diverse limbi.

Fiind deseori cu grupul amintit, nu am întreprins mai multe cu colegele şi colegii de la fizică. La căminul de la Grozăveşti şi mai târziu la 6 Martie am cunoscut fete tare simpatice, cu care stăteam aproape nopți întregi la taclale sau la învățat în „holurile“ căminului.

Ce emoții aveam când una dintre noi era chemată jos, la poartă, de câte un cunoscut şi ce frică ne era să nu întârziem seara târziu, ca să nu ne treacă în condica portarului. Ce curioase eram dacă prietenii noştri ne-au lăsat vreun bilețel în sertar (cu cheia camerei) lângă portar.

Au fost vremuri când am învățat mult pentru viață, sunt amintiri deosebite şi intense!

5. Primii ani de serviciu la Constanța, pe malul Mării Negre

După terminarea facultății în anul 1970, m-am căsătorit cu Erich A., ca să putem fi mai uşor repartizați împreună. Se punea *întrebarea dificilă*, ce să aleg la repartiție: *învățământul sau meteorologia?* Mătuşa din Bucureşti, cunoscând învățământul îndeajuns, mi-a recomandat meteorologia (deşi un vis de mic copil a fost să fiu învățătoare) şi a avut dreptate. După multe telefoane între Bucureşti (unde avea Erich repartiția) şi Cluj (unde eram eu), am ales ca loc de muncă *zona Constanța*: eu la Aeroportul Kogălniceanu, ca meteorolog, iar soțul, ca inginer electrotehnic la o stație de pompare la Murfatlar.

Inge pe litoralul Mării Negre – Mamaia 1974

Au urmat *trei-patru ani plini de libertate, de entuziasm, am cunoscut foarte mulți oameni interesanți, poate au fost anii mei cei mai fericiți, iar după aceea, cei mai întunecați din viață!*

Primii doi ani am lucrat la Centrul Meteorologic Constanța, am parcurs toate secțiile împreună cu o pereche tânără; terminaseră în acel an Geografia în Bucureşti. Ne ajutam reciproc, ei ştiau mai multe teme practice (desenatul hărților meteo, înscrierea fronturilor), iar eu le puteam explica mai bine teoria fizică a meteorologiei, matematica. Concuram în a face prognoze meteo cât mai bune. Colegele, colegii erau foarte simpatici şi fiind de diverse naționalități: (români, greci, macedoneni, turci, tătari, nemți, unguri) *am învățat de la toți diverse obiceiuri, să fim toleranți unii față de alții. Am început să iubim litoralul, marea*.

Birourile Centrului Meteo erau pe malul Marii Negre, lângă Mamaia. Era un vis: coasta înaltă îți permitea o vedere largă a mării până la orizont, am studiat norii pe un fond spectaculos, liber, am văzut răsărituri de soare romantice. Bărcile pescarilor aduceau la prânz peşti micuți (guvizi şi stavrizi), îi cumpăram în punguțe de nylon şi seara îi prăjeam, îi mâncam cu mămăligă, mujdei de usturoi şi un vin bun roşu de Murfatlar. Primăvara şi toamna vedeam păsările călătoare venind şi plecând spre Delta Dunării. Am văzut marea în toate anotimpurile, în toate fazele: calmă, liniştită până la furtunoasă, chiar înghețată, în 1972! Deşi stăteam cu soțul cu chirie, într-o singură cameră, la o familie din Constanța, ne-am simțit bine şi am degustat toate evenimentele de pe litoral, plaja, marea, restaurantele, discotecile…

În 1973 am început să lucrez efectiv la Aeroportul Constanța (Kogălniceanu) în ture de câte douăsprezece ore, alternativ ziua şi noaptea, iar după o noapte aveam două zile libere. Aici am cunoscut alte colege şi colegi foarte buni. *Am*

constatat că mă interesează psihologia, observam cu plăcere felul oamenilor de a fi, am legat multe prietenii minunate, unele mai durează şi azi.

La aeroport nu era concurență, trebuia să lucram în situații dificile practice împreună, *am învățat ce este solidaritatea, dar şi cum să lucrăm sub tensiune şi stres*.

După tura de noapte, mergeam deseori vara la plajă, la Mamaia, sau uneori la Costineşti, la Malibu Beach, cum îi spuneam noi. Acum câțiva ani, când am fost în sud-vestul S.U.A. (California), am văzut adevăratul Malibu Beach între Los Angeles şi San Francisco... m-a cuprins o nostalgie puternică...

Între timp, soțul s-a transferat la un liceu electrotehnic din Constanța, având vara vacanță lungă. Acest timp liber ne-a permis să lucrăm, mie şi soțului meu, drept ghizi pentru străini; el ştia mai multe limbi, mergea în excursii de două-patru zile în Deltă, în Carpați, dar şi în Grecia, Liban, Egipt, U.R.S.S. (Odessa). Eu făceam excursii pe litoral sau câte o zi la Bucureşti, rareori în Deltă. Am cunoscut alți oameni interesanți, nemți, austrieci, elvețieni, cu obiceiuri ceva mai diferite de cele cunoscute până atunci. Erau foarte politicoşi, dar şi rezervați.

În anii 1970-'73, pe litoral, se simțea aerul din lumea largă, *erau ani de deschidere a României, după revolta din Cehoslovacia din 1968*. Între timp, ne-am cumpărat, cu ajutorul părinților soțului şi cu un credit, o locuință de patru camere, nu departe de Mamaia. Atunci am avut posibilitatea să invităm şi familia, şi prietenii, pe litoral. Eram mereu la mare, ne distram, eram tineri şi fericiți. Dar şi cu fostul nostru grup din Bucureşti şi cu noii prieteni din Constanța, mergeam toamna sau iarna pe munte. Cei de pe litoral ne mai mulțumesc şi azi că le-am deschis aceste posibilități noi.

Anii 1975-1982 au fost pentru mine ani de groază: în toamnă soțul nu s-a mai întors dintr-o excursie la Viena (ca ghid), eu fiind la un curs de engleză în Bucureşti (limba oficială la aeroport era engleza). Am fost trimisă acasă, după scurt timp mi s-a spus că nu mai pot lucra la aeroport. Eram disperată, aveam rate la apartament care aproape îmi depăşeau salariul. *Am avut noroc cu câțiva oameni de suflet, sinceri, care m-au ajutat în acele timpuri grele. Nu le voi uita curajul şi ajutorul acordat*. Acum se vedea cine era cu adevărat prieten. Şeful şi un director din Bucureşti au intervenit, am putut lucra încă cinci luni la aeroport, până am găsit alt serviciu. Cu ajutorul unei colege mai în vârstă, am găsit un post de hidrolog la Secția Hidrologică Marină din Constanța, nou înființată. Şeful respectiv era un domn, avea carismă, imaginație, era plin de curaj. Dumnezeu să-l ierte, a murit acum câțiva ani.

Aici se făceau prognoze meteo şi hidrologice pentru platformele de petrol din Marea Neagră şi cercetare în Delta Dunării şi Marea Neagră. Colegii mei plecau deseori cu un vas de cercetare în Deltă sau pe mare, eu eram pedepsită, aveam voie să fac toate treburile de birou, evaluările, prognozele. Nu mai aveam voie să plec în excursii în străinătatea socialistă: Bulgaria, Cehoslovacia sau Polonia. Securitatea mă supraveghea, mi s-a luat jumătate din apartament. Mai târziu, mi-au sechestrat mobila pentru un an, până când s-a constatat că soțul nu

avea datorii. Soțul nu a mai dat nici un semn de viață, eram distrusă. *Am ajuns la un punct zero al vieții. Dar cu prieteni buni, am trecut de aceste momente grele şi am început să lupt pentru supraviețuire*, dând, pe lângă serviciu, ore de meditații, până la epuizare.

Au început în acel timp în România şi înrăutățirea situației politice şi lipsa de alimente. La serviciu începuse o atmosferă de nesinceritate, nu ştiai care dintre cei doi colegi, cu care ai stat de vorbă, te turna pentru un banc nu prea brizant! *Încrederea în oameni a ajuns la un nivel foarte scăzut, prietenii adevărați, sinceri, erau acum ceva de neprețuit*!

În anul 1980 am înaintat actele de plecare în Germania, la sora mea mai mare, căsătorită acolo. Era un joc de noroc, am luptat, am eşuat de *n* ori, cu mult noroc am reuşit să obțin, în toamna anului 1982, paşaportul de plecare în R.F.G.

6. Anii de serviciu în Germania

Majoritatea colegilor din România vor crede că viața era roză pentru cei plecați. La început, am fost fericită, sora cu familia ei m-au primit cu dragoste. Dar ei nu aveau o locuință prea mare, aşa încât am stat la Nürnberg într-un cămin de emigranți (câte doi-trei în cameră), majoritatea de origine germană din România. După două luni mi s-a recunosut diploma, ca meteorolog, pentru că lucrasem în acest domeniu. Am început să fac *n* cereri de serviciu, căutând prin ziare locuri de muncă în meteorologie. Erau puține anunțuri care se potriveau cu profilul meu. Cu tot elanul meu, primeam numai negații. Din ce în ce, entuziasmul meu scădea. Constatam că, deşi ştiam limba şi aveam o diplomă de facultate, totuşi nu găseam serviciu. Cu timpul, şi rudele, având problemele lor, voiau să aibă linişte. Nu mai aveam prieteni.

Simțeam că aptitudinile mele, apreciate în România: studiile, hărnicia, conştiinciozitatea, sinceritatea, puterea de muncă, nu-mi foloseau aici pentru a găsi un serviciu. Aici toți erau foarte specializați, era concurență mare şi nu aveam relații. *Se cereau alte aptitudini: să fii luptător, îndrăzneț, să ai curaj*. Acestea nu prea se învață într-un sistem socialist, ci mai degrabă cum „să rezişti“. Cu timpul, speranța mea a ajuns la „ zero“.

Am avut din nou noroc. Am fost invitată la un curs pentru imigranți cu studii superioare care, încă, nu au găsit serviciu, în apropiere de Düsseldorf, organizat de Ministerul Muncii. După ce organizatorii ne-au luat interviuri, întrebându-ne ce am făcut până atunci şi ce alte aptitudini pozitive avem, ne-au propus fie să încercăm ca „vânzători de produse farmaceutice“, fie să ne reprofilăm pe calculatoare. Însă am învățat cum se face o cerere corectă de serviciu la o firmă care a anunțat locuri de muncă libere şi am căutat adrese ale unor firme unde am trimis nişte cereri la noroc. Am scris la vreo 35 de Institute de Meteorologie, Universități, aeroporturi etc. Luni de zile am primit numai negații. Şi, deodată, un profesor de meteorologie (austriac) de la Universitatea Hohenheim, cu profil agricol şi de comerț (din Stuttgart), mi-a scris că nu are un post de meteorolog,

doar un fel de post de ajutor în domeniul meteorologic, pentru un an, prost plătit. Cerea însă şi cunoştinţe la calculator, aşa că am făcut timp de două luni nişte cursuri rapide de calculator, de limbaj FORTRAN, de programare. Am acceptat, fiindcă voiam să lucrez neapărat ceva. *Şi aşa am început din nou de la „ zero“*.

M-am mutat la Stuttgart într-o cameră nemobilată, nu aveam decât o saltea şi lucrurile în cutii. Seara aprindeam o lumânare, să văd de unde trage curentul, ca să aranjez cutiile ca zid de protecţie.

Aici am lucrat cu studenţi la practică de teren, am pregătit sesiuni ştiinţifice, am făcut lucrări de secretariat. Am cunoscut alţi profesori de la Pedologie (ştiinţa solului) şi am primit pentru următorii doi ani un contract temporar, în domeniul îmbunătăţirii recoltei pe soluri diferite, cu ajutorul diverselor sisteme de irigaţii. A urmat un contract de jumătate de normă ca tehnician-meteorolog la Staţia Meteo Hohenheim, în cadrul Institutului de Fizică şi Meteorologie şi, în paralel, un proiect de mărire a aeroportului Stuttgart şi modificările meteorologice pentru împrejurimile locuite. Abia după patru ani am primit un post de meteorolog şi am lucrat douăzeci de ani pe acest post. Anul 1990 era şi anul în care m-am căsătorit cu Lothar Müller, economist la Mercedes. Începea să mi se normalizeze din nou viaţa.

Ingeborg Henning-Müller şi castelul Universităţii Hohenheim, 2010

La serviciu am întocmit rapoartele lunare, sezonale şi anuale ale staţiei meteorologice (cu o vechime de 130 de ani), am făcut practici meteorologice de teren, am ţinut cursuri de meteorologie şi climatologie cu studenţii, practici şi exerciţii de fizică şi am constatat că am simţ pedagogic, iar unii studenţi m-au îndrăgit. O fată mi-a scris, într-o noapte un e-mail, spunând că ea nu credea că o să

înțeleagă ceva din meteorologie, fiind destule formule în prelegere, dar la sfârşit a fost entuziasmată. Am încercat să le arăt şi partea practică, nu numai teoria. M-am bucurat.

Am lucrat şi în cercetarea climatologică până la ieşirea la prepensie în toamna anului 2010. Cunoscându-mi şi talentul organizatoric, am pregătit multe sesiuni ştiințifice.

Concluzia: Nu este uşor să găseşti un serviciu în Vest, nu eşti primit cu braţele deschise, fiind un concurent pentru alții. Trebuie să lupți enorm şi să ai nervi de fier, să ai perseverență, să fii modest, să o iei de la început şi cu un serviciu sub nivelul tău. Conştiinciozitatea şi cunoştințele sunt recunoscute în Vest după ce ai intrat undeva. Pregătirea solidă din facultate şi practica la aeroport m-au ajutat mult. Nu trebuie însă uitat norocul de a fi întâlnit oameni deosebiți care m-au ajutat!

Viața este o luptă… încearcă să rămâi învingător! Nu trebuie să-ți pierzi niciodată speranța, vin vremuri şi mai bune!

NICOLAE MAZILU

Amintiri de familie: profesorul Panaite Mazilu

Motto:
„Academicianul Mazilu este luat peste picior la Primăria din Broşteni!“
(*Ziarul de Vrancea*)

Văd că încă face unde de simpatie-n juru-i, chiar la cei 96 de ani şi ceva! Ziarele-i tot publică opinii despre proiectarea antiseismică a construcțiilor, semnalează locurile pe unde încă lucrează, relatează ce zice, ce-şi aminteşte. Lumea se face că se indignează la vestea că un cocalar analfabet (să mi se ierte posibilul pleonasm, n-am reuşit încă s-asimilez în totalitate conceptul de cocalar, da-mi place cum sună!) îşi pune numele pe frontispiciul şcolii din comună, în locul ce i s-ar cuveni de drept, că-i singurul academician de pe Valea Milcovului etc. Personal, nu văd de ce-ar face Broştenii Vrancei opinie separată față de toată România! Nu-i oare timpul cocalarilor? N-aş vrea să cred că academicianul Mazilu pune la suflet asta. De altfel, dac-ai trăit atât, e cam greu să mai pui ceva la suflet: şanse sunt c-ai trăit atât tocmai pentru c-ai trăit curat, ai reuşit să elimini porcăriile din viața ta!

Suntem neamuri, şi nu chiar de la Adam şi Eva, cum sunt toți pe lume, ci mai dincoace: tata-moşu, bunicul meu din partea tatei, era văr bun cu moş Costică Preceptoru', tatăl profesorului. Îi zicea lumea Preceptoru' lui moş Costică, pentru că fusese într-adevăr perceptor pe vremuri, în regimul burghezo-moşieresc. Cum ar veni, tata – Dumnezeu să-l hodinească! – a fost văr de-al doilea cu profesorul, iar eu îi sunt nepot din văr... de-al doilea. Deci pot spune încă o dată, fără să greşesc: nu chiar de la Adam şi Eva, ci mai dincoace!...

El nu cred că mă ştie, şi nici n-are cum, deşi ne-am întâlnit odată, demult, cum voi arăta mai departe. Dar n-ai cum să-ți aduci aminte de orice pârlit pe care l-ai întâlnit odată accidental în viață, mai ales dacă eşti şi într-o situație înaltă care îți răpeşte şansa detaliilor. Că de-acolo, din poziția lui socială, n-ai decât perspectiva largă, vederea panoramică generală! Lumea oricărui om e doar orizontul apropiat, iar eu n-am avut şansa să fac parte din lumea profesorului.

Era prin '65, către vară. Terminam liceul, şi-mi țâțâia inima ce voi face la maturitate, da' nu-ndrăzneam să-i spun lu' tata că mi-e frică... Nu-nvățasem chiar nimic, nu mă trăgea ața! Tata-i tot trăgea „că trebuie să ne îngrijim, să mergi la facultate, unde vrei tu, nu mă interesează, să nu-ți rupi mațele ca mine, eu te-ajut, pun o proptea, două“. Eu nu vroiam să fac chiar orice, îmi închipuiam că facultatea nu-i chiar pentru alfabetizare, cum văd c-a devenit în ultimul timp, ci voiam să fac doar fizică şi nimic alta. Dar cum să-i spun tatei una ca asta?! Noroc de faptul că era liberal în gândire, şi mă lăsa s-aleg. Şi la cât eram de leneş, Dumnezeu m-a

ajutat din plin! Am trecut cu bine şi cu sănătate maturitatea – se vede că tot rămăsese câte ceva prin cotloanele-ntunericului minții, cum zicea domnu' Enache, profesorul de matematică din liceu, Dumnezeu să-l hodinească! – şi-acum trebuia să mă îndrept spre Bucureşti. Că acolo avea tata relații, pe la Casa Armatei, unde se trimitea periodic vin de la Beciu Domnesc. Casa Armatei avea un camion Steagul Roşu, dacă v-aduceți aminte, pe care-l trimitea la Beciu Domnesc cu opt vase să le umple. M-a agățat şi pe mine odată, spre sfârşitul clasei a unsprezecea, să mă duc în recunoaştere, şi m-am dus, să văd pe unde-i Universitatea.

Am văzut, am făcut cunoştință cu locurile, m-am dus să mă interesez unde sunt cazat pe timpul examenului, cât costă cazarea, masa şi câte altele, chestii de bucătărie. M-am interesat unde plătesc, am vizitat Cişmigiul, am bătut bulevardul, Calea Victoriei. Când m-am întors la şcoală, eram erou: văzusem Bucureştiul, era ceva, nu prea mulți îşi permiteau pe-atunci dintre noi, provincialii...

Dar când a fost vorba să mă duc la admitere, cu vreo săptămână mai înainte, m-a luat tata: „Hai pân' la nea Costică-n deal, să i te prezint, să te cunoască şi el! Să-l rugăm să pună un cuvânt pe lângă Titel, că el te bagă precis!" Titel era profesorul Panaite – Titel, aşa-l cunoşteau ei. C-au fost şi colegi de imaş cu tata, au păzit vite şi oi împreună. Da' Titel era „căpățânos", chiar aşa i-a şi rămas numele, că era deschis la minte, şi-a mers la şcoli înalte, lăsându-i în urmă, să-şi vadă-n tihnă de oi, capre şi vite. Iar „băgatul" se referea la intrarea la facultate. Cum se putea asta, eu n-aveam idee, da' tata mă asigura: „Bă, Titel e om greu, ştie el! Numai că trebuie să deschizi uşa cu capu'!"

Asta era una dintre glumele lui favorite: *să deschizi uşa cu capu'!* Cine nu ştia despre ce-i vorba, se gândea imediat la capacitatea intelectuală, dar gluma tocmai asta era: maniera de deschidere a uşii n-avea nimic comun cu capacitatea intelectuală, ci doar cu posibilitatea de a căra. Povestea se referea la noii veniți pe la vreo facultate, pe la vreo şcoală, interpelați de profesorul îndrumător, cum li s-a deschis uşa. Mai toți au răspuns că ei singuri au deschis-o, cum e normal, cu mâna adică. Numai unul, cel mai neavenit dintre toți, a răspuns sincer: „Cu capul!" Iar profesorul, răpit de plăcerea de a-şi fi găsit egalul subtil în înțelegere, a punctat morala spre învățătura celorlalți: „Iată omul! Spune-ne şi nouă peripețiile intrării tale la facultate!" Şi s-a luat ăla să le povestească ce greu i-a fost, venind de la gară, pân-a ajuns la tramvai, apoi cu tramvaiul... şi toată tevatura, de-a fost nevoit să deschidă uşa cu capul, că mâinile-i erau ocupate cu damigenele şi curcanii destinați intrării la facultate etc. etc.

Pe-atunci, prin '65, profesorul era prorectorul Institutului de Construcții, situație destul de înaltă în epocă, câştigată, se pare, nu chiar pe merite politice. În ochii omului simplu, asta era într-adevăr poziție, şi ce poziție! Când venea în sat să-şi vadă părinții – mătuşa Didina şi moş Costică – venea cu o Volgă, pare-se oficială. Asemenea maşini erau de obicei afectate pe-atunci instituțiilor de partid şi stat. Țin minte că profesorul Şerban Țițeica cobora dintr-o aşa Volgă, ce-l aducea de la Institutul de Fizică Atomică de la Măgurele, lăsându-l în fața bufetului de pe 6 Martie colț cu Academiei, unde intra pentru o cinzeacă-două de şliboviță, înainte

de a veni la cursurile pe care ni le preda. Profesorul era pe atunci vicepreşedintele Academiei, şi era normal să aibă o Volgă la dispoziție. Trecuseră de mult vremurile când Arghezi îl semnala – pe profesorul Parhon parcă, „alergând după droaşca tramvaiului“ ca să ajungă la şedințele academiei... Eram între vremurile negre de mai înainte şi vremurile negre de după aceea. A fost o perioadă destul de fericită, în care am avut norocul să trăim o studenție dintre cele mai fericite, care-a născut chiar şi oameni, putem pentru ca să zicem...

... Şi ne-am dus către seară, cum vă spuneam, la moş Costică-n deal. A luat tata un bidon de trei litri de vin bun, şi-am tăiat-o prin vie, pe lângă cimitir pe sub coasta dealului, până-n fața porții lu' moş Costică. Poartă gospodărească, la casă gospodărească! Un drum pavat cu bolovani urca, într-o spirală lină şi lungă, de la poalele dealului până în curtea principală. Casa era direct în față cum soseai, mărginită cu crama tipică gospodăriei podgoreanului de-o parte, şi corpul de casă cuprinzând bucătăria, cazanul de rachiu, probabil vreo pivniță, de cealaltă parte. Moş Costică ne-a primit bucuros: „Ce mai faci, măi, Gheorghe? Ai băiat mare, să-ți trăiască! Aud că-i şi deştept.“ „De-aia am venit nea Costică: tre' să se ducă la facultate şi mă gândeam că Titel...“ „Nici o grijă, Gheorghiță, se face!“ Şi ne-am luat la băut şi povestit, de una şi alta, era o plăcere să stai la taifas cu moş Costică, avea cam figura profesorului de-acum, aducând vag cu actorul James Whitmore în Shawshank Redemption, alb colilie, jovial... Am plecat, luându-ne rămas bun, şi-o asigurare ultimă a lui moş Costică: „Nici o grijă Gheorghiță, Titel îl bagă!...“ Am şi-acum imaginea bătrânului, ultima din viața mea, că după aceea nu-mi amintesc să-l mai fi văzut vreodată. Dumnezeu să-l hodinească!

A trebuit să-i duc două bidoane de câte două deca de vin profesorului. Nu-mi amintesc cum le-am dus, că nu mă văd cărându-le pe tren! Cred că tata le-a trimis înainte cu o ocazie la Casa Armatei, ca să m-aştepte-n pivnița lor, de pe Sărindar peste drum de restaurantul CCA, sub restaurantul Berlin. Cert este c-am ajuns în Bucureşti, m-am aranjat cu căminul şi cantina, că ştiam pe unde să mă port din recunoaşterea anterioară, şi primul lucru pe care-a trebuit să-l fac a fost să scap de vin. Aşa că m-am dus la CCA, am luat bidoanele de vin, le-am pus în troleibuz, şi hai la profesor acasă. Locuia pe Pictor Luchian, pe dreapta cum mergeai spre Calea Moşilor pe bulevard, într-un bloc de tip vechi, cu obloane specifice, cu stravele orizontale în ramă metalică, îmbrăcat în iederă bogată, cu apartamente răcoroase. Am sunat, m-a primit doamna, ştia despre ce-i vorba, eram anunțat. N-am îndrăznit să ridic ochii decât pentru o idee generală, încântătoare: doamna era tânără, frumoasă, rochie scurtă, aş zice chiar minijupa tradițională a tinerelor de-atunci, decolteu, coafura tradițională hollywoodiană a timpului, ceva à la Connie Francis sau Mary Tyler-Moore. M-a rugat s-aştept, invitându-mă în bibliotecă, profesorul întârzia puțin, dar ştia că vin şi era pe drum încoace.

Am luat-o pe după covoare, ca-n Goga. Pantofii mei provinciali, cu talpa groasă de crep, ca să țină la târnosire, mi se păreau şi mai opincați decât erau în realitate, prin comparație cu covoarele fine din apartamentul profesorului, nişte

trocari acolo! Doamna m-a invitat să mă aşez, dar am refuzat politicos, a ridicat probabil neputincios din umeri şi s-a dus în treaba ei, lăsându-mă în treaba mea, crispat, cu mâinile la spate, în picioare pe marginea covorului din bibliotecă. A venit şi profesorul după câteva minute, vesel, jovial: „Tu eşti băiatul lu' Gheorghe, încântat să te cunosc! Vrei să dai la facultate? Unde?“ Discuția a continuat pe marginea evenimentului ce tocmai se profila: examenul de admitere. Câteva întrebări de sondaj ale profesorului, să vadă chipurile dacă-s pregătit. Mi-aduc aminte că era vorba de forțe, pârghii, centrul de greutate şi altele pe tema asta, că specialitatea lui era statica construcțiilor. Am bâiguit câteva răspunsuri acolo, iar profesorul m-a încurajat: „Tu n-ai nevoie de sprijinul meu! Eşti bun, du-te cu curaj la examen, nu-i nevoie să pun eu vorbă!“ Asta era! Voisem eu să-i spun, dar mi-era jenă. Acum am prins curaj, pentru că deschisese subiectul. Nu era prea confortabil să satisfaci doleanțele rudelor apropiate, iar de familie n-aveai cum scăpa... Aşa că m-am surprins ridicând glasul: „Dom' profesor, amândoi ştim că nu se poate ce vor tataia şi moş Costică. Ei ştiu una şi bună: că se poate orice cu pile! Eu n-am nevoie de pile. Hai să zicem c-ați făcut-o cum vor ei, şi să le raportăm lor aşa, ca să-i împăcăm.“ A răsuflat bietul om uşurat, mi-a făcut chiar un compliment: „Eşti băiat de ispravă, Dumnezeu te va ajuta! Ştii ce te rog? Dă-mi un telefon după examene, ca să-mi spui şi mie ce-ai făcut, să nu mă ia pe nepregătite când m-o-ntreba...“ Ne-am luat rămas bun, aia a fost prima şi ultima dată când l-am văzut. De-aia şi zic: n-are cum să-şi mai aducă aminte...

Două săptămâni am tot hălăduit prin Bucureşti. De examen nu-mi prea aduc aminte multe, dar ştiu c-am învățat să beau bere! M-a ghidat părinteşte nea Costache, veteran în ale examenelor, profesor suplinitor pe undeva prin Oltenia, care venea a şasea oară la examen – voia să intre la geografie, şi numai la geografie, iar locurile erau puține şi concurența strânsă: cam zece-doisprezece pe loc. A şi reuşit patru ani după aceea! Dar atunci, simțind că banii se duc văzând cu ochii, m-am asigurat repede de bilet de tren, ca nu cumva să rămân prin Bucureşti – nu ştiam încă să fac blatul, cu naşu'. Mai aveam vreo trei zile până la rezultatele examenului, iar banii se duseseră pe bere şi filme, aşa că i-am lăsat lu' nea Costache o carte poştală timbrată şi adresată mie acasă, ca să-mi comunice rezultatul examenului. Mi-am pus geamantanu-n tren, şi hai-hai, hai-hai, am ajuns acasă. Nu înainte însă de a-i fi dat telefon profesorului să-i mint c-am reuşit cu 8,28 – media pe care mi-o calculase nea Costache conform rezultatelor parțiale. Mi-a răspuns doamna la telefon, am rugat-o să-i comunice profesorului c-am reuşit, să-şi ia omul de-o grijă. La vreo săptămână a venit şi cartea poştală a lui nea Costache, confirmând minciuna: „Ai reuşit cu 8,28! Ai şi bursă, felicitări! Ne vedem la anul!“

Cum ziceam, nu-s şanse ca profesorul să mă mai ştie, că n-am făcut cine ştie ce-n lume ca să mă bage ea în seamă şi să-şi amintească. Da' el se pare c-a făcut, şi bine de tot! Că lumea încă-l pomeneşte şi fotografiază. Şi sper sincer să-l mai văd, chiar dacă numa-n ziare...

Partida de şah

Motto: „Am început să chibițez partide de şah înainte de a merge la şcoală, şi continui să joc cu plăcere câteva partide pe săptămână“
(Mihai Lupu)

– Neculai, mă faci să te berbecesc, dom'le! Îmi sună şi acum în urechi admonestarea nervoasă a lu' ne Inocențiu.

Chibițam o partidă de şah pe care-o juca cu Mihai, în dormitorul cel mic de la Regnault. Mic… pentru că noi eram doar 13, în timp ce alții… Amândoi aveau o pasiune pe care n-o înțelegeam, şi n-am fost în stare s-o înțeleg niciodată. Şahul cere perspicacitate, gândire, în special combinatorică, iar eu am IQ-ul unui idiot.

Mihai

Acum Mihai declară „plăcerea“. Nea Inocențiu nu ne mai spune nimic, însă ştim pozitiv că joacă şah. Când l-am găsit în vara lui 2010 – prin Florică sau Nicuşor, nu mai țin minte – Mircea s-a pus să-l ia la telefon ca să-l anunțe să vină la Bucureşti, să ne vedem. Nu era acasă, la Breaza, era la soră-sa la Slobozia.

Mircea a sunat şi la Slobozia, şi i s-a răspuns că nea Inocențiu e-n parc la o partidă de şah cu pensionarii. Şahul e, deci, într-adevăr constanta vieții lor, invariantă ca viteza luminii în vid şi constantă ca şi sarcina electronului.

Dar, să revin la povestea mea. Ştiți şi voi care sunt calitățile esențiale ale celui ce aspiră la rolul de chibiț: (1) să tacă; (2) să nu-i pută picioarele; (3) să aibă țigări. Astea sunt trei calități care rămân aceleaşi, indiferent de natura obiectului chibițării, care nu intervine decât prin schimbarea ordinii prioritare. Şi le-am pus în ordinea în care le-am pus pentru că asta se întâmpla să fie ordinea prioritară a momentului: ei nu fumau, şi nici nu fumează după câte ştiu, eu însă aveam țigări, că fumam; apoi, eram destul de curățel la vârsta aia, tot ce se cerea era linişte. Iar eu numai asta nu puteam oferi, pentru că mă intrigau gesturile lui Mihai, care apuca piesa de cap şi-o… tot chipuia cu gesturi specifice, mimând aproximativ gesturile obişnuite cu care faci unui boț mic de mămăligă. Şi de-ar fi fost numai atât, încă n-ar fi fost nimic. Dar eu vroiam să ştiu ce rost avea fiecare mutare, iar challenger-ii trebuiau să-mi explice cum câteva mutări mai încolo s-ar fi putut ca… ceea ce trebuia evitat… pentru că puțin mai încolo câmpul ăla s-ar fi aflat sub atacul turei, sau al reginei… Cum naiba de puteau ei vedea asta nu-mi dau seama nici azi!

– Da' mut-o dracului odată, n-o mai chipuí atâta! sar eu cu inima la gât, nemaiputând răbda gândirea înceată a lui Mihai, care părea că se prelungeşte la infinit.

– Neculai, pe cuvântul meu că te berbecesc! mă admonestă din nou domnu' Inocențiu, nervos.

– Domnu' Inocențiu, îl ierți în halu' ăsta dom'le! Dă-i cu ciorapii pe la nas ca să-l omori! veni răspunsul lui Mihai care, vorbind absent, era concentrat asupra câmpului de bătaie de pe tabla de şah.

Să mă întorc în urmă şi să vă spun povestea vorbei ăsteia. Joe o spunea, cu vorba lui de un calm plat, dar care scotea cu atât mai mult în evidență poanta prin „veninul din coadă". Cică Făt-Frumos se luase la luptă cu zmeul, provocându-l, aşa cum ştim din poveste. Dar acum eroul nostru adăugase o armă distrugătoare la arsenal: „Cum vrei: în săbii să ne tăiem, în luptă să ne luptăm, sau *în ciorapi să ne mirosim*?" La care răspunsul zmeului veni prompt: „Ba în luptă *că-i mai dreaptă!*" Mulți ne-am însuşit felul ăsta inocent, dar cu atât mai veninos, de a înțepa, şi nu ne supăram la ocazii, ba chiar ne şi bucuram: era un fel de a ne afla imaginea pe care ceilalți o aveau despre noi. În fond, gândindu-mă în urmă, deturnarea poveştii copilăriei, pe care eu cel puțin – şi am cuvinte să cred că nu numai eu – o acceptam şi-o asimilam cu haz, avea o însemnătate covârşitoare pe mai multe planuri: treceam de la visul copilăriei la realitatea socială! Făt-Frumos nu mai era cel imaculat al copilăriei, avea şi el metehne omeneşti, şi asta era chiar ceva ce-i dădea un ascendent social. Lupta binelui pentru a răzbate nu-i realmente niciodată curată, după cum răul nu-i niciodată curat rău.

Numai că domnu' Inocențiu avusese de-a face o bună perioadă cu realitatea socială, şi probabil trecuse de mult de ceea ce noi trăiam ca noutate. Aşa se face c-a luat-o personal!

– Ce vrei dom'le, ridică el glasul ofensat, mă spăl de trei ori pe zi, şi la fel îmi spăl şi ciorapii. Nu cred, ba chiar sunt sigur, că există cineva din jur care să facă asta. Ce să fac dacă-mi put picioarele?

Adevărul e că domnu' Inocențiu era cel mai curat dintre noi în privința asta – fusese doar agent sanitar în civilie – nu putea suferi transpirația şi se spăla, într-adevăr, des pe picioare; îşi spăla şi şosetele, cu o obstinație pe care, cel puțin eu nu i-o înțelegeam. Probabil asta a şi condus la ideea că ne-ar fi deranjat cumva olfactiv, idee pe care noi nici nu catadicseam s-o stopăm cumva, ba chiar din contra: i-o aduceam pe tapet ori de câte ori se ivea ocazia. În treacăt fie spus: puțini dintre noi ne deranjam colegii olfactiv. Dar ştiți cum e omul – şi mai ales studentul fără griji – face din purice elefant, în special când se iveşte ocazia să râdă oleacă pe seama altuia. Nici unul dintre noi nu proceda aşa cum proceda nea Inocențiu: purtam ciorapii până începeam să alunecăm în pantofi (mai ales că erau şi ciorapi supraeleastici!), şi când nu mai puteam să-i purtăm îi făceam ghem în perechi, aruncându-i sub pat, de unde nici femeia de serviciu nu-i mai scotea. La ocazii, când nu mai aveam ce purta, catadicseam de spălam o pereche sau două, punându-i să se usuce pe fereastră sau pe calorifer, după caz şi anotimp. Mihai nu făcea

excepție, dar absent fiind, sustras realității de blestematul șah, îl luase gura pe dinainte – cum zice vorba veche.

A realizat gafa, dar era prea târziu! Scuze – nu mai încăpeau. Așa că a tăcut înghițind tirada agresivă a lui nea Inocențiu – eu așa le ziceam la ăi mai mari ca noi: nea Inocențiu, nea Chinciușan, nea Szakacs – că avea băiatul educație din familie. Și știa bine că gafa nu-i când o faci, e când încerci s-o dregi, cum mi-a zis mie Madi Plopeanu la o ocazie de mare imbecilitate a mea, roșind discretă ca un măr proaspăt – cum îi era felul. Partida de șah a fost compromisă, iar eu am tăcut mâlc, dar nu din educație, ci din mitocănie, având satisfacția că măcar am reușit să-i întărât – era și ăsta un titlu de glorie care, chiar dacă nu eternă, era totuși de luat în seamă în acel timp și loc.

Nu mai știu cum s-a mușamalizat chestia pe moment, da' știu că nu s-a oprit acolo. La vreo câteva zile după incident, tocmai veneam de la cantină, de la masa de prânz, pregătindu-mă, ca de obicei, să mă culc așa… cam pân' la masa de seară. (Nu mai știu unde mâncam pe-atunci: la Victoria în pasajul Mercur, lângă Albina, sau la 6 Martie, unde am și stat prin anul trei?!). Cristache Florea – Flary, cum îi zicea Joe, și noi după el, când nu-i ziceam Cristache – mă ia de mânecă, trăgându-mă spre fundul dormitorului. „Neculai, dar-ar benga-n tine, vino să-ți arăt ce făcuși. Te puse naiba să chibițezi! Nu putuși să taci din gură și să-ți vezi de treabă!?" În ultimul pat de lângă peretele din fund al dormitorului, Mihai dormea, așa cum dormea el de obicei după amiază – așa cum toți dormeau de fapt! – cu fața-n sus, într-o poziție despre care el teoretiza că ar fi foarte odihnitoare. Nu părea însă a fi momentan, pentru că Mihai se zbătea violent întorcând capul când într-o parte când într-alta, și nu din cauza viselor rele, sau poate că tocmai de-aia, cine știe. Îl asistau însă, fizic vorbind, două ghemotoace de ciorapi nespălați luate de sub patul său, și puse unul de-o parte a capului și altul de cealaltă, pe pernă, în așa fel încât oricum s-ar fi răsucit să aibă ceva odorifiant la nas. „Uite ce făcuși, zice Cristi, asta-i mâna lu' nea Inocențiu!"

Nea Inocențiu a jurat că nu știe nimic, dar Cristi a răspândit totuși povestea, care s-a asimilat datorită credibilității ce-o oferea conjunctura, fiind în primul rând hazoasă. În urmă am stat eu și m-am gândit, că ceva nu pare-n ordine: niciunul nu ne-am repezit să luăm ciorapii de la nasul lui Mihai. Poate nici nu era cazul, șotiile se cer a fi trăite din plin și pe larg, așa cum nu mai avem posibilitate acum… Dar ținând cont de faptul că nea Inocențiu jura, și gândindu-mă în urmă mult asupra cazului, mai ales la un borcan de vin bun, cum ar zice nenea Iancu, Flary putea, dacă într-adevăr era caz mare așa cum îl făcea, să ia el însuși ciorapii de la nasul lui Mihai, fără a-l da vileagului spre hazul nostru. Povestea încă nu s-a lămurit, și n-are nici un rost – cel puțin în ceea ce mă privește – să se lămurească: e frumoasă ca atare, și m-apropie cu dor de zarea tinereții noastre! Da' parcă înclin totuși să cred că Flary însuși a fost tartorul, dând vina pe nea Inocențiu… că-i plăcea foarte să râdă…

Analfabetul

> **Motto:** „Am avut un şoc, constatând că preocupările la care mi se reducea activitatea profesională erau alfabetizarea copiilor din cartierul Dudeşti, recensământul anual prin maghernițe dubioase, starea toaletelor localului de şcoală, despre care directoarea putea vorbi ore întregi la consiliu etc.” (Rodica Gavrilă)

În ziua aceea, domnul Valentin Dumitrescu intra în curte pe la şase dimineața, venind de la serviciu – era fochist de noapte la un bloc din Drumul Taberei – în timp ce eu mă spălam până la brâu, milităreşte, la cişmeaua din fața casei. „Bună dimineața, domnu’ Valentin! Ce mai faceți?“. „Domnu’ Niculăiță, viu de la muncă, zdrobit de odihnă, şi mă duc să mă culc!“

Eram pe Ion Oarcă, sus, lângă depoul de tramvaie din Panduri. Nae Doboş ținea cu chirie două camere dinspre drum din casa-vagon, de la numărul 8 parcă, pe partea stângă a străzii cum te uitai către depou, şi mă aciuasem pe lângă el, plătind şi eu, la ocazii, partea mea de chirie. Familia Dumitrescu – domnu’, doamna şi-o fiică – țineau următoarele două camere, apoi urmau alții, nu-mi mai aduc aminte. Nae pleca de-acasă ca să lucreze pe undeva, că era vară, iar eu mă puneam să-mi fac cafeaua şi să lucrez. Mă închideam în odaie, cu ferestrele acoperite, să fie-ntuneric, şi-ntr-un nor gros de fum de țigară, cu cafeaua potrivită din zahăr pe masă, într-o atmosferă à la Georges Sand sau Eminescu, lucram visând până la prânz, când ieşeam să vizitez barurile şi să am grijă de meditațiile ce-mi aduceau bruma de venit.

Dar în ziua aceea n-am putut avea parte de linişte. Să fi fost vreo zece şi ceva când domnu’ Valentin fu trezit de o ceată de vreo trei-patru femei. Se porni o altercație, la care-am fost nevoit să deschid uşa, şi-n norul de fum ce-a năboit afară, să asist: femeile căutau să-l lămurească pe domnu’ Valentin de ceva, nu-mi dădeam seama ce, iar el refuza cu încăpățânare. Atât am înțeles, când domnu’ Valentin a ridicat mâna sus – cam cum fac indienii prin filmele western – a concediere finală: „Eu n-am nevoie, pun deştu’ şi iau banii, altceva nu-mi trebuie!“ şi-a intrat în casă. Probabil că voiau să-l convingă să-nvețe să se iscălească, mi-am zis – dar de ce?! Că nu se punea problema după câte ştiam – şi ştiam bine. Femeile au plecat scârbite, bodogănind. Am ieşit la cişmeaua din curte să mai iau apă pentru încă o oală de cafea. Probabil auzindu-mă, domnu’ Valentin crăpă uşa dependinței sale, întrebându-mă discret: „Au plecat?“ „Da, zic eu, da’ ce-i toată tărăşenia asta? Ce-au cu dumneavoastră?“ „Eiii! Ele-s învățătoare de la şcoala de aici. S-a aflat că-s analfabet, *şi vor să mă alfabetizeze!*“ „Păi de ce nu le spuneți…“ „Las’ că-i mai bine aşa! Ne mai distrăm şi noi puțin!“ zise domnu’ Valentin luându-mi repede vorba din gură, parcă de teamă să nu-mi termin ideea.

Ce să le spună?! Păi ce altceva, decât ce le-a spus Nae într-o zi, ca să le liniştească, atunci când ceata lor începuse să ne agaseze cu insistenţele. Că veneau uneori şi de câte două ori pe zi, doar aşa, pentru trecere de vreme, şi ca să poată, de altfel, raporta şi activitate. Nae s-a enervat: „Duceţi-vă dom'le şi vă vedeţi de treabă că nu-i cazul! Neam de neamul vostru, luat cu totul, n-are atâta carte cât are omul ăsta!“ şi s-a pornit să le înşire titlurile şi specialităţile domnului Valentin. Au plecat femeile blestemând şi nu prea: ceea ce conta de fapt era c-au putut raporta activitate, ca să-şi justifice sinecura. Totuşi nu puteau trece uşor peste faptul că domnu' Valentin le trăsese pe sfoară, râzând pe-nfundate. Dar ca să-şi fi putut da seama se cerea ceva mai mult decât le putea duce pe ele capul, şi asta nu-i uşor de înghiţit pentru un intelectual – situaţie în care tovarăşele învăţătoare se întâmplau a fi…

Era o plăcere, chiar înaltă plăcere intelectuală, să discuţi cu domnu' Valentin. Parcă-l şi văd, şi aud: „Domnu' Niculăiţă, eu am avut noroc mare de puşcărie grea! Am tăiat la stuf, am fost la Gherla, la Aiud… numai locuri deosebite, cu oameni deosebiţi!“ Când am auzit prima dată un asemenea paradox, mărturisesc să fi rămas tablou, dar am avut bunul simţ să închid gura şi să nu mă manifest cumva, gândindu-mă că, nu de alta, dar poate n-am înţeles bine. Auzi tu colo: *noroc de puşcărie grea!* În urmă mi-am dat seama că omul nu minţea: fusese într-adevăr, noroc, un noroc la care n-au acces decât cei aleşi. Şi aleşi erau într-adevăr, da' nu numai că erau aleşi de securitate şi băgaţi de-a valma în puşcării, ca să se educe – s-au şi educat efectiv! Domnul Valentin Dumitrescu fusese fala baroului din Cluj, două sau trei licenţe universitare, un doctorat la Paris, inutil să mai înşir aici pomelnicul, că pe atunci era simplu fochist de noapte, şi se declara din cale-afară de fericit. „Domnu' Niculăiţă, era ceva să-nveţi de la oameni care ştiau, dom'le! Eu predam franceza, Nichifor Crainic făcea istorie, altul, de altă specialitate, făcea altceva… Numai specialişti în puşcărie, oameni de valoare! Rar poţi găsi o asemenea densitate de valori adunate laolaltă, merită s-o trăieşti!“

Târziu, încoace, când am aflat şi de alte poveşti asemănătoare, şi-am văzut interviurile luate, mai ales veşnic tânărului Petre Ţuţea, am realizat câtă dreptate avea domnu' Valentin. Nenorociţii ăia aveau, şi au de fapt, o măreţie în cuvântul şi gestul lor, şi este, poate, un dar dumnezeiesc faptul că au ajuns în devălmăşie socială cu torţionarii lor. Deşi, sincer să fiu, mă cam îndoiesc să fie posibil ca înţelegerea să ajungă cumva, nu la mintea, care nu-i de fapt, ci măcar la inimă, şi măcar pe patul de moarte al torţionarilor. Raţiuni existenţiale oferă ieşiri remarcabile, şi suficiente pentru viaţa de aici, secului din sufletul lor, pe care poate le-au învăţat dintr-o ştiinţă bine teoretizată şi pusă-n axiome de predecesorii lor de alte culori… C-aşa e-n tenis!

Ţin minte să fi adus de câteva ori discuţia despre inerenta satisfacţie omenească de a vedea pedepsit cumva pe cel care, fiind lângă tine în condiţii obişnuite, s-a transformat în câine turbat atunci când ocazia s-a ivit. Mi-e acum ruşine de prostia mea, căreia nu-i găsesc altă scuză decât tinereţea, dar asta nu mai are importanţă. Domnu' Valentin era totdeauna, şi categoric, împotriva răzbunării

de orice culoare! Ajunsese – şi cum am văzut în urmă nu numai el, ci întreaga generație de nenorociți – la o înțelegere așa de înaltă a condiției umane, că n-avea sens, şi-ar fi fost poate o ruşine dintre cele mai mari, să cedeze unor asemenea instincte, dezumanizante până şi pentru un torționar, darămite pentru un om care avusese şansa unică de a o atinge. Mi-a repetat de câteva ori versurile pe care zicea că le-a învățat de la Vasile Militaru – nu-mi mai aduc aminte dacă mi l-a descris drept „coleg“ sau nu, că şi Vasile Militaru făcuse puşcărie grea:

„Istoviți de chinul foamei
Întâlnii un om şi-un câine,
Şi la amândoi le-am rupt
Din bucata mea de pâine.
De la fapta mea de bine
A trecut aproape-un an;
Câinele îmi este prieten,
Însă omul mi-e duşman!
Şi mă-ntreb atunci, în mine:
Care-i om, şi care-i câine?!”

Şi mi-am adus, într-un târziu, aminte de cuvintele lui Ionel Teodoreanu: „Biet câine!... Glasul cui a zis oare: biet om!?“ şi-am filozofat visând în pustiul înstelat al nopților populate de fantasme venind din veacuri, ca-n poemele eminesciene. Şi-am ajuns şi la o idee încheietoare de pluton: câinele nu e-n stare să-şi schimbe natura, şi-aş zice că nici n-are de ce, pe când omul o face lesne, e periculos de versatil! Câinele a adoptat, fără de sine, o natură care i-a fost pervertită special pentru a-l aservi, şi s-a împăcat cu ea, supunându-se soartei şi iubindu-şi creatorul. Omul – creatorul însuşi – îşi neagă totdeauna natura, dar fără s-o pervertească, ci lepădând-o pur şi simplu când ocazia se iveşte, îmbrățişând o altă natură, uneori cu scuza filozofică de a fi în căutare de sine, de a explora. Această înaltă filozofie lasă totuşi deoparte evidența că „sinele“ este de fapt un produs al imaginației cu care omul a fost pedepsit în viața post-edenică. Îmbrățişând o altă natură, ceri întâi de toate forța cu care s-o impui ca atare asupra semenilor. La nivel de individ, mai ales ajuns la înțelegerea unui om ca domnu’ Valentin, asta duce, într-adevăr, la degradare; la nivel social însă, duce la lupta politică ce oferă scuză torționarului. Iată esența filozofiei domnului Valentin!

Pe-atunci însă, aveam prea puțină înțelegere, şi insistam ca prostul: „Domnu’ Valentin, nu se răsucesc oare în mormânt, nerăzbunați…?!“ „Domnu’ Niculăiță – că ne respectam din cale-afară, ne luam numai la „domnu“ – n-avem, dom’le, cum să ştim! Am învățat în puşcărie – şi pronunța cuvântul ăsta în mod deschis, cu mândrie parcă, accentuându-l – de la Nichifor Crainic, misticul, o poezie care m-a impresionat foarte.“ Şi-mi recita – pentru a câta oară!? – versurile pe care le mai auzisem parcă, de undeva, în ocazii similare:

„Întrebat-am bufnița cea neagră,
Oarba care vede-n întuneric:
«Unde sunt cei care nu mai sunt?»
«Când marele-ntuneric va cădea,
Vei vedea!»“

Şi încheia ridicând degetul a luare-aminte. Aveam pe-atunci neînțelegerea cărnii arzânde, dar şi bunul simț țărănesc de a tăcea, la ocazii, instinctiv. Ceva parcă nu era pentru mine-n regulă! Versurile, într-adevăr, le mai auzisem! Unde? Mi-am adus, într-un târziu, aminte: de la un legionar din Broştenii Vrancei, care făcuse puşcărie grea – vreo şapte sau opt ani la stuf, la Gherla şi Aiud – pentru că bătuse un activist de partid până-l lăsase plăcintă. Era omul umil, însă de-o umilință agresivă, se cunoştea că o adoptă din exterior, lipind-o parcă de natura sa, fără a putea s-o asimileze. Va fi auzit-o şi el cumva prin acele şcoli înalte, în care va fi avut norocul să se caute poate de păduchi cu alde Nichifor Crainic, sau domnu' Valentin, că era foarte mândru de asta, îi dădea o ascendență pe care o afişa cu superioritate.

Asta mi-a dat de gândit: nu ştim, într-adevăr! Numai când marele-ntuneric va cădea… dar atunci nu mai e nevoie, că nu mai ştim, revenim la natura necoruptă, odată cu câinele pe care l-am corupt... Dar legionarul meu nu-nțelesese ideea, el repeta papagaliceşte, cu mândria de a fi avut norocul să fie lângă cel ce crease versurile, de care nici nu ştia poate cine era. Am stat să mă gândesc în urmă: dacă legionarul ar fi fost la putere, alde domnu' Valentin n-avea alt statut, tot o ceapă degerată ar fi fost! Şi-a răsărit domnu' Valentin atunci din amintire, dojenindu-mă cu degetul ridicat spre luare aminte, cum îi era felul: „Domnu' Niculăiță, n-avem, dom'le, cum să ştim, că nu s-a-ntâmplat!“

Tânărul

Motto: „Mais ou sont les neiges d'antan?“
(François Villon)

Era prin 2007. Venind din Cleveland cu soția, aterizam la Bucureşti, pe Otopeni, de unde trebuia să ne ia nepotul, un zbanghiu cu vorba colorată ca a tinerilor din ziua de azi, pe care nu-s în stare s-o mai înțeleg, şi să ne ducă la Focşani. Scăpasem uşor de vamă că n-aveam decât țoale şi alte alea pentru nunta băiatului cel mare, şi-am ieşit, urmat de soție, cu grămada de geamantane pe un căruț de aeroport, în mulțimea care aştepta afară, îngrămădindu-se la ieşire. N-am văzut misitul nostru şi-am intrat în răcori: să ştii că ne-a lăsat dobitocul, mi-am zis, că eu aranjasem cu taică-său, s-o fi încurcat cine ştie pe unde! Dar m-am liniştit repede auzind în spatele meu voce cunoscută, chemând alți doi sau trei tineri pe care nu-i cunoşteam: „*Gionsone*, vino-ncoa bă, uite-i icea!“ Am izbucnit într-un râs homeric, stârnind privirile piezişe şi tăioase ale nevestei, care are o idee foarte precisă despre intelectuali: țapeni, scrobiți, fără să se manifeste cumva prin vreo

slăbiciune sau gest uman – într-un cuvânt, morți. Dar am ignorat privirea, ca de fiecare dată. I-am spus de multe ori, da' nu vrea să-nțeleagă: dacă ăla-i intelectualul, atunci pe mine să nu mă considere ca atare! Se vede că încă mai speră, şi pe bună dreptate: speranța-i visul omului treaz!... Ajunsese într-adevăr o rutină ca ea să-mi arunce acea privire, ori de câte ori ieşeam din canoane, iar eu s-o ignor cu nesimțire. Ce vreți, binefacerile cunoscute ale unei căsnicii durabile de patru decenii… Dar atunci, la Otopeni, aveam o ocazie specială, şi n-aş fi renunțat la râsul meu nici de frica trăsnetului jupiterian, necum a nevestei: din negura unei jumătăți de veac mi-a sărit în amintire Nicuşor Iacob, venind cu Florică şi cu domnu' Inocențiu…

……..……

– Ce picioru' lu' Johnson bă, ăsta s-a şi culcat?! exclamă Nicuşor, începând să ridice încet perna de pe capul lui Georgică, şi pălind pe măsură ce o ridica. Nu se putea opri totuşi – curiozitatea era probabil mult mai puternică decât frica. Într-un târziu se aşează moale pe pat, alb ca varul peretelui: capul nu era acolo! Am sărit repede, de frică să nu leşine, i-am dat un pahar cu apă din coferul de pe masă, şi încet-încet s-a liniştit. A plecat furios, trântind uşa în timp ce ne apostrofa cu năduf:

– Luați, bă, dracului momâia aia de-acolo, ce picioru' lu' Johnson!

A plecat şi Florică Manea, cu nea Inocențiu bodogănind: „Meritați berbeceală serioasă, ar putea omu' să moară…" Am bâiguit noi – eu cu Ticuță Florescu – ceva, că cine l-a pus, că el poartă toată vina, dar a trebuit să recunoaştem că chestia fusese cât se poate de serioasă. Într-un târziu ne-am revenit şi-am început a râde ca nebunii. Nu ne aşteptasem la atâta, piesa fusese montată pentru Georgică Macavei – Tânăru'… „Bă, zic eu la un moment de luciditate, hai să desfacem momâia, cine ştie ce se poate întâmpla şi cu Tânăru'!" Şi iar dă-i, şi râzi, tăvălindu-ne în paturi, şi pe unde apucam...

Eram la 6 Martie – *Sixth of March resort, near Dâmbovitza beach* cum se exprima pe-atunci o prietenă de la engleză – în aripa dinspre interior, paralelă cu cea de pe bulevard, a căminului. În acea aripă, şi deasupra cantinei, stăteau fetele. Eram câte cinci în cameră. A noastră se întâmpla a fi chiar deasupra aleii paralele cu cantina ce ducea de la aripa noastră la cea a fetelor, la poalele castanului mare din față, ce ne dădea o umbră binefăcătoare, mai ales pentru somnul de dimineață până la prânz. Nu-mi amintesc cu certitudine cine erau ceilalți doi – nea Ion Chinciuşan (?), Țucu Cosma (?) – dar ştiu bine trei dintre noi, legați de incidentul pe care începui a-l povesti: eu, Ticuță Florescu şi Georgică Macavei.

Ticuță Florescu

Mă trezisem în ziua aia devreme, cred că nu era nici unsprezece. În orice caz, cantina nu se deschisese încă.

M-am întins în pat, râmboindu-mă pisiceşte ca un copil mic, după recomandările yoga ale lui Mihai Lupu, satisfăcut de odihna binecuvântată care-mi provoca o foame fundamentală. În patul de alături, în intrândul camerei în forma de L, Ticuță proceda la fel.

– Unde-s ăştia, mă?

– De un' să ştiu?! Or fi la cursuri, cine ştie!

– S-a deschis cantina?

– E încă devreme, zisei eu, ridicându-mă şi aruncând o privire pe fereastra deschisă, mai avem o oră şi ceva.

– Hai să ne duşăm! zise Ticuță, şi se sculă să-şi ia prosopul, pasta, periuța şi săpunul, ca să plece la baie, care era cam la mijlocul culoarului lung al etajului. Dă să ocolească masa din centru ca să iasă din cameră, când începe să se uite insistent la patul lui Georgică, aflat după colț de patul meu. Îi venise o idee! Zice:

– Mă, ce-ar fi să-i facem una lu' Tânăru'?

– Adică ce?

– Hai să facem o momâie din hainele lui, şi s-o punem exact cum doarme el, să vedem ce-o să zic' atunci când vine.

– Ticuță, eşti un geniu!

Şi nici una nici două, ne-am pus pe lucru! Că aşa era la vârsta aia: între cuvânt şi faptă nu încăpea gândire. Cum ar zice D. D. Roşca, orice moment de gândire omoară acțiunea în faşă, iar noi eram mai ales acțiune! Acum suntem mai ales gândire… când se-ntâmplă să ne aducem aminte de ceea ce trebuia să facem…

Georgică

Era şi uşor de altfel de făcut aşa momâie: Tânăru' era băiat ordonat. Pantalonii verzi de tergal de culoare verde-nchis, pe care-i purta în cămin, împreună cu bluza cu mâneci lungi, tot dintr-un material sintetic şi de aceeaşi culoare, ieşeau discret, păluite frumos, de sub perna unui pat impecabil făcut în acea dimineață. Pătura era întinsă reglementar, perna bătută n-avea cute. Mai era şi altceva: în fiecare după-amiază negreşit, Tânăru' dormea într-o poziție inconfundabilă, marcă personală: îmbrăcat cu pantalonii şi bluza de care vă ziceam, pe burtă, cu o mână sub el, cu cealaltă sub perna care-i acoperea capul, aducându-i întunericul şi liniştea odihnei binecuvântate. Picioarele şi le-acoperea cu colțul păturii, şi aşa rămâneau: cum se culca Georgică, aşa se şi scula, că avea un somn din cale-afară de liniştit! Cum ziceam, nimic mai simplu dar, să faci o momâie care să-l imite întrutotu-n somn!

Şi-am şi făcut-o la iuțeală, dintr-o pernă şi nişte cearşafuri, cu care-am umplut pantalonii şi bluza, culcând-o apoi în poziția caracteristică, cu perna pe cap şi picioarele acoperite. După care ne-am dus râzând la baie să ne bălăcim fericiți, fluierând şi cântând sub duş. Ne-am bălăcit, am venit înapoi în cameră, am mai râs una, gândindu-ne la ce-o să urmeze şi comentând copios: ce uşor e să păcăleşti

oamenii când au obiceiuri aşa de fixe! Am uitat însă, vezi bine, că oamenii cu obiceiuri fixe nu-s chiar singuri pe acest Pământ…

Nea Inocenţiu

Nicuşor Iacob

Florică Manea

Nea Inocenţiu, Nicuşor Iacob şi Florică Manea stăteau în camera de vizavi de noi pe culoar la cămin. Ei erau totdeauna, negreşit, primii la masă când se deschidea uşa cantinei, indiferent dacă era dimineaţa, la prânz sau seara. Şi tot negreşit, înainte de a pleca la masă, sau/şi când se întorceau de la masă, treceau pe la noi prin cameră, aşa… pentru trecere de vreme. Eu şi cu Ticuţă uitasem de asta! Cât ne-am sucit şi-nvârtit noi prin cameră, cât ne-am spălat şi-am aranjat pe Georgică, numai bine că s-a deschis şi cantina. Alde Nicuşor, cu Florică şi cu ne Inocenţiu, ca de obicei, primii la uşă, că veneau de pe la facultate – avuseseră ceva cursuri. Aşa că până să ne îmbrăcăm noi, că mâncam ceva mai târziu, ba chiar spre sfârşitul programului de masă, pân' nu-ş' ce, îi vedem intrând pe toţi trei în cameră, tocmai la moment ca să ia act de obiceiul cel fix al Tânărului. C-aşa e omul: îl deranjează obiceiul fix al oricui, în afară de-al său personal – acela e un dat, problema ălorlalţi, nu a sa! Nepartea lor, dar mai ales a lui Nicuşor, cum vă povesteam. Dar nu s-a terminat aici…

După plecarea lor precipitată, pică-n loc şi Tânăru', că fusese direct la masă, venind de la ceva cursuri. Eu cu Ticuţă, ne luasem cu râsul, cum vă spusei, şi n-am apucat să desfacem momâia, aşa că Georgică a găsit-o exact aşa cum o pusesem să doarmă... „Fir-aţi ai naibii, nu vă mai săturaţi de goange… nu mai poate omu'…" Dar nu tu speriat, nu tu leşin cum ne închipuiam noi, nimic! Stenic din cale-afară, Georgică a aruncat celelalte ţoale din momâie, şi-a luat pantalonii de tergal şi bluza, s-a îmbrăcat şi s-a culcat exact în poziţia obişnuită, fără să mai întrebe ceva; bag seamă că-i era degrabă, întârziase la program. Noi am tăcut mâlc, făcând pe nevinovaţii, şi-am plecat la masă, sau pe nu ştiu unde, încă pufnind în râs. Pe la trei după masă ne-am întors, pentru somnul necesar pân-la masa de seară. Tânăru' dormea dus, exact aşa cum îl lăsasem când plecasem. La şase seara se deschidea cantina. Alde nea Inocenţiu, cu Florică şi cu Nicuşor trebuiau să fie, ca de obicei, la uşa cantinei! Şi tot ca de obicei au trecut prin cameră pe la noi, aşa, d-un fason…

– Ce picioru' lu' Johnson, bă nesimțiților, n-ați desfăcut nici acum momâia asta? strigă Nicuşor din cale-afară de enervat de nesimțirea noastră. Şi trânti cu sete un pumn în spinarea momâii, cam aşa cum ai da'ntr-o pernă ca s-o scuturi bine. Aia n-a fost ziua lui cea mai bună…

Boema tinereții noastre

Motto:
„La Bohème, la Bohème,
Ça voulait dire, on est heureux...
La Bohème, la Bohème,
Nous ne mangions qu'un jour sur deux...
.....
La Bohème, la Bohème,
Et nous avions tous du génie..."

(Charles Aznavour, *La Bohème*)

Am uitat, de Sfântu' Neculai, c-ar fi de datoria mea să fiu şi „moş" darnic. Abia când mulți dintre colegi şi amici, atunci când m-au felicitat – merçi! chiar îmi vine să cred c-aş avea şi eu oleacă de merit în existența mea! – au făcut aluzie la ghete ce trebuie umplute ş.a.m.d., mi-am adus aminte de datoria care mă cheamă de două milenii... M-am luat cu altele, multe şi plăcute, care-mi umplu viața cu prisosință, başca lenea ancestrală ce se infiltrează aşa de subtil în viața noastră, dându-i uneori chiar sens... Şi cum se-ntâmplă de obicei la aşa ocazii grăbite, atunci când capul şi inima îți sunt pline de amintiri pe care crezi că le poți povesti la moment, n-am fost în stare să-ncheg, la momentul nevoii, nicio poveste cu cap şi coadă, pe care s-o arunc în ghetele aşteptânde de Sfântu' Neculai. Până am primit mesajul Silviei, care m-a tras către paharul visării... Şi din prea plinul acelei visări – mai bine mai târziu decât niciodată! – a ieşit o poveste pe care mă grăbesc a v-o spune şi vouă, povestea unui crâmpei de viață boemă. Chiar dacă v-ați încălțat cu acele ghete fermecate, nu-i târziu ca dar de Crăciun...

Vezi bine, Silvia s-a gândit să-mi facă o surpriză, şi-a reuşit din plin! Mi-a trimis imagini din Bucureşti şi din Paris. Multe dintre cele din Bucureşti nu-mi mai spun nimic acum. Cele din Paris sunt însă exclusiv poze cu producții ale boemei pictorilor din Montmartre, având pe fundal melodia celebră, interpretată aşa cum o ştim de nu mai puțin celebrul Aznavour al tinereții noastre. Asta mi-a adus într-adevăr imagini ale Bucureştiului de-acum patruzeci-cincizeci de ani, din pozele amintirii mele, poleite de-a lungul timpului de imaginația proprie. Erau vremuri fericite, când mâncam exact ca-n Boema lui Aznavour, odată la două-trei zile, şi nu chiar pentru a face sau menține o siluetă, ci pur şi simplu ca să trăim. Şi-abia acum realizez că aveam un scop ascuns rațiunii noastre din totdeauna, dar mai ales rațiunii noastre de-atunci: acela de a ne pune amprenta pe frontispiciul veşniciei, ca orice gândac de treabă...

Pe-atunci trupul ne servea excelent: mâncam precum cămila, pentru timp mai lung, că nu se prea ştia când mai prindem ocazia. Mi-amintesc de figura otrăvită a lui Mircea când a venit odată acasă seara târziu. Stăteam atunci la Mitică în Berceni, rudă cu el prin alianță, într-un bloc nou pe la etajul trei sau patru. Un apartament cu patru camere din care noi ocupam una, dormind amândoi într-un pat improvizat, şi hrănindu-ne cu ce se-ntâmpla. Aveam un sac de plastic plin cu slănină de porc – că o adusesem de-acasă la Crăciun şi eu şi el – dar oricum, tot era nevoie de ceva variație peste slănina cu ceapă otova, dimineața, la prânz şi seara. Aşa că mâncam şi noi ce-apucam şi pe unde-apucam, până când ni se spunea să ne oprim – nu era pricină de supărare, nu ne permiteam luxul ăsta! – sau nu mai era de mâncare. Vorbind de luxurile ce ni le permiteam, erau foarte puține. Aşa ca-n seara de care ziceam c-a venit Mircea furios acasă. De ce era furios? Nu se educase de-ajuns: îşi permisese luxul scârbei!...

„Am fost, povestea el, la unchiu-meu, la o oală de sarmale. Am stat la masă toți, şi mai rămăseseră ca la vreo două-trei kilograme de sarmale, la care mă uitam galeş, cam cum te uiți la un cireş copt întâi. Au făcut greşeala să mă invite să mă satur... şi i-am lăsat, mare şi devreme, bătând mărunt din buze-a pagubă: le-am mâncat eu pe toate! Îmi pusesem burta la cale ca pe vreo săptămână. Am mulțumit, am plecat, da' se vede că m-au blestemat ceva. Că stăteam în stație la Chibrit să iau troleibuzul ca să viu încoace, şi fumam absent, mulțumit de ispravă, gândindu-mă la huzurul câtorva zile lipsite de griji, când mi s-au încâlcit ochii într-o mâță moartă... Am pierdut mâncarea pe-o săptămână, îmi vine să mă spânzur! Cum de-mi pot permite să fiu şi scârbos? O să trebuiască să am mare grijă de asta...!“

Şi-a avut grijă! Că nu mult dup-aia am constatat că sacul de plastic avea darul de-a face slănina să râncezească, mai ales dacă era şi temperatura de-afară adecvată. C-am găsit vreo două bucăți de slănină cu bărbi de mucegai lânos pe ele, de-a trebuit să le curățăm cu mare grijă ca să le putem mânca. Mircea nu dădea semne de afectare, ceea ce-nsemna că se reeducase într-adevăr, nu mai erau probleme. Dar, de orice eventualitate, am lăsat sacul deschis pe balcon, ştii colo, ca să aibă slănina aer, să nu mai prindă mucegai... Am uitat, vezi bine, că trăim între oameni... A mers o vreme normal, chiar ne bucuram de ideea de-a lăsa sacul deschis, până când vecinul de deasupra a decis să-şi scuture covorul, că n-avea aspirator, şi vă-nchipuiți... Dar educația a prins bine, că ne puneam de fiecare dată să curățăm slănina cu aplicație – aveam şi ochii buni pe-atunci – şi mâncam apoi fără probleme, cu aceeaşi poftă, dată de-o foame ce ne sta parcă-n gât, răspândindu-se repede la tot trupul... Probabil că ceapa sau, la ocazii, prazul şi usturoiul contribuiau cu ceva la sănătatea noastră de-atunci, că nu prea văd cum de-am putut răzbate cu aşa regim culinar. Dar am răzbătut, vezi bine, şi-am ajuns chiar să ne şi amintim cu jind de acele vremuri fericite... La Bohème, ça voulait dire, on était jeunes...

Cu accentul ei neaoş „arghelenesc“, doamna Moldovan ne invită amabilă, după ce toți ai casei fură serviți decent, cum se cuvine: „No, luaț' dradjii mgnei, e-a-vost' tăt' ghe-acuma!“ Şi n-am stat pe gânduri: am mâncat şi oala cu ciorbă şi

cratița cu tocană și... tot ce mai rămăsese pe de lături, cu mare aplicațiune... și-am terminat de mâncat cu mult înainte ca ei toți patru să fi terminat... Bag însă de seamă că era un spectacol să ne vezi mâncând, eu de-o parte a mesei, Mircea de cealaltă, față-n față ca doi adversari redutabili, așa că din când în când ei mai și uitau să ducă la gură privindu-ne. Mai ales băieții, Tudorel și Cătălin, erau parcă pierduți în admirație spre totala satisfacție a părinților, domnu' și doamna Moldovan, și a bunicei Buni – chiar așa îi și ziceau copiii – doamna Bodea, care nu mai prididea să ne servească – Dumnezeu s-o hodinească în pace! Că domnu' Moldovan, inginer constructor – construise multe dintre blocurile din Bucureşti, și chiar și pe cel în care stăteau ei atunci – le povestise copiilor ce-nseamnă să fii student, însă ei îl priveau cu oarecare neîncredere: basme băbești! Cum poate exista așa ceva?!...

Să mă întorc în urmă și să vă spun povestea prin care-am nimerit în acea minunată familie. Doamna Albici, bibliotecara de la fizică, mă cheamă odată deoparte: „N-ai vrea o meditație la fizică și matematică pentru un băiat bun?“ Mănânci, calule, ovăz? Și pe scurt, îmi dă telefonul familiei Moldovan. I-am chemat la telefon, le-am spus că vin din partea doamnei Albici, și m-au invitat odată să văd elevul, Tudorel, care era în ultima clasă de liceu. M-am dus. Stăteau în Pajura, pe linia troleibuzului 87, aproape de piață. M-am prezentat, săru' mâna, am făcut fasoanele de cuviință: «eu nu m-angajez până nu văd ce poate elevu'!...», am stârnit admirația scontată, și m-am tras deoparte cu Tudorel. Avea un birou singur! Mare lucru, însemna că-i dedicat! „De ce vrei meditație?“ „Păi, ca să-mi dau seama... nu prea știu...“ „Ia hai să vedem!“ Și-am deschis o culegere, nu-mi mai aduc aminte care, da' era una în vogă pe-atunci, și-am început: ce zici de asta, da' asta, da' asta, și-am continuat din ce în ce mai mirat. Băiatul nu numai că rezolva problemele cu ușurință, da' se cunoștea că nu tocise, avea o logică impecabilă, pe care o folosea cu o ușurință ieșită din comun. La ce naiba-i mai trebuia unu' ca mine? „Mă, tu chiar vrei să faci meditație?“ „Da, sigur!“ Aici părea să fie foarte ferm. „Păi de ce... că nu văd să ai nevoie?!“ Aici o cam scălda: „Păi ca să-mi dau seama... nu prea știu...“ Stereotip!

Ne-am tras apoi în bucătărie unde trona Buni – bucătăreasa ce hrănea toată familia. Chestia cu bucătăria era, din nou, una dintre piesele mele forte: «știți, bălmăjeam eu, stârnind admirația, în bucătărie e mai intim, nu-i chiar așa oficial...» Dar mai era și-o strategie... poate se mai lipește câte ceva... că de foale nu uitam niciodată. Și-am început prin: „Eu nu m-angajez!“ Aici jucam foarte sincer. „No, da' ghi șé dragule, n-o șchi baiatu' chiar gnimgnica?...“ „Nu-i vorba de asta, doamnă, din contră, băiatul e din cale-afară de inteligent, n-are nevoie de meditație, vă pierdeți pur și simplu banii chiar degeaba!“ „No, nu dragule, nu gné lăsa, Tudorel are gnevoie, șchim asta, nu gné lăsa rogu-che!“ „Doamnă, vă iau banii de pomană, nu merită! Băiatul e extrem de inteligent și dedicat! Eu n-am ce mai pune la asta, ba chiar aș zice că mai mult stric...“ „Ooo, dragule, da' asta nu-i aghevărat! Rogu-che... No, mamă, dă-i ghegrabă șeva ghi mâncare lu' domnu' Mazilu!“ Eram încă domn, bag samă, nu-ncepusem încă a mânca. „No, dragule, șe-i vré tu să mănânși?“ întrebă Buni de colo, intrându-și în rol. Aici domnu Moldovan –

Dumnezeu să-l hodinească în pace! – interveni c-o greşeală tactică, pe care poate nu şi-a iertat-o mult după aceea. „No, Buni, nu-ntreba! Pugne pe masă, şi dac-o rămâgne şeva, eu răspund!“ Şi o farfurie de ciorbă, un grătar cu cartofi, ceva cozonac şi prăjituri dispărură în cinci minute. Am lăsat masa curată, sub cinci perechi de ochi mari cât cepele, ca să nu mai vorbesc de Benu cățelul, care se uita la mine atent, rotindu-şi capul într-o parte şi-n alta, cum fac de obicei câinii când se uită atent şi nu pricep! „No, Buni, vez' amu'?“ îşi reveni domnu' Moldovan cel dintâi, trezindu-i pe toți. „No, dragu' mgneu, da' asta-i mgninugne mare!“ „Nu-i gnişi o mgninugne: când ai ghe-a faşe c-un stughent nu-ntreba, pugne-i să mănânşe, şi dacă n-o mânca, a mgneu a hi păcatu'!“

Domnu' Moldovan trăise pe vremuri, la Timişoara, adevărata boemă studențească, şi admira tot ce era legat de ea. Iar eu se pare că împlinisem ceva dorințe secrete. Mai întâi precumpănea sinceritatea: faptul că le-am spus că băiatul e din cale-afară de inteligent şi nu merită să strice banii degeaba a avut tocmai efectul contrar! Apoi era ideea de boemă în sine, în care domnul Moldovan voia să-şi introducă feciorul, pentru a-i da gustul de intelectualitate adevărată, de clocot al ideilor, care numai la tinerețe răzbat spontan în vorbe, la o cafea... şi-o țigară... De-ajuns c-am acceptat, că ce mi-am zis: dacă oamenii tot vor să piardă banii mai degrabă să-i ajut eu decât altul! Că, nu de alta, da' cu-aşa baftă rar te'ntâlneşti! S-a dovedit a fi o plăcere! C-o urmă de decență, îmi făceam datoria, la orele de 'meditație', să-l întreb pe Tudorel dacă-s probleme la şcoală – desigur probleme de matematică sau fizică – la care dorea asistență. Nici vorbă! Răspundea invariabil: n-am treabă! Aşa că m-am apucat să-i spun poveştile care mi-au încântat copilăria: despre relativitate, mecanică cuantică, geometriile neeuclidiene, Einstein, Feynman, Fock etc. Toate împănate la ocazii cu ecuații pe măsura înțelegerii lui. Dar adevăratul scop al 'meditației' s-a vădit în urmă când, la primii bani pe care, cu vinovăție, i-am luat, am cerut voie să-l iau pe Tudorel cu mine... la o cafea. Parcă asta şi aşteptau: pe cineva cu care băiatul să vrea să comunice şi să aibă şi ce comunica, să se ducă să se distreze, un anturaj pe care să-l agreeze, ce mai încolo şi-ncoace! Şi-am avut astfel, fără să vreau, norocul să trec unul dintre cele mai grele examene ale vieții mele, dar ce zic eu, ale vieții unui om în general: examenul de intrare în inima unor ființe... Nu tu întrebare «no, da' ugne vă duşeți?» nu tu «da' când vigne înapoi?» – nimic. Doar un „no, duşeti-vă dradjilor, şi petrecere frumoasă!“

Şi ne-am tot dus! Mai întâi pe la Albina, care-şi avea pe-atunci intrarea în pasajul Mercur, lângă cantina universității, unde boema studențească-şi făcea veacul în altercații fără sfârşit. Mai ales studenții de pe la matematică, geografie şi arhitectură, care era chiar vizavi, pe Academiei. Acolo, la Albina, era „sediul“: nu se bea decât cafea filtru, pe care-o saturam cu zahăr, şi pepsi. Apoi ne-am dus pe la „minister“, la Union-ul de la parterul blocului turn din Piața Palatului. Acolo se mai putea bea şi altceva la ocazie, erau intelectuali mai de rasă, pârliții de studenți nu se prea îngrămădeau. Ne-am purtat apoi pe la Colonade, pentru un lichior de banane şi-o cafea filtru, pe la Tic Tac pentru a citi epigramele intelectuale de la closet, la Katanga pentru un gin fizz, la Tosca lângă căminul 6 Martie... Da' pe

unde n-am fost?! Tudorel parcă-nflorea! Era încântat de atmosferă, pe care-o savura liniştit, cumpătat, pe-ndelete. S-a legat o prietenie care a răzbătut peste ani, de momentele căreia ne-aducem aminte cu drag la ocazii, la un pahar...

De fiecare dată când mă duceam la „lecție“, negreşit, era... mâncarea! Au ajuns în urmă de-mi dădeau şi pachet, mai ales în timpul când eram în Berceni, cum vă ziceam: „No, dragule, du-i şi lu' Mircea!“ Că le povestisem cu mare haz de el, de Ardeal, şi de cum «câineam» noi doi – verb inventat de Mircea ad-hoc pentru a reda culoarea vieții ce-o trăiam. Şi-o reda din plin, cum vă spusei! Până când, odată, doamna Moldovan mă ia direct: „No, dragule, da ghi şé n-aduci şi pe Mircea la cină?! Căz' tare gne-ar bucura să-l cunoaşchem, că-i arghelean ca şi noi!“ Am început a face fasoanele de rigoare: „Dar, doamnă, nu se cade...“ „Gata, s-a hotărât!“ îmi tăie domnu' Moldovan actul, intuind că abia aşteptam s-o şi facă. „Când vii data viitoare, vii cu Mircea!“ Şi-aşa a şi fost, de-am ajuns noi, doi maeştri redutabili în ale boemei, şi-n ale mâncării, c-un cuvânt: în ale „câinitului“, să dăm spectacolul de care vă spuneam, în fața unei familii fericite. Ca să nu mai vorbesc de Benu cățelul, care dădea şi-acum bucuros şi repede din coadă, ca de obicei, răsucindu-şi capul într-o parte şi alta, cum fac, tot ca de obicei, câinii când se uită atent şi nu-nțeleg...

Metodă de calibrare a termometrului din fereastră

Motto: „À l'ombre des jeunes filles en fleurs...“
(Marcel Proust)

Am observat ceva ce poate toți trăim, dar puțini dintre noi au şi curajul s-o recunoască. Eu o recunosc deschis, şi nu pentru că-s erou, Doamne fereşte! Dar am observat că-mi uşurează viața prin bucurii multiple, prin percepții neîngrădite. Anume, *trăim în umbra copilăriei*. Şi mi-am explicat şi de ce, şi cred că-i bine s-o spun deschis spre folosul comun. La vârsta copilăriei simțirile sunt vii, acumulările bogate, experiențele sunt stocate pentru beneficiul vieții ce va urma, sub toate aspectele ei, atât individuale cât şi sociale. Asta-i explicația, că alta nu poate fi, n-are de unde! Sau, mai bine zis, cinstit să fiu, alta nu pot eu găsi! Am luat un drum în viață, care ne-a înstrăinat de noi, când puteam lua altul care să ne continuie în armonie. Întrebarea: oare ce puteam fi? şi mai ales: oare unde-a început totul? ne determină să căutăm mereu momentul în care s-a sfârşit copilăria, că acolo e începutul sfârşitului...

Ziua începea magnific! Raza de aur din vârful pinilor bătrâni din partea de răsărit a poienii aducea bucuria soarelui blând de toamnă târzie, care te îndemna să ieşi ca să te bucuri de lumină, precum gâzele întârziate ale poetului. Mi-am propus aşadar să strâng frunzele toamnei, nu de altceva, dar ca să mă mişc în soare. Pentru care se cere neapărat o butelie de vin bun, neapărat negru, pentru resveratrol, cum ne recomanda Florina – Dumnezeu s-o hodinească-n pacea Lui!

Dar n-a fost să fie numai atât. Parcă pentru a mă răsplăti pentru ceva, ziua ținea cu tot dinadinsul să mă gratuleze „cu asupra de măsură“ cum iarăşi zice poetul. Am ieşit în soare să mă-mbăt de lumină, aproape de prânz, părăsind masa de lucru, de care m-am rupt c-o gură de vin. C-aşa procedez totdeauna când vreau să-mi întrerup activitatea intelectuală, care la mine are conotație de slujbă religioasă, şi de care nu mă pot desprinde decât dacă mă impurific. E ca un ritual: nu se permite decât cafeaua!...

Cafeaua mai are încă, aşa cum avea pe vremuri, ceva de mit, cum zicea odată Adam al nostru. Pe acele vremuri mai era încă şi țigara, dar ea m-a părăsit de mult, să tot fie vreo cincişpe-şaişpe ani. Mi-a fost un timp şi ruşine, mai ales de Ionel Teodoreanu, care făcea apologia tutunului în a lui *Masă a Umbrelor*, la care am subscris entuziast: „Sărmani apostați ai tutunului! Dacă ați fumat, sigur veți mai fuma. Iar dacă n-o să mai fumați, degeaba ați fumat!“ Eu am fumat, dar sigur n-o să mai fumez. Mi-a fost un timp ruşine, cum vă spuneam, dar am realizat că nu-i cazul: nu eu am lăsat tutunul, el m-a părăsit! Aşa, deodată! Mi-amintesc să fi umblat vreo două luni de zile cu ultimul pachet de țigări în buzunar, până când m-am săturat, şi l-am dat unuia care-mi cerea o țigară... Şi m-am împăcat cu mine. Sper totuşi să nu fi fumat chiar degeaba...

Dar... să-mi revin! Cum vă ziceam, ziua-şi propusese parcă să mă retribuiască pentru ceva – ce-o fi? – şi-am ieşit în soare, ducându-mă către stradă să ridic poşta din cutie. În teancul de hârtii – un plic matlasat, adresat mie. Țin’ să fie, țin’ să fie, puicuşorule! Era de la Şerban Georgescu, Aleea Callatis, Bucureşti. Ce-o vrea Joe de la mine? mi-am zis şi de ce în plic matlasat? Nu era mai uşor să mă contacteze prin e-mail, ca de obicei? Am uitat, vezi bine, că plicul matlasat conține ceva fragil, şi-am lăsat morişca să-mi umble-n voie, savurând momentul pe-ndelete. Mi-am turnat un pahar de vin, am gustat, şi-am început metodic, prelungindu-mi plăcerea, mai întâi prin a căuta adresa în Google: m-am uitat de sus la blocul lung, aproape de Valea Argeşului, unde Aleea Callatis face un cot mic brusc, încercând a ghici la care scară a blocului stă Joe. Pe vremuri pe-acolo nu prea erau blocuri... n-aveam reper cunoscut decât strada Valea Argeşului...

Abia într-un târziu am deschis şi plicul. Conținea un disc cu fişier semnificativ: *17 sept 2011*. Bunul Joe! Mi-a făcut una dintre cele mai plăcute surprize! M-am uitat mai bine şi la adresă: scrisul lui, aşa cum i-l cunoşteam bine de acum patru decenii şi ceva, şi cum îl am încă într-un caiet cu cursul lui de teoria solidului. Am golit paharul şi m-am apucat să deschid fişierul. Lucruri cunoscute: cartea noastră, aşa cum a garnisit-o Costel Boca, lansarea lui Radu, bătrânul Salamanca, nepoții în *Generația viitoare de fizicieni!* a Silviei – dac-ar şti, săracii, ce li se pregăteşte!... – întâlnirea din 17 septembrie curent. Am trecut cu nerăbdare prin toate, şi-am constatat cu bucurie nespusă că erau mult mai multe poze decât ştiam eu, majoritatea noi şi necunoscute. Bunul Joe! S-a gândit poate să nu mă plictisească, deşi nu-i cazul: oricât de mult m-aş uita, parcă tot nu-i destul! Mi-am umplut din nou paharul, şi m-am întors la Bookfest-ul din 25 ale lui mai curent. Ceva nu era-n regulă! Ce putea fi? Am luat-o iar şi iar de la capăt, până-n fine am

realizat ce mă tracasa: rochia roşie, lungă, a lui Miky Naum! Pe Miky nu mi-o pot închipui decât cu minijupă! Unde-i, Doamne, minijupa...?

Şi, gustând din vinul prieten, m-am lăsat pe scaun, în voia amintirilor primei noastre tinereți, când făptura mignonă a lui Miky era intrinsec legată de delicata minijupă-safran...

Laboratorul de electricitate, de la etajul întâi al clădirii din strada Academiei, pe latura perpendiculară celei pe care se afla amfiteatrul Negreanu, paralelă cu clădirea Arhitecturii. Mesele experimentelor erau orientate de preferință în lungul încăperii laboratorului, cele din mijloc paralele una cu alta. Se nimerise atunci ca echipele noastre să lucreze la mese vecine în centru: eu cu Mihai Lupu la o masă, Miky, cu Madi Plopeanu parcă, sau cu Lia Baciu, nu-mi aduc bine aminte, la masa paralelă din fața noastră. Funcția de şef de grupă-mi cerea să duc condica la asistent, cu raportul de prezență, timp în care Mihai se ocupa de obicei de montarea circuitelor vechi de când lumea, legând module de lemn înnobilat de patina vremii... M-am întors, după raport, către masa experimentului nostru, când m-a izbit una dintre cele mai stranii imagini, pe care-o păstrez în viață cu sfințenie, ca pe-o icoană.

Priviți din perspectiva mea de-atunci, Mihai şi Miky – la masa experimentului ei, cu spatele către masa noastră – erau parcă legați printr-un pantograf: se mişcau aplecându-se înainte şi apoi ridicându-se, perfect paralel, şi-n acelaşi ritm. Mişcarea lui Mihai reproducea identic mişcarea lui Miky! M-am apropiat surprinzându-l pe Mihai cu întrebarea: „Ce dracu faci, mami?“ (C-aşa ne aveam noi de la Flary! Eram în perioada apelatului cu „mami“.) El s-a scuturat ca după o reverie, răspunzându-mi totuşi cu siguranța savantului care ştie totdeauna ce face: „Mami, calibrez termometrul din fereastră!“ Într-adevăr, în fereastra laboratorului era un termometru de lucru, dar nu părea să necesite calibrare. Arăta atunci precis cin’sprezece grade minus, că era adânc în ianuarie sau februarie. Am făcut o schimă de nedumerire, la care Mihai s-a pus să elaboreze pentru a mă lumina: „Vezi tu mami, minijupa lu’ Miky e scurtă, dar nu aiurea, ci proporțional cu gerul de-afară: e cu atât mai scurtă cu cât geru-i mai mare! Ieri erau minus zece grade, şi-am notat lungimea minijupei. Azi sunt minus cinşpe, şi minijupa e c-un deget mai scurtă.“ Am rămas interzis! „Cum dracu poți tu să vezi o aşa diferență?“ „Am repere precise mami! Ia priveşte!“

Abia atunci am băgat de seamă că, într-adevăr, ținta privirii lui Mihai era minijupa lui Miky, mai precis tivul, care se mişca alene, parcă îngândurat, pe lujerul piciorului delicat, marmorean, replicând mişcările lui Miky, care se apleca asupra mesei de lucru, pentru a fixa contactele circuitelor. Am urmărit, cu ochii cât cepele, mişcarea tivului, care se făcea parcă la altă scară de timp, cu încetinitorul, şi se oprea, şăgalnic, parcă zâmbind complice, tocmai la moment, pentru a lăsa imaginației aprinse sarcina de a ghici divinul ce începea de-acolo de unde el se oprise. „Vezi, mami, continuă Mihai trezindu-mă aproape brutal din reverie, minijupa se opreşte, pe amândouă picioarele, exact cu un deget mai sus decât ieri la laboratorul de moleculară. Iar ieri erau minus zece grade. Nu-mi mai trebuie termometru ca să ştiu ce temperatură-i afară!“

Unde-i, Doamne, minijupa? Am retrăit momentul lăcrimând, şi sorbind alene din paharul de vin ce mă-nsoţea în periplul meu prin timpurile astfel reperate. Şi cu blestemul ce mă leagă, m-am apucat a filozofa: aşa a început ştiinţa, din necesitatea de a folosi reproductivul natural în scopul conservării vieţii. Aici nu numai memoria ancestrală îşi spune cuvântul, dar şi spiritul de observaţie al individului, care-i decisiv în competiţia biologică şi socială. Mihai, fizician redutabil în formare, era în stare să măsoare temperatura ambiantă c-un termometru ce nu dă greş! Cum dracu' de-o fi observat el fantasticul fenomen? Nu mi-am putut-o explica decât prin faptul că Mihai a fost, totdeauna, un student eminent, model de urmat... Aşa că... mulţumesc Joe, pentru darul ieşit din comun!

Poveste de Crăciun...

Motto:
„Rien ne manque à Vénus, ni les lis, ni les roses,
Ni le mélange exquis des plus aimables choses,
Ni ce charme secret dont l'oeil est enchanté,
Ni *la grâce, plus belle encore que la beauté*."
(Jean de la Fontaine, *Adonis*)

Cu prilejul urărilor ce ne trimite de Crăciun, Mihaela Grigoreta, domnişoara Coban a copilăriei noastre, actuala doamnă Stoica, venerabilă şi mândră bunică, ne trimite şi-un sâc! Că ea are 44 de ani acuma, de când s-au căsătoritără. Acu' se naşte-o întrebare, vorba poetului: de ce ne dă ea cu sâc? Că noi n-avem încă 44 de ani, sau pentru alt motiv mai subtil?!... Fără a-i da cu presupusu', ca nu cumva să se creadă că-s rău intenţionat, avansez ideea bucuriei, mai ales că doamna Migri ne-aduce mereu vorba de „noi doi şi-un pisoi". Pisoiul e marca liniştii senectuţii line, în zilele lungi de plictis comun datorat îndelungatei iubiri. Doamna Stoica ne sugerează merit comun al partenerilor de afacere în realizarea întreprinderii, dar faptul se cuvine încă dezbătut, având noi ştiri destul de sigure despre anumite antecedenţe ale acestei întreprinderi. Ştirile cu pricina se referă la începuturi, într-un cuvânt la primele meeting-uri ale afacerii ce tocmai se-ncheia, care-a şi pus bazele întreprinderii, ce s-a dovedit în timp atât de solidă încât garantează chiar şi-un sâc din partea asociaţilor.

Mă văd într-o după-amiază târzie de iarnă, acum patruzeci şi patru de ani. Era timpul când de obicei ne pregăteam de întâlnirea de seară. Pregăteam mai ales batiste curate, ca să nu cumva să ne facem chiar de ruşine la momentul sărutului, că se lăsa tare frig seara. Era încă lumină afară în ziua aceea, când Ducu Stoica trecea zâmbitor cu pasul lui uşor săltat, parcă distrat, pe aleea ce ducea către intrarea cantinei de la căminul 6 Martie. Cu mâinile în buzunarele paltonului scurt, că era, cum zic, adânc în iarnă, cu căciula-şapcă din piele blănită, tipic pusă cam zbanghiu, aşa... cu cozorocul cam într-o parte – marcă destul de personală – se îndrepta, o ştiam cu toţii, spre intrarea blocului fetelor, vecină cu cea a cantinei, ca s-o aştepte

pe Migri. Intra în holul blocului, apoi în sala de aşteptare, se dezbrăca de palton, îl punea pe unul din scaunele joase, cu căciula peste el, se aşeza trântindu-se alături pe un alt scaun, şi se punea pe aşteptate. Aşa-l găseam de multe ori, în sala de aşteptare a blocului, coleg de suferinţă, când peste un ceas ori două mă duceam şi eu s-aştept pe Crina în holul de la intrare. În seara aceea am avut însă o revelaţie majoră: Ducu mi-a arătat până unde poate merge inventivitatea unui fizician în materie de viaţă!

Am intrat în holul blocului hotărât s-aştept şi eu, când mi-a atras atenţia Ducu din sala de aşteptare, cum zic, concentrat, cu obstinaţie demnă de o cauză superioară, asupra unei lucrări aparent migăloase. M-am apropiat, şi-am constatat că lucra cu o ghilotină chinezească de unghii asupra unei bucăţele de hârtie. Nu era pur şi simplu o hârtie ordinară, cum mi-a explicat el mai târziu, ci pliată complicat în stilul origami-ului japonez. O cresta fantezist pe margini, şi-ntr-un târziu desfăcea făcutul, privind pentru o vreme cu satisfacţie modelul obţinut, după care îl împăturea din nou. Dacă satisfacţia nu era chiar deplină – ajunsese la subtilităţi în performanţă, şi nu se mulţumea chiar cu orişice! – continua răbdător să-şi cizeleze opera. În cazul când rezultatul era pe deplin satisfăcător o părăsea, depozitând-o în buzunarul paltonului, şi dedicându-se altei bucăţi de hârtie, din rezerva cu care, evident, se aproviziona din belşug în vederea timpului de aşteptare, care uneori se prelungea indefinit, depinzând evident de Migri.

Că acel timp era, într-adevăr, imprevizibil. Migri înţelesese, cu înţelegerea feminină aplecată de obicei asupra detaliului aparent neesenţial ce face din ea intuiţie, iar Ducu realizase instinctiv, cu acel instinct pe care numai un adevărat bărbat poate să-l aibă, un adevăr etern. Anume frumuseţea feminină are nevoie de un anumit fel de libertate pentru a se desfăşura în deplinătatea ei, pentru a-şi crea siguranţa necesară procreaţiei. Este acea libertate a bobocului de trandafir în lumina soarelui primăvăratic: libertatea supremă. Însă de când cu binefacerile civilizaţiei, cuvântul, mijlocitor al înţelegerii, a preluat parte din comunicarea fizică directă, aducând sentimentul, şi prin asta romantismul marilor iubiri, în jocul moral al procreaţiei. Frumuseţea femeii se măsoară mai ales prin imprevizibil, prin acel joc mirific al ei, care-i dă, în finalul abandonării de sine, încredinţarea că în viitoarea celulă familială a libertăţii supreme, fiinţa ce va veni are toate condiţiile ce i se pot oferi pentru a-şi lua zborul social şi cosmic. Bărbatul este astfel supus unui test important: acela de a rezista, cu forţa-i naturală, fanteziei copilăreşti a femeii ce-şi etalează cu răbdare frumuseţea. Momentul îi leagă de eternitate, de cosmos, de faptele esenţiale ale firii, ca-n parodia Topârceanului, ce-aduce gingăşia iubirii în subtext:

Eu niciodată nu pot fi de vină...
Când plouă sau e cerul înnorat,
Şi mor pe straturi florile-n grădină
Să ştii că numai tu eşti vinovat!

Iată deci ce realizase Ducu instinctiv! O cauză care, la acea vârstă, îi justifica obstinația de care vorbeam, căci nu putea fi decât superioară. O cauză ce poate justifica chiar mult mai mult decât obstinația unui fizician inventiv, o cauză care, cum se vede, a întemeiat o familie!

Aşadar, dacă actuala doamnă Stoica, venerabilă bunică, ne dă cu sâc, arătându-se copilăreşte mândră pentru cei patruzeci şi patru de ani, merită să-i aducem aminte că nu-i prin nimic meritul domniei sale. E mai ales meritul virtuții bărbăteşti care, cum ne mărturiseşte domnu' Ducu însuşi, se datorează poate unei naturale „încremeniri în proiect" a domniei sale, luată drept credință în interpretarea proprie, şi destul de originală de altfel. Dar iar vin şi mă corectez, că s-ar putea să şi greşesc punând o aşa pecete absolutizantă virtuții bărbăteşti. Că aici ar putea interveni forța de atracție inerentă naturii feminine. S-ar putea, cum zic, prea bine dovedi că ceea ce eu iau drept virtute să fie, de fapt, pură slăbiciune a celui atras cu forță pentru a se abandona, că şi slăbiciunea-i virtute omenească. Într-adevăr, mulți dintre noi vor gândi poate că o substanțială contribuție la „încremenirea" Ducului în proiectul întreprinderii comune vor fi avut ochii copilăreşte mari, şi totdeauna parcă mirați, ai lui Migri, adumbriți de genele din cale afară de lungi, clipind parcă a visare. Sau poate fraga buzelor ei de coral sau, în fine, făptura-i sveltă, ce se legăna în mers precum lujerul bobocului de stânjenel în boarea amurgului de primăvară târzie... Se poate să fie şi asta, şi-atunci e cuviincios a-mi cere iertare pentru subestimare...

Rugăciune de prilej...

Motto:
Proiect: Nanofosfori cu conversie superioară pompați în infraroşu pentru aplicații în biologie şi medicină
Director Proiect
Dr. Georgescu Vasile-Şerban
Nr. Proiect: 12-135

Parcă am şi acum în fața ochilor numărul acela vechi din „Ştiință şi tehnică" ce descria un laser cu rubin, lăsând parcă să se înțeleagă faptul că nu-i vreun lucru irealizabil chiar pentru un copil ca mine. Şi-am înțeles! În felul meu, desigur! Că m-am apucat să strâng cele necesare ca să fac un laser. Îmi trebuia ca să propulsez o rachetă fotonică – nici mai mult nici mai puțin! Voiam să vizitez sistemul stelei Epsilon din constelația Tucanului, aşa de colorat descris de Ivan Yefremov în a sa *Nebuloasă din Andromeda*. Pământul nu-mi mai ajungea! Dar nu realizam pe-atunci că Pământul acela era sărac şi advers mai ales datorită ignoranței mele, întreținută romantic de ardoarea iubirilor precoce, cu atât mai fierbinți cu cât degenerau îndeobşte în eşecuri de nuanță eminesciană, însoțite fără excepție de suferințe de o profunzime corespunzătoare. De-aia nu-mi mai ajungea Pământul!

Planul era extrem de simplu: realizarea unei rachete fotonice, la proiectul căreia visam în nopțile senine de vară, privind stelele pe care le învățasem pe de

rost, se învârtea în jurul inimii sale – motorul. Trebuia lumină intensă, că numai asta era în stare să-mi dea un impuls suficient pentru propulsare, cum învățasem eu despre descoperirea lui Lebedev asupra impulsului purtat de foton, pe când studiam cu inima la gât principiul motoarelor cu reacție. Fenomenul laser era o intensificare a luminii – am reținut cuvântul *intensificare* ce m-a făcut să-ncep a visa precum Mwen Mas al lui Yefremov! – care pentru mine atunci era înmulțire fără nicio măsură. Şi-mi închipuiam motorul fotonic fie un rubin imens, fie o mulțime de laseri, dispuşi în centrul unei oglinzi hiperbolice, în stilul *Hiperboloidului Inginerului Garin* al lui Alexei Tolstoi, pe care iar îl studiasem, tot cu inima la gât. Îmi făcusem socoteala că un efect-hiperboloid precum cel al lui Garin, combinat *înțelepțește* cu o anumită dispoziție a rubinelor, ar fi în stare să-mi ofere impulsul necesar propulsiei. Nu mă gândeam nici o clipă că-mi lipseşte chiar înțelepciunea necesară, tata mă-nvățase că asta vine de la sine, nevoia te învață, şi-aveam încredere, aşteptând răbdător nevoia! Problemele erau astfel numai imediate. Prima dintre ele era, desigur, să găsesc rubinele. Şi-am început a mă apleca asupra pietrelor mai strălucitoare de prin pâraiele pădurii, sau de pe prundul Milcovului. Şi cum nici una dintre ele nu părea să aibă ceva din veleitățile aparente ale rubinului, m-am întors la carte, ca să văd unde greşeam în judecată... şi-aşa am învățat că rubinele nu se găsesc chiar pe toate... pâraiele, fie ele şi dotate cu izvor ce susură misterios... Aici m-a salvat tehnologia la zi, care prin anii ’60 ai veacului ce-a trecut, începuse să fabrice rubinele pentru necesități ca ale mele... totuşi, oleacă mai industriale, şi mai cu picioarele pe Pământ parcă, chiar dacă inspirate de cei cu capul în nori. Oricum, şi pe ăştia-i lăsasem la Pământ ca să zic aşa, la figurat desigur, dar cu o bună aproximație chiar şi la propriu: eu eram de mult cu capul mult dincolo de nori, în coada Tucanului, în centura Orionului sau în Lira, vizitând Vega, frumoasa Alfa Lyrae, iar capul luase încă de mult şi inima după el!

Trebuia deci să fabric rubinele, iar pentru asta-mi trebuiau materialele: oxid alb de aluminiu şi oxid verde de crom, ca să le combin, şi cu ajutorul unei presiuni de milioane de atmosfere, pe care încă nu mă îngrijeam că n-o puteam produce, să obțin rubinul ce-mi trebuia. Mă gândeam chiar că toți până la mine fuseseră aşa de proşti că nu se gândiseră să pună mai mult crom ca să intensifice efectul laser. Şi-abia în urmă am realizat că de fapt eu eram cel prost, că nu se pune crom chiar aşa, de-a-nboulea! Am avut chiar ideea de a crea presiunea necesară între două ceaune, puse gură la gură şi sudate, cu praf de puşcă ce exploda în interior, pe care iar trebuia să mi-l fabric din pietre măcinate, cum citisem eu că făceau vechii chinezi. Şi câte şi mai câte idei, venind care mai de care să suplinească lipsa materialelor şi a tehnologiei, dar mai cu seamă să-mi umple capul şi inima, pe care le găseam din ce în ce mai seci, pe măsură ce înaintam în ştiință şi înțelegere. Am avut astfel bunul simț realist de a părăsi utopiile. Nu însă visele, iubirile şi nevoia de-a şti şi de a-mi explica. Şi-am avut, mult încoace, norocul de a-mi explica faptul că efectul laser al atomului de crom se face posibil în mod special prin aceea că rețeaua corindonului îi crează atomului de crom o vecinătate octaedrală perfectă, universală în structura lumii în care trăim – două piramide ale faraonului Keops puse bază la bază. Numai

acea vecinătate este în stare s-adune energia din paleta exterioară pe care pompa optică o oferă sub forma luminii verzi, şi pe care atomul-faraon o preia dând-o din nou lumii sub formă de lumină roşie concentrată. Şi mi s-a năzărit metafora ciudată, dar în acelaşi timp sublimă, c-aş fi un atom de crom creat de nevoie...

C-aşa mi-a zis tata odată: „Mai băiete, nevoia te-nvaţă!“ Întrebarea ce mi-a răsărit atunci, şi pe care i-am şi articulat-o tatei pe moment, dovedeşte o dată mai mult cât de prost puteam fi: „Cum poate, tataie, să te înveţe ceva sau cineva care nu există?!“ Şi tata, pe care l-am prins atunci în moment de mare răbdare, mi-a spus povestea cu lecţia unui alt tată, dată unui alt fiu, în timpuri imemoriale. Cică se făcuse flăcăuaşul mare, se putea descurca singur în treburile gospodăreşti, şi l-a trimis tatăl în pădure s-aducă o căruţă de lemne. Cuminte, ştiindu-şi limitele, a îndrăznit răspuns părintelui c-o întrebare: „Nu pot tată, dacă mi se întâmplă ceva, cum mă descurc?! Drumu-i greu şi-ngust, se poate fărâma o roată, se poate rupe o osie, ce mă ştiu eu face?“ „Nu te-ngriji băiete, veni prompt răspunsul tatălui. Nevoia te învaţă! Du-te fără teamă, şi cheamă nevoia la necaz.“ Şi-a plecat băiatul cu-ncredere: a înjugat boii, şi-a pus ceva de mâncare-n straiţă, o pală de fân pentru boi pe stratul din faţă, şi hăis-cea, a ajuns în pădure la locul lemnelor. A tras carul cum trebuie, a dat boilor fânul să-şi treacă timpul rumegând pe când el încărca lemnele, a umplut căruţa, a îmbucat ceva stând pe proţap, a înjugat apoi boii şi hăis-cea, a luat-o pe drumul de întoarcere spre sat. Drumul îngust, la o cotitură ieşitura unei rădăcini de gorun i-a fărâmat o roată din spate căruţei. A dejugat flăcăul boii, i-a legat de-o tufă de pe marginea drumului, şi-a prins să strige, cum îl învăţase taică-său: „Nevoieeee, vino-ncoace, că-s la ananghie! Vino, că mi s-a zdrobit roata!“ A strigat el ce-a strigat, până când mai să răguşească, dar Nevoia nu s-a arătat. S-a pus pe proţap s-o aştepte o vreme, dar în urmă şi-a luat de seamă, mai ales că şi soarele era pe scăpătate: „Cine ştie câţi or fi ca mine, când să-i mai rezolve şi Nevoia pe toţi săraca?! Ia să m-apuc eu să fac ceva, să pot ajunge acasă, şi-apoi vină ea când o putea!“

Şi-a stat el şi s-a gândit, că nu poate merge cu osia târâş, dar dac-ar putea s-o salte sus, la înălţimea celeilalte roţi, căruţa ar putea merge. Şi mai gândindu-se oleacă, s-a pus de-a descărcat lemnele. A ales apoi unul lung, potrivit din grosime să ţină greutate, de l-a pus sub osie, cu-n capăt legat cu lanţul deasupra inimii căruţei, pentru a sălta osia. A încărcat apoi lemnele la loc, a înjugat boii, şi hăis-cea, hai-hai, cătinel, a ajuns în sat pe când se-ntuneca bine. Tatăl, îngrijorat, l-a întrebat ce s-a întâmplat. „Mi s-a fărâmat o roată! Am strigat după Nevoie cât am putut, cum m-ai învăţat, dar ea n-a venit! Şi să mă ierţi, tată, da’ m-am pus eu să cârpesc răul cum m-a tăiat capul, ca să pot veni acasă, că mi-am zis că dacă-s aici, apoi vină Nevoia când o putea, c-o fi săraca ocupată şi cu alţii!“ Iar tatăl l-a îmbrăţişat şi i-a zis: „Eşti un om de nădejde, fiule! Şi să ştii că Nevoia nu vine niciodată, pentru că ea-i acolo mereu, oriunde-ar fi acel acolo. Şi fiind acolo ea-l învaţă pe om ce să facă pentru a se descurca.“ Şi-atunci s-a luminat feciorul, şi-a-ngenuncheat sărutând mâna tatălui pentru bogăţia ce-a primit de zestre să-i ajute-n viaţă.

Şi-aşa a fost şi cu mine: că pentru a construi racheta fotonică, Nevoia m-a dus pe unde nu mi-a fost voia, şi m-a învăţat ce nici n-am visat, necum să fi gândit. Şi pe drumul ăsta am învăţat, ca şi Mwen Mas din viitorul imaginat de Efremov, că Pământul e la fel de frumos ca şi fermecătoarea planetă violetă din sistemul Tucanului. Şi-am întâlnit chiar şi pe Ciara Nandi, ca să m-ajute să uit de Tucan şi să-mi deschid inima către Pământul natal, minunata rachetă ce ne poartă prin ceruri. Şi acea miraculoasă nevoie m-a adus la Facultatea de Fizică în vara anului ’65 a veacului trecut, ca să văd cum au construit unii şi alţii laseri de putere, împinşi tot de nevoie, ca flăcăul din poveste. Şi-i mare bucurie să văd acum, la crepuscul, că amici cu care-am nevoit în frumoasa studenţie de-acum jumătate de veac şi mai bine, au proiecte semnificative de laseri cu conversie superioară, chiar fără necesara şi universala structură octaedrică locală. Şi ori de câte ori am prilejul să înalţ privirea către stele, viaţa-mi cu poticnirile, visele şi iubirile ei, fulgeră prin faţa ochilor ca racheta fotonică a copilăriei. Realizez metafora, precum flăcăul din povestea tatei, şi-n oricare asemenea prilej înalţ şi-o rugăciune de mulţumire Tatălui Ceresc:

Îţi mulţumesc, Doamne, că mi-ai dat Nevoia! Şi-ţi aduc prinos de recunoştinţă că n-ai lăsat-o pre ea să mă copleşească întru a deveni răufăcător, ci ai întors-o-n foamea lupului şi-a leului, care oferă conştiinţei mele scuza necesităţii naturale. Şi încă-ţi mulţumesc, Cerescule Tată, că m-ai făcut unul dintre cei o sută cin’zeci, care-s ca atomii de crom din corindonul societăţii de-acum cincizeci de ani, şi de-acum. Şi-ţi aduc laudă mare, c-ai oferit fiecăruia din cei o sută cin’zeci, prin minunata Facultate de Fizică a Universităţii din Bucureşti, împrejmuirea octaedrică necesară, şi le-ai dat lor puterea de conversie superioară a bucăţelelor din larga paletă a ispitelor luminii exterioare şi-a întunericului, pentru a le transforma în lumina pură individuală, pe care s-o arunce cu bucurie asupra lumii lor. Dă-le lor fericirea conştiinţei creaţiei, ca să le aducă răbdarea necesară realizării!

Pătimiri dintr-un banal strănut

Motto:
„Strănutul meu leac nu găseşte,
Vai! mă sfiesc, nu pot să ies,
La Cameră, Senat, paradă:
Se simte că... strănut prea des.“

(*Caragiale, Suveran şi Curtezan*)

S-a întâmplat de curând să strănut odată, şi-am rămas aşa, covrigel, ca Grigore-a’ lu’ Valentin Silvestru. Nu mi s-a mai întâmplat cam de vreo cincisprezece ani bunicei, şi credeam c-am fost trecut cu vederea. Dar fie, că mi-am făcut de cap! Aveam oarece durere în şale, obişnuită la anumite vârste, şi mi-am zis că sedentarismul nu-i bun, chiar dacă face bine la cerebel... uneori. Copiii mi-au cumpărat o bicicletă, i-am ridicat şaua cât mai sus posibil, şi hai! în voiajuri de câte zece kilometri în fiecare dimineaţă, pe aleea asfaltată din pădure de-a lungul pârâului Cuyahoga. Fausto Coppi, ce mai încolo şi-ncoace!

Totul a mers de minune, până la strănutul cu pricina. Că strănut violent, şi mă las cu răcnet în voia strănutului, ştii colo, ca să mă simt bine! Am strănutat, s-a auzit parcă un „pâc“ uşor pe la şale, şi iată că nu mă mai pot scula de pe scaun. Nu era ca acum cincisprezece ani, dar oricum destul de insistentă durerea ca să mă facă să merg aplecat către Pământul-mamă, gata să mă primească cu dragoste la sânul său, gândeam eu...

Acum cincisprezece ani a fost rău de tot: chiar că eram covrigel ca alde Grigore! Nimic nu mă ajuta dintre prescrierile doctorului. Când mă-ntorceam în pat, trebuia să ridic picioarele cu genunchii la gură, şi apoi să mă las să cad ca sacul pe o parte, că altfel intram în spasme la orice solicitare a şalelor, şi mă ţinea o vreme cu răgete de fiară înjunghiată. Dar s-a-ndurat cel de sus, cu asupra de măsură, c-am şi făcut un experiment ştiinţific cu ocazia asta. L-am chemat pe Mircea, şi el a chemat-o pe Delia. Ea avea, şi încă are, capabilitatea să jongleze cu „energiile“ de la distanţă, şi ce mi-am zis: hai să-ncerc, ce mă costă?! În felu’ ăsta îmi dau seama şi dacă-i oleacă de adevăr aici, că aveam şi ceva idei vagi în problemă.

Delia urma să se uite la imaginea mea fotografică, preţ de zece minute în fiecare zi, o săptămână la rând, timp în care eu trebuia să stau în pat relaxat (vorbă să fie!) cu faţa-n sus cu mâinile şi picioarele îndepărtate, cum prescria canonul. În felul ăsta ea vedea ce e nelalocul lui în şalele mele, şi acţiona de la distanţă de zece mii de kilometri ca să îndrepte răul. Cam c-o juma’ de ceas înainte de momentul stabilit – cinci dimineaţa ora estică a Statelor Unite, deci ora prânzului în România – începeam să lucrez ca să mă aduc din poziţia covrig în cea cu faţa-n sus. Cel mai greu era să-ntind picioarele, îmi lua cam douăzeci de minute de mişcări mai lente ca ale leneşului din Amazoane. Dar, în fine, reuşeam. Prima zi a fost cel mai greu, că începând de a doua zi a devenit din ce în ce mai uşor să mă aduc în poziţia canonică. Ca să scurtez povestea, la capătul săptămânii eram din nou om, bucuros că pot merge, chiar fugi la un caz. Cum nu luasem nici o pastilă de durere – se dovediseră de altfel inutile cum vă spusei, tocmai de-aia şi apelasem la Delia – am făcut inferenţa ce pare cu totul raţională că, într-adevăr, e ceva adevăr aici, în sensul în care eu înţelegeam acel adevăr, şi-am devenit o picătură mai înţelept cu asta.

Acum, trebuia să respect doar recomandările de rigoare: nu efort exagerat, ridicări de greutăţi, şi altele ca astea, că vorba aia, nu mai eram chiar în floare. Dar eu pace să mă mai gândesc la asta! Scăpasem, şi asta era important, aşa că nu mai conta, am luat-o de la început, cu tot tacâmul. Aveam uneori dureri, dar nu m-am mai făcut covrig. Sunt dureri normale, îmi ziceam, că-ncepusem să-mi accept şi vârsta. Şi-am dus-o aşa, cu „dureri normale“, uneori cu îndoieli semnificative, până am ajuns la ideea să mă duc cu bicicleta, ca să scap de dureri, că nu-s normale, îmi ziceam eu la o a doua consideraţie, că dacă m-aş mişca nu le-aş mai avea. Am luat-o tare şi din plin, fără încălzire, deodată. Şi m-a ţinut până la strănutul de care vă zisei. După care nu mă mai puteam mişca liber, ba chiar nici la closet nu mă mai puteam grăbi la ocazie, trebuia să planific dinainte... Încet-încet, cu prişniţe, unguente şi alte alea, am început a recăpăta mobilitatea. M-am dus chiar şi la doctor, i-am spus c-am strănutat, n-am ascuns împrejurările, iar el, băiat cumsecade, m-a luat cu: „Dom’le, la vârsta noastră, nu ne mai putem permite să facem ciclism de perfor-

manță!“ Suflet dulce: el e cu cel puțin douăzeci-douăzeci şi cinci de ani mai tânăr, da’ s-a pus în aceeaşi oală cu mine ca să-mi facă mie bine. M-a pipăit, m-a pus să m-aplec, să mişc picioarele, să mă răsucesc, şi şi-a dat seama că-i vorba de muşchi doar, adică de lipsa lor mai exact. I-am dat banii cuveniți, ca de obicei, cu mulțumiri chiar, mi-a recomandat ceva exerciții, cu vorba să văd dacă-n două săptămâni se ameliorează situația. S-a ameliorat, aşa că, tot ca de obicei, n-am mai dat pe la el!

Dar, mi-am zis eu după ce-am observat că exercițiile, simple de altfel, aduc îmbunătățiri substanțiale, trebuie să cresc muşchi la loc, din osânza în care s-au transformat cei deja existenți cândva. Trebuie să fac ceva! Şi m-am dus la complexul de gimnastică şi natație local. Reducere substanțială pentru „seniorii înaintați“ cum le zice pe-aici la cei ca mine, cam un dolar pe zi. Sala de gimnastică, pista de mers şi fugit, cam cinci sute de metri de jur împrejur, bazin de înot olimpic, o baie cu apă caldă cât un apartament, saună şi toate cele cuvenite. Aparate sofisticate pentru fiecare grupă musculară, nu auxiliare ocazionale precum coada de mătură şi peretele...

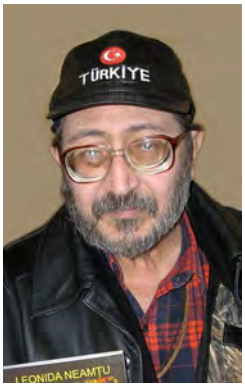
Priveam peste sala în care zeci de oameni, mai ales „seniori“ se mişcau în toate felurile în care-i obligau aparatele, şi-am izbucnit în râs, amintindu-mi de convorbirea cu Mircea, care s-a dus şi el la terapie pe vreo săptămână, din aceleaşi binecuvântate motive: strănutase, şi-auzise „pâc!“ Că-mi zicea Mircea: „Mă aici e ca la nebuni! Unu-mpinge-n perete ca berbecu’!“, altul merge țapăn c-o minge pe cap, altul c-o coadă de mătură...“ N-a mai reuşit să continue, că ne-a apucat un râs tâmpesc, de era să ne dăm duhul. Că nici râsul nu ne mai e acum chiar aşa, la liber. Trebuie să ai grijă cum râzi, ca nu cumva să te trezeşti, vorba aia, mort de râs! Şi mă gândeam, în timp ce dădeam ocol sălii la pas, pentru încălzire (vezi bine, mă învățasem minte!), şi priveam mulțimea care se canonea în fel şi chip, fiecare la aparatul lui: e bună totuşi şi civilizația care aduce preaplinul, te scuteşte de gesturi penibile, ca cel cu peretele sau cu coada de mătură... Vedeți, eu n-am reuşit să fac observația lui Mircea, numai şi numai pentru faptul că totul părea la locul său. Aparatul suprimă ridicolul prin dedicație: aici trebuie să faci asta, dincolo trebuie să faci ailaltă, nimeni n-are motiv de râs, pentru că aparatul e dedicat tocmai acelui scop, pe când coada de mătură are, prin destinația ei inițială, alte conotații...

Totuşi, indiferent de tehnologia eliberatoare, nu eşti nici aici scutit de alte angarale ce te asaltează violent, legate mai ales de evoluția fizică a individului către slăbiciunea imanentă amurgului. Toate par însă normale, şi acceptabile ca atare, că vorba aia, n-ai ce face. Am văzut, aşadar, sumedenie ca mine. Nici unul nu mergea normal, chiar dacă n-avea încă aparat de mers. Una, totuşi, nu mă pot aduce în stare ca s-o sufăr...

Ce m-a impresionat cel mai mult a fost un fel de mândrie deşartă a „seniorilor“, o mândrie care, după mine, se arată fără rost, şi mai ales fără... obiect. Ca să te schimbi când intri-n natatorium, trebuie să te dezbraci într-un vestiar. Normal, nu?! Se cere însă o anumită decență, după părerea mea. Ei bine, tinerii mai au o brumă de jenă, se acoperă cu prosoape mari până se schimbă sau intră-n duş. Seniorii însă, fără excepție, umblă prin vestiar cum i-a făcut inițial mămițica lor... ...Imaginea nu-i propice optimismului ce-ar trebui să-l am pentru a mă face bine...

RADU-ILARION MUNTEANU (RIM)

Amintiri
(pagini dedicate distinsului profesor Victor Gheorghe)

Dacă pentru „*NOI – fizicieni*…“ a fost simplu, o povestioară emblematică, e lesne de ales o piesă dintr-o grămadă, e mai greu când ai de filtrat-concentrat-selectat. Dar ce nu-i greu nu-i nici provocator. Aşadar, înainte, *jidove rătăcitor*! O iau cel mai comod, cronologic.

Octombrie 1964. Duminică. Traversez în diagonală de la căminul Carpaţi, la staţia de *trombeluz* dintre cele patru statui şi clădirea Universităţii. Aiurea-n tramvai. Mă trezesc agăţat de o floare carnivoră, al cărei sex-appeal exploziv, tropical, ameţitor, abia acum, inutil, dar fără falsă nostalgie, îl pot măsura, în memoria senilizată. Mă întreabă (ea, cu meclă de bucureşteancă sadea, pe mine, mă, eu însumi, cu mecla mea de şoarece de bibliotecă din Alexandria, cu pecetea de guguf pufos de fundul provinciei, realizaţi, domnilor preşedinţi, enormitatea, doar în anul neneiancului toţi suntem ţinuţi a vedere *enorm* şi a simţire *monstruos*), că unde-i stadionul 23 august (şi ăilanţi pân-la douăzeci de milioane ce dracu’ au pipăit?) Din 273 de puncte pe harta Bucureştilor, la ăsta ştiam că ajunge şi din fundul Bercenilor, un cartier care nici nu există. Vino tu cu mine, cu mine nu ţi se poate întâmpla nimica rău, mă aud jucând tare şi paralizez de frică. Ivan Ivanovici, se recomandă fecioara. Şi atunci mă curentează o amintire inversă (bat câmpii, sunt paginile mele, cui nu-i place să le sară) de 22 ani mai târziu: pletele umbrite, ca aripa Ulianei, pasărea furtunii, sunt doamne ale literaturii, ale personajului lui Deeping, uluitoarea rebelă magnifică Molly, de care eram iremediabil îndrăgostit când i-am luat un interviu (vezi *Osmoze*, Ed. Limes, Cluj, 2008). Pelerinaj la stadionul pe care, doar 10 ani mai târziu, Ghencea îl va înlocui din funcţia de templu personal, în compania lui Molly Pentreath deghizată în fecioara Ivan Ivanovici, asta e pentru sequels de unicate, cărţi ale promoţiilor după „cel mai fiabil interval de timp“ (Radu Cosaşu), dublul dumasienilor 20. Aiurea, iar bat câmpii, doar nu credeţi că mintea mea înfrigurată mergea un ångström dincolo de grija de a nu pierde un atom de aer reciclat din respiraţia fetei picată din cer. Da’ ce cauţi tu la stadion, ţie îţi şade bine la pian. Căci una era zbaterea rândunicii arestate în cavitatea muşchiului cardiac şi alta profesionalismul *piarist* avant la lettre, intuiam că obrăznicia salvează incuria. Intimidată, liana perversă bâigui oarece de o zi polisportivă a studenţilor. Bine, da’ unde ţi-i echipamentul? De parcă eu aş fi avut. Acasă. Şi de ce nu l-ai luat? Că mi-a venit acu’ să încerc. Da’ ştii ce? Băiete, nici nu mi-ai spus cum te cheamă. Soarbe zeamă. Şi cum te strigă? Mămăligă? Daaaa? Ce drăguţ! Atunci cum te bate? Peste spate. Ştii ce glumeţ folcloric, vii cu mine acasă la mine? Pen’ ce? Nu mă las sedus de la prima întâlnire (aiurea! mănânci, mârţoagă, jar?) Te seduc mai târziu.

Acuma vreau să-mi iau echipamentu'. Zis şi făcut. O zi pe stadion cu Ivan Ivanovici. Fără sequel. Voyeriştii trebuie fentați.

Tot octombrie '64. Jean *Corcoțoa*, fie hodinit, secretar UTC pe anul întâi, mă trimite să-l înlocuiesc la o ședință a comitetului pe facultate. Mie mi se fracționează termic aerul: mai întâi îngheață azotul, apoi oxigenul. Pe trahee. În jurul unei mese lăcuite, Basarab Nicolescu, atunci în anul V, secretar pe facultate, prezidează seniorial, quasitaciturn. Vlad Protopopescu, anul III, perorează despre noi, cei care am dat cu nasul de fizică, ştim ce-i ecuația lui Dirac... ce caut eu aici? De sora lui, Rhoda, fata cu pagoda, aveam să mă îndrăgostesc abia în vară, simultan cu Laura, frunza mea de toamnă. Eşecuri emoționale luminoase, de erotism nici nu putea fi vorba. Mă salvaseră două mai pârguite, anul V la arte plastice, deh, am experimentat şi eu cavalerismul, una sunt culorile batistei de mătase purtate la brațul cu care ții lancea, alta vrăjitoarele care te învață în cramele castelului ce e viața... Pe Basarab îl auzisem, la împinge tava, la cantina Victoria, subsol la gura pasajului omonim, fost bar chinezesc, perorând unui egal de-al lui (egal pe dracu', Basarab nu are nici acum egal) cum că orice subiect i-ai da, până şi fotbal (sic!), el poate vorbi pe ceas două ore, dar nu gratis, ci numai pe pariu câştigat, pe o balercă de busuioacă de Bohotin. Vinul preferat al lui Vale, dar asta mai încolo... De noi, da, tot noi, dar altfel de noi, noi, particula şi unda, de transdisciplinaritate, traduse inteligent de Polirom, asta ştie tot natul. Dar, afară de Joe (îți aminteşti, Joe? Îți recomandasem cartea la o ediție Bookfest) cine mai ştie de teoremele poetice? Nu mai pretind că la ședința aia avusesem amintiri inverse, în mintea mea cât o alună nu era loc decât că fizica e ceva care începe cu ecuația lui Dirac. Paul André Maurice Dirac. Alt prototip de englez, în afară de sir Anthony Hopkins şi de sir Walter Raleigh...

Tot octombrie '64: bunul profesor Mihu, giurgiuvean hoț, conducătorul de doctorat al străvechii mele prietene, Liliana, Chimie fizicală, termodinamica ultrasunetelor şi filtrele ei de fum. Îşi face numărul cu păsărică (*honi soit qui mal y pense*) care zboară de pe rămurică, dar înnobilează clişeul cu alde Mario del Monaco şi Mario Lanza. Pe ultimul îl văzusem la *cazina* orăşelului meu natal, în rolul lui Carusso, pe lepedeu (cearceaf, pe ardeleneşte). Cu mai bine de 10 ani în urmă, ce-s 10 ani din perspectiva altor 48, din care anii ăia deja se confundă mutual. Dar legătura integrativă se făcuse. *Malgre soi*, bunul *prifisor*.

Salt în mai '68: îndrăgostit de Lia, nu rezistam să nu mă îndrăgostesc dacă eram agățat, savuram teatrul de cafenea, Andrei Şerban se strofoca degeaba-degebuța, Cristi Livescu demola tot ce nu era golăneală. Dar Dorin Liviu Zaharia, cu Olimpic 64, da, ca să se lege, ne purtau, copii ai eternității de după colț, acolo unde vântul rostogoleşte norii. Căci, în aceeaşi vară, Lia avea să fie măritată de partea locală a zonei obscure a Forței. Eu aveam nu numai să supraviețuiesc emoțional, dar şi să valorific într-o proză publicată, cu neruşinare, în cel puțin două volume, momentul. După ce dădusem gata cu telenovela cu glicerină (da, speculam ordinar talentul de povestaş, toți gemenii sunt escroci sentimentali. Afară de Decebal Popa, regele inocenților.) Cu o singură fată nu mi-a mers. N-a impresionat-o. Afară

de Felicia şi înaintea iubitelor de peste mări, pe care le numesc „duhurile mele transparente“, această distinsă doamnă e de departe cea mai remarcabilă femeie care binemerită admirația, prietenia şi respectul meu. Hazul e că, în anul V, ieşind împreună de la un examen, cu distinsul profesor Lucian Georgescu (termodinamica macromoleculelor), ne întâlnim nas în nas cu Lia, în fața galeriilor Lafayette. Ce faci, bine, nu fac prezentări, Solweig ia testul cu brio, identifică după miros feromonii emoționali pe care jocul de scenă bine temperat nu-i poate controla, apoi face un mişto crunt şi meritat, care mi-a dăruit *per tutta la vita e per un giorno ancor'* detaşarea de a povesti fără să-mi crească pulsul. Bile albe Solweig, bile negre eu, fraierul de cartier. Merci, Becaud.

Primăvara lui '67, laborator cu acum distinsul şi rasatul profesor Mircea Rusu. Cum, domnişoară, dar cuprul e verde. Mi-am reținut surâsul, era de ajuns cel fin, din colțurile nonasiatice ale ochilor empatici ai profesorului şi mi-am reținut şi replica: şi aurul e verde tras în foițe de câteva mii de atomi, rolul meu era atunci de cor antic.

Vara lui '75. Pişti, proaspăt întors din armata militară, ne povesteşte, în mica mea cameră din apartamentul cumpărat aiurea de maică-mea, fie hodinită, împovărător, ce-mi tăiase orgoliul de a-mi cumpăra eu unul – ne povesteşte deci Pişti că întâlnise la unitatea de pe (atunci) Ho chi Minh (nu, nu vreau să renunț la grafia occidentală a numelor asiatice), toate personajele din *Dulce ca mierea e glonțul patriei*, a şmecherului de Petru Popescu. Pişti va mai apărea în multe asemenea flash-backuri. Dar altă poveste bate cu 3 lungimi pitorescul descoperirii lumii de cazarmă a scriitorului Prins. Cum le momea el, cu ani în urmă, la şcoala de vară de la Predeal, pe celebrele gemene univiteline Caprini, păpuşi de porțelan subțire ca foaia de ceapă roşie, Irinel şi Manuela, la o cofetărie unde le trata cu ischler. Nu mai există bizoni. Şi nu mai există nici cei ce văzură bizonii, se lamenta Carl Sandburg cu un veac de sinceritate în urmă. Nu mai ştie aproape nimeni ce-i aia un ischler, minunea cofetăriei germane, poate singura trăsătură de unire între saşi şi şvabi, între sachsen şi schwoben. A căror limbă comună, pe vremea Unio Trium Nationum era româna. Cum, iar bat câmpii? Ce caută incursiunea istorică într-un buchet de amintiri despre anii de facultate? Sunt paginile mele şi, asemeni căpitanului Costache Zippa, personajul lui Păstorel, fac ce vreau. Cui nu-i place, sare (fată Sară, eu ți-am zis aseară să-nveți pâinea cum se sară, Costache Negruzzi, *Cum am învățat româneşte*). Da, salată de flashbackuri în sos de dicteu automat. Orice incursiune printre amintiri e, necesarmente, un demers surrealist.

Vara lui '76. Eugen fie odihnit, mă ia de-o haripă şi mă duce în biroul Cristinei. Care ne oferă doua perechi de bilete la Costineşti. Singurul dar acceptat, mai bine de 43 de ani, de la regim. Din prietenie pentru Eugen şi din politețe pentru Cristina. Confortul meu se sprijină, între cei 273 de piloni, pe contabilitatea seacă: regimul mi-a rămas dator. Mi-a luat, nu mi-a dat. Dar, m-a îmbogățit şi m-a întărit. *Malgré lui*. Vezi capitolul „Despre educația mea comunistă“, din volumul *Despre prietenie, despre bătrânețe*, Ed. Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuş, 2008. Avantaj eu. Kassay-n tenis.

Ne întoarcem un moment în ’75. Citesc universul poeziei de Călinescu. Port cartea cu mine în tramvai, la întâlnirea cu regretatul Zenel Focşeneanu. Lord, flăcăul mă invită la meci, în groapă. La câini. Înghit în sec. Dar calul de dar nu se caută la dinți. Va urma o masă la care Zenel îmi explică momeala întinsă elevilor lui olimpici: le făcea (la fizică!) polinoame Cebâşev. Rosesem bătăturica, ochişorul era *payé d’avance*. En fin, Zenel zice, politicos, că aş fi trecut în ochii lui un test, acceptând să convertesc alchimic în oxigen putoarea fetidă din groapa câinilor (iartă-mă, Decebal, aici şi acum ori eşti sincer, ori refuzi, politicos, să scrii). Îi plătesc cu sec lui Zenel (nici eu nu eram chiar de la Dâlga), amintindu-i ce tâmpenie feroce lansase, în plină sesiune de susținere a lucrărilor de diplomă, iunie ’70, când, adversar ireductibil al lui Angelo Niculescu până la a dori înfrângerea României (demn urmaş al lui P. P. Carp, Zenel), la 2-1 cu ceea ce atunci se numea Cehoslovacia, în ultimul sfert de oră la TV, zbiera: cum nu pun cehii un om pe Dinu, ei nu văd că ăsta fură toate mingile la cornere? Pentru cei care nu-s cu totul analfabeți la fotbal, ideea de a marca, în atac fiind, pe liberoul advers, în propriul său careu, la cornere e o aberație vecină cu geniul.

Nu reiau episodul cu celebra melodie a lui Serge Gainsbourg, cu Jane Birkin, am povestit-o în *Fals tratat de alchimie onirică*, dăruit pe 17 septembrie trecut, la terasă. Dar pot remarca insolita compoziție a blocului E de la Grozăveşti: toți străinezii Universității, plus anii terminali de la fizică şi chimie. Singura excepție: Doru Stoica, anul IV la chimie, care şedea cu frate-su Radu. A treia pereche de frați Radu-Doru, afară de mine cu al meu demi-frère, sau half brother, chirurg la Cluj, specializat în laparoscopie şi de frații Roll, foşti vecini de apartament în Berceni. La frații Stoica veneau părinții, profi în Alexandria, cu câte o Dacie de căciulă. Frații aveau, fieştecare, Dacia personală. În 23 decembrie 1989, Doru era alb la față. Nu era singurul. Şi-au revenit iute. Şi despre blocul ăla E va mai veni vorba. Dar să nu ignorăm şcoala prea de tot.

Toamna lui ’68: Profesorul Țugulea, cu care atunci făceam seminarul de mecanică cuantică, mă bate pe teren propriu, demonstrând impecabil, *more geometrico*, imbecilitatea alegerii mele pentru fizica polimerilor. Perseverare, diabolicum. Dar a fost o viață distractivă. Profesorul mă conduce cu 2-0 la seturi: la cheful aferent întâlnirii din vara lui 2010, e singurul comesean care nu numai că observă, dar cere şi explicații despre medalionul meu ecumenic, proiect propriu, pe scheletul integrator al crucii de Lorena. Nu-i cazul să explic simbolistica. Jos clopu’, Domnule Profesor!

Lalilu. Absolut nimic de-a face cu facultatea. Să admitem ficțiunea că Lalilu ar fi integrată amintirilor din această cea mai romantică epocă după armata militară. Tot ce v-aş putea spune de Lalilu e că, după duhurile mele transparente, însoțitoare ubicue şi alte câteva personaje trase din aceleaşi surse, ea, o ficțiune pură, e personajul pe care-l iubesc cel mai mult şi mai mult. Nu, nu sunt îndrăgostit de Lalilu. Ci o iubesc, ceea ce ce cu totul altă mâncare de *gefilte fisch*. Poate că Ani(şoara) Murtaza va înțelege cel mai bine ce vreau să spun. Dar de ce să nu sper că nu va fi singura?

Toamna lui ’66. Seminar de mecanică teoretică. Primul cu noua grupă 213, în care fui paraşutat, alături de proaspătul prieten, Mişu Petrescu. Personaj caragialean pur sânge. Asistentul, acum şeful catedrei de ecuaţii la mate. Fiul meu ratează ipostaza de student al bunului profesor Şandru, alegând secţia de informatică, pentru care renunţase la automatică. Având să rateze, în schimb, schimbul de valori poetice cu fostul meu coleg de cameră, profesorul Georgică Georgescu, revenit de la Academia Militară: Picioruş (porecla mea în camera de cămin, a lui Georgică fiind Părintele Isaia), la fundamentele informaticii noi predăm informatica precum un capitol de matematică. Un corpus teorematic. Doamne, ce frumos! Dar nu ce va rata Ramiro e subiectul acestui remember. Lalilu este. Să revenim. Şandru mă fixează, discret, prima oră de seminar. În pauză se apropie delicat, prevenitor, întrebător. Adevărul e cea mai bună minciună. Domnule Munteanu, la mine la seminar nu mai aveţi ce căuta. Vă cunosc. Rareori mi-a fost întinsă o mai stimulativă mână. Buna credinţă făcu efect de inginerie psihologică. Fără preaviz, îmi şoptii în barbă şi-n spiritul legii un program cu valoare de jurământ. Cavaleresc. Îl voi ajuta pe Şandru să evite, cu grupa asta incredibil de umană, să evite barem două-trei hârtoape. Ajutându-mă, astfel, să iniţiez revanşa în faţa sinelui. Măsura exactă a justeţii deciziei spontane: la examenul din vară „făcui“ 3 subiecte: al unui coleg care nu prea se descurca (să-i fie de bine, am uitat cum îl cheamă), al altei colege care se bătea pentru lidershipul grupei şi care oricum îmi era şi mi-a rămas superioară, dar cine n-are un moment de fading şi, în fine, pe al meu. Dar asta fu kiff-kiff. Aş fi putut să-mi echivalez, conform constituţiei, ambele examene. În iarnă, distinsul profesor P. P. Teodorescu, a cărui exigenţă era plină de noblеţe, reflectă aproape un minut înainte de a scrie 9. Pe carnet. Şandru se aplecă la urechea lui, şopăcăi juma’ de minut. Lentilele Pepeului luciră jucăuş. Domnule student (sic! Eram în ianuarie ’67!), doriţi un subiect suplimentar? Cu plăcere, Domnule Profesor. Ia trataţi-mi mie problema unui punct material greu pe o suprafaţă sferică. Terminând cursul cu 3-4 zile înainte de examen, între două meciuri la difuzorul camerei de la mondialele de handbal, îmi trudisem mintea exact cu problema asta. Şmecheria era să eviţi capcana. Nu trebuia s-o abordezi în coordonate sferice, ci cilindrice. Soluţia se profila imediat. Când Şandru văzu foaia mea îşi ascunse zâmbetul. Neutral ca un sfinx. Când văzu şi Pepeul coordonatele cilindrice desenate ostentativ pe foaie surâse enigmatic (avea Pepeul o meclă de japonez, ceva de speriat) şi mă întrerupse, părinteşte: domnule student, ia mai daţi-mi odată carnetul. Muuulţumesc. La revedere în vară. Succes facil. La mecanică cuantică aveam să iau 7. Renunţând, strategic, la oral. Nu-l putusem păcăli pe Calu’ – cum era poreclit distinsul asistent de atunci, Dan Constantinescu, o minte elegantă într-un trup de june prim. Subiectul ăsta e pictat, nu stâpânit. Puntea măgarilor, atomul de hidrogen. Avea dreptate Calu’. Nu s-a mulţumit să mă taxeze pe drept: Domnule student, tactica de a-ţi copia memoria e falimentară. Ţi se rupe filmul când e lumea mai dragă. De ce ţi-a fost lene să calculezi? Ţin minte şi acum lecţia. Dar am progresat. Sunt acum mult mai leneş decât atunci. Păcatele se cer asumate. Aici n-am progresat. Nu le poţi avea pe toate.

Profile de repetenți. Un întreg semestru, ultimul în căminul Carpați, înainte de a se desființa, în vara lui 1967, Administrația adunase într-o singură cameră toți repetenții de la fizică. O colecție insolită, plină de pitoresc. Vernel Stănciulescu. Ochelari fumurii, enigmatic, alură de MI5. Citit. Lapidar. Humor sec. Erhan. Fost coleg în prima grupă, ’64/’65. Primul care primise botezul focului, cu un 7 la mecanică fizică şi acustică. Profil de vagabond grec, mai degrabă cretan, în ciuda numelui turc. Abia în acest ultim semestru împreună ajung să-l savurez: nu-şi părăseşte patul cu zilele, unde şade cu genunchii strânşi, pe care se odihneşte mereu altă carte. Vorbeşte rar, cunoaşte valoarea cuvintelor lui. Repetă câte o litanie: uite-aşa o să stau la bătrâneţe, la fel ca acuma. Mai citesc o carte de fizică, mai beau o sticlă de vin. Filosof, cunoaşte esența vieții. Cabotin, soarbe din sticlă când ne proiectează imaginea lui din viitor. Fără să împărtăşească. Mişu Petrescu merită un capitol separat şi nu pentru că e bucureştean. Mai sar câțiva. Campion pe facultate: Anculia (imposibil nume!) Iosif. Ireductibil. Incasabil. Impenetrabil. Blond, înşelătoare figură de copil. Vocabularul său se poate reduce, în ultimă instanță, la doi termeni: nahauze (nahauze cu țigara de aici) şi zguduizghe. În pauza unui curs de dupămasă, mă cam sictirea că nu avusesem flerul să mă plasez mai departe de el, nu prea mă distra. Până la urmă am câştigat. Vine secretarul UTC, Triță Badralexe şi-l moralizează în limba de lemn. Energumenul lasă impresia că vorbele îl ocolesc. Laminar. Fără efect Magnus. Brusc, glăsuieşte: Măi tovarăşe, că nu meriți să-ți spun pe nume, eu dacă-mi restrâng universul meu până la juma’ de metru în fața pieptului, tu încetezi să exişti.

Seminarul de analiză din anul întâi. Ichim Ion. Seamănă, nu somatic, ci ca stil, cu activistul din *Despre educația mea comunistă*, care reuşise performanța să prezideze divorțul meu ireversibil de blahblahblahul de partid şi de stat numai pentru că, renunțând să tacă, pierduse şansa să rămână filosof. Mă rog, fie şi unul năimit. Humor cazon, îmi aminteşte de taică-meu. Capacitatea pedagogică şi-o deznudase eşuând a ne infiltra ideea simplă că non(a => b) ⇔ non b => non a. Cu exemple puerile. Avea doi clienți. Cărora iar le-am dedicat o filă în cartea despre prietenie şi despre bătrâneţe. Veți fi remarcat grafia, din titlu în frază. Cu riscul de a mă repeta, ambii îmi sunt aşa de dragi că aş povesti balerci întregi de vin rubiniu despre ei, iar nu spațiul mă confinează, ci interdicția medicală. Surâs. Citez, din memorie. Ar fi indemn să mă ar’dic pe picerele de dindărăpt să deschid cartea: Popescu – Greaca Anca Maria Cristiana. Un hibrid triumfător între o orhidee carnivoră cu un lujer cobratec. Pety Banyai e nu un poem, ci un roman al rozei. Doamne, ce dor mi-e de ei! Dar nu de ei e vorba, ci de Ichim Ion. Peste ani, ne întâlnim într-un autobuz de noapte. Aflăm, cu vizibilă greață, că locuim în acelaşi ghetto. Pe drum, politicos, îi fac conversație. Despre vărul meu Andrei, încă de atunci matematician german de origine română. Ginisem că domnul profesor era cu 2-3 ani precedent lui Andrei. Izbucneşte, roşu de furie. Ascult, siderat, o con-damnare cu mânie proletară. Caut microfoanele în autobuzul gol. Nimic. Omul chiar crede. Aşa deci? Biiine. Închid ochii şi încep să sforăi, îl las cu lozincile în gâtlej. Ducă-se. La antipod, Sorina Woinaroski.

Seminarul de matematică de umplutură similar la fizică şi la politehnică, pentru anul II. Anul doi bis, pentru mine. Simpatizată fără rezerve de întreaga grupă, am reuşit s-o preţuiesc abia după 90, când dau peste un mesaj al ei în pagina a doua a *Dilemei*, cea a cititorilor. Ştiţi care. Pagina aia cu un motto chisnovatic: Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea. Unde ai citit asta? În toate cărţile bune. (Faulkner. *Lecţia de chimie*). Bună şi chimia la ceva. I-am scris. Mi-a răspuns politicos, transmiţând lipsa de dorinţă de a comunica. N-am aflat dacă se înscrisese în *Solidaritartea universitară* sau preferase condiţia de freelancer protestatar. O convinsesem să facem un seminar în Cişmigiu. Se pretase. Cursul îl preda mama dumneaei, Profesoara Viorica Ionescu. Nici Gavrilă, nici Dodgson. Onest. Fiind pe lista mea de recuperări, după ce am luat un zece, am scris în jurnal: a fost ca un gol împotriva câinilor, după ce ai trecut ca rapidul printre fraţii Nunweiller. Fix aşa dăduse Niki Dumitriu golul de 2-0 cu care ciorile luaseră, în sfârşit, un campionat şi încă în duel direct cu gaborii. Singurul meu sezon când am ţinut cu ciorile împotriva Stelei. Doamnă profesor Sorina Woinaroski, reverenţă.

A propos de fraţii Nunweiller: cea mai simpatică şi sexy dintre colege, Nelly de Babignac (ei, uite-aşa vreau eu să-i scriu numele, aveţi vreo problemă?), e verişoară cu celebrii fraţi, 6 fotbalişti, Edy, mezinul, tenisman.

În anul II întâiul făcusem acelaşi curs, cu tot cu seminar, cu Georgică Vrânceanu, fiul academicianului. Băiat de treabă, fără gomă. El ne-a confirmat legenda care circula: cum că academicianul Gheorghe Vrânceanu şi-ar fi invitat un asistent (nu pe Georgică) la o comunicare la catedră. Ei? Asistentul transpiră. Domnule profesor, mă scuzaţi, n-am înţeles nimic. Profesorul explodează: păi bine, măi dobitocule, cum crezi tu că puteai înţelege într-o oră ce am înţeles eu într-un an?

În anul I, analiza o preda un prof pitoresc. Cu un stil oral haios. Se întrerupea din litanie fără preaviz: unu, doi, trei, patru, unu, doi, trei, domnişoară, e frumos afară? Ia treci la tablă şi continuă demonstraţia mea. Nu-i invidiez pe colegii care au avut şansa academicianului Gheorghe Marinescu. Un curs de elită, dar lipsit de micile poante pe care ţi le aduci aminte peste 48 de ani. N'est ce pas?

O să trişez puţin. Consider cursurile de la şcoala militară de ofiţeri de rezervă numite EPA (nu, nu EBA în pronunţie teutonă), educaţie patriotică şi ostăşească, drept prelungirea naturală a celor de marxism (doi ani în liceu, alţi doi în facultate, juma de an la armată, total cam câte miliarde de ani numără planeta). Aşa că voi mixa amintirile. Merită, trust me.

Anul I. Socialism „ştiinţific“.

Predă soţia unui critic literar proletcultist. Ceea ce habar n-aveam atunci. Dar seminarul îl făceam cu *tovarăşul danmarţiansecretarcupropagandapecentruluniversitar.* Dumnezeu mi-e martor că am încercat. M-am căţărat la cucurigu, cam deasupra chimiei, la biblioteca de Marxism, am umflat cam un kil de hârţoage, bibliografie obligatory pentru primul seminar. Eşec total. Mi se uscau lacrimile şi se blocau globii oculari. Cu zeci de ani mai târziu, fiul meu, atunci băiat ok, repetă, instinctiv, tactica tradiţională: mă fac mic în spatele lu' Popescu (ta-su şi el muncitor cu gura, activ în '90) şi nu mă vede tovarăşa. Figura a ţinut până la al patrulea seminar.

Când tovarăşudanmarţian mă ar'dică în două picioare, alea de dindărăpt şi, surâzând sardonic, mă întreabă ce opinii cred eu că avea tovarăşul Lenin despre aia şi ailaltă. Răspund insolent, cu o meclă tâmpă (care deja îmi reuşea de minune) etalând nonşalant propriile mele păreri depre chestiile alea. Se brodeşte. Omul surâde, mai mult sieşi, evident mă citise că nu citisem un rând. Mă lasă *at ease* şi conchide: vedeţi, tovarăşi studenţi, ce logică internă are gândirea tovarăşului Lenin? Accesibilă chiar unui student indolent care nu citeşte bibliografia. L-am privit cu nedisimulată simpatie, când îl servea, parlamentar, pe Ion Ilici Iliescu şi l-am regretat când a expiat. Requiescat în pace Dan Marţian. Dar la examen, după ce am norocul porcesc să-mi pice două subiecte din singurele 4 pregătite, numa' ce-l văz că şopăcăieşte la urechea profei, da' nu cu empatia lui Şandru, un an jumate mai târziu. Nici profa – altfel nu numai inofensivă, ci se va vedea imediat cum – nu era Pepeul. Auziţi, tovarăşe student, ce spune tovarăşul Dan Marţian, că n-aţi prea servit seminarul. Ce-i drept, ăla fusese ultimul la care mai participasem. Păi nu vă critic pentru lipsă de conştiinţă revoluţionară, vă critic pentru lipsă de oportunism. Să ai şansa să faci seminarul cu tovarăşuldanmarţian, o valoare nu numai politică, ci mai ales una intelectuală cum nici alte ţări socialiste nu au (fraza asta aveam s-o mai aud, dădusem de un invariant la transformarea politică-ştiinţă, se va vedea curând) şi să nu profitaţi? Doamnă profesoară (sic!), tovarăşuldanmarţian vă spune adevărul, dar nu tot. N-am servit nici cursul. Dumnezeu mi-a dat baftă să pic pe singurele subiecte ştiute, aici exageram puţin, aşa, artistic). A pufnit în râs, nu există femeie feminină care să reziste la obrăznicie. Nu mi-a scăzut mai mult de un punct. M-aş fi ruşinat de mine însumi cu 10 la socialism. Peste abia câteva săptămâni aveam s-o întâlnesc la ştrandul Noua, la Braşov. În drum spre casă îl vizitasem pe taică-meu, la plezneală. Ne-am speriat unul de altul. Eu, de imaginea în costum de baie *deux pieces*. Fără exces de textile proletcultiste. Ea, de balele imaginare pe care nu le ştiam controla. Soţul politruc şi taică-meu cu humorul lui subcazon erau pe tuşă. Spre profunda mea surprindere, femeia feminină a roşit. A găsit ieşirea din clinci prezentându-mă, aşa aţos, ţigănos, ca studentul ei preferat. Mie mi-a picat falca de două ori mai jos.

Între timp se face rocada cursurilor. Socialismul trece din anul I în III, Materialismul dialectic şi istoric din IV în II. (II bis pentru mine). Cum în anul III îmi voi fi putut echivala nouăle luat cum mai sus povestii, scăpam ieftin. Odată mai mult, sunt un om norocos. Iar Paler nici n-a auzit de mine, şi-a scris romanul omonim aiurea. Singura grupă ce prinde seminarul cu profesorul I. Stroie (I. nu poate însemna decât Iţic, zice Adam Ştrul). Care intră la fiecare curs (rim la curs de Marxism? Am trăit s-o văd şi p-asta) cu ditamai cărţoiu, zice: vedeţi? Hegel. Rup pagina de gardă şi ce rămâne e cel mai bun manual de Marxism. La grupa 213 începe sarabanda. Complexul meu se topeşte, mă iau în colţ cu alde Adam, din care ţâşnesc idei ca din arteziana de supe. Pardon. Arlesiana de Suppé. Ani Murtaza se trezeşte vorbind, Mircea Porumbreanu bagă fitile ardeleneşti inverse, nu, el se prinde duminica la bancul spus vinerea, noi, cu I. Stroie cu tot ne prindem în cel mai bun caz seminarul viitor la ce capse duc fitilele ardeleanului. Cei doi corifei care se bat

pentru tricoul galben fără cai stau mai retraşi. Alt ardelean, deşirat, cu faţă de sperietoare de ciori (acu seamănă izbitor cu Ţiţeica, dragul de el) bagă strâmbe în contradans, ce mai, seminarul de Marxism devine comedia eroilor. Fitilez şi eu, reuşesc să influenţez liderii să planteze examenul ultimul şi pariez cu I. Stroie că-i dezvolt subiectul într-o singură frază. Muşcă, e exact genul de fază care-l distrează, toată grupa câştigă o bere dată de prof. Asta după ce-l momisem şi pe el la alt seminar în Cişmigiu. Plătit cu sec, ne arată bustul lui Victor Eftimiu, arvanitul, mascat de boschetul ce acoperă feroneria dinspre ferestrele autorului *Cocoşului negru*.

La EPA am dat doar două lovituri. Mint. 2,71. La prima lecţie vine comandantul politic al unităţii. Locotenentul nostru dă un raport aiuritor. Numărând din ochi câţi eram în sala de clasă zice: tovarăşu'colonel, plutonul 13 (sic!) cu un efectitv de atâţia, trei absenţi la infirmerie şi în misiuni ordonate, elevii… şi dă numele celor mai apropiaţi trei elevi de el. Încântat, politrucul şef ne ia pe rând. Sunt singurul care raportează reglementar. Alt zâmbet destins. Nici plutonul de mitraliere, cum numeam noi plutonul de activişti de partid, nu reuşise performanţa asta. Apoi, peste două-trei luni, dormeam pe mine, mă scoală maiorul Paţâlea (sic!) în două picioare şi ordonă: tovarăşu' elev, explicaţi-i colegului dumneavoastră ce-i aia baza şi suprastructura societăţii din punct de vedere marxist. Eu explic. Colegului nu-i ţine nici de cald, nici de frig. Iar fracţia iraţională de peste doi, fu cu cântec. Cu cântec înainte marş. Iar dormeam pe mine. Lecţia era despre munca politică în armată. Mai erau 6 minute, ca în thrillerul lui Alistar McLean. Tovarăşuuuuu! Anybody home? Să trăiţi tov. maior (în armata militară nu mai ţinea cu domnule, ăsta era limbajul reglementar), raportez: vă rog să repetaţi întrebarea. Sec. Maiorul surâde. Tovarăşu' elev, ce-aţi face dumneavoastră (politeţea militară) dacă vi s-ar da pe mână staţia de radio a unităţii cu misiunea de a obţine un spor de performanţă la tragerile de noapte? Însăilez, la plezneală. Tovarăşu' locotenent (al nostrum, lua şi el notiţe, bifa şi el o obligaţie), vă ordon să ordonaţi (sic) tovarăşului elev… să preia misiunea politică. M-am distrat două săptămâni. Liber de orice obligaţii. Îndeplineam dublul ordin al comandantului meu direct şi al şefului catedrei de EPA. Emisiunea a avut un succes monstru. Am folosit cele mai noi benzi ale elevului şvab care, cu certificat de cardiac, avea staţia radio pe mână. Demis Roussos. Ce vremuri! Destul cu politichia.

Să revenim în amfiteatre. Se vede că evit a-i ofensa pe dragii şi distinşii noştri profesori cu un ton convenţional şi exclusive encomiastic. Obrăzniciile mele dau, cred asta, un anume relief imaginii lor şi mărturiseşte dragostea de ei în limba sării în bucate. Pe care două generaţii de limbă de lemn au dezvoltat-o în underground. Aşadar: toată lumea şi-l aminteşte pe superelegantul profesor Ilie Popescu. Pe care l-am surprins, la examenul din vara lui '65, la geometrie analitică şi algebră liniară, cu o demonstraţie improvizată la o problemă neatinsă la seminar: distanţa între două drepte strâmbe în spaţiu. Şedeam drept în faţa lui, cu un aer fals inocent, şi-mi surâdeam, în mine şi-n spiritul legii (Stanislaw Jerzy Lec) cum îşi roteşte palmele vizualizând cele două planuri paralele ce conţineau dreptele cu pricina. Numai mie îmi putea pica un subiect inedit. S-a luminat la faţă şi a scris,

apăsat, zece, cu sprâncelele sale groase, unite într-un accent circumflex, secret comic. Îmi înăbuşeam triumful, aducându-mi aminte de bancul care circula pe seama lui: Cum de ce i se spune Ilie Convergentu'? că e monoton şi mărginit. Am simţit că răzbun din poignet o grămadă de gagici dezirabile care tremuraseră închipuindu-şi (honi soit…) una şi alta. Fără nici o bază, evident.

Regretatul profesor I. C. Petrea, şeful disciplinei polimeri în catedra de fizică moleculară, căldură şi termodinamică, îi fusese mamei mele, fie şi ea odihnită, profesor la liceul seral. Aşa merg lucrurile. Am recunoscut că profesorul Ţugulea avusese perfectă dreptate să-mi demonstreze idioţenia alegerii secţiei de polimeri, dar destinul are legile lui. Pline de humor. Greoi, facies sangvin de actor American specializat în roluri de senator, de reţinut o replică de când îi cerusem, ca cercetător, accesul la ultracentrifuga analitică, subfolosită în parohia lui. Rostită unui coleg de disciplină, dispărutul şi el profesor Cojocaru: Mă Mihai, eu în decan respect funcţia, nu omul. O lecţie fulgurantă, mult peste tot ce învăţase maică-mea de la el în liceu şi eu, care nu prea avusesem ce să învăţ, în facultate. Alla' să aibă sufletul tău, profesore Petrea!

Despre inegalabilul Pierre Goldenstein am povestit deja, în primul volum. Dar mai sunt multe, care-i întregesc personajul unic. Arta de a face pe prostu o deţinea la nivel nu academic, ci nobelian. Îl ajuta şi mutra. Rafinat pân-la Dumnezeu şi un etaj mai sus. Câteva instantanee: prins că traversează pe roşu de la pomul cu vrăbii către Batiştei, chemat autoritar de miliţianul din borcan (vă amintiţi? Era vremea bancului cu unitatea de măsură a inteligenţei şi submultiplii ei decimali), care-i cere un act. Pierre nu avea, cică, la el decât carnetul de note. Organul răsfoieşte dign documentul lătăreţ. Apoi se apleacă afară din borcan şi trozneşte în freza lui Pierre replica nimicitor-dojenitor-părintească: de ce nu înveţi, mă! Hai, valea!

La Urleasca, lângă Brăila, în iulie '67, muncă patriotică. Am mai povestit. În seara dinaintea plecării, Triţă Badralexe nu se lasă. Şedinţă UTC. Să raportăm cinstit contribuţiile la neîndeplinirea planului. Aiurea, toţi eram cu gândul la gagici. Nu aceleaşi, deşi, cine ştie? Linişte. Triţă e pe punct să rateze. Se ridică Pierre cu mecla lui de idiotu' satului, a' de zile mari. Triţă, înscrie-mă pe mine. Pierre. O zi. Chiul. S-a făcut coadă la mărturisiri. Triţă, aparent salvat, era groggy. Tot Pierre, cu o zi înainte: bă, mi-e dor de Bucureşti. Să fac şi eu un duş, să dau şi eu un telefon… Sinteză perfectă. Pierre e un artist. A tăiat-o fix în primăvara absolvirii. Era maşinist la decorurile cu oglinzi ale genialului spectacol cu *Nepotul lui Rameau*, la Bulandra. Efecte de apariţii şi dispariţii. Calculate la milimetru şi la secundă. Pierre dădea la manivelă, în culise, cu antenele la regizorul tehnic. Marinuş Moraru şi Dinică, fie ultimul odihnit, n-ar fi fost nimic, cu textul lui Diderot cu tot, fără Pierre. În vara lui '70, se zvonise că Pierre o tunsese de la Florenţa, unde teatrul Bulandra fusese în turneu. Imediat, ca într-un spectacol de pantomimă, Eugen (fie şi el odihnit) şi cu mine, miştocarii de serviciu, lansasem două teorii: fie Pierre dispăruse în altă dimensiune, păşind în umbra de manivela lui creată, fie o stranie forţă centrifugă îl alungase pe o traiectorie orbitală datorită rotaţiei turnurilor cu oglinzi…

Tot la Urleasca. Mintea mea sucită era la prostii, dogoarea soarelui de margine de Bărăgan nu te îndemna la altceva, rândurile lanului de porumb (am mai povestit) lungi, ce mai. La 2,71 rânduri de mine îmi atrage atenția o conversație imună la coroziunea atmosferei. Monocristal crescut în soluția suprasaturată de azur topit: asistentul, atunci, Ceangâru, comandantul detaşamentului, cu Dan Galeriu. Glosează pe marginea celei mai intense satisfacții umane: conştiința creației ştiințifice. În şase ani, afară de câțiva profesori, nu-i mai numesc, afară de Basarab, de regretatul Puiu Zoran (un an în urma creatorului transdisciplinarității, prisosesc degetele de la o singură mână pentru a număra momente de pasiune intelectuală de acelaşi nivel), Jean Corcoțoa' fie sufletul lui în grija arhanghelului Gebrail, Joe tatalor şi de-ar mai fi fost nu avui şansa să-i aud. Căci n-avui şansa de-a mă afla în anturajul lui Ionică Ştefănescu. Dan e, în ciuda unei dezafinități mutual rezistente eroziunii timpului, colegul care m-a impresionat cel mai mult în toți anii ăştia aşa de mulți. Reverență, Dane!

Toma Vescan. Teoretician de rasă, *noble d'esprit*, răspunde de evanescentul curs Istoria fizicii. Nimeni nu chiuleşte. Dacă Gavrilă e definiția eleganței în rigoare, dacă Țițeica e pitoresc şi profund, dacă Vrejoiu are seducția sobrietății rafinate, ca să nu pomenesc decât de titularii cursurilor de fizică teoretică al căror beneficiar fui (despre Pepe am pomenit, cu ascuțimea lui japoneză), Toma Vescan are (nu are sens decât timpul prezent în text) o insesizabilă nuanță decadentă a nobleții intelectuale. Citeam simultan *Istoria fizicii* a lui Max von Laue. Doamne, dar nu se compară! Aia e proces verbal. Ne spune că pentru a justifica notele uniforme la nonexamen ne roagă să pregătim, pe timpul nostru, o lucrare, să aibă la dosar. Implacabila provocare a gratuitului. Cei treizeci de ani care au zguduit fizica, comedia serioasă a lui Gamow, era acasă. Cheltuii o după-masă să ajung în ghettoul unde locuiesc de 32 de ani, la părinții lui Nick Luca, doamne, câți s-au dus, şi cei mai buni! Creditat să împrumut exemplarul lui din Gamow. Miros viitorul prozator din mine când mă alimentez din americanul evreu rus, evitând cu grijă a-l parodia. Eugen e încântat de ce-mi iese. Pentru mine e de ajuns. Cu aşa gir mă pot duce la Vescan. Dar de ce-mi aduc tocmai acum aminte de faza asta? Simplu. Aflu (totul transpiră) că academicianul nostru, Ionică, nu va scrie amintiri, amintirile lui sunt ştiință pură. Diavolul lui Maxwell, despre care cică va scrie Ionică, nu e doar un uşier antientropic, e diavol pur sânge, căci mă provoacă. Voi imagina o partidă de tenis între Gamow şi Bohr. Nimic despre nemuritoarele dueluri intelectuale Bohr – Einstein de la congresele Solvay. Un meci abstract. Fileul? Evident, diavolul lui Maxwell.

Aşadar, finala turneului de grand slam Solvay, Kőbnhavn, George Gamow – Niels Bohr. Arbitru de scaun – Erwin Schroedinger. Serveşte Bohr. Mingea, cu viteza de 187 km/h e lăsată de fileul-diavol Maxwell (f-dM) – o lasă să treacă. Informația filtrată: tinere, ai copiat de la mine modelul în păturі pentru a-l adapta mecanic la nucleu, *mus sage.* Gamow returnează rever lung de linie: L-am adaptat creator, magister nostrum. Forța loviturii, adevărul, determină f-dM să lase mingea să treacă. 187,5 km/h. Exact câți mililitri conține o fiolă de probă, adică un sfert din

cei 750 ml ai unei fiole comerciale. *In vino veritas*. Bohr aleargă, fost portar de fotbal, agață din volé, răsucește din poignet un perfid stop în cross: Numerele quantice ale modelului tău nuclear, tinere, respectă principiul prietenului Wolfgang? Forța loviturii e socotită insuficientă de către fileul – diavol al lui Maxwell. Întrebare cu răspuns plătit. Mingea ricoșează din fileu. 0-1 împotriva serviciului.

Aș putea încerca să continui jocul imaginării jocului, dar nu sunt Gamow. Gamow ca povestaș, nu personajul Gamow ca jucător. *Quod licet Jovi, non licet bovi. Sutor, ne ultra crepidam!*, în fine, asta ar fi ideea.

Puiu și Mi'lcea. Le-am dedicat o filă în cartea pomenită. Hotărât, trebuie să le propun triumvirilor (Laura și Silvia nu-mi vor lua în nume de rău termenul, doar n-o să spun trinitatea) să dărui colegilor câte un exemplar la lansare, e mai simplu și evit redundanța, ba chiar sporesc, perfid, spațiul rezervat amintirilor. Aș putea fie să-l reduc, fie să fac astfel puțină contrabandă.

Salt înapoi la căminul Carpați. Trei amănunte: Moș Bombă, un soi de director, complexat că nu-l ia nimeni în serios, speriat de bombe la propriu, de unde și porecla. Bombele: pungi de polietilenă pline cu apă, largate de la etajul 7 pe asphalt. Explodează lateral, ca o grenadă defensivă. Habar n-am de ce-mi declanșează reflexul proustian invers, incredibila noapte de la Sevilla, când, în lipsă de pocnitori (*honi soit qui mal y pense*) chinezești, blochiștii bombardaseră aleile cu borcane. Un sunet pur, ca un joc secund. Cu o clasă deasupra lui, Varghida, administratorul, un pirat, demn de funcție, capabil de a dezamorsa orice conflict. Tartorul sălii cu tembelizorul, Cristian Livescu, habar n-aveam dacă avea sau nu vreo legătură cu distinsul profesor, codificat și el la loc de frunte în romanul cu cheie *Iarna e o altă țară*, a lui Gabriel Gafița. Gag enorm, premiat cu premiul utc pentru că descria alienarea omului în socialism! Asumat, premiul, de Croh, criticul liniar, inginer constructor la bază. Deh, jocurile lui Nicușor cu gașca tare de la Amfiteatru. Macho man, cu o meclă de caid portuar argentinian. Puah! În primăvara lui '68, aruncase în aer experimentul teatral ultramodern al lui Andrei Șerban, la student club. Evit să citez poanta bancului cu neamul prost. Dar face parte din amintirile mele din facultate.

Ceaiurile. Acum se cheamă bairamuri. Evoluție? Involuție? Semnificativ, cele mai multe astfel de petreceri nocturne, majoritatea găzduite de Ani Murtaza, au continuat în anii IV și V, tot cu componența majoritară a fostei grupe 13, respective 213 și 313. Nu am făcut nici un ceai al grupei de macro. Fiecare era cu gașca lui. A fost bine? A fost rău? Așa a fost. Paralel, în acești ultimi doi ani de specializare, a crescut procentul petrecerilor unde, ca remorcă a lui Solweig, mă bucuram de condiția minoritară. Civilizația impecabilă a acelui mediu mi-a fost extrem de fertilă. A reprezentat, din perspectiva de acum, etapa de pilot a tehnologiei valorificării optime a condiției multiplu, concentric minoritare, care mă face acum să fiu un hibrid de Cănuță om sucit cu Gică contra. Copilăria și adolescența reprezentaseră faza de proiect confuz și de laborator, institutul, faza industrială, iar viața la LiterNet.ro și mai ales cea internautică – stadiul doctoral și postdoc al meseriei de minoritar tout azimut.

Ultima petrecere, în plină sesiune de diplomă, ultima zi a mea între colegi. Găzduită dracu-mai-ştie de cine, undeva în piaţa Operei. De unde am plecat la Greta, draga colegă cu care fabricasem, într-un laborator de doi metri pătraţi, partea experimentală a lucrării de diplomă. Şedea undeva pe lângă cimitirul evreiesc, pe fostul boulevard Filantropiei, actual Ion Mihalache şi numit, într-o paranteză de juma' de veac de subversitate (cuvântul nu există; ei, şi?), 1 mai. Unu mai, unu mai, duşi pi prostu' undi vrai, spuneau bucovinenii veniţi, în anii '50, la mină. La ei 1 mai avea funcţia lui 1 aprilie. De la 0:00 la 1:45 se dădea la TV România – Brazilia, în *El grupo de la muerte*. L-am văzut cu pleoapele lipite, ca emisferele de Magdeburg. Cu Decebal, cosărbătorit. Dar îl pot povesti fază cu fază. Fără a fi nevoie să fac apel la nenumărate revizionări. Aşa merg lucrurile.

Decebal. Îl adusesem în gaşca mea de craioveni, plus Aurel Popescu, fost decan la facultate. Alături de puştiul, fratele Laurei, frunza mea de toamnă de care fusesem îndrăgostit până s-o întâlnesc pe Lia, în primăvara lui '68. Motiv în plus să distribui cărţulia la lansarea ăsteia. Apoi, ultimii doi ani am împărţit camera cu el, în blocul N la regie şi în blocul E de la Grozăveşti. Una peste alta am locuit cu Decebal în aceeaşi cameră de cămin 3 ani din 6 ai mei, din 5 ai lui. E ceva. Veţi aprecia, cei în a căror necesară şcoală a străzii intră cursul de fotbal. Era sesiunea de vară '69, anul IV. Într-o sâmbătă, fratele Eugen intră în cameră, îl ignoră pe Decebal şi mi se adresează flegmatic: Radule, cu puţină şansă Dinamo NU ia campionatul. Har lui Alla', l-a luat UTA. Peste fix o săptămână, finala Cupei. Eternul derby. Sâmbătă fratele Eugen repetă scena: Radule, cu puţină şansă Dinamo NU ia NICI cupa. Decebal, imperturbabil, dar la limita exploziei, în prima scenă, n-a mai rezistat. Vi-l închipuiţi explodând? Căci, inteligent, ca orice fizician, ca orice vulcănean, simţise arsura sarcasmului. Plus sporul de acid corosiv. Ştia că pe fratele Eugen nu-l interesa fotbalul. Ei, bine, eu l-am văzut. Credeţi c-o să recunoască? Nici în faţa marii adunări naţionale. M-am rugat fierbinte lui Alla', precum Iţic în bancul ăla colosal, în care se roagă aşa de fierbinte lui Addonai că deodată se face miercuri pe 3,14 metri pătraţi în jurul lui, în sfântă zi de Shabbat. Nu pentru steaua şi Steaua mea. Nu ca sa nu ia bătaie de la câini. Ci ca să *văd că există dinamovişti fericiţi*. Mi se va scuza calamburul prost. Dar ironia nu are nevoie de absolvire, mi-o asum. Decebal e cel mai bun băiat din lume, dar nimeni nu-i perfect.

Existau, în generaţia noastră, nu două clase, oricum defel antagonice, dar două categorii sociale ale studenţimii: căminişti şi noncăminişti. Nu spun aborigeni, nici băştinaşi, căci ăi' de şedeau în gazdă (doamne, cumplit sună barbarismul actual *în chirie*, mai rău ca superlativul *la greu*) se asimilau, naturaliter, băştinaşilor. Nu insist, viaţa de cămin conferea oareşce brumă de *şcoală a străzii*, cui n-o avea după cei şapte ani de-acasă, sau o ameliorau (upgradau, na!) la cei trecuţi *ab initio* prin o ţâră de ciur şi dârmon. Nu mai vorbim de *romantismul revoluţionar*, paradoxal materializat lucrului în sine dederoşchian. Ceva ce rima, *pe undeva* (nici un limbaj fără clişeele asumate), cu versul lui Mandi: *cărţile-flăcări citite-mpreună de noi*. '64-'67 în căminul Carpaţi, de pe Academiei, blocul fostei romarte a copiilor, vis-à-vis de facultate. '67/'68 la Operă, '68/'69 la Regie, '69/'70 la Grozăveşti, cum

spuneam. Cel mai pitoresc, trei din şase semestre la Carpaţi. Situs de un roman. Va trebui să-l concentrez în două fraze. Minoritar încă din anul I, majoritatea colegilor la Regnault. Cu prietenul Paul Murgoci, Marcel Hodânrnău, tot anul I, la istorie, venit din producţie – june-prim gen Lajos Szatmary, aka Sătmăreanu (care a dat centrarea aia superbă pentru golul de 2-3 cu Brazilia, al lui Dembrowski, singurul fotbalist român cu statuie pe aleea ce duce la Azteca, vedeţi cum vine de se leagă), un ţăran oltean tipic, nea Merin, anul IV la filo (băăăăă, eu în anul întâi nu suflam în faţa ălora ca mine acu, terminaţi cu vorbăria, că nu poate *surprinde* omul aici – na, belea), Costel Tuinea, o poezie de flăcău, coleg de grupă cu nea Merin (m-a tuns de 3 ori) şi, finis coronat opus, nea Voinea, anul III bulgară, ce nu se ar'dica din pat decât la budă şi-şi exprima onomatopeic adânca filosofie de edec al zahanalelor, dar vorbea cu religiozitate de Doamna Buşulenga. Iar vine de se leagă. 3 ani jum'ate fentai munca – în, şi mai ales, în afara – sediului gogoşeriei care mă salariza mai mult pe degeaba. Îmi plăcea să urc la ultimul etaj al unui bloc străvechi, în unghi ascuţit, pe o scară de turn clopoţesc, în jurul unui lift asthmatic. La etajul 2-3 (mor după numărul ăsta, 2-3), o etichetă de alamă eloxată, anunţa, cu elegant scris de mână, că acolo era baza de operaţii a doamnei academician Zoe Dumitrescu Buşulenga. Hm, *în călătorie*, aş spune acum cu tema lui Mancini (*Moonriver*) în minte…

Ratarea imbecilă a primei vacanţe studenţeşti, operaţia inoportună, convalescenţa, prelungirea acasă şi descinderea cu două săptămâni mai târziu în semestrul 2. Undeva prin cotloanele căminului Carpaţi, cabinetul medical. Mă prezint conştiincios cu hârtiile. Habar n-am cine era medic, tot ce are sens să-mi amintesc e că fui preluat de o asistentă îngrozitor de atrăgătoare, prototip al viitorului meu gen artefactic, blondele mici şi urâte. Cu câteva luni înainte de ruşinoasa şi paralizanta înfrângere în demisolul irezistibilei Anca Maria Cristiana Popescu-Greaca, fu, în acel început de februarie, ironic de coincident calendaristic cu ziua în care scriu, unul din puţinele mele reacţii de fler pozitiv. Termenul provocator, *tipule*, subliniat, amplificat elocvent de o privire impertinentă, care mă informa că mă ia în stăpânire pe fulgurantul timp al unei pasagere aventuri, pe care aş fi uitat-o dacă nu mi-aş fi propus reglajul fin al celor 25 de pagini.

Aflu uimit că Dinu Moroianu, autorul unei biografii a lui Jules Verne, e nu numai proful, ci chiar dirigul unei eleve de liceu, la Şincai, care elevă – acum babă – nu face parte din componenţa publică a amintirilor din facultate, deşi îmi luminase câteva luni din această perioadă. Meritorie *ab initio*, fătuca urcă instantaneu câteva trepte în cota la bursa mea. Spre avantajul reciproc. Precum orice bună afacere.

Binomul cămin-cantină avu şarmul şi şartul lui. La intrarea, mai mult timidă decât triumfală, în cantina-catacombă Victoria, aveam aceeaşi înălţime, şi greutate jumătate din recordul personal. De la care am mai retrogradat, întrucâtva, doar orice necaz are partea lui bună. Mofturos de mic, nu halisem la mama-bunica-mătuşa acasă decât un singur sezon, când maică-mea, fie hodinită, făcuse rost, numa' drakku ştie cum, de o damigenuţă, o vadră acolo'şa, cu zaibăr de Segarcea. Apropiat de Cabernetul Sauvignon, vinul meu pe veci preferat. Un medic şui la minte, le aburise pe mămicuţele mele să mă stimuleze cu un păhăruţ pe zi. Cam

93,75 ml. Să fie juma' din fiolele de probă. Cu interiorul ogival rotativ, pe un soclu de sticlă masivă, format pentagramă. CCA. Haleam tot ce mi se punea în față, pentru împărtășania aia. Ei, când plecai să cuceresc capitala cu mai puțin de cei 19 scuzi ai lui D'Artagnan şi cu mine însumi pe post de propria mârțoagă fistichie, mai aveam o singură redută culinară de cucerit. După o săptămână, îi scriam bunică-mii, fie şi ea hodinită: aicea mănânc până şi ardei umpluți. Anul bisat mi-a fost de mare folos: cumpăram doar cartela de masă de la serviciul social. Dimineața, o chiflă de 25 bani (*o, tempora!*) şi un pahar cu lapte bătut, seara îi corupsesem pe prietenii mei, Paul şi Bebe Goşa (ce crunt s-a răzbunat, susținând avant feseneul!) Piața comună. În camera lor. După sesiunea de iarnă a anului doi bis, aia cu Șandru şi revanşa, secretara şefă, doamna Munteanu (sic), văzând zece pe linie şi ştiind că mi-aş fi putut echivala examenele, m-a luat deoparte şi m-a silit cu kalaşul în coaste să redactez o cerere în onoarea dracu' ştie cărei comiții. Mi-au datără bursă din misteriosul fond de 2%. Aşa ajunsei, poate nu singurul, dar cu siguranță unul din foarte puținii studenți care au umflat bursă de la statul român socialist multilateral destrămat de 2 (două) ori bursă pentru acelaşi semestru: al doilea, anul II şi anul II bis. Nărăvit, l-am momit pe Țuți Băianu, care nu avea bursă, prea mare fiindu-i venitul părinților: mergeam cu el la serviciul social, cumpăra o cartelă de prânz perfect legal, îi dădeam în locul ei cartela mea de bursier pirate, umflam diferența de bani la… bursa pieții. Ca orice afacere bună, câştigam amândoi: Pe Țuți masa îl costa mai puțin decât dacă şi-ar fi cumpărat cartelă întreagă, iar eu puneam la fondul pieței comune cu 50 lei mai puțin decât diferența încasată. Eram boier.

Anul III a mers sculă. Dar observai o chestie. La cantina mai urbană de la Operă (nici inchiziția de partid şi de stat nu-mi va impune nevermore să-i spun 6 martie, căci aia e ziua naşterii mamei mele şi chiar a webdesigneriței mele, de nemernicia lui Vyshinski nici n-am auzit; îs nebun la tot capu' cu patalama) doi colegi mâncau la dublu. Odihnească-l Dumnezeu şi aibă-i sufletul în pază Alla' lui Sorin. Colega lui de dublu era interesantă. Da' pe vremea aia, sufletul meu călător hălăduia pe alte meleaguri. Ei, şi la începutul anului IV, cum necum, am convins-o să-şi schimbe, în favoarea mea, partenerul de dublu mixt la cantină. Şi-aşé o rămas, până la coadă. Doi ani. În care fiecare zi a fost, vorba lui Cenghiz Aitmatov, mai lungă decât veacul. Nu, nu de singurătate. Dimpotrivă, de seninătate. Dar vorbeam de cantină. În ăşti doi ani o singură dată fui măgar sadea. După o lucrare ratată la cuantică, pe care Moartea Termică (porecla micuțului şi ferocelui asistent) ne aruncase în față disprețul lui, oferindu-ne şansa reabilitării, repetând lucrarea. Avui flerul să-i transmit domnişoarei Rosemary Casals (aia cu care Nasty avea să câştige Wimbledonul, tot la dublu mixt) cartela şi 4 zile nu mai ieşii din cameră. Pierdui şi România – Elveția 2-0 în preliminariile ce aveau să ne ducă la Guadalajara. Nimic nu conta în fața revanşei. La repetarea lucrării mă înfiinţai senin, nonşalant, impertinent, bădăran şi discret, stingherit, fără o vorbă. M-a iertat, după o meritată carantină. Nu-ți reproşez decât lipsa spiritului de echipă. În loc să iei tu 10, am fi luat 7 amândoi, dacă ne-am fi pregătit împreună. Avea dreptate. Dar Bolivar nu putea duce doi, pe strunga lunecoasă a revanşei. În iarnă am luat 7 amândoi, la

examen. Fu singura măgărie nu în 2 ani, ci în 12. Cele de dinainte de facultate nu se pun, amintirile îs pe perioadă. Şi oricum fură numai 2, în primii 18 ani. Îi sunt şi acum recunoscător partenerei mele de dublu mixt la cantină, nu pentru că mă iertase, ci pentru că inteligența o orientase fix pe singurul buton la care reacționam: spiritul sportiv. Alla' s-o aiba în paza lui cu toți ai ei, până acum 3 generații. Şi pe toți cei care-i vor urma.

Vorbeam de ceaiuri. La cele unde eram secondantul lui Solweig l-am cunoscut pe Tomy Kleiniger, de care aveam să aud la nivel European, pe surorile Liane şi Brigitte, prima formație beat feminină şi în general lume bună. Revelionul '69/'70 e recordul meu absolut: singurul neevreu din 33 participanți. Absolut toți de elită. M-am contrazis fără jenă pe Tudor Gheorghe, la modă atunci (eu aveam unele rezerve), dar mai ales pe *Spuma zilelor*, fiind singurul care mirosise capodopera. Pe terenul solid dintre Prévert şi Ehrenburg vorbeam aceeaşi limbă. Cu o săptămână înainte, pregătind revelionul, prinsesem în casa Irenei Fischler, atunci Ehrenkrantz, la TV, un film făcut de Marcel Carné, pe scenariul lui Prévert, cu Arletty. Carné, profesorul de cinema al lui Antonioni. Michelangelo. Nu Antognoni, *centrocampista regista* la Fiorentina aceloraşi frumoşi ani nebuni. Fireşte, m-am împrietenit instantaneu cu Ilya Ehrenkrantz, fratele operator de cinema al Irenei. Treceau zile.

La întâlnirea de 40 de ani de la absolvire, nimeni nu i-ar (mai) fi putut confunda pe Misai Lupu cu Radu Munteanu. Poate pentru că mecla primului şi-a accentuat aerul de intelectual, iar cea a secundului, conştientizând şi natura lui de Radu-Ilarion, adică un prenume compus, cu două componente înrudite semantic (ceea ce aceia care i-l conferiseră habar n-aveau) a evoluat spre profilul suspect de derbedeu puțin histrion, cine ştie şi nici nu contează. Ce contează e că, în acei ani de glorie, nu puțini erau cei care-i confundau. Cum Misai era şeful AS, care încă nu devenise ASC, un soi de sindicat studențesc, deci ținea pâinea şi cuțitul biletelor de tabere, Costineştii y compris, unii veneau la mine cu lăcrămația. Fraier, indolent şi boem, nu-mi trăznise prin tărtăcuță să trafichez redirecționarea. Mă mulțumeam să rânjesc, sardonic: Păi bine mă, şmechere (sau bine, fermecătoare domniță), arăt eu a colaborationist? Nimeni nu logaritma mistoul. Dar, la capitolul ăsta, mi-l amintesc pe asistentul Bunget, un monstru de inteligență, cu creier în loc de muşchi, vene şi tram-tram, împins strategic secretar UTC pe facultate (ținea spatele), oricum post greu după Basarab, demontase cretinătatea unor cerințe defazate (iarna lui '68), dar mai ales nerealiste, cu argumentul irefutabil că în socialism nu acționează legea haotică a liberei concurețe, ci legea dezvoltării planice proporționale, drept pentru care triplarea burselor ar fi nu numai nerealistă, ci de-a dreptul ilegală. Ironie secantă, seacă şi securizantă. Împunisabilă şi insesizabilă de *țipțeri*. Nu şi de noi. Scandată în metru antic. Mulți tovarăşi aveau boală pe facultatea asta, unde se practica, în limitele posibilului, un judo intelectual. Coerența destinului a făcut ca cea mai inteligentă dintre directoarele institutului, soția lui Emilian Dobrescu, intelectual mai mult de rasă decât de system, campion European la şah secțiunea studii, să țină spatele de făceau menisc la ficat tovii de la sector. Faptul că eram oaia ei neagră mă făcuse să cresc în ochii mei.

O scurtă incursiune în afara perimetrului: două vorbe despre fizicienii din institut. Colega mea de laborator, Dumnezeu s-o ierte, avu bafta să se stingă la două săptămâni după ce împlinise 50 de ani, cu nici două luni înainte de moartea lui Gary Sîrbu (no relation), scăpând de crunta moarte de emoție disruptivă de-ar fi prins tarantella decembristă. Ion Vasile, un geniu al măsurătorii, Gigi Drăgan, alt geniu, cu o teză de termodinamica sistemelor polimerice disipative, Petrică Osiceanu, simultan membru la două partide, cel oltenesc şi cel național-securist, un boboc de fătucă frumoasă şi deşteaptă care şi-a băgat nasu' în efectul piramidă, stabilizând emulsii polimerizabile cu săptămânile, calculate la două-trei minute… dar mai ales Voichița, lângă care m-a prins cutremurul din 30 mai '90, într-un subsol (păzeam frânarea controlată a unei ultracentrifuge analitice, de la 60.000 rpm, nu vă gândiți la prostii) când Felicia venise să mă anunțe că înțelege că nu pot părăsi bomba potențială (rotorul de titan, nu vă gândiți iar la prostii), dar cineva trebuie să fugă acasă să vadă ce fac copiii şi cineva-ul ăla e ea însăşi. Acum ar fi indecent ca Feliciei, ochi de soacră care vede după colț, să-i scape *penchantul* meu pentru fantomatica despletită, încă de la paraşutarea acesteia în institut. Drept pentru care o diagnosticase sec: alta care-şi calcă pe tiv… Deh, arta narativă e distractivă şi autoironia salvează hardughia.

Practica de la Iaşi: e atinsă în cărțulia cu pricina, nu reiau aici.

Excursiile studenţeşti: atinse şi ele. Chiar în volumul ce va deveni, prin forța lucrurilor, primul. Din cea mai importantă excursie am atins doar indirect esențialul. Voi schița mai jos: pretext, text şi context.

Vara lui '65. Între sesiunea ce încheia anul I şi adjudecarea nobilului titlu de peren pacient de psihiatri, două episoade. Legate. Coadă la serviciul social, pentru bilete de tabere. Încă nu le distribuiau şefuții locali ai *aseului*. Marceluş, o dodoloață gen Cesonia Postelnicu, al cărei agresiv sex-appeal eram cu totul incompetent de-al detecta. Oricum deloc genul meu, dar la coadă vremea trece mai lesne conversând, ceea ce acum, la transcriere, mă trimite la un banc licențios, dar realist. Ajung la masa improvizată în grădina dintre clădirea de la Drept şi groapa fostului teren de baschet, unde, cu nu prea mulți ani în urmă, jucau Costi Herold *and his boys*. Din joc de glezną îi fac loc Marceluşei. Marceluş *s'en va-t-en guerre*. Prind apoi un loc la o *tabără turistică*. Itinerar ce copiază pe cel deja urmat cu 5 ani în urmă, ca elev de liceu, dar îl extinde, acoperind practic ¾ de țară. Trag (argot mic-burghez interbelic) la Victor Raica, sprinter de performanță, în casa căruia îmi distrusesem, imbecil, somnul, experimentând metoda nepotrivită mie a învățării noaptea. Victor locuia la doi paşi de Agronomie, de unde pleca autocarul.

Pe traseul Craiova – Târgu Jiu – Petroşani – Deva – Arad – Timişoara, crisalida de tânăr merse pe urmele adolescentului. Cum George Corson se tot întâlneşte cu alte egouri prin Aergistal, în *Les seigneurs de la guerre*, dăruită nouă de Gérard Klein. Doi flăcăi ce terminaseră anul IV la agronomie mă luaseră din prima sub aripa lor. În prima seară, într-un cămin studențesc, unde eram mereu cazați, mă bărbieriră cu dichis, în premieră. Mai delicat ritual decât cel de calfă, descris de Slavici, în *Mara*. Dar scris mai adânc, se adresa doar unui puşti citit. Îmi lăsară

frâul suplu, când strâns, când liber. Două gagici care intrau şi ele în anul terminal, la arhitectură, îmi dădură de înțeles limpede că se consideră în vacanță şi-şi propun s-o valorifice ca atare. Mereu acelaşi sex-appeal, precum Lola Merrindin pentru tânărul Kit. Tentație perenă, plină de humor. Surd, *hereux comme Ulysse*, întrevedeam prin ceața translucidă a Timpului nălucile după care voi alerga aiurea toată viața. Un ideal atins e un înger căzut, aveam să citesc zeci de ani mai târziu, în Blaga. Lucian. Presensibilizat deja de *Poemele luminii*. Ediție princeps, scoasă la lumină din adâncurile bibliotecii negre întemeiată de bunicul matern. Stimulat de faptul că abia aflasem că filosoful pământului mai înalt abia ce fusese scos de sub interdict. Mint. Ideea mă fulgerase în cele câteva zile dintre întoarcerea din sesiune şi reîntoarcerea la Victor Raica, pentru a pleca pe urmele alter egoului meu adolescent. Nici un cuvânt despre năluci. Şi aşa am spus deja prea mult mai sus. Rhoda, fata cu pagoda. Şi Laura, frunza mea de toamnă. Deloc *foglia secca*. Pe care acelaşi humor imanent avea s-o plaseze în acelaşi bloc din perioada *bercenară*. Nu chiar pe toate drumurile un destin aşa coerent, *n'est ce pas*?

La Oradea aveam să mă lămuresc definitiv că niciodată, dar niciodată un vânzător maghiar nu va pretinde, în fața mutrei mele inocențe, că *nem tudom romanok*. Interludiul de la Băile Felix – previzibil. Cele două *vacanțe* considerau trofeul unui puşti tembel ca unul ce face, pe piața vacanțieră, cât 13 *macho men*, ceea ce aveam să verific permanent, până la a insera teatrul de mahala în trusa mea de scrijelit pe răboj, de-a lungul timpului. Nu insist. Dar eram dobitoc perseverent. Lipsa de sex-appeal convențional al nălucilor era infinit mai atrăgătoare. De fapt nu mă deosebeam de cele două vacanțe. Că aşa e în tenis. Pe lungul drum al Clujului mă ținui țapăn, dar în după-masa de la Târgu-Mureş la Braşov mă dădui de gol în fața areopagului de masculi plasați la coada autocarului. Dar şi atunci viclenia nativă mă făcu să sacrific intangibilul (sora lui Vlad Protopopescu), păstrând secretă aplecarea către frunza de toamnă. Pe care o consideram şi aici aveam să greşesc, abordabilă. Cornerul tactic mă decise pe loc: raportai ghidului că rămân la Braşov. Abandon? Niet. Manevră strategică. Zilele petrecute în familia lu' taică-meu, fie şi el iertat, pandant al consumării aiurea a primei vacanțe intersemestre, când cu operația aiurea, de deviere de sept eronat diagnosticată, dar care a dat în timp o seducție nasului meu strâmbat discret, zilele alea fură recordul personal la noncomunicare. Gazdele mele, ambii belferi, priveau în transă congresul lui Pingelică. Mă înțelegeam oricum mai bine cu Castilia, mama jumătate-fratelui meu, dar când o auzii extaziată că aşteaptă acum un congres al profesorilor am dat, decent, bir cu fugiții. Căci probabilitatea să-i jinesc în onoarea lor de familişti creştea spre critic şi nu meritau. Prea erau cumsecade. Fui răsplătit de călătoria mirifică peste serpentinele dealului Moghioroş, prin comuna natală a bunicii materne (unde vămuiesc tustrele din pământul sfânt mocănesc), spre baza de operații de atunci. Drumul la Bacău, la psihiatru, demolarea danturii de un bou local, flirturile cu colege de liceu, mai fructuoase cu profesoare bovarice de la grupul şcolar de chimie, meditațiile cu un cumsecade vecin stelist, raşchetat de o rafală de Sten în munți (l-am iertat, nu ştia ce face), maistru pe puncte la combinat, obligat să-şi completeze studiile de

profil, tranzacția complexă în care simulam că-i bag o pilă lui, la corigența la mate, curtându-i profesoara (dublu avantaj eu, care ieşii dublu dar independent *generous*), astea nu se pun. Se pun doar două faze. În logică ordine cronologică inversă. Alt client de vacanță, alt maistru, îmi propusese să mă plătească în natură: o mică escapadă la mare, unde oricum avea de mers la maică-sa. Cu motocicleta. Un abces dentar îmi dădu mecla Simpson. Omul fu silit să cheltuie bani pe biletul meu de tren înapoi. În gară, prietenul meu cel mai bun de atunci era să leşine de râs. De mecla mea. Eu învățai pe loc să surâd *în mine şi-n spiritul legii*. Da, tot Stanislaw Jerzy Lec. Se mai pune revelionul anonim prin mai multe cârciumi ale oraşului, înainte de prima sesiune. Când primisem unul din cele mai prețioase, prin efectul formativ pe termen lung, daruri de Crăciun. Da, tot de la maică-mea. *De veghe-n lanul de secară*.

Aşa că, înainte de periplul vag inițiatic, relatat *un peu* derutant mai sus, semestrul doi anul I fu un *sandwich* între Salinger şi cele două filme majore ale primului eşec în sesiunea de vară ’66: *Colina* şi *Noaptea Iguanei*. De primul scrisei în *Finalul cel mai dificil, supraviețuirea*, la a cărei lansare fui înconjurat de o pulsândă majoritate de colegi, pe 8 februarie trecut, de al doilea, niet. Aşa merg lucrurile.

Salt cuantic (vaaaai, ce mi-a plăcut serialul ăsta!) în vara lui ’68: Sosesc acasă cu destui bani economisiți ca să-i fac maică-mii un cadou şi să-mi ajungă şi de stofă pentru un costum. Cel gris-petrol, înhămat la care-l gardasem, la Drept, în primăvară, pe De Gaulle, în ultima sa vizită ca şef de stat, devenise bun pentru muzeu. Apoi prima tabără la Costineşti, cu fratele Eugen (atunci i-am pus gând rău lui Solweig) şi incursiunea pe Valea Uzului, partidă de pescuit ratată de nevoia coborârii urgente, să nu pierdem discursul lui Pingelică, atunci când ne-a fentat pe toți de se înscrisese până şi Paul Goma în partid. *De son gré*. Plus trei săptămâni cu pontonul, în Deltă. După 21 x 3 mese exclusive cu peşte, acasă bunică-mea m-a întâmpinat cu humor şi… peşte prăjit. L-am halit cu poftă. În drum spre casă, pe tren, ascult la radio o piesă radiofonică după nuvela cu boxeri a lui Ioan Grigorescu. Noaptea, episodul cu asaltul a 7 tineri, cu care se completase compartimentul, 3 perechi plus o fătucă ce-mi ar’dicase brusc pulsul. Prea puține alte ocazii de aşa potriveală. N-a fost să fie. Poate, cine ştie, să fi fost în avantajul meu… Peste 5 ani, îl recunosc pe Jănu, AKA Eugen Trestian, clujan, cel mai finuț de pe ponton, care-mi demonstrase în doi timpi şi trei mişcări că toți sudiştii sunt dobitoci. Tuns zero, în *armata militară*, contribui la consolidarea născândei prietenii cu Țuculescul. Raul Țintaură ca personaj episodic în cărțile mele, cum eu fui Tătucu’ în cartea lui de debut. Esențialul, despre inubliabilul an ’68 – în cărțulie.

Nici nu mai ştiu cine iese avantajat din povestea asta: *colegii mei academicienii*, care au ce povesti, la capitolul *amintiri din studenție*, despre ei ca fizicieni, sau eu, care n-am nici o treabă cu fizica. Am eu compensații, pe vreun plan? Am eu dreptul să bat capu’ sub pretextul spațiului de 25 de pagini alocat? Dar cui îi pasă? Scrisul nu e democrație. Dreptul forței (de a fi nesimțit, insolent şi arogant) primează asupra forței dreptului (bunului simț şi celui al măsurii). Fac ce vreau e

comandamentul cui îşi ia răspunderea scrisului. Pe riscul şi răspunderea lui. Ce e scrisul, domnilor preşedinţi? Nimic alta decât (încă) o extensie a instinctului de perpetuare a speciei. A unui anume mod personal de a *simţi, gândi*. Scrisul e, pe cale de consecinţă, scris cumva în *adene*. V-o spun franc, brutal, pe riscul meu. Căci, nu-i aşa, cea mai bună minciună e adevărul. Iar pe frontonul paginii a doua, aia a cititorilor, a fostei deja Dileme, mai vechi sau mai fără vârstă, stă scris: *Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea*. Unde ai citit asta? În toate cărţile bune. (Faulkner – lecţia de chimie). Chimia, un segment îngust, mai puţin decât un capitol, oricât de monstrous extins, de fizica electronilor de ultim strat.

Revin, obsedant, la primăvara lui '68. Bulgaria – Italia, baraj pentru turneul final al campionatului European de fotbal, la TV, în cămin. Bulgarii conduc la pauză cu 2-0. Bafta mea istorică, sunt singurul în primele trei rânduri care ţin cu macaronarii. Înconjurat de trei rânduri strânse de băieţi la limbi slave. Eram obişnuit din anul I. Lângă mine, un flăcău solidoc, cămaşă de munte, izbitor, ironic de asemănătoare cu a mea. Acelaşi model chiar. Exultă în cor la golurile bulgarilor. Eu tac şi-mi pregătesc saltul de cobră. E imposibil să nu dea Mazzola gol. Îl dă, la începutul reprizei secunde. Cele trei rânduri încremenesc. Eu sar exagerat, calculat, zbier din toţi bojocii. Acum n-aş mai putea. Energumenul de lângă mine e prea paralizat să-mi tragă una după ceafă, pe pohta inimii lui crestate. Bombăne. E de mijlocie, eu de superuşoară. Ceva luceşte, drăceşte, în ochelarii mei şi-l inhibă. Da ce-ai, dom'ne, de te bucuri aşa? Articulez sardonic: mă bucur pentru că echipa cu care ţin a făcut primul pas spre calificare. Explodează: da' de ce ţii cu italienii, doar nu suntem latini! Băieţică, ia pune mâna şi citeşte-l pe Geo Dumitrescu. Îţi fac cinste cu un pahar cu lapte bătut, la Albina, după ce se califică Italia. Se înverzeşte. Culoare complementară cu dominanta cămăşii. Îmi pică o fisă mare, de 5 lei de argint, cu efigia lui Carol I, şi deviza *nihil sine deo* pe contur: puriul e la cehă!!! M-a mirosit. Sunt rivalul lui la graţiile Liei. *A vaincre sans peril, on triomphe sans gloire*, peste nici 7 luni vom afla amândoi că pe Lia au măritat-o. Sic transit…

Cum ce caută faza asta între amintiri? E din facultate? E. Atunci?

Restul n-am să vi-l mai povestesc.

N-am să vă povestesc cum am luat, în primăvara inubliabilului an '66, la librăria Eminescu, încă funţională, două autografe de la regretatul Ioan Chirilă, pe *Finala se joacă azi*, atunci lansată, dar şi pe *Decatlonul de aur*, cu care mă reglasem din anul precedent.

Nici surâsul abstras cu care am aflat de la Radu Cosaşu că celebrul citat din Camus, pe care Chirilă construise în toamna lui '60 un cartuş editorial exploziv, unul din germenii cu incubaţie lungă ce m-au adus la scris, Cosaşu însuşi i-l oferise în dar Cronicarului. Rezonanţă spirituală.

Cu atât mai puţin citatul din Camus ca atare: *Tout ce que je sais, finalement, sur la morale et des obligations des hommes, c'est au foot-ball que je le dois*. Albert Camus a jucat fotbal în prima divizie franceză, nu mult, dar a jucat. Ca şi fizicianul, *nobel-prized*, Fréderique Joliot-Curie.

N-am să vă povestesc cum a participat, de partea gaulliştilor, Joliot-Curie, la echilibrarea insurecției pariziene, declanşate iresponsabil de comunişti, în ciuda ordinelor precise ale generalului Pierre Koenig, coordonatorul de la Londra al *tuturor* mişcărilor de rezistență, riscând nici mai mult, nici mai puțin, decât distrugerea ireparabilă a uneia din capitalele culturale ale lumii. Cu atât mai puțin o să vă povestesc cum singurii 3 oameni care au luptat consecvent, timp de 6 (şase) zile pentru a salva Parisul au fost un suedez şi doi germani: Raoul Nordling, consulul regatului neutru, Bobby Bender, agent Abwehr, subordonat amiralului Canaris şi generalul von Kholtitz, nimicitorul Sevastopolului, călăul Varşoviei, comandant al Marelui Paris (regiune înglobând oraşul). Căci amintirile astea sunt despre anii de facultate, nu despre istoria Parisului. Dar se pot, oare, subiectele, decupa chirurgical?

N-am să vă povestesc de Joe-tata-lor, cum într-o seară de sâmbătă, mirosind că Solweig are treabă la vreuna din mătuşi, m-a momit în camera lui şi m-a antrenat într-o discuție pe text, citind, răbdător, din *Cunoaşterea luciferică* a lui Blaga. Sau era alta din cărțile care mi-l prelungeau pe poetul luminii, pe hronicarul şi cântărețul vârstelor, pe iubitul Corneliei Brediceanu, pe mai târziu aflatul magistru al lui Ion D. Sîrbu, în spațiul prea puțin mioritic ce nu mi-a aprins mintea, dar a rodit mai adânc.

N-am să vă mai povestesc câte tenace săpături am făcut în mafia internautică pentru a găsi un fir nu tocmai ariadnic, care m-a dus de la Solweig la *Adam*. Marele Adam, ca Marele Lebowski. Şi cât de armonic se împletesc conversațiile smălțuite cu ei. Cum, ce-i aia? Ia puneți mâna pe dicționarul de sinonime şi veți vedea cât de transparent e jocul de cuvinte.

N-am să vă mai povestesc cât de tare mi-a încălzit inima o întâlnire anodină cu *Minola Leonovici*, fosta mea colegă de grupă din anul I, când în două replici am aflat cât de mult admirăm noi poziția publică a profesorului Tudor, care ne fusese coleg. Nici recunoaşterea masonică savurată mutual cu cel care a fost Marele Jean Corcoțoa, la un instructaj civic prezidat de ceea ce era atunci Pro Democrația. Şi, *helas*, nu mai e acum. Fie-i țărâna uşoară, dar Jean rămâne mereu sus.

N-am să vă povestesc de Mi'lcea Gheoh'dunescu, ştiți cu toții şi, apoi, îl găsiți, alături de, până la un punct, Puiu Păunică, pentru a o porni fiecare pe albia lui, ca Mureşul şi Oltul, în cărțulia cu care nu încetez să vă amenințț.

N-am să vă povestesc de ce aceste pagini sunt dedicate distinsului profesor Victor Gheorghe, a cărui companie mi-a luminat ultima expediție în nord, anul trecut.

Dar după epuizarea listei lucrurilor pe care n-am să vi le povestesc vine rândul altei serii, de post scriptumuri.

P.S. 1 – Selecția momentelor e aleatorie, stilul narativ se apropie de dicteul automat. Nu înseamnă că nu mă gândesc la toți colegii, apropiați sau mai puțin, cunoscuți sau mai puțin, precum şi la toți profesorii. Pe drept cuvânt se spune că cele mai trainice legături se formează în facultate, apoi în liceu, abia apoi în mediul profesional mai mult sau mai puțin schimbător. Pentru o parte dintre bărbați, perioada armatei bate toate astea. Ei, bine, de-a lungul liceului, al facultății, al celor

28 + 8 ani de serviciu, pun şi nu pun la socoteală cei 6 ani de serviciu voluntar la portalul cultural LiterNet.ro, cu atât mai puțin în armată, nu am avut nici un duşman. Unul individual. Doar unul... sistemic: sistemul. Schimbat doar formal după marea îmbulzeală. Ştiu că o supăr pe Cristina, dar cea mai bună minciună e adevărul. Paradoxal, dar deloc straniu, doar extinderea comunicării în mediul internautic mi-a oferit şansa unui duşman personal. De ce o şansă? Citiți cartea *Boala ca şansă*, de Ruediger Dahlke, Editura Trei, Bucureşti, 2008 şi veți înțelege că un duşman e o boală, deci o dublă şansă: ca duşman şi ca boală. N-am de gând să vă insult inteligența explicând. Interacția cu reprezentanți individuali ai sistemului (cu singura excepție a Cristinei) mi-a oferit şi ea şansa de a-mi rafina armele mişt oului acoperit, insesizabil şi impunisabil. Spre distracția prietenilor mei.

P.S. 2 – Repet mereu că n-am fost, nu sunt şi n-am cum să devin fizician. Mai mult intuirea, apoi conştientizarea progresivă a limitelor mele naturale, în care nu încăpea formarea şi nici truda unui fizician, decât lenea funciară, m-au ferit de dezastrul de a fi încercat avan să devin unul. Tocmai faptul că ştiu bine asta şi o spun răspicat, îmi rezolvă o problemă de conştiință: mă îndoiam de rostul prezenței textelor mele în acest volum şi consider, la fel de franc, că ponderea lor în cartea promoției e exagerată. Mult peste ponderea condiției mele în cadrul promoției. Neneneeeeee! Nu protestați, ştiu exact ce spun, nu fac piruete cerşind aplauze. Refuz să cred că nu simțiți francheța tonului. Dar tocmai a-mi găsi locul e încă unul, dacă nu chiar unul din cele mai ponderale argumente în favoarea calităților native de *lider executiv* ale Silviei. Triumviratul (folosesc a doua oară abuziv termenul, în cunoştință de cauză) s-a articulat perfect, valorificând complementarități. Ce dovadă mai elocventă că întreprinderea chiar a acestui volum pe muche de cuțit se justifică *per se*? Mi-am găsit apoi pe seama mea locul. Permiteți-mi o mărturisire: după ce-i trimisesm sursei celui mai important personaj al meu doc-ul volumului doi şi ultimul de călătorii, primul fiindu-i dedicat *ex aequo* Feliciei şi sursei, mi-a dat un răspuns straniu, dar exact: te-ai maturizat, căpitane. Citind primul volum, simțeam că te duc de mână prin locuri pe care nu le cunoşteam. Citindu-l pe ăsta (doamne, când s-o pune dracului în mişcare părintele editor?), am simțit că mă duci tu de mână prin alte locuri pe care nu le cunosc. Ştii ce mi-ar plăcea să citesc acuma? Un prequel al călătoriilor tale.

Călătoriile mele, derulate în abia 9 ani, sunt mai puțin de o fărâmă din media călătoriilor voastre. Evident, eu am absorbit nimica toată față de media absorbției voastre. Nu sunt cult, nici intelectual. Intelectuali sunt Pleşu şi cei mai mulți dintre voi. Eu am suferit doar de sindromul aflării în treabă. Nu mă dau rotund şi mi-am măsurat cu precizie lungul nasului. Dar am acceptat provocarea. Ei, bine, e al dracului de greu să scrii aşa ceva. Povestirea de ficțiune dedicată *e-grupului fizică70* avea spațiu de manevră mai larg decât Marea Caraibilor, prequel, dacă iei ideea în serios, altfel o laşi în pacele ei) nu dansează pe tăişul unui bisturiu laser, ci păşeşte prudent pe o brână lunecoasă săpată pe versantul apusean abrupt al Cordilierilor. Da, ăla ce priveşte spre Pacific. Ei, bine, aceste amintiri se agregă

exact în pereții lăcuiți ai unei camere de rezonanță pentru o parte a corzilor prequel. Partea anilor de facultate.

P.S. 3 – Numesc, mai mult sau mai puțin în glumă, sintagma totul e valorificabil ca teorema 3, a lui Rim. Aiurea, nu-i demonstrată, nu-i mai mult decât o banală conjectură. Dar mă ajută, deoarece cred în ce spune (cum dracu' să nu cred, doar eu am spus-o) şi o ajut, prea puțin, acumulând fapte care o confirmă şi negăsind niciunul care s-o contrazică. Aplicarea ei nodală e libertatea câştigată din incapacitatea funciară de a deveni fizician. Am lucrat mult cu măsurători reologice pe soluțiile diluate de elastomeri. Conceptul de vâscozitate intrinsecă, o valoare extrapolată la concentrație nulă a soluției, mi-a explodat în capul meu pătrat, de lemn ciobit. Căci rima cu definiția culturii generale: ceea ce-ți rămâne după ce ai uitat totul. Mi-am pus atunci aceeaşi întrebare precum biochimistul Isaac Asimov: ce s-ar întâmpla dacă o substanță s-ar dizolva *înainte* de a fi amestecată în solvent. Ce s-ar putea întâmpla după ce ai uita fizica? E imposibil. Principial, deoarece nu se poate uita, punctual, pentru că eu neajungând s-o cunosc, n-aş avea ce uita. Atunci s-a făcut lumină-n sat. Am început a învăța, târâş-grăpiş (prin râpi şi gropi adânci, urcate de bătrânii mei pe brânci), să valorific tocmai faptul că habar n-am de fizică. Pot adică privi lumea cu ochiul fizicianului, dar eliberat de servituțile fizicianului. Alte posibilități. Dar, asta voi dezvolta în postfața mea din capitolul final.

P.S. 4 – Aş fi continuat să scriu oricum. Mai ales ca să le râd obraznic în nas prietenilor din fostul cenaclu Joc Secund, care îmi reproşau, de altfel pe bună dreptate, ce-mi reproşau. Primul meu cititor empatic fu să fie Ani Murtaza. Spre uimirea mea, continuă să fie. Nu s-a plictisit. Deşi între timp am găsit cititori afini mai ales în generația copiilor mei. Dar Ani rămâne. Îi sunt recunoscător. Ani a fost mereu una dintre cutiile mele de rezonanță. Nu vă grăbiți să citiți în cheie lejeră. Rezonanță înseamnă rezonanță. Fără cutie de rezonanță n-ar exista mai nimic în muzică. Căci, fără a mă hazarda unde nu-mi fierbe oala, instrumentele bazate pe moduri de vibrație ale contorsionatelor sau mai rectiliniarelor coloane de aer sau ale suprafețelor, sunt, într-un fel, propriile lor cutii de rezonanță.

P.S. 5 – Laura. O japoneză rătăcită la porțile Levantului. Minte brici într-un trup doldora de feminitate.

P.S. 6 – Veronica: cea mai enigmatică enigmă.

P.S. 7 – Lulu: Oare ne-o ajunge cât mai avem de trăit să vorovim?

P.S. 8 – Anca Iordănescu: Nu e academician, dar pentru mine e omul în fața căruia mi-ar place să am timp să trec de 365 ¼ ori pe zi să-mi scot clopul.

P.S. 9 – Adriana Şerban: persistența mnemonică a necultivatului ei portret m-a împiedicat să cultiv pe cea mai rasată dintre tinerele mele colege de la LiterNet.ro omonimă: Adriana Şerban.

P.S. 10 – Nu mă întrebați de ce colegele îşi iau partea leului la portrete evocative. N-am să răspund nici în fața Marii Adunări Naționale.

P.S. 11 – Liviu Giurgiu: n-am de ce să mă agăț. E perfect, ca un gaz nobil. Nu e defel gaz, e dublu nobil.

P.S. 12 – Gosti: Nici un Liviu fără Gosti. N-am de gând să-mi cer scuze că i-am uzurpat, pe şest, porecla de Căpitanu'. Cea mai fericită mamă: una la un miliard.

P.S. 13 – Rodica Ionescu: Unde-i?

Gata cu postscripturile, începe ultima serie. Addenda.

Addendum 1. Am atras deja atenția că aparenta mea autodenigrare nu e un procedeu stilistic, ci o autoevaluare realist, în fața areopagului. De regulă, nu recunosc altă instanță morală decât acea parte din conştiință pe care o numim Dumnezeu. Am atras atenția şi la cât de prețioasă e compensația. De luat ambele în serios.

Addendum 2. Vale. L-a descris mult mai bine Andrei Vochin, în cartea *Steaua*, două ediții. Cu privire la perioada de până la o anumită dată, adică atâta timp cât se poate vorbi de el exclusiv de bine şi foarte bine, foarte puținul pe care-l ştiu eu (am jucat foarte puțin fotbal cu el, înainte de plecarea lui la Imperial College, London şi încă şi mai puțin tenis de masă la Măgurele, când îmi făceam de treabă pe acolo, sub diverse pretexte de înghițit la institutul pe care-l serveam). În rest, de aplicat principiul bănățănesc: ştii ceva de bine, spune. Iar Banatul este, chiar în contextul României intracarpatine, singura provincie mitteleuropeană care seamănă cu ceea ce a fost patria mea natală, țara minerilor (celor adevărați) şi a momârlanilor (dacă mai există, de sămânță).

Addendum 3. E posibil ca autoorganizarea acestui text să frizeze nerespectarea integrală a structurii decise de onoratul triumvirat. Teorema 2, a lui Menachem Begin, spune că totul e negociabil. Cum teorema 1, a lui Andrzej Wajda (totul e de vânzare), ar putea funcționa. *Che sara, sara*. Ăsta e titlul unui cântec asumat ca imn al dracu' ştie căror revoluționari. *Ça ira*, fusese imnul revoluționarilor francezi, până la Marseieza. Totul e negociabil, în limitele celor două cântece revoluționare. Nu uit nici o clipă că fraierul căruia, cum spuneam în Cartea promoției că-i pica Bucureştiul în cap, a eclozat, a halit foi de celuloză în loc de foi de dud în stadiul larvar, pentru a (se) cristaliza *en tant que* crisalidă, ca hibrid între Cănuță om sucit şi Gică Contra. Care va fi stadiul său ca efemeridă mutantă, asta nu mai e treaba amintirilor. Nici măcar a *amintirilor despre viitor*.

Addendum 4 şi ultimul. Cer scuze tuturor colegilor omişi din amintirile astea. Toți îmi sunt la fel de dragi.

Februarie, 2012

ANA ALEXANDRA MURTAZA ERHAN

Coadă de rândunică

De câte ori deschid cutia de lucru a mamei, mă cuprinde nostalgia. O revăd pe mama şi alunec lin în anii fericiți ai studenției mele. O lumină caldă şi aurită învăluie grupa de colegi în atelierul de tâmplărie şi strungărie.

Câtă răbdare, câtă omenie în subsolul Universității ce găzduia aceste încăperi...

Trebuia să realizăm din lemn o ramă dreptunghiulară ceva mai mică decât o cutie de marmeladă de pe vremuri.

Lemnul cald şi docil avea un contact cu mâinile noastre aproape omenesc. Trebuia îmbinat, după trasare şi dăltuire, în „coadă de rândunică“. Parfumul talaşului te purta în codrii seculari, inundându-te de mireasma umedă de ciuperci şi de cetină, unde lumina se filtra în fascicule răcoroase ca într-o catedrală ocrotitoare amuțită în măreția ei.

Corectitudinea lucrării consta într-o îmbinare perfectă, fără interstițiu. Dovada calității era privirea în zare. Dacă nu trecea nici o rază, era bine.

Nu ştiu alții cum sunt, vorba lui Creangă, dar mie mi-a trebuit muncă de migală ca să maschez, obturând cu aşchii de talaş, defectele. Fiind mulțumită de rezultat, mi-am prezentat la control cutia.

Surâzând înțelegător, profesorul lovea ritmic cutia de catedră, talaşul zburând în toate părțile: „E destul de bine, cu siguranță următoarea va fi mai bine.“ Pe fundalul aproape sonor al inimii mele speriate şi ruşinate, primeam nota maximă.

La strungărie, după ce am priceput rostul păpuşilor fixe şi mobile, priveam fermecată cât de simplu poți crea o sferă, un cilindru, iar din pilă, de ce nu, un cub sau o prismă. Erau perfecte, lucitoare, răcoroase în palmă şi cu greutatea metalului trainic.

Păi, zis şi făcut. Dar mâna mea dreaptă nu era tocmai bine coordonată ca să muşte metalul nici mai mult nici mai puțin decât trebuia, producând zulufi de şpan care apăreau într-un mieunat fierbinte. Vedeam cu mintea logica compunerii mişcărilor, dar execuția se pare că se călăuzea după o cu totul altă logică.

Aveam însă un fin al părinților mei, strungar: ia să-l rog eu pe Titi să-mi facă cele trei piese, că doar n-o fi foc.

M-am prezentat cu minunile bine şlefuite, oglindă, o mândrețe, trei mici bijuterii.

„Foarte bine, ai nota maximă, dar trebuie să-ți spun, totuşi, că la noi în atelier nu există material cu acest diametru…“

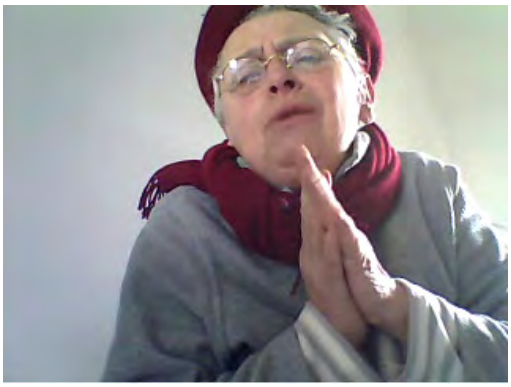
Indigest calificativ! M-a durut toată viața.

Peste ani, devenind profesoară, am înțeles şi apreciat la valoarea cuvenită pe profesorii de la ateliere. Cred că adevărații pedagogi apreciază dorința şi efortul realizării, nu neapărat realizarea în sine. Viitorul este al elevului, el se mai poate încă dezvolta.

Cele trei piese se află şi astăzi într-o despărțitură a cutiei de lucru a mamei, cutie care a devenit a mea. Vor rămâne mereu acolo, oriunde m-aş afla, parcă aşteptând ca cineva să le mângâie şi să le vorbească: „…material de un anumit diametru, coadă de rândunică…“

Coadă de rândunică?!

Înseamnă că e primăvară!

Motto:

„Afară vopsit-îi gardu’,
Înăuntru: leopardu’...“
(din Lădoiu’ cu vechi sentimente)

Dragii mei,

Dragii mei fizicieni dragi! Sau mai bine... pensionari? Nu, nu, aşa nu e bine! Poate că unele firi mai gingaşe ar putea înțelege că eu i-aş considera trecuți în rândul acelora care au în sfârşit timp ca să se odihnească. Să se odihnească după o viață de intensă activitate intelectuală şi...fizică. Intensă? Chiar aşa, intensă? Care intensă dom’le? Că doar fiecare dintre noi am mai mimat uneori, şi pe ici pe colo, cu un înnăscut talent românesc – adică, „las’ că merge şi aşa“ – adeziunea şi activitatea efervescentă, sau, cum s-ar mai zice, plină de elan patriotic...

În esență însă, pe plan profesional, cui i-a fost hărăzit să înțeleagă câte ceva din gândirea unora ca Galilei, Newton, Einstein, Dirac... – că doar n-o să-nşir acu tot sacrul pomelnic! – adică cui i-a fost hărăzit să înțeleagă şi să aplice măcar câte o fărâmă din ideile marilor fizicieni, s-a simțit şi el pălit de aripa geniului trecând astfel la lucru cu curaj şi abnegație – adică serios, de-adevăratelea – că nu se făcea să-ți bați joc de comori pe care tu singur nu le-ai fi putut niciodată făuri.

Dar să trecem peste acest amănunt, evident semnificativ; în fine: cercetător, prof la catedră sau la domiciliu, toți – da, da, toți! – fără excepție, am fost oameni care am sfințit locul de muncă, sau chiar de activitate, am putea zice!

Un subtil amestec de sentiment, strategie, frică de Dumnezeu, ne-a adus pe neobservate la vârsta pensionării fără accidente prea grave. Pe de altă parte stau şi

mă-ntreb dacă o fi chiar aşa. Ce ştim noi oare despre partea nevăzută din viaţa fiecăruia dintre noi? Mai nimic...

După ultimele cercetări se pare că partea nevăzută predomină în Univers: trei sferturi din materie este neagră, adică înghite tot şi nu dă nimic! Stau şi mă întreb şi aici: dar dacă, totuşi, dă şi noi nu ştim să detectăm ori să înţelegem?

Lumea însă e mare şi cu atâta chichirez... Având pe deasupra şi o premoniţie gravă care, fie vorba între noi, este o boală netransmisibilă, deşi e comunicabilă! Şi uite-aşa s-au pornitără unii la ajustat teorii, fabricându-şi astfel propriile lor teorii gata-gata fiind să prindă în acestea Câmpul Universal... Dar poate pentru că s-a făcut între timp primăvară, sau poate pentru că undeva s-o fi produs vreun scurt-circuit, n-au mai prins Câmpul Universal... Văd că iar mă bag unde nu-mi fierbe oala! Se pare că mult mai bine mă descurc când e vorba de cotidienele activităţi sisifice.

Mai stau însă încă o dată şi îmi pun şi a treia întrebare: „Ce ne mâna oare pe noi în luptă?“ O inconştientă, dar vie, curiozitate? O tenacitate şi o mistuitoare dorinţă ascunsă de a face ceva trainic? Trainic... Doamne, dar Tu ne-ai adus pacea, bucuria de a trăi simplu, iar noi am ales neodihna, nesomnul, neliniştea, poate chiar zădărnicia, conştienţi fiind, totuşi, că... „deşertăciune sunt toate...“

Iartă-ne Doamne, că poate n-am ştiut ce să facem!

Şi din nou, cu îndrăznire, îmi ridic ochii spre ceruri: Doamne, dar grozavi mai suntem! Şi deştepţi, şi frumoşi, şi buni... Da, buni, Doamne, că doar faptele bune le-am putut şi le putem controla noi înşine, restul fiindu-ne dat fiecăruia la naştere de la mamă, de la tată, adică de la Tine Doamne...

Şi mă mai rog şi vouă, dragi colegi – oare de ce zic dragi, că doar n-am o inimă atât de cuprinzătoare să vă iubesc pe toţi şi simultan, aşa cum aş dori – iertaţi-mă! Iertaţi-mă că n-am avut ochi să văd şi urechi s-aud apelurile voastre de omenie sau de deplină singurătate personală... O, cumplită eşti tu, singurătate! Dar parcă nu te-aş schimba cu nimic, totuşi.

Şi uite-aşa, târâş-grăpiş, sperând să ne vedem şi în anul 2012, iertaţi, dragii mei, greşelile mele faţă de voi. Cele făcute cu voie sau fără de voie, cu vorba sau cu fapta, cu gândul ştiut sau neştiut...

Dragii mei, mi-e dor de voi!

VALENTIN IOAN REMUS NICULESCU OPRIŞ

Destine vechi şi noi; amintiri de familie

1. Drumul meu prin viaţă şi oamenii care m-au format

Am pornit pe drumul vieţii şi al şcolilor de la Câmpia Turzii (2 iunie 1946).

Părinţii mei: Inginer Chimist Valentin Opriş, absolvent al liceului Regele Ferdinand din Turda în 1928 şi al politehnicii Gheorghe Asachi din Cernăuţi, şi,

Veturia Opriş (Grigorescu) absolventă a Facultăţii de Filolosofie şi Litere din Bucureşti, în 1945.

O persoană care a participat la formarea mea in primii ani de şcoală a fost doamna învăţătoare Iaru (în imaginea de mai jos, în rândul 2, locul 3). Eram în clasa a III-a.

Tot în poză: ing. energetician Şerban Stănciulescu (rând 3, loc 1), Valentin Niculescu (rând 3, loc 6).

Copilăria a pendulat între prima lună din clasa I şi a II-a la Dumbrava, şcoala Ion Luca Caragiale şi verile petrecute la munte. Doamna farmacist Margareta Stănciulescu (99 ani, născută Ştefănescu) a făcut următorul comentariu: „la 7 ani,

la poarta casei mele pe Braziliei, aveai ochi mari întrebători, cu care voiai să cuprinzi lumea“.

Informații despre alpinism le-am avut de la ec. Gheorghe Niculescu, (tatăl meu adoptiv) Academia de Înalte Studii Comerciale şi Industriale, 1944, care s-a cățărat pe vârful Picătura din Bucegi. Mi-a vorbit despre munte, Valea Seacă din Bucegi şi alte trasee.

Gheorghe Niculescu (stânga), Director General Relații, ONT Carpați. Praga, februarie 1965.

De la el şi de la alpinistul maestru al sportului Emilian Cristea şi mulți alți sportivi de performanță, am înțeles că în viață şi în ştiință, pe lângă muncă, talent, programare, trebuie să ai curajul să îți asumi riscuri calculate şi, uneori, nebunești; aviz amatorilor! Totodată, din economie am înțeles că debitul şi creditul trebuie să se echilibreze, ceea ce trebuie aplicat şi în viață, ca un optim, deci ideea de optimizare în ştiință.

Prietena mamei din adolescență, arhitect Solange D’Herbez de la Tour, comandor al Legiunii de onoare, mi-a oferit şansa de a ajunge de mai multe ori în Franța şi de a vedea muzee, biblioteci celebre.

Albert D’Herbez de la Tour, Magda Niculescu, Solange D’Herbez de la Tour, Paris, 1990.

Solange D’Herbez de la Tour, ing. chimist Marga Georgescu, ICECHIM, fizician V. I. R. Niculescu (Opriş)

Este preşedinta fondatoare şi actuală a „Union Internationale des Femmes Architects (UIFA)“, 14 rue Dumond D'Urville, arr. XVI, Paris.

Dl. D'Herbez de la Tour, ofiţer venit cu misiunea Berthelot în Primul Război Mondial, a luptat pentru România şi a fost rănit. S-a căsătorit cu Julieta Safiroiu şi a rămas aici în calitate de ataşat cultural al Franţei la Bucureşti.

Am urmat liceul Ion Luca Caragiale din Bucureşti şi Facultatea de Fizică a Universităţii din Bucureşti. Cercetătorul Cornel Moldovan, coleg de laborator, care lucra numai cu cei cu chemare, m-a pregătit, ca elev, pe mine şi pe fratele meu, Vlad Opriş, pentru olimpiadele de fizică şi matematică, fiind un pedagog înnăscut.

Un vecin, ing. Cristea, care a văzut înclinţia mea spre ştiinţă, m-a îndrumat să ajung rezolvitor de probleme la Gazeta Matematică. Profesoara de matematică A. Bădulescu m-a pregătit pentru olimpiadele de matematică, cea mai bună performanţă fiind o menţiune pe ţară. Am participat deseori la faza pe capitală a olimpiadelor de fizică.

Primul meu experiment l-am făcut la îndemnul verilor doctori profesori Pavel şi Petru Pitea şi a verişoarei Profesor Farmacist Michaela Pitea (Cherebetiu; Augustin Pădurean, Teodot Petrican Vad, *Studiu Monografic*, Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2002) şi a constat în sugerarea de experienţe în chimia anorganică. Cu această ocazie, am crescut cristale de sulfat de cupru. Totodată, a fost şi prima mea experienţă de fizică. De la lecţiile profesoarei de chimie organică Valeria Gavril am înţeles că atunci era ceva cam prea complicat pentru mine.

Fizicianul Vlad Opriş (fratele meu) şi Prof. dr. biofizician Florina Opriş, într-un moment fericit.

De la Profesor universitar de limba franceză Aristiţa Negreanu, colegă cu mama Veturia, cu premiul Palme Academique, am învăţat în profunzime semnificaţia nuanţelor şi subtilităţi în limba franceză.

De la Magda Niculescu (Lucia Magdalena Crişana Niculescu, născută Grigorescu, sora mamei şi mama mea adoptivă, absolventă ASE, maestră emerită de baschet şi volei, (*Enciclopedia Educaţiei Fizice şi Sportului din România*, Bucureşti, 2002, Ed. Aramis) am înţeles că este foarte important să ai notorietate internaţională în ceea ce faci, indiferent de domeniu.

În facultate, în domeniul matematicii, m-au influenţat Acad. Prof. Gheorghe Marinescu, care mi-a deschis ochii spre calculul numeric, integrala Lebesgue şi teoria distribuţiilor. Prof. Toth ne-a făcut un curs de maşini de calcul, programare şi ALGOL. Prof. Rogai ne-a introdus în zona ecuaţiilor diferenţiale obişnuite. Programarea în FORTRAN şi în ASSEMBLER am învăţat-o la ASE de la matematicianul Miron Ionescu-Bujor, care mi-a ridicat o parte din perdeaua care acoperă informatica. Fizicianul Valentin Manu de la centrul de calcul IFA ne-a predat cursuri de limbaj şi de aplicare a matematicii şi de explicare a matematicii şi programării în fizică.

De la fizicianul Valentin Manu am aflat multe despre legătura calculului numeric cu fizica. Primul om care m-a format a fost matematicianul-informatician Miron Ionescu-Bujor.

Datorită cărţilor din biblioteca tatălui meu, inginerul chimist Valentin Opriş (Hütte şi un curs de fizică în limba franceză – aproximativ 1940) am fost condus către curba matematicienei Maria Agnessi Gaetano (1718-1799) şi construirea de noi funcţii *wavelet* pentru analiza semnalului. Deci (motto): „miraculoasa aproximare cu funcţii Agnessi a curbelor, suprafeţelor, volumelor şi fenomenelor, a nu fi sau a fi“. Motto-ul m-a condus la ideea că dascălii de şcoală trebuie să se modernizeze, astfel încât să facă legătura prin explicaţii cu celelalte discipline (matematică, chimie, biologie etc.). Tot prietena mamei, Solange D'Herbez de la Tour, a fost aceea care mi-a oferit şi şansa de a participa la o şcoală CERN de acceleratori. De asemenea, am putut participa la prezentarea de către arhitecţi a construcţiilor pagodelor japoneze şi a filosofiei din spatele acestei gândiri orientale.

Vizita din 1990 la Centrul de Optoelectronică la Prof. Alain Claverie (LOE-TOULOUSE) m-a îndreptat spre cercetări legate de potenţialele ion-solid.

În perioada bursei PECCO din 1993 de la Bruxelles, am făcut o vizită la Prof. Robert van Veyver de la departamantul de Acceleratori Ghent University, la sugestia Dr. fizician Dumitru Catană, coleg în laboratorul Acceleratori de electroni din IFTAR. Domnul Prof. Robert van Veyver mi-a prezentat aplicaţiile reacţiilor fotonucleare în corp solid şi în tratarea cancerului osos. Dr. Catană, şcolit în şcoala de matematică şi fizică a lui Şerban Ţiţeica şi Gheorghe Moisil, a remarcat că în ştiinţă, ca şi în viaţă, oportunităţile nu trebuie ratate, întrucât pot fi fenomene unice.

Tot în această perioadă, am avut ca motto vorbele d-lui Prof. Şerban Ţiţeica: „Ca să ştii ultimul lucru, trebuie să-l ştii pe penultimul“; alte pilde au fost: ale fizicianului Einstein: „Soluţia trebuie să fie simplă şi nu simplistă“ şi a matematicianului Polya: „Soluţia trebuie să fie corectă dar nu particulară ci mai generală“.

În 1995, la cursul „School of Multidimensional Signal Processing“, profesorul Patrick Flandrin, Lyon, (organizator profesor Buzuloiu, UPB, Bucureşti), ne-a

inițiat în domeniul tratării semnalelor în inginerie cu „undişoare“. În prezența Profesorului LeDuff, directorul şcolii CERN 1999, din Benodet şi a participanților, am recitat în bretonă, franceză, engleză o parte din imnul breton, spre stupefacția lor.

În urma invitației Profesoarei Emanuelle Couprie la Benodet, am făcut o vizită la Orsay, care m-a îndreptat spre urmărirea cercetării subiectelor legate de fizică şi medicină. În această perioadă, am cooperat cu tineri pe care i-am trimis la conferințe, şcoli: Mihaele Dan (Balc) actualmente în SUA, fizician masterand, doctorand Dorina Toader, fizician doctor Claudia Stancu şi continui cooperările cu tineri.

Un fir roşu în activitate a fost fizica computațională (vezi tematica: CCP2006, Gyeongju, Korea de Sud).

Rând 1, loc 6: Prof. Dr. Sam Kim, Korea de Sud; loc 7, delegat EPS, Prof. Dr. Peter Borchards, UK; rând 2, loc 7, fizician V.I.R. Niculescu

Mulțumesc din suflet d-lui Profesor Peter Barchards, Skalsky Dvur, Czech Republic, care mi-a acordat o bursă în 1995 la „10th Summer School on Computing in Physics“, unde am prezentat prima mea lucrare: *Wavelet analysis of noise series, a MAPLE program*, autori: V.I.R. Niculescu şi Dumitru Catană. Metoda este fascinantă pentru fizică, matematică etc., deoarece descrie şi evaluează fenomenele.

Am continuat să lucrez în domeniul laserilor cu electroni liberi. Am devenit, datorită acestor lucrări, referent la Romanian Journal of Physics.

La prezentarea omagială a dl-ui academician fiz. Aurel Săndulescu, profesorul meu, de la IFIN-HH (9.02.2012), d-l profesor, în cuvântul de încheiere, a

remarcat: „În cercetare, în afară de lucrări ISI, citări, este esențial să lucrezi cu corifei ai științei, să fii invitat cu prezentări importante orale şi să tratezi probleme mari ale fizicii, cum ar fi, ale fasciculelor laser ultraputernice şi ultrarapide, de exemplu ELI“.

Omul este prin excelență o ființă gânditoare, precum spunea René Descartes (Renatus Cartesius (1596-1650), *Discurs asupra metodei*): „o trestie gânditoare, dar extrem de puternică prin curajul lui, deoarece Dumnezeu l-a făcut după chipul şi asemănarea Sa“. În România, la Hamangia, în Dobrogea, a fost descoperit „Gânditorul“, alături de femeia sa, precum biblicii Adam şi Eva. (*Terracotta Statues from Cernavoda. The thinker and his wife. Hamangia Culture*, 5000-4600 B.C., Muzeul Național de Istorie al României).

În continuarea participării la Conferința EPAC2006, Edingbourgh, am făcut o vizită la Prof. Dr. ing. Peter Borchards (Birmingham) şi a amabilei sale soții, Margret, originară din Africa de Sud, datorită invitației din septembrie 1995. Discuțiile cu Profesorul Borchards mi-au întărit convingerile legate de necesitatea utilizării fizicii în cultură. Anterior, în familie, am cunoscut actori profesori.

Mişcându-mă în societatea culturală bucureşteană, am cunoscut pe Dina Cocea – Eleganța, Irina Petrescu – Diafanul, actorul Ştefan Tăpălagă şi profesorul de estetică Ion Toboşaru – învățat, simpatic şi haios – un poet.

Mi-am lărgit în continuare arealul de colaborări interdisciplinare: cercetări legate de hârtie veche (sec. XVIII, XIX şi începutul sec. XX), cărți româneşti, franceze, italiene şi germane, cercetări chimice şi termice cu artefacte din Campania (Italia), piese paleontologice (scoici – vechime 15 mil. ani).

O altă influență a fost a doamnei biolog cercetător Gabriela Andrei de la Muzeul Antipa, care m-a introdus în lumea mirifică a acestor nevertebrate (scoici) şi spre înțelegerea legăturii dintre fizică şi lumea vie.

Am construit cu colaboratorii un model de tip Kepler pentru nevertebrate paleontologice. În decurs de 30 de ani am încercat constituirea de echipe ale renaşterii din domenii cât mai diverse, care m-au dus la crezul: **„MILLENIUM III – SINERGETICA ECHIPELOR RENAŞTERII“** *(A bove maiore discit arare minor – de la boul mai bătrân învață cel tânăr să are).*

La aniversarea a 85 de ani a Academicianului profesor Dumitru Dobrescu, farmacist, medic (cercetător remarcabil în farmacologia homeopată), dânsul vorbind despre semnificația filozofică despre ştiință şi viață a Trecutului, Prezentului şi Viitorului speranței, a susținut pentru tineri o cuvântare magistrală.

Având în vedere practica mondială, este necesară conducerea doctoratelor şi de către somități ştiințifice active cu vârste de peste 70 de ani. Cred că ar fi mult mai festiv dacă s-ar reintroduce roba la festivitatea decernării titlului de doctor.

Mihai Grecea, dr. chirurg, coleg de generație, caragialist ca şi mine, în data de 5.04.2012, mi-a făcut o surpriză plăcută dăruindu-mi o plachetă de versuri cu dedicația „Gânduri de departe pentru cei de Aproape“. Placheta se deschide cu o dedicație soției Laura şi copiilor studenți Ioan-Carlos, Maria Laura, iar la pagina 5 este poezia *Nedumerire*: „*Nu am putut niciodată să înțeleg / De ce un om care se*

uită toată ziua la oi / Încercând să le înțeleagă gândurile / Este un cioban / Iar alt om, care se uită toată ziua la delfini / Încercând, la fel, să le înțeleagă gândurile / Este un om de știință." – crezul său artistic şi de om de ştiință.

Drept pentru care îi mulțumesc şi găsesc de cuviință şi merită să fie citată ca MOTTO în integralitatea sa. Din punctul meu de vedere, poezia îmi evocă fenomene statice şi dinamice, care reprezintă drumul căutarii IDENTITĂȚII UNIVERSALE. În viziuna mea, sinergetica trebuie înțeleasă personal pentru a putea construi punți de legătură între fenomene şi ştiință. Sinergetica revoluționează în mileniul III ştiințele precum în Evul Mediu Renaşterea a generat întoarcerea la valorile supreme şi repunerea în centrul lumii a omului cugetător în fața lui Dumnezeu.

Obiectivul meu: caut să răspund MARII PROVOCĂRI A ŞTIINȚELOR MILLENIULUI III, necesității realizării unui program de modele fizice şi matematice abstracte pentru transferul codurilor de calcul din zona supercomputerelor în zona calculatoarelor cu puteri de calcul cu ordine de mărime mai mici, pentru democratizarea cercetării.

În încheiere, se poate spune despre legătura mecanicii cuantice cu viața: „PESTE TOT şi NICĂIERI".

2. Semnificația trecutului: cine mi-au fost strămoşii

Prima amintire de familie este legată de strămoşul meu, Ioan Grigorescu – Sudiți, Ialomița, veteran al Războiului de Independență din 1877 (personajul din stânga imaginii).

Una din amintirile importante de nepot este legată de preotul Ioan Opriş, originar din localitatea Dumbrava (anterior Vásárhely).

Vezi: Ion Bembea, *Preotul Ioan Opriş, martir al neamului*, Casa Cărții de Ştiință, Cluj-Napoca, 2009), luptător pentru Unire, ucis în 8 noiembrie 1918 la Cristiş (ulterior Oprişani, actualmente cartier în Turda), înmormântat în Catedrală. O fotografie a lui din 1910 este dată mai jos.

Preotul Ioan Opriş era membru în Consiliul Naţional din Turda condus de Cicio Pop (Arad), Dr. avoc. Augustin Raţiu, Dr. medic Mureşan (martori oculari la împuşcare), Dr. avoc. Valer Moldovan (date din 2004, de la fiica Rica Opriş).

Bunica (Maria Grigorescu, născută Avrigeanu, logodită cu inginerul petrolist Hugo von Wonzowiczy, naturalizat român, decedat în 1917), m-a dus la Braşov în Şchei, pe urmele strămoşilor braşoveni: familiile Zârnovean (Zernoveanu) şi Stinghe. Mama împreună cu bunica au adunat poze în albume pentru fratele meu, fizicianul Vlad Opriş şi pentru mine, ca să ni se insufle dragostea de familie şi cinstirea celor care, de-a lungul vremurilor, au pus umărul la clădirea unei societăţi progresiste şi a Marii Uniri (prieteni de familie, memorandist Vasile Lucaciu, Preot Epaminonda Lucaciu, doctor Vasilică Lucaciu).

Familia Zernoveanu, prin 1915. Copiii: Costin, Datcu Florescu: rând 2: Victoria Georgescu (Florescu), Profesor Maria G. Zârnoveanu, Reveica Avrigeanu (Zârnoveanu) – străbunica, Coralia Zârnoveanu, Dna. Zârnoveanu, Dna. Stinghe Stela; rând 3: Dna. Stinghe N., Maria Grigorescu (Avrigeanu)- bunica, Col. Vasile Zârnoveanu, Dr. Dumitru Zârnoveanu, Col. rez. ing. Nicolae Zârnoveanu (baron), Vita Stinghe, Ing. silvic Radu Giuvelca; rând 4: Gral. Dumitru Stinghe, Ing. de mine Nicuşor Avrigeanu, Avoc. Georgică Zârnoveanu, Ion Zârnoveanu.

Bunicul bunicii, Teodor Zârnovean, a venit din Balcani. Pe strada Tocile (Braşov) numărul 50 se află fosta casă a familiei, care are o placă comemorativă: „Societatea Transilvania – 1860“. Cunoscută sub numele „Casa cu jaluzele de fier“, una din cele mai mari din Şchei, construită de bătrânul Teodor Zârnovean (aromân), judele bancherilor români din Braşov“ cu veri buni mureşenii (poză realizată de subsemnatul, în 1985).

Memorandist Vasile Lucaciu (nepot, doctor Vasilică Lucaciu)

Braşov, strada Tocile, numărul 50

Străbunica, Reveica Zârnovean, a fost măritată în 1915 cu Avrigeanu, negustor, apoi cu farmacistul Foriş. Farmacistul Ion Foriş, licențiat în anul 1893 la

Ion Foriş şi soția, Reveica

Soacra Reveicăi, Kyra Marinidis – Patras (Avrigeanu).
Mihail şi Costel, 1865 Ploieşti
Mihail Avrigeanu rudă cu Gheorghe Lazăr (Avrig).

Bucureşti, avea farmacie la Filipeşti de Târg (Anuarul doctoranzilor 1866-1906 la Biblioteca Academiei, acte în Arhivele Naționale).

Familia Avrigeanu la 1890 se compunea din: Maria, tatăl – Mihail, copiii Victorina şi Nicuşor. După 1989, date suplimentare şi poze le-am primit de la Constantin Datcu Florescu (1915-2009, avocat, aviator, căpitan în rezervă), nepotul bunicii mele Maria Grigorescu. Tatăl lui: avocat, aviator, căpitan, Alexandru Florescu, ginerele lui M. Avrigeanu a murit în 1916 pentru România la Muntele „Fata Moartă“ (Caşin-Oituz) cu mormântul la Mausoleul din Mărăşeşti (în 1924: nume pichet de grăniceri, sat Culiuți, Cernăuți).

Inginerul silvic Radu Giuvelca

Maria Giuvelca, născută Zernovean, măritată cu inginerul silvic Radu Giuvelca.

Teodor Zernovean, inginer de mine, studii la Academia de mine din Chemnitz, şi la salina Slănic Prahova.

Colonel Vasile Zernovean (1900), Inau, Austria; prizonier în Rusia între 1917 şi 1924.

Gheorghe Zernovean a fost economist cu studii la Charlottenburg (Germania).

Nicolae Zernovean, inginer, baron al Imperiului Austro Ungar în 1917, ofițer pe frontul italian, logodit cu contesa de Esterhazy, la Budapesta.

Dumitru şi Karen Zernovean.

O pildă ştiințifică în familie a fost Dumitru Zernovean, absolvent în 1898 al gimnaziului greco-oriental din Braşov, actualmente Colegiul Național Andrei Șaguna. Doctor urolog, D. Zernovean a realizat o teză de doctorat în 1904 (în patrimoniul Bibliotecii Academiei Române).

Şi-a început activitatea de mic: avea o colecție de 36 plante într-un ierbar, constituit la sfârşitul sec. XIX, din care mai există astăzi 13 (Myosotos – Nu-mă-uita, Castravete; Fraxinus-Frasin;) şi 23 pierdute, precum şi o colecție de 35 de planşe de alge din Marea Neagră şi Marea Adriatică, cu denumiri latine, datate şi semnate „D. Zernovean 1888“, pe care le-am donat în 2007 Grădinii Botanice „Alexandru Borza“ din Cluj (directorului prof. univ. Vasile Cristea). Aceste poze de plante şi alge au fost prezentate în octombrie 2011 la Braşov la „XLI-a Reuniune Națională de Istorie a Medicinei“ (Maria Besciu, V.I.R. Niculescu, „Braşoveanul Dumitru Zernoveanu, doctor în medicină, specialist urolog“). A obținut doctoratul în 1904 cu teza „Câteva cuvinte despre patologia şi tratamentul uremiei“, condusă de prof. decan N. Mălărescu (Anuarul persoanelor care au obținut titluri universitare în țară, în timpul celor 40 de ani de domnire ai Majestății Sale Regele Carol I, 1866-1906, I. Bibiri, Bucureşti, Librăria Națională, 1906). Pentru alge, a se vedea fişierul anexat în varianta electronică a cărții (zernopp numai alge.ppt).

3. De la suflet la suflet: poezii dedicate colegilor mei

Boarea iubirii

Venit-ai din neant
Sufletul în boarea vântului e în vibrare
În clinchetul fuurin-ului inima mea îmi tresare
Oare plecat-ai în neant?

Curcubeul Vieții

Copilul de un an îşi intinde braţele spre soare
Sperând să prindă în căuşul mâinilor a infinitului întindere
A sufletului adolescentină filă aşteaptă cu nerăbdare şi teamă să fie răsfoită la nesfârşit
Oare împreună tindem spre infinit?
(Bucureşti, 08.08.2007)

Puterea Şcolii

În negura dimineții cerne peste sat
Nepoata Diana cere fizicianului nou sfat
Noul învățăcel porneşte în a explora a ştiinței frumusețe
În atmosfera Sfintelor Sărbători a învățăcelului minte se rafinează pe îndelete.
(Dumbrava, Cluj, 25.12.2011)

Şcoala în Ajunul Crăciunului (versiune a filologului Sorin Dumitrescu, bibliotecar la Facultatea de Matematică):

Neaua cerne peste satul adormit,
Iar Diana visează cu ochii deschişi:
Sferele cereşti astrale cântă îngereşte.
Fizicianul treaz explică în formule ceea ce Dumnezeu îi hărăzeşte!
În negura dimineții şcoala se zăreşte.
(Bucureşti, ianuarie 2012)

Curcubeul Dansului

Tinerii şi mai puțin tinerii încep să se pună în mişcare
Muzica zglobie şi săltăreață induce a sunetului deplasare
În vâltoarea mişcării şi a dansului tinerilor însurăței le flutură la ureche trăirile sufletului.
(Zalău, 20 septembrie 2009)

Derdeluşul Iernii

Ceața învăluie dealurile şi bătrânul medieval sat
Norii depun cu stăruință a mantiei omăt
Pe sănii copii alunecă cu sârg la vale
Oare câți pe al vieții fuior vor merge la deal sau la vale?
(Dumbrava, 30 decembrie 2010)

Drumul Iubirii

Ceața pădurii se prelinge pe lângă vagonul de Ploieşti
Sufletul îmi bate zburdalnic în piept
Te strâng cu drag la piept
Oare suflet iubit unde eşti?
(12 ianuarie 2011)

Nunta Mihaelei

Visul american te-a adus înapoi
Viața te duce şi aduce spre noi zări
Vă urez o viață plină de realizări
Toate se vor desfăşura de-acum în doi
(Dumbrava, 20 august 2011)

GHEORGHIȚA (GINA) PIETRICICĂ

Amintiri din studenție

Încep prin a sublinia marele merit al organizatorilor care au insistat ca fiecare dintre colegi să relateze unele amintiri din studenție. Poate că este ultimul tren înainte de uitare...

În general, eu am obiceiul de a păstra vii numai amintirile de grup plăcute şi vesele sau comice. Am să vi le povestesc aşa cum îmi vin în minte acum.

Aş începe cu o amintire dezvăluită cu ocazia întâlnirii noastre, din 17 septembrie anul trecut, de la Casa Universitarilor din Bucureşti.

Prima remarcă a lui Puiu Paunică atunci când m-a văzut, după patruzeci şi unu de ani, a fost: „Gica, îți mai aduci aminte cum te-am scăpat la examenul de electrotehnică?“. Despre ce era vorba: când am intrat la examen şi tocmai voiam să trag un bilet, Puiu, care se afla prin preajmă, mi-a zis: uite, ia biletul ăsta că l-am pus eu deasupra şi este uşor. Eu, foarte senină, l-am luat, dar când l-am citit, mi-am dat pe loc seama că era o ecuație despre care nu ştiam nimic. În bancă, l-am întrebat pe Puiu dacă ştie rezolvarea, iar el, fără nici o teamă, mi-a spus-o. Parcă eram la piață, vindeam, cumpăram, schimbam, ne târguiam... noroc că asistentul s-a făcut că nu ne vede şi astfel, am luat examenul datorită lui Puiu.

Rămânând la capitolul examene, îmi vine în minte o amintire de la examenul de chimie din anul întâi, cu D-na profesoară Marta Stan. Trebuie să menționez că în timpul anului hotărâsem să nu mă duc la seminar, ca să nu aibă profesoara nicio informație despre mine privind însuşirea cursurilor până la examen. Îmi aduc aminte că odată, la cămin, atunci când o colegă m-a chemat să mergem la seminarul de chimie, eu eram sub duş şi cântam de zor „fluturaş nu mai ai aripioare, domnul conte ți le-a retezat“ – noroc că s-a întâmplat altfel la examen. Țin minte că examenul a fost pe data de 4 februarie şi asta pentru că era ziua de aniversare a Marianei Pătru. După proba scrisă, deşi urma imediat oralul, noi două am decis să ne ducem pe Lipscani să mâncăm câte o plăcintă şi să bem câte un pahar de bragă. Nu aveam nici o grabă, eram în sărbătoare... şi ne gândeam că până să ne vină rândul, amândouă având nume care începeau cu litera P, este destul timp.

Am decis, totuşi, să ne întoarcem cât mai repede şi să stăm liniştite la fața locului. Când am ajuns în fața uşii sălii de examen, cu gândul la o lungă siestă, am constatat că eram strigate cu disperare ca să intrăm. Am intrat senină, veselă, plină de zăpadă pe ghete şi după ce am tras biletul, a trebuit să trec direct la tablă... timpul presa. Nu ştiu exact cum s-a întâmplat: sau faptul că nu am fost la seminar şi profesoara nu avea vreo părere deja formată despre mine, sau profesoara a fost impresionată de zăpada de pe ghete, cert este că am trecut examenul, şi chiar cu o notă destul de bună, ținând cont că înainte mulți colegi fuseseră picați. Era o dovadă că nu întotdeauna corectitudinea are câştig de cauză.

Rămânând tot în domeniul examenelor, am o amintire de la examenul de geometrie, tot din anul întâi cu d-l profesor Ilie Popescu. Trăsesem biletul şi ştiam subiectul foarte bine. Aşa se face că stăteam în bancă şi mă uitam la colega noastră Mihaela Mateescu, care era la tablă. Ea nu ştia ceva şi m-a întrebat pe mine, iar eu am început să-i „suflu“. Cum eram în prima bancă, d-l Popescu m-a văzut şi m-a întrebat ce fac, cu cine vorbesc? Eu, m-am uitat spre fereastră şi nu am zis nimic. Menționez că eram într-o sală de la etajul cinci! Profesorul a răspuns: „mă miră că vorbiți cu cineva care se află dincolo de fereastră“... Noroc că discuția s-a oprit aici...

Şi încă una, tot de la examen. Era examenul de calcul numeric din anul IV şi profesorul Liviu Todor avea două examene în acelaşi timp, la două etaje diferite. El avea un mic defect de mers (şchiopăta puțin). În amfiteatrul unde dădeam noi examenul intraseră deja unii colegi şi-şi pregăteau subiectele în bănci. Profesorul era plecat la celălalt etaj, asistenta ieşise puțin şi atunci eu am băgat capul pe uşă şi am zis: „inspirați-vă şi voi cum puteți că şchiopul nu se vede venind“... Una dintre colege s-a făcut roşie la față şi mi-a făcut semn cu capul spre spatele amfiteatrului. Acolo era prietena sau soția profesorului... Şi acum când îmi amintesc, am în minte teama cutremurătoare care m-a cuprins la ideea că anul studențesc, ba chiar şi facultatea, s-au sfârşit pentru mine!

Totuşi, mi-am făcut curaj şi când mi-a venit rândul, am intrat, am tras biletul şi am trecut la tablă. Profesorul era în amfiteatru. Ca să evit să mă asculte, am început să scriu pe tablă tot ce ştiam în legătură cu subiectul, cu amănunte, cu grijă şi foarte încet. Tabla s-a umplut. M-am întors să iau buretele să şterg şi să încep din nou să scriu până pleacă profesorul la celălalt examen. Când m-am întors, profesorul îmi zice: „dați-mi, vă rog, carnetul, de mult nu am mai văzut un subiect aşa de bine scris pe tablă!“. Am scăpat buretele pe jos de emoție! Am dedus că prietena sau soția lui nu-i spusese nimic despre gafa mea. Încă un caz când se dovedeşte că nu întotdeauna se întâmplă ceea ce te aştepți. Cred că întotdeauna am ieşit cu bine din aceste mici întâmplări pentru că aceste gesturi au fost naturale şi pline de sinceritatea tinereții, şi nu au fost premeditate. Şi acum, la 64 ani, mai mi se întâmplă câte ceva asemănător. De aceea cred în înțelepciunea străbună care zice că, oriunde te-ai duce, oriunde ai fi, tot cu tine însuți rămâi.

Străbuni, bunici, părinți, copii, satul natal

Apropó de străbuni, de bunici, câtă nostalgie am, gândindu-mă la ei! Reține ataşamentul lor unul față de altul, toleranța, respectul şi protecția nepoților. Eu am fost singură la părinți. Mama a născut încă trei băieți care au murit la naştere. Aşa se face că am avut o copilărie printre lacrimile mamei pentru cei trei băieți şi dragostea cu care mă copleşea pe mine.

Bunica din partea tatălui a murit prima, iar bunicul a mai trăit doar câteva luni după aceea, fără să fi fost bolnav. S-a lăsat să moară, cum s-ar spune. Se numeau Ion şi Ivana. Dialogul lor preferat era: „Da, Ioane, da, Ivano“, întotdeauna erau de acord. Îmi amintesc şi chiar mă servesc de una din înțelepciunile bunicii.

Părinții mei în zi de sărbătoare (1968).

Bunicul s-a dus la târgul de vite de la Roşiorii de Vede cu un cal tânăr de toată frumusețea. Județul Teleorman era renumit pentru furtul de cai, prin urmare un asemenea cal nu putea să le scape hoților. Întors acasă fără calul care fusese furat, bunicul se menținea într-o stare inconsolabilă. Bunica i-a zis: „Ioane, hai să plângem să umplem o butie cu lacrimi. Crezi că găsim calul?“ Bunicul a zis: „Nu“! Atunci bunica i-a răspuns: „ce rost are sa ne mai necăjim?“

Din partea mamei a fost bunicul Stan, care s-a stins primul şi bunica n-a mai trăit mult după aceea, nu-şi mai găsea locul. De la bunica Aritica, reţin o frază care, într-un fel, mi-a arătat calea de a fi eu însumi în toate circumstanţele. Vorbea cu maică-mea despre o „persoană X“, foarte rea, care avea comportări necuvenite. Şi bunica a zis: „am să-i zic eu cele ce i se cuvin, ce mi-e frică de ea?“.

Ceva din tandreţea şi grija bunicilor m-a marcat pe viaţă... de câte ori plecam din vacanţă la şcoală la Piteşti sau la facultate la Bucureşti, când treceam să le zic sarut-mâna, îmi puneau cu mâna lor muncită câţiva bănuţi din agoniseala lor, a căror valoare va rămâne pe vecie inestimabilă.

Ar fi multe de spus, dar, cum a mai spus un alt coleg din Teleorman, am avut o copilărie, pe plaiuri mioritice, departe de „farmecul“ civilizaţiei, în împărăţia bunătăţii sufleteşti a părinţilor şi bunicilor, într-o linişte şi ambianţă sufletească de neimaginat.

Acolo, în satul Dorobanţu, judeţul Teleorman, eram ca într-o „sferă universală“. Istoria celor două familii, maternă şi paternă, m-a marcat în mod special, incontestabil. Istoria arborelui meu genealogic este ascunsă cumva în istoria celor două familii.

Erau două familii puternice în sat, într-o veşnică dispută privind care este mai importantă. Din partea tatălui, familia trăia într-o casă remarcabilă, în aceeaşi curte cu fratele bunicului, care la rândul lui, avea o casă deosebită, fiind inspector financiar pe tot judeţul. Trăiam ca în Împărăţia Cerului când a trebuit să plecăm (mama, tata şi eu) şi să ne instalăm unde a vrut Dumnezeu. Consider că am părăsit confortul şi am plecat în sălbăticia intuiţiei.

A trebuit să începem viaţa de la capăt într-un moment când statul ne luase totul. Dar aveam mai mulţi prieteni decât duşmani şi ne simţeam bogaţi. Tatăl meu ne încuraja să ne gândim la ce aveam şi nu la ce ne lipsea. Ne-a insuflat curajul să trăim creativ. Pe mine m-a îndemnat să învăţ, că nu pot ajunge „departe“ decât prin muncă asiduă. Aşa se face că în existenţa mea am riscat mult fără să ştiu întotdeauna exact ce fac.

Din partea mamei, bunicii ei trăiau împreună cu fratele mamei şi erau foarte înstăriţi, dar nu erau în relaţii prea cordiale cu familia noastră. Aşa se face că am fost

ținută foarte departe de „arborele meu genealogic“.

În loc de acesta, cunosc câteva relatări de la mama. Îmi spunea că bunica ei se numea Săndica, o chema ca şi pe naşa dânsei, care se numea Sandrina şi era scriitoare prin Moldova, verişoară cu bunica. De la aceasta din urmă, mama avea ca amintire un şirag de mărgele din chihlimbar. Mama îmi mai spunea că bunica ei s-a născut într-un conac cu etaj în Valahia şi că a rămas de tânără fără mamă.

Eu şi Iustin lângă trunchiul arborelui genealogic de la Dorobanțu (1977).

Fratele bunicii a fost o mare personalitate la Bucureşti, având o mare contribuție la construcția căilor ferate în România. Acest frate al bunicii avea doi băieți, nu îmi amintesc decât numele unuia dintre ei, Negoiță. După spusele mamei, unul dintre ei era însurat cu una din fetele prințului Sturdza. Mama îşi amintea de un mic sejur la familia Sturdza, când era ea mică, împreună cu bunica. Anumite circumstanțe m-au ținut în afara acestui „cerc familial“.

Poate port în mine câte ceva din caracteristicile tuturor acestor „necunoscuți“ cărora nu le cunosc traiectoria, dar în schimb ştiu că a fost odată Dorobanțul, căruia îi rămân fidelă şi îl consider începutul drumului în viața mea. Aşa se face că în Franța, pe toate actele, locul meu de naştere este declarat DOROBANȚU, ROMÂNIA. Când am fost naturalizată, am primit un telefon de la un funcționar al unui organism important, care, scuzându-se că mă deranjează, voia să ştie unde se află această localitate, Dorobanțu, în România.

În prezent, am în Franța o cabană de pescuit şi o parcelă de pădure, într-o zonă liniştită, protejată pentru pescuit şi vânătoare. Important este că acolo mă simt ca lângă râul Călmățui de la Dorobanțu. Oare?

De la Dorobanțu... la Paris, în ziua când Iustin a luat diploma de inginer (1998).

Satul natal Dorobanțu, pe acesta îl consider „rădăcină“ şi pentru unicul meu fiu, Iustin. El a petrecut primii cinci-şase ani, acolo, la părinții mei. Ataşez câteva imagini pentru a încerca să imortalizez acele momente când exista curtea părintească, când era plină de viață şi foarte primitoare. În prezent este dată de “pomană“ unei familii de tineri din sat, fără posibilități materiale, pentru a avea unde să locuiască şi să trăiască cu copilaşii şi cu voie bună.

Tatăl meu a decedat la 61 ani. A fost o persoană veselă, demnă, respectabilă, care ştia să gireze prioritățile.

Exemplul cel mai clar pentru mine a fost cel când a trebuit să părăsească cu familia lui (nevastă, copil) casa unde trăia cu părinții, deci casa lui părintească şi a ştiut, cu puținul sau nimicul care-i mai rămăsese, să reconstruiască un cuib familial unde să nu lipsească voia bună şi fericirea.

Pe mama mea nu ştiu dacă am văzut-o vreodată mai mult timp „stând“; era tot timpul în mişcare, lucrând de toate şi spunând că asigură „rânduielile casei“. Am avut nenumărați fini în sat, aşa că, mai ales de sărbătorile creştine, casa era mereu în sărbătoare.

2002, 5 iulie. Un moment fericit pentru Gina şi Rolland.

Această deschidere spre lume influențată de părinți, această toleranță, au fost ca nişte piloni ai valorilor, care cred că au avut influență pentru mine şi copilul meu.

Câteva imagini îi arată pe membrii familiei fiului meu în 2011, cărora le place să trăiască momente agreabile, cu voie bună şi fericire.

Pentru mine este îmbucurător faptul că valorile strămoşeşti de omenie, au fost transmise şi nepoțelei mele, Sarah Marie Christine, care, chiar dacă are în prezent numai trei ani, este o fire veselă, iubitoare, care ştie să se bucure de o floare, de lucruri simple.

Cu bucuria că am încercat să transmit mai departe valorile dobândite, continui să înaintez în viață pentru a mă bucura şi a valorifica roadele „drumului parcurs“.

Nepoata mea, Sarah, cu părinții săi.

Sarah în prima zi de grădiniță – 2011.

Ianuarie, 2012

TATIANA (TANYA) POLISCIUC DEMETER

Scrisoare către colegi

Stimați colegi,

Cu ocazia reuniunii de 40 de ani a absolvenților Facultății de Fizică a Universității Bucureşti, promoția 1970, eu, Tatiana (Tania) Polisciuc (căsătorită în 1970 – Demeter) vă transmit salutări şi urări de bine din Sudul Californiei. Nu am putut participa la reuniunea de 40 de ani şi, prin urmare, nu am putut să vă văd cu această remarcabilă ocazie.

Nu am avut timp să particip la carte, dar am citit-o şi cu ocazia aceasta am cunoscut colegi pe care nu am avut prilejul să-i întâlnesc, sau i-am cunoscut doar din vedere. Pentru colegii care îşi aduc aminte de mine, eu am terminat secția de Optică şi Spectroscopie, cu lucrarea de diplomă în Straturi subțiri. M-am căsătorit în anul V de facultate, în 1970. Soțul meu a terminat Facultatea de Electrotehnică tot în 1970. Ne-am cunoscut încă de când am fost colegi de şcoală primară şi de liceu şi apoi ne-am reîntâlnit în 1970.

Primul meu serviciu a fost în învățământ, ca profesoară de fizică, la liceul din Călăraşi. Am făcut naveta din Bucureşti în fiecare săptămână. M-am transferat apoi în cercetare şi am lucrat ca fiziciană cercetătoare (cadru auxiliar) la Institutul de cauciuc, pielărie şi mase plastice (ICPC).

Am emigrat în California, SUA, în 1976 – cu soțul şi fiica noastră de 3 ani.

Din cauza emigrării m-am reprofilat şi am lucrat în proiectare de centrale nucleare şi proiectare de instrumentație în automatică pentru industria petrochimică.

După 1996 am lucrat pe cont propriu în calitate de consultant. De asemenea, am lucrat în architectură şi construcții pentru investiții proprii.

Mi-am folosit întotdeauna gândirea de fiziciană şi nu am regretat niciodată că am investit anii în studiile de la Facultatea de Fizică a Universității Bucureşti. Mă uit uneori, fiind în biroul de acasă, la Diploma mea de Licență în Fizică (agățată pe perete) şi mă transpun în timpul respectiv… Vă felicit pentru ideea cu cartea şi vă transmit cu această ocazie mulțumiri şi recunoştință tuturor celor din comitetul de editare a noii cărți.

Ataşez câteva fotografii din diverse perioade din viața mea.

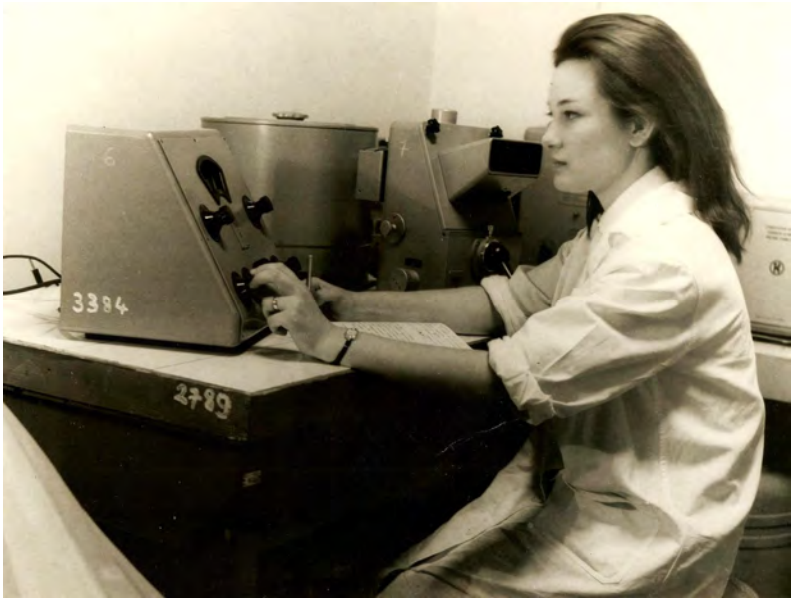
Tanya Demeter
29 aprilie 2012

Tania făcând naveta la Călăraşi – 1970

La ICPC2 – cromatografie pe coloană – 1972

La ICPC cercetare – 1972

Tania cu soțul şi fiica – 1973

Tania cu soțul cu barbă şi fetița – 1973

Tania mamă – 1974

Fiica Taniei cu soţul şi copiii – 2012

Tania cu soţul – 2012

DECEBAL-CORNELIU POPA

1. Prima zi de şcoală

Curgerea vieţii noastre, de la izvor la vărsare, are multe momente de început, aş putea spune că sunt atât de multe, încât se apropie de „puterea continuumului“. Pe marea lor majoritate nu le sesizăm, nici noi, nici cei din jurul nostru. Ele se asociază şi se tot asociază, până când devin perceptibile, se imprimă în memoria noastră, cu atât mai profund cu cât le trăim cu emoţii mai intense.

Cine nu-şi mai aduce aminte de prima zi de şcoală? Sau de perioada premergătoare, când asistam la cumpărarea „artileriei“ necesare „asedierii“ şcolii? Uniformă, ghiozdan, caiete, creioane, radieră (numită de noi „gumă“), toc, peniţă, călimară cu cerneală, sugativă, penar... Apoi cărţile, abecedarul, aritmetica... Forme, culori... Asta am mai văzut şi înainte, dar acum erau foarte aproape de mine, le puteam pipăi, dar mai ales... mirosi! Îmi amintesc şi acum mirosul de cerneală albastră, mirosul cărţilor şi al caietelor.

Chiar şi mult mai târziu, la liceu, când participam voluntar la descărcarea pachetelor cu manualele şcolare gratuite şi la depozitarea lor, pe la mijlocul lui august, drept recompensă primeam încă de pe atunci tot setul de manuale care mi se cuvenea, cu mirosul lor de nou, de proaspăt. Mai mult, liceul nostru, fiind nou-înfiinţat, se muta aproape în fiecare an într-o clădire nouă, unde băncile noi-nouţe răspândeau un miros irezistibil de brad, iar pereţii miroseau a var proaspăt.

Dar atunci, înainte de prima zi de şcoală, cel mai tare mă încânta acel obiect de lemn, o cutiuţă al cărei capac se deschidea pe două balamale metalice minuscule, dezvăluind un interior frumos finisat şi compartimentat, unde se potriveau perfect, în bună pace şi armonie, tocul, creioanele, radiera, peniţele. Acesta era penarul, care înainte de a fi „încărcat“ cu cele de mai sus, mirosea absolut îmbătător! Vopseaua lăcuită, în exterior, mirosul de lemn proaspăt prelucrat, în interior! Ce mai, de mic aveam tendinţe de... aurolac! Pe al său capac era aplicat chipul unui elefant. Deşi n-aveam deloc elefanţi în cartierul meu, l-am identificat urgent. Aveam eu un fel de joc cu animale sălbatice, din care nu lipseau tigrii, leii, elefanţii, crocodilii, hipopotamii, zebrele, girafele etc., aşa că mai greu deosebeam o gâscă tânără de o raţă bătrână, decât să nu cunosc fauna exotică!

Tot înainte de prima zi, eram întrebat dacă mă bucur că voi merge la şcoală. Habar n-aveam! Era un amestec în proporţii nedefinite de curiozitate, bucurie, teamă... Până la urmă, la fel ca în bancul cu aşchia lui Bulă care o lovea pe soră-sa, după ce m-a tot ocolit, m-a lovit şi pe mine ziua „Z“, prima zi de şcoală!

Clădirea şcolii era una veche, dar solidă, cu etaj, cu o curte mare, împrejmuită cu un gard zidit, din calcar, în care era „înfipt“, la partea superioară, un alt

gard, frumos şi rezistent, de fier. Cu toate acestea, era uşor de „sărit“, pe 90% din perimetru. Însă nu era deloc nevoie, pentru că cele două porți de acces în curte erau mereu pe poziția „deschis“, chiar şi duminica, curtea fiind în acelaşi timp un cochet parc, cu castani robuşti, cu un chioşc octogonal mititel, pentru o fanfară pe măsură şi cu o statuie impunătoare în centru, reprezentând un soldat din Primul Război Mondial. Monumentul era închinat eroilor căzuți în luptele de la Pasul Vulcan (Vâlcan), aflat atunci pe frontiera cu Austro-Ungaria. Aici, pe treptele monumentului, urma să facem fotografiile de sfârşit de an.

Oraşul Vulcan, unde m-am născut, am copilărit, am „făcut“ şcoala generală şi liceul, era în acea toamnă de an 1954 un orăşel minier de munte, având o aşezare „în trepte“ a cartierelor, pe direcția N-S, pe malul drept al Jiului de vest.

Cartierul cel mai de „sus“ se numea Cocoşvar, denumire maghiară din perioada austro-ungară şi era cel mai sudic, mărginindu-se şi mai la sud cu o minunată pădurice de pini, unde ne jucam de mama focului! Există şi la noi, pentru ceva plasat foarte sus, expresia „la cucurigu“, adică locul preferat al cocoşilor!

Cartierul cel mai de „jos“ se chema, bineînțeles, Colonia de jos.

Cel mai frumos era cartierul numit „Eternit“. Denumirea i se trăgea de la acoperişurile caselor, făcute din plăci de azbociment, de formă pătrată, având o culoare gri. Dar frumusețea lui provenea de la gărduleţele de lemn, frumos vopsite şi perfect aliniate la stradă, în spatele cărora îți încântau privirea minunate straturi cu flori multicolore.

Cartierul numit Centru a suferit modificări radicale începînd cu anii 1951-1952, când vechile clădiri au fost demolate de-a lungul străzii principale. Au apărut blocurile cu patru etaje şi magazine la parter, pentru cele aflate la stradă. La început erau în culori pastelate, dar, foarte repede, culorile s-au „armonizat“ într-un gri uniform, caracteristic zonelor miniere. Eu, se pare că, m-am născut în Colonia de jos, dar la foarte scurt timp după aceea ne-am mutat în Cocoşvar, pe care-l consider cartierul copilăriei mele şi care arăta şi el bine, mai ales în partea sa vestică (*west side*), unde străzile erau parcă trase cu rigla, bordate de şiruri de plopi, din aceia care cresc mai mult în înălțime, ca „zgârie-norii“ din Manhattan. Pentru ca asocierea să fie „aproape perfectă“, străzile se numeau aici a I-a, a II-a, a III-a etc. Noi locuiam pe strada a II-a, la nr. 2, unde m-am adăpostit până la vârsta de 13 ani, când ne-am mutat în Eternit.

Între timp, aşchia lui Bulă a mai făcut câteva mişcări de rotație sau de revoluție, şi apoi, ca şi asteroidul de acum 65 de milioane de ani, s-a izbit cu viteză în ziua „Z“. Nu mai ştiu cum am ajuns să ocup ultimul loc rămas liber, în banca a treia, rândul de la geam! (Dan Spătaru parcă stătea în rîndul patru, banca de la geam!)

Tovarăşa învățătoare era de fapt o doamnă (aşa o voi numi şi în continuare), care mai avea puțin până la pensionare, se numea Iosif şi era foarte respectată de toată urbea, fiind o profesionistă, pedagog din epoca dintre cele două războaie mondiale. Soțul ei era celebrul „tetea Ioşca“, pe atunci pedagog pensionar, care era un fel de consilier general al oraşului, în orice problemă de pomicultură, agricultură, zootehnie etc.

Aflat acolo, în banca mea, nu aveam nimic din aceste date, iar din cartierul meu nu mai era nimeni în această clasă întâi, singura de altfel. Ce mai, eram acolo căzut din Lună! Nu ştiu de ce nu mai ţin minte nimic din ce a spus d-na Iosif, dar îmi amintesc cum mă foiam şi mă uitam în toate direcţiile posibile, spre o mulţime care mi se părea imensă! O mulţime de fizionomii, băieţi şi fete, cocul etajat al d-nei învăţătoare... mă simţeam ca pe o corabie aflată în derivă! Am început să mă uit ce avea fiecare pe banca lui, mai ales, cum altfel, la penare! Aş fi vrut să le văd pe fiecare, mai de aproape, să le... miros, apoi să le deschid, căci surpriza vine mai ales din interior!

A trecut aşa timpul preţ de o oră şi, deodată, din exteriorul clasei s-a auzit un clinchet cristalin de clopoţel! Ca la un semnal de tip „aviaţia inamică!“ toţi s-au bulucit spre ieşire, de parcă izbucnise un mare incendiu sau explodase ceva în clasă! Până să mă dezmeticesc eu, ardelean veritabil, clasa era absolut goală, nici tu elevi, nici tu învăţătoare, parcă toţi s-au volatilizat instantaneu! Asta fiind situaţia, eram singur-singurel în sala de clasă rămasă goală, având, la discreţie, zeci de ghiozdane şi tot atâtea penare, care-mi făceau cu ochiul să le „inspectez“! Pe multe le găseam mult mai atrăgătoare decât al meu! Se luptau în mine două forţe, una a curiozităţii, cealaltă a prudenţei. A învins prudenţa, dar mă tot gândeam cum de-au putut fi atât de nepăsători viitorii mei colegi, să-şi abandoneze bunurile obţinute cu atâta trudă de părinţii lor şi să se facă nevăzuţi cât ai zice peşte! Mi-am zis că, la urma urmei, asta-i treaba lor, ce mă interesează pe mine, aşa că mi-am pus tot „avutul“ în ghiozdan, mi-am luat ghiozdanul la spinare şi... dus am fost! Cel mai scurt drum spre casă trecea prin poarta sudică, mult mai puţin frecventată şi nici până azi nu-mi pot da seama cum de nu m-am întâlnit cu absolut nimeni până la poartă, prin care am trecut cu nonşalanţă... Apoi, pe drumul spre casă, am întâlnit o fată din cartierul meu, aflată în clasa a II-a, care se îndrepta repejor spre aceeaşi poartă, dar ca să intre!

– Ce-i cu tine? m-a întrebat ea, mirată. V-a dat drumul acasă, aşa de repede?

– Da, zic eu, nu mai era nimeni în clasă, aşa că am plecat acasă!

– Aha... acum înţeleg, probabil fiind prima voastră întâlnire cu şcoala, v-a dat drumul după prima oră! Noi mai avem ore!

Atunci mi-am dat seama că ceva s-ar putea să nu fie în ordine, dar am zis:

– Aşa cred şi eu!

Apoi m-am „topit“ spre casă, vesel nevoie-mare, bucuros că prima mea zi de şcoală a fost aşa de uşoară! Ulterior am aflat că „restul clasei“ ieşise în parc cu doamna învăţătoare, iar „râsul clasei“, adică subsemnatul, neavând grădiniţa la bază, n-avea încă noţiunea de „pauză“, aşa că plecase acasă, de care îi era deja foarte dor!

Acasă, mama se miră ce repede m-am întors şi cere explicaţii... Eu am prins din zbor ideea fetei dintr-a II-a şi am răspuns senin şi foarte sigur pe mine:

– Probabil că, fiind prima noastră întâlnire cu şcoala, învăţătoarea ne-a dat drumul mai devreme!

– Ei, aşa mai merge! spuse mama, mulţumită şi de răspuns şi de faptul că „odrasla“ era devreme acasă şi nu mai trebuia să-i poarte grija!

A doua zi, ziua (Z+1), eram ca un îngeraş, cuminte şi la „locul“ meu, acelaşi până în clasa a cincea inclusiv, nici usturoi nu mâncasem, nici gura nu-mi mirosea... Mă gândeam la „răul maxim posibil“, care se tot foia să iasă din subconştient şi să răzbată la suprafaţă! Stai liniştit, măi, „figură“, îmi ziceam. Din mulţimea aceea, care mi se părea şi acum tot imensă, cum putea să observe „doamna“, care mai purta şi nişte ochelari cu lentile foarte groase, că a lipsit unul singur, o aschimodie de vreo 35 de kilograme, care părea şi surdo-mut? Dar n-a fost să fie!

– Elevul Popa Decebal-Corneliu să se ridice în picioare, să-l cunoaştem şi noi! a sunat implacabil vocea doamnei Iosif.

Mă ridic în picioare cu viteza melcului şi cred că n-aş fi vrut să-mi văd atunci faţa într-o oglindă!

Am uitat să vă spun că în faţa clasei era o tablă, în stânga un podium, pe care se afla obiectul acela mare numit „catedră“, iar în colţul din dreapta, un alt podium, mai mic, dar mai înalt, pe care ajungeai urcând o treaptă, şi care habar n-aveam la ce foloseşte...

– Urcă aici, în colţul ruşinii!

Atunci am înţeles, cu multă perspicacitate, la ce folosea dispozitivul! L-am urcat, „suplu şi agil ca un tigru“ (refren din filmul „Z“) şi am putut avea o perspectivă de tip „pasăre“ asupra întregii clase.

Zeci de perechi de ochi mă priveau dintr-o perspectivă de „broască“ pe mine şi numai pe mine! Nimeni nu se mai uita în altă parte! Mă simţeam ca un condamnat la moarte...

– Vă rog să-l priviţi pe primul vostru chiulangiu! Ruşine lui! Ieri a plecat acasă după prima oră!

Aşa mi-am îmbogăţit din nou vocabularul meu sărăcuţ şi cu noţiunea de „chiulangiu“. Eu eram ăla!

– Ca pedeapsă, vei sta acolo sus, la colţ, toată ora! Şi acum să strigăm catalogul!

– Andor Dumitru!

– Prezent! ş.a.m.d.

Ahaaa! Cu drăcia asta de catalog m-a „prins“ ieri... Nu putea să-l strige şi ieri tot de la prima oră? A început ora, dar, acum, că am fost declarat „primul chiulangiu“, mi se părea că ceilalţi se uitau la mine cu un fel de curiozitate şi chiar admiraţie. Dintr-o dată, din condamnat la moarte, am simţit cum devin un personaj apreciat pentru curajul şi perspicacitatea lui... „Nouă nu ne-ar fi dat prin cap să facem aşa ceva, şi chiar dacă ne-ar fi dat, nu am fi avut curajul s-o ştergem pentru tot restul orelor!“ păreau să spună multe dintre perechile de ochi ce priveau acum, cum luptam eu să stau acolo sus, în poziţie de drepţi. După vreo 15-20 de minute, d-na Iosif a observat că deja îndoiam alternativ când un genunchi, când celălalt, şi, pedagog cu experienţă de peste patru decenii, a considerat că pedeapsa şi-a atins scopul, aşa că a glăsuit astfel:

– Spune după mine: „Îmi iau angajamentul să nu mai fac nicioadată ce am făcut!“ Hai!

– Miau angajamentul să...

– Ce eşti tu, măi, eşti pisică să miauni?

Până la urmă am rostit satisfăcător angajamentul, am coborât de pe piedestal, şi mi-am reluat locul în bancă...

Pățania mi-a folosit însă foarte mult în viitor, am fost mereu foarte concentrat la tot ce se rostea şi se petrecea în clasă, iar la sfârşitul anului am luat premiul al II-lea.

La sfârşitul clasei a II-a, d-na Iosif s-a retras din activitatea pedagogică şi a „făcut cinste“ elevilor clasei acordând 11 (unsprezece) premii I, din care unul era al meu!

Şi-ncălecai pe-o şa şi vă spusei povestea aşa!!

2. Oră de istorie în clasa a VI-a

Dacă în clasele I-V am avut aceaşi sală de clasă, la parter, considerându-se, probabil, că acum, noi elevii am mai prins puteri, clasa a VI-a, a anului şcolar 1959-60 am început-o într-una din sălile de la etaj. Şi pedepsele erau bine proporționate, să „satisfacă clientul mai voinic“. Acum eram „fripți“ la palmă cu o riglă a cărei lungime varia între 30 şi 50 cm. La „I-IV“ eram doar puşi la „colț“.

Profesorul de istorie era un „original“ în multe cele. El folosea satira, la fel de originală, pentru a sancționa, de exemplu, un elev prins cu lecția neînvățată! Îmi aduc foarte bine aminte, cum, într-o zi, a intrat în clasă, a pus absențele, apoi a zis: „No, să vedem noi cine răspunde astăzi! “

Ajunsesem la evenimentele istorice care au urmat după ce Napoleon Bonaparte a evadat din insula Elba, unde fusese exilat, reuşind apoi să ajungă la Paris, în fruntea armatei trimise inițial împotriva sa. Au urmat acele ultime „100 de zile“ până la Waterloo...

Elementul crucial în întoarcera armelor în favoarea ex-împăratului a fost geniala sa intuiție şi cunoaşterea perfectă a psihologiei umane. Aflat cu o mână de soldați loiali lui în fața unei armate trimise să-l captureze, la momentul „face to face“ (merita şi el premiul ăsta), are o sclipire de geniu, care nu numai că-i salvează viața, dar se vede iarăşi în fruntea acelei armate cu care va mărşălui victorios spre Paris!

Ce a făcut el de fapt atunci, cred că ştim cu toții. Aflat în fața armatei trimise împotriva sa, compusă în parte din foştii lui combatanți, s-a urcat pe un afet de tun, (putea să fie orice, o căruță, ceva ca o „tribună“) şi a comandat, la risc, propria sa execuție, dezvelindu-şi pieptul gol şi ordonând: „Trageți în împăratul vostru!“ Soldații au ezitat, apoi au izbucnit în urale: „Trăiască împăratul!“ trecând de partea sa.

Acesta a fost prologul, iată acum povestirea...

„No, să vedem noi cine răspunde astăzi!“

„Cine...cine...cine...“

Aveam multe „figuri“ în clasă, iar clienții profesorului erau aceştia care de regulă nu se omorau cu învățatul. Unul din ei avea şi un mic defect de vorbire şi era cel mai des vizat la capitolul „ia să vedem noi cine...“

Noi îl poreclisem „Ciupeică“, pentru că aşa pronunța el cuvântul „ciupercă“. Banca lui era a doua din față, pe rândul din mijloc.

– No, să vedem despre ce ai avut tu de învățat pentru astăzi la istorie?

– ...pauză. Din mediul înconjurător se auzi uşor perceptibil: „despre Napoleon“!

– Aha, zâi aşa, că zâci bine!

– Şi unde o fost exilat el?

– ...pauză; „în insula Elba“, se auzi, ca o adiere, din spate.

– No vezi mă, că dacă pui puțin glagoria la contribuție, n-ai probleme! Şi când s-o plictisit să tot şadă acolo, ce-o făcut?

– ...pauză; „a evadat“ veni răspunsul discret din clasă.

– Bravo, mă, vezi că ştii? No, ține-o tot aşa! Şi după ce-o evadat, ce-o mai făcut?

– ...pauză; „a vrut să ajungă la Paris, să preia din nou puterea!“ veni răspunsul, plutind uşor, din zona „consilierilor camuflați“.

– Vezi mă, că dacă vrei, poți, da’ trebuie să ai şi puțină ambiție! Şi o putut el să ajungă aşa uşor la Paris? Nu l-o oprit nime’?

– Ba da, răspunse de data asta „Ciupeică“ în persoană.

– Băi, nu-i mai şoptiți acolo, că vă ia mama dracului!

– Şi cine l-o oprit?

– ...pauză; „o armată, care trebuia să-l prindă!“ vine răpunsul de undeva din spate.

– Vezi mă, că dacă gândeşti cu capul tău, răspunzi foarte bine! Ține-o tot aşa! Şi el ce-o făcut atunci?

– ..pauză; „s-o urcat pe o căruță“, se şopteşte din nou.

– No, văd că ai ştiut-o şi pe asta, bravo! Mă, da tu vezi vreo căruță aici în clasă?

– Nu, răspunse cu siguranță „Ciupeică“.

– Mă, acolo în spate, nu-i mai şoptiți, vreți să vă dau nişte „doiuri“ de nu vă vedeți! Apoi, către victimă: Fii atent puțin la mine, să zicem că tu eşti Napoleon. Aşa cum bine ai văzut tu, nici io nu văd vreo căruță pe aici, da’ să zicem că banca ta-i căruța! No, urcă-te pe ea, ca Napoleon!

„Ciupeică“ şi noi toți am rămas perplecşi! „Ciupeică“ ezita din toate încheieturile!

– Da’ fricos mai eşti, mă, hai că te ajut eu să te urci! Şi-i întinse ca sprijin brațul său vânjos.

Până la urmă acțiunea a reuşit cu succes. „Da’ țin-te bine, să nu cazi, că-mi strici ora!“

– După aceea, ce-a mai făcut el?

– ...pauză;

– Hai mă, că-ți spun eu, zise tov. profesor. Fii atent la mine! Acolo sus, pe căruță, să-l vadă toată lumea, el s-a descheiat la vestă, mă, şi le-a strigat soldaților care trebuiau să-l prindă:

„Trageți în împăratul vostru!“ Acuma tu eşti Napoleon, ia să te văd! Ce mă, nici să te deschei la haină nu poți? Păi, cum te mişti tu, ca melcu', ăia te-mpuşcau până acuma, de-ți lăsau viitorii copii orfani! Aşa, aşa, acum e mai bine. Maieul nu trebuie să-l dai jos, da' scoate pieptu' ăla mai în afară să se vadă bine, să vadă şi soldații ăia unde trebuie să tragă!

Noi deja eram pe jos, pe sub bănci! Bă, Savule, bă, Popa, v-au căzut la toți deodată creioanele pe sub bancă? Ia ridicați-vă şi stați normal în bănci că pe aicea nu se trage, decât dacă tăntălăul ăsta nu ştie să spună ca lumea: „Trageți în împăratul vostru!“ Hai să te-auzim, da' tare, că de nu, eşti mort!

Bietul nostru „Ciupeică“, tremura şi abia-şi mai ținea echilibrul, totuşi, încercă, dar decibelii nu erau de partea lui, aşa că bâigui:

– „Tlageți în împălatul vostlu...“

– Vai de mine şi de mine, te-am lăudat atâta şi tu te-ai înecat acuma ca țiganu' la mal! N-o să ajungi tu niciodată ca Napoleon! Aşa că, stai jos, *da' încet, cu grijă, să nu te scuturi la_cap*!

Formula asta, dată după un răspuns greşit, a ajuns celebră, o foloseam şi noi în toate ocaziile în care se potrivea, chiar după mulți ani, la liceu şi chiar şi după aceea, la reuniunile noastre, cu vodcă multă şi mâncare puțină!

Cred că a fost puțin cam obositor, dar ne gândim cu compasiune ce greu i-a fost bietului „Ciupeică“, care, suntem siguri, a învățat şi va putea povesti chiar şi nepoților, ce i s-a întâmplat lui Napoleon Bonaparte, pe ruta insula Elba-Paris, via banca a doua, rândul din mijloc!!

Au trecut anii şi „Ciupeică“ şi-a revenit deplin, a terminat cu bine o şcoală profesională şi a devenit un maistru electrician, bun meseriaş! Nu mai avea nici micile probleme de vorbire, şi-a întemeiat o familie şi acum, dacă mai trăieşte, cred că se gândeşte uneori dacă pățania nu i-a fost de folos în tranziția spre maturitate.

Cât despre metoda de verificare a cunoştințelor elevului, atunci în anul 1959, nouă ni se părea amuzantă, participa toată clasa, „suflătorii“ erau cu cărțile deschise acolo, în spatele clasei, prilej rar să le deschidă cu alte ocazii, iar „victima“ putea să se revanşeze când altul îi lua locul... Ceva imoral parcă tot era pe acolo, dar după război mulți viteji s-arată!

Unul din ei a consemnat, pentru „memoria colectivă“.

3. Prima sesiune, primul examen la analiză matematică

În ordine cronologică, eram, ca student, la prima mea sesiune de examene, în ianuarie-februarie 1966. O imagine personală şi obiectivă: eram „un țânțar nervos şi foarte slab de constituție“. (Aveam pe atunci cam 52 kg, la înălțimea de 1,73 m. Mens sana in corpore mentosano! „Mentosanul“ venea pe locul doi, după „Eugenia“, cea mai ieftină femeie, care se comercializa la prețul de numai 0,75 lei).

„Echipamentul meu de lucru“, adecvat pentru examene şi colocvii, consta dintr-un costum din stofă kaki, modificat pe măsura mea, din fostul costum „de gală“ al tatălui meu, din perioada când mai activa în armată, în anii ’40, costum pe care l-am purtat cu demnitate la toate examenele, colocviile şi examenul de stat (licența), deoarece altul nu aveam... pentru asemenea ocazii. Pantofii erau şi ei mereu acelaşi model, ăia ieftini, de 113 lei, negri, cu „bot“ ascuțit şi cu celebra talpă de „duroflex“, groasă de 3 mm, care întotdeauna dura mai mult decât fața lor de piele. *Dura lex, sed duroflex*. Diferea numai varianta, în funcție de anotimp: cu sau fără galoşi!

Primul examen al primei sesiuni a fost la „Mecanică fizică şi acustică“, cu domnul profesor Mihu, care mă examinase şi la proba orală de la admitere, unde obținusem un 8 care mi-a cam stricat media generală de admitere. Examenul a decurs normal, fără întâmplări deosebite şi m-am revanşat, luând de data asta decarul.

Al doilea examen al sesiunii era la analiză matematică, cu domnul profesor *Turbatu*, pentru care funcțiile se împărțeau în două categorii: funcții „cumsecade“ şi „restul“ funcțiilor. Funcțiile „cumsecade“ erau preferatele dumnealui!

La proba scrisă majoritatea făcuserăm o „varză“. La proba orală mi-a venit şi mie rândul să extrag un bilet. Biletele erau cu trei subiecte, două teoretice şi unul cu exerciții. Mi-am dat seama că pot să răspund direct. Am trecut totuşi într-o bancă şi am început să fac pe nişte coli o scurtă schiță de prezentare şi rezolvare a subiectelor şi apoi am ieşit la tablă foarte repede, cu prima ocazie, pentru prezentarea în detaliu. D-l Turbatu a sesizat viteza cu care m-am mişcat spre tablă şi m-a ascultat cu foarte mare atenție. Matematica este o ştiință exactă şi care îți permite din start şi foarte rapid să te autoevaluezi.

Autoevaluarea mea finală a fost că am răspuns şi am rezolvat totul fără greşeală. Spre uriaşa mea surprindere, d-l Tubatu îmi spune imperturbabil: „Mai trage un bilet!“. Eu ştiam că de obicei această invitație este un act de clemență al profesorului față de student, bazat pe un răspuns imperfect, incomplet sau nu foarte coerent, ceea ce, eram sigur, nu fusese cazul. Au început să-mi treacă prin cap tot felul de scenarii în care cineva, (dar cine?) mi-a pus „o pilă proastă“. Din fericire, biletul pe care l-am tras în continuare mă făcea să mă simt din nou ca „acasă“. Am vrut să trec iarăşi direct la tablă, deoarece simțeam că nu mă mai țin nervii să mai scriu iarăşi pe coli, dar am fost invitat politicos să „şed în bancă şi să cuget“, căci mai erau şi alți colegi care trebuiau să răspundă.

În fine, sunt invitat să răspund, iar în final radiam de fericire, căci eram iarăşi sigur că totul a fost OK. Vă dați seama ce a fost în sufletul meu când am auzit din nou: „Mai trage un bilet!!!“ Cred că d-l Turbatu a sesizat că eram în prag de colaps, aşa că a completat: „Fără teorie, numai exercițiile!“. Trec din nou în bancă, trag adânc aer în piept de cîteva ori, scot o batistă şi-mi şterg transpirația de pe față, căci cea de pe spate nu o puteam şterge, mă uit la exerciții. Nici n-am mai avut puterea să mă bucur că sunt „acasă“ pentru a treia oară. Erau nişte limite de şiruri şi de serii destul de grele, dar lucrasem la vremea lor unele asemănătoare. Eram lac de transpirație, ca după o cursă de maraton. Mi-am adunat ultimele rămăşițe de energie şi l-am privit rugător în ochi pe d-l examinator. „Nu mai vreau să trag bilete!“. Rezolv eu

şi aceste exerciţii şi... în fine aud mult aşteptatul „vă rog să-mi daţi carnetul“. Nu vă mai spun că nici nu mă mai interesa nota, aşteptam cu interes motivaţia „torturii“!

„Am ţinut neapărat să-ţi dau o notă cât mai mare deoarece te-ai prezentat foarte bine, dar la scris ai fost slab!“ (aici intervenise partea mea de „mentosan“!). Am mulţumit cu glas stins şi am ieşit din sală cu mâinile tremurânde şi hainele pline de praf de cretă, arătam mai degrabă ca un zugrav care se întorcea acasă de la lucru, dar convins că aşa o experienţă o trăieşti cel mult o dată-n viaţă! Luasem nota 10, dar nu ştiu de ce, nu mă puteam bucura! Vinovat era scrisul, de fapt tot eu, cel care am scris. Ca şi acum! Iar domnul profesor *Turbatu*, contrar celor sugerate de numele domniei sale, a avut „acel ceva“, care mi l-a făcut de neuitat! Pentru mine a existat un nou început, dintre atâtea altele, şi, ca profesor, a fost primul dintre „acei oameni minunaţi şi funcţiile lor cumsecade!“

4. Prima întâlnire de gradul III

Tică, Lucia, eu şi Cristina. Eram o „formaţie“ în care am făcut multe excursii montane interesante, toate vara, şi avem o mulţime de amintiri frumoase. Alte amintiri au devenit frumoase abia la sfârşit, când totul s-a terminat cu bine.

Era într-o zi din vara anului 2009, la munte, la Sinaia. Am luat de dimineaţă telecabina de la Cota 1400 până la Cota 2000, apoi am făcut un traseu pe care-l parcursesem şi cu un an în urmă şi care ne plăcuse. Traseul mergea până la Piatra Arsă, unde făceam un popas folosit pentru a mânca şi a ne „arde“ puţin la soare. Făceam totuşi o plajă oarecum prudentă, stând întinşi confortabil, cu rucsacurile pe post de pernă şi cu zonele mai predispuse la arsuri acoperite cu grijă. După „leneveala“ de rigoare făceam la întoarcere un drum frumos, ceva mai lung, aşa-zisul „drum de vară“ care, spre final, trecea pe lângă Cota 1500 şi ajungea la Cota 1400, unde ne aştepta autoturismul lui Tică. Am avut o vreme superbă, însorită şi calmă, aveam deja în suflet bucuria unei foarte frumoase excursii, care trebuia, în final, să treacă şi pe la un restaurant, unde să întregim mulţumirea sufletească cu una gastronomică, servind o binemeritată masă, care să ne potolească teribila poftă de mâncare pe care ţi-o produce mişcarea şi efortul în aerul curat de munte. Am făcut şi poze, apoi peisajul devenea mai puţin fotogenic, aşa că am pus aparatul foto în rucsac, convins fiind că nu voi mai avea nevoie de el până a doua zi. Dar nu-i întotdeauna aşa cum credem noi...

Tică şi Lucia, aflaţi cu ani în urmă în zona serpentinelor de la „Cuibul cu dor“, ne-au povestit cum au văzut, chiar la marginea şoselei, din fericire la o distanţă măricică, un Moş Martin care apăruse acolo fără nicio notificare prealabilă! Lucia, având o aversiune scuzabilă faţă de „Moş“, a dat startul la o cursă atletică de mare viteză, cei doi alergând la vale, pe şosea, până când, pe de o parte, au considerat că au lăsat bine de tot în urmă animalul, iar pe de altă parte, au constatat că nu mai au „suflu“! N-aş fi vrut să fiu în pielea lor când au văzut ursul în faţă, de data asta mult mai aproape! Norocul lor a fost că respectivul probabil avea alte priorităţi, sau, cine ştie, s-a gândit că ceea ce făcuse el nu era deloc fair-play,

deoarece el o luase pe „scurtătură“! Oricum, totul s-a terminat fără violență, ursul văzându-şi de ale lui, iar ei mai încorporând o porție de frisoane! Vă dați seama ce resentimente au acumulat cei doi față de specia respectivă!

Am avut prilejul să mă conving cu ocazia unei alte excursii, când coboram toți patru de la Poiana Izvoarelor, că Lucia nu se inhibă aşa, cu una, cu două. În fața unei situații critice, are, dimpotrivă, o reacție sonoră imediată şi foarte impresionantă, în gama de frecvențe de 5-16 kHz, la aproape 100 dB, care împarte tot ce-i în jurul ei în trei categorii: cei care o iau la goană, cei care rămân pe loc blocați, şi, ultimii pe listă, cei care fac un infarct! Eu am rămas blocat cam trei secunde, după care am văzut-o pe Cristina mea oprindu-se din rostogolirea pe un plan bine înclinat. Noroc cu rucsacul din spinare, care a acționat ca un element de frânare destul de eficient, consoarta oprindu-se din rostogolire după primii 6-7 metri, la mică distanță de trunchiurile vânjoase ale fagilor aflați şi ei de față, pregătiți temeinic să reziste la coliziune. Tică era deja acolo, jos, să-i acorde primul ajutor, care consta, în principal, în descâlcirea „ghemului“ format de împletirea complet aleatorie a mâinilor, picioarelor şi a altor componente vestimentare şi ale rucsacului! După „descâlcire“, ajutată de amândoi băieții şi încurajată de oftaturile de uşurare ale Luciei, s-a ridicat în poziția bipedă, caracteristică, dar plină de frunze în curs de transformare în humus, bucățele de crengi uscate, rucsacul abia se mai ținea de ea, dar ochelarii, nelipsiții ei ochelari de vedere, nu se clintiseră nici măcar cu un milimetru din poziția lor inițială!

Până la urmă a scăpat cu câteva vânătăi, unele de durată. Ea a reținut din pățanie că trebuie să nu mai meargă pe partea dinspre vale a drumului, iar eu am reținut ce sistem de avertizare sonoră puternică posedă Lucia!

Astea fiind spuse, cu voia dumneavoastră, aş vrea să revin la momentele care au urmat după ce mi-am pus aparatul foto în rucsac. Se pare că eram mai flămând decât ceilalți trei, căci, încet-încet, am părăsit „viteza de grup“ şi, pe la Cota 1500, m-am detaşat cam cu 40-50 metri, dar auzeam încă fundalul sonor al celor din urmă, ei având subiecte de discuție în mod nelimitat. Am aruncat o privire în spate, dar poteca, largă de altfel, avea o uşoară curbură, care nu-mi permitea să-i şi văd... Şi cum în natură lucrurile, dacă nu se conservă, măcar se compensează, aruncând o privire fugară spre tufele din dreapta potecii aflate în zona mea, ce să văd? Poliția sau musafirii? „Musafirul“!

Nu-l mai văzusem niciodată live! „Şto delati?“ Să fac un pas înainte? Să fac doi paşi înapoi? Am apelat de urgență la baza mea de date din encefalul proprietate privată. „Primum non nocere...“ aşa mi-a ieşit la tragerea la sorți, deci, dacă nu pot să-i fac un bine, măcar să nu-i fac rău! Partea cea mai proastă şi mai proastă era distanța! Era a dracului de mică, să tot fi fost vreo 15 metri! Şi cum o nenorocire nu vine niciodată singură, colac peste pupăză, dacă individul ar fi rămas acolo, eu, mergând în sensul nostru de mers, adică la vale, ar fi trebuit să-i trec prin față cam pe la 10 metri! Deşi dumnealui, că altfel nu pot să-i zic, are şi un nume latinesc, „*ursus arctos arctos*“(Linne, 1785), nu mă aşteptam nici cât e negru sub unghie să ştie latineşte şi mai ales să aplice dictonul...

Hotărât că politețea trebuie să fie doar din partea mea, am luat o hotărâre rapidă, în concordanță cu spiritul de conservare al speciei mele, nu a lui. Oricum, cred că *Homo sapiens sapiens* este mai bine conservată decât cea a oponentului meu. Deci, hotărât să nu-i fac rău, mi-am zis că asta se poate realiza în conformitate cu principiul inerției, uşor modificat, în sensul de a-mi continua mişcarea relativ rectilinie şi uniformă, în acelaşi sens, cu modificarea, minoră de altfel, că, în loc de „pentru onor la drea...pta“, am ales să întorc capul în direcția opusă, şi să-mi continui defilarea într-un mod cât mai „natural“ posibil... Mai ştiam că-i obligatoriu să nu eman mirosuri, mai ales cel de frică, ceea ce nu era ceva floare la ureche, adică, ce mai, mi-a venit foarte greu!

Pe colegii mei de excursie îi ştiam în urmă, grupați şi vociferând. Mi-am zis că lor le va fi astfel mult mai uşor să treacă decât mi-a fost mie !

După circa două minute de „defilare“ cu capul spre stânga şi ursul spre dreapta, nesimțind eu nici măcar o urmă de „îmbrâncelă“ din partea inamicului, eram din ce în ce mai convins că limbajul corpului meu l-a convins pe Martin că nu-l bag în seamă, ceea ce îi urasem şi lui în privința mea, zicându-mi că ce a fost mai greu a trecut! Am început să măresc progresiv pasul, într-o mişcare uşor accelerată, ajungând la ceea ce în armată se chema „marş forțat“! Deodată, o aud pe Lucia alergând vijelios din spate: „Fugi, fugi, Decebal!!! Ursul!! Ursul!!! Eu, ce să fac? M-am conformat rapid şi am început să alerg cât mă țineau balamalele! În spate, alergau, la fel de vânjos, Tică şi Cristina. În situații ca asta, alergi şi nu întorci capul, că asta nu ajută cu nimic, cel mult te împiedici şi cazi, ceea ce nu este deloc indicat!

După o fugă zdravănă, s-a strigat din spate: gata, nu mai fugiți! Ne-am regrupat şi am privit cu toții în spate. Cam pe la 100 de metri în urmă, am putut vedea duşmanul traversând poteca, împreună cu doi ursuleți ca două ghemotoace! Lumea toată era a lor, ce le păsa lor de restul lumii? Deci, ursul nu era mascul ci ditamai ursoaica cu doi pui! „All she wanted“ era să-şi treacă puii de cealaltă parte a drumului! Asta, dacă am fi ştiut-o mai repede, nu ştiu cum ar fi decurs lucrurile!

Acum încep relatările. Am aflat că grupul de trei din spate se divizase, iar soția mea, Cristina, rămăsese în urmă, ultima. Lucia povesteşte aşa: „Mi-am întors privirea în spate, să văd ce-i cu Cristina şi am văzut următoarea scenă: la marginea drumului, la un metru de Cristina, un urs era ridicat pe două labe (cele posterioare n.a.), având restul labelor ridicate asupra Cristinei. Am țipat cât m-au ținut puterile şi apoi am strigat: Cristina, fuuugi!!! Apoi am început să fugim cu toții.

O întreb pe Cristina: „Cum a fost?“ „Păi a apărut chiar lângă mine, la marginea drumului, cam la un metru şi a ridicat o labă asupra mea! Atunci eu, care aveam în mână bățul de schi, am ridicat şi eu bățul spre el (ea) şi l-am certat: Pleacă de-aici! Atunci s-a auzit şi țipătul Luciei şi am luat-o la fugă!“

Mi-a venit şi mie rândul: „Tu nu l-ai văzut?“ mă întrebă bănuitor Tică. „Am văzut şi eu unul, dar poate că era altul, căci eu l-am întâlnit pe al meu mai la vale...“ „Şi de ce nu ne-ai avertizat şi pe noi? Te-ai văzut scăpat tu, iar de noi nu ți-a mai păsat!“

Ce mai, eram acuzat de laşitate, eu, care fusesem atât de curajos! Mi-am amintit şi de situaţia aceea, când, la un incendiu de mari proporţii, un reporter îl întreabă pe un pompier, care tocmai se pregătea să intre în „foc“: „Pe cine scapi mai întâi?“ Răspunsul a fost sincer: „Întâi mă scap pe mine!“

Disputele au continuat, eu o ţineam pe-a mea, că nu era bine nici să strig, nici să fac cale-ntoarsă în faţa animalului, şi că ei fiind trei în grup, cu conversaţie în plină desfăşurare, în mod normal nu trebuiau să aibă nici un fel de probleme! Dar până la urmă am admis că nimeni nu-i perfect, că toţi suntem supuşi greşelii, aşa că pur şi simplu am crezut că mai bine-i să existe măcar un supravieţuitor, care să povestească şi generaţiilor viitoare cum s-au întâmplat lucrurile... Vă întreb: voi ce aţi fi făcut?

În tot cazul, ursul era ursoaică, iar eroul era eroină, adică, de acum înainte, pot să mă prezint cam aşa: „Eu sunt soţul Cristinei Popa, fata care a înfruntat o ursoaică cu pui, lăsând-o fără replică!“

Mulţumesc şi pe această cale Luciei, căci, sunt sigur, ursoaica a ţinut cont şi de exprimarea ei sonoră! Mulţumiri se cuvin şi lui Tică, pentru calmul de care a dat dovadă, ca de obicei!

Al vostru supravieţuitor.

5. Amintiri ultrascurte

Clădirea de atunci, de pe Splai, a Facultăţii de Chimie – prăbuşită ulterior la cutremurul din 4 martie 1977 – a fost sediul, în anul I, primul semestru, al lucrărilor de laborator de chimie, conduse de o doamnă sau domnişoară asistentă, minionă, tinerică, simpatică, sufletistă, comunicativă şi tare de treabă. Se apropia de fiecare „echipă“ formată din câte doi studenţi, îi urmărea, întâi de la distanţă, apoi, apropiindu-se progresiv, se „infiltra“, ca un al treilea membru al echipei. Eu nu mai ştiu cu cine eram în echipă, cred că era o „ea“, şi, să mă ierte, dar distrat cum eram, fiind şi prima şedinţă, neavând nici memorie vizuală prea grozavă, m-am trezit lucrând cot la cot cu d-na asistentă. Trebuia măsurată masa moleculară a bioxidului de carbon, a cărei valoare o ştiam din liceu şi, oricum, o puteam calcula uşor, teoretic.

Se umplea un vas Erlenmeyer cu bioxid de carbon, apoi se cântărea vasul, apoi se compara cu masa de aer din acelaşi recipient, se considera masa moleculară medie a aerului şi, de aici, gata rezultatul! Am umplut împreună recipientul cu „codoi“ şi l-am cântărit. „Ei, asta a fost partea ceva mai grea“, a spus dânsa, intenţionând acum să se alăture altei echipe.

Mie mi-a făcut plăcere „colaborarea“ şi m-am gândit să o reţin cât mai mult! Aşa că, negăsind altă rimă, am spus „staţi puţin, dar cu aer cum umplem recipientul?“ Dânsa a avut o clipă de ezitare, era vădit surprinsă de întrebare, parcă şi puţin derutată, dar numai o secundă, poate două, apoi şi-a revenit brusc şi m-a privit cu un aer dojenitor, care o făcea şi mai simpatică, apostrofându-mă: „Tovarăşe student, văd că îţi arde de glume!“

Dar nu s-a supărat, aş putea spune că din contră şi a trecut, după un timp, să vadă rezultatul final.

„44,03 – am zis eu, dar nu sunt sigur, s-ar putea ca din cauza emoţiilor să fi greşit pe undeva!“ (Mare escroc mai eram, când doream!) „Ba nu, este unul dintre cele mai bune rezultate de la această lucrare.“ spuse dânsa cu vădită bucurie şi satisfacţie! Normal că mi-a făcut şi mie plăcere, fiind o fire sensibilă, chiar şi la laude.

Apoi, am „tras“ tare la toate lucrările, să n-o dezamăgesc pe simpatica asistentă, făcusem o chimie „tare“ în liceu, cu d-ra profesoară Margareta Ball.

La examen, d-na profesoară Marta Stan, prima întrebare o adresa asistentei:

„Ce notă are studentul la lucrările practice?“ „Nota 10 şi nici o absenţă.“

Apoi, ţin minte cum d-na Stan m-a privit o clipă, şi, nu ştiu de ce, am avut impresia că i-a plăcut costumul meu kaki închis, reformat din fosta uniformă militară de gală, veche de peste 20 de ani, a răposatului meu tată. Mama mi-a spus că „stofa asta e gabardin, acum nu se mai găsesc stofe atât de bune!“

Erau amândouă cu ochii pe mine, dar legăturile chimice erau punctul forte al lecţiilor de chimie de la liceu, aveam „vocabularul“ format şi mă exprimam cu claritate şi siguranţa a ceva *déjà vu*. Contează şi dicţia… Aşa că, superexigenta doamnă profesoară Marta Stan, având decenii la catedră şi mii de studenţi care i-au trecut prin „mână“, s-a declarat mulţumită, iar eu tot aşa…

* * *

Tot în anul I, înainte de mutarea la celebrul cămin „Regnault“ de pe intrarea Costache Negri, am petrecut câteva săptămâni de vis la nu mai puţin celebrul „Carpaţi“, *vis-à-vis* de Universitate. Aici eram doar 4-5 în cameră faţă de 13, dincolo. Eram în cameră cu mai mulţi colegi, parcă era şi Misai Lupu, parcă era şi Nae Mazilu, nu mai sunt sigur, dar sigur eram de celebrul Lerry, cum îi plăcea să se prezinte lui Roman Valeriu din Sibiu. Era cu 6 ani mai copt ca noi, şi nu pierdea nici o ocazie să ne dea „meditaţii“ cu accent pe erotism. Ne împărtăşea cu mare entuziasm experienţele lui, cu concluziile necesare, bine structurate. Apoi, ca orice meditator care se respectă, punea întrebări, alegând la întâmplare pe câte unul dintre noi... ca să fie sigur că nu şi-a bătut gura de pomană.

Pe mine m-a impresionat prin dezinvoltura dezarmantă cu care ne povestea seara, înainte de culcare, ca la emisiunea „Noapte bună, copii!“, întâmplările sale erotice cu divese „gibone“. Termenul de „gibon“ era preferatul său, apărând în aproape fiecare frază rostită.

„Măi, gibonilor, fiţi puţin atenţi la mine! Facem pariu pe 100 de lei că eu deschid geamul (eram la etajul II), mă urc pe geam şi apoi sar în jos de acolo?“ Unii dintre noi am crezut că glumeşte, dar, nici una, nici două, a deschis geamul, s-a urcat pe pervaz, gata să sară! Noi ne-am repezit spre el, gata să intervenim. El mai face o ultimă ofertă: 50 de lei!

„Bine, mă, gibonilor, văd că sunteţi nişte amărâţi şi n-aveţi nici un chior, aşa că sar pentru voi pe gratis!“ Încordarea noastră era maximă, ne-am înţeles din

priviri că ăsta e nebun, şi, la cea mai mică mişcare, să sărim asupra lui şi să-l împiedicăm să facă nerozia! Sesizând starea în care reuşise să ne aducă, „luându-ne repede“, a luat poziția de salt, înainte ca noi să putem interveni, apoi a făcut brusc o întoarcere de 180 de grade sexagesimale, şi a sărit... spre interior! Mare uşurare, dar şi un sentiment de jenă, cel puțin pentru mine, care, luat repede, crezusem că trebuia neapărat să-l oprim pe nebunul ăsta!

* * *

Dar am învățat lecția, şi, mai târziu, la primul meu examen la IFA, în fața unei comisii impozante şi valoroase, de acolo nelipsind nici d-l Corciovei, membru corespondent al Academiei Române, candidații erau surprinşi cu întrebarea: „În ce limbă străină, de circulație internațională, doriți să vă expuneți lucrarea?“ Am fost şi eu întrebat, de către o doamnă din comisie, dar care a simplificat întrebarea, omițând partea cu „circulația internațională“, treabă care m-a bucurat enorm, aşa că am răspuns fără să clipesc:

„În limba maghiară!“

Comisia era „pe jos“, apoi, după ce şi-au mai revenit puțin, iar râsetele au mai încetat, d-l Baciu de la betatron mi-a spus că probabil eu am mizat pe faptul că în comisie nimeni nu cunoaşte limba maghiară, dar m-am înşelat! Aşa că m-a provocat la un schimb de fraze, la care am făcut față, cu un accent „nativ“, adică fără. Oricum n-am scăpat de belea, dar comisia m-a recompensat cu scurtarea supliciului, după prima frază, care a început cu „my starting point is...“ cuvinte pe care le-am pronunțat cum am putut eu mai bine! Le-am arătat că, dacă n-aş fi ştiut unde să ajung, măcar ştiam de unde să pornesc!

* * *

În anul doi, la materialism dialectic şi istoric, făceam seminarul cu un tovarăş asistent, Popescu, tânăr, brunet, foarte chipeş, avea o mustață care-i venea foarte bine, poreclit „Haiducul“. Colegele de grupă veneau chiar şi cu 10 minute mai devreme, pentru a ocupa locurile din față ale sălii unde se ținea seminarul. Seminarul mi se părea uneori atractiv din multe puncte de vedere, mai ales la dialectică. Ajungând la dialectica lui Hegel, se spunea despre ea că e corectă, dar „stă cu capul în jos“. Punea şi multe întrebări de verificare, prin sondaj. Aşa a căzut măgăreața pe colegul Andrei, care, întrebat despre dialectica lui Hegel, a spus că „e bună, dar stă cu picioarele-n sus“!

* * *

În anul IV şi V, grupele care aveau tangență cu laboratoarele de la Măgurele făceau un soi de practică, constând în vizite şi explicații date la fața locului în legătură cu aparatura şi cercetările ce se făceau aici. Uneori se comasau mai multe grupe pentru acelaşi laborator vizitat. Îmi amintesc că, odată, eram împreună cu grupa de corp solid, din care făcea parte şi Dan Macovei, între altele şi un mare umorist...

Eram adunați într-o cameră, cam înghesuiți, vreo doisprezece colegi, iar persoana desemnată să ne dea explicațiile ştiinţifice aşteptate, se lăsa... aşteptată! Cele câteva scaune disponibile au fost ocupate de o parte dintre fete, iar restul aşteptam în picioare... Timpul a început să treacă mult mai uşor când la difuzorul de radioficare din cameră, uitat la „suficient de tare“, a răbufnit celebra melodie a Beatles-ilor „O bla di, O bla da“!

Toți am intrat în transă imediat, ne mişcam deja în ritmul ei! Pe la ultimele acorduri, apare şi persoana aşteptată, căreia, se vedea, îi plăcea de asemenea melodia. A aşteptat politicos să se termine melodia şi se pregătea, cu scuzele de rigoare, să-şi înceapă prelegerea...

„Putem începe?“

„Mă scuzați, am observat că v-a plăcut şi dumneavoastră melodia“, s-a auzit vocea lui Dan Macovei.

„Da, e foarte frumoasă!“

„Atunci v-aş ruga să-mi explicați şi mie ce înseamnă O bla di?“

„Sigur că da, este o onomatopee! Dar haideți să începem...“

„O utltimă întrebare,vă rog, s-ar mai putea?“ zise aceeaşi voce, cu timiditate.

„Cu plăcere, sigur că da!“

„Am înțeles acum ce înseamnă O bla di, dar O bla da?“

* * *

La reuşita noastră întâlnire de „după 40 de ani“, la petrecerea festivă, s-a nimerit să stau la aceeaşi masă cu Dan Macovei şi, la rubrica „depănări de amintiri“ (sau depanări?), am povestit „poanta“ asta a lui, care a avut mare succes, pentru majoritatea comesenilor era o premieră. Atunci Dan a aplicat principiul reciprocității şi a povestit o întâmplare despre care eu îmi aminteam doar foarte vag, de la unul din cursurile de „fizica iradierii substanței“, curs ținut de eruditul şi acum regretatul profesor Corciovei. Se putea vedea cu ochiul liber că era o fire blândă şi timidă, dar că era conştient de timiditatea lui şi făcea eforturi să se „trateze“. În plus, încerca să-şi îmbunătățească stilul de comunicare. Aşa cum a scris şi colegul Mitică Popescu în cartea noastră, aveam multe colege care ar fi putut concura cu succes la un concurs de „Miss“. Spiritului de observație al profesorului nu i-a scăpat nici acest aspect, aşa că îşi dorea o discuție amicală, de curtoazie, cu câteva „vedete“. Se vedea că a trecut de prima fază, documentarea, dar chiar şi noi între noi nu aveam uneori datele corecte unul despre celălalt. Aveam tendința să atribuim locul naşterii localității unde colegul sau colega a absolvit liceul. Acum se poate vedea cum cartea noastră ne-a corectat unele erori de atribuire! De exemplu, eu îl consideram pe Mihai Lupu, „modelul“ meu în multe privințe, ca fiind sibian, iar el scrie acolo că nu s-a născut la Sibiu!

Dar despre colega mea de grupă, Silvia, eram bine documentat! Ştiam că a absolvit liceul la Ploieşti, dar nu s-a născut în Ploieşti!

D-l profesor, ne spune, înainte de începerea cursului, aşa, ca la o mică şuetă, că dumnealui are capacitatea ocultă de a ghici locul naşterii unei persoane doar

privind cu atenție fața și trăsăturile persoanei respective! Și, politicos, face un „ask for permission“ colegei mele de grupă. Amuzament general discret, atmosferă destinsă, permisiune acordată! Moment de concentrare, studiu vizual, conform procedurii enunțate… Așteptam cu interes concluzia! „Dumneavoastră sunteți născută la Ploiești! Corect?“ „Nu!“ răspunse colega, spre surprinderea nu numai a d-lui profesor, dar și a multor colegi și colege, care erau gata să aplaude reușita promisă! Se așterne o liniște temeinică… Dorind eu să umplu golul, n-am de lucru și mă trezesc spunând, de undeva din fundul sălii: „Mai aveți dreptul la două încercări!“ Am simțit că am depășit măsura după mesajul trimis prin privirea profesorală, dar porumbelul deja zburase! Și cum o gafă, de multe ori, nu vine singură, ușa clasei se deschide încet, încet, apoi apare Milica, o altă feblețe a d-lui profesor, care, știind că a întârziat, se strecoară pisicește, și, dorind să treacă neobservată, se așează repede într-o bancă. Eu, trecând din lac în puț, torn gaz peste foc și zic:

„A sosit și colega Axinte, și este din Onești!“

* * *

Periodic, noi, băieții, eram convocați la comisariatul militar din strada Hristo Botev, „pentru verificarea situației militare“...

Prin primăvara lui 1968, deci în anul III, eu arătam destul de rău, atât ca aspect exterior cât și interior, când primesc, împreună cu alți colegi, o asemenea convocare. La proba cântarului, chiar nefiind la un meci de box, trec cu mare ușurință baremul la categoria mea de greutate, 52 kg! Oricât au tot reglat ei cântarul, acesta indica, cu o încăpățânare demnă de o cauză mai bună, o greutate de numai 49 kg! Au mai fost și alte probe, printre care și aceea a numelui. „A, te mai cheamă și Corneliu, de ce ți-or fi pus numele ăsta de legionar?“ Am încercat eu să explic cum că acest nume era unul folosit de romani, cu mult înainte de mișcarea noastră legionară, dar n-am prea fost crezut!

Până la urmă, pe când părăseam comisariatul, de la ghișeu primesc... mare surpriză! Livretul militar, pentru care alții sufereau cel puțin 6 luni de armată! Probabil că aveau ei un barem la 50 kg! Nici nu mi-am manifestat bucuria enormă, ca să nu fac impresie proastă și chiar am ținut oarecum secret evenimentul. Deja o mulțime de colege făceau economii, mâncând câte două pe o singură cartelă, iar procedeul tindea să se extindă și la băieți, ceea ce, la o aprofundare a situației, putea pune în pericol suveranitatea și independența noastră, după cum se va vedea destul de curând! Cehii mi-au făcut figura, atât mie personal cât și tovarășilor sovietici, care au intervenit bărbățește, cu vreo două zile înainte de sărbătoarea noastră națională. Așa că, deși convocările astea erau anuale, când am fost convocați din nou în toamna aceluiași an, am știut că asta înseamnă „adio livret militar“, chiar dacă aveam tot 49 kg! Deci eram din nou bun să-mi apăr țara și glia strămoșească. Mitică Popescu ne-a povestit că el fusese deja pe poziții!

* * *

O parte dintre cei de la IFA am fost chemați la încorporare destul de târziu, la vârsta de 28 de ani! Dar eram într-o companie selectă din care nu lipsea Piști

Vajda, Sami Stănescu (ceva mai tânăr), nu mai zic de Vale, a cărui prezență ne-a ajutat mult şi în multe situații! Lui i se părea că mâncarea de la cantină era proastă, așa că am mîncat în continuare o mâncare excelentă pentru acele vremuri. Dar, ne şopteau cei de la aprovizionare, „vai de seriile viitoare“!

În dormitor printre alții, eram așa: Popa (adică eu), Preoteasa şi Diaconu!

La ora când se suna „stingerea“, toți trebuia să fim în pat, sub pătură, în poziție de adormire! Seară de seară, venea un ofițer să verifice asta. Marea majoritate dormeam duși, buștean, după atâta instrucție şi alte acțiuni, toate energofage! Dar erau doi, care n-aveau somn la ora aia! Cum trecea controlul, scoteau cutia de table, se retrăgeau într-un colțișor şi „țaca-țaca“. Zgomotul zarurilor nu-i lăsa să adoarmă pe cei cu somnul mai fragil.

Degeaba protestam noi, căci după câteva minute de linişte, totul se relua la fel de zgomotos. Nu se mai putea așa! Câțiva am pus la cale confiscarea „obiectului muncii“ nocturne al celor doi. Am vrut întâi să le ascundem bine toată „şandramaua“, dar cineva a avut ideea de a ascunde doar zarurile. Zis şi făcut! Seara aşteptam cu nerăbdare reacția lor!

„Care ai ascuns bă, zarurile?“, tunau şi fulgerau „somnambulii“. Linişte totală! Toți „dormeam“ pe rupte! N-au îndrăznit să facă scandal, seara, dar dimineață, acesta a fost inevitabil. Dar toți complotiştii păstram o tăcere invidiată chiar şi în Sicilia! Pe şestache, am pus sub perna unuia dintre cei doi un bilet pe care scria:

„Zarurile au fost aruncate!“

Februarie, 2012

Poze de familie

Şcoala Vulcan, 1933

Mama Sabina şi soția, Cristina, 1981

Tatăl meu, Radu, în anii ’40

Decebal şi Cristina, Parâng 2008

Încercând oprirea inamicului nostru nr.1: Timpul!

DUMITRU (MITICĂ) POPESCU

Dumnezeu este fizician

Acum 30 de ani, deplasarea prin Bucureşti se făcea în cea mai mare parte cu mijloacele de transport în comun: tramvai, autobuz, troleibuz. Numărul acestora era insuficient. Din acest motiv erau pline până la refuz cu călători. Deseori treceau prin staţii fără să oprească. Se circula cu uşile deschise pentru că erau călători care, neputând să urce, preferau să călătorească pe treptele scărilor de urcare-coborâre, din dorinţa de a nu întârzia la serviciu. Evident, riscau să fie victime ale unor accidente. De altfel, astfel de accidente se produceau deseori.

Am făcut această scurtă descriere pentru a înţelege întâmplarea pe care doresc să o povestesc. Mă găseam într-un tramvai, pe ultima treaptă a scării de la mijlocul tramvaiului, în sensul de coborâre, ţinându-mă de o bara metalică fixată în podea, care avea rolul de a separa sensul de coborâre de cel de urcare şi de care se sprijineau laturile mobile ale uşilor când erau închise. Pe aceeaşi treaptă cu mine mai erau doi călători, unul în faţa mea, mai în vârstă, orientat cu faţa în sensul de mers, celălalt în spatele meu, mai tânăr, orientat cu faţa în sensul opus sensului de mers al tramvaiului. Din cauza aglomeraţiei din staţie şi din mijlocul de transport, oamenii de pe scări coborau atunci când vatmanul începea să încetinească, înainte de oprirea tramvaiului. Cam aşa au făcut şi vecinii mei de pe scara tramvaiului. Când tramvaiul a ajuns în staţie şi a încetinit suficient de mult, cei doi au sărit de pe scară, pe peron. Cel care era cu spatele în sensul de mers a căzut. În cădere, s-a lovit cu capul de piciorul celuilalt vecin, care era orientat corect, tocmai când acesta se pregătea să facă pasul, împiedicându-l. Aici urmează faza interesantă. Vecinul împiedicat s-a întors către vecinul care a căzut şi pe un ton puţin iritat i-a spus: „Tinere, să ştii că *Dumnezeu este fizician* şi spune că din tramvai se coboară cu faţa în sensul de mers. Ai avut noroc. Puteai să o păţeşti mult mai rău.“ S-a întors şi a plecat.

Am rămas uimit când am auzit că „Dumnezeu este fizician“! Ca fizician, eram extrem de încântat de afirmaţia tipului. Am rămas într-o stare de încântare pe care cu greu o poţi descrie şi pe care nu ai vrea să o împarţi cu nimeni, dar ai vrea ca toată lumea să ştie cauza care a generat-o. După ce am adoptat definitiv această expresie şi am ridicat-o la rangul de adevăr, mi-a părut rău că nu mi-a venit inspiraţia să creez eu această bijuterie de propoziţie, care-i dădea fizicii o caracteristică divino-existenţială, mai ales că încă din liceu aveam o părere şi un ataşament special pentru fizică, determinate de frumuseţea, dificultatea, complexitatea şi utilitatea ei. De atunci n-am încetat niciodată să recomand oricărui tânăr să înveţe fizica. De fapt lozinca este cam aşa: dacă înveţi, înţelegi şi aplici fizica predată în

liceu, vei putea să te aperi de agresivitatea mediului exterior, să ți-l faci aliat şi vei fi scutit de multe necazuri.

Din ciclul „Dumnezeu este fizician“ voi mai descrie o întâmplare, tot din tramvai, petrecută recent, mai precis în 2010, în care am fost implicat direct. Acum circulația cu mijloacele de transport este mult mai confortabilă şi mai lejeră, acestea fiind de o calitate şi tehnicitate mult mai bune. Nu mai este aglomerație. Aşa cum spuneam, eram în tramvai. Eu de obicei stau chiar în spațiul fără scaune existent în fata uşilor de la mijloc. Într-o zi, văd o femeie cu o sacoşă care voia să urce în tramvai chiar pe uşa din fața mea. S-a urcat pe prima treapă şi încerca să înainteze într-o parte, adică prin paşi laterali. După modul cum se opintea, mi-am dat seama că sacoşa este grea şi am sărit să o ajut. Am apucat de sacoşă, dar datorită poziției ei, n-am observat că ea mai avea o sacoşă şi în mâna cealaltă. Când am apucat de sacoşă, ea s-a dezechilibrat şi era să cadă din tramvai. Noroc că am reacționat repede, am lăsat sacoşa, am prins-o de mână şi am tras-o spre interiorul tramvaiului. Mi-am zis în gând: „Vrei să faci bine cuiva şi dacă nu eşti atent, poți să-i faci rău.“ Mi-am amintit că „Dumnezeu este fizician“ şi de faptul că femeia cu cele două sacoşe, câte una în fiecare mână, era o pârghie de gradul I. Oltean fiind, am făcut o analogie cu cobilița. La femeie, mâinile şi umerii formau o cobiliță fixată de trup. La oltean, cobilița nu este fixată. Ridici de un capăt, se dezechilibrează cobilița, dar olteanul rămâne drept. Aşa că Dumnezeu-fizicianul l-a învățat pe oltean cum să-şi construiască o pârghie de gradul I, funcțională. *Dumnezeu o fi şi oltean*?

Nu mă pot abține să nu mai povestesc încă o întâmplare din acest ciclu. Acum doi ani, am fost la nuntă, la nepotul meu în SUA. Mireasa era din România. Acolo am întâlnit şi cunoscut mai multe persoane din partea miresei. Cu un cetățean, a cărei profesie nu avea legătură cu ştiințele exacte, am stat mai mult de vorbă şi, cum îmi este obiceiul, am ajuns şi la episodul fizica şi omul. După un an de zile primesc un telefon de la acest cetățean şi ce credeți că-mi spune? Că şi-a rupt piciorul, iar doctorul după ce i l-a pus în ghips i-a spus: „Dacă ştiați puțină fizică, nu vă rupeați piciorul.“ După ce mi-a povestit cum a pățit, mi-a mărturisit că doctorul avea dreptate şi că şi-a amintit de discuțiile pe care le-a avut cu mine despre fizică. Eu mi-am manifestat părerea de rău față de ce a pățit, i-am urat sănătate şi i-am reamintit că Dumnezeu, fiind fizician, sigur îl va ajuta să se vindece mai repede.

Mi-am mai adus aminte de un inginer care stătea la etajul 10 şi care arunca sacul de gunoi pe geam în grădina din fața blocului. Cobora pe scări cu mâna în buzunar, lua sacul şi îl ducea la locul de gunoi. Toți locatarii erau derutați. Credeau că este nebun, deşi omul nu avea nimic care să alimenteze suspiciunea că este nebun, în afară de obiceiul cu aruncatul sacului. Ar fi vrut să-i zică ceva, dar nu îndrăzneau. Şi chiar dacă ar fi îndrăznit, ajungeau repede la concluzia dezarmantă că nu aveau ce să-i zică. În definitiv, omul nu făcea nimic rău. Mie mi-a plăcut ideea omului. M-a întrebat şi pe mine unul, eu ce părere am? I-am răspuns că omul foloseşte transportul gravitațional şi face foarte bine. Şi inginerul m-a oprit odată şi

mi-a spus: „Sunteți singurul de pe scara noastră care aveți un comportament normal. Ceilalți, când mă văd se îndepărtează puțin şi se uită la mine cu o privire ciudată, care exprimă teamă, de parcă le-ar fi frică de mine.“ Când i-am spus care este cauza, a râs cu poftă. M-aşteptam să crească numărul celor care aruncă sacii cu gunoi pe geam, dar n-a fost aşa.

Despre definiția patriotismului în concepția unui fizician oltean

Am dorit să scriu acest capitol deoarece unii zic că te naşti patriot, alții zic că nu au țară. Eu cred că nu există om care să nu aibă țară, iar patriotismul se capătă în timpul vieții. El este o reflectare a educației şi a caracterului individului. Atitudinea unora (oameni sau instituții) te obligă să-ți creezi propria atitudine. Am avut parte de unele întâmplări care m-au determinat să-mi conştientizez şi să-mi amplific sentimentul patriotic. Am ajuns să-mi placă mai mult când se spune „țara mea“ sau „țara noastră“ în loc de România. Când spui România în loc de țara mea, parcă reflectă o atitudine distantă. Aşa mi se pare mie. Îmi place enorm de mult când cineva spune „națiunea română“. Poate că mulți au trecut prin experiențe similare. În cele ce urmează voi povesti câteva din aceste întâmplări, poate nu chiar cele mai relevante.

Trebuie să ne aducem aminte că noi am fost printre ultimele generații care au „conviețuit“ cu *omul sovietic*. Pentru cei care sunt mai tineri, sau cei care au uitat, sunt necesare câteva precizări. Omul sovietic era personajul generic al omului născut în spațiul geografic al fostei Uniuni Sovietice. Dar nu asta era caracteristica definitorie, ci faptul că era sinonim cu BINELE de orice natură, adică cu Binele General, Binele Universal, Binele Absolut. Tot ce se putea face bun şi de performanță era făcut de omul sovietic. Nu ştiu dacă aceste cuvinte mari definesc complet omul sovietic! Ca să dau un exemplu care m-a derutat la vremea respectivă, vă voi aminti că în manualul de psihologie din clasa a X-a toate exemplele pozitive erau asociate omului sovietic. Era în anul 1964. Interesant, profesorul meu de psihologie (în vârstă de circa 50 ani) nu preda după acest manual. Chiar la prima oră ne-a spus să învățăm după notițele luate la lecțiile predate de el. Nici ordinea lecțiilor şi nici exemplele nu coincideau cu cele din carte, deşi cartea era bună. Câteodată, când nu înțelegeam din notițe, citeam lecția respectivă din manualul de psihologie. Pasajele cu omul sovietic le evitam. S-a întâmplat să lipsesc de la o oră de psihologie şi, culmea, să mă asculte în ora următoare. N-am ținut cont de sfatul lui, dar nu intenționat, şi am învățat lecția corespunzătoare din manual. Când a auzit cum răspundeam eu, s-a dus la catalog, a văzut că lipsisem şi m-a trecut în bancă fără să-mi dea notă, spunându-mi doar atât: „Dacă ai lipsit şi nu ai putut să-ți pregăteşti lecția, trebuia să te scuzi.“ De fapt, eu răspunsesem foarte bine, dar nici profesorul nu putea suporta maniera în care era redactat manualul, adică nu suporta omul sovietic. Dar el nu putea să ne spună explicit acest lucru. Treptat am căpătat o fobie față de omul sovietic şi evident față de țara care-l proslăvea. Dar nu numai atât. Simțeam o nemulțumire că despre omul

român nu găseam nimic. Nici de bine, nici de rău. Acest lucru mă nemulțumea și a făcut să se nască întrebarea: dacă omul sovietic poate, noi de ce să nu putem?

Să nu creadă cineva că nemulțumirea era exteriorizată, sau întrebarea era spusă sau pusă cuiva. N-ar fi fost deloc bine. Ele erau păstrate ca niște secrete. Mi-aduc aminte că prin anul III profesorul de socialism științific ne-a ținut o lecție în care ne-a spus mai multe adevăruri pe care nu le știam, sau le știam în mod aproximativ din diverse surse neoficiale, despre relațiile țării noastre cu Uniunea Sovietică. A fost cea mai interesantă și apreciată lecție de socialism științific. Atunci am văzut cât eram de însetați de adevăr.

Mult mai târziu, în anul 1980, mi-am dat demisia de la Institutul de Reactori Nucleari Energetici din Pitești. Schimbând serviciul, am schimbat și domeniul de cercetare, de la fizică nucleară am trecut la biofizică, un domeniu nou, foarte frumos, promițător și cu o anumită deschidere în privința relațiilor cu cercetătorii din străinătate. Cred că era singurul domeniu în care se mai organizau conferințe internaționale în țara noastră cu destui participanți valoroși din exterior.

La o conferință de biofizică din 1999 (stânga) și din 2010 (dreapta).

Mi-aduc aminte că eram, mai mulți cercetători romani și un reputat profesor englez, la un restaurant. Înainte de 1989, corespondența, în special cea externă, era controlată de Securitate. Internetul nici nu exista. În aceste condiții, când întâlneam un cercetător străin, în cele mai multe cazuri, tema discuțiilor era stabilirea unor relații interpersonale, prin care partenerul străin să ne trimită articole, copii xerox ale unor cărți sau capitole din cărți, sau chiar cărți. La un moment dat, englezul îi spune românului care se ataşase de el, cu o voce destul de tare, ca să audă și ceilalți comeseni:

„Știi ce nu înțeleg eu? Atunci când vorbești despre succese, spui că le-ai obținut fiindcă ești…, iar când vorbești despre insuccese, le atribui faptului că trăiești în România. Nu este corect. Mi se pare o lipsă de respect față de țara în care te-ai născut și în care trăiești. În nici o țară nu ai totul pe tavă.“

Tipul căruia i se adresase era cetățean român, dar de altă naționalitate. N-are rost să spun naționalitatea. Observația englezului m-a pus pe gânduri, nu pentru că se adresa unui cetățean român de altă naționalitate, ci pentru că această atitudine o întâlneam şi la unii cetățeni de naționalitate română care, din superficialitate, spuneau lucruri negative despre țară, lucruri în care sunt sigur că nu credeau. De fapt, cred că făceau o confuzie între sistemul politic şi țară. Am comparat acest caz cu situația mea. Sunt oltean, dar din motive independente de mine, am stat în Oradea patru ani ca să-mi urmez cursurile de liceu. Ei bine, pot să spun că Oradea face parte din structura mea psihică. La fel de mult mă simt ataşat şi respect acest oraş ca şi satul, respectiv, comuna în care m-am născut. Îmi pare rău că nu pot să mă duc mai des pe acolo, dar ori de câte ori aud sau văd ceva despre Oradea, sau despre județul Bihor, atenția şi interesul îmi sunt sporite.

Întâmplarea a avut un efect bun asupra comportării mele şi a celorlalți colegi ai mei prezenți la întâlnire pentru că am dorit să facem în aşa fel încât să ne creştem performanțele personale şi, prin aceasta, să contribuim cu ceva la prestigiul țării noastre. Poate că unii colegi vor zice că fraza precedentă este scrisă într-un limbaj de lemn (limbaj folosit de politrucii comuniști, compus din fraze şi expresii aproape şablon). Poate că au dreptate. În acelaşi timp, nu sunt de acord cu demonetizarea unor cuvinte folosite prea des înainte de 1989. De exemplu, patriotism. Este un cuvânt plin de sens şi de actualitate.

Dar să revin la ceea ce spuneam în fraza „de lemn“. La Institutul de Ştiințe Biologice din Bucureşti era un grup de biofizică de 7 persoane din care făceam şi eu parte. Chiar în condițiile anilor ’80 am reuşit să publicăm, în reviste din străinătate, mai multe lucrări ştiințifice decât tot restul institutului la un loc. Imediat după 1989 am crezut că am căpătat libertate, ca prin eforturile noastre să putem ajunge în rândul lumii ştiințifice înalte. A fost admirabil efortul unor colegi. Am luptat să introducem în țara noastră două metode de top pe plan mondial (metoda experimentală de *patch clamp* şi metoda de simulare moleculară dinamică), folosite în câteva țări din lume la acel moment. N-am reuşit. După câțiva ani de eforturi ne-am dat seama că eram subminați chiar de către cei care ar fi trebuit să ne susțină sau cel puțin să nu ne încurce (nişte indivizi, nepotriviți pentru ştiință, ajunşi în funcții de conducere). De altfel, în 2000 grupul nostru s-a autodesființat, spre satisfacția unora din institut. Acțiunea noastră pentru implementarea celor două metode a avut fundament patriotic şi ar merita descrisă cu lux de amănunte, pentru lauda membrilor acelui grup şi pentru că reprezintă un exemplu caracteristic pentru etapa 1990-2010, când unii au încercat să construiască, iar alții să distrugă. Sunt sigur că acest caz nu este singular. Personal am regretul că nu am reuşit să realizăm acel proiect. Rămâne singura satisfacție că am făcut publicitate acelor metode pentru că, până la urmă, au fost implementate la Facultatea de Biologie de la Universitatea din Bucureşti.

Niciodată nu mi-am permis să mă joc cu cuvintele când a fost vorba de țara mea şi națiunea română. De fapt, dacă mă gândesc bine, atitudinea mea este

serioasă şi când este vorba de alte ţări sau naţiuni. Încet, încet, m-am transformat într-un naţionalist pozitiv şi progresist, de fapt într-un patriot.

Nu-i înţeleg şi nu sunt de acord cu cei care denigrează naţiunea proprie sau cu cei care acceptă păreri defavorabile şi neîntemeiate despre evenimente din istoria ţării noastre. Printre lucrurile care mă enervează cel mai mult este afirmaţia privind comportarea ţării noastre în cel de-al Doilea război mondial.

Auzi afirmaţii de genul: „Germania nu va uita niciodată că România a trădat-o în cel de-al Doilea război mondial.“ sau alte variante cu acelaşi conţinut. Ce m-a surprins în modul cel mai neplăcut este că astfel de afirmaţii sunt făcute de oameni care nu sunt istorici, dar au studii universitare şi chiar titluri academice. De cele mai multe ori aceste afirmaţii denigratoare erau însoţite de admiraţie faţă de nemţi, lucru care mă înfuria şi mai mult.

Nu puteam să aud astfel de neadevăruri jignitoare la adresa naţiunii române şi mi-am făcut din cunoştinţele mele de istorie din liceu un expozeu, care, fără a fi pregătit dinainte, a cuprins câteva elemente cheie cu care i-am blocat pe românodenigratori. Iată care au fost întrebările pe care le-am pus şi cum a decurs dialogul.

Spune-mi, domnule X (n-are rost să-i spun numele, căci nu asta este important):

1. Care sunt beneficiile şi cum se raportează acestea la nenorocirile aduse de Germania pentru Europa?

2. Care au fost beneficiile României aduse de Germania în cel de-al Doilea Război Mondial?

3. Ar fi fost o soluţie bună ca să lupţi până la final într-un război pierdut şi luptele să se ducă pe teritoriul României, în condiţiile în care nu ai intrat chiar de bunăvoie?

4. Ţi-ai imaginat vreodată ce s-ar fi întâmplat dacă România rămânea alături de Germania până la sfârşitul războiului?

După aceste întrebări îi spuneam o observaţie-concluzie, care prin natura şi conciziunea ei l-a trezit la realitate: „Dacă nu te-aş cunoaşte, aş crede că încerci să faci apologia lui Hitler?!“. Tipul a fost derutat nu numai de întrebări, dar şi de tonul meu. Într-adevăr, eram puţin nervos. El a încercat să spună ceva, dar s-a oprit. Atunci am început să-i spun eu.

1. Beneficiile sunt minore faţă de nenorocirile aduse Europei de către Germania, prin cele două războaie mondiale, care au fost imense.

2. Prin Dictatul de la Viena de la 30 august 1940, o parte din Transilvania a fost dată Ungariei (Ardealul), iar prin Pactul din 23 august 1939, Stalin a rupt Basarabia şi Bucovina de Nord din teritoriul României şi a dat-o Uniunii Sovietice. În lăcomia lui, Stalin a luat şi Ţinutul Herţei. Teritoriile de la ruşi nu le-am recuperat nici acum şi cine ştie când se va repara această nedreptate.

3. În istoria războaielor, atunci când vezi că nu mai există nicio şansă să câştigi un război, capitulezi, nu aştepţi să-ţi distrugi toată armata. Cu cât pagubele sunt mai mari, cu atât condiţiile de după război vor fi mai dure. Pagubele suferite

de învingător, trebuie recuperate de la învins. Ai auzit de dictonul latin *Vae victis!*, adică „Vai de cei învinşi!“? În mod normal Germania ar fi trebuit să capituleze cu mult înainte de 9 mai 1945. Ştii că România a intrat în război pentru recuperarea Basarabiei şi Bucovinei de Nord, care au fost acaparate de Stalin cu acordul lui Hitler? Ce rost avea ca România să rămână în război alături de Germania când scopul intrării în război nu mai exista şi la ciuntirea teritoriului participaseră chiar „prietenii“ germani?

4. Să ne imaginăm că armata română ar fi luptat alături de armata germană până la capăt.

a) Războiul s-ar fi dus pe teritoriul ţării noastre. Pierderile economice şi umane ar fi fost imense.

b) Toată armata română ar fi fost nimicită pentru că luptau împotriva învingătorului. După trecerea frontului de România, legătura armatei române cu ţara ar fi fost întreruptă deoarece se interpunea armata sovietică. În aceste condiţii, aprovizionarea armatei s-ar fi redus la ceea ce îi arunca armata germană.

c) Despăgubirile de război cerute de Uniunea Sovietică ar fi fost imense. Şi aşa ne-au jefuit cât au putut.

d) Cred că am fi fost de râsul lumii, în istorie.

În concluzie, ar fi fost un dezastru din care nu ştiu dacă ne-am fi revenit vreodată.

Eu cred că ţara noastră ar trebui să ceară sprijinul Germaniei în unificarea Basarabiei cu România, pentru că are jumătate din vină pentru realizarea ruperii ei din trupul ţării, mai ales acum când facem parte din acelaşi stat care va fi denumit Uniunea Statelor Europene (cea mai bună şi corectă denumire). De altfel, voi trimite această opinie atât la preşedinţia României, cât şi ambasadei Germaniei la Bucureşti.

Mi-am permis să scriu această scurtă poveste pentru că sunt convins că toţi cei care vor citi această carte vor fi de acord cu mine şi vor contribui la eliminarea opiniei false în legătură cu atitudinea ţării noastre în cel de-al Doilea Război Mondial şi denigratoare faţă de noi, ca naţiune. Poate că va ajunge şi la istorici, care se vor simţi obligaţi moral să găsească alte căi pentru a contribui la corectarea falsului. Iar eu am făcut ceea ce am făcut pentru că am iubit şi iubesc ţara în care m-am născut şi fizica. Cred că „DE PATRIOTISM ESTE NEVOIE ÎNTOTDEAUNA“.

O reţetă originală pentru a mă lăsa de fumat

La întâlnirea din anul 2011 i-am promis colegului nostru Dan Galeriu că-i voi trimite un mail în care-i voi explica cum m-am lăsat de fumat. Îmi cer scuze că am întârziat să-i trimit mail-ul promis. Când am scris povestea renunţării la fumat am constatat că este o reţetă în toată regula şi m-am decis să o propun să fie scrisă în această carte. Să nu se supere editorii despre această reţetă, dar fac asta pentru colegii noştri care fumează şi nu reuşesc să renunţe la acest viciu. Am fumat 30 de ani, din 1970 până în 2000. Întotdeauna am vrut să mă las de fumat. Am făcut multe încercări, dar au fost sortite eşecului. Niciodată nu am cumpărat cartuşe de

țigări, ci numai câte un pachet, deşi mă costa mai mult, din două motive: aş fi fumat mai mult decât în mod normal şi aveam dorința permanentă de a nu mai fuma. Aş fi fost de acord ca țigările să se scumpească foarte mult, doar, doar, mă voi lăsa. Câteodată, dimineața devreme, când nu aveam țigări, plecam ca nebunul pe stradă în căutarea unui chioşc de țigări deschis. Deci am făcut foarte multe încercări de a renunța la fumat, dar nu am reuşit până în vara anului 2000, când, dintr-o întâmplare, m-am lăsat de fumat extrem de uşor, inimaginabil de uşor. Iată cum s-a întâmplat.

În vara anului 2000, prin august, eram în satul în care m-am născut. Din nefericire, în casa părintească nu mai stă nimeni.

De la dreapta la stânga: Eu, nepoata de vară, fratele, sora şi soția unui nepot de văr în fața casei, reconstruită în 1976.

Este păcat, chiar mare păcat! Dar aceasta este urmarea progresului omenirii. Oamenii devin foarte mobili (chiar şi extraTerra!) şi dezrădăcinarea devine un fenomen din ce în ce mai frecvent în viața unui individ. Mă copleşesc amintirile şi mă încearcă regretele că din familia noastră n-a mai rămas nimeni în sat. Şi când mă gândesc că tata abia aştepta să termin facultatea şi să mă duc profesor în sat, ca el să fie iar ce-a fost, adică să-i vindec orgoliul rănit de faptul că, fiind bătrân, cuvântul lui nu mai era luat în seamă de cei mai tineri. Cu alte cuvinte, nu mai avea aceeaşi autoritate ca înainte. El a făcut acest gest de reîntoarcere în sat. Era negustor în Bucureşti şi putea să nu se mai întoarcă în sat, deoarece fiind un băiat frumos, blond, cu ochi albaştri, avea trecere la cucoane, cum povestea el când se mai adunau în fața porții, la taclale, în zilele de sărbătoare.

Satul în care m-am născut se numeşte Hălăngeşti, din județul Gorj, situat chiar la punctul comun al județelor Gorj, Dolj şi Vâlcea. Este reşedința comunei Dănciuleşti, formată din şapte sate, situate de-a lungul pârâului Plosca. Mie îmi place să spun că este chiar centrul geografic al Olteniei şi cred că am dreptate. Prima atestare documentară a satului este din anul 1498.

Imagine din curtea casei părinteşti, construită în anul 1875, cea mai veche din sat. Nu se vede în fotografie. Este diferită de casa din fotografia precedentă şi este situată vis-à-vis de ea. Vrem să o declarăm bun de patrimoniu al satului.

Este într-o zonă subcarpatică, extrem de frumoasă. Aici există un deal, numit Dealul Muierii, de pare că porneşte din satul vecin situat în amonte şi ajunge până lângă Craiova. Se pare că este cel mai lung deal, de aproape 65 km. Legenda spune că atunci când turcii au vrut să intre în sat dinspre satele situate pe valea vecină şi paralelă, muierile (bărbaţii erau la oaste) i-au întâmpinat pe acest deal, călare pe cai, mascate înfiorător şi făcând un zgomot infernal. Turcii s-au speriat aşa de tare, că au renunţat şi au făcut cale întoarsă. Conform unei monografii elaborate de profesorul Şeclăman Dumitru, familia mea are aceeaşi vechime ca şi satul.

Strămoşii mei au fost preoţi. De altfel, biserica a fost construită de străbunicul meu, iar bunicul meu, Popa Marin, este pictat pe o icoană atârnată pe un perete în biserică. Eu şi fratele meu am vrut să o luăm, dar nu s-a putut, deoarece face parte din patrimoniul bisericii. Ni s-a dat voie să o fotografiem şi să facem şi noi o fotografie cu icoana.

Totuşi, în familia mea au fost nişte întâmplări ciudate, cărora noi le dăm o origine dumnezeiască: bunica, preoteasa Ioana, a murit devreme şi a lăsat nouă copii orfani, unii foarte mici. Tata era ultimul şi avea 10 ani. I-a crescut străbunica. Bunicul meu a murit în biserică în timpul unei slujbe. Probabil a făcut infarct. Mama a murit la vârsta de 47 de ani, trăsnită, la secerat, deci pe câmpul de muncă, lăsând în urmă cinci copii orfani. Eu sunt la mijloc, aveam 12 ani şi eram în clasa a V-a. Cea mai mică soră avea 4 ani, iar cel mai mare frate avea 22 ani. Eu m-am născut în 1947. Pentru mine acest număr 47 are o semnificaţie aparte, este un număr cu o aură specială. În cei doi ani, până a pleca la liceu, eu şi cu tata făceam activităţile din gospodărie. Deci făceam agricultură, gospodărie şi şcoală. Cred că

Fotografie facută pe Dealul Măgura. Zona este foarte frumoasă. În partea opusă, în spate, este Drăguşu, o zonă situată numai pe pământul lui „popa“ Marin. Dincolo de Dealul Drăguşului este Dealul Muierii (nu se vede în fotografie).

Preotul Marin Popescu

a fost foarte greu, dar nu-mi aduc aminte să fi resimțit vreodată această greutate. Ştiu doar că am fugit de-acasă ca să mă duc la fratele meu în Oradea, dar am fost prins în Craiova.

Legătura cu satul natal este atât de puternică încât, chiar dacă nu mai stă nimeni din familie şi nici nu sunt şanse să se ducă cineva acolo, tot nu ne îndurăm să vindem moştenirea. De aceea, sora mea, din Craiova, se mai duce pe-acolo din când în când. Acum, merge şi cea mai mică membră a familiei mele, nepoțica mea, Ana Maria, de un an şi jumătate, fata băiatului mai mare.

Cum spuneam, m-am dus şi eu prin locul în care m-am născut. Dar nu m-am dus la odihnă, pentru că munca nefăcută la timpul ei trebuia făcută acum. Toată luna august, pe o căldură toridă, am lucrat şi în zilele de sărbătoare, de dimineață până seara, pentru a lăsa lucrurile în ordine la plecare. Eram numai în pantaloni scurți şi pantofi. Iată rețeta: munceam şi transpiram foarte mult (fiind cald) şi beam apă de la fântâna (la olteni se zice ciutură) din fața curții. Este adevărat că pe la prânz, de oboseală, beam şi unul-două păhărele de țuică, chiar dacă era cald şi contraindicat. După 12 zile, nu mai simțeam nevoia de a fuma. Trebuie să mai adaug că apa de la fântână era bună ca gust şi temperatură. De altfel, trebuie să mă laud că izvorul care alimenta fântâna există de foarte mult timp şi este pe pământul nostru. Tot el alimentează şi o cişmea situată la un kilometru, perpendicular pe şoseaua satului, situată tot pe pământul nostru, în fața bisericii.

Pentru mine a fost o minune că mi-a dispărut pofta de fumat. Mi-am amintit că am încercat multe metode ca să renunț şi n-am reuşit.

Mi-am amintit că plecam ca un turbat să cumpăr țigări. Atunci m-am lăsat fără niciun efort. Aproape de la sine.

Dacă tot am ajuns să nu mai am nevoie de țigări, m-am gândit ce trebuie să fac ca să nu mă apuc din nou de fumat, când voi ajunge la București. Am găsit următoarea soluție:

– Evident, nu mai cumpăram țigări.

– De fiecare dată când îmi venea poftă să fumez, făceam calculul, respectând toate etapele, sumei de bani pe care o cheltuiam pe țigări pe o perioadă lungă de timp (de exemplu 2-5 ani). Calculul însemna: numărul de pachete fumate pe zi, înmulțit cu prețul unui pachet. Rezultatul îl înmulțeam cu 30 de zile. Costul pe lună îl înmulțeam cu 12 luni. Costul pe un an îl înmulțeam cu numărul de ani. Constatam că suma era destul de mare. Atunci îmi spuneam în gând: „cu banii aceștia aș putea să fac următorul lucru (îmi fixam un obiectiv, să cumpăr ceva copiilor, sau altceva), sau pur și simplu îmi spuneam retoric „Nu-i păcat să-i arunc? Este munca mea, nu-i găsesc pe stradă.“ Este foarte important de parcurs toate etapele și de făcut calculul mintal. Probabil că îți distrage atenția și în acest timp îți trece pofta de țigări.

Ana Maria Popescu,
8 martie 2012

Oricum pofta de a fuma a rămas diminuată, adică nu a crescut odată cu schimbarea mediului, de la țară la oraș, care este mai stresant.

– Mă uitam în oglindă și observam că am altă culoare a feței, alt ten. Acest procedeu prinde foarte bine la femei, pentru că ele sunt sensibile la acest aspect.

– Inspiram aer profund și simțeam că am alt tiraj al plămânilor, adică volumul de aer inspirat era simțitor mai mare, decât atunci când fumam. Încercam o satisfacție a rezultatului renunțării la fumat. Sigur că în primele săptămâni nu simți că ai un tiraj mărit de aer, dar este bine să-ți induci acest rezultat.

Am evitat să mai pun țigara în gură de frică să nu mă apuc din nou. În acest an, 2012, voi avea 12 ani de când nu am pus țigara în gură.

Explicație calitativă:

Voi încerca o explicație calitativă, adică nu voi recurge la termeni științifici de specialitate deoarece rezultatul aplicării rețetei nu depinde de argumentația științifică. Am recomandat-o tuturor fumătorilor pe care i-am întâlnit și cărora puteam să le explic rețeta. Câțiva dintre ei chiar s-au lăsat de fumat.

Se știe că fumatul are două componente: dependența farmacologică de nicotină și reflexul de a duce țigara la gură. De aceea metoda de a renunța la fumat mâncând semințe (sau bomboane, alune etc.), este parțial sortită eșecului, pentru că păstrezi reflexul de a pune ceva în gură.

Cred că eliminarea într-un ritm adecvat a unei cantități de apă şi înlocuirea ei cu o cantitate echivalentă de apă, satisfăcând o necesitate a organismului (deci fără a bea apă forțat, ci pur şi simplu de sete), reprezintă o detoxifiere a organismului de produsele derivate din substanțele introduse în organism prin inhalarea fumului de țigară. Nu neg nici importanța efortului fizic. Poate şi țuica contribuie la grăbirea detoxifierii de substanțele având ca origine fumul de țigară. Poate şi lipsa stresului de care am avut parte la țară. Cred că trebuie şi o concentrare a atenției asupra acestei acțiuni, în special în prima parte.

Oricum, cred că rețeta va fi eficientă şi doresc succes colegilor care o vor încerca. Poate că ar fi bine dacă mi-ar comunica rezultatul sau alte activități care ar completa rețeta pentru a contribui la micşorarea numărului de fumători. Mărturisesc că după ce am renunțat la țigări am devenit un luptător împotriva fumatului, ceea ce se vede şi din publicarea acestei rețete.

Profesorul Corciovei şi demersul estetic

Eu am avut şi am o părere deosebită despre fizicieni. Nu mai vorbesc de cei din generația 1970. Cred că sunt singura categorie de intelectuali care, dacă vor, pot face orice. Chiar să compună opere muzicale, să picteze sau să judece picturi. Să scrie şi să analizeze literatură. Un caz îl avem printre noi, domnul Radu Munteanu. Am citit nişte poezii scrise de un biofizician, Mărculescu Alexandru, coleg al meu de la Liceul „Emanoil Gojdu“ din Oradea, care a absolvit Facultatea de Fizică de la Universitatea din Bucureşti în anul 1969. Am observat o diferență clară față de poezia scrisă de un literat. Parcă avea mai multă rigoare, mai multă claritate şi un grad de nedeterminare al sensurilor artistice, mai mic. Îmi pare rău că încă nu am citit nimic scris de Radu.

Există fizicieni care au un simț extraordinar în a aprecia frumosul. De exemplu, Aretin Corciovei, care era un foarte bun profesor şi cercetător, poate mai puțin pedagog, dar asta contează mai puțin. El era un tip căruia îi plăceau fetele frumoase. Mi-aduc aminte că la fiecare oră scotea la tablă câte o studentă, aşa cum spuneam, frumoasă. Îi spunea subiectul şi se plimba, cu fața permanent zâmbitoare, prin sală. Traseul lui cuprindea în mod obligatoriu locurile de unde studenta de la tablă putea fi văzută în întregime. Se oprea, privea din cap până în picioare „victima“, îşi reactualiza zâmbetul şi îşi continua plimbarea. Noi credeam că el este afemeiat. Nici vorbă. Dacă ar fi fost aşa, în mod sigur ar fi făcut vreun avans vreunei studente, sau ar fi avantajat-o la examen. Nu s-a auzit niciodată de aşa ceva. La examen nu mai avea fața zâmbitoare, ci era foarte serios, iar notele le dădea cu obiectivitate. Ca să vă convingeți definitiv că profesorul Corciovei era mânat de un simț al frumosului feminin, vă voi povesti o întâmplare.

Cred că era prin luna mai 1969. Mă întorceam la cămin. Nu-mi aduc aminte dacă veneam direct de la facultate, sau fusesem prin oraş. Veneam spre stația de tramvai de la Podul Mihai Vodă. Era după amiază, mai târziu. Dacă vă aduceți aminte, de-a lungul râului Dâmbovița erau linii de tramvai în ambele sensuri. Pe

partea stângă era sensul de la Piața Unirii spre căminele studențești de la 6 Martie, Grozăveşti şi Regie. Circulau tramvaiele de pe liniile 2 (Rahova-Gara de Nord) şi 14 (Pantelimon-Grozăveşti). Stația Mihai Vodă, ca şi podul Mihai Vodă (din nefericire a fost desființat), era în spatele clădirii Primăriei Municipiului Bucureşti. Vis-à-vis de stație era o unitate de pompieri. Cum vă spuneam, eram în stație şi aşteptam tramvaiul. Tramvaiele circulau destul de rar (eram în anul 1969). Aşteptam şi câte o jumătate de oră, poate chiar trei sferturi de oră, până sosea vreun tramvai. Lângă mine, lateral stânga la vreo 2 metri, aştepta o negresă frumoasă. În general negresele nu sunt frumoase, dar vecina mea din stație chiar era frumoasă. Erau destule persoane în stație. Mă strecor prin mulțime cu intenția de a ajunge într-un loc mai aproape de linia de tramvai şi cu mai puțini oameni.

În drumul prin mulțime dau de o zonă circulară cu raza de aproximativ 2 m, nepopulată. În centrul ei era o frumoasă negresă. M-am oprit puțin, m-am uitat la ea şi mi-am schimbat direcția de mers. Am ales un loc din care să-i pot vedea fața, să fiu aproape de linia de tramvai şi să-mi asigure şi o anumită discreție. Eram în al doilea rând, dar puteam să privesc nestingherit în direcția negresei, în fața mea fiind spațiul liber dintre persoanele din primul rând. Nici nu-mi ocupasem bine locul de observație, că văd un personaj masculin, de vreo 40 de ani, care era la fel de pitoresc ca şi negresa.

Ce făcea personajul? Era la marginea suprafeței circulare depopulate, cu mâinile la spate, puțin înclinat înainte. Mergea câțiva paşi. Se oprea. Întorcea capul lateral spre negresă, fără să-şi schimbe poziția corpului. Privea câteva zeci de secunde, zâmbind discret. Apoi îşi readucea capul la poziția inițială. Făcea câțiva paşi, privind în pământ cam la 45˚ şi zâmbind. Brusc îi dispărea zâmbetul. Continua să înainteze pe marginea circumferinței cercului. Era extrem de concentrat. Îți dădea impresia că analizează profund ceea ce văzuse mai înainte. Ca şi când i-ar fi lipsit ceva elemente pentru a continua analiza începută, întorcea din nou capul spre negresă şi ritualul se relua.

La un moment dat, fiind în poziția opusă mie față de negresă, am apărut în câmpul lui vizual, când a întors capul pentru o nouă privire. Am întors capul în altă parte şi m-am făcut că nu-l văd. Degeaba! După ce a mai făcut câteva ture şi a ajuns lângă mine, s-a oprit şi mi-a spus fără să se jeneze de ceilalți: „Nu credeam că există negrese aşa frumoase!“ Eu i-am răspuns că sunt de aceeaşi părere.

Cine credeți că era personajul?! Ați ghicit! Profesorul Aretin Corciovei. După această scurtă conversație m-a lăsat, reluându-şi circuitul, dar nu pentru mult timp, că venise tramvaiul. Eu eram obişnuit cu această atitudine specială a profesorului, dar în facultate, față de studente, nu şi în spațiul public. Aici avea un surplus de comic. Abia aşteptam să ajung la cămin să le povestesc colegilor întâmplarea. Întâmplarea este reală.

Poate că vi se pare ciudat că lumea se uita la negresă ca la circ, stătea la o anumită distanță, iar negresa stătea impasibilă ca şi când ar fi fost o situație obişnuită. Într-adevăr, pentru ea era o situație obişnuită. Vă reamintesc că eram în anul 1969. În țara noastră, şi cred că şi în celelalte țări socialiste, nu erau negri.

Abia începuseră să apară arabii, un număr limitat de vietnamezi şi chinezi care urmau facultăți în țara noastră.

Mi-aduc aminte de o întâmplare hazlie din anul 1965. Atunci eram elev în clasa a XI-a. Într-o zi eram prin centrul oraşului, probabil fără un rost anume, ci pe post de gură-cască. Liceul meu era situat pe malul Crişului Repede, la 200 m de centrul oraşului. Nu pot să mă abțin şi să nu spun că aveam clasa la etajul 2 (ultimul) pe latura şi spre partea dinspre Crişul Repede. Să stai vara şi să priveşti de la geam, în pauză, la albia Crişului şi la păsările de pe râu printre plopii înalți plantați pe ambele maluri. Era extraordinar! De fapt, în pauză era un adevărat concurs pentru ocuparea geamurilor. Nu cred că sunt multe licee care să aibă o poziție atât de frumoasă!

Cum vă spuneam, eram un fel de gură-cască prin centrul oraşului Oradea şi traversam podul peste Criş. Deodată văd un negru, urmat la 15-20m de o mulțime de oameni, împărțită pe cele două trotuare. Probabil că era student la Cluj şi plecase să viziteze Oradea. Eu eram pe o stradă perpendiculară pe bulevardul pe care se deplasa cortegiul. Distanța nefiind prea mare, am mărit viteza şi am intrat şi eu în mulțime, să văd minunea mai de aproape. M-am strecurat prin mulțime ca să ajung în fața ei, ca să fiu mai aproape de el. Era prima dată în viață când vedeam un negru în carne şi oase. Foarte interesant că acest „sistem“, compus din negru şi mulțime, căci devenise un sistem, funcționa după un protocol compus din nişte reguli pe care nu le impusese nimeni. Negrul mergea înainte şi mulțimea după el cu aceeaşi viteză, adică distanța se păstra constantă. Nimeni nu se apropia mai mult de el. Din când în când, negrul se oprea şi se uita înapoi spre mulțime. Nu-mi imaginez ce o fi gândit. Când el se oprea, ca la un semn venit de nicăieri, se oprea şi mulțimea. Când pornea, se mişca şi mulțimea. Nu ştiu cum s-a terminat această procesiune fiindcă, după ce mi-am satisfăcut curiozitatea, am plecat spre liceu.

Cam aşa s-a întâmplat şi cu negresa. Era prima fată negresă pe care am văzut-o. În mod sigur la fel a fost şi pentru ceilalți cetățeni care aşteptau tramvaiul în stația Mihai Vodă. Atunci nu am observat părerea extrem de elegantă a profesorului. Am scris această întâmplare din respect şi apreciere pentru profesorul Aretin Corciovei, de la care am învățat termodinamica şi fizica statistică. De asemenea, am scris această întâmplare cu convingerea că dacă ar fi citit-o profesorul s-ar fi bucurat, pentru că avea simțul umorului sobru.

aprilie 2012

MIRCEA PORUMBREANU

Despre cum a scăpat o teorie de-a lui Einstein de o contestare foarte serioasă şi cum se poate ca, uneori, după ce ai aflat ceva ce ai dorit foarte mult să afli, să-ți pară, la fel de rău, că ai aflat...

Când, după patruzeci de ani, am reauzit-o pe Migri la telefon, am rămas aproape şocat. Dacă vocea ei era cam aceeaşi, în schimb aplombul, buna dispoziție, exuberanța-i cunoscută au rămas nealterate. Nu-mi pot imagina că ar putea avea mai mult de douăzeci de ani! Poate că tocmai această a ei „tinerețe fără bătrânețe“ mi-a readus în minte o mulțime de întâmplări cu detalii pe care le credeam demult uitate. Când am întrebat-o de Ducu am dedus din vorbele ei că şi el a rămas la fel de neschimbat, mai ales în ce privește încăpățânarea cu care se lasă preocupat de vreo problemă ştiințifică, cu atât mai mult dacă aceasta e legată şi de serviciu. Încăpățânare pe care i-o ştiam încă de „atunci“ şi de care m-am lovit şi eu cel puțin o dată.

Pe Ducu mi l-am dorit ca prieten de când l-am cunoscut. Avea un simț al umorului pe care-l percepeam ca fiind foarte asemănător cu al meu, apoi, ca şi mine, nu era foarte vorbăreț, dar nu uita niciodată să „puncteze“ de câte ori i se ivea ocazia, râzând apoi, nu sarcastic, ci molcom, sacadat, ca de-o bucurie comună. N-am sesizat vreodată la el infatuare sau urme de răutate în şarjele amicale sau în observațiile chiar critice la adresa celor din jur, chestii pe care le practica cu o naturalețe şi o aparentă inocență dezarmante.

Cât despre încăpățânarea de care vorbeam, am avut ocazia să o constat în mod direct la un experiment de la Laboratorul de Fizică moleculară şi căldură, în legătură cu o lucrare referitoare la mişcarea browniană. După obiceiul locului, pentru fiecare lucrare de laborator se formau echipe de câte doi studenți – dar asta, evident, nu pentru că unul ştia să scrie iar celălalt să citească, precum se zice că se întâmplă în cazul unor meserii devenite notorii – ci pentru că erau necesare cel puțin patru mâini pentru a pregăti aparatele sau instalațiile aferente şi, mai ales, pentru a preîntâmpina sau a corecta greşelile de calcul sau de interpretare a datelor experimentale obținute. Am fost foarte mulțumit, ba de-a dreptul încântat să fac echipă cu Ducu, deoarece aveam garanția că totul va decurge normal şi că vom termina lucrarea chiar mai repede decât era planificat. Trebuia să verificăm legea lui Einstein care, neavând probabil altă treabă, a pus la punct, tot prin 1905, când a dat şi celelalte două mari teorii, relativitatea şi teoria cuantelor, o teorie a mişcării browniene, care zice că media pătratelor deplasărilor particulelor browniene variază direct proporțional cu timpul în care se fac aceste deplasări. Teoretic n-ar fi trebuit să apară nici o problemă, totul fiind, cel puțin la prima vedere, foarte clar. Practica ne-a dovedit însă,

încă o dată, că nu era chiar aşa de simplu. Partea cea mai dificilă era aceea de a urmări cu creionul traiectoria câte unei particule de polen aflată în suspensie în apă, marcând-o pe o coală milimetrică ce se constituia ca fundal al mişcării urmărite prin ocularul microscopului şi înţepând coala la fiecare cinci secunde. După vreo oră de urmăriri ne cam lăcrimau ochii şi, eu cel puţin, mă cam plictisisem. Într-un final am ajuns să analizăm coala milimetrică cu traiectoriile şi înţepăturile obţinute, am făcut media distanţelor pe fiecare interval de timp, dar nici vorbă ca pătratele acestor rezultate să fie direct proporţionale cu timpii în care au avut loc deplasările! Am verificat amândoi, şi împreună şi separat, de câteva ori, toate calculele, dar rezultatele erau aceleaşi. Ducu: „E posibil ca Einstein să fi greşit!“ Şi vorbea foarte serios. „Hai mă, că doar n-om fi noi primii care, după atâţia ani, să descoperim o greşeală a lui Einstein!“ Fără să zică nimic, a început să citească din nou toată teoria lucrării, apoi, spre disperarea mea, care aveam şi alte planuri pentru ziua aceea, a mai recitit-o de câteva ori cu o răbdare demnă tocmai de astfel de cauze.

Începusem să-mi cam anin răbdarea de lucruri la îndemână în astfel de cazuri: priviri în tavan cu adânci oftaturi însoţitoare, piguliri atente ale unghiilor pentru o igienă de obicei neglijată, şi altele ca astea, justificând trecerea unei vremi ce nu-mi aparţinea. La un moment dat însă, s-a ivit norocul: atenţia mi-a fost atrasă de alţi doi colegi care, la o masă din apropiere, trudeau la o lucrare ce avea drept obiect de studiu aşa numita *căldură latentă de vaporizare*. Erau pe cale să repete în mod absolut identic o nefericită şi foarte dureroasă experienţă prin care am trecut eu însumi, cu o săptămână în urmă, la aceeaşi lucrare. Pentru a realiza experimentul, trebuia încălzit un vas în care se afla un litru de apă distilată, până când aceasta începea să fiarbă. Vasul era închis şi bine izolat de mediul ambiant, având în partea de sus un mic furtun ce atârna nevinovat într-o parte. Deoarece nu mai dădea Domnul să-nceapă odată fierberea, la un moment dat am luat furtunul şi am tras o gură de vapori aflaţi probabil la o temperatură de vreo 85-90 de grade Celsius! Mi-au dat lacrimile, iar băşica de pe buza de jos se mai făcea simţită chiar şi acum, la o săptămână de la eveniment.

Cei doi traversau acelaşi episod: se uitau la ceas din ce în ce mai des, dar apa nu prea dădea semne c-ar începe să fiarbă. I-am surprins exact în momentul în care unul dintre ei îl îndemna pe celălalt să tragă o gură din furtunelul cu pricina, lucru pe care el l-a şi îndeplinit la moment. Eu, dintr-un egoism feroce care sper că totuşi nu mă caracterizează, nu numai că n-am zis nimic spre a-l opri, dar mă pregăteam chiar să şi râd! Spre surprinderea mea însă, cel cu furtunelul nu a avut nici o reacţie în afara faptului că, pentru o clipă, am avut senzaţia că îi vor ieşi ochii din orbite. Cu mult calm i-a întins furtunul celuilalt coleg care nu sesizase nimic anormal, îndemnându-l doar prin gesturi să tragă şi el, iar acesta printr-un gest reflex i-a urmat îndemnul. Nu-i greu de imaginat ce a urmat: două răcnete simultane care au fost potolite doar de intrarea în sală a asistentului. Eu am ieşit pe culoar ca să dau frâu liber râsului, altfel simţeam că explodez.

Între timp, Ducu citea imperturbabil teoria lui Einstein privitoare la mişcarea browniană. După ce am revenit în laborator mi-a fost imposibil măcar să privesc

spre cei doi suferinzi care, cu voce joasă, îşi aruncau cu nemiluita blesteme unul celuilalt. Brusc, Ducu îmi zice enervat „Hai să plecăm. E o porcărie.“ „Dar spune-mi şi mie ce s-a-ntâmplat?“ „Ce să-ți mai spun? Că suntem nişte proşti? În loc să calculăm media pătratelor deplasărilor, noi am calculat media deplasărilor la pătrat.“ Şi uite aşa a scăpat Einstein, încă o dată, de o contestare care era să devină foarte serioasă dacă ținem seama că era bine verificată şi experimental; iar lumea ştiințifică a rămas în continuare cu o teorie ce se dovedeşte încă şi mai fructuoasă prin sugestii teoretice, astăzi, la mai bine de un secol de la crearea sa.

Trebuie să recunosc sincer că, în sinea mea, îl şi invidiam puțin pe Ducu pentru încăpățânata lui tenacitate de a nu se lăsa până nu îşi clarifică toate necunoscutele. Din păcate, dorința mea de a strânge relațiile de amiciție cu el s-a lovit de ceva insurmontabil: Ducu era bucureştean. Dar nu pentru că era bucureştean-bucureştean, ci fiindcă asta îl făcea să nu fie „căminist“... Iar între noi, căminiştii, având un statut aparte față de indigeni, se închegau nişte relații cu totul speciale. Atunci şi acolo au luat naştere prietenii care au rezistat timpului, rămânând la fel de strânse, de sincere sau de proaspete, până în ziua de azi.

Cred că eram în anul întâi când am fost repartizați la Căminul Regnault şi când, la început, ne-am îngrozit constatând că eram câte 15 sau 16 într-o cameră. Însă, împotriva tuturor aşteptărilor, ne-am simțit extraordinar împreună. Cuiva care nu a trecut printr-o astfel de experiență îi vine greu să înțeleagă aşa ceva. Este imposibil să conviețuiască atâția indivizi la un loc fără a se căuta un modus vivendi care să facă posibilă conviețuirea. În cazul nostru, acest modus vivendi s-a instalat parcă de la sine. Prea ne potriveam ca să fie altfel! Singura problemă cu adevărat serioasă a fost cea legată de locul în care să poți învăța fără a fi deranjat. Aveam la dispoziție o sală de studiu cât un cămin cultural, de care ne-am şi folosit de altfel, chiar cu un oarecare succes. Îl văd şi acum pe un „nene“, student de vreo patruzeci de ani, de la Engleză, despre care am aflat că în timpul aşa-zis liber lucra ca fochist la o centrală de cartier ca să se poată întreține. Pe la ora zece seara, scheletic, palid, cu ochii aproape invizibili în nişte orbite neverosimil de adânci, îşi făcea apariția în sală, atunci când nu lucra în schimbul trei, având sub un braț un teanc imens de cursuri, cărți şi dicționare şi cu o veioză din alt veac, legată de un cablu kilometric, în cealaltă mână. Târşâind nişte pantofi puțin zis scâlciați, din acelaşi veac cu veioza şi transformați în papuci de casă, se îndrepta spre o masă aflată în celălalt capăt al sălii, urmărit cu răbdare, dar şi cu o curiozitate explicabilă de altfel, de ochii tuturor celor aflați în sală. Când, după vreo doi ani, Adam mi-a pus în mână *Viața şi opiniile lui Zacharias Lichter* al lui Matei Călinescu, mi-a fost imposibil să mi-l imaginez pe Zacharias altfel decât era colegul de la Regnault. Mi-a rămas în memorie ca un personaj tragic, având un trecut care cu siguranță nu era de invidiat.

Amintirile astea-mi evocă imaginea unui alt personaj straniu care a fost tanti Alice, femeia de serviciu de la etajul trei de la noi de la Facultate. Dânsa avea în grijă şi sala 10 de la mansardă, unde ne mai refugiam să învățăm în timpul sesiunilor, deoarece, spre deosebire de biblioteci, aici puteam să şi fumăm. Tanti Alice ne mai făcea şi câte o cafea pe reşoul din „cabinetul“ ei, având grijă, sub

pretextul efectuării curățeniei, să nu fim deranjați de alți colegi amatori de aceeași sală. Când noi, adică Ani Murtaza, Rodica Gavrilă şi cu mine, făceam câte o pauză, o invitam şi pe tanti Alice, care accepta întotdeauna invitația aşezându-se într-o bancă, alături de noi. Încă de la început am fost intrigați de contrastul dintre statutul ei de femeie de serviciu şi ținuta sa. Cel puțin coafura şi expresia ochilor arătau că ceva nu este în regulă. Când din vorbă-n vorbă a ajuns la un moment dat să ne spună că înainte de război a avut bucuria să asiste la un concert al Orchestrei simfonice a Filarmonicii din Bucureşti dirijată de Herbert von Karajan, am rămas cu gurile căscate. A fost singurul episod din biografia ei pe care ni l-a povestit, evitând cu diplomație orice altă referire la subiect. Ne vorbea cu multă plăcere şi chiar cu entuziasm despre spectacolele de operă la care mergea cu regularitate împreună cu „Mutunache al ei“, cum îşi alinta ea soțul. Dar n-am reuşit niciodată să aflăm ce lucruri teribile i-au marcat existența în aşa măsură încât le ascundea până şi de ea însăşi.

Tanti Alice, ca şi domnul Valentin de pe Ion Oarcă la numărul 8, despre care ne spunea Nae Mazilu, precum cu siguranță încă mulți alții, majoritatea necunoscuți, erau supraviețuitori ai „întunecatului deceniu“, încercând poate să şteargă din viața lor, prin uitare, acei ani cu întâmplările lor cumplite...

O singură persoană, un unchi al meu mai de departe, a acceptat – nu să-mi povestească ce s-a-ntâmplat cu el în anii petrecuți prin închisori – ci numai să-mi dea nişte explicații ocazionale pentru nedumeririle mele. Mi-a spus că, printre multe altele, era prea jenant, ba chiar greu de suportat, să vorbeşti despre nişte semeni care au decăzut atât de mult, încât au devenit torționari şi că unuia care nu a trecut pe acolo îi este greu să accepte că sentimentele pe care le are un fost puşcăriaş pentru torționarul său sunt cele de... milă. Am mai primit şi alte explicații, dar am reținut-o pe aceasta din urmă din două motive: mai întâi pentru că pare neverosimilă la prima vedere, iar apoi pentru că am avut eu însumi o mică experiență de acest fel, dar într-un mod şi un context total diferite.

În primele zile după căderea aşa-zisului regim Ceuşescu, toată lumea din institutul la care lucram – ITIM Cluj – dorea să afle care au fost turnătorii infiltrați printre noi. Cum şi noi făceam... revoluție stând la televizor până noaptea târziu, nu s-a mirat nimeni că am întârziat destul de mult în una dintre zile. Colegii mei de laborator – vreo douăzeci – erau adunați într-o singură încăpere şi... dezbăteau. În momentul în care am pus mâna pe clanță mi-a venit o idee nefericită. Am deschis uşa cu atâta violență, încât s-a făcut pentru moment o linişte totală, iar eu am anunțat, fals surescitat, că la poartă s-a afişat lista cu turnători. Cu excepția a doi colegi care s-au făcut palizi şi au rămas țintuiți în scaune, ceilalți au sărit ca arşi, dar în clipa următoare i-am liniştit spunându-le că am glumit şi că ceea ce am dorit eu să aflu tocmai am aflat.

Am rezistat tuturor insistențelor, însă până în ziua de azi îmi pare sincer rău pentru acea glumă, prin care am aflat ceva ce, de fapt – după cum aveam să constat ulterior – era mai bine să nu fi aflat, sau nici măcar să nu fi dorit să aflu...

CONSTANTIN (SPE) STOICESCU

Malu cu Flori

Plin de încredere, mă prezint la secretariatul Facultății de Fizică să mă înscriu pentru examenul de admitere. Mi se părea că totul va fi simplu, dar nu peste mult timp tavanul înalt al secretariatului, unde la un birou trona cerberul facultății, începe să cadă încet ca într-un vis. Doamna Munteanu se uită la mine şi-mi spune cu o voce hotărâtă că eu nu am dreptul să mă înscriu. Aveam la mine broşura editată de Ministerul Învățământului privind admiterea. Cazul meu, puțin diferit de cel al altor candidați, era expres menționat în broşură.

Absolvenții şcolilor pedagogice au dreptul să se înscrie dacă au primit de la inspectorat o repartizare pentru învățământul superior. Aveam Diploma de Învățător, obținută după şase ani de studiu al pedagogiei, psihologiei, al desenului şi caligrafiei, al metodicilor de predare pentru diversele materii care se studiau în şcoala primară. E drept că aveam în curriculum şi toate materiile de studiu din liceu, mai puțin analiza matematică. Obținusem şi acea repartizare care era cerută. Scot broşura şi-i arăt doamnei secretare pasajul cu pricina. Da, zice doamna Munteanu, ai dreptul, dar nu la facultatea noastră care e una serioasă şi grea. Mergi şi te înscrie la Facultatea de Pedagogie – şi-mi înapoiază actele.

Amintesc aici că doi alți absolvenți de şcoală pedagogică la fel ca mine, promoție 1965, unul absolvent la Câmpulung, celălalt la Buzău, au urmat Facultatea de Pedagogie. Sunt acum persoane de decizie în învățământul românesc. Eu la altele visam. Plecasem de acasă, spre întristarea mamei, care era fericită că are un băiat învățător, să urmez fizica, la modă pe atunci. Nu-mi prea plăcea experimentul, nici chiar descrierea lui, dar rezolvam cu uşurință orice problemă. De mic mi-au plăcut problemele de aritmetică. Îmi aduc aminte cu plăcere o problemă, atribuită lui Newton, în care nişte boi păşteau pe o păşune în timp ce iarba creştea. Întrebarea era în cât timp se termină toată iarba. Învățasem să nu mă mai grăbesc de când eram în clasa a doua şi voiam să fiu primul care ştie, am răspuns că dintr-un buştean, în urma a două tăieturi, rezultă două trunchiuri. N-am uitat nici acum părerea învățătorului despre inteligența mea.

Aş fi urmat poate matematica, numai că învățasem singur analiza şi nu mă simțeam în siguranță. Secretariatul facultății a intrat în rotație lentă şi, cu o voce pierdută, spun ceva despre examenul de admitere pe care e treaba mea să-l reuşesc, cât despre greutatea facultății, vom vedea. Nu mă las şi merg la secretarul Universității. Îi explic refuzul secretarei de a mă înscrie. Mă liniştește. O să-i dea un telefon doamnei Munteanu şi o să fie bine. Mă întorc triumfător. Nici nu intru bine şi reproşurile curg. „Dacă ai dreptul, de ce nu te înscrie el la facultatea lui!

Aici eu fac înscrierile şi prin telefon eu nu primesc dispoziţii!“ Totul se dărâmase în jurul meu. Mai am o scăpare. Merg la Ministerul Învăţământului, mă rog de portar, i se face milă de mine, mă lasă să intru. Ajung în biroul directorului însărcinat cu buna desfăşurare a examenului de admitere. Îi explic şi lui. Mă linişteşte din nou. Îi spun că ar fi bine să-mi dea ceva scris, un simplu telefon nu ajunge. Mă asigură că de data aceasta va fi destul. Iau din nou drumul spre strada Academiei. Fără speranţă, deschid uşa secretariatului. Sunt întâmpinat de aceeaşi doamnă, cu o neprefăcută bunăvoinţă. Mă îndeamnă să-i dau actele şi începe înscrierea. Când ajunge la locul naşterii se opreşte şi cu un zâmbet larg îmi spune: „Ce nume frumos, Malu cu Flori!“

Era prima dată când auzeam aşa ceva. Eram obişnuit cu numele şi mi se părea că e un nume ca toate celelalte. Acum îmi dau seama că nu sună precum Malu Surpat din romanul realismului socialist. Numele acestei localităţi, aşezată pe drumul naţional 71A ce leagă Târgovişstea de Câmpulung, aşezată pe ambele maluri ale Dâmboviţei, atrage atenţia. Mulţi dintre cunoscuţi reţin că sunt din Malu cu Flori, chiar dacă nu toţi pot să-l arate pe hartă. Aici e momentul să spun că Malu cu Flori denumeşte doar 300 m de-a lungul şoselei, unde pe stânga se găseşte un magazin comercial, şcoala generală, primăria, poliţia rurală şi dispensarul, iar pe dreapta, câteva case vechi de un secol. Toate sunt aşezate pe un dâmb, piciorul dealului înalt din stânga Dâmboviţei, dealul Runcesei. Într-o înţelegere locală, malul e mai degrabă un astfel de dâmb decât marginea unui râu. Denumirea locului nu e aşadar legată de aşezarea lui de-a lungul râului Dâmboviţa. Dacă vreţi să căutaţi pe cineva despre care ştiţi că locuieşte în Malu cu Flori şi întrebaţi de el, veţi fi întrebat dacă e din Runceasa, Capu Coastei, Micloşanii Mici, Micloşanii Mari sau Copăceni.

Până la 1900 localitatea cu această denumire nu exista. Ea a apărut în urma unei reorganizări a teritoriului făcută de guvernul conservator Carp, când comuna rezultată dintr-o fuziune a primit numele de Malu cu Flori. Este drept că după Războiul de Reîntregire o altă administraţie, de data aceasta liberală, a desfăcut fuziunea. După un nou ciclu, fuziunea este acum un fapt împlinit. Dar de unde numele? Aici e o altă poveste. O ştiu de la tatăl meu, nenea Spiridon pentru cei care ştiu de ce mi se spune şi Spe. El o ştia de la bunicul meu, care a fost martorul unui eveniment rar în viaţa unei comunităţi rurale.

Era în vara anului 1869. Domnitorul României, prinţul Carol, era în al treilea an de domnie şi, după ceva ezitări, era acum hotărât să rămână pentru totdeauna legat de ţara pe care a început să o îndrăgească şi pe care dorea să o ridice la un rang potrivit cu noblеţea locuitorilor săi. Era încă necăsătorit şi întemeierea unei dinastii avea nevoie de o familie. A plecat în ţara unde s-a născut, Germania, hotărât să-şi găsească o soţie potrivită cu rangul său de prinţ german şi viitor rege al României. Pe atunci călătoria nu era simplă. Din Braşov se putea călători cu trenul, dar până acolo trebuia să foloseşti caleaşca. Drumul prin Valea Prahovei era greu, de vreme ce drumuri nu prea erau prin România. Munţii erau trecuţi pe poteci. Un drum mai uşor pentru trecerea munţilor era prin culoarul Rucăr-Bran. În

trecut, el a fost folosit adesea de boieri, ori de câte ori în Bucureşti dădeau turcii sau era vreo zurbă. Averile erau puse la adăpost în Braşov şi sufletele scăpate de pericole. Circulă încă zvonuri despre comori ascunse de fugarii din acea vreme. Ultima fugă a fost în vremea Zaverei. Se spune că biserica din Micloşanii Mici a fost înălțată cu banii de aur găsiți în scorbura unui stejar din Florea, pădurea prin care trecea drumul peste dealuri. Valea Dâmboviței, la ieşirea sa dintre dealurile înalte, era pe atunci prea strâmtă şi supusă alunecărilor de teren ca să poată fi drum pentru care.

Vodă Carol a plecat dimineață din Bucureşti către Braşov. Călătoria dură două zile, aşa că domnescul cortegiu poposeşte în Capu Coastei, în spatele unui deal peste care Dâmbovița îşi croieşte drumul spre câmpie, la locuința unui moşnean destoinic. Nemaipomenita veste că Vodă se află în apropiere s-a răspândit cu repeziciune. Dimineața următoare, locuitorii satelor vecine au venit cu mic cu mare să-l vadă pe Vodă. S-au adunat cu toții pe malul cu pricina, pe marginea drumului care continuă către Rucăr. Cum era în pragul verii, au venit îmbrăcați în straie de sărbătoare, cu brațele pline de flori. Le-au aruncat în calea cortegiului domnesc. Fără îndoială că prințul Carol a fost impresionat, atât de locuitorii care l-au primit cu sufletul deschis, cât şi de aşezarea pitorească a satelor din zonă.

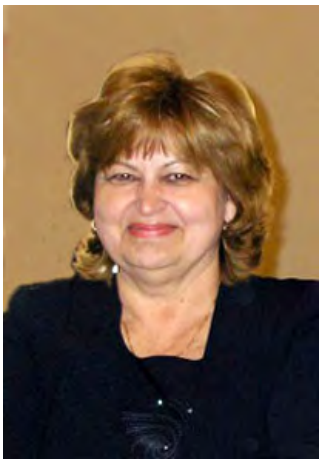

Casa părintească de la Malu cu Flori

Îşi va aduce aminte peste timp de aceste locuri. În 1877, când trupele ruseşti treceau cu sutele de mii spre câmpurile de luptă din Balcani, instalează Statul Major, chiar acolo unde, cu opt ani mai înainte, poposise pentru o noapte. De data

aceasta, la inspecția trupelor, care peste câteva luni se vor umple de glorie la Plevna, Carol a fost însoțit de prințesa Elisabeta. Cu siguranță îi va fi povestit tinerei sale soții cum l-au întâmpinat cu flori locuitorii satelor din jur. Cu simț poetic, Carmen Silva va fi propus ca locul acela să se numească pentru totdeauna Malu cu Flori. Toponimul a fost însuşit de locuitori, devenind peste timp numele întregii comune. Mărturisesc că povestea de mai sus este acum cu totul necunoscută de cei care trăiesc în localitate. După trecerea anilor, în memoria colectivă nu mai rămâne mai nimic. Oamenii au destule altele pe cap. Este un noroc rar să ai un bunic născut la 1840. A trăit vremurile în care, din clăcaş pe moşia Elizei Filipescu, a ajuns cetățean al României Mari. Norocul şi mai mare este să-ți placă poveştile. Împins de la spate, le pui în scris, poate le va citi cineva.

SILVIA ŞILAEV MATEESCU

Mini-cronică de familie
sau poveşti pentru Irinuca şi Dănuţ

Am intitulat acest scurt capitol „mini-cronică de familie“ nu pentru că voi scrie destul de puţin despre familia mea, ci pentru că practic nu-mi cunosc rădăcinile pe ambele linii, maternă şi paternă, decât până la nivelul bunicilor. Când eram tânără nu-mi stătea gândul să-mi întreb părinţii despre străbunii mei, iar de foarte mult timp, de când aveam 37 ani, nu am mai avut pe cine întreba, din păcate.

Vă spun sincer că ceea ce m-a determinat să mă aplec asupra acestui subiect a fost o mică discuţie cu Dănuţ, nepoţelul meu, pe când avea aproape patru ani, pe care v-o redau în întregime:

– Buna, cum o cheamă pe mama ta?
– Maria.
– Aş vrea s-o cunosc.
– Dar a murit, Dănuţ.
– Şi pe mama lui Bunu cum o cheamă?
– Tot Maria.
– Aş vrea s-o cunosc pe ea.
– Şi ea a murit, Dănuţ.
– Când se fac bine, să vină să le cunosc şi eu.

Aşa că m-am decis să scriu scurte poveşti despre istoria bunicilor şi părinţilor mei, atât pentru nepoţeii mei Irina şi Dănuţ, pe care să le citească atunci când vor fi mai mari, cât şi pentru colegi.

Am crescut fără bunici, pe care nu i-am cunoscut. O singură dată, ţin minte, a venit din Moldova, tocmai de la Bucecea, un sat aflat la câţiva kilometri de Ipoteştiul lui Eminescu, bunica din partea mamei – bătrână (mi se părea mie pe atunci, care eram o copiliţă) şi bolnavă, slabă, plăpândă, îmbrăcată în negru şi îmbrobodită cu o basma tot neagră, ca la ţară. Dar cu nişte ochi verzi, senini şi luminoşi ca ai mamei, şi vorbind cântat, în dulcele grai al Bucovinei, cum nu mai auzisem până atunci, mama neavând nici măcar o urmă de accent. O chema Maria. Aşa mi-o amintesc, şi stau acum şi mă minunez cum a putut ea să dea naştere la doisprezece (!) copii, în condiţiile în care nu o duceau pe roze, ba chiar aş zice că dimpotrivă, aveau o gospodărie la ţară, iar bunicul Ion (Cordun era numele de familie) lucra la CFR (a se citi chéféré, cum se zicea pe atunci). Iar cei zece copii rămaşi în viaţă se creşteau practic unii pe alţii. Bunica însă era pe cât de frumoasă, pe atât de aprigă, fiecare copil îşi cunoştea bine îndatoririle pe care le avea în gospodărie şi nu îndrăznea să nu şi le îndeplinească.

Mama era al doilea copil, născută în 1925 la Burdujeni, județul Suceava, iar cel mai mic frate al ei, unchiul meu, era cu câțiva ani mai mare decât mine, născut după ce bunicul murise pe front, nemaiapucând să-l vadă. Chiar îmi amintesc de reacția lui (a unchiului meu!) când a venit pe la noi pe-acasă, pentru prima dată, şi a dat cu ochii de mine, nepoata lui, studentă la Bucureşti. S-a înroşit tot oferindu-mi bomboanele pe care mi le adusese în dar. Pentru că sora mai mare a mamei nu a avut copii, eu sunt cea mai mare din mulțimea de veri şi verişoare, dar o legătură mai strânsă am ținut-o cu cei din Ardeal, din Braşov, Sibiu şi Sebeş. Cea mai tânără verişoară, din Roman, a terminat de curând medicina în Bucureşti, deci are douăzeci şi ceva de ani, fiind cu mult mai mică decât Tibi, fiul meu. Unul din verişorii mei din Braşov este cu un an sau doi mai mare decât Tibi şi se simțea tare măgulit când fiul meu îl prezenta prietenilor lui: vi-l prezint pe unchiul meu!

Țin să vă spun neapărat o mică poveste-mărturie care m-a impresionat foarte mult când am auzit-o de la un unchi. În sat la ei locuia o familie de evrei care avea o mică prăvălie de încălțăminte. În perioada prigoanei evreilor, bunica i-a adăpostit şi i-a ascuns într-un fel de groapă mai mare, destul de adâncă, săpată în grădină printre tulpinile înalte de porumb. În ea au amenajat o podea de lemn, nişte paturi cu cele necesare, o măsuță, iar peste groapă au pus scânduri şi paie; aveau şi un fel de răsuflători pentru aer şi lumină. Zilnic le dădeau mâncare şi apă şi aveau grijă şi de alte aspecte vitale. Situația asta a durat până când lucrurile s-au mai liniştit, nu ştiu exact cât, decât că finalul a fost cu happy-end, şi mult timp după aceea, au primit o scrisoare de mulțumire de la ei, tocmai din Israel.

Bunicii paterni, Iuliana Ioanovna şi Ştefan Evdochimovici Şiliaev, locuiau în Tighina (Tiraspolul de astăzi), la răsărit de Nistru. Istoria lor e şi mai zbuciumată. Când în 1917 în Rusia a izbucnit „marea revoluție socialistă din octombrie“ (care a avut loc în noiembrie!) au fugit pe un ger cumplit, cu câteva bocceluțe, trecând într-o noapte Nistrul înghețat bocnă, în Basarabia. Bunica îşi ținea strâns la piept băiețelul în vârstă de un an şi patru luni, care era tatăl meu. Tatăl ei, străbunicul meu, fusese împroprietărit de țar cu 50 de deseatine (cca. 60 hectare) pentru merite deosebite pe front, iar bunicul meu era profesor de *matematică, mecanică, electricitate, tehnologie şi desen special-tehnic*. Ulterior i-a fost şi tatei profesor în perioada liceului.

Bunicul a murit pe la cincizeci şi ceva de ani datorită unui ulcer perforat, culmea, nu murise de tifos, de care suferise mai înainte. Prin 1945, bunica şi sora tatei, Galea, mai mică cu zece ani decât tata, au venit la Braşov, unde lucra el pe atunci. Nu au stat decât câțiva ani, până prin ’49-50 când, puse în situația de a alege între a rămâne în România sau a se întoarce în nou apăruta R.S.S. Moldovenească, au ales ultima variantă, pentru a nu-şi părăsi casa şi mormântul bunicului. Ulterior, Galea s-a căsătorit cu Tolea şi un an mai târziu, în 1958, l-a adus pe lume pe vărul meu Tolik. După moartea bunicii Iulia (pe la începutul anilor ’60), toată familia a fost mutată forțat în Gruzia, într-un oraşel de pe malul Mării Negre, numit Poti. Tanti Galea ne scria că acolo natura este exotică, cu climă deosebit de blândă, aveau rodii şi dafini în curte, dar oamenii erau foarte răi. Acolo, în acel pământ, şi-a îngropat şi soțul (suferind mult timp de plămâni) şi fiul

(înjunghiat, adus de valuri pe plajă) care avea doar treizeci de ani. A revenit singură într-un sătuc de lângă Tighina după august 1991 şi nu mi-a mai răspuns la scrisori de prin 1999.

Eu nu i-am cunoscut pe niciunul din familia tatei, decât din fotografii. Tata a purtat corespondenţă cu mama lui, apoi cu sora lui, până când s-a stins şi el, în 1984, dar nu i s-a permis să meargă nici la înmormântarea mamei sale. El ne povestea,

Tata la absolvirea liceului (al doilea din stânga, ultimul rând); bunicul este primul din stânga în rândul de jos.

şi noi, copiii (adică eu şi fratele meu Dan) ne miram cum putea bunica să facă, de Paşte şi de Crăciun, cozonaci cilindrici înalţi de 25-30 cm, sau alte specialităţi de care nu auzisem până atunci, cum ar fi ştiucă umplută, scrumbii coapte umplute cu nuci pisate, colţunaşi cu carne de vită şi ceapă prăjită deasupra, sau colţunaşi cu vişine, precum şi alte minunăţii. Mai târziu, mama a învăţat şi ea câteva reţete, pe care, la rândul meu, le fac şi eu din când în când, atunci când vreau să-mi surprind musafirii.

După terminarea stagiului militar, la artilerie, tata s-a angajat la Societatea Petroşani şi apoi la uzina de avioane IAR din Braşov. Era tot timpul împreună cu colegul de şcoală şi prietenul lui din copilărie, Boris, care de altfel l-a însoţit toată viaţa. Când mergeau acasă în Basarabia, făceau câteva zile cu bicicletele-cursiere. Între ei vorbeau numai ruseşte, şi chiar şi în perioada copilăriei mele, la vreun chef, cântau cântece ruseşti şi se acompaniau la chitare. În tinereţe practicase schiul, patinajul, ciclismul, înotul. Dar ceea ce ne surprindea şi ne încânta cel mai mult pe noi, copiii, era câte o demonstraţie de step, care, evident că apusese demult în perioada copilăriei noastre, dar nouă nu ni se părea deloc desuet. În perioada cât a locuit în Braşov, a fost mobilizat pe front, pe linia Prutului. Cutremurul din

noiembrie 1940 l-a surprins acolo, şi adesea ne povestea cum a deschis porțile grajdului pentru a da drumul cailor speriați, să nu se calce în picioare. Norocul lui a fost că ulterior a fost rechemat la uzină (mobilizat la locul de muncă) înainte să înceapă războiul.

La Braşov a cunoscut-o pe mama, care moştenise de la mama ei nu numai numele, dar şi frumusețea şi culoarea ochilor. Avea o fire veselă şi generoasă şi un farmec deosebit. Tata o alinta zicându-i Musea, iar ea îl striga pe frantuzeşte George (citeşte Jorj). De altfel, atât mama lui, cât şi Galea îi ziceau Jorjik. După ce absolvise liceul, mama venise la sora ei mai mare, care se stabilise în oraş. A lucrat ca secretară-dactilografă. S-au căsătorit în ’46 şi au luat-o de la lingură, cum se spune, de fapt de la un pat şi o masă făcută de tata din scânduri. Anii de război dar şi cei care au urmat au fost cumpliți, cu bombardamentele, seceta, foametea ce se abătuseră peste toată țara. Atunci a învățat taică-miu, de nevoie, să pescuiască, şi a rămas apoi cu pasiunea asta toată viața, pe primul loc, pe locul doi fiind vânătoarea. Mai târziu, de câte ori mergeam la Braşov la rude, ne arătau nişte grote pe partea stângă, aproape de intrarea în oraş, unde se adăposteau când se dădeau alarmele aeriene în timpul războiului.

1955

După aproape doi ani lucrați la uzina de produse sodice de la Ocna Mureşului şi în Bucureşti la Ministerul Metalurgiei şi Industriei Chimice, în calitate de director, tata a fost numit în februarie 1952 director la uzina mecanică din Plopeni, de unde a şi ieşit la pensie, în martie 1979. Uzina cu caracter special fusese construită de nemți în timpul războiului şi amplasată în scopuri strategice într-o pădure de stejari seculari. La fel şi cele vreo cincizeci-şaizeci de vile, fiecare cu câte patru apartamente de două sau trei camere şi câteva garsoniere la mansardă, în care locuiau toți cei care lucrau acolo, împreună cu familiile lor. Vilele erau vopsite în culori de camuflaj, gri cu negru. Şi astăzi arată tot aşa şi sunt la fel de solide – treabă nemțească, ce mai, făcută să dureze! Dar între timp s-au construit şi multe blocuri, care acum arată jalnic.

Îmi aduc aminte perfect de ziua când ne-am mutat din Bucureşti în colonia Mărgineanca (aşa se numea pe-atunci). Era iarnă, ningea liniştit cu fulgi mari, iar stejarii erau complet albi, parcă era o lume de poveste. Pe înserat ninsoarea s-a oprit, tata a scos săniuța şi m-a plimbat, uneori alergând, pe străzile acoperite de zăpadă, într-o linişte desăvârşită, căci pe atunci nimeni nici măcar nu visa să aibă maşină vreodată. Parcă-l aud şi acum pe tata cum mă întreba râzând: „Îți place, Silvica?“ Fratele meu nu se născuse încă.

Noi, copiii, cutreieram pădurea în lung şi-n lat după flori, fragi, ciuperci, şi ghinde (pe care le predam la şcoală toamna, deşi n-am ştiut niciodată ce se făcea cu ele), dar ştiam că există o zonă departe în pădure, numită şantierul 2, de care nu aveam voie să ne apropiem. De altfel, existau patru *şantiere* mari şi late, aşa le moşteniseră de la nemți: şantierele 1şi 2 cuprindeau uzina, iar 3 şi 4 erau cele două cartiere de locuit.

Îmi amintesc cu multă nostalgie cum împodobeam bradul de Crăciun, acel *fragil tezaur al viselor copilăriei*, cum atât de expresiv l-a numit Thomas Mann, cu podoabe făcute exclusiv de noi, copiii, împreună cu mama, cu aproape o lună înainte: conuri de brad vopsite cu bronz auriu şi argintiu, arici din celofan, nuci învelite în staniol, clovni cu capul din ouă, pictate şi gulere din hârtie creponată, fulgi de nea din vată înşirată pe ață, şi câte şi mai câte.

Tata nu a reuşit să ne determine să vorbim cu el rusește, şi asta pentru că nici mama nu s-a lăsat convinsă, deşi eu ajunsesem, pe la sfârşitul liceului, la performanța de a citi *Anna Karenina* în original, însă, bineînțeles, cu varianta românească şi creionul alături. În schimb ne-a insuflat nouă, copiilor, dragostea pentru lectură, pentru clasicii ruşi cunoscuți şi mai puțin cunoscuți, cum ar fi Pisemski – cu romanul tradus în românește *La cumpăna veacului*, sau Alexei Tolstoi, care m-a impresionat cu romanul SF *Hiperboloidul inginerului Garin*, în afară de *Calvarul* şi altele. Dar şi pentru alți mari scriitori, începând cu Jules Verne, Dumas, Hugo, Stendhal, Romain Rolland şi terminând cu Jack London, Hemingway, Remarque, Feuchtwanger, Sadoveanu, Caragiale, Camil Petrescu, Vintilă Corbul, pentru a enumera pe numai câțiva dintre ei, el însuşi fiind un pasionat cititor.

Toată aplecarea mea pentru limba rusă a încetat brusc în acel august ’68 când am aflat despre invazia ruşilor în Cehoslovacia, când nu am mai vrut să aud de ei şi de limba lor. Tata nu s-a considerat niciodată rus, deşi s-a născut la Chişinău, în 1916, când Basarabia aparținea Imperiului Țarist – de altfel în toate actele pe care le mai am e trecută naționalitatea română. Eu însă, pe la începutul anilor ’80 am fost nevoită să-mi readuc aminte cuvintele uzuale, pentru a putea comunica cu nişte prieteni cehi cu care ne întâlneam an de an la mare, ei neştiind nicio altă limbă străină.

Când venea vorba de cadouri, tata obişnuia să dăruiască o carte. Şi azi mă înduioşează până la lacrimi o dedicație simplă de pe o carte, *America* lui Kafka, pe care mi-a făcut-o cadou în ziua când s-a născut Tibi: „Lui Silvica, de la tata“. Pentru el rămăsesem tot fetița „haroşenkaia devocika“ pe care o iubea nespus, nu realiza că eram deja mamă! Şi nu pot să nu vă spun, tot acum, despre încă o dedicație, pe care a descoperit-o Tibi în biblioteca noastră, pe unul din cele două volume de André Castelot, *Bonaparte*, respectiv *Napoleon*, târziu, pe la vreo douăzeci şi ceva de ani, un mesaj peste timp care l-a impresionat nespus: „Dragul meu Tibişor,/ Îți dăruiesc aceste două volume, să le citeşti când vei fi mare./ Să-ți însuşeşti curajul, cinstea şi înțelepciunea,/ Iar lucrurile rele să nu le iei în considerare“./ Bunu,/ Plopeni, 7 martie 1975/.

Pe Tibi, părinții mei l-au iubit nespus de mult, fiind și primul nepot. Când s-a născut el, Valeriu, soțul meu, a venit la maternitate și mi-a povestit că șeful lui a promis că îi face cadou o ladă de bere dacă îi pune numele lui, Tiberiu. Noi, care ne alesesem numele Cristina, pe atunci tehnica medicală neatingând performanțele de astăzi ca să poți afla dinainte sexul copilului, iar metodele băbești cu inelul și altele eșuând cu succes în acest caz, ne-am gândit imediat la numele de Cristian. Ideea de a-i mai pune și al doilea nume ne-a surâs, dar poate că lada de bere și-a spus ultimul cuvânt, că tot trebuiau cinstiți colegii! Glumesc, bineînțeles, dar numele ne-a plăcut. Ulterior a venit și tata, care m-a întrebat ce nume am ales. I-am spus: „Cristian-Tiberiu." „Nu-mi vine să cred!" a exclamat el și, emoționat, a scos câteva foi de hârtie, pe care erau înșirate mărunt o mulțime de nume și singurul nume încercuit cu roșu de mai multe ori, era... Tiberiu! Vă dați seama că de atunci așa i-a rămas numele.

Cu Valeriu mă cunoscusem în primăvara lui 1964, în tren, în drum de la Ploiești la Boldești. Simona, (membră a trio-ului SI-MA-SI, Simona-Mariana-Silvia, din liceu – și ulterior prietene de-o viață), care mă invitase la ea acasă, mi l-a prezentat: vărul meu. Fiind mai mare decât noi cu un an, urma să dea examenul de maturitate chiar în luna iunie a aceluiași an. În preajma examenului a aflat că din comisie urma să facă parte profesorul Grigore, cu care făceam eu matematica și în același timp era și dirigintele meu. Atunci Valeriu m-a rugat să vin și eu la liceul lui când intră profesorii, ca să-l vadă d-l prof. Grigore cu mine. Și chiar așa s-a și întâmplat, d-l profesor când m-a văzut s-a îndreptat spre noi și m-a întrebat ce fac pe acolo, iar eu i-am răspuns că am venit să-l susțin moral pe prietenul meu. După ce a terminat oralul la matematică, Valeriu a venit la mine și mi-a zis: „Cred că m-am descurcat bine, Grigore mi-a zâmbit tot timpul și i-am zâmbit și eu!" Eu am înlemnit, pentru că știam că profesorul avea un rictus care semăna cu un zâmbet, care-i apărea când se enerva, și se enerva cu atât mai tare cu cât îi zâmbeai mai mult. Uitasem să-l pun în gardă! Dar a luat examenul.

Revenind la povestea tatei, la trei luni după ce s-a pensionat, slăbise deja 20 kg și a fost diagnosticat cu leucemie cronică. S-a luptat cu boala timp de patru ani, dar după moartea neașteptată a mamei a abandonat lupta și nu a mai rezistat decât un an și câteva luni. Biata mama, se neglijase sărăcuța, nespunând nimănui de durerile pe care le avea, iar când nu a mai suportat și a trebuit să meargă la doctor, a fost mult prea târziu. În ziua în care împlineam 37 de ani ar fi trebuit să fie înmormântarea tatei, dar ideea aceasta mă înnebunea, așa că am amânat-o cu o zi. De atunci nu-mi mai pot serba ziua de naștere decât după 20 octombrie.

Și astăzi, după douăzeci și șapte de ani de la dispariția părinților mei, care sunt tot atâția ani de dor nestins, realizez profunzimea și semnificația zicalei „părinții trăiesc prin copiii lor": ei trăiesc permanent în gândul meu, dar și în visele pe care le am. De fiecare dată când mergem la cimitir în Plopeni vin oameni cunoscuți sau necunoscuți și ne povestesc despre diverse situații în care au fost ajutați de către ei, cât și despre modestia, omenia și generozitatea lor sau pur și simplu cum

au fost împreună în diverse împrejurări. Dar şi despre entuziasmul şi dăruirea cu care tata sprijinea echipa de fotbal Metalul Plopeni. Culmea e că vin şi tineri şi ne povestesc întâmplări pe care le-au auzit de la părinţii lor. Dacă mergeţi cu maşina spre Slănic-Prahova, la intrarea în Plopeni, pe stânga, veţi descoperi stadionul, la construcţia căruia tata s-a implicat foarte mult, şi care astăzi îi poartă numele (Gheorghe Şilaev). De curând am aflat că există şi un colegiu cu numele lui.

Fratele meu, Dan, e mai mic cu cinci ani decât mine. A urmat acelaşi liceu din Ploieşti ca şi mine, din păcate – şi spun aşa pentru că profesorii îi spuneau mereu: „Nu eşti aşa de bun ca soră-ta!“ Ceea ce îmi dau seama că era deosebit de frustrant pentru el, care se număra printre elevii buni. După terminarea Politehnicii a lucrat la o mare uzină bucureşteană, până acum vreo şase ani, când a fost nevoit să se pensioneze de boală. Pe cele două fete ale lui, Cristina, învăţătoare, şi Anca, economistă, le iubesc ca şi cum ar fi fetele mele. De un an şi jumătate familia s-a mărit cu încă un membru, băieţelul Cristinei, un pui de om numit Dan-Ştefan, în cinstea bunicului şi stră-stră-bunicului lui. Iar de curând, pe 15 ianuarie, a deschis ochişorii în lume şi Iana-Teodora, fiica Ancuţei, o mândreţe de fetiţă. Pe soţia fratelui meu, Mary, o consider, de când o cunosc, sora mea mai mică.

În 22 decembrie ’89 eram acasă în concediu medical, împreună cu Tibi, care era licean, dar era în vacanţă. S-a îmbrăcat şi a vrut să plece în Piaţa Universităţii şi atunci m-am aşezat în dreptul uşii şi i-am spus foarte hotărâtă: „Nu pleci nicăieri!“ „Ce am să le spun eu copiilor mei, când mă vor întreba, că nu m-a lăsat mama să merg la revoluţie?“ mi-a zis el foarte indignat. „Da, aşa să le spui.“ M-am felicitat în gând că am procedat aşa, când, pe 26 decembrie, venind de la institut de la Măgurele cu tramvaiul, în Piaţa Bellu (azi Piaţa Eroii Revoluţiei) m-am cutremurat văzând cum veneau ca pe bandă rulantă maşinile cu tinerii morţi în acele zile ca să-i înmormânteze, însoţiţi de părinţii disperaţi.

Îmi aduc aminte că, după treisprezece ani de la episodul de mai sus, a doua zi de Crăciun, pe 26 decembrie 2002, când Tibi împreună cu soţia lui Claudia au luat autocarul spre Franţa, era un ger de crăpau pietrele, de -26 grade Celsius. Au făcut treizeci şi şase de ore până la Paris. Plecau pentru un an sau doi, pentru un stagiu de lucru al lui ca inginer la Institutul de Cercetări de Securitate Nucleară de la Fontenay aux Roses. Apoi stagiile s-au prelungit şi la un moment dat i s-a propus să fie angajat permanent. Între timp s-au născut şi cei doi copii ai lor, Dănuţ şi Irina – nişte scumpi care-mi luminează viaţa!

Anul trecut în noiembrie, anul în care Tibi a împlinit patruzeci de ani, au primit cu toţii şi cetăţenia franceză. Vă spun sincer că am plâns când ne-au anunţat, pentru că primul gând a fost: gata, i-am pierdut definitiv! Apoi mi-am adus aminte de un interviu pe care l-am urmărit la televizor acum câţiva ani, dat de un tată din Iaşi, al cărui fiu e în America, lucrează în domeniul IT chiar în Silicon Valley, cu un salariu mai mult decât decent, o casă care se învârte după soare, şi tot confortul. Când reporterul l-a întrebat: „Şi nu plângeţi de dorul lui? El a răspuns: ba da, dar decât să plâng de mila lui aici, mai bine plâng de dorul lui!“ Şi aceste

vorbe m-au întărit, mi-am dat seama că lor le e bine acolo, şi în fond, cu avionul, nu se fac decât trei ore din Bucureşti până la Paris. Şi mai există şi skype-ul. După mine, cred că cea mai mare invenție a secolului trecut a fost internetul!

Cineva spunea foarte poetic despre copii că sunt *luminile Universului,* şi cred că a avut mare dreptate! Am un carnețel în care îmi notez multe din perlele lor, ale nepoților evident şi aş vrea, în final, cu speranța că nu vă plictisesc, să vă redau câteva mostre.

Crăciun 2011

Martie 2009: Eu: ce mai face Angelique (educatoarea)? Dănuț: nu mai vine Angelique, acum vine Maître. Eu: şi vă învață ceva Maître, vreo poezie, vreun cântecel? Dănuț: Maître cântă la trompetă Eu: şi voi ce faceți în timpul ăsta? Dănuț: noi zicem aşa, une souris verte (şoricel verde), une souris verte... Tibi: hai Dănuț că asta e prosteală, nu e cântec. Dănuț: nu e prosteală, tati, e jazz!

Februarie 2010: Irina: Buna, uite cum sar, ca une grenouille (brotăcel). Eu: grenouille, ce mai faci? Irina nu răspunde. Eu: grenouille, ce faci, nu vorbeşti? Irina: acum nu mai sunt broscuță, acum sunt Spiderman!

Iunie 2010 (într-o zi de vineri, discuție pe skype): Dănuț: uite, Buna, ce am eu pe bluză, o broşă! Eu: Vai ce frumoasă e, e din hârtie? Dănuț: Nu, e din plastic, eu am pictat-o la şcoală (grădiniță); e pentru mama şi i-o dau duminică, aşa a zis Maîtresse (educatoarea) pentru că e *Fête de la Mère* – dar până atunci o mai port şi eu un pic! Irina: să ştii, Buna, că Dănuț a fost rău cu mine, rău cu mine! Eu: de ce, Irina, ce ți-a făcut? Irina: nu vrea să-mi dea şi mie broşa s-o port un pic. Eu: Dănuț dă-i şi Irinei un pic broşa! O poartă puțin şi ți-o dă înapoi/ Dănuț: nu-i dau nici o

broşă! Eu: lasă Irina, că vine Buna şi-ţi aduce o broşă mai frumoasă numai ţie şi lui Dănuţ nu i-o dăm. Dănuţ: Iri, hai că-ţi dau broşa mea s-o porţi un pic, dar mi-o dai şi mie pe a ta când ţi-o aduce Buna? Irina: binie (remarcaţi pronunţia moldovenească).

Iulie 2010: Dănuţ: Irina, tu să te *drăgosteşti* de Tibault. Irina: da, da. Dănuţ: eu o să mă drăgostesc de Louise Gaudet. Eu: dar ce înseamnă să te drăgosteşti, Dănuţ? Dănuţ: înseamnă că ea o să fie mama, eu tata, iar ea o să fie nevasta mea. Eu: păi parcă ziceai că o s-o iei de nevastă pe Sophie? Dănuţ: şi pe Sophie. Eu: atunci o să ai două neveste? Dănuţ: o să am trei neveste: pe mama, pe Sophie şi pe Louise Gaudet!

Iulie 2011: Eu: Dănuţ, ai mai progresat la tenis faţă de anul trecut? Dănuţ: da, Buna, acum nimeresc mingea!

Dănuţ: Desenul-cadou pentru ziua mamei – octombrie 2011

Irinuca: „Nişte moştri“ (= monştri) – august 2011

Octombrie 2011 (discuţie pe skype): Dănuţ: uite, Buna, ce desen am făcut pentru mama, i-l dau mâine de ziua ei. Eu: foarte frumos, cine sunt cei doi? Dănuţ: sunt Mami şi Tati. Eu: şi voi, copiii, unde sunteţi? Dănuţ: noi nu suntem, pentru că sunt în ziua când s-au căsătorit, nu vezi că au coroniţe? Bravo, Dănuţ! Tibi: du-te şi pune-l în sertarul de la biroul tău, să nu-l vadă mama până mâine, să fie o surpriză. Irina: uite, Buna, şi desenul meu pentru mama. Eu, privind la desenul abstract cu prisme şi triunghiuri: şi ce reprezintă Irina, ce ai desenat tu acolo? Irina: păi nu vezi, e marea şi nisipul! Vrei să fac şi nişte valuri? Eu: da, da, ar fi bine. Irina, după ce face nişte cârlionţi sub prisme şi o mică pată galbenă discretă, undeva mai sus: Uite, îţi place? Eu: văd valurile, dar pata galbenă ce e? Irina: e nispul! Tati, să pun şi eu desenul în sertarul de la birou? Tibi: da, da. Irina: păi eu n-am birou! Du-te şi cumpără-mi şi mie un birou. Tibi: uite cum facem, să zicem că biroul lui Dănuţ e biroul Irinei, iar lui Dănuţ îi dau biroul meu cu tot cu calculator, e bine aşa? Amândoi în cor: da, da, e bine. Dănuţ, în secunda următoare: Tati, dă-te la o parte de la calculator, că vreau să stau la biroul meu! No comment sau QED!

Dans periculos pe sârmă

Motto: „Realitatea este doar o iluzie, una chiar foarte persistentă.“

(Albert Einstein)

În zilele călduroase, începând de prin aprilie-mai până pe la începutul lui octombrie, îmi beau cafeaua dis-de-dimineață așezată pe un scăunel în fața ferestrei deschise de la bucătărie, ascultând cântecul incredibil al unei mierle, cu un repertoriu atât de variat și de colorat, încât mult timp am crezut că e o privighetoare. În fața blocului se află o mică grădiniță în care avem doi plopi, doi tei, pe care i-am sădit eu în ’75 când ne-am mutat aici și o tuia. Cei doi tei-frați, pe care i-am botezat în gând Lolek și Bolek, au depășit de mult înălțimea etajului întâi, unde stau eu, și de multe ori când e vânt, Bolek îmi bate prietenește în geam. Ce faci, ești acasă?

Este momentul când încerc să rememorez diverse episoade din viața mea, care îmi apar sporadic, ca niște cadre dintr-un film. Zilele trecute mi-am amintit de o zi de primăvară (sfârșit de aprilie) a anului 1969. În București anotimpul cel mai frumos e primăvara! O spun acum, după 41 de ani de când locuiesc în capitală, fără a pune la socoteală cei cinci ani de studenție. Primele care înfloresc sunt magnoliile, dar și o mulțime de arbuști ornamentali cu flori galbene, roz și roșii, și apoi, pomii fructiferi.

Mai târziu înfloresc mâna Maicii Domnului, iasomia și trestioara, cu mirosurile lor îmbătătoare, apoi trandafirii, culminând cu teii, care sunt atât de mulți încât, o perioadă, parfumul amețitor al florilor de tei se simte pretutindeni în oraș. La geamurile căminelor studențești din Grozăvești erau o mulțime de trandafiri roșii cățărători și, implicit, în vazele de pe măsuțele noastre.

Iată de ce, era o plăcere să traversezi Cișmigiul în acest anotimp, pentru a ajunge la Liceul Sf. Sava, liceu cu tradiție, numit așa încă de la înființare, deși oficial se numea în acei ani Nicolae Bălcescu.

Creată în 1688 la inițiativa stolnicului Costantin Cantacuzino, Academia Domnească, instituție de învățământ superior, lăcaș de înaltă cultură al Țării Românești, și-a început activitatea în București la mânăstirea Sf. Sava, fiind de-a lungul timpului cea mai importantă școală din Țările Române.

Dintre elevii celebri îi amintesc pe Nicolae Bălcescu, C.A. Rosetti, Christian Tell, Ion I.C. Brătianu, Gheorghe Tătărăscu, Ion Ghe. Duca, Ioan Micu Cernătescu – devenit medic, participant la Comuna din Paris pe când era student la Sorbona, participant la Războiul de Independență (un strămoș al colegului nostru Șerban Georgescu), Sabba S. Ștefănescu – devenit profesor de geologie la Universitate, membru al Academiei Române (tatăl colegului nostru Ionică Sabba Ștefănescu); iar dintre profesori* îi amintesc pe Spiru Haret, Ion Heliade Rădulescu, Emanoil Bacaloglu, Grigore Moisil, Henri Coandă, Alexandru Graur, Petrache Cernătescu (un alt strămoș al lui Șerban), Sabba Ștefănescu (bunicul colegului nostru Ionică), Delavrancea, Hașdeu, Bolintineanu, Arghezi, Eugen Ionescu și alte nume ilustre.

La acest liceu fusesem repartizată să fac practica pedagogică în anul IV de facultate. În ziua aceea nu puteam să-mi delectez simțurile trecând prin parc pentru că, practic, nici nu vedeam pe unde merg din cauza emoțiilor ce mă încercau: era ultima zi de practică pedagogică, ziua în care trebuia să dau un adevărat examen, ce mi se părea mai greu decât cele mai grele examene pe care le dădusem până atunci.

Ce electrodinamică, mecanică cuantică sau astronomie! Toate mi se păreau floare la ureche pe lângă supliciul prin care urma să trec: să apar în fața elevilor din clasa a XII-a Real, şi a profesorului de fizică titular! Urma să țin o lecție deschisă, adică o oră de fizică de la A la Z, cu tot ceea ce implică acest lucru.

Până atunci asistasem la câteva ore de fizică ale clasei din trimestrul al III-lea, când începuse fizica atomică şi nucleară – pe care eu nu o făcusem în liceu la vremea mea – dar o studiam in extenso de la începutul anului IV, la secția de Fizică nucleară (subsecția de Reactori nucleari), pe care mi-o alesesem ca specialitate la sfârşitul anului III.

Îmi pierise din minte şi lecția nouă pe care trebuia s-o predau, deşi o repetasem cu ceasul în mână, cuvânt cu cuvânt. Uitasem şi toată teoria privind metodele pedagogice, învățată la cursul de „Metodica predării fizicii“ şi tot ce învățasem la Psihologie în liceu, ca şi modul practic în care decurgea o lecție de fizică, aşa cum văzusem în timpul practicii pedagogice sau pe când eram eu elevă de liceu. De altfel, la liceu, profesorul meu de fizică, poreclit Biloi (nume ce i se trăgea de la explicațiile proprii de genul luăm acest biloi...) era foarte puțin carismatic, arăta bătrân (deşi nu cred că avea pe atunci mai mult de 40 de ani), scheletic şi bolnăvicios săracu', şi în plus era şi foarte sever, iar orele cu el nu-mi făceau nici cea mai mică plăcere.

Țin minte că îmbrăcasem în acea zi, o bluză roşu-englez (adică un roşu mai stins şi nu aşa țipător ca roşu aprins), cu guleraş înalt, bărbătesc, dar cu colțurile rotunjite, cu mâneci trei sferturi cu manşete tot rotunjite, şi năsturei mult mai mici decât cei normali de cămaşă. Aveam o fustă strâmtă bej deschis, nu era mini, totuşi era destul de scurtă, cu o curea lată, la modă, din piele naturală, cu câte trei catarame mici în părțile laterale. Pantofii roşii cu tocuri cui mă cam strângeau, dar ce mai conta? Părul lung mi-l strânsesem în coc, pentru a avea mai multă prestanță, doar trebuia să fiu D-na Profesoară!

M-a întâmpinat D-l X, profesorul de fizică – am să-l numesc aşa, pentru că oricâte eforturi am depus, nu am reuşit să-mi aduc aminte numele său. E o ceață în mintea mea de nu vezi la un centimetru!

Numele nu i-l mai ştiu (sorry, Domn' Profesor!), dar imaginea sa îmi apare foarte clar în fața ochilor, de parcă ne-am fi despărțit abia ieri. Şi asta pentru că semăna perfect la trăsături cu Clark Gable (în filmul *Pe aripile vântului*).

Dl. X, numai zâmbet şi solicitudine, mi-a spus că mai întâi trebuie să cer condica de prezență, m-a pus la curent cu lecția pe care elevii o avuseseră de învățat şi mi-a înmânat scurt o listă cu şase elevi pe care trebuia să îi ascult şi să le dau note.

Am intrat împreună în clasă, eu cu catalogul sub braț, mergând direct spre catedră, fără să privesc spre elevi şi compunându-mi o expresie serioasă şi suficient

de severă, cum îmi imaginam eu că trebuie să fie o profesoară. D-l X m-a prezentat elevilor şi apoi s-a îndreptat spre ultima bancă, unde a stat tot timpul orei şi a notat ceva într-un carneţel.

Când am cerut condica de prezenţă, pe care mi-a adus-o şeful clasei, am avut o mare surpriză. În condică era un bileţel în care scria: D-ră profesoară, vă rugăm mult să nu ne ascultaţi azi, căci din motive obiective, nu am putut învăţa – şi urmau înşirate trei nume, care, am constatat cu stupoare, se aflau şi pe lista D-lui X.

Am fost şocată, pentru că era o situaţie inedită şi nu mă aşteptam la aşa ceva. M-am simţit intimidată, severitatea mi-a dispărut ca prin farmec şi am simţit că îmi ard obrajii, semn că m-am făcut la faţă mai roşie decât bluza pe care o purtam. Făceam parte practic din aceeaşi generaţie, liceenii din clasa a XII-a având 19-20 de ani, cu câţiva ani mai puţin decât aveam eu atunci (nu împlinisem încă 22 de ani). Erau comparabili cu colegii mei studenţi, adevăraţi bărbaţi! M-am simţit solidară cu ei şi într-o fracţiune de secundă m-am decis şi mi-am spus în gând: fie ce-o fi, n-am să-i ascult, eu n-am să fiu niciodată profesoară!

Am deschis catalogul, numindu-l pe primul dintre cei trei rămaşi pe lista dlui. Profesor, invitându-l să iasă la tablă şi să răspundă la lecţie. În prima parte a orei am tras de timp şi i-am ascultat doar pe cei trei, care evident că se aflau în situaţii critice – la note mă refer – ajutându-i *pe ici pe colo, prin părţile esenţiale*. Am fost generoasă cu notele – să aibă şi ei o bucurie în ziua aceea.

Apoi am început să predau lecţia nouă. Am scris titlul pe tablă cu litere mari de tipar, pe care mi-l aduc perfect de bine aminte: STRUCTURA NUCLEULUI ATOMIC. Emoţiile îmi mai trecuseră, mă simţeam ca la un examen unde expuneam subiectul foarte bine ştiut, pe care l-am extins cu mult faţă de cunoştinţele din manual.

Am început cu un scurt istoric suplimentar privind modelele atomului imaginate de Thomson, Rutherford, Bohr: modelul „budincă cu stafide“, modelul „picătură de lichid“ etc. Am trecut apoi la „cestiunea zilei“ – nucleul, nucleonii, protonii, neutronii, neutrino...

Scriam pe tablă punctele esenţiale, pe care ulterior le dezvoltam, întorcându-mă spre clasă. Desenam câte o schiţă când era necesar. În clasă era linişte deplină, iar în ochii elevilor citeam curiozitate şi interes.

Simţeam parcă plutind în aer nişte cuvinte nerostite de ei: Da, aceasta este fizica viitorului! Sunt încă de acord cu acest lucru, şi după cei 38 de ani de activitate în domeniu, cu suişuri şi coborâşuri, cu succese şi insuccese, şi în ciuda erorilor (umane, până la urmă) făcute la Three Mile Island, Cernobâl şi Fukushima. Dar, să revin.

Spre sfârşit, mi-am aruncat fugitiv privirea şi spre ultima bancă: Mr. Gable părea sincer captivat şi impresionat. E de bine, mi-am zis în gând. Când am terminat ultima frază, suna de recreaţie. Am răsuflat uşurată. Am luat catalogul sub braţ şi, zâmbind, mi-am luat la revedere de la elevi şi am ieşit din clasă. Mi-am promis pe loc, în gând, deja pentru a doua oară în acea zi, că n-am să fiu niciodată

profesoară. Mi-au fost îndeajuns emoțiile pe care le avusesem atât cât am fost profesoară pentru o zi.

În cancelarie, dl. Profesor, amabil, mi-a spus că totul a ieşit foarte bine şi m-a felicitat. Nu mi-a reproşat că am ascultat doar trei elevi dintre cei şase indicați de el, nu m-a întrebat care au fost motivele. A fost un adevărat gentleman! Iar eu nu m-am simțit deloc datoare să dau vreo explicație sau să comentez în vreun fel.

Am ieşit din liceu complet năucită, aveam o senzație pregnantă, ca o iluzie persistentă, că tocmai terminasem de executat un dans deosebit de periculos pe sârmă, şi, cu pantofii mei cu tocuri-cui, vă dați seama că nu mi-a fost prea uşor!

Iar după cum cred că intuiți deja, mi-am ținut promisiunea şi n-am ajuns profesoară de fizică, deşi am avut şi continui să am un respect deosebit şi acum pentru toți profesorii. Dar să nu mă înțelegeți greşit, nu această întâmplare a fost determinantă în alegerea ulterioară a profesiunii mele. Fascinația pe care cercetarea avea să o exercite asupra mea avea să se întâmple doar puuuțin mai târziu! Şi n-am regretat niciodată alegerea făcută.

octombrie, 2011

** Printre profesorii celebri:*

- Spiru Haret, doctor în matematică la Sorbona, reorganizator al învățământului românesc, August Treboniu Laurian – profesor de filosofie, Al. Orăscu – om politic, profesor, inginer şi arhitect, elev la Sf. Sava; arhitectul Colegiului „Sf. Sava“, Dimitrie Gusti – savant, sociolog şi filosof idealist, întemeietorul şcolii monografice din Bucureşti, Eftimie Murgu – profesor de drept roman şi logică; a luat parte activă la revoluția din 1848.
- Emanoil Bacaloglu – profesor de matematică şi fizică, profesor la Universitatea Bucureşti, membru al Academiei Române, unul dintre inițiatorii înființării Societății de Științe Fizice (1890), participant la revoluția din 1848.
- Grigore Moisil – matematician, savant de prestigiu internațional; a condus la Liceul „Sf. Sava“ cercul ştiințific de matematică în anii 1968-1970 şi a predat matematica o oră pe săptămână la clasa a XII-a.
- Grigore Tocilescu – profesor de istorie antică la Sf. Sava, reorganizatorul muzeului de antichități, arheolog şi folclorist, profesor la Universitatea Bucureşti – membru al Academiei Române.
- Henri Coandă – inginer specialist în aeronautică; a construit primul avion cu reacție din lume; în 1934 descoperă efectul denumit de toată lumea Efectul Coandă, cu aplicații în diferite domenii.
- Ion Heliade Rădulescu – scriitor, academician, elev şi colaborator al lui Gh. Lazăr, autor al gramaticii limbii române (1828), director la Sf. Sava.
- Ion Maiorescu – profesor şi publicist român transilvănean; director al Şcolilor Naționale; a avut un rol de seamă în Revoluția din 1848.
- Nicolae Iorga – istoric; s-a afirmat de foarte tânăr ca istoric interdisciplinar şi istoric al culturii, ca om politic.

- Petrache Cernătescu - profesor de istorie, ulterior profesor universitar, membru activ al revoluției de la 1848.
- Sabba Ştefănescu – profesor de ştiințe naturale şi director al liceului până în 1905, ulterior profesor de paleontologie la Universitate, membru corespondent al Academiei Române.
- Alexandru Graur – lingvist român, profesor universitar la Bucureşti, academician.
- Anton Pann, Barbu Ştefănescu Delavrancea, Bogdan P. Haşdeu, Camil Petrescu, Cezar Bolliac, Cincinat Pavelescu, Dimitrie Bolintineanu, Duiliu Zamfirescu, Eugene Ionescu, Eugen Jebeleanu, G. Topârceanu, Gala Galaction, Grigore Alexandrescu, Iulia Haşdeu, Nicolae Filimon, Tudor Arghezi, Şerban Cioculescu.

Metoda de atribuire a spinilor în schema de nivele a nucleului de Sulf-32

Motto: *Imaginația este începutul creației. Îți imaginezi ceea ce îți dorești, apoi dorești ceea ce ți-ai imaginat şi sfârşeşti prin a crea ceea ce ți-ai dorit.*

(George Bernard Shaw)

În perioada când îmi făceam lucrarea de diplomă la Institutul de Fizică Atomică din Bucureşti (de fapt, situat la Măgurele, la câțiva kilometri de Bucureşti, vreo zece din centru), am rămas de-a dreptul fără cuvinte, sau mai bine zis, mută de uimire la aflarea metodei ştiințifice de atribuire a spinilor nivelelor discrete ale nucleelor.

Dar să o iau cu începutul. Mi-am ales conducătorul ştiițific în persoana D-lui Prof. Alexandru Berinde, care ne preda cursul de Reactori nucleari – un curs pe cât de dificil, pe atât de fascinant – din primul semestru al anului IV. Am avut atunci o revelație privind nu numai teoria fisiunii nucleare, dar şi aplicațiile ei, în special reactorii de fisiune – descoperiri ştiințifice remarcabile relativ recente, dacă le raportăm la scara temporală a planetei noastre albastre.

Trecuseră numai douzeci şi ceva de ani de când, la 2 decembrie 1942, un grup de oameni de ştiință, în frunte cu Enrico Fermi, realizase pentru prima dată o reacție nucleară în lanț auto-întreținută şi controlată, în primul reactor nuclear din lume – numit pe atunci pilă – la Universitatea din Chicago. Fermi luase deja premiul Nobel încă din 1938 pentru lucrarea sa privind elementele transuraniene. Din Suedia, Fermi plecase cu premiul, pentru totdeauna, împreună cu familia, direct în America, via Londra, neîndrăznind să se mai întoarcă în Italia, după ce fusese aspru criticat în țara natală de către unii ziarişti ai vremii, pentru că la ceremonia de decernare a premiilor nu îmbrăcase uniforma fascistă şi nu salutase cu salutul tipic fascist.

Fisiunea nucleară a uraniului a fost descoperită în anii 1938-39, pe baza unor experiențe realizate de Otto Hahn şi Fritz Strassman în Germania nazistă, ale căror rezultate fuseseră interpretate şi confirmate de Lise Meitner şi nepotul ei Otto

Robert Frisch, care se aflau refugiați în Suedia. Dar premiul Nobel l-a obținut în 1944 numai Otto Hahn.

La Universitatea din Chicago, Fermi împreună cu grupul său de cercetători participau la proiectul militar strict-secret *Manhattan* pentru crearea bombei atomice. Cei 43 de membri ai grupului condus de Fermi s-au semnat pe eticheta unei sticle de vin de Chianti, pe care au băut-o în acea zi de decembrie, ziua în care s-a scris istoria tehnologiei energeticii nucleare. Trecuse doar un singur an de la atacul japonez de la Pearl Harbour şi intrarea SUA în al Doilea Război Mondial. Ce a urmat se ştie, nu vreau să mai insist. Mare păcat însă că multe din marile descoperiri ştiinţifice nu au fost făcute în scopuri paşnice şi au dus la adevărate dezastre.

Mie mi s-a părut extraordinar că, la numai 15 ani de la această descoperire, deci în 1957, ţara noastră, Republica Populară Română pe atunci, o ţară atât de mică, se număra printre ţările care aveau un reactor (de proveniență sovietică, evident) unde se făcea atât cercetare, adică diverse măsurători pe instalații experimentale, cât şi producţie de radioizotopi, atât de necesari în medicină, dar şi în industrie şi agricultură.

Lucrarea de diplomă pentru care am optat se intitula *Secţiunea de împrăştiere pentru neutroni rapizi*. Să nu vă închipuiți că alegerea o făcusem pentru că aş fi ştiut despre ce era vorba, ci doar atrasă fiind de rezonanța titlului, îmi sunase deosebit de inteligent şi epatant. Cum epatant se dorea şi răspunsul meu la întrebarea: Şi unde sunteți studentă? iar eu răspundeam: La Fizică nucleară! Ca să nu mai vorbesc de mândria cu care spuneam unde lucrez, în primii ani după ce absolvisem facultatea: Sunt cercetătoare la Institutul de Fizică Atomică – moment în care, de cele mai multe ori, interlocutorul continua, după o scurtă pauză: Şi nu e periculos? La care eu explicam pe scurt că nu e. Ce vreți, eu numesc asta acum un fel de snobism ştiinţifico-intelectual, probabil tipic feminin, dar de care m-am lecuit repede.

Bibliografia aferentă mi s-a părut de-a dreptul copleşitoare, nu atât prin multitudinea de articole pe care urma să le citesc, cât, mai ales, prin faptul că aproape toate erau în limba engleză – limbă în care, în afară de *I love you, Good bye*, nu ştiam nici o boabă. În şcoală nu făcusem decât franceza şi rusa. M-am uitat acum în unicul exemplar din lucrare pe care-l păstrez şi, din 31 de referințe, trei erau în română şi restul în engleză.

Luptătoare cum mă ştiți, şi consecventă principiului *festina lente* pe care mi-l alesesem în viață, am pornit imediat să mă grăbesc încet, dar cu mult avânt, adică să traduc primul articol, cu dicționarul alături. După ce, cu chiu, cu vai, am reuşit să scriu titlul în româneşte, m-am împotmolit la inofensivul *by* – pe care ar fi fost normal să-l deduc logic, pentru că urma lista autorilor. După ce am tradus abstractul – adică micul rezumat, de câteva rânduri, care se scrie la începutul oricărui articol – în mod similar şi cu mare efort, deja mă simțeam epuizată şi mi-am dat seama că, în ritmul acesta, nu am s-o scot niciodată la capăt.

Aşa a fost începutul, deosebit de descurajant pentru mine. Dar nu m-am lăsat eu aşa uşor intimidată de primul eşec şi imediat mi-am făcut un plan de atac, adică am recurs, bineînțeles, la ajutoare, la traducători autorizați. Din păcate, nu i-am

găsit pe cei specializați în domeniul fizicii, astfel că mulți termeni științifici erau traduşi după ureche: cum ar fi *cross-section* care în loc de secțiune eficace era ceva de genul *secțiune în cruce* sau chiar *intersecție* pe alocuri. Situația am remediat-o rapid după ce Domnul profesor mi-a corectat, râzând, termenii respectivi. De fapt, articolele erau pline de formule matematice, formule pe care vă dați seama că le traduceam cu o mare dexteritate, *myself, of course*!

Pentru a putea trece mai departe, mi-aş îngădui totuşi să explic pe scurt – pentru ne-fizicieni, evident – câteva noțiuni de fizică cuprinse în lucrarea de diplomă. Secțiunile eficace neutronice sunt nişte mărimi fizice măsurabile experimental, cu o precizie mai mare sau mai mică, în funcție de performanțele tehnice ale instalației experimentale. Ele reprezintă de fapt probabilitatea ca un anumit tip de reacție nucleară să aibă loc la interacția între un neutron incident, cu o anumită energie inițială, şi un nucleu-țintă. Determinarea lor cu precizie cât mai mare este de maximă importanță, întrucât ele intră ca date de intrare la evaluarea fluxului de neutroni într-un reactor şi, ulterior, a dozelor de radiații emise, în scopul proiectării protecțiilor biologice corespunzătoare.

Dar, existând o multitudine de tipuri de reacții nucleare şi de nuclee în materialele dintr-un reactor şi o plajă foarte mare de energii ale neutronilor care zburdă pe acolo, determinările experimentale nu pot acoperi nici pe departe toate datele necesare – şi asta, nemaiținând seama de costurile deloc mici pentru măsurători.

Şi atunci se recurge la modelarea teoretică, adică la evaluarea pe baza unor modele matematice, pornind de la unii parametri inițiali şi apoi la potrivirea (*fitarea* se zice, e termenul adoptat în româneşte) datelor calculate cu datele experimentale. Scopul este de a putea reproduce doar prin calcule teoretice secțiunile eficace de interes în domeniile energetice unde nu există date din experiență. Cel puțin aceasta era situația în acei ani. Când am ieşit la pensie, situația era aceeaşi. În schimb, modelele evoluaseră foarte mult.

Am studiat şi am utilizat şi eu în lucrare câteva modele care erau pe atunci la modă în lumea științifică: modelul optic, aproximația Born cu unde distorsionate, modelul optic generalizat şi modelul statistic. Să nu credeți cumva că le-am ținut minte, le-am regăsit acum în lucrare. Tot ceea ce v-am spus până acum reprezintă o explicație foarte simplistă, vă dați seama că fenomenele dintr-un reactor sunt în realitate mult mai complexe şi interdependente. Se produc dezintegrări, apar neutroni, protoni şi alte particule încărcate electric şi tot felul de radiații: alfa, beta şi gama emergente. Toate, la rândul lor, pot produce alte reacții, e ca un fel de efect-avalanşă, intervin o mulțime de noi mărimi fizice, dar, în mare, cam asta e situația. Dar, nu vă speriați, situația, adică reactorul, este sub control!

În laboratorul Ciclotron de la IFA intrasem pentru prima dată într-o zi călduroasă de sfârşit de mai-început de iunie şi țin minte că drumul până la Măgurele, într-un autobuz hodorogit, trecea printre nişte lanuri de grâu cu superbi maci roşii pe margini. Din grupul unde lucram îmi amintesc de tinerii cercetători pe atunci: Crina Simionescu, Tică Nu-mai-ştiu-cum, Gheorghe Vlăducă – care îmi era şi asistent şi, evident, D-l profesor Berinde – şeful laboratorului.

Calculele de acest gen se făceau cu ajutorul unui cod de calcul conceput în cadrul laboratorului în limbajul de programare Fortran IV, un limbaj păsăresc pentru mine la acea vreme, mai ceva decât chineza sau japoneza. În facultate făcusem un curs de programare în ALGOL, care nu avea absolut nimic în comun cu Fortranul, şi nu mi-a folosit niciodată la nimic în activitatea mea profesională ulterioară. În schimb, în Fortran am reuşit să mă descurc cu uşurinţă şi să elaborez eu însumi coduri de calcul – dar asta mult, mult mai târziu.

Am lucrat din greu să descifrez codul şi să deduc algoritmul – bineînţeles, asistată şi ajutată de toţi, şi în sfârşit a sosit ziua în care trebuia să-l rulez pe calculator, iar pentru asta era necesar să stabilesc datele iniţiale (de input) specifice nucleului de Sulf-32, pentru care trebuia să fac aplicaţia practică, dar şi pentru alte două nucleee implicate. Schemele de nivele ale nucleelor erau, pe atunci, incomplete, multe nivele energetice nu aveau atribuiţi spinii, dar codului de calcul trebuia să-i dai clar energia, spinul şi paritatea fiecărui nivel. Şi erau destule nivele de completat. Ce era de făcut?

Şi atunci îl văd pe D-l profesor făcându-i un semn lui Tică, acesta dispare pentru câteva minute şi revine cu o căciulă în care erau nişte bileţele. Iar D-l Profesor îmi spune să extrag un bileţel şi să-l citesc: 2+ am citit eu, contrariată! „Acesta este spinul şi paritatea primului nivel incomplet.“ a zis D-l Berinde. Am rămas, aşa cum v-am spus la început, mută de uimire. Apoi m-am dezmeticit şi am îndrăznit să întreb cu o voce firavă: Cum, în secolul XX, aceasta este o metodă ştiinţifică? minunându-mă cu glas tare. Toţi au început să râdă, iar Domnul profesor mi-a răspuns cu o mină foarte serioasă: „Domnişoară, în acest caz, în toată lumea se lucrează statistic. Iar statistica este o ramură a matematicii, o ştiinţă foarte exactă şi riguroasă. Şi fizica se bazează foarte mult pe matematică.“

Am continuat cu extragerile din căciulă până am completat toate lipsurile şi mie tot nu-mi venea să cred că totul e real, mă aşteptam din moment în moment să-mi spună cineva că e doar o glumă. Dar nu a fost. Şi, n-o să vă vină să credeţi, dar metoda chiar a funcţionat, rezultatele calculelor au fost neaşteptat de bune comparativ cu datele experimentale. Iar în lucrare am specificat că *„spinii şi paritățile nivelelor necunoscute au fost atribuite pe baza legii de distribuție statistică“*.

Aş vrea să vă dau un citat dintr-o foaie îngălbenită de vreme, purtând data de 31 mai 1970 – aţi ghicit, e vorba de referatul întocmit de D-l profesor asupra lucrării mele de diplomă: „Tov.(!) Şilaev Silvia a muncit cu perseverenţă timp de doi ani pentru efectuarea acestei lucrări, acumulând un frumos bagaj de cunoştinţe de specialitate. Singura observaţie ce s-ar putea aduce lucrării ar fi aceea că unele formulări întâlnite în literatura de specialitate străină nu au fost întotdeauna transpuse suficient de corect în româneşte.“

Aveam să lucrez *in extenso*, mai târziu, peste mulţi ani, cu modele statistice de calcul de tip Monte-Carlo, cu noţiuni precum abaterea pătratică medie, eroare standard, varianţă etc. Dar atunci, extragerea din căciulă, pardon, legea de distribuţie statistică, mi s-a părut o metodă empirică, ca să nu zic de-a dreptul fantezistă! Însă lecţia pe care am primit-o atunci m-a influenţat, decisiv aş zice,

pentru că m-a determinat mai târziu să am curajul să-mi dau frâu liber imaginației, şi să-mi doresc să creez şi eu un model teoretic, lucru pe care l-am şi realizat în cadrul tezei de doctorat. Aşa că aş vrea în final să transmit la rândul meu această lecție tinerilor care pornesc în viață pe drumul minunat al cunoaşterii fizicii: amintiți-vă cuvintele lui G. B. Shaw şi îndrăzniți! Şi încă ceva, Woody Allen zicea, foarte inspirat: „Nu aştepta până vine momentul potrivit pentru a realiza ce ți-ai propus, pentru că sigur sunt alții care nu aşteaptă şi ți-o iau înainte!“

noiembrie, 2011

Cinci prieteni de nădejde

Motto: *Un bun şi sigur prieten e conştiința ta: n-o ucide, ci las-o să moară odată cu tine.*

(Nicolae Iorga)

Azi dimineață, am rămas consternată citind într-o carte că Tengo, un personaj, avea prima amintire de la vârsta de un an şi jumătate! Cine a citit cartea *1Q84* a lui Haruki Murakami ştie şi despre ce amintire este vorba: una cu totul şi cu totul insolită, aş zice. Dar nu despre amintirea în sine este vorba, ci despre ceea ce m-a uimit pe mine peste măsură, adică vârsta mai mult decât fragedă la care a înregistrat pe „retina conştiinței“ – cum zice autorul – aceste zece secunde din filmul vieții lui. Am încercat şi eu atunci să încadrez în timp prima amintire pe care o am, şi este clar că aveam patru ani ± două-trei luni când am mers la prietenul meu de joacă Patrik (fiul scriitorului Cezar Petrescu, vecinul nostru de palier, în scurta perioadă cât am locuit în Bucureşti) şi am văzut câteva diapozitive proiectate pe perete, cu o poveste. Şi tot cam atunci am văzut şi prima piesă de teatru pentru copii. Nu mai reține decât că Harap-Alb a apărut pe scenă pe un cal alb adevărat, care a nechezat şi s-a ridicat în două picioare – ceea ce pe mulți copii i-a speriat groaznic, inclusiv pe mine. I-am spus imediat mamei că vreau să plecăm, instantaneu având şi o problemă urgentă de rezolvat – cred că v-ați dat seama despre ce era vorba.

Am făcut această mică introducere, pentru a vă spune că amintirile mele din perioada facultății sunt destul de estompate, îmi aduc aminte, acțiuni dar nu dialoguri, cu ce eram îmbrăcate la diferite momente de timp, eu sau colegele mele, forme şi culori, chipuri de colegi şi profesori, dar nu nume, întâmplări dar nu discuții. În toamna trecută, prietena mea Gina (care e aceeaşi persoană cu fosta colegă de grupă, Gica), m-a întrebat la un moment dat: „Cum îl chema pe profesorul cu care am făcut Calculul numeric?“ Era un tip care şchiopăta puțin. Iar eu i-am răspuns, foarte sigură pe mine: nu ştiu, că eu n-am făcut cu el. Ea: „Cum n-ai făcut cu el, că doar eram în aceeaşi grupă?“

Având în minte îndemnul Rodicăi Gavrilă Ionescu de a le da unele sfaturi tinerilor care doresc să păşească pe drumul cunoaşterii fizicii, scopul acestei scrieri

este să vă vorbesc, pe scurt, despre cei cinci prieteni de nădejde pe care i-am avut în viață: cartea (cărțile de fapt), muzica, matematica, programarea – lucrul cu coduri de calcul pe calculator şi limbile străine. Dar nu vreau să credeți că scriu eu acum din nou învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie – sunt doar nişte experiențe de viață şi luați-le ca atare.

Despre cărți am mai spus câte ceva pe ici pe colo, am tot timpul o carte în geantă pe unde mă duc, şi asta mai ales de când făceam cozile interminabile la zahăr şi ulei în vremurile de restriște (anii ’80) sau la ouă, unde stăteam şi câte patru-cinci ore. La carne nu stăteam la coadă. Şi nu pentru că se găsea din belşug, ci pentru că nu se găsea deloc, decât la casele de comenzi, unde telefonul suna tot timpul ocupat. Pentru carne apelam la cunoştințe de la țară. Dar nu întotdeauna puteam citi. Mi-aduc aminte că odată, pe o ploaie ce curgea şiroaie, am stat afară la o coadă la brânză, fără umbrelă, timp de vreo oră şi ceva, ascultând îndemnurile repetate strigate de noii veniți: „Dați numai câte o bucată, să ajungă la toată lumea.“ Când mi-a venit şi mie rândul la mica ferestruică din zid, brânza s-a terminat. Am plecat spre casă plângând, udă leoarcă şi fără brânză.

Ascultându-l de curând pe Amos Oz vorbind despre modul cum scrie, despre relația scriitor-cititor, scriitor-societate etc, i-am reținut următoarele cuvinte, pline de umor: „Cartea este un prieten care nu te trădează niciodată; dacă într-o noapte de insomnie iei o carte din bibliotecă pe care nu ai deschis-o timp de douăzeci de ani, ea n-o să-ți reproşeze nimic, a aşteptat cuminte pe raft şi n-o să-ți zică niciodată: lasă-mă, sunt obosită!“ Aşa că, în loc să mă deprim ascultând poveştile despre boli şi bolnavi ale pacienților aflați la uşa doctorului de familie, eu îmi văd de cartea mea, făcând abstracție de ce se vorbeşte în jur, dar şi cu un ochi vigilent, să nu mi-o ia cineva înainte. Glumesc, bineînțeles.

Am tot timpul cel puțin cinci cărți pe noptieră, la care citesc aproape simultan, ca la nişte telenovele în serial, totul e să am grijă să nu încurc personajele – dar pe mine acest mod de a citi mă relaxează şi mă fereşte şi de plictiseală. Unele cărți le am aproape permanent aproape, cum ar fi teatrul sau schițele lui Caragiale, sau una din cărțile lui Ilf şi Petrov. Dar şi *București – Pe urmele Micului Paris* din care citesc din când în când despre tot felul de clădiri, palate, biserici, monumente şi apoi merg şi le văd *live*. Ce n-am făcut patruzeci de ani, de când sunt în Bucureşti, vreau să fac acum, când sunt la pensie: să cunosc oraşul.

Muzica este un dar divin, aşa spunea parcă Thomas Mann, şi simt că acesta e chiar adevărul-adevărat. Când mi-a fost mai greu, am dat fuga la Ateneu şi de fiecare dată m-am întors de acolo parcă uşurată sufleteşte, purificată şi cu bateriile reîncărcate (citeşte moralul refăcut). V-am spus deja că prima întâlnire cu muzica am avut-o la şase ani, când am început să iau lecții de pian, care au durat până când am împlinit unsprezece ani, când am dat şi unicul concert cu public. Apoi experiența aceasta a încetat brusc, când ai mei au fost nevoiți să-mi vândă pianul pentru a plăti nişte datorii. Dar am rămas cu plăcerea de a mă relaxa ascultând muzică, şi chiar când lucrez parcă am un randament şi mai mare dacă ascult muzică, decât dacă e linişte deplină. Mă bucur mult că nepoții mei, Irina şi Dănuț au o mare

plăcere să învețe să cânte la pian, şi chiar şi fiul meu s-a înscris de curând la un curs similar. Am sesizat însă că lui Dănuț parcă îi plac mai mult piesele de jazz interpretate la pian decât cele de muzică clasică. Şi în decembrie trecut, Moş Crăciun le-a adus în dar un pian adevărat. Mare bucurie! Şi pentru mine, căci am primit cadou pianul electronic vechi al lor, aşa că o să încerc acum, la vârsta a doua – observați că n-am zis a treia, ca să nu supăr pe nimeni, şi în primul rând să nu mă deprim pe mine, desigur – să-mi reamintesc notele în cheia Fa pentru mâna stângă, să învăț să citesc partiturile şi să cânt din nou.

Matematica mi-a plăcut din prima clipă. Mai mult decât fizica. Pentru fizică am făcut o pasiune abia în anul IV, când am descoperit fizica nucleară. Dar matematica mi-a plăcut pentru că problemele, exercițiile păreau ca nişte jocuri, ca şi cuvintele încrucişate de care eram pasionată, şi aveam mari satisfacții când reuşeam să găsesc rezolvările. Am scris şi eu la *Gazeta matematică*, eram şi la Cercul de matematică din liceu, am participat la olimpiade, dar nu am trecut niciodată de faza a doua din cauza emoțiilor care mă inhibau. Rezultate mai remarcabile am avut la olimpiadele de română. La cele de fizică nu am participat.

Dar prima dată când matematica a fost ca un colac de salvare pentru mine a fost la admiterea la Facultatea de Fizică. Mi se pare că a fost şi prima probă pe care am dat-o atunci, examenul scris la matematică. Îmi aduc aminte că am fost repartizată într-un amfiteatru de la Facultatea de Geologie, cu vedere spre bulevard. În sală mai era şi Şaru Dorian, pe care l-am remarcat atât după nume, cât şi după înfățişare – era un băiat tare drăguț. După ce ni s-au dat subiectele, am răsuflat uşurată, pentru că mi-am dat seama că le ştiam pe toate. După ce le-am rezolvat şi le-am trecut de pe ciorne pe curat, m-am uitat la ceas: trecuse aproape o oră. Mi-am zis că e totuşi prea devreme ca să ies din sală şi am hotărât să mai stau. Am început să mă uit pe geam la circulația de pe bulevard, care pe atunci nu era aşa de animată ca acum, lumea nu avea încă maşini personale. În acel moment m-a văzut o Doamnă profesoară, dintre cele care ne supravegheau, şi a venit la mine întrebându-mă de ce mă uit pe geam şi nu lucrez, nu ştiu rezolvarea? I-am răspuns că am terminat. Atunci, dați-mi lucrarea, mi-a spus ea, privindu-mă neîncrezătoare. Aşa că am fost nevoită să ies din sala de examen mult prea devreme, față de cele trei ore pe care le aveam la dispoziție, sub privirile compătimitoare ale *catindaților* dar şi ale părinților care aşteptau afară. Toți credeau că am abandonat. Dar pe mine, acea teză la matematică m-a salvat, pentru că, deşi la subiectele teoretice de fizică m-am descurcat excelent, problemele de fizică le-am cam zbârcit. Am intrat cu 8,40 sau 8,60, nu mai ştiu exact, dar ştiu că m-am uitat pe liste şi după Dorian: reuşise şi el.

Ulterior, în prima sesiune din anul I, tot matematica a fost cea care mi-a redat încrederea în mine. În decursul primului semestru de facultate m-am acomodat destul de greu cu modul complet diferit de predare a materiilor, față de cel din liceu, cu cantitatea enormă, mi s-a părut mie, de cunoştințe (dificile e puțin spus) de asimilat şi, deşi încercam să învăț cursurile pe măsură ce se predau, nu reuşeam să țin ritmul din cauza orarului deosebit de încărcat: cursuri, seminarii, laboratoare,

colocvii, ținute și în locuri diferite: la facultatea noastră, la Facultatea de Chimie de pe Splai (care în acest moment nu mai există, din păcate, s-a dărâmat la cutremurul din ’77), în B-dul Schitu Măgureanu sau la Institutul Pedagogic. Țin minte că ne întorceam seara târziu de la cursurile ținute la Pedagogie, pe Panduri. Și, colac peste pupăză, mă și îmbolnăvisem de stomac de la mâncarea de la cantina Grozăvești. Eram tare demoralizată.

Cursul de Calcul diferențial și integral era ținut de d-l prof. Stelian Turbatu, care pe atunci era foarte tânăr și arăta foarte bine, cred că avea vreo treizeci și ceva de ani. Tocmai se întorsese din Germania Federală după un stagiu mai lung de doctorat. După cum singur se recomandase, era meticulos, dar și foarte exigent, ca să nu-și dezmintă numele. Când preda, nu-și permitea nici un zâmbet. Băgase frica în noi. De unde să știm că, de fapt, era un om bun ca pâinea caldă? Zecele pe care l-am luat la examen mi-a redat încrederea în mine și a făcut să-mi crească forțele proprii. Și apoi l-am dublat în sesiunea din vară. Vă dați seama ce mult mi-au crescut forțele.

Ulterior, la IRNE, după 1977, am fost colegă câțiva ani cu soția domnului profesor, doamna Marilena Turbatu, absolventă de engleză, deosebit de distinsă, care, pe lângă că era frumoasă ca o păpușă, era și veselă și plină de haz. Am fost bune prietene. De la ea am aflat că domn’ profesor (cum îi zice și acum când vorbește cu mine) era din aceeași comună cu soțul meu, și culmea, se și cunoșteau.

Despre programare știam încă din facultate, de la cursul de programare în ALGOL (cred că cei tineri nici măcar nu au auzit de acest limbaj). Dar, după cum bine știți, în domeniul acesta, al calculatoarelor (numit acum pompos, IT!), lucrurile progresează fantastic de repede, atât de repede încât, nu reușeam bine să-mi însușesc noutățile – ultimul răcnet, că și apăreau altele noi. Deja când am început să lucrez efectiv la Institutul de Fizică Atomică, limbajul ALGOL era depășit (sau *obsolete* în engleză). Așa că a trebuit să învăț limbajul Fortan IV care era la modă pe atunci - de fapt toate codurile de calcul străine pe care le utilizam în laborator erau scrise în acest limbaj. Am făcut cursuri speciale, în paralel cu engleza, fără de care nu puteai înțelege instrucțiunile de programare. Am lucrat inițial pe calculatorul ICL din Drumul Taberei, apoi pe IBM-ul de la IFIN (când deja se împărțise IFA în cele 7 institute), pe Cyberul de la IRNE-Pitești prin intermediul unui terminal la Măgurele (dar și direct de la consolă, când mergeam în delegații pe acolo) și, mult mai târziu (cred că spre sfârșitul anilor ’90), pe PC-urile care sunt și azi. Cred că de perforarea cartelelor și de căratul grelelor cutii încărcate cu acestea am scăpat pe la începutul anilor ’90, când puteai scrie datele de input și codul de calcul în fișiere apelabile cu câteva comenzi, de pe câteva cartele. Tot prin anii ’77-’82 am lucrat și pe un calculator Hewlett-Packard, cu un limbaj specific de programare. Am trecut mai târziu și la Basic Fortran și limbajul C, la lucrul cu biblioteci de date și baze de date, absolut speciale. Ceea ce vreau să subliniez este că am ținut pasul întotdeauna cu noutățile din domeniu (și aici mă refer strict la posibilitățile de calcul, de elaborare și de utilizare a codurilor de calcul, căci noutățile din fizică se

subînțeleg). Acest lucru a fost ca o a doua specializare pentru mine, m-a făcut de multe ori stăpână pe situație şi mi-a folosit enorm.

Fac o mică paranteză, ca să vă spun că nepoții mei, Irinuca şi Dănuț (la 4,5 respectiv 6,5 ani), ştiu deja să umble la calculator, îşi caută jocuri pentru copii sau desene pe care le imprimă ca să le coloreze ulterior, ştiu să-şi pună CD-uri sau DVD-uri pentru a vedea câte o poveste, au aparate foto cu camere de luat vederi, au jocuri (WII) pe care le joacă pe televizor, ce mai, sunt într-adevăr generația *high-tech*! Dar, după părerea mea, cred că sunt şi mai solicitați psihic din cauza asta. O fi bine, o fi rău, nu-mi dau seama. Ştiu însă că noi, acasă, am avut primul televizor în 1965, anul când am devenit studentă. Iar primul calculator (PC) l-am avut în 2003, când, plecând fiul meu în Franța, mi l-a lăsat pe al lui.

Limbile străine – şi în special engleza, care mi-a fost cu adevărat un prieten de nădejde – nu trebuie să lipsească din bagajul nici unui tânăr, absolvent de facultate sau nu, mai ales în zilele noastre, când globalizarea e cuvântul de ordine. De altfel, şi revistele de specialitate şi cărțile de fizică sunt în special în engleză. Iar cursurile, conferințele, simpozioanele, workshop-urile, chiar la nivel european, se țin tot în limba engleză. Ştiu şi de la fiul meu, care lucrează la IRSN în Franța, când ține cursuri pe probleme de securitate nucleară pentru tinerii cercetători din UE, sau are întâlniri la nivel european, că limba oficială este engleza. El a învățat din clasa a V-a până la facultate engleză, dar şi acum mai face câte o oră pe săptămână conversație la telefon (contra cost, evident, dar orele sunt plătite de către institut) cu câte o persoană înscrisă în acest program, din diferite colțuri ale lumii – a avut o dată şi o interlocutoare din Australia. Dar, oricum a ajuns să fie considerat cel mai bun din secția lui în această privință.

Limba engleză a trebuit s-o învăț, vrând-nevrând, încă din anul IV, când am început să lucrez la lucrarea de diplomă, dar şi ulterior la IFA şi apoi la IRNE, având toată documentația în engleză. Foarte rar în franceză. Iar discuțiile cu experții canadieni cu care conlucram la proiectul centralei nucleare de la Cernavodă se purtau în engleză şi uneori în franceză.

De limba rusă m-am folosit când a trebuit să comunic cu nişte prieteni cehi cu care ne întâlneam vara, la mare, prin anii ’80, când mergeam cu cortul la 2 Mai. Atunci am încercat să învăț cehește de una singură, mi-am luat manuale şi exersam cu ei. Mi-aduc aminte că prima dată au rămas foarte uimiți, când, strigându-mă la masă, le-am răspuns în cehește: *uj du* (vin imediat); sau când, jucând canasta pe perechi, eu am înțeles ce vorbeau între ei, şi am zis râzând: *mam iolik take* (am şi eu jokerul). Se bucurau când reuşeam să mă fac înțeleasă. Nu mi-a fost greu, pentru că în fond e tot o limbă slavă derivată din rusă, dar care se scrie cu litere latine.

Şi pentru că în grupul nostru de prieteni erau şi nişte nemți din RDG, am încercat să învăț şi câte ceva în germană. Spun, am încercat, nu spun că am şi reuşit. Mi s-a părut o limbă tare grea, deşi multe cuvinte sunt asemănătoare cu cele englezeşti. Acum mi-am reamintit o anecdotă primită de curând pe internet, care m-a amuzat foarte mult, şi nu rezist să nu v-o spun şi vouă: Profesorii spun la începutul fiecărui ciclu de studii că germana este o limbă simplă şi că cine ştie

latina (!) şi declinările, o învaţă fără mari dificultăţi, fiind vorba doar de logică elementară. Se trece apoi la un exemplu practic din manual – manual unde, în general, se descriu obiceiurile hotentoţilor (în germană Hottentotten-observaţi cât e de simplu!!). Într-o mică poveste, se spune cum un cangur (Beutelratten) este prins şi închis într-o cuşcă (Kotter) acoperită cu o pânză (Lattengitter), şi această cuşcă acoperită cu pânză în care se află un cangur se numeşte Lattengitterkotterbeutelratten. Într-o zi, poliţiştii au arestat un asasin (Attentäter) care a omorât o mamă (Mutter) hotentotă, având un fiu cam prostuţ şi bâlbâit (Stottertrottel). Aşa că, în germană pentru acest asasin se spune Hottentottenstottertrottelmutterattentäter. Poliţia l-a închis în cuşca cu cangurul de mai înainte, adică asasinul se numeşte acum: Hottentottenstottertrottelmutterlattengitterkotterbeutelrattenattentäter. După cum vedeţi, e chestie de logică şi de bunăvoinţă, în rest e o limbă foarte simplă!

Pe la începutul anilor ’70 am început să învăţ italiana, tot după un manual fără profesor, şi asta pentru că eram propusă să merg la o bursă la Institutul de Cercetări Nucleare de la Cassacia, lângă Roma. Am rămas numai cu propunerea, pentru că în Italia nu am mai ajuns atunci. Iar până la Revoluţie citeam, când prindeam, câte un *Paris Match*, un catalog de modă *Neckermann* – sau o revistă în româneşte din Israel, care se numea *Revista mea* şi aşa aflam şi noi ce se mai întâmpla prin lume.

Aceştia au fost cei cinci prieteni de nădejde ai mei care nu m-au trădat niciodată. Închei cu una din legile lui Murphy: Dacă poţi distinge sfaturile bune de cele rele, atunci înseamnă că nu mai ai nevoie de sfaturi.

martie, 2012

Impromptu, sau o romîncă prin Europa

Între anii 2001 şi 2003 inclusiv, institutul nostru a participat la un proiect european pe probleme de energetică nucleară, proiect în care România era implicată alături de alte unsprezece ţări, şi am avut astfel ocazia să-i cunosc pe englezi, pe italieni, pe cehi, şi pe nemţi la ei acasă. Şi pe belgieni, evident, pentru că proiectul era coordonat de Comunitatea Europeană de la Bruxelles. Toţi erau interesaţi de filiera canadiană a reactorilor din ţara noastră de tip CANDU, cu uraniu natural şi apă grea, complet diferită de cea a reactorilor din Europa şi SUA. Pe francezi i-am cunoscut tot în 2003, mergând la fiul meu, la Paris.

Zona crepusculară

Pe ruşi îi vizitasem doi ani la rând, în 1975 şi 1976, când am fost în delegaţie la Institutul Unificat de Cercetări Nucleare de la Dubna, la vreo sută de kilometri în nordul Moscovei. Cuvântul „unificat“ din denumire se referă la faptul că toate ţările socialiste puteau trimite cercetători care să lucreze experimental pe instalaţii moderne şi costisitoare, contra unei cotizaţii anuale, конечно! De fiecare dată am

fost în iunie, în perioada *nopților albe*. Soarele apunea pe la ora unsprezece și jumătate seara, dincolo de Volga, nu se înnopta, ci rămânea o lumină crepusculară. După aproape o oră, puteam admira răsăritul, având senzația că soarele apare din același loc la orizont din care a apus mai devreme. Institutul era uriaș, de la un laborator la altul trebuia să parcurgem distanțe foarte mari, cei mai mulți mergeau cu bicicletele. În primul an, trebuia să punem la punct, într-un timp record de două săptămâni, un program de calcul de reactori foarte complex, de proveniență americană, pe care noi nu-l aveam, iar la ei nu funcționa. *У нас есть Юпитор программу,* – Jupitor se numea programul – *но он не работает!* – ziceau partenerii noștri. La sfârșit, după un tur de forță, cu program prelungit uneori până la ora unu din noapte, și cu o mână prețioasă de ajutor din partea lui Florin Cotorobai, pe atunci asistent la facultatea noastră, am reușit să le spunem la sfârșit: *теперь Юпитор работает!* Și ei și noi am fost foarte mulțumiți.

În acea perioadă d-l prof. Aurel Săndulescu era director adjunct al institutului din partea României. Locuia, împreună cu soția, într-o zonă deosebit de liniștită, la liziera unei păduri de mesteceni, într-o vilă superbă, cu o terasă ce dădea spre pădure. Am fost impresionată când, în după-amiaza ultimei zile de sâmbătă, înainte de întoarcerea acasă, m-a invitat și pe mine la un ceai rusesc, chiar dacă eram în delegație de scurtă durată, alături de alți cercetători români. Și țin minte că m-a felicitat pentru reușită.

Moscova mi s-a părut un oraș pentru uriași, cu bulevarde exagerat de largi, cu Universitatea Lomonosov, pe lângă care sosia ei, Casa Scânteii din București, este mic copil. Și toate celelalte care te copleșesc prin imensitate: Palatul Kremlinului, Piața Roșie, Biserica Vasile Bleajenîi, turnul de televiziune și altele. Ca și metroul, unde stațiile sunt unicate, adevărate opere de artă. Dar tot atunci am văzut și magazinele alimentare cu rafturile complet goale, și cu oameni care stăteau la cozi, tot uriașe, la parizer sau la brânză. A fost ca un semnal de alarmă: oare și pe noi ne păștea aceeași soartă? În schimb se găseau peste tot bomboane de ciocolată delicioase – am luat și eu, doar un kil!

Intermezzo

După mine, cel mai frustrant aspect al vieții în deceniul ’80-’90, pe care l-am simțit din plin în România ca pe o umilință perpetuă (credeam atunci), fără măcar să avem nici cea mai firavă persepectivă de redresare, a fost imposibilitatea de a ieși în afara granițelor țării – exceptând țările socialiste, desigur. Cu celelalte lipsuri ne descurcam – românul e inventiv și găsește soluții aproape la orice. Învățasem să ne preparăm în casă aproape totul, începând de la pâine, conserve de tot felul, cârnați, salam și terminând cu ciocolată, trufe, lichior, țuică, vin. Mai greu era să-ți procuri materiile prime, dar odată ce le aveai, puteai să te consideri un om fericit. Nevoia de cultură ne-o satisfăceam citind, mergând la filme, teatre și concerte – chiar dacă și noi, spectatorii, dar și actorii, aveam paltoanele pe noi, iar instrumentiștii purtau mănuși fără degete. În piese, de cele mai multe ori, se strecurau adevărate „șopârlițe“, mult gustate de public. Mi-aduc aminte că la replica lui Caligula,

interpretat magistral de Ovidiu Iuliu Moldovan: „De azi începe foametea!“ – m-a trecut un fior. Şi totuşi s-a aplaudat în neştire. Dar prietenii ne erau aproape, mult mai aproape decât acum – constat cu amărăciune. Acum am 105 (!) canale de televiziune, am DVR şi pot înregistra orice doresc – timp nu prea am să şi vizionez ce am înregistrat, dar asta-i altă poveste.

Bruxelles, j'arrive!

Aşa că, vă daţi seama ce stare am avut când am luat avionul spre Bruxelles! N-am luat o pietricică în gură, cum ar fi trebuit, de frică să nu o înghit din cauza emoţiilor! A fost primul oraş din Occident pe care l-am văzut şi bineînţeles că mi-a rămas la suflet. După cum bine ştiţi, Bruxelles este una din cele trei capitale ale Uniunii Europene, alături de Luxemburg şi de Strasbourg. Dar tot aici se află şi sediile NATO, al Uniunii Europei Occidentale şi al Eurocontrol. Fiind o capitală multinaţională, aici se află cei mai mulţi ambasadori şi jurnalişti faţă de restul capitalelor lumii. Şi tot aici s-a ţinut în 1927 conferinţa Solvay, prima conferinţă de fizică din lume. Populaţia vorbeşte franceza şi flamanda. Workshop-ul s-a desfăşurat în impresionanta clădire a Comunităţii Europene, unde, cu mândrie, am dat şi peste o tânără româncă ce făcea parte din *staff*. Am dat o scurtă raită prin centrul istoric, am admirat Palatul Regal, am vizitat *Catedrala Saints Michel et Gudula* (Gudula e o sfântă, protectoarea oraşului – să nu faceţi greşeala să credeţi că e sfânt). Am făcut o poză cu celebra statuie *Menneken-Pis*, simbolul oraşului şi am admirat *La Maison du Pigeon* din Grand Place, unde a locuit Victor Hugo în exil. Am plecat cu regretul că nu am ajuns să văd şi *Atomium*, monumentul atomului de fier mărit de 150 miliarde de ori, construit în 1958 – un alt simbol al oraşului Bruxelles.

Good morning, Lady! How are you today?

Impresia mea despre englezi este una dintre cele mai bune. M-au impresionat, când am fost şi eu vreo câteva zile prin Londra, cu amabilitatea şi solicitudinea lor – nici vorbă să fie flegmatici, cum le merge vestea. În metroul care ne-a dus de la aeroportul Heathrow la Londra, am văzut mulţi indieni şi pachistanezi, păreau tineri oameni de afaceri, în costume elegante, cu genţi-diplomat, dar cu... turbane viu colorate, care contrastau puternic cu tenul şi, după părerea mea, imense. În fiecare dimineaţă la breakfast un tânăr mă întâmpina cu un zâmbet larg, şi cu aceeaşi formulă rostită tărăgănat şi aproape cântat: *Good morning, Lady! How are you today?* Iar Londra e unul dintre oraşele în care mi-ar plăcea să locuiesc. Dar mai am câteva pe listă. Deşi l-am vizitat într-o duminică pe o ploaie aproape torenţială – cu ocazia aceasta m-am convins că ploaia şi ceaţa nu sunt degeaba proverbiale la Londra – mi-a plăcut foarte mult oraşul. Am făcut turul oraşului cu celebrul *double decker* – autocarul cu etaj – din care puteai coborî la obiectivele de vizitat, şi apoi puteai lua, cu acelaşi bilet, următorul autobuz.

Atunci am aflat pentru prima dată despre cartierul *Belgravia*, unde îşi au reşedinţele cei mai bogaţi oameni, şi unde o vilă se vinde cu un preţ de ordinul a

zeci de milioane de euro, cartier pe care l-am şi văzut prin geamul autocarului. Vilele arată ca adevărate mici palate, cu stiluri arhitectonice diferite, unele uimitoare, făcute de-a lungul timpului de către foştii colonialişti, când se întorceau definitiv din India. În afară de obiectivele arhicunoscute de toată lumea, la Londra m-au uimit: zgârie-norul sub forma unui con de brad imens, cu dungi verzi spiralate, corabia cu pânze a lui Francis Drake, expusă într-o mică piaţetă de pe malul Tamisei, ca şi submarinul-muzeu, relicvă din al Doilea Război Mondial şi ancorat aproape de Tower Bridge. Ca şi *London eye* sau marea roată a Mileniului, inaugurată cu prilejul trecerii în anul 2000, care e uriaşă: are vreo 35 de nacele (cabine închise) în fiecare putând încăpea 25 de persoane. Gazda noastră, care lucra în cadrul forului tutelar de reglementare a activităţilor nucleare din toată ţara, avea o figură tipică de englez, un bărbat căruia nu-i puteai ghici vârsta, slab, nici frumos, nici urât, mare iubitor al muntelui, dar şi cu un umor subtil, tipic englezesc. Ascultându-l, mi-am adus aminte instantaneu de Jerome K. Jerome şi de povestea lui cu bucata de brânză atât de mirositoare, încât, odată îngropată, zona a devenit o staţiune balneo-climaterică renumită pentru aerul deosebit de tare. Da, englezii sunt nişte oameni foarte simpatici!

Bongiorno Italia!

În schimb, prima impresie pe care mi-am făcut-o despre verii noştri italieni nu a fost prea favorabilă, şi asta pentru că mi-au confiscat în aeroport (trebuia să iau o cursă internă) o forfecuţă pe care o ţineam în geantă. *La legge è per tutti, Signora*, sau unde-i lege, nu-i tocmeală! Italia, deşi este ţara care l-a dat lumii pe Enrico Fermi, cel care a construit primul reactor experimental, nu are centrale nucleare. Opinia publică a spus un NU răspicat, deşi în ultimul timp se pare că italienii şi-au mai schimbat părerea. În schimb, sunt destule institute de cercetare în domeniul nuclear, cum este şi Institutul Naţional de Fizică Nucleară din Bologna. Aici am constatat că timpul parcă stătuse în loc şi programul de lucru se desfăşura lent, în tihnă – cu adevărat dolce far niente! Am vizitat puţin oraşul – vechiul oraş etrusc Felsina – cu aspectul său medieval, cu Piazza Maggiore, cele două turnuri emblematice, turnul crenelat şi turnul încoronat, basilica San Petronio, palatul Accurssio, Porta Castiglione. Se pare că aici s-a înfiinţat şi prima universitate din Europa.

Cina de gală, din ultima seară dinaintea întoarcerii la Bucureşti, a avut loc într-un *piccolo ristorante*, având aproape toţi pereţii căptuşiţi cu corpuri de bibliotecă până în tavan sau cu hărţi vechi. Am mâncat atunci nu mai puţin de şapte (!) feluri de paste (*ravioli, tortellini, lasagna* şi alte minuni), în nişte boluri nu prea micuţe. Apoi, nu am mai putut decât să privesc lung, admirativ şi cu regret, la platoul imens care mi s-a pus în faţă, cu friptură, hribi şi alte ciuperci de pădure, legume – toate la grătar. Arăta foarte bine şi mirosea îmbietor. Degeaba! M-am gândit imediat cum mâncau romanii culcaţi pe banchete şi de ce aveau întotdeauna la îndemână o pană! Parcă văd imaginile din filmul omonim al lui Fellini, *Satyricon*, făcut după cartea lui Petronius. La sfârşit am băut *limoncello*, renumitul

lichior de lămâie şi m-am delectat cu *gelato* (înghețată) lichidă. Un adevărat festin! Şi atunci mi-am schimbat acea primă impresie despre italieni. *Arrivederci, Italia!*

Ahoj Prâha!

La Institutul de Fizică Atomică de la Řej, în apropiere de Praga, am ajuns la aproape două luni după marea inundație din august 2002, când Vltava (Moldau în germană) se umflase şi îşi cam făcuse de cap. Apa pătrunsese în laboratoarele de la subsol, dar din fericire nu ajunsese în sala reactorului şi nici la depozitul de deşeuri radioactive amplasat sus pe deal. Reactorul lor de cercetare este similar cu al nostru, de la Măgurele, tot de proveniență sovietică, dar, spre deosebire de noi, cehii l-au modernizat de-a lungul timpului, şi cred că mai funcționează şi în ziua de azi. În orice caz, funcționa în acel an. Al nostru e oprit din 1997, dezafectarea lui e încă în curs de desfăşurare şi cred că mai durează vreo 20 de ani. La Praga mai fusesem în ’84, în unica excursie pe care am făcut-o cu Dacia prin ACR (Automobil Clubul Român), dar şi în ’95 la un simpozion pe probleme de securitate nucleară. Oraşul e superb, cu adevărat i se spune Praga de Aur, sau oraşul celor 1000 de turle şi clopotnițe. *Hrad-ul* – castelul medieval al împăraților Habsburgi ai Sfântului Imperiu Roman şi ai regilor Boemiei din Imperiul Austro-Ungar – domină oraşul de pe dealul din stânga Vltavei, în dreptul podului *Karoly most*. Tot acolo se afla *zlata ulicka* (cu buticuri de bijuterii şi cadouri) şi catedrala Sf. Vitus. Dar cu tot necazul lor, cehii ne-au primit cu multă căldură. Au un respect şi o recunoştință cu totul speciale față de noi, doar românii sunt cei care i-au eliberat în al Doilea Război. În munții Tatra întâlneşti la tot pasul câte un tanc vechi, expus ca aducere aminte. Iar *zmrzlina* (înghețata), *oplatki* (napolitanele) şi *pivo* (berea) mi-au plăcut în mod deosebit!

Stuttgart şi Atena de pe Isar

În septembrie 2001, am fost la Universitatea din Stuttgart, la un curs ținut de nişte americani, legat de un program de calcul deosebit de sofisticat. Pe 11 septembrie eram la curs, când ne-a anunțat lectora, care primise un telefon, de tragedia care se întâmpla în America! Nu-mi venea să cred. Am crezut inițial că nu am tradus corect în româneşte. Apoi, seara am urmărit imaginile la televizor, care mi-au confirmat că înțelesesem bine, dar în acelaşi timp m-au şi îngrozit.

De la Stuttgart am mers cu trenul până la institutul TüV din München. Vizitând oraşul, am avut surpriza să descopăr *Glypthotek-ul* ionic, *Propyläen-ul* doric şi Muzeul corintic de artă clasică, construite de regele Ludwig I în anii 1800, în „Atena de pe Isar“. Mi s-au părut ca nişte flori rare prin marea de clădiri cu arhitectură gotică. Oamenii erau veseli şi binevoitori, doar era *Oktoberfest* – deşi era în septembrie! În aer liber, în *Biergarten*, se servea bere la halbe de un litru, aproape toată lumea mânca în special nişte cârnați fierți, specific bavarezi, albicioşi la culoare, *weißwürste*, serviți cu nişte covrigi alături, în loc de pâine. În acelaşi timp o orchestră, şi uneori chiar şi mesenii, creau o atmosferă unică, interpretând cântece tradiționale bavareze. După trei săptămâni de mers zilnic la masă cu şeful

secției din institut, unde îmi făceam stagiul de lucru, şi relațiile deveniseră mai apropiate, am îndrăznit să-l întreb despre Hitler (mai ales că Münchenul fusese *fieful* lui) şi grozăviile întâmplate, totuşi, înainte de a ne naşte, şi el şi eu. A plecat ochii şi mi-a spus *sotto voce*, că de când se ştie a trăit şi trăieşte în continuare cu un sentiment puternic de vinovăție. Am schimbat vorba, dar mi-a părut tare rău că am deschis discuția.

Impresii pariziene

Când am mers prima oară la Paris, am coborât din RER (trenul care leagă Parisul de *banlieue-urile* din jur, care circulă subteran când intră în oraş) chiar în fața catedralei *Notre Dame*, în *l'Île de la Cité*. Din fotografii nu poți să-ți dai seama că aceasta este, în realitate, de-a dreptul monumentală; construcția sa, începută prin anii 1100, s-a considerat terminată abia peste vreo două sute de ani. Am mers puțin prin Cartierul Latin, care e foarte aproape, pe lângă micuțul teatru unde pe afiş era o piesă de Eugéne Ionesco, şi apoi pe cheiul Senei până la Podul Alexandre III – construit special în cinstea țarului Rusiei, şi inaugurat în prezența fiului său, Nicolae II. De aici şi până la Domul Invalizilor nu mai era decât un pas. Eram tare nerăbdătoare să văd sarcofagul din porfir roşu al lui Napoleon. Impunător într-adevăr, dar... Şi când te gândeşti că acum 200 de ani tremura toată Europa în fața lui! Sic transit gloria mundi!

Cu Gina şi Lulu, experimentând efectul de piramidă – Paris, noiembrie 2010.

Deşi prima mea impresie la Paris a fost de *déjà vu*, am avut totuşi şi multe surprize: una din ele a fost faptul că în curtea Muzeului Louvre, arhitectul american de origine chineză, Pei, a proiectat nu doar o piramidă de sticlă, ci trei: una mai mare, centrală, prin care se intră coborând sub nivelul solului în sala de primire, şi alte două mai mici, laterale separate cu mici bazine cu apă triunghiulare.

Vara, mulți turişti (citeşte japonezi) sau pe marginea lor şi îşi afundă picioarele în apa răcoritoare. Surprinzător mi-a apărut în cale şi micuțul Arc de Triumf Carrousel construit în cinstea victoriilor lui Napoleon din 1805, ca şi obeliscul egiptean originar din templul de la Luxor, oferit în dar Franței, ce se înalță în *Place de la Concorde*. Este şi locul unde a fost ghilotinată regina Maria Antoaneta. O surpriză pentru mine a fost şi *La Madeleine*, construită

de către Napoleon, inițial cu destinația de templu grec clasic în onoarea Marii Armate, dar transformată ulterior în biserică, dedicată Mariei Magdalena. Dar cea mai mare surpriză a fost *La Grande Arche* din cartierul Défense – cu zgârie-nori ultramoderni – ca şi gigantica bilă de oțel *Géode* – unde se află cel mai mare cinematograf din lume, din *Cité de la Sciences et de l'Industrie*. Ultimul a fost dat în folosință la o dată simbolică: 13 martie 1986, data ultimei treceri a cometei Halley.

Pe francezii mai în vârstă îi vezi prin părculețe jucând *pétanque*, un joc cu bile grele, probabil de oțel, cam de mărimea unei mingi de tenis, pe care le aruncă pe pământ, cât mai departe. Dar indiferent de vârstă şi de sex, toată lumea face jogging şi merge cu bicicleta. Ceea ce îmi place foarte mult la francezi este faptul că încearcă să nu facă uitată istoria Franței, în special cea de dată mai recentă. Copiii, tinerii, pot să vadă la tv multe filme (documentare, dar şi artistice) despre ocupația țării de către germani în cel de-al Doilea Război Mondial şi despre Rezistența Franceză. Cred că aşa se învață istoria!

Am să închei cu un îndemn: „Profitați de favorurile soartei când capriciile ei vă sunt prielnice. Temeți-vă ca ea să nu se schimbe: doar e femeie!“ (Cred că ați recunoscut şi cine e autorul: Napoleon).

martie, 2012

ANCA ŞTEFĂNESCU IORDĂNESCU

A fost odată...

...Început de poveste.

Până la 4-5 ani credem că eroii basmelor şi faptele lor fac parte din viaţa reală; după vreo câţiva ani începem să ne întrebăm dacă sunt „de-adevăratelea“, şi-apoi... creştem şi lăsăm poveştile în sacul cu jucării. Suntem „mari“, devenim „raţionali“ şi, evident, plictisitori.

Poveştile pe care le voi înşira eu aici sunt „de-adevăratelea“, chiar s-au întâmplat cu mai mult de patru decenii în urmă, în cei cinci ani de studenţie.

Amintirile sunt ca nişte mici filmuleţe, care se succed fără nicio logică impusă; o vorbă, o privire, o senzaţie dintr-o anumită „proiecţie“ se regăseşte în alta, care nu-i urmează neapărat cronologic celei anterioare, şi-aşa se pot retrăi la nesfârşit întâmplări din trecut.

Voi lăsa, aşadar, amintirile să-şi înceapă drumul...

Pentru noi, provincialii, studenţia nu a însemnat doar şcoala propriu-zisă; stăteam la cămin, care ne devenise o a doua casă, iar colegele cu care împărţeam locuinţa ne deveniseră o a doua familie. Spre finele anului I, se formaseră în această „mare familie“ grupuri-grupuri, care nu rupeau însă legătura de bază; grupurile erau ca petele mai dense dintr-un „roi“, care funcţiona bine ca un tot.

Un astfel de grup era şi cel format de Liliana (Ghinea), Migri (Coban), Bubu (Antal Maria-Magdalena) şi eu, la care ni se alătura, sporadic, Sanda (Sterie) – copil de Bucureşti – atrasă irezistibil de „viaţa de stup“.

Fiecare dintre noi ne-am trăit copilăria şi adolescenţa în universuri diferite, care ne-au marcat personalitatea. Un prim pas în stabilirea coeziunii grupului a fost cunoaşterea reciprocă; aşa că ne adunam, de regulă în camera în care stăteam eu cu Liliana, şi depănam amintiri de-acasă.

Se umplea camera de imagini, personaje, ba chiar şi de arome! Mi-amintesc că, odată, povesteam cum se cocea pâinea în cuptorul din curtea lui mamaie, care stătea peste drum de casa noastră, la Câmpina. Miercurea era „zi de pâine“; când veneam de la şcoală, încă de la colţul străzii se simţea mirosul de pâine caldă! Nu ştiu cum se făceau pâinile acelea, dar, păstrate doar în ştergare curate, nu se învecheau până miercurea următoare.

Pe măsură ce povesteam, o vedeam pe Migri cum înghite în sec, la final exclamând: „Ce bine miroase!“

În vara în care au venit la mine, la Câmpina, Liliana şi Sanda, le-am arătat şi curtea şi cuptorul, de-acum părăginit, aşteptând o „fată a moşului“, blândă şi harnică, să coboare din poveste, să-l cureţe şi să-i redea strălucirea de odinioară...

Bubu ne ilustra cu deosebit talent scene desprinse parcă fie dintr-un teatru al absurdului, fie dintr-o comedie bufă; în primul caz, personajele erau oameni fără fețe, fără nume, definiți doar de faptele lor, iar în cel de-al doilea caz, eroinele erau Bubu şi sora ei, care reuşeau să-şi pigmenteze zilele cu nuanțe de râs şi veselie.

Astfel, zi după zi, ne descopeream una pe cealaltă şi ne plăcea să fim împreună.

De departe cele mai plăcute şi mai festive zile erau cele în care deschideam pachetele de acasă. Asta se întâmpla când veneam din vacanțe sau când ne mai trimiteau părinții „provizii“ în timpul anului. Pentru mine era mai simplu: Câmpina era mai aproape şi tata, jurist fiind, venea destul de des în Bucureşti pentru procese la diferite instanțe. Migri şi Liliana îl cunoşteau şi-l întâmpinau cu îmbrățişări de fiecare dată când îl vedeau, nu doar pentru că tata era un om foarte cald, dar şi pentru că nu venea niciodată... cu mâna goală.

Pachetele cu bunătăți de toate felurile erau prilej de petrecere.

La o astfel de petrecere, Liliana a scos un borcan cu vişinată; la mare căutare erau vişinele din zeama rubinie, aşa că, pentru a simplifica pescuirea acestora, le-am scos pe o farfurie. Tot povestind, se făcuse noapte şi la un moment dat, ne-am dat seama că Migri ațipise. Se pare că în seara aceea, contrar obiceiului, Migri vorbise mai puțin, aşa că, probabil, mâncase mai multe vişine îmbibate bine cu zeama amăgitoare şi o luase somnul.

Am încercat eu şi Liliana s-o trezim, dar nu a fost posibil. Atunci am hotărât s-o luăm cumva pe sus şi s-o ducem în camera ei, care era cu două etaje mai jos. Asta însemna să traversăm culoarul până la scările din spatele clădirii, ca să evităm întâlniri nedorite. Zis şi făcut: o atârnăm pe Migri cu mâinile pe după umerii noştri, cu picioarele atârnând pe covor, începem operațiunea râzând pe înfundate şi ajungem la scară fără evenimente nedorite. Aici trebuia să ne coordonăm paşii pentru a nu „tensiona“ prețioasa încărcătură, aşa că începem să numărăm în şoaptă, coborând treptele: unu, doi... Totul părea să meargă bine, până când am început să auzim acompaniamentul făcut de picioarele lui Migri care se loveau uşor la trecerea de la o treaptă la alta: ...cinci - *buf*, şase - *buf*... Ca la un semn, ne-a apucat un râs cu lacrimi, aproape că am scăpat-o pe Migri pe scară, ne-am aşezat pe o treaptă, moment în care auzim: „Bună, ce mai faceți?“

Migri se trezise şi, văzându-ne râzând, a început şi ea să râdă, după care a adormit din nou.

Într-un târziu, am reuşit s-o ducem în patul ei.

Epuizate după tot efortul, ajungem la noi în cameră şi ne aşezăm să ne tragem sufletul. După câtva timp, Liliana mă întreabă cu candoare: „Anca, oare de ce n-am lăsat-o pe Migri să doarmă în patul tău, că noi puteam dormi amândouă în patul meu sau mă duceam eu şi dormeam la ea în cameră, ce zici?“

Momentul a declanşat o altă criză de râs, întreruptă, fără succes, de încercările mele de a da o explicație, evident, inutilă.

A doua zi, întrebată cum a dormit, Migri a răspuns senin: „Bine, dar de ce mă întrebi?“

(Cum Migri era destul de des pusă pe şotii, ne-am gândit chiar că ar fi putut interpreta un rol în toată această întâmplare, dar este puțin probabil...)

Nu pot fi uitate nici zilele dinaintea primirii „ajutoarelor“ de acasă, când trebuia să rezistăm cu ce se mai găsea de mâncare prin cameră. (Ne vindeam cartelele de masă, mai mult din comoditate, gospodărindu-ne singure.) Atunci Liliana scotea „artileria grea“: slana ardelenească. Mie nu-mi plăcea; celelalte fete mâncau însă, cu mare plăcere. Meniul clasic era: pâine cu slană şi muştar plus o cană mare cu ceai. Ca să nu rămân nemâncată, Liliana punea peste pâine feliuțe subțiri de slană, acoperite cu un strat gros de muştar şi mă pândea cu ochi de vultur până mâncam măcar o felie! Înghițeam apoi repede, ceaiul şi... era posibil.

Tot de la Liliana am mâncat prima dată carne de porc prăjită şi conservată în untură, o bunătate!

Nu ne păsa nici de calorii, nici de colesterol, nici de acizi graşi saturați sau nu, mâncam de toate, eram vesele şi nu ne durea nimic.

De fapt, găseam uşor modalități de amuzament.

Liliana adusese de acasă un pachet de cărți de joc, cu care jucam *şeptic* sau *poker*. (Liliana mă învățase *şeptic* iar eu o învățasem combinațiile de la jocul de *poker*.)

Dintr-una într-alta, am spus odată că ştiu câte ceva despre semnificația cărților folosite pentru ghicit şi atât le-a trebuit fetelor pentru a insera în programul de relaxare şi etalarea cărților pentru aflarea... „viitorului (?!)“.

Trebuie să fac o paranteză, pentru a povesti cum ajunsesem eu de bâjbâiam prin tainele ghicitului.

Peste drum de casa noastră, la Câmpina, lângă mamaie şi tanti Jeny – sora mamei – locuia o țigancă de toată isprava care-şi câştigase aprecierea şi respectul vecinilor, mai ales că avusese grijă ca cele două fete ale ei să meargă la şcoală şi să se instruiască la fel ca şi ceilalți copii. Mai avea un „dar“ vecina noastră: ghicea în cărți şi în cafea.

Când eram în liceu, în vacanțe, o rugam pe tanti Jeny să meargă cu mine la... ghicit. Mă fascina vocea răguşită a *madamei* (fuma mult) şi modul în care mânuia cărțile de joc, parcă cu evlavie, de asemeni, fața ei mobilă - se încrunta, ofta, îşi mişca capul şi ochii funcție de vestea pe care o dădea, mângâia lemnul mesei încercând astfel să liniştească furtuna declanşată de glasurile tainice ale figurilor încoronate care deslușeau viitorul.

Aşa, pe nesimțite, am prins câte ceva din meşteşugul *madamei*.

Uneori întorceam şi ceaşca de cafea şi mă distram combinând diversele desene lăsate de zaț, imaginând chiar povești „cap-coadă“, la fel cum văzusem că face „maestra“.

Să revenim acum în camera de cămin, unde, la cererea unanimă, îmi exersam „talentele de ghicitoare“.

Dansau craii de ghindă, de cupă sau de treflă prin fața ochilor albaştri, verzi, căprui, care priveau atent, aşteptând să se întâmple... o minune (?!). Uneori se crea o atmosferă de vrajă, toate eram serioase şi temătoare parcă, aşteptând să vedem ce ne descoperă dreptunghiurile colorate, care se înşirau unul după altul în combinațiile clasice, învățate de mine de la *madam*. (Nu-i spun numele, pentru că ghicitul, ca şi consultul psihologic sau spovedania, sunt confidențiale, nu-i aşa?).

Coincidență sau nu, previziunile „citite“ se mai şi potriveau uneori şi atunci făceam tot felul de legături între evenimente, doar-doar, în final, va ieşi cum ne-ar fi plăcut... Însă, de cele mai multe ori, ghicitul era doar un pretext de sporovăială veselă şi relaxare după o zi de învățat sau după un laborator care ne ținea încordate mai multe ore.

Cum am mai spus, de la vecina mea înzestrată cu darul Pythiei am prins câte ceva şi despre ghicitul în cafea, care era mult mai complicat. Aşa că ne mai distram şi cu cănile de cafea întoarse, după ce conținutul era băut cu concentrare maximă, pentru a transmite zațului rămas semnale venite din... viitor. Ne distram copios adaptând diverselor desene făcute de zaț pe albul cănii unele situații şi persoane cunoscute. Asta... până într-o zi.

Eram în sesiunea de iarnă a anului V. În anul acela, eu stăteam în gazdă într-o cameră de serviciu dintr-un bloc vechi din piața Rosetti, mică şi liniştită. (Avea 2 m/2 m.) Liliana şi Bubu erau acum colege de cameră la cămin şi fie eu le vizitam, fie ele şi Migri veneau la mine în cămăruță.

Într-una din seri, eram la cămin şi Liliana îşi întorsese cana de cafea „să-i ghicesc“. Am început să mă uit peste arabescurile desenate de zaț, încercând să găsesc ceva potrivit de însăilat, când am simțit că mă ia cu fiori reci pe ceafă: chiar în dreptul mânerului ceşcuței se vedea distinct, parcă desenat cu tuş, un car mortuar, cu steaguri şi cai mascați. Să fie clar: imaginația joacă un rol important în atribuirea de forme cunoscute petelor de zaț, dar atunci, în acel caz, nu trebuia nicicum ajutată... evidența. Ceea ce apărea desenat pe peretele ceşcuței era clar şi fără urme de dubiu.

M-am speriat puțin, dar mi-am spus că e o prostie să dau importanță unei imagini desenate de întâmplare, aşa că i-am spus Lilianei că nu văd nimic interesant şi că mai bine stăm puțin de vorbă; şi am spălat ceşcuța.

Nu a trecut, cred, nici o jumătate de oră şi a bătut cineva la uşă; era doamna de la poartă, care o anunța pe Liliana că o caută unchiul ei din Bucureşti. Am ştiut atunci că s-a întâmplat ceva rău.

Într-adevăr, murise tatăl Lilianei şi unchiul ei venise s-o însoțească la gară, pentru a pleca acasă, la Sighişoara.

De atunci, nu m-am mai jucat niciodată de-a ghicitul în cafea.

Dacă sunt la capitolul „întâmplări ciudate“, să vă mai povestesc o secvență trăită în vacanța dintre anul III şi anul IV.

Câmpina, 1968. Sanda, Liliana şi eu.

În vara aceea, ne-am propus să ne vizităm reciproc: eu să merg la Sighişoara şi Liliana să vină la Câmpina. Aşa că iată-mă ajungând, pentru prima dată, la Sighişoara.

Încă de la gară, unde m-au aşteptat Liliana şi sora ei, Ariana, am aflat că voi avea un program extrem de încărcat pentru toate zilele de vizită. Chiar de a doua zi am început să explorăm oraşul; aveam doi ghizi bine informaţi, energici şi debordând de veselie. Era foarte cald. În grabă, nu luasem la noi sticle cu apă; de-abia începusem urcuşul spre Cetate, când una dintre surori (nu mai ţin minte exact care dintre ele) s-a plâns de sete. Atunci, fără să mă gândesc, i-am spus foarte calm că „după cotul ăsta este o cofetărie şi ne putem opri să cumpărăm apă“. Repet: nu mai fusesem niciodată în Sighişoara, nu văzusem pliante sau altfel de materiale cu poze din oraş, nu ştiu de unde mi-au venit acele cuvinte... Într-adevăr, cofetăria era acolo, o mică prăvălioară cu două-trei mese, care avea printre altele şi prăjituri şi, bineînţeles, apă. Ariana nu a fost deloc convinsă că n-am mai călcat prin zonă, oricât am încercat eu să-i argumentez inutilitatea unei astfel de negări din partea mea. Nu vreau să dau apă la moară adepţilor teoriei reîncarnărilor multiple, nici nu am talente extrasenzoriale, dar... asta s-a întâmplat. Noi am mai comentat o vreme păţania, apoi am aşezat-o ca amintire într-un sertar al memoriei, de unde am mai scos-o uneori, când, întâlnindu-ne, mai vorbeam despre ce-a fost, ce-am trăit, timpuri care au trecut.

Din aceeaşi serie de întâmplări, cărora le-aş putea da titlul sugestiv „lasă-le necercetate“, face parte şi următoarea.

Vă amintiţi cu toţii de examenul scris-maraton din anul IV, la mecanică cuantică, materie frumoasă, explicată impecabil de D-l Profesor Gavrilă. Convenţia era că, dacă reuşeai să iei cel puţin nota 7 la teză, nu trebuia să mai „transpiri“ şi la oral, decât dacă voiai să-ţi măreşti nota. Istorii transmise de la o generaţie la alta ne avertizau însă că este riscant să contrazici nota dată de profesor la scris dacă nu eşti... *as*.

În fine, trece ziua de teză. Rezultatele se afişau după încă o zi, aşa că mai aveam de aşteptat. Ştiam că am făcut o lucrare bună, dar... cât de bună?!

În noaptea din ajunul zilei în care se afişau rezultatele, am visat că am intrat în facultate cu Liliana, că eram îmbrăcată cu bluza cu pătrățele bej şi că, în timp ce urcam treptele spre etaj, cineva m-a strigat de sus; am ridicat ochii şi l-am văzut, rezemat de balustradă, pe Şerban (Georgescu), care mi-a strigat: „Ai luat 9!“

N-am dat importanță visului, mai ales că-mi alesesem altă bluză cu care să mă îmbrac în ziua respectivă. Dar, când să-mi pun bluza albă de pe speteaza scaunului, am constatat că avea o pată pe un umăr, aşa că am luat-o pe cea cu pătrățele bej, proaspăt călcată, fără să fac legătura cu visul. Încă înainte de a intra în facultate, i-am povestit Lilianei ce-am visat, fără să insist prea mult. Şi... cred că ştiți ce s-a întâmplat; Joe m-a strigat de la etaj, spunându-mi exact cuvintele din vis.

Îmi veți spune că nu-i nimic extraordinar; sunt vise premonitorii, multor oameni li se întâmplă. De atunci am mai avut astfel de vise de vreo două ori; de fiecare dată m-am întrebat cum s-ar putea explica. Doar atât. M-am întrebat.

Până acum am vorbit mai mult despre momentele de distracție. Dar, în sesiune, intram în „post de petreceri“.

La noi în cameră era linişte ca-n muzeu, aveam un program clar de pauze, în care ne permiteam discuții legate de materia studiată. Fetele din celelalte camere ne respectau aranjamentul şi ne vizitau doar când era permis. Uneori venea Migri să vadă în ce stadiu suntem. Dacă nu eram în pauză, se aşeza cuminte pe pat, cu caietul ei în brațe şi aştepta să se anunțe „liber-la-vorbă“.

De multe ori, mă ruga să-i predau cursul pe care-l terminasem de învățat. Eu îmi luam rolul în serios şi prezentam totul cu lux de explicații, cu formule scrise şi deduse atunci, în fața auditoriului. După ce terminam prelegerea, Migri spunea mulțumită: „Gata, pe ăsta-l ştiu, nici nu-l mai citesc!“ şi aşa era, îl ştia! Avea o memorie vizuală şi auditivă grozavă, care a ajutat-o mult şi în timpul facultății şi mai târziu.

De departe cel mai stresant examen pentru noi, cei din seria B, a fost cel de electrodinamică. Teama de examen era amplificată şi de istorisirile studenților din anii superiori, din care înțelegeai că poți pica chiar dacă ştii subiectul, în funcție de „toanele“ D-lui Profesor Novacu. În final s-a dovedit că nu era chiar aşa, dar, credeți-mă, mulți ani am avut coşmaruri legate de profesorul Novacu şi de examenul cu pricina.

Eram hotărâtă să mă prezint la examenul din sesiunea de vară, aşa că m-am pregătit serios, practic tot anul III.

La examenul oral s-au prezentat puțini amatori, mai ales după rezultatele dezastruoase de la teză. Printre temerari eram şi noi: eu, Liliana, Bubu şi Migri. Am intrat toate deodată în sala de examen, pentru că, după cum am mai spus, nu erau prea mulți curajoşi. Spre surprinderea mea, D-l Profesor Novacu ştia foarte bine conținutul cărții sale, pe care eu o completasem şi o corectasem de ajunsese să

aibă o grosime dublă. (Cartea mea de electrodinamică a circulat apoi prin mai multe mâini, după ce i-am împrumutat-o lui Ticuță Florescu, pentru examenul din toamnă).

Mi-amintesc perfect figurile fetelor care scriau la tablă, cum erau îmbrăcate, ce a spus profesorul... Am povestit şi în *cartea noastră* despre tenacitatea lui Bubu, care, după ce a tras 5 subiecte la care a răspuns parțial, a reuşit să-l facă pe D-l Profesor Novacu să spună: „Ai luptat până la capăt! Bravo, domnişoară!“

Lacul Tei, 1967. Migri, Liliana, eu, Ticuță.

Când mi-a venit rândul să ies la tablă nu mai aveam nicio emoție. Am scris subiectele direct, pe măsură ce vorbeam, chiar cu aplomb, încercând parcă să mă răzbun pentru toate spaimele pe care le avusesem până atunci.

După ce am tăcut, D-l Novacu, calculând de zor nota, (ştiți că avea un sistem complicat, cu nota de la teză luată de 2, 3 sau 4 ori – nu mai ştiu – şi fiecare subiect de la oral ponderat după nu-ştiu-ce reguli) mi-a spus că ar trebui să răspund la fel de bine la încă un subiect dacă vreau să-mi iasă nota „rotundă“. Aşa că, fără nicio emoție, am mai tras un bilet şi, făcând pe viteaza, am trecut imediat la tablă, fără să mai pregătesc subiectul în bancă. Am început să umplu tabla cu formule şi, când eram spre terminare, am observat că un termen, care ştiam sigur că trebuie să fie pozitiv, era negativ. În alte condiții, la alt examen, aş fi încercat să văd unde am făcut greşeala. Dar acel moment a fost ca o eliberare de toată teroarea sub care trăisem anul acela; poate şi ca un fel de răzbunare puerilă, fără să clipesc, în rândul următor, am făcut corectura direct, fără nicio explicație. Am ajuns la finalul demonstrației fără alte incidente şi m-am simțit, deodată, liniştită.

D-l Prof. Novacu m-a felicitat şi mi-a cerut carnetul, să-mi scrie nota; Dl. Burlacu, care era asistent, a încercat să-l convingă că meritam mai mult de „8“, dar profesorul susținea ca mi-ar mai fi trebuit câteva sutimi să trec de media 8,5 pentru a-mi da nota 9... Cu greu m-am abținut să nu intervin şi să-i rog să pună ce notă vor, numai să plec mai repede de-acolo.

Noi, toate, am luat examenul de electrodinamică în sesiunea de vară. Ştiu că, după ce am ieşit din sala de examen, eram oprite şi întrebate cum a fost, simțeam privirile admirative ale colegilor, eram nişte eroine!

Gata, trecuserăm în anul IV!

În vacanțele de vară petreceam împreună cu Liliana, Migri, Bubu şi Sanda zilele de mare, la Costineşti. În general, după perioada de tabără, mai stăteam câteva zile şi în sat, la o gazdă, mulțumindu-ne cu foarte puțin. Într-una din aceste prelungiri, am stat cu Liliana şi Sanda la o gazdă, într-un grajd vechi, ridicat la rangul de cameră, în care se puseseră două paturi amărâte. Pereții miroseau a grajd, dar, cum uşa era doar un cearşaf, aveam aer suficient. În aceeaşi curte, într-o cameră care făcea parte din casa principală, au stat atunci şi Veronica (Lăcătuşu) cu Ileana (Pelivan). Camera lor era „lux“: avea uşă! Ne spălam în curte la o pompă, dar nu ne păsa: eram vesele, fără griji şi... eram la mare!

Găseam partea amuzantă a fiecărei situații şi o exploatam la maxim.

Costineşti, 1967.

Costineşti, 1967.

Când am stat într-o vară cu Liliana la Costineşti, la *căsuţe*, a venit şi Bubu şi a dormit „clandestin“ la noi, pe o saltea pneumatică pusă între paturi. După ce a stat la soare pe nisipul ud în prima zi de plajă, biata Bubu nu s-a mai putut mişca a doua zi dimineaţă; îi înţepenise spatele! Liliana şi cu mine am reuşit cu greu s-o ridicăm pe unul dinpaturi, printre reprize de râs, pentru că Bubu făcea tot felul de remarci caraghioase, cu toate că de-abia respira de durere.

Când ne mai întâlnim, Liliana, Migri, Sanda şi eu, vorbim cu plăcere de vremurile trecute.

Nici acum, după atâşia ani, Liliana nu uită să mă întrebe... cu reproş: „Anca, de ce nu ne-am cumpărat şi noi un ceas deşteptător?“. Asta pentru că, „pe vremea căminului“, jinduia la ceasul Silviei (Şilaev); Silvia avea un ceas deşteptător mare şi vânjos, din acela cu căciuliţă deasupra, care tremura când suna.

În cei cinci ani de trai între zidurile facultăţii şi în afara ei, am râs împreună, am plâns şi ne-am îmbărbătat reciproc, am visat, ne-am împărtăşit gânduri şi speranţe. S-au creat legături de suflet, care nu s-au subţiat de-a lungul timpului.

Viaţa ne-a despărţit geografic, dar, când ne regăsim, parcă nu ne-am fi văzut de ieri.

În DEX, pentru acest fel de legături magice lingviştii au găsit un cuvânt simplu: *prietenie*.

Dragele mele prietene, unde sunt eu, sunteţi şi voi.

Mereu împreună!

Partea a doua: Puncte de vedere - lecturi suplimentare

DAN GALERIU

Arta conversației și energetica nucleară

De mai mult timp, în presă apar articole alarmiste privind reactorul nuclear de tip CANDU de la Cernavodă şi emisiile sale de tritiu. În ultimul an, aceste luări de poziție s-au întețit şi par a se inspira după „experți“ străini. De curând au apărut unele replici ale celor ce au destinele reactorului în propriile mâini. Ele îmi par prea oficiale şi seci, astfel că cititorul încă rămâne confuz. Îmi permit să intervin în această dispută, ca persoană independentă de NUCLEARELECTRICA, dar competentă în domeniu. Sunt cercetător principal I în departamentul de *Fizica vieții şi mediului* din Institutul de Fizică şi Inginerie Nucleară de la Măgurele şi, de la Cernobîl, m-am ocupat direct de transferul radionuclizilor în mediu şi riscul asociat. Sunt expert al Agenției Internaționale de Energie Atomică (AIEA) în probleme de radioprotecție şi evaluare radioecologică, am participat cu succes în ultimii 15 ani la toate programele internaționale de evaluare a transferului radionuclizilor în biosferă. În particular, sunt singurul membru român în grupul internațional de experți ce studiază transferul tritiului în mediu şi impactul asupra populației şi faunei. Acest grup funcționează sub auspiciile Comunității Europene, ale AIEA şi ale Uniunii Internaționale de Radioecologie. Departamentul din care fac parte a efectuat multe din măsurătorile preoperaționale pentru Cernavodă şi e singurul care a făcut aceasta pentru tritiu. Sper ca opiniile mele să fie publicate în mass-media şi să trezească reacții în ambele tabere – pro şi anti Cernavodă.

Într-o societate durabilă, spre care nădăjduim, opțiunea energeticii nucleare nu poate fi eliminată, având avantaje privind diversitatea surselor de energie şi a diminuării efectului de seră (încălzirea globală). Asta nu o spun pronuclearii, ci cei ce se ocupă de soarta energiei pe Glob. Pentru ca energetica nucleară să rămână ca opțiune practică, sunt absolut necesare trei condiții:

1. O înaltă siguranță în funcționare a reactorilor nucleari.
2. Rezolvarea în siguranță a depozitării de lungă durată a deşeurilor radioactive.
3. Aceptanța publicului.

Ultimul aspect e la fel de important ca şi celelalte, depinzând în mare măsură de progresele tehnice (pentru primele două condiții). În primul rând, depinde de o transparență totală şi o tehnică de comunicare care să permită omului obişnuit să înțeleagă avantajele şi riscurile energeticii nucleare la nivelul cunoştințelor şi percepțiilor sale. Omul se teme de necunoscut din vremuri ancestrale şi numai prin cunoaştere poate progresa în necunoscutul de mâine. Radiațiile nu se văd, nu se aud, nu se miros şi *a priori* provoacă teamă. Este o reacție normală şi nu trebuie să

blamăm publicul că este antinuclear. Aici intervine arta conversației. Cum să traduci rezultatele științelor fundamentale sau tehnice la nivelul percepției nespecialistului?

Să luăm un exemplu recent. Alarmiștii vehiculează cifre înspăimântătoare privind emisiile de tritiu anuale la Cernavodă, cum ar fi sute de mii de miliarde de Bequereli (ce este asta vom vedea mai târziu). O oficialitate din Energetica Nucleară spune însă că s-au emis 0,58 grame – o nimica toată! Publicul rămâne confuz între aceste două percepții contradictorii și înclină să creadă că ceva nu este în regulă. Sub presiunea zilei, puțini cititori s-au întors la ultimii ani de liceu. Într-adevăr, se știe că o anumită cantitate din fiecare substanță (masa molară) conține un același număr de atomi sau molecule (Numărul lui Avogadro). Pe de altă parte, substanțele radioactive se dezintegrează (se sparg într-o substanță mai ușoară și radiație nucleară) după o anume lege exponențială. După un anumit timp caracteristic substanței (timp de înjumătățire), mai rămân nedezintegrate numai jumătate din numărul inițial. Dacă avem un anume număr de molecule sau atomi radioactivi, se poate lesne calcula câți se dezintegrează în fiecare secundă – această cantitate se numește „activitatea radionuclidului“ și se măsoară în *Bequerel* – o dezintegrare pe secundă. Considerând tritiul și cunoscând masa molară și timpul de înjumătățire, putem face un calcul simplu și vom vedea că *0.58 grame* de tritiu vor avea o activitate inițială de *208 mii de miliarde de Bequerel. Nici una din părți nu a mințit!* Dar, contând pe percepția nativă a publicului, a vehiculat versiunea potrivită ca să tragă spuza pe turta lui!

De fapt, fie că sunt grame sau milioane de miliarde, ceea ce ne doare este pielea noastră! Cu cât ne afectează? Mai mult decât nota la întreținere? Aici intrăm într-un capitol dificil al conversației noastre – cunoștințele de liceu nu ne mai ajută. Limbajul specialistului în radioprotecție devine criptic pentru cititor. O să încercăm să-l traducem pe înțelesul dumneavoastră, folosind analogii. Fiecare radionuclid care se dezintegrează produce radiație. Aceasta are o anumită energie și poate depune această energie în materia vie – corpul dumneavoastră – producând anumite pagube bunului mers al organismului. Ca să aveți o idee despre această energie depusă în materia vie de radiațiile nucleare, vă pot spune că un gram de tritiu sau de cesiu radioactiv poate depune într-o secundă o energie de o milionime de kWh (pe care o știți de la nota de plată a curentului electric). Nu vă bucurați că e așa de mică, căci se depune într-un volum mic al corpului dumneavoastră. De aceea, vă rog să rețineți ca mărime semnificativă „doza efectivă“, care este energia depusă pe un kilogram de corp uman de aceste radiații nucleare, cu același efect dacă ar fi fost depusă într-o parte anume a corpului. Este singura mărime care ne interesează în cele ce urmează. Ea se măsoară în Sievert (Sv) și submultiplii lui – mili (o miime) și micro (o milionime). Toată această discuție nu ar avea rost dacă nu o legăm de ceva palpabil – efectul „dozei efective“ asupra dumneavoastră – adică riscul pe care îl simțiți sub acțiunea radiațiilor nucleare. Noțiunea de risc vă este cunoscută din viața de zi cu zi – cine nu riscă nu câștigă! Dar poate și pierde! În viața curentă, riscul se poate exprima prin bani cheltuiți, zile de boală sau deces. Cum moartea e cea care ne afectează iremediabil, ne vom limita la riscul de deces. După ce agreăm un limbaj și o percepție comună, vom putea discuta și în termeni financiari sau zile de boală.

Ca să stabilim o scară de risc la acțiunea radiațiilor nucleare, vom începe să ne amintim de câteva riscuri uzuale – unele pe care le acceptăm tacit, altele pe care le dorim diminuate şi altele pe care nu le acceptăm sub niciun chip. Scopul nostru este să creăm împreună ceva similar cu scara Richter pentru cutremure – de care ați auzit. Ideea nu-mi aparține – mai mulți specialişti au încercat să găsească calea de comunicare cu dumneavoastră. Eu nu fac decât să traduc în limba natală munca lor.

Anul trecut presa a relatat că trei oameni au murit trăsniți. Poate au fost mai mulți, dar nu ştim. Raportat la populația României, în fiecare an, un om din 7,3 milioane poate muri trăsnit. Trăsnetul există de la *Facerea Lumii* şi, dacă n-ar fi, nici dumneavoastră nu ați plăti nota la curentul electric. Iată un risc pe care îl acceptăm tacit. Cifra e comparabilă cu cea întâlnită în alte țări. Nu suntem mai diferiți decât ceilalți la capitolul trăsniți! Tot anul trecut, presa ne relata că 2500 de oameni au murit în accidente de circulație. Adică un român din 8800! Aste e cam mult, este un risc pe care trebuie să-l suportăm, dar cu care nu suntem de acord. Dacă societatea va progresa, îl vom scădea. Nu este din cauza Facerii Lumii, ci este un efect al progresului şi inconştienței noastre. Dar nu avem ce face şi îl suportăm, cel puțin până ce gropile din drum vor dispărea. Zilnic trebuie să mâncăm şi aproape săptămânal Protecția Consumatorului ne avertizează asupra alimentelor alterate sau conținând chimicale cancerigene (E-urile). În multe țări s-a legiferat riscul maxim al acestor Chimicale Cangerigene – nu mai mult de un caz de cancer fatal la 1 milion de locuitori pentru fiecare substanță chimicală. Nu uitați că în alimentele dumneavoastră sunt câteva asemenea chimicale. Ca să fim la acelaşi nivel cu ceilalți, vom spune şi noi la fel: maxim un caz de cancer fatal la un milion de locuitori datorită unui singur radionuclid consumat zilnic!!!!

Iată că avem nişte repere – un risc de unul la 7 milioane e de la *Facerea Lumii* şi e acceptat şi acceptabil. Un risc de unul la un milion e de preferat (chimicalele din mâncare). Un risc de unul la 8800 e de nedorit, dar suntem obligați să-l acceptăm (acceptat, dar inacceptabil). Amintiți-vă că e vorba de riscul de deces anual. Acum suntem pregătiți să construim scala riscurilor nucleare. Va avea 7 grade, şi nu 9, ca scala Richter a cutremurelor. Aceasta numai şi numai pentru că înaintea noastră a fost agreată o scală cu 7 grade pentru accidentele nucleare. Ca şi scala Richter, va fi o scală logaritmică (în baza zece). Logaritmul e o noțiune de liceu, aşa că nu protestați. Dar în loc să vorbim de energia cutremurelor sau pagubele aferente, vom lega această scală de „doza efectivă“.

Mai trebuie să precizăm ceva – un fapt îndeosebi cunoscut: nu poți decela tremurul unei singure frunze într-o furtună. Tradus în cazul nostru înseamnă: la doze efective mari, ştim clar care sunt efectele. La doze mici nu putem observa efectele din cauza multitudinii de alți factori care contribuie la afectarea sănătății umane. Din acest motiv avem astăzi două tabere. Optimiştii spun că există o anumită doză-prag efectivă, sub care nu sunt efecte asupra sănătății dumneavoastră, ba chiar radiația ar fi benefică. Pesimiştii spun că orice radiație, oricât de mică, produce un efect negativ asupra dumneavoastră. Ca să nu mă acuzați de lobi pronuclear, voi fi pesimist. Există un risc, indiferent cât de mică e doza efectivă! Nu există demonstrație experimentală, ci numai opțiune – pesimist contra optimist.

Înainte de a merge mai departe pe drumul nostru comun în arta conversației nucleare, să ne mai amintim câte ceva. La *Facerea Lumii* au fost lăsați pe pământ și radionuclizi necreați de mâna omului (care încă nu era). Mai sunt și acum, printre alții, un radionuclid de potasiu, câțiva de uraniu și thoriu etc. Ei fac parte din viața noastră cotidiană și, fie că suntem pro sau contra nuclear, suntem radioactivi! Cel puțin de potasiul radioactiv nu putem scăpa pentru că potasiul este esențial pentru viața noastră. Astfel că doza efectivă datorată potasiului radioactiv din corpul dumneavoastră este „naturală", și riscul asociat este acceptabil și acceptat (chiar dacă nu știți de prezenta lui). Acesta este un punct important în scala noastră de risc nuclear pentru viața de zi cu zi. Per total, iradierea din surse naturale va da o doză efectivă anuală variabilă, în funcție de unde locuiți, dar este între 1 și 10 miliSv. Pentru România, cifra medie este de 3,4 miliSv. Sunt zone din lume unde iradierea naturală este mult mai mare! Iradierea naturală este un risc pe care sunteți forțați să îl acceptați.

Mai există încă ceva: din când în când, faceți câte o radiografie medicală pentru a ajuta un diagnostic și un tratament. Această iradiere medicală o considerați benefică pentru a scăpa de boală și acceptați o doză efectivă datorită ei. Este un risc acceptat și acceptabil, ca și doza datorită radioactivității naturale.

Vom construi scala de risc nuclear în viața comună, asociind doza efectivă cu situații comune și riscurile aferente – considerate pesimist. Iată produsul nostru:

Arta conversației și scala de risc nuclear

Grad (0-7)	Domeniul dozei efective anuale	Efecte observabile	Situații comune	Risc letal asociat (pesimist-fără prag) echivalent cotidian
0	0-1 microSv/an	Nu se observă	Expunerea suplimentară a publicului general datorită energeticii nucleare	< unul la o sută de milioane
1	1-10 microSv/an	Nu se observă	Expunerea populației adiacente centralelor nucleare	< unul la 20 milioane
2	10-100 microSv/an	Nu se observă	Limita operațională pentru emisii radioactive la instalații nucleare și publicul general	< unul la două milioane mai puțin de 1-2 chimicale cancerigene în alimentație; trăsnet

3	0,1-1 miliSv/an	Nu se observă	Expunerea datorită ingerării radio-nuclizilor naturali (ex.: potasiu 40); limita legală pentru expunerea publicului	< unul la 200000
4	1-10 miliSv/an	Controverse – nu se poate decela	Expunerea datorită radioactivității naturale	< unul la 20000; accidente de circulație mortale
5	10-100 miliSv/an	Statistic detectabile pentru populații mari	Expunerea maximă datorată radioactivității naturale (zone restrânse)	< unul la 2000
6	0,1-1 Sv/an	Efecte acute la persoane sensibile	Expunerea medicală, expunere accidentală	< unul la 200
7	> 1 Sv/an	Efecte acute şi letale	Accidente severe	> unul la 20

Conform legislației române, se limitează iradierea suplimentară a publicului (în afara celei naturale şi medicale) la mai puțin de 1 miliSv pe an. Ea este inferioară riscului din accidente de circulație şi comparabilă cu iradierea datorită ingerării radionuclizilor naturali. Pentru populația din jurul unei centrale nucleare se recomandă o limită de doză de 0.3 miliSv/an datorită funcționării normale a centralei nucleare (să lăsăm loc şi altor cauze de iradiere nenaturală şi nemedicală). Deci, ea corespunde unui risc acceptabil şi acceptat, dar este de dorit să fie mai mic. Din acest motiv, producătorii de energie nucleară îşi stabilesc „limite operaționale“ mai mici cu cel puțin un ordin de mărime decât limita legală – la nivelul riscului acceptat şi acceptabil datorită chimicalelor din alimentație. Astăzi asistăm la revigorarea alimentației naturale, în special în țările dezvoltate. Corespunzător, ne aşteptăm în viitor la reducerea limitelor operaționale, ceva între nivelul 1 şi 2 din scala noastră.

Dacă considerăm riscul de a muri trăsniți, asta revine cam la 20 de microSv/an datorită radioactivității nenaturale şi nemedicale. O iradiere de această mărime NU trebuie să ne îngrozească. Desigur, echivalând această cifră cu moartea prin trăsnet mă puteți acuza că nu sunt creştin. Dumnezeu te trăsneşte pentru pacatele tale! Dacă ar fi aşa, ar muri trăsniți mult mai mulți.

Pentru siguranța copiilor noştri, e de datoria noastră să militäm pentru reducerea oricărui risc, păstrând însă proporțiile şi aplicând această dorință tututor activităților umane, nu numai pentru energetica nucleară.

Tot ce v-am spus mai sus este controlabil şi cifrele corespund, dacă sunteți din tabăra pesimistă. Optimiştii vor contesta efectele radiației din nivelele 0, 1 şi chiar 2.

Informațiile necesare sunt în ziare, reviste de popularizare sau profesionale şi pe internet.

Acum sunteți avizați şi, după cum spune francezul, „un om avizat valorează cât doi".

Data viitoare vom vorbi despre „De ce e tritiul mai special".

Pentru alte întrebări, folosiți adresa mea de e-mail: galdan@ifin.nipne.ro.

Nu garantez că pot răspunde prompt. Ca şi dumneavoastră, mai am şi alte probleme de rezolvat. Dar voi încerca.

Post scriptum: Colegii de breaslă mă vor acuza pentru limbajul neacademic. Nu mă adresez lor de astă dată. Încerc să fiu un simplu cititor.

De ce e tritiul mai special...

La *Facerea Lumii*, întâi s-a despărțit lumina de întuneric, şi apoi pământul de apă. Toate ființele vii ştiu asta şi păstrează apa în corpul lor. Un adult mediu are mai mult de 40 kg de apă în corp. Apa circulă şi se reînnoieşte în corpul dumneavoastră. Jumătate din ea se reînnoieşte la fiecare 8-10 zile (zicem că acesta e timpul biologic al apei din organism). Fiecare kilogram de apă conține 111 grame de hidrogen, cel mai uşor element chimic din Univers. Adică aveți hidrogen în apa din corp şi el se reînnoieşte ca şi apa dumneavoastră. În afară de apă, aveți multe substanțe organice. Toate conțin hidrogen cam 70-90 de grame la kilogram. Cea mai mare parte din acest hidrogen (din materia organică) se reînnoieşte mai lent. Jumătate din el se reînnoieşte cam la 40-60 de zile în corpul unui adult mediu (timpul biologic al hidrogenului legat organic). Noi, care pretindem că suntem oameni de ştiință, spunem că acest hidrogen este LEGAT organic, adică se reînnoieşte mai greu decât hidrogenul din apa corpului dumneavoastră.

În afară de hidrogen, în lume mai există şi un IZOTOP al lui, adică o rudă cu altă masă. Acesta este TRITIUL. El nu este o invenție a oamenilor, ci se formează în natură zilnic. Este radioactiv, adică se dezintegrează în timp într-un atom mai mic şi un electron. În fiecare an se creează pe pământ, natural şi fără să putem interveni, cam 200 de grame de tritiu. El se dezintegrează mai lent şi jumătate din el dispare în mai bine de 12 ani. Pentru că se creează în fiecare an şi dispare mai lent, pe glob există tritiul NATURAL, cam 3,5 kilograme – comparați cu 0,56 grame emise anul trecut la Cernavodă.

În timpul războiului rece s-au făcut bombe termonucleare care au emis TRITIUL făcut de oameni. Atunci s-au produs 650 de kilograme, din care au rămas şi acum cam 70 de kilograme.

Tritiul, fiind asemănător hidrogenului, urmează aceeaşi cale în natură – intră în apă şi în materia organică. Este un element al vieţii, dar este radioactiv. De aceea este mai special. Astăzi, în fiecare kilogram din corpul dumneavoastră există tritiu – natural sau din bombele termonucleare. În fiecare secundă, în fiecare kilogram din corp, se dezintegrează 3-4 atomi de tritiu, adică 3-4 Bq (amintiţi-vă că asta e unitatea noastră de măsură). În acelaşi timp, în fiecare kilogram din corpul dumneavoastră sunt miliarde de atomi de hidrogen-stabil, deci tritiul este în cantităţi infime. Pesimiştii spun că, indiferent de cât de puţin este, vă dăunează. Cât de mult însă ar putea dăuna? Dacă sunteţi om de ştiinţă ca mine, sau pur şi simplu sunteţi realist, spuneţi că aceste daune trebuie să se observe.

După cum v-am spus, energia emisă de tritiu este foarte mică şi trebuie o cantitate foarte mare ca să se ajungă la efecte observabile. Despre ce efecte putem vorbi? Toată lumea ştie că radiaţiile nucleare pot produce (dar şi vindecă) cancerele! Dar mai sunt şi alte efecte asupra bunei funcţionări a corpului uman, a fiecărei celule din el. Unele celule sau unele persoane sunt mai sensibile, aşa că nu putem da o cifră exactă – aşa cum nu sunt doi oameni identici, nici efectele tritiului nu sunt aceleaşi la doi oameni. Şi, în general, ca să putem spune că sunt efecte, trebuie să le comparăm cu ceva.

Unii compară efectele tritiului cu cele ale radiaţiilor gama, alţii cu radiaţiile X (Roentgen). Unii includ numai cancerele, alţii sunt mai grijulii şi includ şi alte efecte. Nu există un consens. Dar s-a convenit că putem introduce un factor de eficienţă radiobiologică pentru a descrie multitudinea de opinii. Acest factor este 1 pentru unii legiuitori (inclusiv în România) dar poate fi de MAXIM 3, după unii oameni de ştiinţă. Dacă îl considerăm 3, atunci includem mai toate efectele posibile şi mai toţi oamenii, indiferent de cât de sensibili sunt ei. În acelaşi timp, nu mai interesează cu cine comparăm, raze gama sau raze X. Deci, factorul 3 este foarte acoperitor, factorul 1 este mediu. Amintiţi-vă că durata de viaţă medie este cam de 70-80 de ani şi în vremurile noastre niciun om nu poate trăi mai mult de 150 de ani. Aşa trebuie să înţelegem şi factorul de risc al tritiului – în medie 1, dar niciodată mai mult de 3.

Legislaţia română, ca şi în multe alte ţări, spune că publicul nu poate fi supus unei iradieri din energetica nucleară mai mare decât 1 miliSv pe an. Asta se referă la valoarea medie. Dacă vrem să fim foarte precauţi, chiar pesimişti, putem cere ca ea să fie de 3 ori mai mică – adică 0,33 miliSiv/an. De acum înainte, vom discuta despre riscul tritiului amintindu-ne această cifră.

Acum vom vorbi despre drumul tritiului în natură. Când tritiul este în apă, poate înlocui un atom de hidrogen, şi atunci rezultă apă tritiată. Vegetaţia absoarbe apa tritiată împreună cu apa obişnuită fie din atmosferă, fie din sol. Moleculele de apă tritiată urmează aceeaşi cale ca şi moleculele de apă obişnuită. Dacă în atmosferă apa tritiată e mai concentrată decât în plante, ea intră în plante prin porii

stomacali şi concentraţia de apă tritiată din plante creşte până la echilibru. Dacă apa tritiată vine din sol, ea urmează calea transpiraţiei plantei – din sol în plantă, şi apoi în atmosferă. Până la urmă, dacă în sol concentraţia e constantă, se ajunge la o situaţie de echilibru. În cazul unei apariţii scurte a apei tritiate în sol sau în atmosferă, ea pătrunde rapid în plante, dar apoi scade repede până la valori foarte mici.

Plantele produc materie organică prin fotosinteză (apelăm din nou la cunoştinţe din liceu). În acest proces, materia organică se formează din apă şi bioxid de carbon din atmosferă. La fel se va forma şi tritiul din materia organică a plantei. Vom avea tritiu legat de atomii de carbon – acest tritiu e cel care stă mai mult în plante – tritiul legat organic. Mai există şi alţi compuşi organici cu tritiu combinaţi cu azot, sulf etc., dar ei sunt la fel de mobili ca şi apa tritiată. Pe mine mă interesează numai tritiul organic legat de carbon – el fiind mai puţin mobil, poate genera mai mult timp efecte în plante. În medie, în materia organică din plante, tritiul legat organic e majoritar, dar mult mai puţin decât tritiul din apă.

Animalele nu au fotosinteză; ele au nevoie însă de apă şi de materia organică din plante. În corpul lor sunt procese metabolice complexe în care tritiul ce intră este şi el antrenat în paralel cu hidrogenul. Tritiul din materia organică ingerată se transformă parţial în apă tritiată şi parţial este înglobat în materia organică a animalului. Tritiul din apa ingerată este distribuit în apă din animal. O mică parte din el poate fi transformată metabolic în tritiu organic. Dacă animalul ingerează tot timpul apă tritiată, o parte se transformă în tritiu organic, mai lent în metabolismul animalului. Acest tritiu poate duce la mărirea dozei de iradiere faţă de cea dată de apă tritiată. Se ştie că această contribuţie la doză e mică, de ordinul a zece procente.

În 1990 am citit un articol în care cercetătorii indieni pretindeau că doza suplimentară a tritiului organic format din apa tritiată este de câteva zeci de ori mai mare! Asta m-a tulburat profund nu numai pentru că riscul asupra copiilor mei era mai mare – la funcţionarea centralei de la Cernavodă, dar şi pentru că se contraziceau unele legi de fizică. Universul există pentru că sunt nişte principii şi legi generale de existenţă. Pe unele le-am înţeles, pe altele le mai căutam. Cele despre care vorbesc sunt bine stabilite.

Când am aterizat în Canada, în 1992, asta era problema mea: ce se întâmplă cu tritiul organic format din apa tritiată în organismul uman. Acesta a fost numai începutul istoriei, după aceea m-a pasionat tritiul legat organic, indiferent de unde vine, unde se transformă, dacă e la echilibru sau nu, dacă e în plante sau animale. Omul e şi el un animal – nu vă simţiţi jigniţi – aşa că mă ocup şi de tritiul organic din corpul dumneavoastră.

Acum că am precizat care sunt tainele tritiului din apă sau din materia organică, trebuie să facem o legătură între cantitatea de tritiu sau activitatea lui din organism şi doza efectivă pe care o produce. Când se dezintegrează, electronul emis are o energie atât de mică, încât se opreşte în apa din organism după câţiva microni. Dacă ştim energia depusă de el, activitatea de tritiu iniţială şi timpul lui biologic de reînnoire în organism, putem calcula doza efectivă. Pentru asta mai

trebuie să alegem factorul de risc. Dacă îl luăm maximal, cu valoarea 3, atunci nu e corect să cerem şi scăderea limitei legale (la o treime). Aşa că în continuare voi prefera să folosesc fatorul de risc egal cu 1 (UNU) şi să compar doza efectivă cu o treime din cea maxim legal admisă. Asta ne va uşura citirea şi interpretarea altor materiale în care doza efectivă datorată tritiului se preia din literatura oficială.

Aşa că vă rog să rețineți: dacă ingerați sau inhalați apă tritiată, pentru fiecare Bequerel ingerat sau inhalat veți avea o doză efectivă de 0,00002 microSv pentru un adult şi de de trei ori mai mare pentru un copil de un an. Dacă ingerați tritiul legat organic, doza va fi ceva mai mare – 0,00004 microSv pentru un adult şi de trei ori mai mare pentru copilul de un an.

Pentru a atinge limita noastră de 0,33 miliSv pe an, va trebui să ingerați sau inhalați între 3 şi 16 milioane de Bequerel pe an, depinzând de vârstă şi felul de mâncare – apa tritiată sau tritiu legat organic provenit din alimente. Vedeți cât de uşor puteți fi impresionați de cifre? Ingerați milioane şi pățiți miimi! Pesimiştii vă spun de milioane de Bequerel pe care le înghițiți, optimiştii că numai miimi de Sv ați pățit.

Data viitoare vom povesti despre tritiul emis la Cernavodă în funcționarea normală – ce a fost, ce este şi mai ales ce va fi.

Dan's Rules or Art of Modelling
(Regulile lui Dan sau arta modelării)

Basic rules are as follows:	Regulile de bază sunt următoarele:
1. We are more stupid than the surrounding environment.	1. Noi suntem mult mai stupizi decât mediul înconjurător.
2. There are NO best parameter values; all we can hope for is a poor understanding of the main processes.	2. Nu există „cele mai bune valori" ale parametrilor; tot ce putem spera este o vagă înțelegere a proceselor principale.
3. If the theory and experiment fit, something is wrong... apply Rule 1.	3. Dacă teoria şi experimentul se potrivesc, ceva este greşit.... aplică regula 1.
4. If you have understood the first 3 rules, go ahead.	4. Dacă ați înțeles primele 3 reguli, mergeți mai departe.
5. Never develop a model before having at least 5 years of experimental work.	5. Nu dezvoltați niciodată un model înainte de a avea cel puțin 5 ani de activitate experimentală.

6. Don’t trust too much in computers and statistics.

6. Nu acordați prea multă încredere calculatorului şi statisticii.

7. Don’t trust too much in published papers; they often include two types of mistakes: „misprints“ and intended ones.

7. Nu acordați prea multă încredere lucrărilor publicate; ele includ adesea două tipuri de greşeli: „greşelile de tipar“ şi greşelile „intenționate“.

8. Don’t trust too much in review books: there is no general solution.

8. Nu acordați prea multă încredere „trecerilor în revistă“ (recenziilor): nu există o soluție generală.

9. Don’t hesitate to consult the practitioners in meteorology, animal husbandry, agricultural sciences, radiochemistry and even sociology and psychology.

9. Nu ezitați să consultați practicienii din domeniul meteorologiei, zootehniei, ştiințelor agricole, radiochimiei şi chiar sociologiei şi psihologiei.

10. Physics is life, but life is more than physics – this is the basic philosophy. (Comment: do consistency checks of data and models following the basic principles of physics)

10. Fizica este viață, dar viața este mai mult decât fizică – aceasta este filosofia de bază. (Comentariu: faceți verificări consistente ale datelor şi modelelor urmărind principiile de bază ale fizicii)

11. From 8 a.m. to 2 p.m. take care of management matters, for example, combat for financial support and working space, press for quality assurance in measurements, make contacts to other departments, judge the actions of others, take care of friends and enemies, etc.

11. De la ora 8 a.m. până la 2 p.m. ocupați-vă de probleme de management – de exemplu, luptați pentru suport financiar şi spațiu de lucru, punând accent pe asigurarea calității masurătorilor, luați legătura cu alte departamente, analizați acțiunile altora, aveți grijă de prieteni şi duşmani etc.

12. From 2 p.m. to 7 p.m. develop peacefully your models or prepare new experimental methods.

12. De la ora 2 p.m. până la 7 p.m. ocupați-vă în linişte de modelele dvs. sau de pregătirea noilor metode experimentale.

13. From 7 p.m. to 9 p.m. go home, kiss your wife and kids, follow the news (local and BBC), try to find solutions to family problems, but never stress them with your own problems.

14. From 9 p.m. to 10.30 p.m. THINK for tomorrow's actions.

15. If you have no time to go to church, read Kipling's "IF".

16. Read at least twice the rules 1-15!

17. And remember: The best way to do is to do your best.

That's all!

Yours truly,
Dan,
always your friend!

13. De la ora 7 p.m. până la 9 p.m. mergeți acasă, sărutați-vă nevasta şi copiii, urmăriți ştirile (locale şi BBC), încercați să găsiți soluții problemelor familiale, dar niciodată nu-i stresați cu problemele voastre.

14. De la ora 9 p.m. până la 10,30 p.m. GÂNDIȚI-VĂ la acțiunile de a doua zi.

15. Dacă nu aveți timp să mergeți la biserică, citiți "IF" de Kipling.

16. Citiți cel puțin de două ori regulile 1-15!

17. Şi nu uitați: cea mai bună cale de a face ceva, este de a-l face cel mai bine!

Asta e tot!

Al dvs.,
Dan,
întotdeauna prietenul dvs.!

CONSTANTIN-LIVIU GIURGIU

Neutrinii şi viteza luminii

interviu realizat de Mircea Sava – 31 octombrie 2012 (http://topub.unibuc.ro/neutrinii-si-viteza-luminii . . .)

Reporter: Recent, cercetătorii din cadrul experimentului OPERA au făcut anunțul, surprinzător pentru comunitatea ştiințifică, că măsurătorile efectuate în colaborare cu CERN au indicat că neutrinii se deplasează cu viteze mai mari decât viteza luminii. Cum ați primit dvs., Conf. dr. Liviu Giurgiu, şi colegii de la Facultatea de Fizică a Universității din Bucureşti rezultatele anunțate? Cu entuziasm, cu scepticism, cu speranță într-o revoluționare a fizicii?

Atât eu, cât şi colegii din Departamentul de Electricitate cu care am discutat am privit cu un interes rezervat rezultatul măsurării vitezei neutrinilor de către echipa OPERA (arXiv:1109.4897v1). Aceasta nu înseamnă că experimentul nu este important. Dimpotrivă, măsurarea dependenței vitezei neutrinilor în funcție de energia lor este esențială pentru o mai bună înțelegere a fizicii energiilor înalte. În cele ce urmează, vă voi prezenta doar opinia mea personală, care nu angajează cu nimic nici Facultatea de Fizică, nici Departamentul de Electricitate.

Reporter: Spuneți-ne, pentru început, mai multe despre neutrini, aceste particule elementare despre care se bănuia încă mai demult că s-ar putea deplasa cu viteze mai mari decât viteza luminii. De ce neutrinii ar încălca una dintre constantele fundamentale ale fizicii moderne?

Neutrinii au fost prezişi teoretic în anul 1930 de către fizicianul Wolfgang Pauli pentru a explica unele aspecte problematice ale dezintegrării β. Au fost descoperiți experimental mult mai târziu, datorită faptului că interacționează extrem de slab cu materia. Neutrinii trec prin corpurile solide la fel de uşor (sau chiar mai uşor) ca lumina printr-o sticlă optică. Recent, s-a descoperit că au masă de repaus extrem de mică, dar nenulă. De fapt, sunt cel puțin 3 tipuri diferite de neutrini. Informații detaliate despre neutrini puteți obține de la Grupul de Fizică Nucleară din Facultatea de Fizică.

Oricum am privi lucrurile, neutrinii nu încalcă nimic. Aceasta deoarece constantele fundamentale ale fizicii moderne sunt… constante (fundamentale ale naturii). Nu depind de om. Nici de evoluția științelor în general, respectiv a fizicii în particular.

Aici trebuie punctat faptul că în zilele 17-21 octombrie 2011 a avut loc la Paris probabil unul dintre cele mai importante evenimente metrologice ale secolului XXI, cu impact major în cunoaşterea ştiinţifică: *A 24-a Conferinţă Generală de Măsuri şi Greutăţi*. Pentru prima dată de la crearea sa, Sistemul Internaţional de Unităţi (SI) s-a eliberat complet de ultimele elemente de structură antropomorfică: astfel, toate unităţile de măsură în SI se definesc pe baza unui set de 6 constante fizice fundamentale (frecvenţa de tranziţie între cele 2 nivele de structură hiperfină ale stării fundamentale a atomului de Cs^{133} este exact 9 192 631 770 Hz; viteza luminii în vid „c“ este exact 299 792 458 m/s; constanta lui Planck h = $6{,}626\times10^{-34}$ Js; sarcina electrică elementară e = $1{,}602\ 17\times10^{-19}$ C; constanta lui Boltzmann „k_B“ este exact $1{,}380\ 6\times10^{23}$ J/K; constanta lui Avogadro „N_A“ este exact $6{,}02214\times10^{23}\ mol^{-1}$).

<u>Reporter</u>: Care a fost miza experimentului OPERA? Ne puteţi da câteva detalii despre modul în care au fost făcute măsurătorile?

Experimentul OPERA (**O**scillation **P**roject with **E**mulsion-t**R**acking **A**pparatus) a avut ca scop principal studiul „instabilităţii“ neutrinilor μ de mare energie produşi la acceleratorul de particule de la CERN. Observarea cu succes în laboratorul subteran de la Gran Sasso a neutrinilor τ reprezintă dovada experimentală a conversiei directe a unui tip de neutrini în alt tip. Acest rezultat este extrem de important atât pentru fizica neutrinilor în special, cât şi pentru fizica energiilor înalte în general.

Un al doilea rezultat al experimentului OPERA este măsurarea vitezei neutrinilor prin măsurarea timpului parcurs de aceştia între cele două laboratoare. Măsurarea timpului s-a efectuat pe baza a două etaloane atomice de frecvenţă cu Cs, de provenienţă comercială. Atât pentru sincronizarea ceasurilor locale, cât şi pentru măsurarea distanţei dintre laboratoare a fost utilizat sistemul GPS. Rezultatul, publicat la data de 22 septembrie 2011 şi mult mediatizat în zilele următoare, era surprinzător: viteza neutrinilor depăşea viteza luminii în vid.

<u>Reporter</u>: Mulţi fizicieni de renume din comunitatea ştiinţifică internaţională şi-au exprimat scepticismul în legătură cu acurateţea rezultatelor şi au cerut reconfirmări ale experimentelor. Cât de sigur este rezultatul anunţat, în perspectiva dvs.?

Dacă rezultatul anunţat ar fi corect, atunci lumina produsă de supernova SN1987A din Marele Nor al lui Magelan ar fi ajuns pe Terra în primăvara anului 1991 şi nu la data de 23 februarie 1987, cum s-a întâmplat de fapt. Cu doar câteva ore înainte de observarea semnalului luminos, un flux de (anti)neutrini proveniţi de la supernovă, a fost înregistrat simultan în două laboratoare terestre (Kamioka, Japonia şi IBM, SUA).

După părerea mea, comunicată colegilor imediat după anunţarea rezultatului experimentului OPERA, atât erorile statistice, cât şi cele sistematice în măsurarea timpului şi a distanţei dintre laboratoare au fost mult subestimate. O serie de corecţii suplimentare trebuie făcute. De exemplu, Ronald A. J. van Edburg

(arXiv:1110.2685v1/12 Oct 2011) arată că sincronizarea prin GPS a ceasurilor necesită o corecție suplimentară. Cu aceste corecții şi prin reevaluarea erorilor sistematice, viteza neutrinilor din experimentul OPERA redevine inferioară vitezei luminii în vid.

Dacă echipa OPERA solicită şi Universitatea din Bucureşti dispune, Facultatea de Fizică poate pune gratuit la dispoziția echipei doi maseri cu hidrogen pentru a repeta măsurările cu o precizie superioară celei actuale. Desigur, cheltuielile de transport şi repunere în funcțiune vor trebui suportate din resursele proiectului OPERA.

Reporter: Există vreo explicație care ar putea fi dată astfel încât acest rezultat să fie consistent cu teoria relativității restrânse şi cu legile fizicii aşa cum sunt ele gândite în prezent?

Am arătat mai sus că subestimarea erorilor de măsură este cauza rezultatului anunțat de echipa OPERA. O particulă materială cu masa nenulă nu poate nici măcar atinge viteza luminii în vid, conform principiului relativității restrânse. Doar pentru o undă electromagnetică, viteza de fază este întotdeauna superioară vitezei luminii în mediul în care se propagă.

Reporter: Care credeți că sunt implicațiile pe care această descoperire le va avea asupra viitorului fizicii? Va trebui rescrisă teoria relativității, vor trebui reconsiderate în profunzime legile fizicii?

În orice caz, măsurările vor trebui reluate în mai multe laboratoare (pentru început, probabil în cadrul experimentelor MINOS, SuperKamiokande şi OPERA). Cu certitudine, principiul relativității restrânse rămâne valabil, iar teoria **nu** va fi rescrisă la scară mezoscopică sau macroscopică. Principiul cauzalității va fi şi în viitor un principiu fundamental al ştiințelor naturii. Principiul echivalenței va rămâne la baza oricărei teorii generalizate a gravitației. Legile fizicii, inclusiv teoriile dezvoltate pe baza principiului relativității restrânse vor fi la fel de valabile în viitor ca şi acum, cel puțin în domeniul energiilor mici şi medii. În final, trebuie subliniat faptul că înşişi autorii experimentului OPERA se delimitează în scris față de orice interpretări speculative şi de utilizarea de modele teoretice neconcludente pentru explicarea rezultatului surprinzător.

Comunicat în limba engleză

OPERA experiment reports anomaly in flight time of neutrinos from CERN to Gran Sasso (update 23 February 2012)

The OPERA collaboration has informed its funding agencies and host laboratories that it has identified two possible effects that could have an influence on its neutrino timing measurement. These both require further tests with a short

pulsed beam. If confirmed, one would increase the size of the measured effect, the other would diminish it. The first possible effect concerns an oscillator used to provide the time stamps for GPS synchronizations. It could have led to an overestimate of the neutrino's time of flight. The second concerns the optical fibre connector that brings the external GPS signal to the OPERA master clock, which may not have been functioning correctly when the measurements were taken. If this is the case, it could have led to an underestimate of the time of flight of the neutrinos.

The potential extent of these two effects is being studied by the OPERA collaboration. New measurements with short pulsed beams are scheduled for May.

Comunicat în limba română
(YAHOO! NEWS ROMANIA)

23/02/2012 Marea „descoperire" care îl contrazice pe Einstein ar putea fi, de fapt, „un cablu stricat" la CERN

Oamenii de ştiinţă din lumea întreagă au rămas înmărmuriţi când au auzit că un experiment ar fi reuşit să demonstreze că una din teoriile lui Einstein este greşită. Acum, cei care s-au lăudat cu această reuşită ... dau înapoi.

Fizicienii de la CERN au făcut anul trecut câteva afirmaţii care păreau să contrazică Teoria Relativităţii a lui Albert Einstein.

Ei au susţinut că unele particule sub-atomice, numite neutroni, ar putea călători cu o fracţiune de secundă mai repede decât viteza luminii. Teoria relativităţii spune că nimic nu poate avea o viteză mai mare ca a luminii, iar dacă s-ar întâmpla aşa ceva, atunci s-ar putea călători în timp.

Acum, James Gillies, purtător de cuvânt de la CERN, a declarat că rezultatele uimitoare obţinute în laborator sunt, oficial, puse sub umbra îndoielii, potrivit Reuters. Miercuri, website-ul Asociaţiei Americane pentru Implementarea Ştiinţei a publicat informaţii potrivit cărora rezultatul care a uimit o lume întreagă ar fi fost... viciat de o eroare tehnică.

Mai exact, este vorba despre căderea unui cablu de fibră optică – acesta asigurând recepţia semnalului GPS la un computer.

Gilles a confirmat faptul că este foarte posibil ca o cădere tehnică a GPS-ului să fi provocat apariţia acelui rezultat uimitor care îl contrazicea pe Einstein. Oricum, cert este faptul că se fac cercetări în continuare, care vor conduce în curând la o concluzie finală.

În urmă cu aproximativ 5 luni, când s-a făcut „descoperirea", unul dintre puţinii fizicieni care s-au declarat sceptici în privinţa acestui rezultat a fost Stephen Hawking.

Errare humanum est...

Trebuie să recunosc faptul că abia trimiterea spre publicare, la 17 noiembrie 2011, a rezultatului măsurărilor, la *Journal of High Energy Physics* (arXiv:1109.4897v2) m-a surprins cu adevărat. De asemenea, m-au surprins privirile studenților care au vizitat http://topub.unibuc.ro şi erau la curent cu evenimentele. Abia către sfârşitul lunii februarie 2012, după apariția comunicatului CERN, lucrurile au reintrat în normal.

Fără nicio legătură cu interviul meu, joi, 23 februarie 2012, CERN şi-a revizuit poziția. Am ataşat mai sus comunicatul în limba engleză.

Spre cinstea agențiilor române de presă, tot joi a apărut un comunicat în română (ataşat şi el). E adevărat că se confundă *neutrino* cu neutronul, dar asta se mai întâmplă în acel mediu.

NICOLAE MAZILU

Erezii ştiinţifice: nobila cale a octetului

Motto: *Iar dacă'n zilele regelui Irod S'a născut Iisus în Betleemul Iudeii, iată magii de la Răsărit au venit în Ierusalim, întrebând: „Unde este Cel ce S'a născut rege al Iudeilor? Că'n Răsărit văzutu-I-am steaua şi am venit să I ne închinăm"*. ***(Matei, 2:1-2)***

Cuvântul erezie, definit la origine prin înţelesul de dizidenţă faţă de religia creştină oficială, în special cea catolică, s-a laicizat de-a lungul timpului, lăţindu-şi înţelesul la cel de dizidenţă faţă de orice curent de gândire acceptat de o mulţime de indivizi suficient de mare pentru a-i justifica unanimitatea. Şi cum, în primă instanţă, şi mai ales din punct de vedere omenesc, unanimitatea este luată de obicei drept criteriu al adevărului absolut şi ca temei al acţiunilor corective, erezia a fost de-a lungul timpului aspru reprimată de curentul de gândire la modă, în orice domeniu.

Ştiinţa pozitivă – fizica în speţă – nu face excepţie de la regulă. Templul ei, la fel ca prototipul său religios, îşi are fariseii săi. Şi, la fel ca vechii farisei, cei ai ştiinţei condamnă ereziile, cel mai adesea apărându-şi instinctiv o poziţie socială, de obicei precară, obţinută prin argumente academice şi nu chiar la fel de solidă precum cea a prototipurilor strămoşeşti. Fapt de care, de altfel, ei înşişi se declară perpetuu nemulţumiţi. În mare, au şi dreptate: prea multă ignoranţă-n lume! De obicei greşesc însă fundamental prin faptul că pretind lumii să-i aprecieze ca atare, iar lumea nu poate aprecia decât conform notorietăţii. Şi puţini dintre ei ajung la o aşa notorietate încât să creeze şi unanimitate. Că nu poţi obliga lumea să-nveţe fizică, de pildă, pentru a te putea aprecia la justa valoare, care s-ar putea foarte bine nici să nu existe! Aşa se face că aparenta neputinţă se revarsă de obicei în imprecaţii, uneori chiar originale, la adresa unei lumi incapabilă să-nţeleagă geniul şcl., şcl...

Personal vorbind, ca fizician, sunt departe de notorietate. Aşadar, nu pot ridica pretenţii la unanimitate, şi ca atare m-am resemnat de mult. Şi nu c-aş fi făcut cine ştie ce efort să-mi înfrâng pornirile naturale de aroganţă – o lene caracteristică m-a ajutat din plin! – dar *am fost resemnat*, ca să zic aşa, mai ales de unanimitatea pe care a creat-o notorietatea lui Einstein, ca să dau un exemplu arhicunoscut, pe care l-am luat, ca orice tânăr aspirant la geniu, drept prototip acum o jumătate de veac. Einstein este, de altfel, unanim recunoscut ca geniul chintesenţial al secolului trecut. Dar ideea omului de rând – materializată de pildă în întrebări de genul: „Auzi, bă, *Ainştaine*, ce crezi tu despre cosmosu' ăsta? Că-i

mare cât hău'!" sau: „*Ainştaine*, cum crezi tu, bă, că să poati aduna fotoni' ăia? C'auz că'i ca grăunțâli!" şi multe altele ca astea – este mai ales aceea că inteligența geniului poate fi cumva cuantificată în forma unui IQ modern. Că omul de rând n-are cum să-şi dea seama că, din acest punct de vedere, Einstein s-ar fi putut dovedi chiar idiot. Pentru că ideea unui IQ ridicat, în forma dată astăzi de psihologi, este de natură exclusiv tehnologică, combinatorie, luând lucrurile ca date şi cuantificând mai ales aptitudinea de a le combina. Iar în cariera lui de-o viață, Einstein numai la lucruri date nu s-a referit... Dacă se poate spune ceva pozitiv despre geniul său, apoi acel ceva nu poate fi decât faptul că Einstein *a dat* lucruri, le-a creat, n-a combinat lucruri *date*! Adăugați la asta poza unui Einstein cu limba scoasă, care se circulă tot mai des de când cu internetul, acuzațiile de plagiat, adulter şi altele ca astea, menite să arate că Einstein nu-i chiar aşa... geniu, ci... mai aşa, ca oricare dintre noi, şi veți înțelege ce uşoară devine resemnarea în ascensiunea către notorietate... Mai ales când toate astea se folosesc, cum ziceam, drept proptele pentru lenea ancestrală!...

La fel se-ntâmplă cu Dirac, Heisenberg, Feynman şi tot neamul lor, Dumnezeu să-i *hodinească*! O analiză detaliată a micilor incidente ale vieții lor intime, nesemnificative pentru ştiința care le-a fost, de fapt, viața adevărată, aparent de nepătruns şi, ca atare, de neînțeles, este ceea ce le atrage mai ales notorietatea, şi prin asta unanimitatea. Că te şi face să-ți aduci aminte de versurile marelui poet:

„Dar afară de acestea vor căta vieții tale
Să-i găsească pete multe, răutăți şi mici scandale –
Astea toate te-apropie de dânşii... Nu lumina
Ce în lume-ai revărsat-o, ci păcatele şi vina,
Oboseala, slăbiciunea, toate relele ce sunt
Într-un mod fatal legate de o mână de pământ;
Toate micile mizerii unui suflet chinuit
Mult mai mult îi vor atrage decât tot ce ai gândit."

Are Eminescu aici, ca şi-n toată *Scrisoarea I* de altfel, parcă o atitudine de dojană la adresa societății rău-năstimite. Fapt care, cu blestemul ce mă leagă, scoțându-mă uneori din lenea imanentă, m-a făcut să elaborez de nenumărate ori filozoficeşte. E adevărat că mulțimea poartă vina ca atare – este definiția ei, ca să zic aşa. Istoria dovedeşte clar că, indiferent cine greşeşte, poporul din care acela se trage răspunde de greşeală. Că – vorba românului – peştele de la coadă se curăță totdeauna, chiar dacă, de regulă, se-mpute de la cap! Dar oare asta justifică atitudinea arogantă, exclusivistă, a intelectualului? Şi-n definitiv, care-i baza blamului perpetuu la adresa neînțelegătoarei mulțimi? O ştiință care nu poate fi asimilată în mod natural de către oricine, cum sunt, de exemplu, asimilate aerul, apa sau limba maternă. Şi nu poate fi asimilată, aşa cum nu poate fi asimilat nimic din ce se naşte cu păcat! Ea şi-a creat concepte şi definiții parcă special pentru a face dresajul

social mai lesnicios, pentru a crea adevăr prin unanimitate, exact ca şi religia dintotdeauna. Există o diferență totuşi față de religie, şi nu chiar una mai aşa..., ci de esență: știința este aptă de a folosi un limbaj care are tangențe cu realitatea accesibilă simțurilor individului şi, ca atare, aici iese la iveală o anumită tentă de *universalitate prin individ*, tangibilă numai prin matematică. Unanimitatea – esența umană a adevărului oricărei construcții – se mută astfel pe plan axiomatic: grupurile de adevăr se decid prin acceptarea de axiome specifice, ridicate uneori, aproape inconştient aş zice, la rangul de legi naturale. Altfel însă, totul rămâne exact cum trebuie să fie: știința, ca şi religia, se construieşte în totalitate conform naturii umane în genere!

Unanimitatea drept criteriu al adevărului m-a intrigat şi chiar m-a revoltat întotdeauna, mai ales când venea vorba de un curent ştiințific. Educația marxist-leninistă mi-a instilat de mic ideea adevărului absolut, pe care-l vedeam decidabil indiferent de opinii colective, adevăr făcând din om idealul comunist ilustrat în statuile preamărindu-i atotputernicia. Când am sesizat şubrezenia ideii, dar mai ales faptul că, cel puțin socialmente vorbind, ea trăgea spuza pe-o turtă cât se poate de specială, ca să nu zic mai mult, era prea târziu. N-am avut însă puterea unei decizii de vreun fel, dată, de pildă, de pesimismul poetului care, cu mult înainte de mine, a constatat acelaşi fapt pe alte coordonate:

„Ce-un secol ne zice, ceilalți o deszic,
Decât un vis sarbăd, mai bine nimic!“

N-am părăsit nici viața ce-mi era destul de scumpă prin plăcerile cărnii, şi nici măcar drumul meu de-a lungul ei. Aşa încât viața-mi însăşi, săraca, s-a strecurat şi ea cum a putut prin zăplazul gândului perpetuu c-ar exista un adevăr fără criteriu. N-aş îndrăzni chiar acum să spun absolut, pentru că asta ar cere definiția categoriei filozofice respective, încurcături logice şi tot felul de subterfugii, care mai de care mai avocățeşti, dar măcar acel adevăr despre care marele Moise Maimonide zicea cu îndreptățire:

> „... corectitudinea nu-i creşte şi certitudinea nu-i e întărită nici chiar prin consensul tuturor învățaților în privința lui. Tot aşa, corectitudinea nu-i poate fi scăzută şi certitudinea nu-i poate fi diminuată, chiar dacă toți oamenii de pe Pământ sunt în dezacord cu el...“

Aşa c-am devenit un eretic față de ştiința căreia m-am alăturat, prin alegere, în copilărie. Care alăturare m-a făcut, prin sine, un eretic față de religia în care-am fost născut şi crescut. Deci, eretic din orice punct de vedere m-ai lua! Dar tot am avut noroc mare, şi încă pe două fronturi: mai întâi, am trăit într-o lume care nu m-a forțat la vreun adevăr. Apoi, cu lenea personală – şi bine personalizată! – cum

ziceam, nici eu nu m-am prea îngrămădit a mă agăța temeinic de vreun adevăr din fluviul celor ce treceau pe lângă mine, ci l-am lăsat să vină mai către mine, mai la mal ca să zic așa, și să se lase înșfăcat temeinic. Vezi, dar, că și lenea-i bună de ceva la casa omului! Ca-n povestea răposatului profesor Grigore Moisil, care m-a impresionat foarte atunci când am citit-o în *Îndoieli și Certitudini*, să tot fie de-acum vreo patruzeci și ceva de ani, și care-a deschis de-a lungul timpului semnificații profunde și ascunse chiar relativ la propria-mi viață.

Zicea răposatul acolo de Leneșul Leneșilor, persoană ce-ncepuse a se arăta importantă în lupta pentru existență, pentru că aducea știința ca temei al tacticii după care se ghida acea luptă. Stătea Leneșul la izvorul din pădure, scornind planuri de a-și agonisi hrana cât mai lesne. Îi și convenea să stea, pentru că nu stătea pe pământ gol sau pe iarbă să răcească la șale, Doamne ferește, ci pe blana leului pe care tocmai îl omorâse c-o zi mai înainte. Și să nu credeți că-l înfruntase vitejește, ca-n poveștile de adormit copiii, ci rațional, cu știință obiectivă: storsese pur și simplu o cucută în apa izvorului, la care se adăpa și leul, așteptând frumos în copac pe-o cracă, să moară leul liniștit, fără violență, care nu era chiar necesară din punctul de vedere al Leneșului. Asta da știință, te-ndeamnă la acțiune! Și-ntocmai ca Leneșul din povestea bătrânului dascăl, am lăsat adevărurile – leii mei – să vină să se-adape la izvorul lângă care picoteam. Și-am stors cucuta sufletului meu în apa susurândă, omorându-le. Carnea nu mi-a folosit, că n-o puteam digera, mai fiind ea și otrăvită, dar chiar fără otrava mea aici aș avea scuza comună: nimeni nu poate digera carnea leului! Poate la mare strâmtoare, ocazional, iar eu numai la strâmtoare nu eram, că veneau la izvorul răcoros unde picoteam ciurde de adevăruri fragede, mustoase și atrăgătoare, aproape gata digerate, numai să le culegi. Că din pieile leilor otrăviți cu cucută mi-am făcut pat comod să picotesc în liniște și s-aștept: rațiuni destule, în stare să transforme ereziile mele de tot felul în erezii... științifice, cu speranța că știința m-o scoate cândva din culpa cea obștească. Și simt c-ar fi cam timpul să-ncep a mă și disculpa, că – vorba aia – s-ar putea să nu se știe!... Și nu cred că-i prilej mai bun pentru asta decât o culegere comună de gânduri comisă acum împreună cu cei ce mi-au fost aproape în începuturi.

Acolo, demult, în acele începuturi, mă văd rezemând absent unul din stâlpii dinspre trotuar ai cofetăriei Liliacul de pe bulevard, pe lângă Librăria Eminescu de la Universitate – cea de-și zice acum Liana – așteptând pe cineva ca să-l tapez de-o cafea și-o țigară. Și-am avut noroc cu carul, că s-a ivit dinspre Universitate, mergând cătinel, absent și el, căutând parcă sens zilei ce se desfășura, amicul meu din copilărie, Viorel Chiper, filozoful, acum profesor cu carieră pe terminate la liceul „Unirea“ din urbea Focșanilor Vrancei. Era atunci în examene ca și mine, dar la Filozofie, și se afla tare abătut, de-aia și părea așa absent. Am mirosit prada, lesnicioasă datorită apatiei, l-am gratulat c-un salut și-am cerut la iuțeală, ca să nu-i dau timp să-și revină, o țigară, că-mi ardea buza de-un fum sănătos. Din una-alta, chestii generale, ce mai faci, cum o mai duci șcl., am intrat în subiectul ce mă ardea: „Mă, nu dai și tu o cafea?“. „Da’ cum nu?!“ mă surprinse răspunsul imediat, fără nicio reținere. Bun băiat, și mai ales bun augurul zilei: amicul era-n bani!

Intrăm în cofetărie şi comandăm câte-o cafea. Pân' să ne-o aducă, până nu'ş'ce, mă pune la curent cu situaţia lui: se afla abătut că avea examen la fizică şi nu prea înţelegea cum devine cazul cu particulele elementare. Scoate o carte dintr-o mapă cu fermoar pe care-o ducea cu el – o mapă dintre cele care-au făcut vogă pe vremuri, mai ales printre instructorii de partid, cărora le conferea şi importanţă perceptibilă maselor, cuvenită cinului – şi-mi arată şaradele conţinute-n schemele de recensământ ale particulelor, explicate cât mai pe-nţelesul unui filozof materialist, dornic să se acomodeze îndeaproape cu materialitatea lumii fizice, manifestă în chiar intimităţile ei. Bag seamă însă că explicaţia era cumva şi ea exterioară autorului, care-o replica şi el, săracul, stereotip, din alte manuale, pentru că amicul – destul de inteligent şi pătrunzător, de altfel – n-o putea asimila.

Cartea, un curs litografiat, formă obişnuită pe-atunci în sistemul universitar, insista asupra schemei octetului, la modă printre fizicienii teoreticieni ai vremii, mai ales după apariţia de dată recentă – între 1960 şi 1964 – a lucrărilor lui Murray Gell-Mann, Yuval Ne'eman şi George Zweig în problema interacţiilor fundamentale tari. Mă ia amicul Viorel c-un glas rugător, care m-a şi făcut să mă simt prost – nu că n-aş fi fost, dar conştiinţa de sine, ca totdeauna în viaţa mea, nu prea acţiona decât la ocazii rare, mai ales pe porţiunea copilăriei! – : „N-ai vrea, mă, să mă lămureşti oleacă în şarada asta, că nu-nţeleg nimic!" Mărturisesc să fi avut o umbră de reticenţă, că nu prea mă pricepeam. Asta nu-mi era caracteristică: totdeauna în viaţă m-am repezit cu capu'n zid, fără să-mi evaluez şansele. Rare sunt ocaziile când mi-am evaluat posibilităţile ceva mai îndeaproape ca să iau o decizie cât de cât documentată asupra pasului următor în viaţă, şi asta tot din lene. De obicei, m-am aruncat în vâltoarea situaţiei, descurcându-mă la faţa locului ceea ce, evident, cere un efort considerabil, uneori epuizant, dar are darul de a mă scoate din comoditate şi de a mă pedepsi pentru lene. Iar eu accept pedeapsa ca penitenţă, răsplată imanentă pentru păcatul cel de moarte al lenei din mine, după legea cea veche a prea sfântului Evagrie Ponticul! Atunci a fost una din acele rare ocazii. Dar am recunoscut la iuţeală ideea grupului matricilor 3×3 cu legătură de determinant unitate ce le face să formeze un spaţiu de dimensiune opt. Asta o prinsesem de la cursul de teoria grupurilor al profesorului Mihai Gavrilă – unde aveam la seminar pe Mircea Ţugulea, actualul profesor, soţul Laurei Vicol, pe-atunci proaspăt absolvent – şi reuşisem să-mi fac ideea că particulele au lumea lor în spaţiul cu opt dimensiuni, aşa cum noi, oamenii, avem lumile noastre în spaţiul obişnuit cu trei dimensiuni. Dacă reuşeam să-ntind pelteaua pe ideea asta cu ceva algebră de liceu, amicul putea să-nţeleagă cât de cât! Şi mă ajuta mult la-ntinsul cu pricina faptul că eram pe-atunci băgat în teoria particulelor elementare sub altă formă, cea pe care Toma Vescan, pe-atunci lector la Catedra de Fizică Teoretică, ne-o purta pe sub nas pe partea analitică a matricii caracteristice interacţiilor, şi ea la modă printre fizicienii vremii, mai ales datorită lucrărilor tot de dată recentă ale lui Geoffrey Chew şi Henry Stapp, precum şi ale şcolilor teoretice de profil englezeşti şi franţuzeşti ale timpului. Am hotărât, aşadar, să mă reped, mai ales că şi foalele-mi dădeau ghes...

Între timp, fata ne-a adus cafelele şi-am uscat la moment ceaşca mea, în timp ce fumam şi-i explicam lui Viorel cam cum ar trebui să citească din carte, nu de altceva, da' ca să şi-nţeleagă. Cum era atent la paginile cărţii, am reuşit să-i strecor printre alte idei înalte şi pe cea că mi-e tare foame, la care amicul a mormăit absent cum c-ar trebui să mergem undeva să mâncăm ceva. M-am eliberat dintr-odată total de stresul existenţei imediate: ţine-i, Doamne, gândul cel de aur! Ezita însă să se scoale de pe scaun ca să şi mergem efectiv undeva, voia să-şi fixeze bine ideile. „Ce-ar fi să mai luăm câte-o cafea şi-o prăjitură aici, că nu-i lume, şi-i atmosfera mai propice lecturii şi explicaţiei?!" mă luă el c-un plan subţire. Gândea, bag seamă, să-mi taie pofta de mâncare cu ceva dulciuri, dar nu mă cunoştea îndeajuns... „Are nişte savarine aici!..." răspunsei eu ca din întâmplare. Şi el comandă două savarine din cele mari, bine însiropate, cu frişcă bogată, aşa cum numai acolo am mâncat vreodată – un leu şi şaiş'cinci de bani bucata – foarte scumpe pe potriva buzunarului meu de-atunci. Cred, totuşi, că memoria mă trădează: Mircea Porumbreanu-mi spune c-am mai avut o aventură cu savarine la Lămâiţa, tot pe 6 Martie, colţ cu Schitu Măgureanu, vizavi de Cireşica şi de liceul „Lazăr". Am comandat cică un platou de savarine şi ne-am pus unul de-o parte şi altul de cealaltă, faţă-n faţă, pândindu-ne duşmăneşte şi clămpănind scurt, cel mult două îmbucături pe prăjitură, fără a ne mai pierde vremea cu mestecatul, c-am fi rămas în pagubă. Ne-am oprit astfel la mijlocul tăvii goale, sub privirile stupefiate ale personalului cofetăriei, ce ne urmărea cu ochii cât cepele...

Dar, dacă eu nu-mi mai aduc aminte de incidentul Lămâiţa, el nefiind aşa de semnificativ pentru fizica teoretică şi filozofia materialistă în general, cu atât mai mult Viorel filozoful nu putea şti de el, spre a-şi lua măsurile de protecţie de cuviinţă. Aşa că fata ne-a adus prăjiturile, iar eu am hăpăit-o scurt pe-a mea printre explicaţiile pe care le refeream mereu la textul cărţii pe care Viorel îl urmărea răpit de-mprejurări metafizice. „Pot s-o iau şi p-a ta?" strecurai eu o întrebare timidă printre idei algebrice de nuanţă metamatematică. „Sigur, dă-i drumu'!" răspunse el atent la textul cărţii şi adăugând: „Domnişoară, mai aduceţi două savarine!" A mai adus fata două savarine, şi-a mea a dispărut în consecinţă după cele dintâi... „Pot s-o iau şi p-a ta?" întrebai eu stereotip, şi răspunsul veni la fel: „Sigur, dă-i drumu'! Domnişoară, încă două savarine!" Scena s-a repetat de opt ori: am mâncat atunci şaisprezece savarine, record personal. Că nu cred că platoul de la Lămâiţa putea avea treizeci şi două de savarine! Într-un târziu, Viorel s-a trezit din răpirea metafizică, observând că n-a apucat să mănânce niciuna din ele: „Măăă, ce măgar sunt: te-am îndopat cu dulciuri şi ţi-am tăiat pofta de mâncare!" Suflet dulce Viorel şi delicat cum îl ştiam din copilărie, da' încă spun că nu mă cunoştea: „Vrei să dai vreo friptură, ceva...? Ştiu un loc minunat!" „Sigur, da' nu cred că mai încape..." „Încearcă-mă!" Şi ne-am mutat pe Magheru la Katanga pentru două fripturi mari, gin fizz şi cafele, asortând astfel într-un mod vădit materialist explicaţiile metafizice asupra lumii fizice... Târziu de tot, spre seară, ne-am retras care pe unde, Viorel foarte fericit şi luminat c-a înţeles câte ceva, eu bucuros c-am mai trecut o zi

din existență. Mi-a cumpărat chiar şi două pachete de țigări, scăpându-mă cel puțin o zi de umblat după tapaj...

Au trecut ani de la incident, de care ne amintim uneori cu alean, mai ales eu, în nopți răcoroase de vară, la un borcan de vin sub Măgura Odobeştilor Vrancei. Niciodată însă nu i-am mărturisit amicului filozof de simțul vinovăției de a nu-i fi putut explica pe-nțeles lumea particulelor elementare, care m-a urmărit de atunci, imprimându-mi ziua în memorie pe calea inimii. Dar se vor găsi scuze, ca de obicei: pe-atunci nici nu eram în stare să ştiu eu însumi, necum să mă mai şi fac înțeles de altul, ce-i cu particulele alea. Şi-apoi, nici măcar nu studiasem articolele lui Gell-Mann, ca să numesc pe cea mai proeminentă dintre figurile fizicii teoretice a particulelor elementare, ca să-mi dau seama de sorgintea pur socială, sau mai degrabă religioasă, a „nobilei căi a octetului“. Mă iau, aşadar, a mărturisi acea vinovăție cu prilejul de față, explicând acum ce trebuia să explic atunci şi înnodând explicația în povestea mai cuprinzătoare a ereziei ce mă defineşte, în speranța că şi amicul Viorel mă va citi sau că alți filozofi vor băga în seamă ideea...

În denumirea teoriei, Gell-Mann s-a inspirat din religia „nobilei căi a octetului“, cum ziceam, al patrulea dintre cele patru mari adevăruri ale măritului Budha. Am trăit totdeauna sub impresia că nimic nu-i întâmplător în lumea asta, chiar dacă m-am ferit totdeauna să mă comit unor conexiuni verbale explicite de gen prezicere. Că mă îndoiesc să putem avea, ca oameni, şi mai ales la această epocă din istoria Pământului, posibilitatea de a cunoaşte semnificația profundă a cuvântului. Totuşi, cred, şi am motive destule să cred, că analogiile transcend semnificația curentă, lărgind universul la care se referă cuvântul. Ele nu par să fie tocmai întâmplătoare şi, mai mult, par chiar să îndrepte cuvântul către semnificația sa ultimă. Caz în speță: *calea octetului*. Într-adevăr, fizic vorbind, omul trăieşte sub semnul octetului, şi acesta ar fi faptul recunoscut de fizica teoretică în mod explicit acum mai bine de o jumătate de veac prin analogia lui Gell-Mann şi folosit în descrierea universului particulelor elementare, pretinşi constituenți ai materiei. Acesta pare a fi şi înțelesul profund al „nobilei căi a octetului“. Căruia fizica teoretică n-ar face, deci, decât să-i adauge o lămurire în plus pentru împlinirea conceptului. Căci ce-nseamnă „calea octetului“ în mod concret, în lumea fizică?! Am cuvinte s-o explic în modul care urmează...

Este spațiu liber, fără nimic în el, şi spațiu ce conține materie. Ăsta-i un adevăr ce pare dincolo de orice dubiu rațional, mai ales în epoca asta de cuceriri cosmice. Orice punct din spațiul umplut cu materie are în el constrângeri sub forma unor presiuni, şi prin asta se deosebeşte esențialmente de spațiul liber, unde asemenea presiuni nu pot apărea. Ideea de presiune este deosebit de complexă, dar poate fi explicată cu ajutorul noțiunii de forță la îndemâna omului. Forța a fost întotdeauna folosită în mod rațional pentru crearea de mişcare pe o direcție dorită. Asta a şi dus la ideea de vector şi de punct material: forța are necondiționat rezultatul scontat, este adică vector numai atunci când acționează asupra unui punct. Din acest motiv a şi fost creat conceptul de punct material. Se poate însă arăta simplu că nu-i totdeauna cazul rezultatului scontat în acțiunea unei forțe, dacă

vom comprima între degete, de exemplu, o bucată de ceară sau plastilină. Mai întâi, în atare situație nu suntem prin nimic îndreptățiți să folosim ideea de punct material pentru bucata respectivă, pur și simplu datorită extensiei ei spațiale. Devine aici evident faptul că, deși forța acționează pe direcția degetelor, materia-i răspunde și pe direcție perpendiculară, în mod sigur datorită acelei extensii spațiale a materiei. Putem să ne închipuim efectul ca universal (orice bucată de materie îl posedă, într-o măsură mai mare sau mai mică, desigur), sau chiar independent de forță – așa-numitul fenomen de fluaj al materiei are loc chiar și în absența forței. În cazul în care materia poate fi considerată un continuu, presiunile în orice punct al ei pot fi algebric descrise printr-o matrice cu trei linii și trei coloane. Descrierea aceasta este o consecință a faptului că în experiența umană presiunile cu pricina prezintă, în orice punct și totdeauna, trei valori extreme pe trei direcții diferite din spațiu. Aceste trei direcții pot fi caracterizate ca direcțiile pe care, acționând asupra materiei, o forță are efectul maxim scontat. În oricare altă direcție din spațiu, valorile presiunilor nu sunt extreme din cauză că o parte din valoarea lor este disipată de materie pentru deplasarea ei pe direcție perpendiculară acțiunii forței, ca în cazul practic al plastilinei, amintit mai sus.

În idealitate, adică în materia absolut continuă și numai din punct de vedere matematic, cele trei presiuni extreme sunt determinate, în orice punct al spațiului gazdă al materiei, de statistici direcționale, în raport cu plane speciale ce trec prin acel punct. Și există două statistici pe un asemenea plan special: una se referă la presiunea medie în sine pe acel plan, cealaltă la forfecarea medie în plan – o măsură a capacității materiei de a devia efectul forței de la direcția acțiunii ei, cum ziceam mai înainte. Aceasta ultimă statistică este definită într-o direcție arbitrară din planul despre care-i vorba aici. Se arată, astfel, că presiunile extreme într-un punct din materia ideal-continuă sunt unic determinate până la direcția arbitrară din planul cu pricina: fiecărei asemenea direcții îi corespund trei presiuni extreme. Faptul a fost descoperit de geniul matematicii românești, poetul Ion Barbu.

E timpul să spun ceva despre acele plane misterioase. Specialiștii le numesc *plane octaedrice* pentru că sunt planele fețelor unui octaedru regulat: două piramide cu baza pătrat și cu fețele triunghiuri echilaterale, puse bază la bază. Prin urmare există opt asemenea plane în fiecare punct din spațiu, fiecare cu câte două statistici specifice ale presiunilor pe el și cu presiunile extreme depinzând de direcția aleasă din plan. Dar un asemenea octaedru poate avea orientare arbitrară într-un punct din spațiul ocupat de materie. Se dovedește însă că spațiul își spune aici cuvântul și cred că asta-i una dintre cele mai mari cuceriri ale filozofiei naturale a secolului trecut. Anume, dacă spațiul are *curbură constantă*, situație din nou ideală ce se leagă de continuitatea materiei și, mai ales, de electromagnetism ca fenomen fundamental, atunci direcțiile de curbură maximă sunt cele ce determină orientarea „octaedrului local“ și, deci, a celor opt plane... octaedrice. „Calea octetului“ în orice punct, ce mai încolo și-ncoace! Ar mai rămâne, cel puțin în ce-l privește pe Viorel filozoful și pe alții din cinul său, să vedem cum se leagă asta de ideea particulelor elementare.

Orice structură materială percepută de simțurile umane, indiferent cât de efemeră, înseamnă neapărat discontinuitate în materia continuă: cel puțin una dintre proprietățile continuului este afectată. Altfel, nici nu poate fi vorba de percepție, căci numai ceva ce se schimbă este perceput! Percepția pare a fi, astfel, temeiul vechiului principiu *πάντα ῥεῖ* al bătrânului Heraclit din Efes, căci nimic nu poate fi perceput dacă nu este discontinuu în spațiu, iar continuitatea ideală implică nemişcare. Ca atare, a apărut ideea lui Newton, de forță între bucăți de materie diferite, deci forță ce acționează prin spațiu, la distanță, şi nu poate fi apreciată decât matematic şi numai prin mişcările relative ale bucăților de materie. A pretinde că materia este structurată înseamnă, aşadar, implicit a pretinde că ea este discontinuă, deci a extinde indefinit principiul discontinuității chiar şi la spațiul umplut cu materie. Asta a dus ulterior la explicația presiunilor de care vorbeam mai înainte, prin forțele newtoniene, şi aici este locul în care intervine efectiv calea octetului în domeniul forțelor zise fundamentale ale fizicii.

Fenomenologic vorbind, particulele fizice ale lumii noastre microscopice au numai timpi de viață foarte mici. Mai precis, existența lor nu-i subsumată direct simțurilor noastre – nu-i accesibilă cunoaşterii la mâna-ntâi, ca să zicem aşa! – ci poate fi numai dedusă din experimente specifice şi pe durate de viață foarte limitate prin comparație cu scara de timp a acelor simțuri. Este ca şi cum aceste particule ar fi simple „accidente“. O tentă de obiectivitate a lor ne este însă instilată de matematică, ce a permis un anumit „recensământ“ al lor cu ajutorul unor structuri algebrice. Acest recensământ a permis una dintre cele mai fructuoase idei teoretice moderne, cea a existenței a trei constituenți de bază – quarkurile – care totuşi n-au fost niciodată observați în stare liberă, ci totdeauna „la mâna a doua“ – ca să fiu în ton cu expresia precedentă! – adică în experimente care numai indică o prezență a lor, deja scontată anterior. A început, aşadar, să se insinueze ideea că aceşti constituenți fundamentali nici nu pot fi observați în mod liber, pentru că sunt „confinați“, adică retinuți, în materie prin însăşi natura lor. Orice speculație asupra confinării sau deconfinării este totdeauna făcută prin raționamente care amintesc explicit de adevărata origine experimentală a problemei, botezată, cum ziceam, de Murray Gell-Mann, în mod sugestiv, „calea octetului“. În termenii „octaedrici“ de mai sus, explicația este foarte simplă.

Încă din timpurile în care Augustin Fresnel a început să construiască imaginea noastră teoretică asupra luminii – suprafața de undă – din bucățelele accesibile experimentului, a fost cât se poate de clar faptul că tehnologia *trebuie* să intre-n scena posibilităților umane de descriere a naturii. Fizica modernă a particulelor nu-i decât expresia tehnologică cea mai înaltă a unei atari filozofii. Într-adevăr, n-avem nicio posibilitate de a revela experimental proprietățile materiei decât tot prin intermediul materiei: altă cale nu-i! Materia ce revelează proprietățile particulelor elementare are forme specifice, expresii ale unor tehnologii de vârf: contori, camere cu ceață, plăci foto şi orice variațiuni tehnologic avansate asupra acestora. Principiul de revelare este simplu: particula ce pătrunde în materie într-un experiment este vizualizată printr-o traiectorie anticipată teoretic şi „punctată“ realmente prin

schimbări locale în structura materiei. Se poate înțelege şi explica rațional aceasta prin faptul că particula externă perturbă starea locală de presiuni într-un punct din materia revelatoare, care-i manifestă în acel punct printr-un octaedru imaginar, reprezentând suportul geometric al unei statistici naturale a forțelor newtoniene locale între componentele materiei. Perturbația poate fi descrisă printr-un „unghi de fază“ reprezentând direcția arbitrară a statisticii presiunilor locale într-una dintre cele opt fețe ale octaedrului local, *a cărei alegere depinde de natura particulei revelate*. Cum ziceam, octaedrul e imaginar, expresie a curburii spațiului – e greu de presupus că materia se organizează geometric într-un mod aşa de exact... platonic – dar răzbate cumva în recensământul teoretic al particulelor în forma unei „căi a octetului“. Se poate explica asta prin faptul că fiecare particulă, în măsura în care ea este şi „elementară“, alege unul dintre cele opt plane ale statisticii forțelor locale pentru a perturba materia. Acele statistici sunt expresia rezultantei forțelor ce dau presiunile în materie în orice punct al spațiului gazdă. Şi este atunci foarte natural ca ideea de quark, generată conform acestui mod de vizualizare a materiei, să ne parvină cu proprietatea de confinare, pentru că această proprietate este întâi de toate esențială pentru materia ce revelează particulele. Din acest punct de vedere, forțele „de reținere“ trebuie aşadar descrise mai degrabă prin matematica aferentă presiunilor de care vorbeam mai înainte, decât prin forțele pure, vectoriale, de tip Newtonian, caracterizate printr-un potențial, cum se face de obicei în fizica particulelor elementare. Dar asta-i altă gâscă...

Mă gândesc acum să-ndrept totuşi atenția lui Viorel filozoful şi, odată cu el, a celor ce vor să ştie, în altă parte, mai aproape poate de sufletul lor. S-arăt adică faptul că ceea ce-i calea octetului în teoria particulelor elementare e totuna cu calea umană a octetului: principiul budhist este metafora analogică a unui fapt esențial ce susține viața pe Pământ! Omul trebuie să fi simțit cumva aceasta, punând-o ca temei unei religii. Şi, fiindcă veni vorba, reiese că faptul stă ca temei pentru oricare dintre religiile care acordă ființei umane vreun statut cât de cât cosmic, fie stipulând explicit, fie având în subtext vreo relație între om ca individ şi univers. Să-ncep aşadar cu un fapt comun ce m-a frapat şi poate-i va fi frapat şi pe alții...

... că, odată ridicat la o anumită treaptă de înțelegere a lumii şi la o posibilitate de comunicare decentă evident, omul devine fascinat de trecutul civilizațiilor pe Pământ. Şi ceea ce apare din ce în ce mai insistent la o revistă a geografiei arheologice privind marile civilizații este gruparea acestora în zonele marilor activități seismice, legate evident de instabilitatea presiunilor materiei terestre. Cel mai frapant exemplu este, desigur, civilizația apuseană care-a impus ştiința modernă şi a creat şi tehnologia de care beneficiază astăzi întregul glob terestru. Ea porneşte de la civilizația greacă şi-a fost posibilă datorită creştinismului. Ambele, atât civilizația greacă, cât şi creştinismul, au luat naştere de-a lungul giganticei falii est-africane – care este şi astăzi cuib de viață clocotitoare – şi în prelungirea sa. Mai mult, cercetările arată că marea migrație a omului pe Pământ chiar de acolo ar fi început. Iar acea falie ce taie continentul african de la sud la nord, mergând de-a lungul Nilului şi apoi prin valea Iordanului, terminându-se în țărmul estic al

Mediteranei, este loc vădit de frământări geologice violente. Se va zice: şi ce dacă? Unde vrei s-ajungi?

Atitudinii ştiinţifice, mai ales celei moderne şi academice, i se potriveşte foarte bine calificativul de „ipohondrie“ dat de respectabilul conu' Leonida al marelui nostru nenea Iancu:

> „Ei, vezi ? (*plin de triumful teoriei*). Tot vorba mea, domnule! Omul, bunăoară, de par egzamplu, dintr-un nu-ştiu-ce ori ceva, cum e nevricos, de curiozitate, intră la o idee; a intrat la o idee? fandacsia e gata; ei! şi după aia, din fandacsie cade în ipohondrie. (*către cocoana*). Văzuşi?“

Nu există, într-adevăr, o altă atitudine a omului de ştiinţă modern în „calea spre descoperirea ştiinţifică“; doar cuvintele în care este, eventual, descrisă acea cale, sunt altele, mai reverenţioase parcă, exprimând respectul religios comun faţă de ştiinţă. Şi dacă fandacsia ar putea fi acceptată ca atitudine ştiinţifică a omului de rând, apoi ipohondria trebuie luată în mod cert ca boală de natură socială, ca o caracteristică a ştiinţei de rang academic.

Prima reacţie a ipohondrului modern, situaţie în care îndrăznesc a mă declara, în chestiunea distribuţiei civilizaţiilor pe Pământ este de obicei concentrată nu în acel „şi ce dacă?“ de mai sus, ci în simpla, şi totuşi foarte complicata întrebare: *de ce*? De ce viaţa, şi implicit civilizaţia, înfloresc în locurile în care ele pot fi şi distruse în mod evident? Că „nu scrie la gazetă“, cum ar zice tot stimabilul conu' Leonida! Răspunsul ştiinţific se află, cred eu, în chiar raţiunea atitudinii omului de rând şi, de fapt, a oricărui animal care-şi trăieşte pur şi simplu viaţa şi moare atunci când i-a venit rândul, nici mai devreme, nici mai târziu. Cu alte cuvinte, de înţelegere accesibilă totuşi numai unui fizician sau filozof de rang academic de data asta, ipohondru declarat şi cu patent în regulă, scara de timp a ciclului vieţii şi societăţii este suficient de întinsă pentru ca individul, în genere, să-şi dureze viaţa şi să-şi ofere participaţia sa în concertul cosmic. Totuşi, un fizician sau filozof de rang academic are mintea nu tocmai liniştită, a trecut de fandacsie, nu-i ipohondru chiar aşa de frunza frăsinelului şi insistă în a se întreaba în continuare: dacă-i adevărat că migraţia a avut loc – raţiune pentru salvarea speciei – cum se face că omul migrator s-a îndreptat mai ales în jurul zonelor seismice violente, către moarte sigură adică!? Întrebarea rămâne în picioare chiar şi dacă eliminăm migraţia din scenariu. Şi câteva răspunsuri se profilează imediat. Nu înseamnă oare că activitatea seismică, instabilitatea presiunilor materiei şi a curburii spaţiului îi oferă omului ca individ sau animalului în general ceva ce-i necesar existenţei sale imanente încă de la formarea fizică iniţială şi naştere? Nu înseamnă oare că societatea, de orice natură ar fi ea, este subordonată acestei cerinţe imanente şi că trebuie, deci, să se dezvolte acolo unde individul, piesa ei de bază, îşi are condiţiile sale existenţiale? Şi-n fine, nu înseamnă oare că individul îşi are trasată soarta încă

de la naştere sau, cum pretind unele culturi pământene, în cazul omului chiar... cu nouă luni mai înainte? Asta ar fi, de exemplu, o raţiune cum nu se poate mai îndreptăţită şi chiar superioară, ca să zic aşa, pentru o astrologie ştiinţifică, de exemplu, sau pentru o ştiinţă astrologică, oricum ai lua-o, fixându-i chiar şi bazele principiale! Ştiinţa astrologică este astfel consecinţă a căii umane a octetului, odată ce-i legată de frământările interne ale materiei.

N-ar fi, aşadar, deloc o manifestare exclusivă a ipohondriei „leonidiene“ ideea că civilizaţia, ca o condiţie necesară de formare şi împlinire a omului, este cumva subordonată existenţei în sine a individului şi că prin individ este ea legată de activitatea seismică a Pământului, de viaţa Pământului în general. Această idee ne permite chiar mai mult, anume înţelegerea raţională a legendelor Panteonului vechii Grecii. S-ar putea, aşadar, ca acele legende să aibă un adevăr ascuns încă ştiinţei moderne, care descoperă – pe zi ce trece tot mai mult şi mai detaliat – faptul că Pământul este... o fiinţă vie: *bătrâna mamă Gea*! În plus, printr-o conexiune inedită cu ideea de migraţie, avem povestea turnului Babel din cartea de căpătâi a religiilor marii majorităţi a oamenilor de pe Pământ. Este locul de la care limbile – se poate chiar citi eretic: „rasele“ sau „neamurile“ – au pornit să se despartă pentru că se încurcaseră. Locul, ca şi temeiul acelor religii – adică istoria devenirii lor – se află indubitabil acolo, în lungul faliei est-africane, leagăn al vieţii...

Şi astfel, exercitându-ne fandacsia ştiinţifică şi chiar şi ipohondria academică, putem să încercăm a ne imagina ce-ar fi fost omul dacă, de exemplu, tectonica plăcilor crustei terestre, ce reflectă din plin viaţa Pământului, ar fi fost dată de mişcări observabile la scara timpilor zilnici. Aici ne putem da seama de adevărata măsură a cuvântului mamă, atât pentru cazul Pământului în sine, cât şi al omului născut de el. Căci ideea mişcărilor tectonice observabile, ca atare, este absurdă, deoarece în aşa caz nu putem nici măcar spune că omul ar fi putut exista. Închipuiţi-vă viaţa într-un cutremur continuu, de gradul şase să zicem, că mulţi dintre noi i-au avut poate experienţa, şi-i suficient pentru a vă face o idee. Evidenţa ştiinţifică ne permite să conchidem, în ce priveşte viaţa Pământului ca atare, existenţa unor mişcări a plăcilor tectonice şi a unor curenţi în apa oceanică terestră, care au loc la o altă scară de timp decât cea obişnuită a mişcărilor fizice palpabile. Aceasta şi numai aceasta a permis dezvoltarea vieţii şi implicit a speciei umane. Cu un cuvânt poetic: *viaţa mamei Gea dă viaţă copilului-Om*! Ştiinţa a reuşit să descopere că acea scară de timp este scara de timp a evenimentelor cosmice legate de ceea ce odată păreau stele fixe. Există, deci, o analogie a structurii cosmosului cu însăşi viaţa acelui copil-Om! Primul lucru spre care trebuie să ne îndreptăm, aşadar, atenţia este să cercetăm până unde merge acea analogie. Să ne depărtăm, deci, Pământul „de la buze la picioare“, cum zice poetul, şi să ne ridicăm ochii spre Cer...

... căci scara de timp a vieţii Pământului pare să fie asemănătoare cantitativ cu cea privind o altă parte a conţinutului fizic al universului, cerul. Şi nu numai aşa, filozoficeşte vorbind, adică din pură ipohondrie, ci chiar dintr-un punct de vedere fizic: scara de timp a mişcărilor cosmice, a mişcărilor stelelor zise „fixe“, este

aceeaşi cu scara de timp a vieţii mamei Gea. Poziţiile de altădată ale stelelor nu erau aceleaşi cu poziţiile lor de astăzi, dar mişcările lor – dacă se poate spune că există asemenea mişcări – se fac la scara de timp a mişcărilor tectonice. Aici, ştiinţa a şi făcut un pas esenţial pe calea cunoaşterii, sesizând ceva foarte important şi specific: nu numai că stelele s-ar fi putut mişca la scări de timp foarte lente, dar spaţiul însuşi s-a putut deforma – cel puţin începând de la o anumită scară – cărând astfel cu el conţinutul său material. Totuşi, deformarea spaţiului n-a fost niciodată descrisă ştiinţific în mod adecvat, iar motivul pentru aceasta este că ştiinţa descrie matematic deformarea modelând-o prin mişcare, adică îi conferă din start atributul pe care s-a presupus că ea trebuie să-l descrie în final. Or, nu se poate concepe aşa de uşor mişcarea spaţiului însuşi, ideea de mişcare fiind la om legată mai ales de materia discontinuă – de particulă. Natura sa diferită a fost sesizată numai pe la începutul secolului trecut, odată cu apariţia relativităţii generale. În orice caz, am putea zice, din nou poetic: *viaţa mamei Gea este legată intrinsec de cea a tatălui... Cer*! Chiar ca-n vechile mituri greceşti, unde mama Gea l-a născut pe copilul Uranus spontan, cam ca în big bang-ul ştiinţei asertive moderne. Aici însă se cuvine să părăsim miturile greceşti, pentru că religiile ce acceptă turnul Babel ca eveniment fundamental, şi dintre ele mai ales cea creştină, ne cheamă, ştiinţific, în altă parte, ca să le descoperim rădăcinile, distilând semnificaţie din istoria documentată a poporului care-a adus religia la nivel superior...

Şi mă-ntorc acum înapoi pe valea Nilului unde, într-o istorie socială la fel de frământată ca şi istoria geologică a locului, s-a cimentat temeiul acelor religii şi, odată cu asta, s-a prins şi înţelegerea subtilă a temeiului condiţiei cosmice a omului. Şi s-au trasat, în acea istorie, şi limite condiţiei sale sociale, precizându-se chiar rolul societăţii, care s-ar întinde astfel dincolo de promovarea biologică a genei. Aici, pe valea Nilului, în lungul faliei est-africane, egiptenii au moştenit o societate – să-mi fie iertat a folosi termenul „moştenit“ acolo unde ştiinţa curentă foloseşte „construit“; cred totuşi, şi am şi cuvinte pentru a mea credinţă, că ăsta-i într-adevăr cazul, bazată strict pe ierarhie, care mai apoi a degenerat în religie politică şi mai departe în politică religioasă. Pentru că, după câte se poate judeca din materialul istoric la dispoziţie, societatea egipteană era teocratică, dar de un fel cu totul special: *faraonul era legătura unui popor cu universul*! Această legătură – pe care, aşa cum voi arăta mai încolo, există temeiuri cimentate-n piramide s-o credem şi fizică – s-a pierdut, în mod sigur datorită ascendenţei sociale a omului în general – adică ieşirii din Rai. Ea a degenerat în idolatrie, ceea ce a adus reacţia evreilor, care au reuşit să recunoască în mod obiectiv dualitatea existentă în om: fiinţă cosmică şi socială. Orice animal este social, *omul este însă şi cosmic*!

Aşadar, evreii, dac-ar fi să le găsim raţiune imanentă, au găsit esenţa omului ca individ în conexiunea cu Dumnezeu, aşa cum au citit-o în comportarea socială a egiptenilor. Ei au reuşit, deci, să pătrundă esenţialul din relaţia Pământ-Cer, care ar fi materializată în om, definindu-l astfel ca atare. Dovadă a doua poruncă biblică ce redă pe scurt acea materializare:

„Să nu-ți faci chip cioplit, nici vreo înfățișare a lucrurilor care sunt sus în ceruri sau jos pe pământ sau în apele mai de jos decât pământul. Să nu te închini înaintea lor şi să nu le slujeşti!“

Cu alte cuvinte, conceptul conform căruia gândeşti tu lumea nu-i împlinit, nu te lega de el în decizii! Căci socialul se infiltrase atât de mult în om, încât el putea găsi motive să se închine sieşi, odată ce se închina chipului cioplit de el însuşi, uitând de determinația sa cosmică. Ăsta ar fi mesajul esențial al societății egiptene: omul nu trebuie să-şi uite esența cosmică, ei trebuie să i se închine, nu închipuirilor ce iau uşor forma făcăturii...

... aşa cum, de altfel, procedează omul şi astăzi, când are motive încă şi mai convingătoare să o facă... în caz că nu adoptă religia care să-l definească! Are, cu un cuvânt ştiințific, modele de gândire şi comportare, idoli, prin *definiție* (sic!) obiectivi doar pentru faptul că sunt în afara sa, fiind astfel accesibili fie simțurilor, fie rațiunii. Aceşti idoli sunt cei care-au şi permis crearea ştiinței care, cum se poate lesne dovedi, are în începuturile sale moderne un mugure cosmic, pe care însă ea refuză insistent să-l vadă. Dar, tot pe latura religioasă, să-mi continui periplul cu rațiunile religiilor ce-au căutat a dărâma idolii, pentru că ştiința pozitivă în mod vădit n-a reuşit. Idolatria a fost doar o consecință a dezvoltării omului pe latura socială. Însă, la origine, societatea care-a generat religiile avraamice pare să fi fost altceva.

Căci caracteristica esențială a societății egiptene vechi era ierarhia, căreia acea societate îi dădea inițial o tentă pe latura cosmică a omului. Asta a degenerat în timp, aşa încât caracteristica esențială a societății oamenilor în general este cea a oricărei societăți biologice, adică tot ierarhia, nimic de zis, dar pe latura socială. Ierarhia socială a devenit producție coruptă a diviziunii sociale a muncii care, la nivel de individ, întreține *stresul* nenatural ucigător. Şi reciproc, desigur: diviziunea socială a muncii este întreținută prin stres. Nu este greu de văzut că într-o societate umană, spre deosebire de alte societăți biologice, individul are o pondere foarte mare, dacă nu prin altceva, măcar numai prin posibilitatea comunicării de impresii străine Naturii, impresii care, de fapt, sunt cele ce duc la stres. O societate civilizată modernă îşi arată aici adevărata sa superioritate prin faptul că gestionează bine stresul, prelungind viața individului, aşa cum un bun contabil gestionează bine capitalul aflat la dispoziția sa. Într-un cuvânt, caracteristica fundamentală, şi de esență aş zice, a diviziunii sociale a muncii este aceea că *a interpus omul între Om şi Natură*, facilitând prin asta o altă diviziune socială, dar în forma unei ierarhii false. Într-o formă specifică, asta aduce totuşi din nou în centrul atenției individul ca temei al societății.

Încă din timpurile vechi, societatea umană supraviețuia, ca orice societate biologică, evident, pe cheltuiala vieții indivizilor, periclitată perpetuu, dar nu datorită stresului natural al oricărei societăți animalice, ci datorită stresului nenatural impus de ierarhia socială. Într-adevăr, în orice societate animalică, individul trebuie să

suporte un stres natural prin însăşi condiţia existenţei sale şi a societăţii din care face parte. Într-o societate umană, însă, individul, degrevat de acest stres natural, are de suportat stresul nenatural al ierarhiei sociale, stres care ucide în mod sigur, într-un mod la fel de nenatural ca şi el. În timpurile străvechi, societatea umană n-a fost prea departe de oricare altă societate biologică în ce priveşte indiferenţa faţă de indivizii săi. Într-o asemenea situaţie, care ar fi şansele de supravieţuire ale individului social slab, umil, pradă sigură a stresului? Ca şi în oricare altă societate biologică, un asemenea individ este sortit morţii. Raţiunea, acest unic atu al omului, care îl îndeamnă pe individ să-şi pună problema şanselor particulare de supravieţuire şi perpetuare, s-a făcut aici simţită mai întâi prin aceea că imaginaţia a fost pusă la lucru, transformând aspectul profund spiritual al problemei într-unul politic. Anume, este de la sine înţeles că cel umil şi stresat moare în mod sigur; aceasta e doar o observaţie de experienţă comună. De ce, atunci, să nu i se ofere o speranţă pe calea pe care el păşeşte în mod natural? Iată şi speranţa oferită în mod ştiinţific: dacă nu poţi avea înlesnire în aceasta lume, apoi o vei avea în lumea de dincolo, linişteşte-te! Cu cât mai umil eşti aici, cu atât mai liber şi fericit vei fi „dincolo“! Totul este să fii îndoctrinat că există o lume de dincolo, oricât de vag ar fi definit acest „dincolo“, iar cu asta s-au însărcinat, de-a lungul timpului, diferitele forme de religie politică, transformate doctrinar mai apoi în chiar politici religioase.

În această stare de fapt generală, cele mai dezvoltate dintre societăţile vechi – a căror dezvoltare era, ca şi astăzi, datorată abundenţei acaparatoare prin violenţă – au scos însă la iveală posibilitatea ca toţi să trăiască în lumea de aici cu cât mai puţin stres, punând adică stresul pe alţii din afară – *alteritatea*, ce se cuvine moralmente tratată cu indiferenţa cu care tratezi vita. Imaginaţia, în pas cu observaţia directă, a creat idolatria, atât pentru a justifica comportarea poporului ca atare, faţă de alte popoare – fiii lui Amon, fiii lui Baal, fiii lui Zamolxe etc. – cât şi pentru necesităţi personale: adresează-te idolului cu petiţii pentru ceea ce consideri tu necesar vieţii tale şi idolul ţi le va îndeplini! Aşa s-a creat rugăciunea, înmulţind considerabil, chiar excesiv aş zice, cele ce omul consideră necesare vieţii lui, prin adăugarea de necesităţi false imediate: să moară capra vecinului, să-mi vând bine bunul la piaţă, să capăt bani şi altele ca astea, caracteristice universului delimitat de alteritate. În paralel, totuşi, să notăm că umilinţa, această mamă şi, totodată, fiică a stresului nenatural continuu nu numai că nu a fost eliminată din societăţile dezvoltate, dar a şi sublimat în forme neîntâlnite mai înainte. Evoluţia socială nu a mers, deci, până acolo încât să elimine umilirea ca metodă şi umilinţa ca recoltă a metodei, ci din contră...

O urmă de conştiinţă cosmică a rămas totuşi, prin aceea că individul era conştient de sine ca element fundamental al mulţimii ce se cheamă societate. Nobila cale a octetului, ca şi întreaga religie budhistă de altfel, este expresie clară a acestui fapt. Mai mult, ea este şi expresie ştiinţifică. Să luăm, de exemplu, prima dintre cele opt ramuri ale nobilei căi a octetului: dreapta perspectivă sau *dreapta înţelegere*. Ea este definită prin:

> Cunoaşterea suferinţei, cunoaşterea originii suferinţei, cunoaşterea modului de a suprima suferinţa, cunoaşterea modalităţilor practice ce duc la suprimarea suferinţei. Aceasta este ceea ce se cheamă dreapta înţelegere.

Nu este greu să ne dăm seama de caracterul ştiinţific al definiţiei, care se poate elabora pe multe pagini, ca de altfel şi fiecare dintre cele şapte ramuri ce-i urmează: gând curat, vorbă curată, comportare dreaptă, existenţă onestă, străduinţă onestă, grijă corectă, concentrare corectă. Tenta ştiinţifică se manifestă mai ales prin aceea că înţelegerea poruncilor de bază este obiect de dispută şi a creat curente diferite de-a lungul timpului. Dar nu-i oare asta caracteristica oricărei religii?! Se cade, dar, să nu insistăm prea mult asupra acestui aspect, ci mai ales asupra faptului că ştiinţa în sine ar putea să nu fie chiar corectă, pentru că cere detalii asupra aspectelor individuale care se pot dovedi şi neesenţiale. Iar faptul esenţial aici este acela că individul e-n centrul atenţiei. Neesenţialul este raportarea individului la societate, ceea ce impune şi regula nenaturală – axioma de sorginte ştiinţifică şi definiţia. Individul trebuie raportat la condiţia sa cosmică! O religie croită ştiinţific devine, mai devreme sau mai târziu, practică academică şi n-are universalitatea necesară pentru a se împânzi în societate. Ce-ar fi să ne gândim însă la o ştiinţă croită religios?! Se va zice că nu există o religie în stare să ofere baze ştiinţei. Ei bine, o atare idee este greşită din capul locului, pentru că ştiinţa modernă, baza tehnologiei universale curente este, până la un punct şi mai ales în începuturile ei, expresia vie a unei asemenea căi în crearea unei ştiinţe.

Ştiinţa modernă îşi are sorgintea în explicaţia imaginii despre univers pe care, la momentul când observaţiile astronomice nemijlocite erau destul de avansate, permiţând sinteza lui Kepler, marele Newton s-a străduit s-o dea în termeni omeneşti – în speţă forţa. Pe scurt, istoria acelei imagini este istoria unei anumite întrepătrunderi a constatărilor simţurilor noastre asupra acestui univers, cu rezultate obţinute pe baza unui criteriu aproape explicit – în orice caz, cel puţin pentru Nicolae Copernic, geocentristul, se pare că a fost explicit – armonia întregului, căruia *corpul uman* îi serveşte drept model. Face, aşadar, să trecem acea istorie într-o scurtă revistă, dacă nu de altceva, măcar pentru a arăta că Newton a avut în vedere şi alte constatări ale simţurilor umane, lăsate deoparte atât de către Ptolemeu bătrânul, cât şi de Copernic.

Ideea generală este aceea că modul cum ne creăm noi imaginea despre lume este asociat cu faptul că suntem inseparabil legaţi de acest Pământ: nu ne putem duce să vedem stelele la faţa locului! Dintre cele cinci simţuri pe care le avem pentru a ne da seama de lumea înconjurătoare, numai pipăitul şi vederea ne-au ajutat într-o asemenea situaţie. Celelalte au jucat şi ele un rol important, dar parcă mai în fundal, ca să zicem aşa. Pipăitul ne-a ajutat să ne dăm seama că Pământul este cumva fix şi solid, căci, dacă n-ar fi fix, în primul rând n-am exista: viaţa pe un cutremur de gradul şase sau şapte pe scara Richter nu mai e viaţă de om care să-şi

exercite raţiunea, ci de gâză care trebuie numai să supravieţuiască! Am extins apoi această condiţie de fixitate la cea de centralitate în sens geometric: Pământul se află în centrul Universului! Aici s-a făcut simţită pentru prima dată idolatria. Am avut pretenţia să judecăm conform cu ceea ce ştim noi, încălcând flagrant a doua dintre cele zece porunci biblice: am judecat că Pământul este centru *geometric* al universului!

În pofida acestui fapt, ni s-au oferit posibilităţi de mântuire, parcă special pentru a ne educa: imaginea geocentristă s-a izbit, la Copernic, de ideea generală că ea încalcă armonia. Cum de a putut armonia constitui un criteriu de judecată fără păcat? Pur şi simplu pentru că omul – vorbim de specia care a creat ştiinţa modernă – gândea, în primul rând, că universul este rezultat al creaţiei. În al doilea rând, acest om avea o noţiune precisă asupra armoniei. Dacă ne aducem aminte din primul capitol al *Cărţii Facerii*, după fiecare pas al Creaţiei, Dumnezeu a stat ca să contemple rezultatul „şi a văzut că este bine“. În termeni umani, aceasta înseamnă că acel pas al Creaţiei este în armonie cu tot ceea ce a fost mai înainte şi cu ceea ce vine după el. Rezultatul general trebuie să reflecte această armonie, şi noi n-avem voie să-l închipuim decât numai împreună cu această armonie. Mai departe, trupul uman este ultimul pas al Creaţiei, făcut după chipul şi asemănarea Creatorului Însuşi, iar gândirea conform acestei armonii nu-i, aşadar, cu păcat, ci sfântă mai ales. Este, deci, cât se poate de natural să folosim trupul uman drept criteriu de judecată în modelul nostru de univers.

Ca exemplu palpabil, ce ne ajută în înţelegerea acestei idei, să ne gândim numai la faptul că heliocentrismul a apărut ca idee cu mult înainte de Copernic, cu milenii aş zice. Totuşi, el n-a rezistat ca model: nu se născuse încă specia umană care să-l folosească. Ştiinţa grecilor era încă sintetică, începând de la parte către întreg, cu finalitate accidental armonioasă numai prin armonia părţilor puse una lângă alta, cam aşa cum, de altfel, procedează şi tehnologia astăzi. Religia grecilor a închipuit şi alte trupuri pe lângă cel al omului. Să ne gândim numai la Meduză, centauri, monstrul Typhon, ciclopii, satirii şi alte monstruozităţi care o populau din belşug, dându-i omului libertatea de a se gândi la tot soiul de posibilităţi ale întregului reflectat în trup, dar adormindu-i raţiunea, cum ar zice un Goya. O frază ca cea a lui Copernic, găsind cusururi matematicienilor doctrinei ptolemeice:

> „... căci procedeul lor a fost ca şi cum cineva ar colecta mâini, picioare, un cap şi celelalte membre din diverse locuri, toate fiind excelente în sine, dar neproporţionate unui trup şi niciunul dintre ele corespunzând celorlalte, de aşa manieră că din ele s-ar forma *mai degrabă un monstru decât un om*...“

nu putea avea un efect universal, care să fecundeze gândirea umană. Armonia trupului era la greci, într-adevăr, un scop, dar mai ales al individului, cam în maniera body-builder-ilor moderni: încă nu ajunsese un criteriu de judecată al

lumii, ci mijloc de succes al individului social. Specia umană care-a folosit armonia ca atare s-a născut mult mai târziu, în timpul Renaşterii, sub influența creştinismului.

Se vede însă că această specie nu s-a aplecat către ştiință şi cu *conştiința păcatului*, aşa cum s-ar fi cuvenit, luând în considerare sursa inspirației sale, pentru că atunci s-ar fi oprit sigur din drumul ei. Mai întâi, modelul a avut un criteriu exterior, geometric, de armonie: cercul pentru mişcare şi sfera pentru formă. Acestea sunt cu totul exterioare Creației, ele fiind adaosuri ulterioare de sorginte pur umană – idoli. Nicăieri nu se pomeneşte în *Cartea Facerii* despre faptul că Dumnezeu, când a creat Soarele şi Luna, le-a făcut în formă de sfere şi le-a pus în mişcare în cercuri în jurul Pământului sau altcumva. Şi totuşi, ştiința şi biserica le-au instituit ca atare, luându-şi libertatea de a judeca lumea potrivit lor. Cinstit vorbind, nicăieri în *Cartea Facerii* nu se pomenește despre planete, ci numai de stele, cărora omul le-a ataşat ulterior calificativul de „fixe“. Mişcarea, fixitatea, precum şi forma geometrică sunt „asemănări“ cu totul păcătoase conform celei de-a doua porunci. Şi, dacă ar fi să fim şi mai cinstiți, nicăieri nu se pomeneşte în *Cartea Facerii* despre materie, care este baza tribulațiilor fizicii şi sursa vacarmului ştiințific modern. Ciudat, forurile ştiințifice şi filozofice nu văd în asta gelozia unui Dumnezeu: „Cel ce vina părinților o dă pe seama copiilor pân'la al treilea şi-al patrulea neam pentru cei ce Mă urăsc“. Ca atare, ele n-au nici cum să vadă reversul, anume că „Mă milostivesc pân'la al miilea neam spre cei ce Mă iubesc şi-Mi păzesc poruncile“, ce ne dă speranța că vom putea ieşi din acest vacarm. Pentru ştiința modernă, ieşirea din impas este progresul – la infinit, aş adăuga împreună cu Hegel – prin urmare adâncirea vacarmului.

„Asemănările“, pe care am fost avertizați să nu le folosim, cer mai departe asemănări pentru a fi justificate – „pân'la al treilea şi-al patrulea neam“. Mişcarea circulară uniformă a unei planete are un centru esențial din punct de vedere conceptual, în raport cu care însă această mişcare nu se dovedeşte a fi uniformă: apare necesitatea ecuantului, în raport cu care mişcarea, rămânând în continuare circulară, este şi uniformă. Se dovedeşte astfel că noțiunea de centru, în loc de a rămâne esențială cum ar trebui, devine cu totul superfluă, dacă judecăm forma din punctul de vedere al mişcării. Prin urmare, mişcarea – o invenție – vine în contradicție cu forma geometrică – o altă invenție –forțându-ne la încă o altă invenție – ecuantul.

Asta n-ar fi nimic, dar ideea de formă geometrică a avut repercursiuni sociale dureroase chiar la modul propriu. Căci sfera are un centru definitoriu, iar spiritul uman social, în dezvoltarea sa a trebuit să răspundă întrebării: cine sau ce ocupă acel centru? Aceasta este întrebarea care, în primul rând, a inventat materia, o asemănare dată nouă de simțul pipăitului, apoi a forțat pe rând în acel centru Pământul, şi apoi Soarele. Nu se putea concepe un centru al universului în care să nu se afle nimic! Mai mult, acum căutăm nu numai un centru, dar şi un început al lumii, conform „asemănărilor“ temporale pe care ni l-am creat de-a lungul evoluției sociale.

Aceste păcate, şi multe altele încă, le-a moştenit Newton de la clasici. Pentru el însă, ca şi pentru noi astăzi, un fapt era clar: chiar dacă urmărim armonia numai prin mijloace omeneşti, pentru că, în definitiv, „a păcătui e omeneşte“, trebuie totuşi s-o urmărim folosind mijloacele ce le avem la dispoziție în mod consistent, adică să nu lăsăm deoparte, tranşând axiomatic, aspecte esențiale ale imaginii ce ne-o formăm despre univers. Care au fost acele aspecte lăsate deoparte de către inventatorii modelului lumii? Este, în primul rând, chestiunea delicată a rotunjimii Pământului. Ne-o spune bătrânul Lactanțiu, marele acuzator al idolilor şi idolatrilor deopotrivă, într-unul din rechizitoriile sale, vorbind de matematicieni, în speță de cei greci:

> „... ei au construit sfere neobrăzate ca şi cum ar fi imaginea lumii şi au gravat pe ele imagini monstruoase pe care le-au numit constelații. A urmat, aşadar, din această rotunjime a cerului că pământul este închis în mijlocul unei suprafețe curbate. Dar dacă ar fi aşa, pământul însuşi trebuie să fie de asemenea ca un glob, pentru că ceea ce-i închis în ceva rotund nu poate fi decât rotund. Dar dacă pământul ar fi de asemeni rotund, el trebuie cu necesitate să prezinte aceeaşi aparență tuturor părților cerului, adică să ridice munți spre înălțimi, să întindă câmpii şi să aibă mări netede. Şi dacă ar fi aşa, atunci ar urma acea ultimă consecință, cum că nu există parte de pământ *nelocuită de către oameni şi celelalte animale*. Aşa încât rotunjimea pământului conduce mai departe la invenția acelor antipozi suspendați...“

Aici era problema bătrânului Lactanțiu: cum de stau oamenii şi animalele aflate la antipozi cu capul în jos, față de noi, care suntem cu capul în sus? Nu s-a putut explica aceasta decât tot printr-o invenție, de data asta de o cu totul altă natură: o putere ce obligă toate cele existente pe Pământ, oameni, animale şi plante, să stea şi să se mişte în poziția pe care o vedem, indiferent unde s-ar afla pe Pământ. Noi îi zicem acum gravitație, dar nu înseamnă că, dacă i-am dat un nume, ştim ce este şi de unde vine. Nu este nicio îndoială că această putere există, pentru că o simțim şi-i vedem efectele. A fost rândul lui Newton, acest Moise al ştiinței moderne, să ne-o arate, precizând în continuare ceea ce a fost lăsat deoparte de vechii inventatori, în mod tranşant, pur şi simplu prin axiomatică, anume capacitatea de distrugere a trupului uman – forța. Nu-i normal? Dacă luăm ceva drept criteriu analogic, atunci trebuie să-l luăm în toate aspectele sale definitorii, în bine şi în rău! *Conceptul nu admite pecete morală*.

Am vorbit de creştinism ca bază a ştiinței moderne, şi-n felul ăsta ne-am întors din nou la religie. Ce-are asta a face cu „nobila cale a octetului“? Dacă ne referim la prima ramură a acelei căi citată mai înainte, totul! Căci acea ramură se

referă la suferință, iar suferința atrage, socialmente vorbind, umilința ca stare şi umilirea ca metodă de exploatare a stresului pentru perpetuarea societății. Problema nu poate fi aşadar rezolvată social, iar religia creştină subliniază mai ales aspectul cosmic al individualității umane, tranşându-l pe cel social. În timpurile la care se referă *Noul Testament*, umilii, aceste produse cu adevărat superioare şi subtile ale stresului social, erau complet scoşi în afara societății care le-a dat naştere, dar care totuşi nu putea să-i acomodeze. Cei apți să producă forță de muncă erau robi, adică unelte, cei inapți erau izgoniți, marginalizați sau chiar omorâți. Într-un astfel de moment a venit Iisus Hristos să ne învețe cum să ne comportăm într-o atare *stare de fapt*, în umilință, în viață adică, nu dincolo de ea:

> „Duhul Domnului e peste Mine pentru că El M'a uns; El M'a trimis *să le binevestesc săracilor*, să-i vindec *pe cei zdrobiți la inimă, robilor să le vestesc libertate* şi *orbilor vedere*, pe *cei asupriți să-i trimit în libertate* şi să vestesc anul bineprimit al Domnului." (**Luca, 4: 18, 19**)

Referitor la stresul nenatural impus de ierarhia socială, una dintre recomandările lui Iisus este cea veche de când lumea, de a te acomoda armonios cu situația în care eşti: robi, supuneți-vă cu dragoste stăpânilor; femei, supuneți-vă cu dragoste bărbaților; nu vă îngrijiți de ziua de mâine etc. Nu trebuie chiar o licență academică pentru a ne da seama că aceste recomandări sunt de natură să reducă stresul nenatural la minimum, pentru a evita eşuarea individului în eliminarea din societate. Dar deosebirea esențială față de legile cele vechi stă în explicația ce ni se oferă, care nu mai este deloc ştiințifică, ci face parte din filozofia naturală fundamentală, pentru c-o poate înțelege orişicine: opoziției directe i se răspunde totdeauna cu opoziție directă! Numai conform acestei idei un individ trebuie să-şi evalueze şansa proprie. *Căci cel ce ridică sabia, de sabie va pieri*! Pentru asta mai este necesar să nu încărcăm inutil necesitățile vieții prin fandacsia noastră, ci să ne limităm la cele într-adevăr strict necesare vieții. Ideea de pornire? Mai întâi, nu există, *în mod natural*, alteritate: *ca individ, omul este universal*! Nu te uita, deci, la paiul din ochiul altuia, ci mai degrabă vezi bârna din ochiul propriu etc. Acceptarea voluntară şi senină a situației de fapt (supunerea bucuroasă), comparația cu natura din care provii ca întreg (crinii de pe vale, păsările cerului), nu cu societatea care te foloseşte ca parte, sunt primii paşi spre viața lungă şi fără stres inutil. Legea talionului, de exemplu, nu are această calitate: satisfacția răzbunării are un gust amar ce se revarsă cumva, mai devreme sau mai târziu, în viața noastră personală, periclitând-o. Adaosurile fandacsiei la necesitățile vieții, facilitate de societate, sunt în mare măsură cele ce întrețin legea talionului.

Pentru a cuprinde cum se cuvine aceste învățături ale *Noului Testament*, ar rămâne doar să acceptăm că toți suntem în starea de umilință şi toți putem fi supuşi aceleiaşi soarte, trebuind deci să fim smeriți. Şi cum ar fi oare posibil să convingi un rege sau, mai recent, un magnat al finanțelor că el poate fi umil?! O analiză a

acestui fapt numai, şi ne poate arăta cât se poate de explicit faptul că *Noul Testament* mărturiseşte chiar şi *ştiinţific* despre o raţiune cu totul superioară celei omeneşti. Totul este parcă planificat în manieră omenească, într-o logică ce a devenit accesibilă omului numai prin veacul al XIX-lea. Mai întâi prin alegerea locului şi momentului istoric al întâmplărilor *Noului Testament*, apoi prin totala sa armonie cu *Vechiul Testament* şi, în fine, prin folosirea Naturii într-adevăr *conform legilor ei*, nu convenţiilor umane de tip „chip cioplit“. Dar *Noul Testament* mai are şi altă conotaţie, pe care-aş lega-o acum bucuros de vechea cale a octetului, care se aplică astfel şi societăţii oamenilor, nu numai celei a particulelor filozofului Viorel, justificând chiar şi religia budhistă.

Pentru a arăta acea conotaţie pe linia pe care mi-am trasat-o, va trebui să notăm mai întâi *referinţa aproape constantă a Bibliei la Egipt*: de-acolo, cum spuneam, şi-au tras seva religiile avraamice şi probabil una ca asta este rădăcina oricărei religii care atinge cât de cât condiţia cosmică a omului. În *Noul Testament*, această referinţă capătă în plus o semnificaţie simbolică ce justifică acea continuitate a iudaismului ce i se recunoaşte îndeobşte în religiile creştine şi islamice. Aşa, de pildă, după plecarea magilor, pruncul Iisus a trebuit să fie dus în Egipt pentru a fi salvat:

> „Iar după ce au plecat ei, iată îngerul Domnului i se arătă în vis lui Iosif, zicând: „Ridică-te, ia Pruncul şi pe maica Sa şi fugi în Egipt şi stai acolo până când îţi voi spune eu, fiindcă Irod vrea să caute Pruncul ca să-L omoare“. Şi ridicându-se Iosif, i-a luat în timpul nopţii pe Prunc şi pe maica Sa şi a plecat în Egipt. Şi au stat acolo până la moartea lui Irod, ca să se plinească cuvântul spus de Domnul prin profetul ce zice: *Din Egipt L-am chemat pe Fiul Meu*.“ (**Matei, 2: 13 – 15**).

Pentru justificarea continuităţii cu *Vechiul Testament*, adică acea „plinire a cuvântului“, se face de obicei referinţă aici la versetul profetului Osea:

> „Că prunc a fost Israel şi Eu l-am iubit şi din Egipt i-am chemat pe fiii săi.“ (**Osea, 11:1**)

Ce-a căutat Israel în Egipt? Păi, ce să caute decât supravieţuire? De când societatea s-a instalat temeinic în evoluţia omului, necesităţile de supravieţuire s-au transformat, depinzând substanţial de tehnologie, în primă instanţă de agricultură. Partea naturală a agriculturii, ogorul, care pe-atunci n-avea nimic în comun cu tehnologia, şi-a spus cuvântul prin foamete. Şi toţi cunoaştem episodul cu un alt Iosif, cel al *Vechiului Testament*, care-n urmă cu veacuri, vândut de fraţii săi în Egipt ca rob, a salvat „pruncul Israel“ de la pieire, oferindu-i cuib şi hrană. Însă mai târziu, pe parcursul unei jumătăţi de mileniu de la acel Iosif, lucrurile s-au

schimbat: religia egipteană s-a socializat, acceptând alteritatea umană ca justificare pentru necesități de genocid şi aservire, cum se-ntâmplă mai totdeauna cu religiile. Aşa se face că evreii au trebuit să iasă din Egipt, ceea ce nu se putea face chiar aşa de uşor, fiind ei de-acum material de uz comun societății egiptene, ca orice alt material. Ca atare, li s-a refuzat până şi credința. De ce? Ăsta-i unul dintre cele mai interesante şi subtile puncte ale iudaismului: în mod obiectiv, *numai credința dă posibilitatea de definire a individului*, iar pentru societatea egipteană de-atunci – pentru orice societate umană, de altfel – individul ca atare este primejdie de moarte. Se poate vedea clar asta din îndoctrinarea lui Moise, cu prilejul comunicărilor sale cu Dumnezeu:

> „Dar tu să-i spui lui Faraon: «Aşa grăieşte Domnul: – Israel este fiul Meu cel întâi-născut. Eu ți-am spus ție: Lasă-Mi poporul să Mi se'nchine!; dar tu n'ai vrut să-i dai drumul; aşadar, ia seama: Eu îți voi ucide pe fiul tău cel întâi-născut.»“ (**Ieşirea, 4: 22 – 23**)

Esențialul aici nu este acel „Lasă-Mi poporul să Mi se'nchine!“, cum ar părea la prima vedere şi cum se ia de obicei textul în înțelegere. Asta vine numai în mod cu totul secundar. Trebuie mai ales să ne concentrăm atenția pe acel „Eu îți voi ucide pe fiul tău *cel întâi-născut*.“ De ce? Pentru că „Israel este fiul Meu *cel întâi-născut*“! Dumnezeu şi-a dovedit aici universalitatea prin însuşi faptul că l-a avertizat pe egiptean să fie rațional: mă tratezi ca pe nimeni, te voi reduce la condiția de nimeni!

Într-adevăr, condiția de „întâi-născut“ era cu totul specială, îi oferea individului... individualitate, dacă mi se permite a mă exprima aşa: îi dădea un nume, îi dădea calitatea de decizie rațională în societate etc. El era Fiul! Altfel, individul era *nimeni*, chiar dacă nu putem merge până acolo încât să afirmăm că era şi *nimic*: conta totuşi, dar numai ca element al societății, nu şi ca individ, *nu avea viață*. A ucide întâiul născut înseamnă a ucide individualitatea, viața, marca socială a Egiptului, ceea ce s-a şi întâmplat, într-adevăr, în istorie, dar mai târziu.

S-ar putea spune, cum mulți o şi articulează pentru că sare-n ochi, că *Noul Testament* ar fi fost ticluit special ca să se potrivească. Uneori există chiar declarația explicită cum că *Noul Testament* este un text *post factum* şi că s-ar fi ales să se spună că s-a întâmplat ce s-a întâmplat, în mod special „întru împlinirea cuvântului“ dat de Dumnezeu printr-unul sau altul dintre prorocii săi din *Vechiul Testament*. Aşa se poate spune pur şi simplu la o lectură ştiințifică, documentară ca să zicem aşa, a *Noului Testament*: este o prerogativă pur umană şi trebuie luată numai ca atare. Fapt este însă că legea cea nouă ne arată pilduitor cum trebuia luată legea cea veche: curățită de toate preconcepțiile, mai ales cele de sorginte socială! Iar insistența *Noului Testament* asupra individului ca atare, combinată cu ideea că individul este temeiul societății şi canalul materializării forței cosmice, arată un temei ştiințific al său. Va trebui deci să ne îndreptăm atenția în a-l înțelege ştiințific

întâi de toate, şi după aceea să-i găsim cusururi de „potriveală“. Iar aici se schimbă radical macazul!

Mai întâi, *Noul Testament* vine, din acest punct de vedere, cu *ideea de fiu*, aşa cum a coborât aceasta de la Moise citire, fiind sigilată-n minți şi inimi prin pilda dureroasă dată egipteanului încăpățânat, încrezător în idolii şi idolatrii săi:

> „Adevăr, adevăr vă spun: Fiul nu poate să facă nimic de la Sine, dacă nu-L va vedea pe Tatăl făcând; căci pe cele ce le face El, pe acestea şi Fiul asemenea le face.“ (**Ioan 5: 19**).
>
> „Datu-Mi-s'a toată puterea în cer şi pe pământ.“ (**Matei, 28:18**)

Chiar dacă nu accepți *Noul Testament* decât ca pe o colecție de poveşti, tot trebuie să admiți că aceste poveşti au acel fir călăuzitor, că Iisus acționează şi vorbeşte numai conform acestei condiții de Fiu al Tatălui, pe care oricare dintre noi o poate înțelege, pentru că oricare a fost şi este şi fiu şi părinte! Cu un cuvânt filozofic, individualul la care se referă *Noul Testament* nu este exclusivist, ales ştiințific, ci trăit, universal, şi ca atare perceptibil social.

Dar... eu sunt un eretic, cum ziceam. Şi îndrăznesc a spune că *Noul Testament* ne comunică mai mult pe calea legăturii dintre om şi cosmos. S-ar putea să şi păcătuiesc, nu zic nu. M-am învățat cu păcatul, sunt destul de pedepsit pentru el şi-mi fac penitențe ca atare, pe potriva puterilor mele. Dar se cuvine să mă justific, pentru că tot am pornit-o-n direcția asta. M-au intrigat totdeauna versetele din *Noul Testament* care prezintă pe Iisus în raport cu individul uman, mai ales în partea sa teoretică, *Evanghelia după Ioan*:

> „Eu, Lumină am venit în lume, pentru ca tot cel ce crede în Mine să nu rămână în întuneric.“ (**Ioan, 12: 46**)
>
> „Eu sunt Calea, Adevărul şi Viața. Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine.“(**Ioan, 14: 6**)
>
> „Eu sunt uşa. De va intra cineva prin Mine, se va mântui; şi va intra şi va ieşi şi păşune va afla.“ (**Ioan, 10: 9**)

Şi mi s-a năzărit, probabil din fandacsie de factură leonidiană, dar încă merită s-o amintesc, faptul că declarațiile ar reflecta chiar un adevăr ştiințific, pe măsura căruia trebuie să ne clădim ştiința începută în epoca Renaşterii. În mod concret, individul uman ca atare este temeiul ştiinței universului, nu numai trupul: armonia se-ntinde mult mai încolo decât am putut realiza cu şi prin ştiința ce-o avem la dispoziție. Ca idee, multe mituri ale creației o conțin, mai ales în forma că diversele părți ale cosmosului au fost create din diversele părți ale vreunei ființe mitice. Dar eu am fabulat ceva mai mult şi mai... pozitiv, gândindu-mă la Egiptul de care *Noul Testament*, ca toată *Biblia*, este strâns legat!

Marea Piramidă de la Giza, a faraonului Keops, a exercitat o fascinație explicabilă, din toate timpurile. Nu numai pentru faptul că pare să fie cel mai bătrân monument arhitectonic existent, dar mai ales pentru că geometria ei este extrem de precisă în raport cu repere moderne. Lumea se leagă mai ales de anumite coincidențe numerice şi de orientare care au fost descoperite şi asupra semnificației cărora s-a speculat aşa de mult, că pare inutil, chiar zadarnic aş zice, să se mai încerce altceva în acel sens. Oricare asemenea speculații au însă marca subiectivului şi a conjecturii, mai ales prin modul pur geometric de a vedea lumea. Există însă câteva rațiuni fizice, nu asupra coincidențelor numerice din speculațiile comune, ci asupra existenței însăşi a acestui obiect aparent cu totul nenecesar şi imposibil de justificat în totalitate prin posibilitățile tehnologice, revelate arheologic, ale epocii în care se pretinde c-ar fi fost construit.

Anume, Piramida lui Keops ar fi un *reper fizic* – parte dintr-un octaedru orientat conform curburii spațiului, de care pomeneam mai înainte – necesar pentru a „recolta“ în mod optim energia cosmică existentă în eterul ce umple spațiul din afara materiei. Adică egiptenii au realizat material structura geometrică ideală dată de rezultantele tuturor forțelor cosmice în scopul de a le colecta pentru necesități sociale. Cum atare idee sau una pe-aproape asupra proprietăților unei piramide a mai fost avansată, în mod specific în legătură cu intensificarea câmpului electromagnetic de exemplu, ceea ce spun eu aici nu-i probabil nou. Noutatea ar sta numai în faptul că eterul spațiului liber e considerat aici de natură diferită de cea electromagnetică, deşi, teoretic, aceasta din urmă pare a fi doar un caz particular de câmp pe care o piramidă-l poate intensifica. Din acest punct de vedere, Marea Piramidă pare să fi fost martora multor veşnicii înainte de noi şi pare să-şi fi pierdut calitățile sale inițiale, însă nu catastrofal precum, de exemplu, în cazul Atlantidei, ci încetul cu încetul, datorită evoluției inerente a materiei din univers. Rațiunile se prezintă cam în maniera care urmează.

Cum este cu prisosință de conceput că un asemenea proces de stocare a energiei poate fi realizat de o societate destul de dezvoltată ştiințific pentru a înțelege detaliile interacției spațiu–materie, şi cum piramidele sunt jumătăți de octaedre, chiar dacă nu ideale, în existență din timpuri străvechi aici pe Pământ, pare natural să acceptăm existența unei asemenea societăți care le-ar fi folosit ca atare forme geometrice în „recoltarea“ energiei. Dacă o asemenea societate a fost urmaşa celei a atlanților sau de altă origine n-ar avea importanță acum. Totuşi, gândindu-mă la modul în care bătrânul Platon descrie pieirea Atlantidei, parcă are sens să mă aventurez şi la faptul că atlanții stăpâneau o asemenea tehnologie de recoltare a energiei pe care, social vorbind, o aduseseră chiar la *nivel de individ*. Fapt este că, în acel caz, folosirea unei asemenea resurse energetice s-a degradat în timp prin folosire abuzivă într-un scop îngust, ceea ce a dus la catastrofă. Într-adevăr, Platon pomeneşte de faptul că atlanții au pierit din cauză că „zestrea divină“ din ei „începuse să se piardă“ şi că „natura umană se instalase deja“. Atlanții deveniseră doar oameni, ca şi noi! Pentru că este de conceput că asemenea aparate pentru recoltarea şi stocarea energiei nu pot fi folosite decât pentru beneficiul societății ca

un tot. Orice distribuție socială, dată, de exemplu, de ban, ca în societățile moderne are mai devreme sau mai târziu efecte catastrofale asupra existenței societății însăşi. Acest adevăr simplu a fost uitat prin instalarea „naturii umane“, iar evenimentul tragic a urmat ca o consecință firească. Din acest punct de vedere, morala ar fi că țelul unei societăți actuale corecte, naturale, este acela de a instaura „natura divină“ primordială! Interesant, nu?!

În cazul piramidelor egiptene nu se poate vorbi, însă, despre o catastrofă de genul celei care a dus la pieirea Atlantidei. Dar se poate gândi că ele sunt relicve ale unor asemenea tehnologii de recoltare a energiei. Principala problemă pentru ca această gândire speculativă să devină şi pozitivă ar fi aceea că piramidele actuale nu par să aibă dimensiunile corecte care să le facă, cel puțin din punct de vedere geometric, acceptabile scopului. Aici se așează însă observația că, în procesul fizic menționat, materia nu-i înghețată în timp. Ea evoluează – îmbătrâneşte, cum ziceam mai înainte – iar această îmbătrânire are aspectul unui fluaj lent, inobservabil la scara de timp zilnică, însă notabil la scara timpilor cosmologici. Acest proces este luat adesea în considerație ca atare pentru explicarea multor particularități ciudate ale monumentelor de la Giza. El poate avea însă o conotație cosmică fundamentală!

Dacă o societate decide să recolteze energia eterului spațial, cel mai evident lucru de făcut este să creeze o bucată octaedrică de materie care să poată fi folosită ca receptor fizic în recoltarea şi stocarea rezultantei forțelor sau presiunilor într-un punct oarecare. Acesta trebuie să aibă, cum arătam mai înainte, forma geometrică a unui octaedru regulat. Cum Piramida lui Keops este foarte aproape jumătate de octaedru regulat, se poate presupune ca ea *a fost* parte a unui asemenea reper material ce a servit acestui scop. Cum ziceam, prima problemă ce apare într-o asemenea speculație este aceea că dimensiunile ei actuale nu-i îndreptățesc rolul presupus. Într-adevăr, dimensiunile piramidei, raportate în multe locuri de încredere, unele chiar oficiale, sunt: latura bazei b = 230,36 metri, înălțimea h = 146,73 metri, unghiul de înclinare a unei fețe în raport cu baza α = 51,83333 grade. Relațiile specifice pentru o jumătate de octaedru sunt:

$$\alpha = \arccos(1/\sqrt{3}) = 54{,}73561 \text{ grade}; \quad b^2 = 2h^2$$

Evident că ele nu sunt satisfăcute de dimensiunile Marii Piramide. Totuşi, diferența față de ideal este mică. Diferența în unghiul de înclinare a fețelor față de bază este de aproape trei grade, iar dacă este să luăm latura de acum a bazei drept reper, înălțimea piramidei ar trebui să fie cam de 163 metri, adică Piramida ar trebui să fie cu aproape 20 de metri mai înaltă ca să fie jumătate de octaedru perfect. Deci, cu destul de mare certitudine... Marea Piramidă nu poate fi considerată jumătate de asemenea octaedru. Dar cum ideea că ea ar fi într-adevăr un reper fizic ideal pare foarte atractivă, mai ales în ce priveşte justificarea investiției economice şi umane a unei societăți pentru a o construi, aş dori să detaliez explicația fizică asupra diferenței dintre Piramida existentă şi jumătatea de octaedru ideal printr-un proces evident: evoluția.

Avem, într-adevăr, evidența fermă că Pământul crește, că are adică expansiune în spațiu. Una dintre cauzele expansiunii Pământului şi care ne interesează aici în mod special poate fi continua creație de materie din eterul spațiului, idee avansată de câteva teorii cosmologice moderne. Rata specifică de creație a materiei este foarte mică pentru a fi observabilă zilnic. O valoare tipică, luată de Gittus într-un argument cosmologic din 1976, ar implica o rată de creştere a razei Pământului cam de maximum 2 centimetri pe secol. Putem să ne închipuim că acest proces lent a influențat Marea Piramidă semnificativ, făcând-o să-şi mărească latura bazei datorită fluajului natural al Pământului pe care este construită. Ea a crescut astfel în bază şi s-a redus în înălțime până la dimensiunile pe care i le măsurăm astăzi. Îi putem chiar calcula şi vârsta aproximativă, pentru că, dacă procesul este într-adevăr un fel de fluaj al materiei Piramidei, atunci specialiştii ne spun că deformația se face la volum constant. Cu această ipoteză putem determina dimensiunile inițiale, căci avem la dispoziție două ecuații:

$$(b - \delta b)^2(h + \delta h) = b^2h; \quad (b - \delta b)^2 = 2(h + \delta h)^2$$

Ele reprezintă constanța volumului de-a lungul timpului şi proprietatea geometrică esențială a jumătății de octaedru regulat a Piramidei inițiale. Aici, δb şi δh reprezintă variațiile celor două dimensiuni, aşa încât (b – äb) este latura bazei inițiale, pe când (h + δh) este înălțimea inițială a Piramidei. Rezolvând acest sistem, obținem valorile inițiale ale celor două dimensiuni:

$$h + \delta h = (b^2h/2)^{1/3}; \quad b - \delta b = (\sqrt{2})\cdot(b^2h/2)^{1/3}$$

Cu valorile curente ale lui h şi b pentru Marea Piramidă de la Giza, variațiile ar fi:

$$\delta h = 10{,}58411 \text{ metri}; \quad \delta b = 7{,}884247 \text{ metri}$$

Cu alte cuvinte, Marea Piramidă a fost inițial cam cu 11 metri mai înaltă şi cam cu opt metri mai îngustă la bază. La rata de 2 centimetri pe secol, această variație a bazei Piramidei îi plasează construcția cam cu 7,884247/0,02 = 394,2124 secole în urmă. Marea Piramidă ar fi aşadar cu mult mai bătrână decât se acceptă în mod curent şi a fost construită atunci când raza Pământului era cam cu opt metri mai mică. Cu greu se poate spune că efectul constituie o observabilă la scara zilnică, dar cu siguranță că s-a făcut simțit încetul cu încetul în Piramidă, distrugându-i simetria geometrică necesară reperului fizic.

Pe aceeaşi linie de gândire, cele trei piramide de pe Platoul Giza, ar putea să nu aibă aceeaşi vârstă. Într-adevăr, judecând după unghiul fețelor față de bază, Menkaure ar trebui să fie cam de aceeaşi vârstă cu Keops (51,3 grade), în timp ce Khafre ar trebui să fie mult mai tânără (53,2 grade). Aplicând totuşi exact aceleaşi calcule ca cele de mai sus, rezultă o vârstă de 200,3452 secole pentru Khafre

şi 223,2073 secole pentru Menkaure. Asta ar însemna că Marea Piramidă este într-adevăr cea mai bătrână dintre aceste construcţii!

Este, fără îndoială, extrem de atractiv să se considere că piramidele au fost construite cu un scop tehnologic precis, mai ales când acest scop este legat de existenţa şi necesităţile economice ale unei societăţi pământene. Micile lor deviaţii de la geometria ideală necesară reperului fizic pledează în acest sens şi se pot chiar justifica, cum se vede, atunci când le combinăm cu evidenţa cosmologică permisă de tectonica terestră ce descrie viaţa frământată din măruntaiele mamei Gea. Dacă faptul se dovedeşte a fi adevărat, atunci avem a ne schimba ideile despre istorie şi religie în general, dar în mod special despre ştiinţa pozitivă. Însă, pentru a lua o hotărâre, avem de considerat multe laturi ale complexei dezvoltări cosmologice, pentru care ştiinţa nu se poate pronunţa deocamdată cu certitudine.

Există, totuşi, chestiuni ezoterice de care ne putem lega, cum sunt Tablele de Smarald ale lui Hermes Trimegistul, ce par, din anumite puncte de vedere legate de conţinutul lor, să aibă origine comună cu înţelepciunea materializată în Piramide. Una dintre aserţiunile Tablelor chiar spune precis: „Desparte pământul de foc, ce e fin de ce e grosolan, cu multă răbdare, cu mare iscusinţă şi pricepere. Lucrul astfel obţinut se ridică de la pământ la cer şi imediat coboară pe pământ şi primeşte forţa celor de sus şi a celor de jos.“ De ce „iscusinţa şi priceperea“ nu s-ar referi oare la un octaedru regulat, corect construit prin sau pentru a „separa pământul de foc“?! La fel, de ce oare nu putem gândi că lucrul ce „primeşte forţa celor de sus şi a celor de jos“ ar fi o construcţie tehnologică pentru beneficiul societăţii?! Avem acum la vedere, atât ca formă, cât şi ca material, *doar rămăşiţe ale construcţiei iniţiale*. Dacă ar fi să ne referim la materialul iniţial, admiţând originea atlantică a conceptului, trebuie să ne aducem aminte că, după Platon, atlanţii foloseau misteriosul *oricalc*, pe care numai ei erau în stare să-l prepare şi care acum nu mai există. În vremurile vechi, piramidele erau finisate cu el, iar ceea ce-a mai rămas acum din acea finisare ar putea fi rămăşita oricalcului iniţial. Este chiar foarte natural ca o asemenea construcţie, devenită tehnologic inutilă pentru o societate care i-a pierdut raţiunea, să fie coruptă de natura umană într-o religie, privilegiind anumite clase sociale, cum se întâmplă mai întotdeauna în societatea umană. Acest fenomen social destul de natural este de fapt cumva paralel celui al evoluţiei materiei însăşi, care ajunge să-şi piardă proprietăţile iniţiale, aşa cum s-ar fi putut întâmpla cu Marea Piramidă în acest scenariu tehnologic. Pierderea proprietăţilor materiale şi geometrice iniţiale ar fi făcut din ea mai întâi o construcţie religioasă, devenită mai apoi inutilă ca nefuncţională, iar astăzi nejustificabilă decât numai prin grandoarea politică a unui uriaş ce s-a dovedit a fi „cu picioare de lut“.

Lăsând însă la o parte ezoterismul, intervalele de timp găsite mai sus sunt în marjele stabilite ştiinţific de perioadele de oscilaţie ale Saharei, între deşert şi grădină a raiului. Acestea sunt, la rândul lor, dictate de perioada de precesie a axei terestre, care este de 260 de secole. Luând în consideraţie erori de măsurătoare, materializate, cu aceeaşi probabilitate, atât în estimarea ratei de creştere a razei terestre, cât şi în valorile elementelor geometrice ale piramidelor, cifrele obţinute

mai sus reprezintă cam această perioadă de timp şi dublul ei. Sfinxul din faţa Piramidei Mari prezintă, în afara eroziunii atmosferice naturale datorate nisipului purtat de vânt, semne de eroziune hidraulică ce-l pot plasa în timp într-un trecut plin de apă şi-l fac, de exemplu, contemporan cu balenele Saharei...

În afară de calea octetului din fizica particulelor elementare, octaedrul este esenţial – de data asta ca figură geometrică spaţială – în cristalografie, ca formă de bază a unor reţele cristaline. Primul laser al lumii moderne a fost laserul cu rubin, construit în 1960 de Ted Maiman de la Hughes Laboratories. Explicaţia teoretică a fenomenului laser se dă de obicei prin inversia de populaţie electronică, crescută pe nivele superioare de energie ale atomilor, cu emisie spontană de lumină la restabilirea populaţiei. Fenomenul este dinamic, în cazul rubinului atomii-eroi ai dramei fiind cei de crom ce emit lumina roşie monocromă şi-i întreţinut de lumina verde „de pompaj“. Cromul din rubin este oaspete rar în reţeaua corindonului (oxidul de aluminiu), căreia acesta-i pregăteşte un culcuş special. Atomul de crom este astfel localizat în interiorul unui octaedru regulat format de şase atomi de oxigen localizaţi în vârfurile lui şi cu siguranţă proprietăţile de transformator al luminii îi sunt date de acest aranjament hotelier special. Ceea ce m-a dus cu gândul la vechea Piramidă a zeului-om Khufu, asupra căreia elaboram mai înainte.

Căci cum s-ar fi putut folosi recolta de forţe cosmice în mod natural? Dacă e adevărat că trupul uman adună forţele tectonice care-i şi dau viaţa, atunci poate fi tot atât de adevărat că faraonul era mijlocul prin care rezultantele forţelor cosmice adunate-n Piramidă erau date societăţii: faraonul societăţii aceleia vechi era mijlocul prin care orice individ al ei comunica cu lumea cosmică, luându-şi porţiunea de hrană necesară unei existenţe edenice. Nu oblig pe nimeni să mă creadă, dar gândiţi-vă la faptul că cele două sau trei camere goale din interiorul Piramidei nu se ştie la ce-au folosit. Orice piramidă ulterioară a servit drept mormânt, în care faraonul, în totalitate dar mumificat pentru a fi conservat, era introdus conform unui obicei din vechime, care s-ar putea foarte bine să fie urma acelui procedeu de a „da lumină lumii“. Camera regală din Marea Piramidă nu poartă semne de înhumare!

Gândiţi-vă apoi că efectul laser e universal – aura există-n jurul oricărei fiinţe – că religia noastră se trage de la egipteni, că Dumnezeu a zis „Să fie lumină!“, nu materie sau altceva, şi că Hristos-Fiul, care a venit şi ca *rege*, ne repetă, poate-om înţelege odată: „Eu sunt lumina, calea şi uşa către Tatăl!“, şi poate-mi veţi înţelege ereziile de tot felul. Tardiv de tot şi poate fără să-i folosească la vreun examen – sau, cine ştie, poate ca să-i folosească la cel mai greu din toate: luminarea! – mă achit de-o datorie către Viorel filozoful pentru nişte pustii de savarine de-acum o jumătate de veac, aşa cum Chirică se achita de-o datorie către Stan Păţitul pentru un pustiu de boţ de mămăligă îmbrânzită lăsată cu jurământ pe cioata din pădure...

ianuarie, 2012

RADU-ILARION MUNTEANU (RIM)

Extensibilitatea legilor fizice

Era iarnă. Mă întorceam acasă, cu trenul, dintr-o minivacanță autoasumată de sărbători. Înainte de sesiune. Da, în oraşul Milicăi. Câmpia defila agale, în crepusculul solstițial. Am început să mă joc de-a logica cursului la care kiuleam şi la ale cărui seminarii, după ce-i luasem fața tovarăşului Dan Marțian, fie odihnit, nu mai pontasem neam. Ceea ce nu era un motiv să nu mă joc. Zona crepusculară mi-a pus o întrebare: ce urmează după matematizarea fizicii? Biologia. Mă rog, mişcarea biologică, în limbajul de lemn. Apoi mişcarea socială. Apoi mişcarea psihologică. Ce mai, eram tare, tare prost. Aveam să fiu ironizat, pe rând, zeci de ani mai târziu, întâlnindu-l pe Hari Seldon, personajul lui Asimov, dar mai ales pe Nicu Hondru, primul biolog care făcuse o pregătire postuniversitară în matematică, pentru a pune bazele teoretice ale ecologiei în România. De la ecuațiile lui Vito Volterra la sofisticatele metode de verificare statistică a ipotezelor.

Integrarea mea, precară şi marginală, în comunitatea colegilor fizicieni, îndelunga activitate ca minoritar – impuritate în masa de ingineri chimişti („Dumneata ai devenit un parachimist *sui generis*“, spunea părintele meu spiritual, Justin Herşcovici, fie odihnit) – mi-au lărgit, gradual, perspectiva pădurii. Minoritar chiar în cadrul minorității fizicienilor dintre inginerii chimişti care se luptau de-a surda într-o competiție fără sorți de izbândă (cu notabilele excepții schițate în capitolul de amintiri), m-am detaşat inițial din lene, apoi, progresiv, chiar programatic. Sclav cuminte, aveam căile mele de apel inaccesibile tuturor celorlalți, iarăşi cu notabilele excepții ale membrilor cenaclului *Joc Secund* şi ai echipei de… teatru. Când m-am copt pentru pace separată (la exact 4 cicluri de 7 ani, perioadă în care, *apud* Ion Mânzatu, toți atomii din organism se primenesc, avui de ales între a-mi schimba meseria înăuntru sau afară, la soare, la ploaie şi zăpadă, la viscol, deci la viață. Opt ani în fascinantul, dacă-l iei în serios, domeniu al sănătății plantelor, numit aiurea protecția plantelor (planta se îmbolnăveşte ca omul – dr. biol. Klaus Fabriții us), capitol simultan de biologie şi de ştiințe agricole, îmi oferi şansa de a organiza, prin extinderea conceptelor fizicii, teritoriul cucerit. Încât îmi suprinsei nu puține edecuri ale meseriei, spunându-le în față că domeniul lor nu-i decât un capitol de ecologie aplicată. Destui mă credeau agronom. Avantaj nu eu, avantaj Fizica. Fizica ce mă răsplătea, generos, dumnezeieşte, pentru păcatul de a o fi părăsit. Nu insist să explic de ce lucrătorul în protecția culturilor e ecolog aplicat, evit să divaghez. O s-o fac la prima întâlnire cui ar fi curios. Firul roşu al poveştii este, însă, descoperirea unei postațe de Americă: legile fizicii se extind la întreg

spațiul viu. Nu la nivel micro, prin biofizica şi biochimia celulară şi moleculară. Ci prin extensibilitatea, prudentă, în spiritul, dacă nu în litera principiilor de continuitate şi de corespondență, care asigură tranziția de la nivelul (de realitate) quantic la cel macroscopic (nu, nu clasic, de ce să restrângem?). M-aş descalifica să-mi dovedesc nu numai prostia, ci mai ales ignoranța absolută, în anul de grație 2012, când această extensibilitate fu demult fundamentată ştiințific, mai întâi de Ilya Prigogine, prin generalizarea conceptului de forță, ceea ce l-a dus la formularea a ceea ce filosofii (nu se mai poate face filosofie fără un background consistent de fizică fundamentală) numesc Principiul al treilea al termodinamicii [1], apoi de Erwin Schroedinger. (Ce este viața? Spirit şi materie). Eu am două avantaje: *Primo:* eliberat de servitutea praxei fizicii, putui observa explicit ceea ce absolut toți fizicienii folosesc fără a-şi bate capul: simțul scării. Un fizician nu e capabil doar, cum spune un dicton al confreriei, să ştie ce, cât, când şi cum să aproximeze, *mutatis-mutandis* să tragă concluzii corecte fizic din date incomplete [2], ci e capabil şi să construiască un cadru de reprezentare în care să intre toate extremele probabilist-parametrice ale fenomenului. *Secundo:* ceea ce numesc, doar pe jumătate în glumă, alegația de factură murphologică, teorema 3 a lui RIM (totul e valorificabil), îmi permite să-mi valorific şi ignoranța. Dacă rareori practicienii (nu praxeologii!) se eliberează de efectul cecității la nivel de pădure, din cauza atenției concentrate excesiv pe copaci, poziția complementară, a pădurii fără copaci, e mult mai riscantă. Aici intervine, pentru mine, valoarea metaforică a parametrului numit vâscozitate intrinsecă, un caracterizant al soluțiilor diluate de polimeri solubili. Corelat Pearson (ecuația Mark-Houwink-Sakurada, calul de bătaie al tehnologiilor polimeriste) cu masa moleculară, *id est* lungimea totală a lanțului polimeric, un lanț Markov până la urmă şi la urmă. Notat cu $[\eta]$. Care e o limită la concentrație polimerică nulă. Idee de tulburătoare extensibilitate. Baza, în fond, a încercării mele de a privi în ansamblu fără să am habar de amănunte. În definitiv, celebra densitate de probabilitate a lui Dirac, o funcție cu două discontinuități de speța a doua, e o limită *sui generis* la o concentrație nulă *sui generis*. A cui? A unei familii de funcții, densități de probabilitate Gauss, familie determinată de parametrul real σ, dispersia. Limita la dispersie nulă. *You've got the point, don't you?* Treceți praxa la limita nulă şi obțineți un parametru *sui generis* cu semnificație fizică la un nivel mai larg. Toate operațiile trebuie înțelese metaforic.

Aşa am descoperit că principiul impredictibilității unui eveniment anume, când colectivul său statistic respectă legea scăderii exponențiale, precum cea a dezintegrării radioactive, NU este de natură necesarmente quantică. La nivel macroscopic, ceea ce-l face să funcționeze e însăşi natura statistică a fenomenului. Întrebați medicii. Întrebați sociometriştii. Habar n-avem care-i speranța de viață a unui canceros, dar ştim care e rata medie de supraviețuire, corelată cu durata câştigată a tuturor cancerelor cu acelaşi mecanism. Aleg deliberat un exemplu disconfortabil pentru a sublinia valabilitatea ideii. Habar n-avem când anume se va petrece exact un cutremur de magnitudinea 7 pe Richter într-un punct seismic îndelung monitorizat, dar ştim media anilor între două astfel de fenomene.

Dar să nu ne pierdem în digresiuni, ideea era dacă şi cum s-ar concepe extensia legilor fizicii la biologie. Ecologia o spune clar, orice ecosistem e descriptibil de către un sistem de ecuaţii integro-diferenţiale de tip Volterra, iar spaţiul condiţiilor iniţiale în care sistemul oscilează pe componente cu cicluri de abundenţă/pauperitate e destul de precis definit. Bun, dar descrierea comportării ecosistemului e cinematică pură, unde-i fizica? Păi e în forţele generalizate ale lui Prigogine. Grupate de bioecologi sub eticheta generică presiuni selective. Şi aici vine victoria fizicii: nu contează dacă mecansimul evoluţiei biologice (nimic alta decât comportarea macroecosistemului viu) se bazează pe darwinistul *struggle for life*, pe neodarwinism sau, mai nou, pe genialul mecanism simbiotic pentru care Lynn Margulis a luat premiul Nobel. Contează dinamica. Iar aceasta e aceeaşi, dată de modelele matematice bazate pe lupta (mereu lupta) dintre forţele disipative şi cele antientropice (filtre puse în faţa energiei primite de la astrul vieţii de inteligenţa naturii) [3], soluţiile ecuaţiilor fiind invariante la schimbarea de mecanism. Acuma sigur că există o ecologie concurenţială secundă şi între modele, dar asta depăşeşte mult atât interesul eseului, cât mai ales posibilităţile de abordare ale colegului vostru.

Evident, nu orice statistică duce la noţiunea, măsurabilă, de timp de înjumătăţire. Ci doar fenomenele de scădere cantitativă exponenţială. Sunt prea incult ca să ştiu dacă diagrama (stelară) Hertzsprung–Russel a fost sau nu supusă unei astfel de analize, dar nu m-ar mira prea tare. Stelele au viaţa lor. *Habeant sua fata libelli*, sună un proverb latin. Pentru ignorantul ce gândeşte singur (apud Arghezi), alăturarea între cărţi şi stele e fascinantă. Stelele se nasc (prin acumulare gravitaţională de materie difuză, până la amorsarea termică a fuziunii nucleare), trăiesc (câtă vreme se menţine echilibrul între expansiunea prin emisie de energie şi contracţia gravitaţională), se mai transformă dintr-un tip în altul şi mor, ca găuri negre, efect al colapsului gravitaţional. Dar nu rămân în acest cimitir de materie. În anumite condiţii, când inerţia/energia colapsată depăşeşte un prag, (nu intrăm în detalii, nu scriem formule), câte o gaură neagră mai explodează, împrăştiind materia. Atomii grei îşi urmează destinul, protonii, marea majoritate [4], redevin materie primă pentru altă stea. Habar n-am după ce lege variază numărul de găuri negre, Stevie Hawking e expertul. Habar n-am cum variază numărul de stele în stare adultă dintr-o galaxie, dar e fascinantă ecologia cosmică ajustată excluderii *struggle for life*. Atunci ce e extensibil? Fizica sau biologia? Falsă problemă. Ci genul proxim: legile naturii. Alea prin care oceanologul evreu rus din Sankt Petersburg, după ce a elaborat modelul traversării posibile a braţului vestic al Mării Roşii, într-o singură noapte de flux pe lună plină, de către 600.000 evrei conduşi de un prinţ egiptean iniţiat, alea prin care matematicianul (putea fi altceva?) spune, concluziv, se exprimă, se manifestă Dumnezeul transcendent în univers. Sau... în universuri. Alea. Şi atunci ce dracu' vrea să spună prozatorul ăsta care face pe deşteptu', că ar fi extensibilitatea legilor fizicii? Elementar, dragii mei doctori Watson: evadat dintre fizicieni, autoexilat voluntar între umanişti, am testat zeci de ani expresivitatea metaforelor fiziciste care pot clarifica fenomene „civile": economice, sociologice,

psihologice, mediatice, dracu' mai ştie care. Nu toate funcţionează, dar eu, incult într-ale fizicii, mult mai incult într-ale culturii umaniste, alte mijloace de a mă face înţeles nu posed. Aşa că m-am străduit să le funcţionalizez. Merge. Parţial, dar merge. Am avut ocazia să le dovedesc unor biologi şi unor agronomi de vârf că pot interpreta mai lesne propriile lor rezultate şi pot intui principiile pe care şi-au structurat pregătirea, pe baza a 7% cunoştinţe specifice, cât reamintite, cât achiziţionate, dar 83% pe baza extensibilităţii unor concepte fizice şi a modului fizicist de a gândi. Nu am avut şansa unei activităţi în mediul sociologic, dar pot presupune cu probabilitate ridicată că ar fi funcţionat similar. Cât despre psihologie, mă enervează de-a dreptul modul cum se predă acum şi cum bat câmpii fără graţie şi pe lângă realitate psihologii de televizor. Poate psihologia învăţată în antichitate de mine o fi caducă, depăşită, *obsolete*, sigur că se preta mai bine modului de gândire fizicist. De istorie nici nu mai avem ce vorbi. Conceptul de inerţie socială, pe baza căruia Isaac Asimov şi-a conceput structura ciclurilor de romane, Saga galactică, nu e matematică. E concept fizicist. Nu pot spune QED, eu sunt *dilletante*. În sens genuin. Lipsit de orice obligaţii, gândesc exclusiv pentru propria mea plăcere. A curiozităţii egoiste.

Nu putem încheia această (prea) succintă schiţă, fără a sugera domeniul în care, fie şi în simplicitatea ei, s-ar încadra. Fizicianul teoretician Basarab Nicolescu, a întemeiat, alături de Jean Piaget şi alţi corifei, disciplina pe care au intitulat-o transdisciplinaritate. Care nu este nici multi- nici pluridisciplinaritate. Editura Polirom a avut flerul de a-i traduce fizicianului, care scrie în franceză, două cărţi importante, între care *manifestul transdisciplinarităţii*, dar abia după ce Cartea Românească, atunci încă independentă, îi tradusese *Teoremele poetice*, din care transpar conceptele de nivel de realitate (o generalizare metafizică a celor două abia fundamentate de fizică, cel quantic şi cel macroscopic) şi, mai ales, un aşa numit principiu al terţiului tainic inclus. *Teoremele* sunt, paradoxal, după eseul despre Ion Barbu, din 1968, abia prima carte în limba română a lui Basarab Nicolescu. Acuma să precizăm, pentru a evita autodescalificarea imediată: încadrarea gândurilor abia articulate expuse în transdisciplinaritatea lui Basarab ar fi, păstrând absolut toate proporţiile, oarecum în măsura în care o trotinetă se încadrează în categoria vehiculelor spaţiale. Dar nu în categoria ghiozdanelor.

Eeeei, care-i concluzia, domnilor preşedinţi? Una logică. Deoarece eu nu sunt nici pe departe buricul pământului, tot ce pot gândi eu poate gândi absolut oricine, mai abitir cei mai pregătiţi decât mine. Ce alt argument mai consistent decât că cele sugerate, succint, au o doză greu de neglijat, de obiectivitate?

Note: [1] Am auzit, la un târg de carte, un poet filosof ardelean (cât de armonic se articulează caracterizantele!), care prezenta o carte-eseu despre binomul Eliade – Culianu, formulând, în beneficiul auditoriului, profilat literar-filosofic, astfel, principiul dinamic al lui Prigogine: Orice sistem dinamic (ideat istoric) evoluează astfel încât fiecare pas are loc, în spaţiul condiţiilor de mediu, în „direcţia" în care mediul opune rezistenţa minimă. Este cea mai generală formulare

posibilă a oricărui fenomen evolutiv. Istoria omenirii *y compris;* dar nu e mai mult decât un principiu. A operaționaliza (termen din sociologie) condiții de mediu uneori abstracte, alteori chiar necuantificabile, nu e cea mai facilă problemă. Aşa cum soluțiile sistemelor de ecuații haotice nu-s lesne de identificat concret.

[2] Ceea ce apropie munca fizicianului de cea a investigatorului judiciar (polițist-procuror sau avocat) şi de cea a investigatorului jurnalistic.

[3] Concept dezvoltat, cel puțin în literatura de limbă română, de doctorul Constantin Dumitru Dulcan, care coroborează şi cercetările comunicării la regnul vegetal, ale dr. Marioara Godeanu.

[4] Iată un paralelism, la prima vedere implicit, fascinant la a doua, între o legitate dublă din biologie cu o legitate de distribuție a materiei inerțiale în univers: frecvența particulelor creşte, după legi poate diferite, dar oricum foarte rapid, cu scăderea dimensiunii. Astfel, protonii sunt particulele cu masă de repaus cele mai frecvente în univers, cum viruşii (fragmente de ADN) şi formele biologice unicelulare (bacterii, fungi) sunt cele mai frecvente în biosferă; dar cum dublă? Păi acelaşi tip de lege de creştere numerică e valabilă atât la nivel de specie, cât şi la nivel de număr de indivizi în cadrul unei specii. În altă zonă taxonomică, masa totală a insectelor de pe pământ întrece mult masa tuturor animalelor superioare.

februarie, 2012

DUMITRU POPESCU

Dialectica fizicii: de la Esop la lipozomul pulsatoriu

Despre frumusețea şi utilitatea fizicii sau cum am devenit fizician

Care e mai grea? Fizica sau matematica? Părerea generală este că matematica este mai grea decât fizica.

În 1960 am plecat dintr-un sat din regiunea Oltenia, la 60 de km de Craiova, să dau admiterea la Liceul Nr. 1 din Oradea (Emanoil Gojdu este denumirea dinainte de 1947 şi cea de după 1989). „Bastonul meu de mareşal“ din geamantan era să mă fac profesor de matematică! Să nu vă închipuiți că mă gândeam la profesor universitar sau de liceu! Nu! Mă gândeam să fiu profesor de matematică în satul meu. Cum mi-am stabilt eu acest scop? De vină era profesorul care mi-a predat matematica. Observați că n-am scris „profesor de matematică“ pentru că el nu era absolvent al unei facultăți de matematică, ci de şcoală pedagogică (ulterior a absolvit Facultatea de Litere la fără frecvență). Dar acest profesor şi-a pregătit aşa de bine lecțiile de matematică, le-a predat cu atâta seriozitate şi dăruire, încât elevii erau pregătiți la matematică pentru admitere la liceu, iar mie mi-a insuflat dragostea pentru această disciplină şi mi-a indus dorința de a fi profesor. La liceu, am avut profesori excepționali, atât la matematică (Moza Gavril), cât şi la fizică (Rusu Coriolan), dar la sfârşitul clasei a VIII-a (în acea perioadă liceul avea clasele VIII-XI) mi-am schimbat preferința pentru fizică, fără a-mi micşora atracția pentru matematică. N-am simțit că matematica este mai grea decât fizica, sau invers, dar nici nu mi-am pus această problemă. „Trădarea“ matematicii în favoarea fizicii mi-am argumentat-o atunci prin faptul că fizica o întâlneşti la orice pas şi în orice moment, că fizica conține mai multă viață şi, prin aceasta, este mai frumoasă şi mai utilă decât orice altă disciplină.

Această sintagmă construită în anii de liceu am păstrat-o până în ziua de azi, cu deosebirea că ultimul cuvânt „disciplină“ l-am înlocuit cu „ştiință“.

După terminarea facultății, devenind fizician cu acte în regulă, cum se spune, mă cam „enerva“ părerea generală că matematica este mai grea decât fizica. De fapt, eu eram convins că fizica este mai grea decât matematica. Argumentația ar fi stufoasă şi specială încât nu îşi are locul în această carte. Cred că toți fizicienii sunt de aceeaşi părere. Dar nu numai ei. Nu mi-am propus niciodată şi nici acum, de a împărți lumea în două tabere în raport cu acest criteriu. Ar fi inutil. Vreau doar să vă spun despre surpriza plăcută pe care am avut-o privind dificultatea fizicii, dar mai ales unele situații din care rezultă frumusețea şi utilitatea ei.

Odată, cred că în anul 1973, mă aflam într-un magazin (n-are importanță specificul) și vânzătorul (un băiat tânăr) mi-a greșit calculul la adunarea sumelor de bani de pe bon. Crezând că a greșit intenționat, eu m-am adresat cu afirmația:

– Grea este matematica asta!

Băiatul răspunde oarecum surprins:

– De ce?

– Păi, ai greșit calculul.

Îi dau bonul. Băiatul reface calculul, constată greșeala, îndreaptă rezultatul și îmi dă bonul. Cu calmul omului care nu greșește intenționat, își cere scuze și mai adăugă:

– Tocmai, că matematica nu mi s-a părut grea.

Nici tonul și nici gestul meu nu lăsa să se întrevadă că-l bănuiam de greșeală intenționată, așa încât s-a înfiripat un dialog deschis și amical. L-am întrebat:

– Dar fizica ți s-a părut grea?

Spre surprinderea mea, mi-a răspuns repede și ferm:

– Aaaa, fizica este foarte grea.

Încântat de răspuns, i-am spus crezul meu sintetizat în sintagma pe care am formulat-o în liceu. Așadar, fizica este și grea, nu numai frumoasă și utilă.

Când mă refer la utilitate, nu mă refer la fizica de nivel înalt, ale cărei aplicații presupun tehnologii avansate, ci la fizica înconjurătoare, la fizica noastră de toate zilele, adică fizica pe care o întâlnim la orice pas, la fizica pe care trebuie să o știm ca să fim feriți de unele necazuri cotidiene.

Fiind nevoit să renunț la fizica nucleară în 1980 și să trec în domeniul biologiei, voi da niște exemple din care rezultă că fizica devine foarte utilă când este cuplată cu biologia. De fapt acest cuplaj se numește biofizică.

Zugravul și fizica

Dacă v-aduceți aminte, tehnica de zugrăvit folosită înainte de 1989 conținea un element foarte important, constând dintr-un strat de glet care era lipit direct pe peretele de ciment. Poate că avea mai multe roluri, dar două le știu eu: asigura planeitatea peretelui și asigura aderența pentru un strat de humă, peste care se dădea cu var sau cu o soluție care conținea culoarea aleasă.

După anul 1990, a apărut tehnologia de zugrăvire cu vopsea lavabilă, aproape concomitent cu geamul termopan cu ramă de plastic, care asigură o etanșeitate aproape perfectă. Necazul este că iarna apare fenomenul de condens. Mai precis, în zonele cele mai reci din cameră (de obicei, pe pereții din exterior și la partea inferioară a geamului termopan) vaporii se condensează și apare un strat de apă care produce neplăceri și disconfort. După un timp, pe pereți apare mucegaiul. Cum este normal, cei care au avut asemenea problemă au dat telefon la zugrav să-și exprime nemulțumirea și să solicite o soluție.

Deoarece soluțiile oferite de el nu rezolvau problema și reclamațiile se înmulțeau, ca să scape de necazuri și să câștige un răgaz pentru a se informa la alți colegi dacă cunosc vreo soluție corectă, le-a recomandat să absoarbă apa cu o

cârpă. Un client mai isteț i-a spus că absoarbe apa cu o cârpă, care atunci când se usucă, eliberează vaporii care se condensează în locurile de unde a fost absorbită apa. Atunci, ca să scape de el, i-a spus clar şi pe un ton puțin iritat, că el a epuizat toate soluțiile necostisitoare.

Vă amintiți de fabula lui Esop? Probabil că unii cititori îşi amintesc, alții au auzit dar nu-şi amintesc, iar alții nu au auzit. Evident că eu consider că printre cititorii acestei cărți, cu siguranță vor fi şi alții, în afară de colegii mei din generația ’70. De aceea, voi spune câteva cuvinte despre această fabulă. Esop era un sclav foarte urât. Atât de urât, încât mai bine te uitai în altă parte decât la el. Dar pe cât era de urât, pe atât era de inteligent. Altfel spus, Dumnezeu a fost băiat deştept şi l-a dotat cu inteligență pe măsura urâțeniei lui.

…Printre multe fabule şi şarade, se numără fabula la care m-am referit mai sus. Se zice că era o perioadă foarte secetoasă şi apa era greu de găsit în unele zone. O cioară a dat peste un vas cu apă, care avea gâtul suficient de strâmt, astfel încât cioara nu ajungea la apă. Alături de vas erau nişte pietre. După ce a privit vasul din toate părțile şi toate încercările de a ajunge cu ciocul la apă au eşuat, cioara a prins cu ciocul câte o piatră şi a introdus-o în vas, până când nivelul apei s-a ridicat suficient ca să-şi potolească setea. Morala fabulei: „Nevoia este părintele invenției“. Evident că nu ştim dacă Esop chiar a întâlnit situația descrisă în fabulă sau a inventat-o. Culmea este că întâmplarea descrisă în această fabulă a fost realizată practic de către o echipă de cercetători de la universitățile Cambridge şi Queen Mary.

În studiul publicat de Current Biology se dovedeşte că o rudă apropiată a ciorii – corbul, a procedat exact ca în celebra fabulă. Cercetătorii s-au gândit să vadă ce se întâmplă dacă un corb este pus într-o situație similară. În fața păsărilor a fost pus un pahar înalt, în care exista o cantitate mică de apă. Pe apă plutea un vierme. Lângă pahar au fost puse câteva pietre. Pentru a ajunge la apă, corbii trebuiau să introducă mai multe pietre în pahar. Nu mică le-a fost mirarea când au văzut corbul apucându-se de lucru şi alegând exact soluția ciorii lui Esop: păsările au evaluat nivelul apei, uitându-se la pahar de deasupra şi din lateral, după care au început să pună pietre în vas. Corbii au dat dovadă de foarte mult pragmatism: au pus în pahar exact atâtea pietre câte erau necesare pentru ridicarea apei la nivelul dorit, după care au scos viermele şi l-au mâncat.

Şi zugravul a procedat precum în morala fabulei cu corbii, adică nevoia l-a obligat să găsească o soluție.

Întâi s-a pus să citească în manualul de fizică din liceu despre evaporarea şi condensarea apei. Nu ştiu cât a înțeles el despre aceste fenomene de tranziție de fază, dar în mod sigur, ce a înțeles i-a fost suficient ca să-şi imagineze un dispozitiv de eliminare a condensului.

El şi-a dat seama că vaporii de apă trebuie scoşi din cameră printr-o metodă care să asigure acestei operații continuitate şi permanență. Deschiderea geamurilor nu era o soluție. Vaporii trebuie să se condenseze pe ceva care să fie la temperatura din exterior. Şi a construit un fel de dezumidificator care nu consumă niciun fel de energie electrică. În ce constă acest dispozitiv? Simplu: o țeavă de cupru tronconică

care traversează peretele prin spațiul dintre rama geamului şi perete. Țeava are o înclinare suficientă ca să asigure curgerea apei condensate. La capătul din interior, care se găseşte la nivelul peretelui, a sudat o ureche metalică orientată în sus şi izolată de perete cu un material termoizolant. Capătul din exterior se termină cu o pâlnie ca să asigure curgerea apei în cazul temperaturilor foarte scăzute, când o parte din ea poate îngheța.

Aer condiționat la purtător

Înainte de 1989, dădeam meditații la fizică şi matematică pentru admitere în facultate. Fără să fac o selecție a elevilor cu care să fac meditație, am avut elevi inteligenți şi de caracter, iar părinții lor au fost corecți şi amabili. Toți mi-au asigurat condițiile optime ca eu să pot face lecția în condiții bune. Nu-mi lipsea cafeaua, chiar şi țigări când mi se întâmpla (foarte rar) să nu am eu. Pe vremea aceea eram un fumător înrăit. Camera unde făceam lecția era aerisită, curată, ordonată, încât îți făcea plăcere să lucrezi. Cred că era prin anul 1983 şi făceam lecții de matematică cu un elev din Balta Albă. În luna iunie era foarte cald. Pe atunci nu erau sisteme de aer condiționat. În vecinătatea blocului se făcea o lucrare care producea zgomot şi praf. Într-o zi, am ajuns mai devreme cu o jumătate de oră. Gazda, o femeie foarte cumsecade, cu respect față de mine ca profesor, s-a simțit destul de jenată că, venind prea devreme, nu avusese timp să-şi termine operațiunile de asigurare a condițiilor de lucru. Cerându-şi scuze, a venit cu un pulverizator de parfum şi a început să pulverizeze lichid prin cameră. Crezând că este parfum, am reacționat prompt şi i-am spus că nu este nevoie să consume parfum în mod inutil. Şi-a continuat operațiunea spunându-mi:

– Domnule profesor, stați liniştit. Nu este parfum, este apă. Nu ştiam cum să fac să scap de căldura din casă. Mi-am adus aminte de faptul că apa, prin evaporare, absoarbe multă căldură. Întâi puneam o tavă cu apă într-un colț, dar am renunțat pentru că nu era aşa estetic să stai cu tava în casă. Odată, mi s-a terminat parfumul tocmai când mă parfumam ca să plec la o nuntă. N-aveam timp să mă duc să cumpăr altul şi am pus nişte apă în sticluță. După ce mi-am dat cu apă parfumată, am simțit o plăcere determinată de o răcorire a pielii. În ziua următoare, mi-am adus aminte de întâmplare şi am încercat să pulverizez apă şi prin sufragerie, care era expusă încălzirii.

Am felicitat-o în mod sincer pentru idee. M-am gândit că nevoia îl învață pe om, dar există şi întâmplări care duc la mari descoperiri, iar din istoria fizicii cunoaştem destule. Din păcate, n-am avut flerul să mă gândesc mai mult la această întâmplare. Se putea scoate un brevet. Anul trecut, am văzut la o terasă în aer liber, cum se răcorea aerul cu un sistem de pulverizare a apei. Mi-am adus aminte de pulverizatorul de parfum utilizat de doamna despre care am vorbit mai sus.

De ce se usucă rufele în frig?

Fiind născut la țară, mi-am adus aminte că, atât vara cât şi iarna, femeile puneau rufele spălate pe sârmă în aer liber. Pentru cititori, trebuie să precizez că mă

refer la o perioadă îndepărtată în timp, adică perioada anilor ’50-’60, pentru că azi este greu de crezut că, chiar şi la ţară, rufele s-ar usca afară iarna. Dar nu problema folosirii acestui procedeu este subiectul la care vreau să mă refer, ci fenomenul uscării la temperature negative. Atunci, fiind un procedeu pe care-l întâlneai în mod curent, nu-ţi atrăgea atenţia asupra ciudăţeniei lui. Exact ca şi cu mărul lui Newton. Câţi n-au văzut că merele cad spre Pământ, dar numai lui Newton i-a sărit scânteia şi a descoperit legea atracţiei gravitaţionale!?

Fiind obligat de o anumită împrejurare, a trebuit să-mi amitesc de uscarea rufelor iarna. Aşa încât am folosit o cârpă udă, am stors-o şi am pus-o afară pe un grilaj metalic din faţa geamului bucătăriei. În cazurile în care cârpa fiind prea udă, nu se usca complet şi îngheţa, am luat-o, am ţinut-o în cameră până s-a dezgheţat şi am pus-o din nou pe grilaj. După câteva operaţii de acest gen, al cărui număr depinde de cantitatea de apă conţinută de cârpă şi de temperatura de afară, cârpa s-a uscat. Cu această ocazie, m-am oprit, ca fizician, asupra fenomenului. Deşi uscarea la temperaturi negative pare la prima vedere un fenomen ciudat, dacă nu imposibil, totuşi fizica ne ajută să-l înţelegem şi să-i admitem posibilitatea desfăşurării.

Subtilitatea osmozei

Acum câţiva ani, mai precis în anul 2008, am avut o idee care s-a materializat printr-un brevet: lipozomul pulsatoriu, sau lipozomul inteligent.

Pe scurt, un lipozom pulsatoriu se obţine dacă un lipozom unilamelar umplut cu soluţia apoasă a unui solvit osmotic (solvit pentru care membrana este impermeabilă) este introdus în apă, sau soluţie hipoosmotică. Datorită procesului de osmoză, lipozomul descrie o activitate ciclică. Un ciclu constă din două etape: 1. Etapa de umflare datorită influxului de apă. 2. Etapa de dezumflare datorită apariţiei unui por prin care o parte din soluţia din lipozom este eliminată în exterior. La sfârşitul perioadei de dezumfare, porul dispare, iar lipozomul poate începe procesul de umflare. La fiecare ciclu, lipozomul elimină o parte din solvitul intern, care poate fi o substanţă cu proprietăţi speciale (substanţe farmacologice, material genetic etc.) Activitatea lipozomului va înceta atunci când presiunea osmotică va fi mai mică decât presiunea lui Laplace. El poate fi programat să execute un număr de cicluri, să elimine anumite cantităţi de solvit la anumite interval de timp. Lipozomul pulsatoriu poate fi utilizat la dozarea unor medicamente în locuri inaccesibile din organism. În acelaşi timp, poate fi privit ca un biomicromotor în doi timpi, în care energia este furnizată de gradientul de concentraţie al solvitului osmotic, iar solvitul poate fi considerat drept combustibil. Eliberarea solvitului în exterior la fiecare ciclu este echivalent cu consumul de combustibil.

Am publicat multe articole în reviste din exterior şi interne despre această problemă. Am participat la multe conferinţe şi uneori mi s-au pus întrebări al căror rost eu nu îl înţelegeam, iar răspunsul meu nu-i lămurea pe cei care mă întrebau. Mai mult, în 2010 la Braşov, o doamnă profesor la universitatea din localitate, a fost puţin mai categorică şi mi-a spus că lipozomul pulsatoriu este imposibil să funcţioneze.

Confruntat cu destule întrebări de acest gen, am fost nevoit să încerc să văd care este cauza acestor întrebări şi am găsit că de fapt, originea întrebărilor era în neînțelegerea apariției presiunii osmotice. Deşi modul de acțiune al presiunii osmotice îl consideram corect, dacă ar fi fost să explic baza fenomenologică, întâmpinam anumite dificultăți, în sensul că apăreau unele contradicții. Am căutat în toate cărțile pe care le am şi am constatat că nu era o explicație care să mă mulțumească, adică o explicație care să fie completă. În această situație, am fost nevoit să dau eu explicația care să cuprindă o descriere detaliată şi completă. De curiozitate, la un curs ținut în fața doctoranzilor în biologie din anul 2011, am pus întrebarea dacă poate să-mi explice cineva osmoza şi apariția presiunii osmotice. Nici unul din cei 23 de doctoranzi nu mi-a dat un răspuns satisfăcător. Nu ştiu dacă este locul potrivit să prezint explicația în această carte, totuşi fac această descriere convins fiind că va fi citită şi de alți cititori, nu numai de colegii mei. Prezint explicația presiunii osmotice şi pentru a vedea cât de subtilă este fizica uneori.

Osmoza

Experiment. Să presupunem că avem un tub cilindric în formă de U, împărțit în două compartimente de o membrană semipermeabilă (Fig. 1a). În compartimentul A se găseşte soluția mai puțin concentrată (sau apă), iar în compartimentul B soluția mai concentrată. Inițial, soluțiile din cele două coloane au acelaşi nivel. Se observă că, după un timp, apare o diferență între nivelele soluțiilor din cele două coloane, care creşte de la valoarea zero, existentă inițial, până la o valoare maximă, realizată când procesul de osmoza încetează.

Explicație. Datorită difuziei, moleculele de apă trec dintr-un compartiment în altul prin porii membranei. Fluxul net de apă este dinspre compartimentul A către compartimentul B şi încetează când concentrațiile din cele două compartimente devin egale. Evident că şi moleculele de solvit difuzează, dar se ciocnesc de membrană şi sunt reflectate înapoi în compartimentul din care au venit. Datorită ciocnirilor moleculelor de solvit cu membrana, se creează presiunea osmotică.

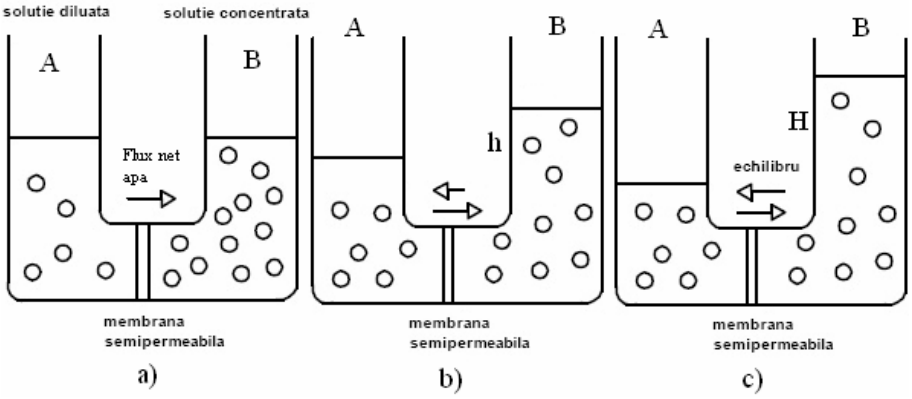

Fig. 1. Osmoza directă

Definiție. Osmoza este fenomenul fizic prin care două soluții de concentrații diferite, separate de o membrană semipermeabială, tind să-şi egaleze concentrațiile, datorită difuziei solventului prin membrană dinspre soluția cu concentrația mai mică spre soluția cu concentrația mai mare.

Dicționar. Membrana semipermeabilă – membrana permeabilă pentru solvent şi impermeabilă pentru solvit.

Solvit osmotic – solvitul pentru care o membrană este impermeabilă.

Soluția cu concentrația mai mică se numeşte soluție hipoosmotică, sau hipotonică;

Soluția cu concentrația mai mare se numeşte soluție hiperosmotică, sau hipertonică.

Pentru soluții nu prea concentrate este valabilă legea lui Van't Hoff:

$$\Pi = RT\left(C_B - C_A\right) \qquad (1)$$

Această formulă este similară cu legea gazelor.

Pentru solvitul din coloana A scriem: $P_A V_A = \nu_A RT$ sau $P_A = C_A RT$.

Pentru solvitul din coloana B: $P_B V_B = \nu_B RT$ sau $P_B = C_B RT$.

Presiunea osmotică este egală cu diferența dintre presiunile din cele două coloane: $\Pi = P_B - P_A$ din care rezultă ecuația (1).

Din relația (1) rezultă că presiunea osmotică creşte proporțional cu gradientul transmembranar de concentrație molară a solvitului şi cu temperatura absolută. Soluția care conține un număr de particule osmotic active egal cu numărul lui Avogadro se numeşte soluție osmolară. Dacă substanța dizolvată este formată din molecule mici nedisociabile, soluția osmolară este identică cu soluția molară.

În timpul osmozei, presiunea exercitată asupra membranei, dinspre compartimenul B către compartimentul A, notată cu $P_{B\to A}$, este constantă şi egală cu suma presiunii osmotice şi a presiunii hidrostatice.

La momentul inițial, presiunea $P_{B\to A}$ este egală cu presiunea osmotică. În cazul când soluțiile din cele două coloane au ajuns la concentrații egale (osmoza încetează) presiunea osmotică este egală cu zero, iar presiunea din coloana B este hidrostatică. Dinamica presiunii este prezentată în Tabelul. 1. (Notăm cu τ durata procesului de osmoză).

Tabelul 1. Evoluția concentrațiilor solvitului osmotic şi a presiunilor în timpul desfăşurării procesului de osmoză

Stadiul procesului de osmoză	Inițial: t = 0	Intermediar: t = t	Final: t = τ
Vezi figura:	Fig. 1.a	Fig. 1.b	Fig. 1.c
Relațiile dintre concentrațiile solvitului în timpul osmozei	$C_B(0) > C_A(0)$	$C_B(t) > C_A(t)$	$C_B(\tau) = C_A(\tau)$
	$C_B(0)$ >	$C_B(t)$	> $C_B(\tau)$
	$C_A(0)$ <	$C_A(t)$	< $C_A(\tau)$
Presiunea osmotică	$\Pi = RT[C_B(0) - C_A(0)]$	$\Pi = RT[C_B(t) - C_A(t)]$	$\Pi = 0$
Presiunea hidrostatică	$P = 0$	$P = h(t)\rho(t)g$	$P = H\rho_B(\tau)g$
Presiunea $P_{B\to A}$ exercitată asupra membranei, dinspre compartimentul B către compartimentul A	$P_{B\to A} = RT[C_B(0) - C_A(0)] = RT[C_B(t) - C_A(t)] + h(t)\rho(t)g = H\rho_B(\tau)g$		

unde, h(t) – este înălțimea denivelării din coloana B la un moment oarecare din timpul desfăşurării osmozei, H – înălțimea finală a denivelării din coloana B când osmoza încetează. ρ_B – este densitatea soluției din coloana B.

$$RT[C(\tau) - C(\tau)] = H\rho_B g \qquad (2)$$

Relația (2) se numeşte relația osmometrului şi poate fi folosită la determinarea uneia dintre mărimile C_A, C_B sau ρ_B, dacă se cunosc celelalte două.

Trebuie observat că în timpul osmozei, concentrațiile solvitului în cele două coloane se modifică: în soluția hipoosmotică creşte, iar în cea hiperosmotică scade. De aceea, valorile mărimilor C_A, C_B şi ρ_B sunt valorile mărimilor respective în momentul încetării osmozei.

Presiunea osmotică scade odată cu apropierea de egalizarea concentrațiilor în cele două compartimente.

Dacă în coloana A există numai apă, osmoza se desfăşoară până când toată apa trece în coloana B (cum este în fig. 2.a).

Osmoza inversă

Dacă în coloana B se exercită o presiune astfel încât să fie depăşită presiunea osmotică, are loc fenomenul de trecere inversă a solventului, numit osmoză inversă (Fig. 2). Acest proces se foloseşte pentru purificarea solventului, cel mai adesea apă. Este un proces tehnologic mai avantajos decât distilarea, deoarece consumul de energie este foarte mic. Se foloseşte pe scară largă la purificatoarele de apă. Calitatea membranei este decisivă pentru gradul de puritate al apei.

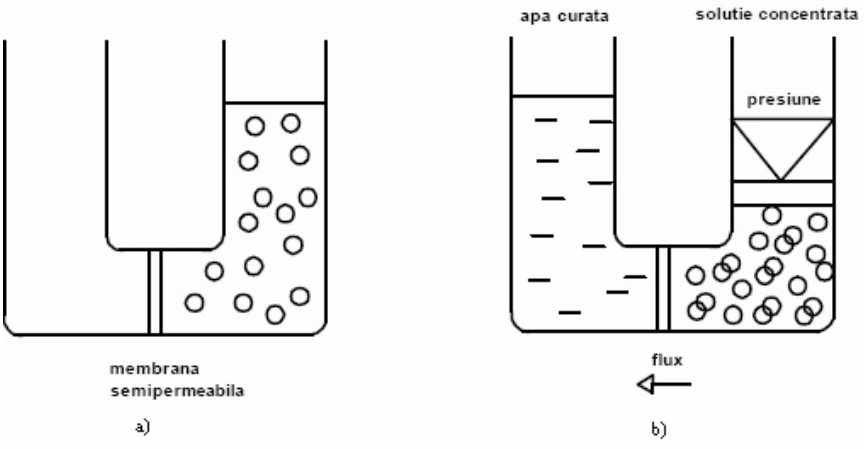

Fig. 2. Osmoza inversă

Presiunea osmotică a soluțiilor electrolitice

Datorită disocierii, presiunea osmotică este mai mare decât cea dată de relația (1) şi este dată de formula:

$$\Pi = C_m RT\left(1-\alpha+p\alpha\right) \tag{3}$$

unde: $C_m = C/\mu$ reprezintă concentrația molară, α – gradul de disociere al moleculelor, iar p – numărul de ioni în care se disociază o moleculă.

Pentru soluțiile macromoleculare, presiunea osmotică este dată de relația:

$$\Pi = \left(C/\mu\right)RT + BC^2 \tag{4}$$

B – fiind o constantă care depinde de intensitatea forțelor de interacțiune dintre moleculele solvitului şi solventului.

În cazul aceluiaşi solvent, două soluții diferite, la aceleaşi concentrații şi la aceeaşi temperatură, au presiuni osmotice egale şi de aceea sunt numite izotonice. Soluțiile care au presiuni osmotice mai mari – comparativ cu altele – se numesc hipertonice, iar cele cu presiuni osmotice mai mici, hipotonice.

Osmoza prin membrană închisă

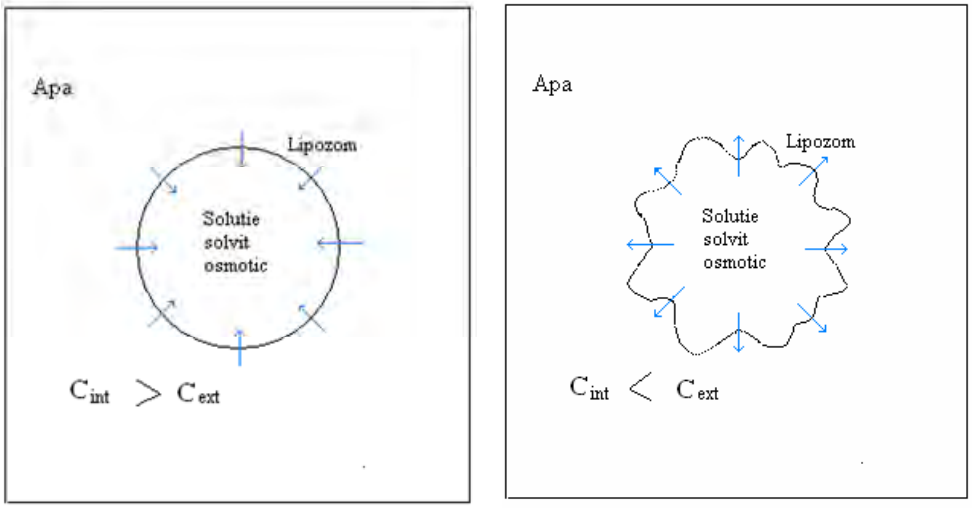

Fig. 3. Osmoza prin membrane închise. În ambele cazuri este osmoză directă.

Bibliografie

1. L. Movileanu, D. Popescu, S. Ion, A. Popescu, 2006, *Transbilayer pores induced by thickness fluctuations*, Bulletin of Mathematical Biology, 68(6), pp. 1231-1255.
2. D. Popescu, Liviu Movileanu, Alin Gabriel Popescu, 2008, *The behaviour of the closed lipidic bilayer under osmotic stress. Invited review paper***,** Mathematical Biology Research Trends; editors: Lachlan B. Wilson**,** Nova Science Publishers, NY, pp. 275-294.
3. D. Popescu, A. G. Popescu, 2008, *The working of a pulsatory liposome*, J. Theor. Biol., 254, pp. 515–519.
4. D. Popescu, 2010, *Mathematical modelling of the pulsatory lipid vesicle dynamics under osmotic stress*, Proceedings of the Romanian Academy, Series A, 11(2), pp. 108-115.
5. D. Popescu, 2012, *Mathematical modelling of the pulsatory lipid vesicle dynamics under osmotic stress*, Ed. LAP LAMBERT Academic Publishing, Saarbrücken, Germany, pp. 1-60 (in press).

februarie, 2012

ION SABBA ŞTEFĂNESCU

Demonul lui Maxwell (sau despre legătura între pierderea memoriei şi principiul al doilea al termodinamicii)

Doresc să spun câteva cuvinte despre o problemă a fizicii cu o vârstă venerabilă (cam 140 de ani) şi care, în ultimul timp, a revenit în centrul atenției. „Demonul lui Maxwell“ este o ființă minusculă imaginară – imaginată de Maxwell, şi numită astfel de Kelvin – care, prin activitatea ei, duce la încălcarea principiului al doilea al termodinamicii. Apariția lui este datorită unei scrisori din 1867 a lui Maxwell către prietenul său Peter Guthrie Tait, în care încearcă să găsească „o hibă“ („*pick a hole*“) în interpretarea statistică – atunci în centrul atenției – a principiului al doilea. Ideea a fost reluată de el în cartea „Theory of Heat“ (1871) unde apare în cadrul unui paragraf cu titlul „Limitations of the Second Law of Thermodynamics“. William Thomson (lord Kelvin) l-a numit (1874, 1879) „Maxwell's intelligent *demon*“ şi a ținut să sublinieze că „demon“ desemna în greceşte o ființă supranaturală, nu neapărat cu intenții maligne.

La ora actuală, literatura asupra „demonului“ este vastă şi dedicată mai ales versiunii sale cuantice. Esența paradoxului demonului este însă pur clasică, iar modul de a „rezolva“ paradoxul clasic a suferit o schimbare mare în timpul anilor 1980-2000. Acest microeseu descrie sumar această schimbare.

I. Prezentarea demonului

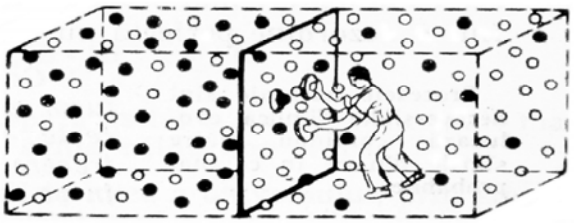
Principiul al doilea afirmă că nici un sistem nu poate produce *ciclic* lucru mecanic preluând căldură de la o singură sursă („nu există un perpetuum mobile de spața a doua“). Principiul întâi al termodinamicii ne spune numai că, într-o transformare ciclică, lucrul mecanic L (>0 dacă este efectuat *asupra* sistemului) şi căldura Q (>0 dacă este *primită* de sistem) schimbate cu mediul înconjurător sunt astfel încât: $L + Q = 0$. Dar principiul al doilea, după manualul clasic al lui Ş. Țițeica, restrânge valorile posibile ale lui L si Q: Într-o transformare ciclică *monotermă* sunt posibile numai inegalitățile: $L \geq 0$, $Q \leq 0$, adică nu putem decât să încălzim împrejurimile efectuând lucru asupra sistemului.

Pe de altă parte, noțiunea centrală a termodinamicii – temperatura – se bucură de o interpretare statistică: pentru gaze (rare, ideale) este energia medie cinetică a moleculelor gazului, aflate într-o mişcare haotică, total dezordonată. Din punctul acesta de vedere, conținutul moral al principiului al doilea este – în linii mari – acela că *de la sine* nicio mişcare dezordonată nu devine ordonată (astfel încât să producă lucru mecanic), deşi aceasta nu ar contrazice conservarea globală a energiei.

Dacă introducem o partiție mobilă într-un recipient care conține un gaz în echilibru la temperatura T, şi aflat într-un mediu tot la temperatura T, putem fi siguri că nu se întâmplă *nimic*: moleculele nu se organizează de la sine şi peretele stă pe loc.

Demonul lui Maxwell – de dimensiuni moleculare – pune însă treptat şi cu răbdare ordine în haos: el operează o uşiță mititică în peretele despărțitor şi lasă să treacă prin ea moleculele care vin de la dreapta partiției, dar o închide repede pentru acelea care vin de la stânga. Astfel, el creează cu timpul o diferență de densitate şi deci de presiune între cele două compartimente ale recipientului, iar partiția va începe să se mişte spre stânga şi – în principiu – dacă legăm de el o greutate bine aleasă, o va putea ridica (va „efectua lucru mecanic“). Cu grijă multă, putem face ca mişcarea partiției să fie atât de lentă, încât temperatura gazului să rămână tot timpul egală cu cea inițială; mişcarea se opreşte când densitățile gazului în cele două compartimente devin egale. Partiția poate fi atunci îndepărtată şi eventual repusă în poziția inițială. Un *ciclu întreg* a fost parcurs, sistemul a revenit la pozitia inițială, dar lumea nu e neschimbată: o greutate a fost ridicată. De unde a apărut energia? A fost preluată căldură de la mediul înconjurător (temperatura gazului a rămas constantă) şi „transformată“ în lucru mecanic. În ciclul parcurs, $L < 0$ şi $Q > 0$: principiul al doilea al termodinamicii a fost încălcat. Responsabilă pare să fie numai repetarea cu răbdare a unei operații inteligente.

Există variante ale demonului: în *Fizica generală* a lui A. Cişman, el separă într-o incintă izolată moleculele cu viteză mare de cele mai lente şi creează astfel o diferență de temperatură între cele două compartimente, cu aceleaşi consecințe pentru principiul al doilea. Aceasta este versiunea inițială a demonului din cartea lui Maxwell („demonul temperaturii“, care are nevoie de mai multă inteligență decât „demonul presiunii“, descris aici).

Argumentul că demonul este o construcție fantezistă, imposibilă din cauza scării lui microscopice, poate pare superficial: în mecanica statistică nu e precizată scara obiectelor considerate. Au fost încercări de a înlocui demonul cu un mecanism simplu, care, la prima vedere, să aibă acelaşi efect: un exemplu (cunoscut) este „uşița“ lui Smoluchowski (1912), legată de un arc şi care se poate deschide numai când este lovită de molecule, venind de exemplu din dreapta, şi se închide repede la loc de pe urma arcului. După Smoluchowski, motivul pentru care uşița nu funcționează este că – fiind în echilibru cu mediul înconjurător la temperatura T şi bombardată de molecule cu energia cinetică corespunzătoare – ea va începe să

oscileze în jurul unei poziții de echilibru în care este „jumătate deschisă“, şi nu mai poate funcționa ca mecanism separator. Există şi simulări numerice ale uşiței, care par să confirme această explicație. Evident, „inteligența“ este manifestată în cele din urmă tot printr-o operație automată, dar putem distinge în ea trei paşi: (a) demonul îşi procură o informație despre molecule; (b) „judecă“ relevanța informației: între primirea ei şi acțiune poate să treacă un anumit timp; (c) operează (sau nu) obturatorul despărțitor. Aceste stagii de operare ale demonului sunt bine reprezentate de „aparatul lui Szilard“, imaginat (de Szilard) în 1929.

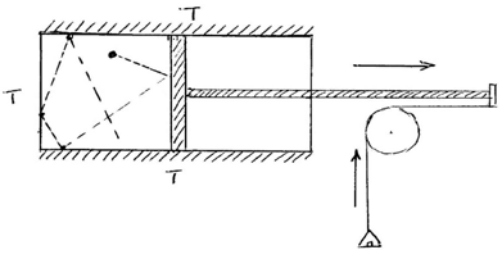
II. Aparatul lui Szilard

Ştim că mişcările moleculelor într-un gaz sunt independente, şi de aceea putem împărți un volum de gaz în două, în patru etc., iar energia totală (medie) este de două ori, de patru ori etc. energia (medie a) fiecărei părți. Extrema este aceea a unui volum care conține *o singură* moleculă. (După formulele din mecanica statistică – pentru molecule independente – aceasta pare posibil). Dar energia medie cinetică a moleculei „ține minte“ că este într-un mediu înconjurător la temperatura T: ea este 3kT/2.

Aparatul lui Szilard este o incintă de volum 2V în care se găseşte *o singură moleculă.* Pereții incintei au temperatura T, iar molecula are o energie medie corespunzătoare, echilibrată cu pereții prin ciocniri repetate. Aparatul poate fi despărțit în două părți egale de o partiție mobilă, introdusă fără consum de energie în incintă, şi care poate ulterior să se mişte ca un piston la stânga sau la dreapta. După introducerea partiției, molecula se găseşte în stânga sau în dreapta ei. Demonul, care urmăreşte procesul, face întâi o măsurătoare (pasul (a)) prin care stabileşte unde se găseşte molecula; în pasul (b) foloseşte informația primită şi decide în ce direcție să lase pistonul să se mişte; în pasul (c) extrage energie de la mediul înconjurător, lăsând pistonul să se deplaseze la dreapta (dacă molecula se află în stânga), sau invers. Pistonul se deplasează ca urmare a impulsurilor primite de la moleculă prin ciocniri. Lucrul mecanic *efectuat* (de exemplu, prin ridicarea foarte înceată a unei micro-greutăți fixate de piston) este acela obținut prin destinderea cvasistatică a unui gaz (acum format dintr-o singură moleculă) la temperatura T, de la volumul V la volumul 2V:

$$L = - kT\ln 2$$

De unde vine această energie? De la rezervorul de căldură care ține incinta la temperatura T. Când pistonul a ajuns la capăt, el poate fi scos din incintă (evident, fără consum de energie), reintrodus la mijlocul ei, şi procesul indefinit repetat.

Fără argumente suplimentare, principiul al doilea al termodinamicii este încălcat. Pentru ca „să-l salvăm“, trebuie găsit în acest ciclu un moment în care prin *consum de energie* din partea demonului şi cu producere de căldură corespunzătoare, bilanțul să se echilibreze: $L \geq 0$, $Q \leq 0$. Sunt două posibilități: (i) procesul măsurătorii implică o astfel de cheltuială de energie; (ii) demonul însuşi trebuie inclus în sistem şi considerat bilanțul lui energetic. Szilard a optat pentru calea (i) şi a fost urmat de alți fizicieni de vază, proeminent fiind Léon Brillouin.

Există şi critici radicali ai aparatului (Jauch şi Baron, 1972), care susțin că reducerea la o moleculă a conținutului incintei permite comprimarea „gazului“ la jumătate din volum fără lucru mecanic (introducând partiția), ceea ce introduce o asimetrie arbitrară între comprimare şi destindere (din care se extrage lucru mecanic). Alții (K. Popper, 1957) arată că – adăugând un sistem mecanic simplu – aparatul permite extragerea indefinită de energie de la rezervorul de căldură.

Criticile au primit şi răspunsuri (în opinia mea, nu foarte distrugătoare). Cred că longevitatea aparatului lui Szilard – în prezent acceptat de majoritatea participanților la discuție – nu se datoreşte unei aprecieri asupra posibilității realizării sale practice, ci a modului în care permite formularea – cel puțin alegorică – a problemei: o anumită cantitate de informație înseamnă o scădere a dezordinii şi posibilitatea de a produce lucru mecanic; cum se poate introduce noțiunea de informație în termodinamică?

III. Soluția lui Brillouin

Pentru a decide în ce compartiment se află molecula, demonul trebuie să o „vadă“; aceasta înseamnă că incinta trebuie să fie luminată de o sursă şi cel puțin o cuantă de lumină provenind de la ea să fie împrăştiată de moleculă şi să ajungă pe retina demonului. Brillouin reia o observație făcută de Demers (1944): dacă pereții incintei se află la temperatura T, atunci în interiorul ei se găseşte radiație electromagnetică izotropă cu o distribuție de frecvențe dată de formula lui Planck pentru radiația corpului negru:

$$u(\nu) = (8\pi h/c^3)\nu^3/(\exp(h\nu/kT)-1)$$

independent dacă o moleculă se găseşte înăuntru sau nu. În echilibru termic, molecula nu poate fi, deci, văzută! Pentru a o „vedea“ sunt necesare cuante de lumină cu o energie mult diferită de valoarea medie dată de distribuția corpului negru (cca. 0.9 kT). Astfel de cuante provin, de exemplu, de la o sursă de lumină cu temperatură mai înaltă. Cu aceasta însă, procesul de extragere a lucrului mecanic nu se mai petrece la temperatură constantă, iar contradicția cu principiul al doilea al termodinamicii nu mai este imediată: energia extrasă de demon trebuie folosită pentru a compensa pierderea de energie a filamentului care a emis – într-un proces ireversibil – cuanta de lumină; retina demonului – aflată la temperatura T – primeşte şi ea o cantitate de energie de la cuanta împrăştiată etc., astfel că bilanțul energetic total devine mai complicat. În cartea sa „Science and information theory“, Brillouin face o analiză extrem de detaliată a acestui proces de observație

a moleculei şi conchide că procesul compus de observaţie şi de destindere a gazului (unimolecular) este în perfect acord cu principiul al doilea. După Brillouin, actul de măsurare conţine întotdeauna o componentă ireversibilă.

IV. Demonul şi calculatoarele

Din cauza faptului că are numai două stări, „S = moleculă la stânga“ sau „D = moleculă la dreapta“, aparatul lui Szilard este o versiune primitivă a unei celule de calculator, care poate să aibă stările „0“ sau „1“. După ce lucrul mecanic a fost extras, celula trece într-o stare „mixtă“, SD, după care este din nou, prin introducerea partiţiei, trecută în S sau D. Dacă ar fi chiar celula unui calculator, operaţia de „măsurare“ a poziţiei moleculei ar fi echivalentă cu *copierea* conţinutului în *altă celulă*. Există argumente că, spre deosebire de măsurarea imaginată de Brillouin, actul de copiere poate fi executat cu un consum de energie oricât de mic. Ch. Bennett este promotorul acestui punct de vedere, pe care îl susţine cu o serie întreagă de exemple, în primul rând acela al reduplicării ADN-ului la înmulţirea celulelor vii. Depinzând de rezultatul „măsuratorii“, demonul (a cărui memorie este a doua celulă) poate decide încotro să lase partiţia să se mişte. Faptul că achiziţia de informaţie se face fără nici un consum de energie este în acord cu descrierea originală a lui Maxwell, dar este straniu.

Luând acest punct de vedere, pare că admitem că principiul al doilea al termodinamicii poate fi încălcat, pentru că nu am „plătit“ încă pentru extragerea de lucru mecanic la temperatură constantă. Răspunsul este că, mărind sistemul fizic la „aparat + celulă“, nu am încheiat încă ciclul despre care e vorba în formularea principiului: celula a rămas în starea pe care a copiat-o. Trebuie să o mai readucem în starea ei iniţială.

Încă în 1960, independent de demonul lui Maxwell, R. Landauer a argumentat că există un minimum al consumului de energie pentru efectuarea unui calcul, legat de operaţiile de *ştergere* şi *reiniţializare* a celulelor calculatorului, după ce calculul a fost încheiat. Este uşor de estimat acest minimum într-un model simplu. Pentru aceasta, imaginăm o celulă a calculatorului tot ca un „aparat al lui Szilard“, în care însă poziţia moleculei este bine determinată: există o „stare standard“, să zicem S (= moleculă la stânga) în care celula se găseşte întotdeauna la începutul calculului. Prin copiere (sau prin intervenţie exterioară), celula rămâne în starea S sau trece în D (fără consum de energie). La sfârşitul calculului, calculatorul *şterge* conţinutul celulei într-un mod *independent* de rezultatul calculului: aceasta o face *îndepărtând* pur şi simplu partiţia: celula trece în starea „SD“. Acesta este un proces *ireversibil* (de expansiune a „gazului unimolecular“ de la un volum V la un volum 2V) care nu cere nici un consum de energie. În pasul următor, calculatorul *reiniţializează* celula: cu ajutorul unui piston, comprimă gazul înapoi izoterm şi reversibil la volumul V şi îl readuce în starea S. Consumul de energie la comprimare este egal cu cantitatea de căldură pe care o cedează împrejurimilor aflate la temperatura T: kTln2. Landauer argumentează că această limită este respectată şi pentru sistemele bistabile reale, care sunt celulele unui calculator. La ora actuală,

existența acestei limite inferioare pentru consumul de energie într-un calcul este cunoscută sub numele de *„principiul lui Landauer*“. Acum vedem însă că sistemul compus „aparat al lui Szilard + celulă“ *respectă* principiul al doilea al termodinamicii: aparatul a extras într-adevăr lucrul mecanic kTln2 de la mediul înconjurator, dar operația de reinițializare a pretins exact acelaşi lucru mecanic ca să aducă sistemul la starea inițială.

În prezent, modul acesta de a „rezolva“ paradoxul demonului lui Maxwell este acceptat de literatura (vastă) asupra subiectului. Soluția este neașteptată: dacă ne punem în locul demonului, se pare că operația de uitare completă se petrece spontan, fără să ceară vreun efort: operația de reinițializare însă, în care ne pregătim pentru un nou ciclu, cere un consum de energie (şi ne oboseşte).

V. Critici şi maşini termice cuantice

Evident, acceptarea acestei „soluții“ nu este unanimă; în afară de criticile de mai sus cu privire la aparatul lui Szilard, observăm că evoluția memoriei demonului conține o treaptă *ireversibilă:* aceea în care o ştergem. Din termodinamica „normală“, ne aşteptăm ca ciclul parcurs de sistem la temperatură constantă, atunci când rezultatul net este L = 0 şi Q = 0, să fie *reversibil.* Procesul descris mai sus însă nu este global reversibil.

În formularea principiului al doilea, se cere ca sistemul să revină în starea inițială; dar care este „sistemul“?: aparatul cu molecula revine doar la loc după un „ciclu“! De ce să adăugăm memoria demonului la sistem? Dificultatea apare deoarece interacția între aparat şi demon pare să fie redusă la zero. Ca să evităm astfel de chestiuni, formulăm principiul al doilea mai atent şi cerem ca, după un „ciclu“, „tot universul“ să revină la starea inițială, cu excepția cel mult a ridicării unei greutăți şi/sau a trecerii unei cantități de căldură la un „rezervor“. Cu astfel de precauții, trebuie să cerem într-adevăr ca memoria demonului să revină şi ea la starea inițială.

În mecanica cuantică, problema arată altfel: funcția de undă a moleculei este „peste tot“ şi nu mai putem afirma că molecula se află în stânga sau în dreapta. Se pot imagina însă versiuni aproximative ale sistemului aparat Szilard + demon. Un exemplu e constituit de două sisteme de spini, fiecare cu două nivele, „up“ şi „down“: unul din sisteme este „substanța“ (aparatul), celălalt este „demonul“. La început, se găsesc în echilibru fiecare cu un rezervor de temperatură proprie T_S, T_D şi repartiția lor pe nivele – separate între ele prin energii Δ_S, Δ_D – este cea corespunzătoare temperaturii fiecăruia. Se pot imagina şi realiza interacții între spinii celor două sisteme astfel încât, dacă spinul substanței este „up“, spinul demonului se inversează, fără ca acela al substanței să fie afectat. Ca urmare, probabilitatea ca el să se găsească în starea „up“ este crescută față de cea când este în echilibru termic. Aceasta corespunde stadiului în care demonul „face o măsurătoare“ şi „înregistrează rezultatul“. „Măsurătoarea“ aceasta cere energie, spre deosebire de „copierea“ de care a fost vorba mai sus. În a doua interacție – independentă – el încearcă să „extragă lucru mecanic“: dacă spinul său este „up“, demonul induce o

tranziție a „substanței“ al cărei rezultat este că probabilitățile de ocupare ale nivelelor acesteia se schimbă față de cele în echilibru termic. Se poate arăta că, alegând cantitățile T_S, T_D, Δ_S, Δ_D convenabil, energia medie a stării obținute este mai scăzută decât aceea inițială: deci rezultatul net este că demonul „descarcă“ stările excitate ale „substanței“. O condiție necesară pentru aceasta este ca $\Delta_S/\Delta_D < T_S/T_D$. La sfârşitul ciclului, atât demonul cât şi „substanța“ trebuie readuse în starea inițială, ceea ce se face punându-le în contact cu rezervoarele de temperatură ale fiecăruia. Ca şi în cazul clasic, dacă ne concentrăm numai asupra „substanței“, se pare că putem extrage energie numai de la un singur rezervor. Dar ne păcălim, pentru că am ignorat demonul. Când îl luăm şi pe el în considerație, trebuie să-i „ştergem memoria“ obligându-l să cedeze energie rezervorului său de temperatură. De fapt, avem de-a face cu o „maşină termică cuantică“ ciclică, al cărei randament poate fi arătat că este mai mic ca unu, aşa cum cere principiul al doilea. Asupra realizării practice a acestor „maşini“ cu demon – fie cu metode de rezonanță magnetică nucleară, fie cu circuite supraconductoare – se discută.

Dacă cineva are interes să înțeleagă mai detaliat rolul prezent în fizică al demonului, se poate referi la:

The physics of Maxwell's demon and information de K. Maruyama, F. Nori şi V. Vedral la (gratis!) *arXiv.org/pdf/0707.3400v2.pdf*
iar pentru maşini termice cuantice la:

Quantum thermodynamic cycles and quantum heat engines de H. T. Quan, Yu-xi Liu, C. P. Sun şi F. Nori, *Phys. Rev. E* 76, 031105 (2007). Exemplul de maşină termică descris sumar în ultimul paragraf este extras din această lucrare.

Pentru a avea o idee despre criticile cu privire la soluția lui Bennett şi Landauer a paradoxului demonului, se poate citi răspunsul lui Bennett *Notes on Landauer's principle, reversible computation and Maxwell's demon* la adresa *arXiv.org/pdf/physics/0210005v2.pdf.*

Evident, centrală este încă: Ş. Țițeica, *Termodinamica*, Editura Academiei, Bucureşti, 1982.

Desenul cu demonul este din cartea *Fizica generală* de A. Cişman, vol. I, cap. XVIII, Editura Tehnică, 1959.

Câteva citări suplimentare:

H. S. Leff şi A. F. Rex, *The Maxwell Demon*, Institute of Physics Publishing, Bristol & Philadelphia, 2003 – conține toate articolele importante din istoria demonului şi toate detaliile istorice (inclusiv cele reproduse aici).

Articolul lui L. Szilard este *On the decrease of entropy in a thermodynamic system by the intervention of intelligent beings*, Z. f. Physik 53, 840-856 (1929),
iar cel al lui Landauer: *Irreversibility and heat generation in the computing process*, IBM J. Res. Dev. 5, 183-191 (1961).

Nu sunt uşor de citit!

Partea a treia: Cadouri pentru NOI

Nae Lăzărescu

Motto: „Cherchez la femme, pardieu! Cherchez la femme!“

(Alexandre Dumas père)

N-am reuşit nici până acum să mă desprind de ideea că frumusețea merge mână-n mână cu inteligența. Mai ales frumusețea femeilor, care pentru mine cel puțin, este chintesența evoluției umane în materie de spiritualitate! Frumusețea bărbaților nu-i totdeauna perceptibilă vizual: sunt în istorie cazuri de pocitanii ale căror producții spirituale sunt sublime. Dar pentru a le percepe şi pătrunde este nevoie de cultură, de educație, de spiritualitate în sine. Frumusețea femeilor este directă, accesibilă simțurilor needucate. Dar, iar vin şi zic: n-am trăit în pielea unei femei, ca să mă pronunț şi despre frumusețea bărbaților, şi nici n-am înclinații naturale... la modă. Aşa că nu luați de capital ce vă spun. Eu vă spun despre ce-am trăit în pielea mea, care-a suferit mult pentru a mă conține!

Socialul e totdeauna subordonat biologicului. Poate de aceea dăinuie, mai ales pe aici prin vest, ideea susținută de multe show-ri ale televiziunii, şi care mă intrigă la culme, cum că o femeie atrăgătoare trebuie să fie neapărat proastă ca o bâtă, şi mai ales rea. Iar despre bărbați, ce să mai zic: ne aducem cu toții aminte de observațiile cu masculul feroce adorat sălbatic de femeia... feminină. Ideea că trebuie să fii un mascul feroce persistă în orice condiție umană, chiar momentană. Mi-aduc aminte să-l fi văzut pe unu’ chior de beat, bâjbâind să dea un telefon de la intrarea unui restaurant din Piteşti. După ce-a reuşit, într-un târziu, să facă numărul, m-a împietrit cu chemarea: „Luminițo, dă jos textilele de pe tine, că viu ca o fiară!“ după care a căzut plăcintă sub telefon, cu receptorul izbindu-l serios în cap, să i-l crape, şi mai mult nu...

Gândindu-mă la chestii ca astea, mai ales la un pahar de vin bun, am ajuns în urmă să realizez mesajul monologului lui Nae Lăzărescu la balul bobocilor Universității din Bucureşti, din toamna lui ’65, bal în care noi eram eroii principali. Vă amintiți? „Fetelor, nu disperați! Rezultatele ultimului recensământ arată că, exceptând pe cei care fac dragoste în trei, în doi, sau de unul singur la o mână moartă, mai rămân patru milioane de bărbați îndrăgostibili.“ Atunci, în aula Facultății de Drept, am bătut şi eu inconştient din palme, luat de deliciul celorlalți, mai ales al colegilor mai mari, care au izbucnit imediat în râs şi aplauze, întrerupând pentru moment monologul lui Nae. Dar mesajul în sine al frazei mi-a parvenit mai târziu de-a lungul vieții, în două etape distincte.

Prima etapă a fost în chiar timpul anilor de studenție, când colegii mai emancipați de naivitatea copilăriei, crescuți în mediul urban, mi-au infiltrat în conştiință, puțin câte puțin, chestiunile subtile – şi ținute cu străşnicie sub obroc pe-atunci, în toate societățile civilizate – ale sexualității masculine. Pentru că, venind de la țară, eram mai naiv chiar şi decât ardeleanul în compartimentul trenului din bancul

cunoscut, reluat poate, într-o formă modernă, de Crocodile Dundee când a venit el la New York. Şi înţelegând despre ce-i vorba, cu „făcutul dragostei“ de toate felurile la bărbaţi, am roşit de aşa indecenţă, dar numai pentru mine, ca să nu priceapă ăia că-s chiar atât de... ardelean şi să râdă de mine! Nu-mi dădeam seama pe-atunci nici chiar că există mijloace naturale, lăsate de Creator pentru împlinirea omului, de alea dosnice nici nu mai vorbesc, şi-mi era ruşine de cât eram de înapoiat. Ajunsesem conştient, mă emancipasem de inocenţă, exact ca Adam şi Eva în grădina raiului, după ce-au gustat mărul. Dar mai era şi-o altă învăţătură aici, care mă privea direct: societatea mă corupea uşor, eram nativ înclinat spre ştiinţă. Iubirea, în sine, era atunci pentru mine pură, ideatic eminesciană. Abia mult mai târziu am ajuns a înţelege sursa reală, tot eminesciană şi ea, mai ales ca trăire: „harurile goale ce simţirile adapă“. Încăperile gândirii mele puteau aşadar să încapă mult, că erau deşerte pur şi simplu. Şi cu înclinarea nativă spre ştiinţă, cum zic, n-am fost niciodată în stare să-mi păstrez ingenuitatea, aşa cum şi-o păstra, de-o pildă, Mick Dundee sau ardeleanul nostru.

Mai apoi, în a doua etapă a înţelegerii mele, am auzit bancul cu cele două fete. Vă amintiţi? „Are mama două fete! Una-i frumoasă, cealaltă-i ingineră.“ Atunci am realizat unde bătea cu adevărat mesajul lui Nae: veneau fetele la facultate pentru că n-aveau şansă biologică, şi apelau la pârghia socială! Dar tot atât de adevărat, şi pe exact aceleaşi coordonate, era mesajul şi pentru noi... bărbaţii: nefiind „feroci“, trebuia să apelăm la aceeaşi pârghie socială la care apelau fetele, şi pe cât o arăta realitatea, cu acelaşi succes ca al lor, pentru că ele erau printre noi, dovezi vii... sau, mai bine zis, noi printre ele! Lăsând la o parte bancul în sine, mi-am zis atunci că Nae n-avea dreptate de loc: oare numai fetele frumoase au dreptul să procreeze? Şi-apoi, ce-nseamnă frumuseţe, că aprecierea e subiectivă? În plus era aici şi o contradicţie în raport cu cruda realitate: fetele frumoase ajungeau astfel roabe familiei, tocmai datorită frumuseţii lor. Ceva nu era-n regulă: mult mai norocoase erau cele care, „disperate“! se căzneau să-şi amelioreze mai întâi condiţia de om ca atare – fapt deosebit de lăudabil – dând numai apoi curs individualităţii biologice.

Ulterior însă, când „încăperile gândirii“ au început a mi se mai popula puţin, am realizat că reuşita în competiţia socială, la orice nivel social, cu atât mai abitir printre studenţi, este de fapt dominată de aceeaşi reuşită generală în competiţia biologică, şi care, la rândul ei, cere mai ales bruta din om, ce nu poate percepe decât ce-i oferă simţurile, mai ales văzul şi pipăitul. Faptul este valabil indiferent de sex, de unde şi ideea modernă pomenită, cum că femeile frumoase trebuie să fie neapărat proaste şi rele, iar bărbaţii... feroci. Prin urmare, mesajul lui Nae se referea la individ, în afara condiţiei sociale – am decis eu. Şi m-am împăcat şi cu ideea asta de universalitate – că de! ce să faci, tre’ să trăieşti în pielea ta – dar într-un mod cu totul original, legat tot de ştiinţă. Că, mi-am zis eu, nici ştiinţa modernă nu s-a născut altfel, ci tot din simţuri, direct, aşa cum se naşte şi dragostea. Şi mi-am zis în continuare, încurajator, că dacă-i adevărat că arta, ca şi dragostea, se naşte din simţire, apoi cu atât mai adevărat este că ştiinţa se naşte din simţuri. Iar

conform acestei inferențe logice, ca atare universale, eu îi văd ştiinţei şi o finalitate: ea ne deschide adevărata cale către simțire, către noi înşine! Şi m-am liniştit...

Dar atunci, în toamna lui ’65, în aula Facultății de Drept din Bucureşti, altele erau gândurile ce mă încercau însoțind pocnirea mecanică, automată, a palmelor. E drept, nu aşa de sofisticate, şi corupte de afluența de sentimente şi idei aduse de viață după aceea, ci ceva mai modeste, conforme cu marele gol din inima şi mintea de-atunci. Că numai dup-aceea, cum vă ziceam, afluența a umplut golul, încet-încet, până la refuzul specific senectuții. Dar iar vin şi zic: refuzul cu pricina poate să nu fie exclusiv specific senectuții, ci poate fi şi o reacție naturală a inimii care nu mai are loc din pricina extinderii pântecelui acaparator de spațiu, care acționează, la ocazii chiar direct, până şi asupra creierului...

Atunci însă, în aulă, gândul m-a purtat pur şi simplu cu câteva luni mai înainte, în hall-ul mare al şcolii medii din Odobeştii Vrancei, unde mă văd, cu alți colegi, la un alt bal în care, tot vedete, eram nu boboci umili, pierduți, ci veterani. Ce ți-e şi cu viața: din veteran, cu nasul cât mai ridicat, şi gâtul alungit arghezian în consecință, ca să poți privi de sus pe cei din jur, cărora le eram dragă doamne superiori prin înțelegerea unei etape a vieții, ajunsesem umilul boboc ce realiza că acea înțelegere nu reprezintă de fapt nimic. Şi-am perceput atunci instinctiv, bătând din palme, că de fapt mă pregăteam, într-o reacție adversă violentă, să salvez ce se mai putea salva pentru un viitor incert, din acea etapă anterioară, în naufragiul iminent care se profila. Mai toate etapele din viața mea au fost marcate de acea dualitate boboc-veteran, iar acum, la crepuscul, mă trudesc, tot la fel ca în acele momente, să mă văd boboc. Natural nu?! Dar nu mai e posibil! Da-mi dau seama de ceva important ce mă umple totuşi de speranțe: nu-i posibil să mă văd boboc, nu din cauza decrepitudinii naturale, vizibile fizic, pe care totuşi refuz s-o accept, ci mai ales din cauză că nu mă pot vedea veteran. Parol!...

... Se înnoptase de-a binelea, şi balul era-n toi. Câțiva dintre noi ne retrăsesem după zidul şcolii la o țigară – fumam acum semi-oficial, că vorba aia, terminam liceul, cine ne mai putea face ceva! Mai rămânea doar autoritatea părinților, dar ei nu erau acolo pe moment. Ocazia cerea tratație specială, şi ne scosesem din capete, vorba lu’ nenea Iancu, cumpărând câte un pachet de Golf, parfumate şi pătrate, pe care le savuram acum în libertate... după zidul şcolii. Numai cei mai înrăiți dintre noi, „bărbații“ în regulă adică, la care fetele se uitau cu palpitândă admirație, nu renunțaseră la obişnuita Aromă, pe care o fumau şi ceva mai la vedere, nu chiar după zidul şcolii, ci mai lângă scara principală... gata să fugă la o adică. Dintre noi, plevuşca, vreo câțiva mai curajoşi, mai cu aspirații la masculinitatea „feroce“ ca să zic aşa, îi chibițau pe „bărbați“, invitându-i să servească ocazionalul Golf pe care-l ofereau insistent şi cât se poate de... servil, cam în maniera în care am văzut prin filme că lupii mai mici în rang se comportă față de mai marii haitei. Marii... refuzau însă cu superioritate: „... auzi bă, când eşti fumător adevărat nu te ții de goange copilăreşti! Țigara-i țigară: ea-ți face viața, şi cu viața nu te joci...“ Ascultam de departe, de la întunericul de lângă zidul şcolii, cu uimire şi răpire, tirada „matură“ a... ferocelui, şi jinduiam s-ajung şi eu la o asemenea

maturitate, la o asemenea viziune serioasă asupra vieții, fie măcar și pentru o clipă, să mă simt privit cu admirație, ascultat cu atenție, și mai ales râvnit de fete... Nu-mi aduc aminte să fi înălțat cerului o rugă în acest sens, oricum jinduiala n-o pot califica în mod conștient drept rugă. Probabil însă că nu prea știm ce-i ruga, pentru că, în mod cert, adevărata rugă nu comportă cuvinte. Fapt este că în acea noapte cerul mi-a îndeplinit năzuința momentană de a deveni centrul atenției, ferindu-mă de blestemul de a fuma o mărășească de pildă, sau o națională, ca să mă dau... bărbat feroce.

... În lumina difuză a becurilor străzii, se strecurau pe lângă clădirea școlii, luminată și ea festiv, dar numai în interior, doi tineri curăței. Se cunoștea că-s din București, nu numai pentru că nu-și purtau hainele în modul stingher, tipic provincial, în care le purtam noi, dar aveau un anume fel inconfundabil de a le purta și chiar de-a păși, ușor de recunoscut, mai ales unui provincial. Se apropiară de cercul fumătorilor, lângă scara școlii, dând un slugarnic bună seara și intrând în vorbă, tot slugarnic, având vădit o intenție precisă, cu întrebarea dacă nu cumva s-ar găsi ceva vin bun de băut pe undeva că, vorba aia, eram doar în Odobești. Unul dintre „bărbații“ noștri îi îndreptă, tot la fel de... respectuos, către restaurantul din centru. „E aproape de închidere, percep eu vocea, cunoscută parcă, a unuia dintre cei doi și, de altfel, am încercat, dar restaurantul vinde borșul obișnuit, pe care-l avem și noi, de pe unde venim.“ „Da’ de unde veniți?“ aud întrebarea colegului, dându-mă ceva mai aproape, ca să văd și fețele celor doi. „Păi din București. Suntem aici cu trupa fetelor care prezintă moda la casa de cultură. Eu sunt prezentatorul, amicul de ici e bateristul formației de acompaniament.“ „Ne pare rău, da’ nu știm unde să vă îndreptăm...“ „Da’ p-aci nu s-ar găsi ceva... așa... măcar d-un gust... ?“ „Ne pare rău, domnule, dar nu... n-avem... nu există... Putem să vă oferim puțin din ce bem noi, da’ mai mult... nu cred că se poate.“ Că subtilizasem și adusesem afară și una dintre sticlele din cădățuia cu gheață din școală, în care se odihneau pe puțin încă două sute de sticle cu vin de cea mai bună calitate, de la Beciul Domnesc. „Colea, ia fă-te-ncoa’ cu sticla aia!“ Colea eram eu: așa mă cunoșteau colegii, după aplicațiunea ce-o avem spre rusă. Iar atunci îndeplineam misiunile esențiale de paharnic și medelnicer, învestituri de la tataia, pivnicerul, împărțind vin și bucate la cerință și moment. În atare calitate privilegiată am putut să și subtilizez sticla, pentru necesități bărbătești, deosebite de cele legate de tutun. M-am apropiat cu curajul dat de ordin și demnitate, întinzând sticla, înclinându-mă ceremonios, și surprinzându-mă cu anunțul bombastic: „Domnilor, cred că sunt în asentimentul vostru să urăm bun venit printre noi lui Nae Lăzărescu!“ Nae, că el era, s-a oprit cu sticla la jumătate cale spre gură, uitând să mai bea, și agățându-mi mâna ca înecatul paiul. „Mă cunoști dom’le, vasăzică, ajunsesem la limita puterii de persuasiune, chestia cu restaurantul e-o droagă, n-avem un sfanț, suntem studenți, păduchi... nu ne lăsați, dați-ne ceva de băut!“ „Nici o grijă, vă dăm chiar și de mâncat, zisei eu c-o siguranță crescândă. Numele meu e tot Nae, suntem deci cimotii... cumva.“ „Încântat, ești un domn! Ăsta-i Puiu, bateristul formației, aici n-am mințit. Suntem, într-adevăr cu trupa de modă care-a venit azi, suntem studenți la ASE, și lucrăm și

noi peste vară, pe unde ne duce norocu'. Acu' venim direct de la Buzău, mâine stăm aici, după care ne ducem la Focşani, dup'aia cine mai ştie unde... Bun vin, zise el apoi trăgând în fine o duşcă bună, şi întinzându-i apoi sticla lu' Puiu bateristu'. Dumnezeu să vă binecuvânteze, băieți, eram ca peştele pe uscat. Am venit, de fapt, special aici, chelnerul de la restaurant ne-a spus că se găseşte vin bun la prilej mare, că-i banchet de sfârşit de liceu, şi ne putem amesteca uşor printre elevi: sunteți aproape studenți ca şi noi, vă urez baftă! Mulțumesc domnului că m-ai cunoscut, Nae. Da' de unde... ? Ai fost cumva pân Bucureşti? M-ai văzut pă şcenă?" Avea şarmul vorbirii tipice a bucureşteanului de mahala, dar controlată artistic, cu rostul rar, inconfundabil, aşa cum l-am văzut totdeauna la televizor, mai ales după '89, că de prin '70 începuseră să-l cam mături de pe scenă, politic, după câte-am înțeles în acea seară. Pe-atunci însă... ce să mai discutăm: el însuşi nici măcar nu bănuia c-ar putea exista un televizor altundeva decât în Bucureşti! Feţele colegilor s-au lungit de-un cot, iar eu am savurat momentul ca pe aerosolii Sovejei: îmi intra cu sănătate-n plămâni şi inimă, răcorindu-mi simțirile, alinându-mi jinduielile...

Inutil să mai spun, am devenit deodată centrul atenției: la demnitatea cerută de ocazie, cu care eram deja investit prin... ereditate, ca să zic aşa, s-a adăugat cunoştința vedetei, de care toți auziseră, dar nici unul nu-l recunoscuse. Şi-l cunoşteam bine, din emisiunile de varietăți de sâmbătă seara de la televizor. A fost o serie de câteva emisiuni de varietăți, cu participare exclusiv studențească, transmise'n direct de la Casa Studenților din calea Plevnei, în spatele Operei. Atunci s-au lansat, dacă v-aduceți aminte, Pompilia Stoian, care-a câştigat festivalul de la Mamaia de mai târziu, cu cunoscutul *Prieten drag* al lui Radu Şerban; şi Dan Spătaru, care, cam prin timpul studenției noastre, ne încânta cu *Giramondo* a lui Nicola di Bari, pe care-l dansam în stil propriu în seratele din subsolul de la Drept. Ei activau atunci la Casa de Cultură a Studenților, sub îndrumarea Cameliei Dăscălescu, compozitoarea. În acele emisiuni, prezentatorul era nimeni altul decât... Nae Lăzărescu, pe care-l aveam acum în față, la... dispoziție ca să zic aşa. De-acolo îl ştiam. Că era activitate culturală-n sat la Beciu: cumpăraseră cu bani de pe la primărie, cred, un televizor Cosmos cu ecranul oval, aproape rotund, iar sâmbătă seara, negreşit, mai toți tinerii din sat ne strângeam la varietăți. Tot atunci am văzut, vinerea seara la telecinematecă, antologiile *Când comedia era rege* şi *Vârsta de aur a comediei*, dacă vă mai aduceți aminte. Râdeam să ne prăpădim, nu alta; le-am încercat şi-acum, da' nu mai au haz...

Trebuia să-l „manevrez" folosindu-mi investitura... „ereditară" de care e cazul să vă spun câteva cuvinte. Ereditatea acționase cât se poate de natural, prin consens aş zice. Cam cu vreo două luni înainte de terminarea liceului, doamna Pogorevici, profesoara de rusă şi diriginta noastră care, împreună cu dirigintele de la clasa paralelă, se ocupa de organizarea balului festiv, mă rugase să-l... rog pe tataia să ne ajute. A avut, doamna, mare inspirație! Toate s-au rezolvat de minune! Mă ia tataia: „Măi Neculai, v-ajut. Da' tre' să vorbesc cu doamna." Nu-mi prea convenea: mai erau încă isprăvi neştiute de el pe la şcoală şi n-aş fi vrut, Doamne fereşte, să stricăm prietenia... Aş fi preferat mult să fiu eu intermediarul, dar tataia o ținea una

şi bună: „Tre’ să ştiu cu cine discut, e serios sau nu, eu nu discut cu copchii?!“ Nu m-a jignit niciodată faptul că tataia mă considera copchil, tata e tată până moare săracu’, asta o aveam instinctiv în sânge şi-o trăiesc acum din plin. Aşa că m-am lăsat în voia soartei – sacrificiu pentru cauză, vorba aia. Doamna Pogorevici a avut delicateţea să nu discute decât strict subiectul întâlnirii, la care a trebuit, cu inima strânsă, să fiu de faţă, pentru a trage concluziile asupra rolului meu ulterior. A participat şi dirigintele de la clasa paralelă, domnu’ Pamfil, şi-am rămas surprinşi de condiţiile lu’ tataia. „Doamnă, zise el, eu vă dau vin bun, nici vorbă!“ Pregătindu-se să negocieze preţul, doamna Pogorevici se uită la domnu’ Pamfil şi, zâmbind, se-ntoarse cu observaţia semi-interogativă: „O să ne ’trataţi’ oficial, cu preţul pieţei, domnu’ Mazilu?!...“

Dacă se-ntâmpla asta, apoi puteam să ne luăm adio de la vinul Beciului Domnesc: preţurile vinurilor de-acolo erau cât se poate de piperate pentru vremurile de-atunci, nu se beau decât pe la partid şi mai ales pe la comitetul central. Casa Centrală a Armatei se mai aproviziona de-acolo, cu aviz special. Când Ceauşescu pleca-n vizite, cam c-o săptămână înainte, se-nfiinţa un trepăduş de pe la comitetul central, care, însoţit de grangurul local de la partid, veneau să-i pregătească o balercuţă de vreo zece deca’ de vin, ca s-o ia cu el pe avion. Li se gătea alora mese-ntinse, că trebuiau să deguste vinul nu?! sprituri dese şi alese, fripturi, femei şcl. Dar la urmă tot aia era: Ceauşescu nu bea decât un anumit traminer de pe la Vârteşcoi sau Cotești, pe ăla trebuiau să-l ducă la CC, şi nu altul. Aşa că-şi întrerupeau petrecerea şi veneau ca să supravegheze pe tataia cum umple balerca ştiută, cu vinul ştiut. Stăteau de jur împrejur, ăi mari cu ciracii servili după ei, cu paharele’n mână, privindu-l cum se căznea să facă treaba după specificaţii. „Spală bine, spală bine, şi dezinfectează, ne’ Gheorghe, că dacă nu, ne dă la munca de jos!“ Pentru el însemna mult probabil, fusese tractorist sau macaragiu pe undeva, am mai văzut de-ăştia, da’ ce putea însemna munca de jos pentru tataia? „Pe cine dă la munca de jos şi care-i aia, tovarăşu’ secretar?“, răspundea el privindu-i ţintă, până când jena atingea limita insuportabilului... „Hai, dă-i mai cu nădejde, că n-o să stăm aici pân’ diseară!...“ schimba ăla vorba.

Dar atunci, când cu negocierea vinului, s-a dovedit că tataia nu bani urmărea, ci o acoperire, ca să fie-n regulă: „Doamnă, eu nu vă iau bani! Da-mi pare mie că la aşa ocazie aveţi nevoie de o cantitate însemnată de vin, pe puţin vreo două sute de litri. Asta-i petrecere, nu glumă!“ Tataia-i cunoştea în particular pe mulţi dintre profesorii noştri şi ştia cam cât pot bea ei, după asta calibra cantitatea de vin trebuincioasă. „Cam... aşa, domnu’ Mazilu.“ „Uite ce zic: toată lumea are vin pe-aici. Strângeţi câte un chil-două de la fiecare elev, cât poate da fiecare, şi da-ţi-mi-le mie. Cât îmi daţi atât vă dau înapoi, poate mai adaug un deca-două acolo, da’ mai mult nu pot, că n-am de un’ s-acopăr...“ „Da’, domnu’ Mazilu, vinurile alea-s de toate culorile şi gusturile, nu cred că...“ „Asta nu vă priveşte pe dumneavoastră. E treaba mea!“ S-au luminat bieţii profesori, s-au destins şi-au vrut să ştie ce şi cum. Iar tataia le-a explicat: „Mie-mi trebuie cantitate. Din ce-mi daţi eu scot un vin de masă excelent pentru restaurantul de aici: îl ’cupajăz’, mai adaug ceva, văd eu ce şi

cât, după gust, şi-l bag la restaurant ca vin de masă superior. Vă dau în loc soi pur.“ „Da’, domnu’ Mazilu, nu se cade...“, replică doamna Pogorevici, într-un ultim zvâcnet de corectitudine. „Doamnă, nu vă faceţi probleme: vinul pe care-l ofer eu restaurantului este cel mai bun din ce se poate bea pe-aici. Ş-apoi, v-aţi gândit vreodată? Beţivului nu-i trebuie calitate, ci cantitate, cât mai multă... El nu degustă vinul, îl bea pur şi simplu, îi trebuie pentru altceva, pentru petrecere, pentru anturaj...“

Târziu de tot, când, ca student, munceam pe vacanţă la Beciu’ Domnesc, am realizat tâlcul adânc al acestei observaţii. Venise de la Bucureşti, de la centrala respectivă a ministerului de resort, domnul Mişu Kilinski, inginer oenolog, degustător specializat în două podgorii şi numai două: Segarcea şi Odobeşti. Ca să vă daţi seama de importanţa unei asemenea funcţii, hai să vă spun mai întâi că nu se putea ca un oenolog să fie specializat în mai mult de una sau două podgorii. Că putea degusta şi alte vinuri – era cu totul altceva, dar numai vinurile dintr-o podgorie sau două le cunoştea ca pe viaţa sa, pe vârstă, pe recoltă, pe anotimp. Datoria sa era să pună în ordine, la ocazii, vârsta şi identitatea vinului din hrubele ţării. Ministerul realizase – de fapt asta-i practică milenară – că evenimente ca balul nostru se întâmplau des, că acţiuni precum călătoriile lui Ceauşescu, goleau butoaiele din hrube, care nu totdeauna erau umplute la loc în mod corect. Lăsat pe gol, vinul se degrada repede, că ’oxidează’; de degradare era vorba şi dacă se făcea budanei plinul cu alt soi decât cel nominal, cum se practica şi încă se practică foarte des, mai ales de pivnicerii inconştienţi. Tataia mi-a explicat: „Măi băiete, eu am totdeauna butoaie mici de rezervă cu soiuri pure, în crama de sus, de deasupra beciului. Când am luat dintr-unul de jos, aduc imediat vin de sus să fac plinul la loc: budana nu trebuie să rămână pe gol, iar plinul se face numai cu soiul pur pe care-l conţine ea.“ Apoi, chiar cu toată corectitudinea şi chiar fără să se ia ocazional din budană, ea se golea de la sine: „Vinul se pierde prin doagă că-i de lemn săraca, îmi explica tataia, şi eu am datoria să controlez periodic fiecare budană şi dacă-i cazul să-i fac plinul; oricum, o dată pe an tot tre’ să fac plinul.“

Asemenea situaţii justificau meseria domnului Mişu Kilinski: el trebuia să ratifice calitatea şi vârsta vinului înscris pe eticheta de pe fundul vasului şi-o făcea cu o precizie uimitoare. Ţin minte să mă fi uimit odată, cu o observaţie, ceva de genul: „Ne Gheorghe, în cabernetu’ ăsta ai amestecat Vârteşcoi cu Jariştea, nu-i aşa!?“ „De, domnu’ inginer, răspunse tataia fără să pară surprins, că-l ştia bine, n-am avut... am făcut plinu’ cu Jarişte, că aia am avut...“ „Lasă, bre, că nu-i cine ştie ce, că tot Odobeşti se cheamă, da’ am vrut să văd dacă mai simt... Eheee, îmbătrânesc, ne Gheorghe...“ Nu degusta mai mult de zece vinuri pe zi, cu lungi pauze între degustări, timp în care mânca numai puţină pâine proaspătă, pe care o avea tăiată lângă el, ca anafura la biserică. Nu bea deloc pe timpul lucrului, iar către sfârşitul zilei încheia procesele verbale de observaţie: cutare budană trebuie golită şi spălată, vinul nu mai corespunde recoltei nominale, cutare budană conţine de fapt recolta din anul... şcl. După care pleca la hotel. Mânca, se odihnea oleacă, iar seara tataia se ducea invariabil să-l găsească beat turtă în restaurantul de sub hotel, adormit pe

scaun, cu mâinile căzute pe de lături, cu trei sau patru beţivi notorii locali în juru-i. Îl lua cu chelnerul sau cu şeful restaurantului, cine se nimerea, şi-l urca sus în hotel, să-l culce, cu cana de apă la cap, ca să-l aibă bun a doua zi. „Domnu' Kilinski, ce dracu' vă leagă de beţivii ăia? N-aveţi dumneavoastră aici vinuri de care nu poate bea chiar oricine!? Cum de beţi poşirca restaurantului!? Numai eu ştiu ce le-am dat!" „Le-ai dat otravă, ne Gheorghe?!" „Ei domnu' inginer, da' nu-i vorba de asta, vinu-i bun, la o adică-i de struguri... nu altceva. Da' un om ca dumneavoastră, care apreciaţi vinul aşa cum îl apreciaţi, care mă uimiţi prin gustul aşa de fin, ar trebui să simtă că nu bea vin bun." „Aici, ai dreptate, ne Gheorghe. Da' acolo nu contează calitatea, ci cantitatea şi compania: vinul discutat, povestit, descântat, chiar dacă nu-i de calitate, e mult mai bun şi mult mai de apreciat ca soiul pur! Ăsta-i secretul!" Şi-avea dreptate domnu' Mişu: de câte ori nu m-am îmbătat şi eu cu poşircă doar de dragul companiei... Tataia ştia asta de mult, că-mi tot spunea: „Vinul trebuie discutat, descântat, măi băiete, cere anturaj, nu-l bei aşa!..." Acum înţeleg asta foarte bine! Aşa că am întotdeauna, la o sticlă de vin, anturajul umbrelor, ce nu mă trădează, că nu se'mbată niciodată...

... S-au lămurit, doamna Pogorevici şi domnu' Pamfil, cum stau lucrurile, şi-au văzut că au de-a face cu om de nădejde, care le putea oferi chiar mai mult, în contul loazei care termina atunci liceul... „Domnu' Mazilu, nu s-ar putea să puneţi o vorbă bună pe la restaurant, avem nevoie de meniu..." „Nici o grijă, doamnă, pot unge osia nici vorbă, da' aici tre' să participaţi oleacă, măcar de formă, cu nişte bani, mai nimic, pentru chelneri poate..." „Nici vorbă! Plătim cinstit..." „Nu-i vorba de plată şi ei sunt mândri de liceul nostru, şi este de unde..." Aşa am ajuns să moştenesc postul cheie dublu de care vă ziceam mai înainte, dar care nu mi se părea de-ajuns de... suficient şi mai ales de... sus. Că atenţia 'bărbaţilor' şi în special a... fetelor, scădea odată cu depărtarea de masa festivă sau de cădăţuia cu sticle de vin. Numai cei doi sau trei chelneri care ne ajutau mă vedeau încă în calitate de şef, dar şi atenţia lor se atenua proporţional cu vinul pe care-l dosiseră şi-l beau pe-ascuns, nu de altceva, da' ca să-şi facă mai mult curaj la aşa covârşitor prilej...

... Nae trebuia, deci, mânuit cu îndemânare, iar aici izbutisem magistral: i-am capturat atenţia, numai prin mine discuta, că ăilalţi erau răpiţi, mă priveau acum chiar cu deferenţă. Bând din sticla ce se golea văzând cu ochii, a realizat şi el că tre' să-şi facă drum înăuntrul şcolii, neapărat şi urgent, şi-a luat-o subtil: „Mă băieţi, aveţi şi voi un program artistic, ceva acolo, la aşa ocazie?" „Am avut, zic eu, da' acum dansăm." Şi-avusesem, într-adevăr: Adriana Stoleru recitase *Duşmancele* lui Coşbuc, nu mai ştiu cine cântase *Pe lângă plopii fără soţ*, Petrică Graur şi cu mine cântasem în duet *O, ce băiat* lansat parcă de Trio Grigoriu, în vogă pe-atunci, şi... cam asta era. „Phii, făcu Nae scărpinându-se-n cap, cum face omu' la ananghie. Mă băieţi, ăsta nu-i priveghi mă, ăsta-i prilej de mare bucurie, de liberare!" Am rămas tăcuţi, cu ochii cât cepele, că nu prea pricepeam ce voia. Eu avui, din nou, prezenţa de spirit să repet: „Nae, îţi dăm de băut şi de mâncat toată noaptea, nu ne ajuţi?" „Păi... ia hai să vedem, făcu el zâmbind şmecher, cam într-un

colț, şi bând din sticlă după care i-o întinse iar lu' Puiu. La aşa prilej se cade-ntâi să vă legați de profesori, că-n primul rând de ei scăpați, şi tre' să le-arătați că vă emancipați, că n-o să rămâneți toată viața marcați de ei." Ne uitam cu ochii mari la el, că numai ca prin ceață pricepeam încotro voia să bată. „Cum adică, să facem mişto de profesori?" „Da' ce, v-au plăcut toți, şi-n toate ale lor? N-ați avut de suferit?" „Ba da, da' nu se cuvine, se supără..." „Fii serios, că dacă-s oameni cât de cât inteligenți nu se supară, ba chiar se bucură, că nu există dascăl adevărat să nu se bucure de progresul ciracilor! Ia spune-mi despre ei..." Avea dreptate şi-n urmă am realizat că era de-nțeles: eliberarea personalității trebuie să fie primul semn de maturitate al ciracului, iar mentorul trebuie să exulte odată cu el! Dar oare...

Oricum, m-am apucat să-i descriu, pe scurt, şi cu intervenția colegilor pentru detalii ocazionale, câte ceva esențial, frapant, despre fiecare din profesorii noştri. A ascultat cu atenție, uitându-se-n pământ pentru concentrare, şi-a făcut o idee, probabil că nu trebuie totuşi să lezeze prea mult susceptibilitățile, a mai gustat o ultimă dată din sticlă, după care a pus-o, goală, pe stâlpul scării, zicând: „Poți tu, bă Nae, să m-anunți, să mă prezinți?" „Cum nu?! Îți fac chiar şi-o scurtă prezentare, ca să ştie lumea de un'să te ia, că au câțiva televizoare pe-aici." Şi-am intrat cu toții, grămadă-n jurul lui Nae şi-a lui Puiu în holul şcolii, şi m-am suit pe podiumul, înălțat cam la un sfert de metru, pe care orchestra se pregătea tocmai să atace un nou cha-cha, le-am făcut semn să se oprească, şi-am rugat bateristul să-i cedeze pentru moment locul lui Puiu, care-a cerut imediat atenție c-o răpăială scurtă. Lumea s-a-ntors către mine: „Stimați profesori şi iubiți colegi! Am onoarea şi buna dispoziție să vă prezint pe vedeta emisiunilor de varietăți ale televiziunii, Nae Lăzărescu, care a avut amabilitatea să ne accepte rugămintea de a ne întreține la ocazia noastră festivă!... şcl. Nae, te rog... „Poate să nu fi vorbit exact aşa, în mod sigur nu prea aveam pe-atunci în vocabular 'a întreține' în conotația de-aici şi, oricum, a fost ceva mai lung, dar vreau numai să redau spiritul în care-am vorbit, încurajat de unghiul prezentat de Nae pentru ocazia pe care-o celebram: liber, sigur de mine, poate în prima dintre rarele ocazii în care-am vorbit aşa în fața unei mulțimi!

Nae era maestru-n şuşanele: doar pentru una ca asta venise la Odobeşti în primul rând, şi după câte-am înțeles în noaptea aia, cam cu asta îşi şi câştiga o bună parte de existență. A început uşor, cu urări de baftă'n studenție, cu generalități ştiute de pe la varietăți, ca să tatoneze audiența, preț de vreo jumătate de oră. Care audiență părea să-l încânte, pentru că se extazia gustându-i poantele, punctate semnificativ şi oportun de răpăielile lui Puiu la baterie. Simțind poate c-ar fi momentul să intre-n subiect, se uită semnificativ la mine, care aşteptam c-o sticlă de vin şi-un pahar în mână, să-mi mai fac odată intrarea. M-am executat: „Permiteți-mi, i s-a uscat gâtul oaspetelui nostru, mi-e teamă să nu se oprească cumva!" Dau să torn în pahar, Nae continuându-şi jocul, îmi smulge sticla din mână uitându-se urât la mine, râs general, degajare...

Şi-apoi se ia să improvizeze pe marginea celor ce-i povestisem despre dascălii noştri. Nu mai țin minte decât puține detalii, dar a fost un deliciu, c-avea o

memorie fantastică. Nae avusese dreptate: oamenii cu adevărat inteligenți nu se supără de glumă – se bucură chiar! Momentul m-a făcut, de multe ori de-a lungul vieții, mândru că i-am avut ca dascăli. Țin minte ca acum pofta cu care râdeau doamna Pogorevici şi domnu' Pamfil – pe care pân-atunci nu-l văzusem decât zâmbind discret – pe dom' Bunea atletul, râzând fără de sine. Dar m-a impresionat mai ales deliciul domnului Buculei, profesorului de istorie, pe care-l şi văd parcă râzând din plin, încercând zadarnic să se rețină, în timp ce Nae ne povestea despre bătălia de la Podul Înalt, cam în maniera în care se relatau meciurile la radio. Şi-a punctat asupra superiorității moldovenilor care i-ar fi bătut pe turci cu ceva ciolane, nu mai țin minte cum, dar era aluzie la faptul că dom' Buculei era foarte slab. Şi-o descriere a unui laborator de chimie cu aluzie la doamna Buculei, profesoara de chimie, şi-un scurt speech în franceză pentru doamna Mazilu de la franceză, şi-ncurcate elipse şi parabole pentru domnu' Dumitriu şi domnu' Enache de la fizică şi matematică, pe care cică i-ar fi lovit electronii, scăpați de pe orbite, şi câte altele...

A fost ceva monstruos: vedetele de primă mână se recunosc chiar şi-n şuşanele! L-am întrerupt – prinsesem curaj de improvizație – cu „Cred că sunt în asentimentul adunării să invit oaspeții la masă", aplauze şcl. Apoi fripturile, prăjiturile, o bunătate; nu mai mâncaseră de mult aşa de bine şi şprițurile... totul era parcă scris dinainte... După vreo oră Nae a mai oferit un tur, iar râsete, poante, distracție mare. După care ne-am pupat în văzul şi-n numele comunității fericite, le-am oferit câte o sticlă de vin, şi-au luat rămas bun, şi-n rumoarea de admirație a adunării i-am condus până-n stradă pupându-i din nou şi urându-le noroc. Trebuiau să fie buni a doua zi, aveau conştiință profesională, aşa c-au plecat, mulțumiți şi fericiți, pe la unu după miezul nopții. Mi-am făcut apoi intrarea-n holul şcolii cum trebuie să şi-o fi făcut contele de Monte Cristo la balul doamnei de Morcerf: pieptul umflat, capul sus... Cuvinte de admirație: „Nebunule, nu ştiam că ai aşa relații...", bătăi prieteneşti pe spate, sufletu-mi fremăta de importanță, eram erou. Da', acu' bag seamă că nu eram şi... „bărbat", şi mai ales nu eram de loc... feroce! Că m-am retras la o masă, ca să beau un spriț în liniște, savurându-mi succesul. Profesorii au început să cam plece, lăsându-ne, discret, singuri, că tot nu mai conta... orchestra îngâna un tangou sau un vals, ceva languros, fetele s-au retras dansând strâns, cam pe loc şi-n tonul orchestrei cu... 'ferocii' lor prin cotloane semiîntunecate, iar eu stăteam singur savurându-mi succesul şi bând rar din sprițul lung...

... Şi-abia acum, gândindu-mă la încheierea aşa de fericită a acelui moment festiv din viața mea, cred că trag concluzia corectă din monologul lui Nae Lăzărescu de la Balul Bobocilor Universității din Bucureşti, din toamna lui 1965: femeile nu disperă niciodată, iar bărbații sunt totdeauna îndrăgostibili...

Nicolae Mazilu
26 iunie 2011

17 Septembrie 2011: Cronică mondenă

> **Motto:** „Domnule Turturel! uiti-ti la mini... Ti opresc, magariule, sî faci di mauvaises plaisanteries pi conta doamni Grăgoraschko, soțâia mé!“
> (Caragiale, *High-Life*; adaptare originală)

Cu vinovată curiozitate de copil la oala cu smântână şi cu mare părere de rău că n-am fost şi eu acolo, am urmărit de multe ori cele cam 200 de poze puse de Silvia, de Nae şi de Nelu, pe post, după ce s-a terminat sindrofia. Şi-am socotit eu că o cronică mondenă în maniera marelui meu înainte-mergător, domnul Bostandaki-Turturel, s-ar cuveni, pentru a vă arăta că totuşi sunt mereu acolo… chiar dacă sunt aici. Sper să nu existe printre noi un ascuns maior Buzdrogovici să mă pălmuiască pentru inadvertențe sau cel puțin să fiu avertizat ca să am timp să-i zic şi eu măcar „Ăra, da' stăi bri omuli!“, aşa cum n-a mai apucat a zice ilustrul meu înaintaş. Că dac'am apucat a zice asta, sigur am timp să şi fug… dac-oi mai putea!

Mai întâi trebuie să remarc faptul că Nae a fost inspirat să ia poze încă de la intrarea pe poartă, gradat, ca să se vadă evoluția pân'la adunare. De altfel a avut şi curaj de afirmare: grupa lor este cel mai bine reprezentată – şase inşi – se cuvenea analizată-n detaliu, arătându-le tuturor: uite cine suntem noi! – fără însă a frustra. Aşa am putut beneficia, de exemplu, de imaginea lui Joe, venind în manieră tipic oltenească, cu papornița cunoscută, încăpătoare, în care se arată că purta rachiul binecuvântat; fotografiat şi de Nae, şi de Nelu spre înregistrare, în vederea judecății care va să vie. Ca şi-n fotografia de pe sticlă, Joe pare a se distra serios şi cu măsură, ca să țină la drum lung: merită să-i vedem odată măsura!

Trăsătura generală a adunării ar fi cam aceea că toți au venit fără respectivul sau respectiva, după caz şi sex. Exceptând pe Rodica şi Ileana, care-au venit ținându-se de mână, râzând fericite, şi sugerându-mi imaginea fetițelor copilăriei noastre îndreptându-se vesele şi săltărețe către şotronul recreației. Dar imaginea s-a spulberat repede, n-a ținut decât un moment, până i-am luat în considerație şi pe respectivii, venind mai în spate, cu atitudinea cuvenită, gata să ia poziția oficială a soțului, poziție pe care cu toții o cunoaştem, pentru c-am exersat-o din greu. S-au retras apoi amândoi, solidari în cauză comună, lâng-o tufă, purtându-şi poate opiniile separate, în impresii comune. Doar poze ulterioare ni-i arată bine împăcați cu soarta momentană, că era de mâncat şi de băut, slavă Domnului!

Este de remarcat, tot în general, absența americanilor, care au avut totuşi… prezența… de spirit să se semnaleze solidari momentului, trimițând „pupici“ şi alte alea. Este de înțeles: un zbor peste baltă te costă cam între 15 şi 20 de ore cronometrate, lăsând la o parte banii şi mai ales zilele necronometrate care, la vârsta noastră, se duc repede, odată cu înțepeneala din avion. Dovadă că europenii au fost acolo… în păr, am putea spune, fără să exagerăm prea mult! Ei au mai puțin de

suportat poziția fătului în avion; cel puțin despre Inge și Gica putem s-o spunem chiar și la modul propriu. Vedeți, de-aia Comitetul l-a răsplătit pe Lulu c-o fotografie aparte, împreună. Sunt rumori că altfel Lulu s-ar fi simțit frustrat. Mai este și o altă față, politică aș zice, a gestului: Comitetul a dorit să arate la obiect că mica noastră societate se conduce după legi democratice… Că altfel, numai Liviu Giurgiu a mai avut șansa, datorită poziției academice ce-o trage după sine pe cea socială – funcția bate gradul! – să se fotografieze cu Comitetul…

O notă generală aparte a adunării, amintind de floarea proaspătă a poienii însorite, o face fata lu' ne Inocențiu venită să-l colecteze, că la vârsta noastră mai ai și tendințe centrifuge necontrolate. Și-o fi zis copila că merită să rişte o jumătate de oră de priviri curioase și disecante, numai ca să-l știe cu ea, să fie sigură că n-o să-l caute o zi sau două prin Bucureşti… Copiii celorlalți așteptau probabil pe la poartă, că oricum, altă ieşire din grădină nu mai există, iar noi nu prea mai putem sări garduri. N-avea deci rost să rişte degeaba o analiză detaliată…

Și mâncarea pare să fi fost foarte bună, că lumea a început să umble pe la brăcinari. Dan Macovei a fost chiar nevoit să-și potrivească brăcinarul, să dea, poate, drumul la curea. Da' uitându-mă mai bine, n-avea curea, așa că rămâne numai potrivirea… Aici nici fetele nu s-au lăsat mai prejos, mai ales cele care purtau pantaloni, că și Veronica ne arată c-ar fi avut, se pare, atare probleme cu preaplinul.

Am văzut și figuri noi ce m-au umplut de bucurie. Mai întâi Nuți Apostol, singura din grupa la care eram odată șef, exact așa cum o știam de acum patruzeci și ceva de ani, poate ceva mai distinsă, datorită… maturității pe care n-o puteam avea la vârsta copilăriei. Și mi-am zis că sunt speranțe s-o vedem poate, vreodată, și pe Vali Stiniguță, nedespărțita ei prietenă de care n-am mai auzit de-atunci. Și-am văzut-o și pe Rodica Duşoiu, cu ochii ei de un albastru de cer adânc, imposibil de descris, și pe Bebe Covaci, adus de Nelu Oprea – bravo Nelule, mă trântișii, ai reuşit! – surprinzător de ilustrativ, exact așa cum l-am văzut cu câțiva ani buni în urmă, la Piteşti, la o mică sindrofie cu colegii de la institutul de-acolo.

În fine, ultimul, dar nu cel din urmă, la care vreau să mă opresc mai îndelung, pentru că poartă cu ființa lui semnificații adânci, e Georgică Macavei, Tânăru'. Parcă nu s-a schimbat de loc, s-a împlinit doar, puțin, iar părul, din șaten-castaniu, bogat, cârlionțat și bătând chiar spre maroniul cremei de ghete, s-a retras parcă puțin. Dar nu chiar într-atât încât să justifice o chelie-n regulă, ci, am putea spune, numai o frunte ceva mai înaltă, părul devenind probabil un soi de clăbuci albi, în caz că nu se tunde timp mai îndelungat. Am cuvinte să vorbesc despre tuns și despre cremă de ghete, cum veți vedea. Căci imaginea lui Georgică, mi-a stârnit amintiri dragi, dar și filozofări grele, la un pahar de vin bun, legate mai ales de faptul că de la o vârstă nu te mai ajută nimic, totul te trădează, tot așa cum, până la o vârstă, parcă totul concură ca să-ți fie bine. Și cât de mult l-a servit părul pe Georgică atunci, în tinerețea noastră!…

Pe când se depănau întâmplările de care vreau să vă povestesc acum, eram în anul cinci și stăteam la Grozăveşti în blocul E, la parter. Georgică era pe-atunci în

perioadă de mare aplicativitate către canastă, de-aia-i şi ziceam: Georgel Canasta, nume care a prins mai ales la mine şi la Ticuţă Florescu, colegul lui de cameră, că ceilalţi îi ziceau în continuare Tânăru, ca de obicei. Ei – Georgică şi Ticuţă – stăteau pe partea stângă a culoarului de la parter cum intrai în bloc, într-o cameră aproape de intrare. Eu stăteam cu Ion Corcoţoi – Dumnezeu să-l odihnească în pace! – pe aceeaşi parte a culoarului, într-o cameră ceva mai în fund, poate chiar ultima, nu-mi mai aduc bine aminte.

Pe-atunci mi se dusese buhul că am mână la tuns, pe mulţi dintre colegi îi potriveam artistic, cu lama de ras şi pieptenele, în coafuri ajustate conform dorinţei – lucru de care nu puteau beneficia la frizer. Vine Georgică într-o zi cu soare mult, primăvăratic, şi mă interpelează: „Hai gagiule, să mă tunzi niţel, că Ticuţă pleacă pân'la facultate!“ Eram respectuoşi de altfel, nu se făcea s-asiste colegul de cameră la ceremonialul intim al tunsului şi mai ales la părul împrăştiat pe pardoseală. M-am executat, că tot n-aveam ce face, şi l-am urmat pe Georgică la ei în cameră unde Ticuţă se pregătea într-adevăr să plece: se pieptăna potrivindu-şi părul, de care avea deosebită grijă, că-ncepuse să se răărească, ceea ce-i atrăgea probabil observaţii caustice de la Georgică. Aşa a fost şi-atunci: „Hai, du-te, că eşti frumos!“ „Las' că ţi-o fac eu ţie, George!“ Şi-a ieşit.

Eram aproape pe sfârşite cu tunsul lui Georgică, urma ajustarea perciunilor cu cârlionţii lor rebeli, când se dă la o parte perdeaua, şi prin ochiul de geam din josul ferestrei care ţinea cât camera, lângă perete, îşi bagă capul Ticuţă, cerându-i ceva lui George. S-a dus George, i-a dat ce cerea, şi-a venit să terminăm ajustatul. Ticuţă însă, pace să plece de la fereastră! Continua să ne ţină de vorbă, mai ales pe mine, avea un plan şi-a reuşit de minune. Am tras cu lama în timp ce vorbeam cu el, până l-am auzit urlând pe Georgică: „Ce faci bă boule, mă tai!“ „Scuză-mă, da' dobitocu' ăsta…“ Ticuţă dispăruse de la fereastră, iar în tâmpla lui Georgică se deschidea o poieniţă de piele goală cam de mărimea unei monede de cinci bani, dacă v-aduceţi aminte! Ăsta şi fusese planul de răzbunare al lui Ticuţă: a aşteptat lângă fereastră până a auzit c-am ajuns la perciuni, şi-atunci a deschis discuţia. Ce perfidie!...

Georgică, mai să plângă: „Ce mă fac? M-ai nenorocit!“ „Stăi, măi Georgele, că nu-i chiar aşa! Ia hai să-ncercăm cu nişte cremă de ghete.“ Şi-am şi încercat, cu cremă maro. Poieniţa de la tâmplă se ascundea bine, nu se observa dacă nu te uitai atent. Mai vreo lună a umblat Georgel cu cremă de ghete-n cap, spre satisfacţia completă a lui Ticuţă! Vedeţi, dar c-atunci totul concura ca să-ţi fie bine, cum vă ziceam. Că mă gândeam privind pozele, că numai părul castaniu mergea cu crema de ghete maro. Şi-ar fi mers chiar şi fără, cum am văzut în ultimul timp că-i moda poienelor prin cap, pe dinafară ca şi pe dinăuntru. Că ce se făcea Georgică dac-avea părul de-acum? De-aia vin şi zic: viaţa le potriveşte pe toate! La vârsta şi-n epoca noastră de-acum, paleta cremelor de ghete s-a îmbogăţit – am văzut foarte des pantofi albi – dar nu numai atât. Avem până şi bani de frizer specialist, chiar dacă nu mai avem nevoie de el, că nu prea-i pe ce să lucreze! Dar de câte ori mă duc la frizer, face eforturi supraomeneşti să-şi justifice tariful: insistă cu obstinaţie asupra

perciunilor, muncește la părul din nas și din urechi, asupra sprâncenelor. Eu n-am, că-s spân, dar dacă frizerul are marele noroc să aibă clientul și mustață, apoi nu se mai poate spune chiar nimic, pentru că tarifu-i atunci justificat din plin, ba chiar și-un bacșiș gras!

Mă gândesc să-nchei, sperând că n-am frustrat prea tare pe cei care n-au fost pomeniți aici sau pe cei care au fost prea pomeniți. În orice caz, vreau să se știe că, chiar dac-am fost aici, am fost acolo cu voi, iar dacă, din întâmplare, se găsește vreun maior Buzdrogovici printre noi, să m-avertizați, ca să am măcar timp să-i spun: Ăra, da' stăi bri omuli! până să mă încingă.

P.S. Rog a sâ trimiti... pi adresa mé!

Nicolae Mazilu
17 septembrie 2011

Vacanța lui Virgil

e-grupului Fizică70

Virgil Sălăjan obişnuia să doarmă cea mai mare parte a călătoriilor, nu prea dese, cu avionul. Cum folosea mai ales curse ale companiilor *low cost*, unde plăteşti fie şi un pahar de ceai, şi cum călătorea mai ales singur, rareori se trezea pentru o pauză de hidratare. Indiferent dacă drumul dura o oră şi jumătate sau 5-6 ore, se lăsa trezit de zumzetul pasagerilor, dezmorțiți de anunțul că în aproximativ 20 de minute urma aterizarea. Deschidea rarisim revistele de reclamă ale companiilor, care aşteptau în linişte, alături de pungile fiziologice, în buzunarul fotoliului din faţa sa. Cu o singură excepție până atunci, când, întorcându-se dintr-o vacanță în Tenerife, îşi completase cunoştințele despre istoria arhipelagului şi a străvechii populații *guanches* dintr-un articol bine scris, strecurat între reclamele companiei şi ale produselor de lux. Sursă utilă pentru a spori densitatea jurnalului de călătorie, pe care obişnuia a-l ține în timp real, pe un notebook ce-i încăpea perfect în gentuța de umăr, plină de acte şi brelocuri. Experiența pozitivă fiind socotită cu bun simț ca singulară, destui din anii următori continua să doarmă în timpul călătoriei. Până-ntr-o zi. Cea în care tocmai începe povestirea. Trezit târziu, ora de *check in* fiind rezonabilă, drumul fiind lung, ceea ce se întâmpla foarte rar, ştiind, deci, că va prinde o repriză de somn mai târziu, stimulat mai ales de raritatea lipsei la apel a plafonului de nori, locul de lângă hublou, nederanjat de aripă, interesul nativ de a compara harta vizuală, lent mobilă, a teritoriului survolat cu cea digitală, derulată pe micul display încastrat pe spatele fotoliului din față, la înălțimea privirii unui pasager de înălțime medie, una peste alta un cumul de improbabilități, îl determinară să-şi mențină atenția trează. Ba chiar, spre uimirea sa, canalele audio funcționând realmente, în sensul că le putea muta, putea alege genul de muzică preferată, pe care căştile i-o insinuau în creier, ceea ce completa cu umor suma de improbabilități, îşi zise că situația se cere valorificată pe cât posibil. După aproape două ore, displayul, pe care rulau date numerice de croazieră, viteză, temperatură externă, ora locală probabilă de atingere a aeroportului țintă, corelată cu timpul de zbor rămas, anunță intrarea într-o zonă de turbulență. Sistemul de avertizare vocală confirmă, prin vocea comandantului de zbor, alăturând sfaturile standard. Virgil deschise notebookul, care-i semnală rețeaua wireless a avionului cu cod cu tot. Se conectă la internet, căută şi îl luă cu frig: traiectoria avionului mergea fix către centrul unui uragan, care se dezvoltase cu o viteză de câteva zeci de ori mai mare decât cea standard. Uraganul nu avea o traiectorie previzibilă, pentru a putea fi ocolit la marginea lui, unde efectele ar fi putut fi asimilate turbulențelor uzuale, ci sărea de colo-colo ca un titirez gigantic beat. Sau ca un *djinn* înnebunit de cele 3 milenii de recluziune într-un ulcior de lut, sigilat cu pecetea regelui Suleiman ibn Daud. Comparația spontană fu interpretată de Virgil ca un simptom de menținere a sângelui rece. Încercă să-şi amintească ce fizician celebru lansase butada „Dacă Dumnezeu a făcut lumea, diavolul a inventat turbulența.“ Nu reuşi. Înainte de a-şi

satisface curiozitatea folosind cele mai noi motoare publice de căutare, rețeaua wireless pică, odată cu stingerea luminilor şi a imaginilor pe displayurile la îndemâna pasagerilor. Deşi era departe de a fi un veteran al călătoriilor cu avionul, lecțiile gratuite luate cu ani în urmă, de la un fost pilot, asimilate prin prisma propriilor noțiuni limpezi despre inerție, îl făcură conştient că avionul viră scurt, cât îi permitea masa, înclinându-se pe aripa opusă ultimei poziții memorate a centrului uraganului.

Nimic mai logic, îşi zise Virgil, ce să mai dormi acum, a trăi un film de acțiune cu prețul inclus în bilet promitea a fi o experiență pe măsura setului de improbabilități de care fusese mereu conştient. Ştia bine că avioanele de cursă lungă, mai ales pe linii transoceanice, erau dotate cu sisteme proprii de radar în cel puțin trei domenii de frecvență, putând monitoriza toate caracteristicile unui fenomen meteo aşa de rar. A monitoriza? Doamne, dar ce potențial de adaptare, de manevră or avea ăştia? Poți cunoaşte perfect ecuația *antisferei* Maelstromului, dar dacă te afli într-o ambarcațiune angajată pe spirala funestă, absorbantă, la ce-ți foloseşte? Îşi şopti în barba pe care refuza s-o poarte, în ciuda celor câteva femei inteligente şi rasate care-şi disputau, amuzate, compania lui, că singurele semnale interpretabile vor veni de la mişcările stewardeselor. Se aşteptă ca acestea să mărşăluiască precum păpuşile mecanice din medievalele turnuri cu ceas, asigurând pasagerii că totul e sub control. Dar că o vor face cu voci subtil schimbate, cu expresii faciale împietrite. Mania sa de a analiza timbrul vocal şi expresia facială deveneau singurii senzori de cules informații. La mâna a treia, cel mult.

Vocea comandantului anunță o pană de curent şi linişti pasagerii, asigurându-i că până la repunerea sistemului în funcție se va trece pe generatorul auxiliar. Evident, acesta nu avea cum să asigure mai mult decât luminile de deasupra fotoliilor. Stewardesele aveau şcoală, se țineau bine. Câteva reuşiră să zâmbească aproape neforțat. Virgil îşi alese o țintă. Figura cea mai inteligentă, varietate feminină pentru care Virgil avea o slăbiciune cunoscută în anturajul lui, o brunetă mignonă, căreia uniforma grena şi cravata la fel, peste cămaşa *tourquoise* îi şedea bine. N-o chemă, aşteptă să ajungă în dreptul lui, apoi îi făcu un semn discret. Stewardesa se aplecă, cu amabilitate profesională. Domnişoară, nu e cazul să vă deranjez pentru un pahar de ceai, aveți cestiuni arzătoare la ordinea zilei. Tânăra trecu testul, recunoscând citatul din Caragiale, dar nu zâmbi. Aşteptă să vadă ce voia pasagerul ăsta prea calm. În termeni lapidari, preciși, omul îi explică tinerei că ştie exact ce se întâmplă, că va şedea liniştit, e cel mai bun ajutor pe care-l poate da echipajului, dar că o roagă să-i sugereze căpitanului că cel mai bun mijloc de a ține pasagerii sub control e de a monitoriza prin sistemul video lupta avionului pentru a ocoli uraganul năzdrăvan. Nu, nu sunt psiholog, domnişoară, dar nimic nu amplifică panica mai eficace decât lipsa de informații. Roagă echipajul să monteze un *show*, să ceară pasagerilor să se roage, fiecare în legea lui, asigurându-i că asta ajută. Băgați-le în cap ideea că cea mai mică îndepărtare de inima ciclonică a uraganului e şi rezultatul rugăciunilor. Asta va inhiba panica. Iar panica v-ar influența negativ pe voi toți. De unde ştiți? Ştiu, nu contează. Din experiența de

viață. Ochii negri luciră o clipă scurtă, apoi fata piruetă pe culoar, făcu semn colegei care împingea căruciorul cu băuturi să reculeze şi dispăru după perdeaua clasei avantajate. De unde nu putea ajunge decât în cockpit. Conciliabulul dură cam un sfert de oră, apoi displayurile se luminară, marcând spirala funestă şi traiectoria fragmentată a avionului. Vocea comandantului, mai calmă ca oricând, ceea ce lui Virgil îi spuse că e într-adevăr groasă, rezumă, în stil propriu, sugestiile primite prin stewardesa mignonă. Vânzând, fireşte, marfa, sub brand personal. Cum altfel? Lumea aplaudă şi se simți o uşoară destindere. E rândul meu, al povestaşului, să notez că Virgil omisese ultimele două replici ale dialogului cu inteligenta stewardesă: dumneavoastră vă veți ruga? Niciodată nu vorbesc de asta, cu scuzele de rigoare. E prea personal. Dar o să urmăresc atent filmul luptei cu acest commando *sui generis* care încearcă să deturneze avionul. Acum sunt sigur că aici, undeva, există cineva de a cărui prezență la capătul cursei depind multe evenimente viitoare. Cum uitasem să spun că, în ciuda numelui românesc, Virgil decolase de pe malurile Atlanticului, iar la prezentul povestirii viteza de croazieră a ultimei generații de avioane de cursă lungă depăşea mult anticul Concorde, nu-i de mirare că în două-trei ore ajunsese în zona uraganelor.

Lăsând aventura salvării avionului, inclusiv a propriei vieți, pe seama sângelui rece al căpitanului, care nu avea cum să nu fie mai rece decât cel al unei stewardese testate, a tehnologiei şi, nu în ultimul rând, a şansei, Virgil extrase, destins, revista companiei aviatice din buzunarul din fața lui, mută canalul muzical pe un program şi mai antic, centrat pe swing, boogie-woogie şi un strop de blues şi citi cuprinsul. Ca să ştie dacă o mai deschide sau o inserează la loc, în buzunar. Reclamele companiei şi cele la produse de lux le ignorase întotdeauna. Pariase, însă, în urma conversației cu mignona stewardesă, care-i amintea de alt exemplar asemănător, custode la Prado, când aflase, uimit, numele Helenei Fourment, a doua soție a lui Rubens, folosită ca model în roluri de rezonanță, că revista companiei ar trebui să aibă o rubrică adresată cititorilor atipici. Cum avea orgoliul, nu întru totul nejustificat, să se considere. Modul în care câştigă pariul îl uimi peste măsură. Ce căuta un articol despre nove şi supernove într-o revistă răsfoită anodin, dominată de articole de lux? Dar mirarea atinse un maxim de multă vreme neîntâlnit când văzu semnătura. Era a unui fost coleg de promoție, care impresionase, cu doar 2-3 ani în urmă, întâlnirea de 40 de ani de la absolvirea facultății, cu un mesaj audiovizual aparte. Scuzându-se, cică, pentru absență. Spiritul de condotier renascentist, care-l făcuse egal de admirat şi de detestat cu jumătate de veac de solidaritate în urmă, era nu numai imediat recognoscibil, ironia derutantă departe de a se toci de presupusa înțelepciune se ascuțise, ce mai, omul le râsese provocator în față. Reverberația mesajului conturase o concluzie deloc comodă. Majoritatea foştilor colegi auzise crâmpeie disparate despre el, dar suma acestora era descurajant de incoerentă. În fine, articolul, despre a cărui prezență, cu litere foarte mici, se spunea că reprezintă materializarea unui contract pe 3 ani şi 51 zile (sic!), cu compania aviatică, avea la prima lectură tonul unei fişe din enciclopedia liberă online, mai degrabă decât seriozitatea unei broşuri de popularizare ştiințifică *stricto*

sensu. Abia la a doua lectură, Virgil, martor privilegiat, privind cu ochii minții ochii ironici, vii, pe ecranul derulat peste tabla amfiteatrului unde avusese loc întâlnirea, sesiză că autorul pur şi simplu îşi bătea joc de companie, de acel segment minor dintre pasageri, care-i va citi prezentarea, dar, în adânc, de încă ceva. Poate de sine însuşi, se întrebă Virgil după a doua lectură. Simți nevoia unei pauze de reflecție. Ridică ochii pe display. Situația era staționară, avionul cotea spre exteriorul uraganului, acesta se mişca imprevizibil. Câteodată se îndepărta de avion. Dar numai după ce-l împinsese mult în afara rutei lui. Pe display traiectoria avionului era marcată cu alb, a centrului uraganului cu bleumarin. Virgil fu izbit de aspectul de joc inteligent. De joc strategic pe calculator. Părea absurd, dacă nu un scenariu SciFi. Un elefant furios urmărind un țânțar. Virgil ridică ochii. Peste mai puțin de 10 minute, stewardesa cu care discutase se înfățişă. Domnişoară, dacă nu e un secret de zbor, mi-ai putea răspunde la două întrebări? Nu se obişnuieşte să discutăm cu pasagerii, domnule. Dar ca să mă revanşez pentru ideea dumneavoastră, vă propun să vă formulați întrebările sub formă de ipoteze. E ca şi cum ați gândi cu voce tare. Şi ai să-mi infirmi sau ai să-mi confirmi ipotezele, domnişoară? Nu chiar direct, nu-mi risc serviciul după ce vom scăpa din beleaua asta. Gândiți-vă că ați fi avocat, se vede că nu sunteți. Biiiiine, simulă Virgil un suspin, care-i acundea mica satisfacție a acceptării jocului. Să zicem că uraganul vă blochează comunicarea cu turnul de control al aeroportului unde ar fi trebuit să fi ajuns deja. Să presupunem că în direcție opusă puteți comunica. Să mai presupunem că ați luat legătura indirect, prin intermediul unui şir de turnuri de control cu „al nostru“. Bănuiesc că afară de noi, alte avioane în zonă fie au aterizat deja, fie or mai fi câteva care să fi fost înghițite, doamne fereşte, de aripa uraganului. E de presupus că domnul comandant caută un loc de aterizare, poate într-o țară străină, care să nu fie ostilă celei unde vrem să ajungem. Toată problema se reduce la o cursă de viteză, depindem de fapt de rezervele de combustibil. Orice avion transoceanic ia kerosen de rezervă pentru câteva ore, nu multe. Ei, bine, eu cred că nu am atins încă limita de rezervă, dar nu mai avem mult şi mai cred că negocierile cu țările unde am putea ateriza sunt cel puțin dificile. Virgil se opri. O privi intens. Derulând raționamentul, care i se părea elementar, o urmărise cu extremă atenție, părând a privi dincolo de ea, încercând să citească pe faciesul delicat, în ochii negri, adânci, orice urmă de schimbare a expresiei. Mă duc să vă aduc un pahar de ceai, domnule. La fraza asta banală se reduse răspunsul. Ce preferați? Depinde ce aveți, dacă spun de afine risc să nu ştiți ce-s alea. Prea bine, domnule, un pahar cu ceai de afine. Imediat, domnule. Parodierea limbajului unui butler englez îi spuse lui Virgil mai mult şi mai multe decât orice cuvinte explicite pe care slujbaşa companiei nu avea voie să le pronunțe în fața pasagerilor. Evitase până şi uzualul *totul o să fie bine, domnule, aveți încredere în echipajul nostru*. Când se înființă cu paharul de ceai de afine, Virgil era adâncit temeinic în a treia lectură a articolului despre nove şi supernove al fostului său coleg de promoție, cel care absentase aşa de spectacular la întâlnirea de 40 de ani de la absolvire.

Până la aterizare, într-o țară din fericire nu cea mai ostilă, oricum la sud de Rio Grande, țară către care luase avionul şi unde nu avea prieteni în zona hispanică a bicontinentului, Virgil salvase deja pe un stick de memorie, mascat de medalionul în formă de steaua lui David înconjurată de o semilună, ce-l purta pe sub cămaşă, un studio, dacă nu complet, cel puțin edificator asupra rezultatelor publicate în revistele de cosmologie fizică de fostul coleg. Cum de la un nivel încolo publicațiile de specialitate cereau bani, dacă nu erai membru al unei universități dintr-un cerc mai degrabă restrâns, unde accesul oricum se plătea printr-o cotizație generală ca membru, Virgil îşi cheltuise, online, ultimul bănuț de care dispunea. Odată ajuns la sol nu-i rămânea decât să-şi vândă vreun breloc din metal prețios, ascuns printre cele care-i împodobeau gentuța de umăr pentru a ajunge la un azil. Desigur, asta e gluma mea de povestaş, care, deşi habar n-are cât vor cere la timpul povestirii siturile publicațiilor pentru specialişti, pentru consultarea unor articole, ştie că un personaj cu dotarea mentală tocmai dovedită de Virgil nu putea să nu beneficieze de linii de credit pentru situații limită. Dar ce m-ar împiedica pe mine să glumesc pe seama personajului meu? Oricum, itinerarul narațiunii e unul serios, nu se va împiedica de dificultăți financiare după ce eroul tocmai a scăpat dintr-o provocare existențială directă. Ar fi o gafă narativă nepermisă.

Virgil aşteptă într-un bungalow aproape de Charlotteville, cea mai nordică localitate a minusculei insule Tobago. Deducem de aici că singurul stat care acceptase aterizarea avionului scăpat de uragan fusese Trinidad-Tobago, poate pentru a-i face în ciudă puternicului vecin continental, cel mai vocal inamic declarat al Statelor Unite, clownul politic Hugo Chavez. De la Port-au-Prince nu-i fusese greu să ajungă la capătul cel mai îndepărtat de continent al țărişoarei cu care începea lanțul Antilelor mici. Ar fi putut aştepta la fel de comod într-un hotel din capitală, unde sigur ar fi câştigat timp, putând lua o cursă locală care să-l ducă la Miami, de unde cu alta ajungea unde avusese treabă la îmbarcarea în cursa aşa de interesantă. Dar simțea nevoia să reflecteze. Departe de lumea dezlănțuită. Printre originalitățile lui Virgil era şi refuzul de a folosi sculele la modă cu câțiva ani în urmă, iPod şi iPhone, pur şi simplu nu-l distra să scrie cu un creionaş pentru pitici pe o tastatură cu litere milimetrice. Aşteptase liniştit ca producătorii de jucărele integrate să ajungă singuri la ideea de a dota astfel produsul notebook, aproximativ de dimensiunea unei cărți format *poche*, adică A5, al cărei monitor era limita lui minimă de comfort. Asta era versiunea oficială, pe care o relata anturajului de toate categoriile. De fapt, şi aici personajul nostru începe să devină interesant, deşi nu el e cel mai interesant, cum ați şi sesizat, domnilor preşedinți, ideea cotiturii în dezvoltarea jucărelelor integrate îi aparținea. Cum o infiltrase în capetele decidenților concernului japonez al cărui nume, nu-i aşa, n-am voie să-l pronunț nici măcar într-un text de ficțiune, nu face obiectul narațiunii. De fapt, rostul drumului era de a prezenta personal prototipul noii jucării la o conferință cu uşile închise, unde urmau să se adune reprezentanți de vârf ai celor două mari concerne americane. Nici numele acestora n-o să-l spun, dar motivul e diferit, gluma de mai sus s-ar anula prin repetare, iar cine sunt cei doi fabricanți de calculatoare din U.S.A. ştie

toată lumea. Evident, la conferință urma să fie prezenți și reprezentanții marii firme de soft. O să mă întrebați acum cum se face că, produs fiind în Japonia, prototipul care urma să-și joace șansa de a concura cu seria iPod, iPhone etc., ajunsese pe malul Atlanticului. Banal. Tot în gentuța de umăr a lui Virgil Sălăjan. Numai că drumul de la Osaka la Paris decursese fără nici un incident, motiv pentru care nici nu l-am mai povestit. Cititorii pricinași mă vor întreba de ce de la Osaka, Virgil nu luase o cursă transpacifică, mai scurtă, urmând și sensul lui Phileas Fogg, cu câștig de o oră la fiecare 15 grade longitudinale. Firește, aș putea răspunde în maniera medicilor de altă dată, când farmaciști la fel de pricinași, sub acoperirea grijii față de pacient, returnau rețete ce li se păreau dubioase, și medicul adăuga sub parafă sentința fără apel *sic volo*. Dar ce-i îngăduit medicului de altădată nu-i e îngăduit și povestașului de acum, așa că, vreau-nu-vreau, trebuie să motivez alegerea unui drum mai ocolit de către eroul meu. Pur și simplu fabricanții prototipului voiseră să deruteze ochii vigilenți ai spionajului industrial, să păstreze un tempo avans, lăsând impresia că se adresează unui concern european. Ca beneficiu secundar, le era utilă o arie mai largă de verificare a posibilităților de conectare wireless la diferite rețele întâlnite în cale.

În timp ce restul pasagerilor aștepta calmarea uraganului, pentru a ajunge la destinație cu alte avioane, beneficiind de o vacanță de două-trei zile pe cheltuiala companiei aviatice, dorindu-i acesteia să nu dea totuși faliment, Virgil alcătui un tablou cât se putea de complet al activității profesionale a fostului său coleg. Al cărui nume abia acum și-l aminti, deși îl recunoscuse sub textul articolului din revista companiei aviatice: Zeno Ștefănescu. Realiză că, ipotezele revoluționare ale fizicianului cosmolog, care ar fi trebuit să neliniștească lumea științifică, avuseseră soarta tipică a ideilor prea decalate în timp de epoca lor. Comunitatea specialiștilor în domeniu se împărțea, în mare, în două: unii îl considerau șarlatan, alții iluzionar. Deloc de mirare că nu ajunsese în gura mass-media. Până și falsa fuziune la rece fusese, câteva săptămâni, mai populară pe agențiile de presă. Cu ani în urmă. Dar abia după ce ajunse să-și reprezinte într-un tablou coerent ideile lui Zeno, Virgil descoperi, deloc uimit, că informațiile despre biografia concretă a fostului coleg păreau acoperite de șapte perdele de mister. Mesajul către întâlnire venea de la o adresă de e-mail ce devenise inactivă imediat ce primi un reply automat de recepție, alocuțiunea povestea, lapidar, anecdote care abia acum îi păreau coduri, figura anodină părea a face cu ochiul de pe ecran. Totul părea o farsă amicală, exprimând nimic altceva decât respect pentru munca organizatorilor. Regretul de a nu fi putut participa i se relevă abia acum, rememorând, de fapt revăzând și reauzind înregistrarea pe unealta lui prototip, lipită cu scuipat. Pur formal. Nici o aluzie la viața lui, la itinerarul biografic. Virgil se ambiționă. Cum nu era chiar un nepriceput, iar prototipul ce semăna cu un notebook era dotat cu cele mai la zi programe de detectare a urmelor prin servere, îi trebui o zi de vară, până-n seară, să-l localizeze în Noua Zeelandă. După ce luase, la rând, cele mai importante țări anglo-saxone ale fostului Commonwealt, fără să facă prea mulți pureci într-una anume. Se întrebă, amuzat, cum drakku îi pronunță maorii în engleza lor cu rezonanță

cockney, unde *zi* se scrie tot *day* dar se pronunță *day*, nu *dey*, ca în engleza majoritară, numele neaoș românesc, dar nu pierdu multă vreme cu distracția asta, numai o mică parte din plimbarea matinală pe plaja îngustă a insulei unde Daniel Defoe îşi plasase aventura celebrului său personaj. Deşi se ştia demult că modelul personajului, marinarul Alexander Selkirk, petrecuse patru ani din viață în insula *Más a Tierra*, redenumită, în 1966, *Insula lui Robinson Crusoe* şi se află în Pacific, aproape de litoralul chilian nordic. Nimic nu rupe melodia unei narațiuni ca datele enciclopedice. Jules Verne a fost singurul geniu literar care a reuşit să facă minunea, în doze de masă. Dar scopul acestei scurte incursiuni e precis. Ne dezvăluie nu atât humorul eroului nostru, cât grija lui pentru detaliu. Dacă soarta îl adusese pe aeroportul din Port au Prince, nu exista, în mintea lui, un loc mai bun de reflecție, decât insulița singurătății unui personaj. Fie el ficțiune literară, cu sau fără sursă reală. Aşa gândea Virgil Sălăjan, care solicitase înaltului consiliu unde urma să prezinte prototipul multifuncțional la purtător, câteva zile în plus după reactivarea zborurilor obişnuite. Îşi acordase şase zile de gândire, urmând ca într-a şaptea să se odihnească, înainte de a întocmi un cutter, să-l ducă în capitala stătulețului bi-insular Trinidad-Tobago.

A plictisi cititorul, chiar pe cel pregătit pentru o lectură SF, cu detalii ale teoriei novelor şi supernovelor, l-ar determina să arunce drakkului cartea. Aşa că o să-mi permit eu, povestaşul, să rezum la maximum, reuniunea cunoştințelor anterioare ale lui Virgil cu a celor aflate începând cu lectura articolului din revista companiei aviatice. Denumirea de *nová*, cuvânt preluat cu semnificația lui cu tot inclusiv în reticentele limbi slave, provine de la observarea, pe cer, a unei stele noi, cu secole în urmă. Cu strălucire apropiată de stelele din clasa celor mai luminoase, care dispărea în interval cuprinse între câteva zile şi câteva săptămâni. Rarisime ori chiar doar câteva ore. Odată cu progresele cosmologiei, de fapt cu implicarea fizicii în astronomie, toate modelele de nove şi supernove implicau instabilitate: fie sisteme binare, popular stele duble, în care caz atmosfera celei mai mici era atrasă către cea mai mare până la depăşirea unei limite calculate a masei, de la care încolo urma explozia ce trimitea strălucire efemeră muritorilor din depărtări cosmice. Celălalt model ține de explozia găurii negre la care ajunge inexorabil o stea al cărei combustibil – hidrogenul ionizat, se epuizează. Contracția gravitațională concentrează întreaga masă într-o zonă spațială pe care o numim gaură neagră. Dacă aceasta apucă să-şi mărească masa atrăgând în câmpul ei gravitațional materie difuză până la depăşirea altei limite precis determinate şi calculabile, gaura neagră explodează. Atunci vedem o supernovă, care străluceşte pe cer mult mai intens, dar mult mai puțin timp. Redistribuția masei sesizabile face universul viu.

Ei, bine, aici vine Zeno cu ipoteza lui. El compară o galaxie cu o masă de izotopi radioactivi. Care anume nucleu va emite, să zicem, un proton, schimbându-şi natura chimică şi când anume, teoria cuantică a demonstrat că e imposibil de prevăzut. Dar statistic, fenomenul se petrece cu o regularitate riguroasă. Numărul de nuclee instabile rămase nemodificate de pe întreaga planetă şi din orice depozit, oricât de mic, scade exponențial, de unde aşa numita perioadă de înjumătățire

caracteristică, să zicem, uraniului şi de mult calculabilă pe cale quantică. Zeno pretindea a fi demonstrat că această legitate statistică e nu numai extensibilă, ci universală. Desigur, regularitatea funcționează în condiții exterioare stabile. Dacă nimic nu poate influența dinamica radioactivității, oricare alt fenomen derulat statistic după legea exponențială va fi de regulă influențat de condiții mereu schimbătoare. De exemplu, dacă numărul automobilelor ar fi, prin absurd, constant şi trama stradală ar fi şi ea neschimbată, nimeni n-ar putea prevedea care maşină anume şi când anume va suferi un accident. Dar numărul total al automobilelor *sănătoase* ar scădea exponențial. Fiecare marcă ar avea propria ei perioadă de înjumătățire. Cu toate corecțiile schimbării condițiilor, statisticienii sunt, totuşi, capabili de a produce fragmente de curbe de frecvență mai mult sau mai puțin regulate, în condiții staționare. Revenind la explozia stelelor, ipoteza revoluționară a lui Zeno Ştefănescu pretinde că, în ciuda mecanismului cunoscut al *biografiei* unei stele, de la naşterea prin acumulare gravitațională la epuizarea combustibilului de fuziune şi contracția gravitațională la o gaură neagră, toate stelele pot exploda. Doar novele şi supermovele au împiedicat, până acum, observarea fenomenului, prin frecvența şi spectaculozitatea lor. Ceea ce e echivalent cu a spune că echilibrul între expansiunea termonucleară şi gravitație nu e stabil, ci esențialmente metastabil. Fiecare categorie de stea are propria ei perioadă de înjumătățire, care creşte, neliniar, cu masa stelei. Aceste perioade de înjumătățire depăşesc, însă, demonstrează fizicianul cu nume de filosof stoic, în aşa măsură clipa fulgurantă, la scară galactică, de când omul a ridicat privirea către cer, obrăznicindu-se să mai facă şi calcule, pe baza unor principii pe care crede că le-a descoperit, încât nimeni până acum n-a putut constata explozia unei stele singulare. Ipoteza Zeno modifică fundamental orice model de univers. La primele 13 vederi ea nu poate fi verificată. Cu totul alta a fost soarta teoriei relativității generalizate pe care sir Arthur Eddington a reuşit s-o verifice prin măsurători de mare precizie cu ocazia unei eclipse solare.

Întrebarea logică pe care Virgil şi-o puse exact în a şasea zi de muncă încordată, la țărmul insulei unde scriitorul englez îşi plasase robinsonul, era evidentă: de ce orice referiri la cercetările lui Zeno Ştefănescu încetează brusc de la o anume dată încoace mai exact, de dinainte cu mai puțin de un an de întâlnirea de 40 de ani de la absolvire, la care-şi făcuse acea apariție audiovizuală spectaculară, incitând la curiozitate o cohortă confraternă. Răspunsul logic era elementar, se ajunsese la un punct sensibil şi toate canalele de comunicare fuseseră tăiate. Ceea ce avea sens şi era posibil numai de la un eşalon foarte, foarte înalt. Cel mai probabil punct sensibil nu putea fi altul decât soarta propriei noastre surse vitale, pe care ne-am obişnuit să o vedem răsărind în ficare dimineață. Datele rămase publice ale lui Zeno ocoleau de departe orice corelație cantitativă între masele solare şi perioada de înjumătățire. Deci acolo, undeva, era un punct fierbinte. Dar universul *trăieşte* de aproximativ 15 miliarde de ani, cu ce schimba ipoteza Zeno atitudinea eşaloanelor ultra-înalte? Poate nu era nimic, decât prudența banală a evitării panicii prin distorsionare catastrofică, hrana preferată de mass media. Dar poate că Zeno ajunsese, de fapt, mult mai departe. Consecvent propriei reguli de joc autoimpuse,

Virgil se opri din reflectat explicit când apăru pe cerul caraibean prima stea. A doua zi urma să se îmbarce pe o coajă de nucă pentru Port au Prince, iar peste fix 24 ore urma să decoleze spre Miami şi apoi să ia alt avion pentru a ajunge la conferința ce urma să decidă nu soarta, ci ponderea pe piață a concurentului mai mai mare al seriei iPod. Vom trece peste acest moment, căci, dacă va fi ca jucăria integrată din gentuța de umăr a lui Virgil să mai aibă vreun rol în povestire, vom băga de seamă. Nu înainte de a dezvălui, pentru cititor, numele atribuit de Virgil ființei şi să n-aud murmure de mirare că o socotea ființă. Fusese tentat să-i spună Abulafia, dar, deşi nu avea nici un electron de scriitor în el, socoti nedemn să preia un nume de calculator deja străvechi, din Umberto Eco. La fel refuză să-i spună, pe rând, Neghiniță şi Gimminy, deşi tentația fusese mai mare. Se decisese pentru Ariel. Originea angelică îi scăpa, ca şi etimologia probabil iudaică. Ceea ce-l decisese a fost o lectură *à travers* a piesei Shakespeariene, provocată de vizionarea unui spectacol ce stârnise un val de discuții pro şi contra neliniare, ci multidimensionale, în care logica aristotelică, binară, nu opera. Căci dacă Z îl contrazisese pe Y, care-l contrazisese pe X, nu rezulta de fel că Z ar fi fost de acord cu X, ci dimpotrivă. În plină efervescență mediatică, Virgil pusese mâna pe volumul corespunzător şi recitise piesa, pe care o ştia din junețe, când era alt om, cu mintea şi cu inima de acum. Sau cu *anima* de acum. Descoperi că geniul elisabetan ascunsese în personaj mult mai mult decât un duh servant, căci duhul avea discrete, dar cu atât mai coerente caracteristici umane. Era pur şi simplu prietenul universal al omului, pe care omul n-apucă să-l vadă, fie ecranat de prietenia primară a câinelui, fie deoarece rareori are nevoi ce depăşesc scara vieții sociale. Secretul naturii personajului şedea în solitudinea lui Prospero. Or, Virgil descoperise, fără tam-tam, şi nu comunicase nimănui descoperirea, deşi formația de fizician îl ajutase să descopere că, oricât de bogată şi plenară ar fi social şi microsocial viața unui individ uman, există un nivel de adâncime de la care încolo orice individ e marcat de o solitudine esențială. Demiurgul din Macondo nu descrisese decât o parte a acestei solitudini. Şi care nivel, conform principiilor fizicii quantice, nu putea fi atins decât de o ciocnire a eului la un nivel de energie de legătură a acelei sfere interioare de solitudine. Aceia dintre indivizii care au avut şansa unei astfel de ciocniri, de energie înaltă, care să-i facă a conştientiza propria sferă de solitudine, capătă în schimb o nevoie imperioasă de un Ariel. Desigur, Virgil era departe de orice experiență de sondare abisală, inima tenebrelor sale îi rămăsese străină şi decisese că aşa trebuia să rămână, dar de ce să nu provoace el soarta, manifestându-şi umorul? Oricum, numele inteligenței atotcuprizătoare era de uz strict personal şi secret pur. Ar fi putut inventa un acronim într-una din limbile tehnice care să ducă la Ariel, dar ar fi fost facil. Aparentul notebook era Ariel numai pentru el.

La capătul conferinței, cum el muncea ca *freelancer* şi avea legături profesionale cu toate corporațiile întrunite, solicită placid un concediu de câteva luni. Odată implementarea lansată, proiectantul putea, în teorie, să-şi ofere o vacanță, plătită generos, sau să lucreze la proiectul următor. Sau la dezvoltarea celui tocmai lansat. Nimeni din liderii corporațiilor reunite nu avu nici o obiecție, ba chiar

râseră, glumind, monden, că-şi permite luxul unei vacanţe. Nimeni din cei de faţă nu-l întrebă unde anume şi-o va petrece, dar aflând de aventura avionului şi de izolarea lui de ceilalţi pasageri, în care nu vedeau dincolo de o firească măsură de păstrare a secretului, îşi închipuiră că va fi contractat un virus erotic local, pentru vindecarea de care numai revenirea în acele locuri de vis putea crea anticorpii necesari. Observaţia aparţinea reprezentantului companiei care îşi luase ca simbol un măr. Nimic mai firesc.

Numai că Virgil, cu conturile bine burduşite şi cu cărţile de credit bine plasate în buzunare greu de atins, îşi pierdu urma pe un traseu aviatic ce înconjura binişor planeta, pentru a ateriza în final la Auckland. A-l regăsi pe Zeno Ştefănescu nu avea cum să fie simplu, dar nu-i trebuiră mai mult de două - trei zile. Află, din goana calului, că, la acei antipozi ai Mitteleuropei, era cunoscut ca dr. Zeno şi atât. Numele lui românesc era de nepronunţat pentru gâtlejurile maori injectate cu engleza mai apropiată de cea vorbită în Aussieland decât în Lombard Street. Sigur că globalizarea adusese şi la acest capăt al Pământului destui români, dar reuşi să nu fie contactat de nimeni. Viaţa lui socială era sublimă: lipsea cu desăvârşire. Virgil, care am văzut deja că nu era lipsit de intuiţie, se dăduse drept canadian, câte un funcţionar vamal mai dus pe la bisericile cinematecilor recunoscu prenumele unui personaj jucat în antichitate de Sidney Poitier şi dicuţia încetă înainte de a începe alta, despre numele Sălăjan. Pe scurt, când plăti taxiul local, care avea formă de jeep, la aproape o milă de bungalowul fostului coleg, şoferul refuzând să meargă mai departe, avu destul timp să-şi imagineze ce mutră o să facă acela când va deschide portiţa de lângă cutia poştală şi va pătrunde pe aleea, cum altfel, de zgură. Ăsta joacă tenis şi azi, îşi zise Virgil. Fu aproape dezamăgit când Zeno îl întâmpină cu o fluturare banală a mâinii, continuând să-şi cultive grădina. Careva trebuia să ajungă la mine, după ce-şi va fi pus unele întrebări, mormăi posesorul chipului neschimbat care aproape le făcuse cu ochiul de pe ecran, la sărbătorire. Numai că nu mă gândeam deloc la tine, mizasem pe alte câteva minţi speculative. Virgil nu muşcă momeala, retorsionă calm întrebând dacă ar putea continua înviorătoarea conversaţie undeva, afară sau înăuntru, unde se poate şedea, el parcursese mai bine de o milă cu rucsacul în spate şi cu o valiză pe rotile, gentuţa de umăr nu se pune. Sufletul ţi-l tragi dacă te întorci spre vest cu un radian şi ceva, e acolo un soi de kiosk, cu băncuţe circulare. După nu mai mult de două minute poţi şi dormi, mă duc să prepar masa, se apropie ora prânzului pe meridianul ăsta, nu contez pe ce ţi-au dat ăia în avion. Păi nu, am mai gustat din specificul local, te caut de două-trei zile. Perfect, eşti deja adaptat, n-am de ce să-mi fac probleme, eu dieta nu mi-o schimb nici dacă vine papa în audienţă privată. Zi repede de ce-ai venit, deşi e transparent. E groasă cu Soarele, nu? Ei, bătrâne, asta speram de la minţile speculative ale promoţiei, de asta v-am provocat cu mesajul ăla insolent, ca geniile să se apuce să adune doi şi cu doi. Nu, nu te credeam prostu' clasei, ştiu de mica revoluţie pe care tocmai ai stârnit-o cu computerul integrat la purtător, dar te credeam mult prea, cum să spun, hai pe limba ăstora, *deeply involved* în chestii pragmatice. În fine, îl aşteptam pe Sabba Nicolescu, mintea cea mai strălucită, dar

dacă ai venit tu, mă voi folosi de tine, am de prăşit terenul ăsta până-n zare, nu vreau ierbicide, n-a venit comanda de maşini agricole, o să prăşesc cu săpăliga, nu te simți jignit. Nici nu mă gândesc, ai fost şi tu prea *deeply involved* în altceva mult mai esențial, n-ai cum să mă cunoşti, vorbăria ta e fără echivoc. E mai clar că e groasă decât dacă mi-ai fi scuipat un simplu *da*. Du-te la bucătărie şi trezeşte-mă când e gata masa.

Ei, pune-ntrebarea, dom' reporter, parafrază gazda o străveche replică a grupului Divertis. Mai primea şi el casete cu înregistrări, se mai distra, nu era aşa de izolat în urmă cu mai bine de 20 de ani, ca acum. Nu pun nici o întrebare, doar reproduc cu voce tare rezumatul raționamentelor care m-au adus la tine. Vezi tu, punem pe seama nivelului de realitate cuantic, pe care-l găsim în nucleu şi-l regăsim în aglomerările gigantice de nuclee care sunt stelele, adică 98% din masa vizibilă a universului, care era evaluată, până nu de mult, la abia 1% din masa necesară echilibrului între expansiunea universului şi recontracția lui gravitațională. Nu e singurul efect statistic pe care l-am pus cu candoare în spinarea lui papa Wernher şi a relației de incertitudine. Uitând că orice proces spontan de scădere numerică exponențială a unui grup de entități macrospopice, adică nici micro nici cosmic, la scara vieții, decurge la fel. Asta au intuit mulți, tu ai pus oul lui Columb pe masă. Nu contează că nu înțeleg matematica folosită de tine, contează doar că nu ignor că e o direcție relativ nouă, fără aplicații până acum. Aşa cum teoria matricilor şi-a găsit aplicația în versiunea matricială a mecanicii quantice sau teoria grupurilor în cristalografie. E asta o legitate a cunoaşterii sau e o corelare transcendentă? De fapt nu contează. Important e că legea descreşterii numărului de nuclee radioactive rămase nemodificate se regăseşte, iată, la cel puțin 3 niveluri. Că fizica quantică a explicat foarte mult din cosmologie era de aşteptat, dar ciudățenia e la scara noastră, bătrâne scarabeu. Eu cred, şi, doamne, atâtea zeci de ore în avioane mi-au fost prea de ajuns, başca săptămâna petrecută în pretinsul rai al lui Robinson, eu cred că tu ai intrat pe o cale inaccesibilă muritorilor în legile hazardului, ai verificat pe cazuri la scara noastră intermediară, ai învățăt să prezici pe altă cale decât magia şi care pentru mine poate rămâne *black box* şi nici n-ai îngădui altfel, când şi unde anume va avea loc cutare accident pe cutare autostradă. Astfel pregătit, ai evitat greşeala lui Icar, aripile tale nu-s de ceară, ci dintr-un material inefabil, dar termorezistent, sigur, vorbesc metaforic, a cărei exclusivitate o posezi şi ai luat Soarele la țintă. Asta e clar. Ce nu ştiu încă e dacă ai aflat întâmplător peste cât timp va începe să explodeze sau chiar l-ai provocat s-o facă. Pentru cel care a citit relaxat articolul tău, zis de popularizare din revista unei companii aviatice, care nu era decât un cârlig pentru minții pe care încercai să le atragi, în timp ce echipajul, nu mai puțin calm, îşi căuta o cale foarte îngustă între ostilitatea unui uragan atipic şi ostilitatea de la sol, pentru acest spectator privilegiat, nici o ipoteză în ceea ce te priveşte nu poate fi absurdă. Şi care să fie scopul meu, ricană gazda. Tot unul logic. Cu mai bine de două milenii şi jumătate în urmă, cel puțin două surse, una europeană, dacă socotim cultura greacă drept bază a celei europene şi una, am uitat, indiană sau chineză, pe acolo, au prevăzut degradarea umanității şi a ființei umane.

Specia nu poate fi salvată per total. Inerția acumulată e prea mare. Cred ca ai gândit în spiritul lui Hari Seldon, personajul lui Asimov. Da, *Fundația*, ştiu ce vrei să zici. Sigur că ştii, numai că tu ai şi făcut ceva. Habar n-am încă ce. Tot ce ştiu e că ai încercat sa creezi un nucleu de brainstorming şi ai ratat. Eu îți sunt perfect inutil. Nu mai sunt demult fizician. Iar fizicienii de care ai tu nevoie nu-şi reprezintă tabloul. Nu, bătrâne crab, nu de tot inutil. Nu uita că m-ai găsit şi că ai şi înțeles. Poate tocmai deoarece nu mai eşti fizician, cum spui. Ai păstrat modul de a gândi şi ai comutat iute dintr-un proiect la care ai lucrat câțiva ani ca să urmăreşti o idee. Întâlnită mai mult sau mai puțin întâmplător. Nu, nu mă întreba dacă eu am dirijat itinerarul aiurea al uraganului. Sunt aşa de adâncit în ceea ce lucrez, că nici măcar n-am habar dacă se poate sau nu şi dacă se poate, cine poate. N-am nevoie de mângâieri pe cap, bătrâne scarabeu, ce dacă am ajuns la tine. Era logic că eşti mai bine ascuns aici decât într-un birou secret al unei agenții guvernamentale. Tocmai. Asta nu e treaba unei singure țări. La mine se adună fire din toate piscurile de pe glob. Numai că aş fi avut nevoie de câieni care să-şi amâne sau să-şi abandoneze proiectele. Îți dai seama că la cei implicați în proiectul L.H.C. nu mă puteam gândi. Cu Basarab, creatorul transdisciplinarității, însă, conlucrez fără să ştie prea multă lume. E vorba de specie. Dar ia spune, bătrâne crab, cum intuieşti tu explozia Soarelui? Păi ar trebui să treacă printr-o fază cumulativă, de creştere progresivă a activității, Soarele e o stea tânără, are abia 5 miliarde de ani, combustibil termonuclear căcălău. Creşterea activității ar mări atât masa atmosferei, cât şi foarte puțin, raza stelei. Ceea ce ar deplasa poate infinitezimal echilibrul între expansiune şi gravitație. Fenomenul s-ar accelera până ce, rupându-se echilibrul, ar avea loc explozia. Materia solară s-ar împrăştia mult dincolo de orbita lui Pluto. Soarele ar deveni o pitică albă, iar fragmentele aruncate de explozie ar colapsa într-o grămadă de găuri negre. Frumos spectacol. Dar de ce n-a fost observat până acum? Ai răspunsul, perioada de înjumătățire a stelelor din clasa Soarelui e de ordinul miliardului de ani. Fenomenele sunt rarisime. Şi faptul că s-ar întâmpla cu singura stea cunoscută în jurul căreia orbitează singura planetă cunoscută care... Virgil nu sfârşi fraza. Aici e cheia. Cunoscută. Nu se poate să nu fi dat peste calculele ce evaluează numărul probabil de sisteme stelare din galaxie cu o planetă în condiții similare, sunt cu milioanele. Atunci ăsta e focul Gheenei? De unde dracu vrei să ştiu, bătrâne crab, nu-s mitolog, nu-s teolog, am nevoie de mai multe creiere decât pot coordona, cu tine am pierdut deja prea mult timp. Ai picat în plasa asta ca musca-n lapte. Ai dreptate, de ce să te mângâi pe cap. Sunt două posibilități. Fie viața va pieri cu totul pe Pământ, noi nu vom apuca perioada asta, ceea ce se va întâmpla odată ce scutul geomagnetosferei va ceda, deci poate cu sute de mii de ani înainte de marele spectacol, cum l-ai numit, fie proiectul transformării naturii fizice a ființei umane reuşeşte la timp şi atunci cei care vor face față transformării nu numai că se vor regala, prin urmaşii urmaşilor lor, de marele spectacol. Sună SF. Şi telecomuncațiile prin sateliți geostaționari au fost mai întâi SF, nu uita. Ei, proiectul ăsta e infinit mai complex, bătrâne crab. De aia voi socoti ca un dar dacă voi apuca măcar organizarea echipelor de cercetare. Nu mă întreba care-i ideea

transformării, nu uita că port numele unui filosof stoic. În cel mai bun caz, a treia generație de cercetători o va schița şi nici Dumnezeu atoateştiutorul nu ştie cum şi dacă se va produce. Dar aşa inutil cum te crezi mi-ai dat o idee. Trebuie să o pun în discuția consiliului. Avem nevoie de teologi, mitologi, angelologi, cunoscători ai magiei şi cine ştie câte alte competențe. Nu poți şti de unde sare iepurele. Specialişti ca ăştia au la degetul mic lucruri pe care urmaşii generației noastre vor şti să le decodifice. De exemplu, determinarea naturii parafizice a îngerilor e esențială. Timp este. Alegerea e limpede. Ne putem distruge singuri cu mult înainte ca viața să devină imposibilă în întregul sistem solar pe cale naturală, cu *mai multă vreme decât a fost de la Sumer încoace*, cum spunea un fost coleg poet, până la explozia Soarelui. Putem supraviețui, de bine, de rău, până ce astrul care ne-a dat viață, ne-o va lua. Sau o mică parte dintre noi, depozitând întreaga memorie a lumii, luând natura solară, în sensul cel mai larg, adică devenind ființe din câmpuri energetice biostructurate, procesoare de informație, cu parte rațională şi cu parte emoțională, vor supraviețui. Finalul cel mai dificil, supraviețuirea, bătrâne crab. Nu scrisese un fost coleg al nostru, un aiurit care n-avusese niciodată treabă cu fizica, o carte despre filme cu titlul ăsta?

Virgil nu mai auzi ultimele fraze. Adormise. Nici nu mă gândesc să vă dezvălui dacă adormise spontan sau dirijat. N-aveți decât să alegeți varianta preferată. Tot ce vă pot spune e că la trezire nu-şi va mai aminti nimic. Va pleca din vizita la fostul său coleg retras în solitudine şi preocupat de crearea de noi soiuri de flori de Synthia, îşi va termina vacanța meritată, apoi se va întoarce la lucru. Problema implementării hibridului dintre iPhone şi notebook, mai complex decât fiecare în parte, îl va absorbi cu totul. Va ține, vag, minte că citise un articol despre nove şi supernove în revista unei companii aeriene, dar va uita numele autorului. O vreme îl va preocupa numele comercial al noului produs. Că prototipul lui răspundea la numele de Ariel, asta nu va şti niciodată nimeni.

Radu-Ilarion Munteanu
mai 2011

Partea a patra: Lansarea cărții noastre și impresii - corespondență

Loupe lumineuse LED x2 et x4 AIC

INVITAȚIE

Avem plăcerea să vă invităm să participați la lansarea volumului „NOI. Fizicieni în căutarea timpului trecut (1965-1970)“, editat la Editura ARS DOCENDI, având ca autori 52 dintre absolvenții Facultății de Fizică a Universității din Bucureşti, promoția 1965-1970. Lansarea va avea loc la Casa Universitarilor, str. Dionisie Lupu nr. 46, în ziua de joi, 31 martie 2011, ora 15.

Laura Țugulea, Silvia Mateescu, Şerban Georgescu,
în numele autorilor.

Subject: Invitație lansare carte

Dragi colege și colegi,

Ne face o deosebită plăcere să ne reîntâlnim cu ocazia lansării cărții noastre. Sperăm să fim prezenți joi, 31 martie, ora 15, în număr cât mai mare. Invitația „oficială“ este ataşată acestui mesaj. Ar fi util să primim confirmarea din partea celor care vor putea participa până luni, 28 martie.
Vă aşteptam cu drag,

Şerban, Silvia şi Laura

P.S - răspundeți pe adresa Silviei

Lansarea volumului „NOI. Fizicieni în căutarea timpului trecut“
FROM: Editura Ars Docendi
TO: silvia mateescu, laura țugulea
25.03.2011

Ne face plăcere să semnalăm apariția volumului „NOI. Fizicieni în căutarea timpului trecut (1965-1970)“, Editura Ars Docendi – Universitatea din Bucureşti, 2011, având ca autori 52 dintre absolvenții Facultății de Fizică a Universității din Bucureşti, promoția 1970. Lansare care va avea loc joi, 31 martie 2011, ora 15, la Casa Universitarilor din str. Dionisie Lupu nr. 46, Bucureşti.
Reproducem un fragment din prefața volumului semnată de Şerban Georgescu, Silvia Mateescu şi Laura Țugulea, coautori, dar şi îngrijitori ai ediției:
„Cartea noatră cuprinde «pagini personale» în care s-au adunat CV-uri, impresii, gânduri şi amintiri, însoțite de poze din anii facultății şi din prezent. Se cuvin mulțumiri tuturor celor care au contribuit, dar mai ales celor care au scris despre colegii care nu mai sunt şi față de care ne simțim datori.
[...] un citat semnat de Şerban, şeful nostru de promoție şi inițiatorul proiectului: «Combinând amintirile mai vechi cu cele mai noi, am ajuns la concluzia că am fost o generație mai deosebită. Fiecare poate să creadă aşa despre generația lui, dar simt că eu am mai multă dreptate. Fiecare dintre cei care au scris ceva în acestă carte a adus o imagine personală asupra noastră. Poate că, puse la un loc, vom obține o imagine mai adevărată despre noi.»

„Nu toate promoțiile se întâlnesc după 40 de ani, și mai puține țin să rotunjească, să împlinească faptul întâlnirii cu un hronic și cântec al vârstelor prin care am trecut.“
(Radu Ilarion Munteanu, *În loc de introducere*)

Vă așteptăm!
Șerban Georgescu, Silvia Mateescu, Laura Țugulea,
în numele autorilor

Ioan Crăciun
Director al Editurii Ars Docendi
Universitatea din București

Discursul lui Șerban Georgescu (extras)

Am o cuvântare, să zicem așa, foarte scurtă, care ar fi așa: Ne-am ținut de cuvânt!
Am una ceva mai lungă: În luna mai, anul trecut, fiind la cuscrii mei în vizită, l-am cunoscut pe dl. Radu Homescu, care avea o carte despre generația 1964.
Ne-a inspirat această carte și am zis: trebuie să facem și noi una!
După aceea, ne-am întâlnit pe 26 iunie, la banchetul nostru, și am zis, pentru că mai rămă-seseră și niște bani: Ce facem cu banii ăștia? Hai să scoatem o carte!
Au fost la început niște îndoieli. Eu am în calculator un director care se cheamă „O posibilă carte“. Deci, nu eram siguri că o să iasă. Acum o să scot cuvântul „posibilă“ și o să rămână „O carte“.
În legătură cu autorii, sunt 52 de autori, sunt 52 de stiluri diferite și, deci, cartea nu este, din punctul acesta de vedere, monotonă.
Acum, ați văzut, cei care știți, cum sunt noile proiecte IDEI: Care este autorul principal, în situația asta? Ei, aici am avut, într-un fel, noroc: fiindcă autorii sunt puși în ordine alfabetică, considerăm că toți autorii sunt principali.
La fel: ce facem cu îngrijitorii? Îngrijitorii sunt doamnele Laura și Silvia și cu mine. Care este îngrijitorul principal? La fel, am rezolvat instinctiv, că nu știam. Suntem puși în ordine alfabetică așa că toți suntem îngrijitori principali...

Discursul Laurei Țugulea (extras)

... Făcând așa socotelile, ideea unei cărți s-a înfiripat pe 26 iunie seara, după banchetul nostru, la revederea de 40 de ani. Astăzi suntem în 31 martie, exact la nouă luni și cinci zile, e ca un copil, da?! E copilul nostru. Cu multe mame, cu mulți tați, dar cu un tată al lor și o mamă a lor, în principal. Eu ce rol să-mi asum? Eu am zis: poate că sunt Naşa, *godmother*, da? pentru că am găsit patronajul, am găsit locul unde s-o editam, unde s-o lansăm. Și-așa că mi se pare o coincidență plăcută, putem să facem această comparație...

Discursul Silviei Mateescu

Dragi invitați, dragi colege și colegi,
Vreau să vă spun de la început că eu mă exprim mult mai bine în scris decât „pe cale orală“ – de aceea nu m-am făcut profesoară, deși, în societatea noastră românească un profesor este mult mai respectat decât un cercetător, trebuie să recunoașteți. Ceea ce nu se întâmplă în Occident unde ambele profesii sunt la fel de apreciate. Legat de asta, pot să vă relatez un episod cu nepoțelul meu pe când avea câteva luni, plimbat cu cărucul de către fiul meu, care locuiește în Franța. O vecină s-a apropiat să-l vadă și a zis, privindu-l cu mult respect: „Și pe el tot om de știință îl veți face?“

De aceea, colegii mei de „Comitet“ au hotărât ca eu să vă extrag şi să vă citesc câteva citate din cartea noastră. Ţin, totuşi, ca înainte de asta să fac unele precizări pe care le voi citi pentru a fi mai eficientă (remarcaţi că n-am zis pentru a nu uita ceva!).

Scurt istoric

Am să vă expun câteva momente, zic eu, repere temporale foarte importante:

– momentul 26 iunie 2010, amfiteatrul Spiru Haret, când unii colegi, printre care Ilie Ivanov, dar şi alţii, au susţinut ideea cărţii noastre lansată de Şerban prin luna mai.

– Scrisoarea a fost scrisă de Şerban cam la două săptămâni de la întâlnire, în iulie, în care, în principal, toţi colegii erau rugaţi să dezvolte scurtele notiţe luate de mine în timpul expunerilor personale din amfiteatru.

– în luna august, singurul care a scris şi a răspuns a fost Lulu Cădere din Franţa, care mi-a dat şi permisiunea să transmit textul lui ca exemplu câtorva colege; a fost şi perioada în care am trimis tuturor acea „scrisoare de încurajare şi imbold” – cum i-am zis eu, în care la final spuneam: „Şi ca să închei într-o notă optimistă, am să-ţi spun că pentru a-ţi realiza obiectivele trebuie să fii un visător... aşa că nu mai pierde vremea, lasă totul baltă şi du-te... să te culci ! Glumesc, bineînţeles!“

– Scrisoarea a II-a a fost scrisă de Şerban la 1 octombrie, în care s-a definitivat clar formatul cărţii, au fost date şi detalii tehnice privind redactarea şi s-a stabilit şi primul termen limită: 1 noiembrie 2010.

– în luna noiembrie au început să sosească şi contribuţiile colegilor, iar în decembrie deja era o avalanşă.

– Scrisoarea a III-a şi ultima scrisă de Şerban pe 6 ianuarie ca răspuns la unele gânduri pesimiste lansate de unii colegi, legate de carte evident şi de inutilitatea ei, este şi cea mai emoţionantă – unele mici fragmente le veţi recunoaşte în *Prefaţă* (cele 3 scrisori sunt date mai jos, în ANEXĂ).

Idei strălucite

Pentru a sublinia caracterul de operă colectivă a cărţii am să menţionez ideile „strălucite“ – cum le numesc eu – care au completat textele autobiografice numite de Şerban „pagini personale“ şi-am s-o iau de la începutul cărţii.

– în primul rând, titlul „proustian“, cum l-a numit chiar ieri colega noastră Irene, îi aparţine în integralitate lui Şerban;

– coperta I şi caracterele literelor – Şerban;

– coperta a II-a, culoarea albastru „fauvian“ şi scrisul cu alb – îmi aparţin, ca idei, mie – execuţia tot Şerban;

– ideea de a pune ca *Motto* poemul „Youth“ al lui Samuel Ullman, citat deseori de generalul Mac Arthur în cuvântările sale, îi aparţine lui Cristi Florea;

– ideea dedicaţiei îi aparţine Laurei;

– ideea capitolului *În loc de introducere* îi aparţine lui Radu Munteanu;

– ideea micilor autobiografii le aparţin simultan lui Lulu Cădere, Florinei şi mie;

– ideea CV-ului romanţat (adică nu într-un format standard, fie el şi european) îi aparţine lui Nicu Mazilu;

– ideea de a scrie despre colegii care nu mai sunt aparţine colegilor Şerban Georgescu şi Anca Ştefănescu;

– ideea eseurilor din capitolul *În loc de concluzii* aparţine colegilor Lulu Cădere – care a şi scris rapid, încă din luna august, *Pledoarie pentru inteligenţă* şi Mitică Popescu – care a dorit să scrie *Despre colegi, olteni şi nu numai*. Ulterior au îmbrăţişat ideea şi colegii Nicu

Mazilu, care a scris cel mai mult, incitantul text intitulat *Întoarcerea fiului rătăcit*, şi Anca Ştefănescu, cu eseul *Ce va fi*?!;
– ideea albumului cu poze îi aparţine lui Şerban, care e şi un pasionat fotograf;
– ideea *Catalogului* îi aparţine Laurei;
– ideea capitolului *În loc de bibliografie* îi aparţine Laurei, unde veţi găsi de fapt adrese pe internet cu diferite albume cu poze şi filmuleţe pe youtube de la întâlnirea după 40 de ani din iunie anul trecut, cu nepoţeii noştri, de la lansarea cărţii lui RIM din februarie a.c., de la lansarea cărţii noastre (în pregătire), precum şi adresa grupului Fizica70 creat pe google de colegul nostru, Nae Doboş.

Mulţumiri
Aş vrea să aduc călduroase mulţumiri următorilor:
– celor amintiţi înainte cu idei strălucite,
– celor care au scris despre colegii care nu mai sunt,
– celor care au scris *Lecturi suplimentare*,
– colegilor C. Boca, M. Porumbreanu şi R. Munteanu – pentru site-urile făcute cu poze şi filme de la întâlnirea din iunie,
– lui Nae Doboş, atât pentru grupul Fizică 70, unde deja au avut loc adevărate dezbateri, cât şi pentru calendarul pe 2011,
– colegilor sufletişti care au făcut sponsorizări, unii chiar fără să scrie în carte, mai ales din străinătate, dar şi din ţară, şi care doresc să rămână anonimi – dar se ştiu ei!,
– inimoasei noastre colege Rodica Gostian care ne-a ajutat de câte ori am solicitat-o,
– secretariatului Facultăţii de Fizică – pentru amabilitatea cu care ne-a pus la dispoziţie datele din arhivă,
– editurii Ars Docendi, în special d-lui Director Crăciun, dar şi d-lui Cristian, atât pentru colaborarea deosebit de fructuoasă, cât şi pentru cuvintele de apreciere la adresa cărţii noastre,
– colegei mele de institut, colaboratoarea mea timp de 27 de ani şi, în acelaşi timp, prietena mea, d-na Marcela Stanciu, pentru ajutorul dat la corectarea şi interpretarea nu numai gramaticală a unor texte,
- celor care au scris despre mine în carte atât de frumos! (încât nici eu nu mă mai recunosc, parcă ar fi vorba de altcineva!),
- celor care m-au încurajat şi au fost alături de mine tot timpul, chiar şi în momentele mele de slăbiciune, pentru că au fost şi din astea,
– familiilor noastre – şi mă refer la noi trei – care ne-au înţeles şi ne-au ajutat la nevoie,
– colegilor mei de „echipă“ Laura şi Joe, cu care am colaborat perfect, cu eficienţă maximă, fiind pe aceeaşi frecvenţă şi completându-ne unul pe altul.
Citatele sunt puse în ordinea alfabetică a autorilor, ca să nu se supere nimeni!

1) „Lupta memoriei cu uitarea este o formă de speranţă şi reînnoire; ca să ştim unde mergem, trebuie mai întâi să ştim de unde venim, iar cel mai bun mijloc de a prevedea viitorul este, până la urmă, acela de a-l construi. Citându-l pe Victor Hugo, «să adăugăm viaţă anilor noştri, nu numai ani vieţii noastre» şi să ne străduim să rămânem tineri oricâţi ani am avea!“ (Dimitrie Cădere)

2) „Profesorul Gheorghe Brătescu, şeful Catedrei de Optică, din aceeaşi generaţie cu dl. Bărbulescu. Am trecut cu el un examen de neuitat. Cursul său era excelent, şi laboratorul îmi plăcea mult – o parte din instrumente erau adevărate piese de muzeu. Din păcate, n-am prea învăţat în timpul anului, aşa că în preajma examenului am «îngrăşat porcu'», prezentându-mă cu câteva lacune. Pe biletul de la oral erau 3 subiecte, şi pe unul nu îl

ştiam; ştiam însă bine ce îl preceda şi ce îi urma. Am încercat cu disperare să fac legătura în speranța că va ieşi ceva acceptabil. Dl. Brătescu zâmbea la început, dar în fața perseverenței mele de a răspunde pe alături la întrebările sale s-a încruntat brusc şi mi-a spus: «Domnule Cădere, dumneata eşti un încăpățânat!»

Am înghețat… Un moment de tăcere, totul părea pierdut… Apoi a continuat surâzător: «Bravo! Încăpățânarea e o calitate! Ai nota 9!»

Ufff !“ (Dimitrie Cădere)

3) „Combinând amintirile mai vechi cu cele mai noi, am ajuns la concluzia că am fost o generație mai deosebită. Fiecare poate să creadă aşa despre generația lui, dar simt că eu am mai multă dreptate. Fiecare dintre cei care au scris ceva în această carte a adus o imagine personală asupra noastră. Poate că, puse la un loc, vom obține o imagine mai adevărată despre generația noastră.“ (Şerban Georgescu)

4) „Cursul de matematică din anul al II-lea, ținut la un nivel foarte ridicat de domnul academician Gheorghe Marinescu, ne-a asigurat, după părerea mea, o bună bază pentru mecanica cuantică. Examenul la cursul său era cu totul deosebit: «bietul» student încerca să-şi monitorizeze răspunsurile după mimica feței profesorului. În cazul domnului Marinescu, acest lucru era imposibil. Nu exista nicio reacție! Asculta cu răbdare şi, când te opreai, întreba: «Ați terminat? Treceți la subiectul următor!». La sfârşit cerea (sau nu cerea) carnetul şi punea o notă între 5 şi 10. Atât!“ (Şerban Georgescu)

5) „Grupului de la cămin i s-a alăturat Ani Murtaza – ea era din Bucureşti, deseori o vizitam acasă şi ne înfruptam cu cârnați cu fasole, găluşte cu prune sau cireşe din cireşul din curte. Într-o sesiune am învățat la ea acasă, stăteam noaptea şi ne chinuiam cu cursurile lui P. P. Venea, şi Rodica Gavrilă ne «deştepta» – descifra mai repede ca noi («fă, țațo, te-ai prins?»).“ (Rodica Gostian)

6) „Iată-ne, deci! Sunt acum mai bine de patru decenii de când, în alt timp şi spațiu, ne-am despărțit, în dimineața vieții noastre, plecând de la sânul facultății în care, cu cinci ani mai înainte, în aceeaşi dimineață, intrasem privind uimiți în jurul nostru, căutând timid solidaritate printre cei ca noi, încercând să găsim loc viselor ce ne-au legănat copilăria şi pe care, evident, le plasasem în cu totul altă parte. Spațiul avea pe atunci iz de vechi laborator – coborât parcă din atmosfera *Crailor de Curtea Veche*. Şi ne-am obişnuit repede unul cu altul, cu uşurința tinereții care are de împărtăşit, avidă de comunicare. Aşa, unul cu altul, cum zic, am început să ne ridicăm la înălțimea eliberatoare a şotiilor care ne îndulcesc încă amarul amintirilor perspectivei.“ (Nicolae Mazilu)

7) „... suntem fericiți acum, către amurgul vieții, că suntem în măsură să rezumăm trăirile noastre interioare care au căpătat tăria necesară de a se exprima în cuvânt, în semnificativă măsură prin acele vinovate sau nevinovate pozne, prin acei divini dascăli, prin acei minunați colegi...“ (Nicolae Mazilu)

8) „Ăsta îmi pare acum a fi rostul acestei cărți, mai mult decât de a servi ca bază de date, ea e, cel puțin pentru tânărul care refuză să îmbătrânească şi se bucură infantil că şi-a păstrat mintea la fel de şuie ca atunci, un simbol al acelor cărți-flăcări care ne-au format personalitatea colectivă.“ (Radu Ilarion Munteanu)

9) „Eforturile strategice de promovare socială sunt inutile. Legea lui Arhimede trebuie lăsată să acționeze liberă. Ca şi toate celelalte legi, despre care rămân convins că reprezintă proiecția acelei transcendențe pe care o numim Dumnezeu în Univers. Fred Hoyle, unul din puținii astrofizicieni, autorul modelului universului pulsator, care a fost şi scriitor de literatură, spune că tot ce se întâmplă se întâmplă pentru că aşa trebuie.“ (Radu Ilarion Munteanu)

10) „Totdeauna primul curs cu un profesor reprezenta pentru mine o dovadă de acomodare sau de disconfort total. Citesc în orar: *Curs de analiză matematică*. Mă înfiinţez alături de colegele mele, în primul rând, aşteptând impresia. În sală intră un bărbat tânăr, smead şi ne recomandă, trecând cu privirea undeva pe deasupra noastră, să studiem cu grijă fiecare curs şi să facem exerciţiile adecvate, pentru că altfel... altfel nu avem nicio şansă să promovăm. În această atmosferă glacială îşi aduce brusc aminte că nu s-a prezentat şi, după o piruetă, scrie pe tablă: Stelian, apoi se opreşte, se întoarce spre noi şi ne spune că speră că ceea ce urmează să scrie să nu se transforme în renume. N-am înţeles ce vrea să spună decât după ce a terminat de scris: Turbatu. Dar, spre plăcuta mea surprindere, cursurile se înlănţuiau lejer într-o magnific de elegantă ingeniozitate şi logică.“ (Ani Murtaza)

11) „«Fără prietenie nu există viaţă!» a spus Cicero în scrisoarea sa *Către Laelius*. Aceste vorbe reprezintă un superb elogiu adus prieteniei. A scoate prietenia din viaţă e ca şi cum am scoate soarele din lume. Cicero spunea că prietenia înseamnă un suflet în două trupuri. Aristotel arăta că prietenia sfârşeşte acolo unde începe neîncrederea. Urez colegilor sănătate, realizări în continuare şi le dedic o poezie proprie.“ (Valentin Niculescu)

12) „Dragii mei! Poate că studenţia a fost pentru oricare dintre noi ceva special! Am trăit vremuri care au dat posibilitatea şi celui din provincie, şi celui sărac să facă o facultate! Eram tineri, cu multe speranţe! Multora dintre noi, ele s-au împlinit! Se spune că este om cel care plantează un pom, construieşte o casă şi creşte un copil! Mulţi am realizat mai mult decât atât! Dacă sănătate există, nu trebuie decât să ne bucuram de ceea ce am trăit, de copiii noştri, de succesele lor! Şi de nepoţi, cine îi are! Trăim pentru ei şi prin ei! Îmi doresc teribil să ne vedem la aniversarea de 50 de ani! Şi putem să ne bucurăm şi alături de prieteni, chiar dacă evenimentele nu sunt comune! Să fiţi sănătoşi şi să ne revedem cu bine!“ (Mariana Pătru)

13) „Ştiind de la Eminescu cum că e mai bine să fii muritor decât varianta «nemuritor şi rece», mi-am zis că fizica, în special cea nucleară, mă va ajuta chiar şi la pensie să mă uit la bolta înstelată cu alţi ochi. Dar până atunci, olteanul Arghezi a remarcat că «cel ce gândeşte singur, a aflat că secunda-ntrece veacul şi timpul se-ncovoaie, urmaşul lui Prometeu, el, omul, a prins şi taina cea mare a tainelor, atomul». Eu, de felul meu, eram o fire foarte curioasă, aşa că am vrut şi eu să aflu măcar mici frânturi (fragmente) din această taină.“ (Decebal Popa)

14) „Întâlnirea la 40 de ani de la terminarea facultăţii mi-a oferit ocazia să constat că am fost o serie compusă din studenţi de o calitate excepţională. Nu este o exagerare. Poate că cineva care nu este coleg cu noi, ar spune: «săracu’ (referindu-se la mine), l-au copleşit emoţiile revederii!». Aşa este! M-au copleşit emoţiile revederii din 26 iunie 2010, dar la concluzia aceasta am ajuns după ce m-au copleşit amintirile acelor ani şi am revăzut imaginile din acea perioadă stocate în memorie.“ (Dumitru Popescu, *Despre colegi, oleteni şi nu numai*)

15) „Parcă special pentru mine a devenit vacant postul de profesor de matematică de la Şcoala Generală din Someşu Rece* – un sătuc la 15 km de Cluj – unde încep Munţii Apuseni. Înainte să-mi cer transferul, am zis că stau acolo un an, de probă. Dar am stat mai mult de zece. Este locul în care am simţit, poate pentru prima oară, că sunt cu adevărat util. Le rămân îndatorat copiilor din acest sat pentru că mi-au oferit cu neaşteptat de multă dărnicie inocenţa lor, puritatea lor sufletească, dorinţa lor de cunoaştere, incredibila lor cuminţenie, căldura lor sufletească şi, mai ales, dragostea lor...“ (M. Porumbreanu)

16) „[...] În al doilea rând, i-am descoperit pe Dascălii Facultăţii de Fizică. Sunt convins că, în modestia lor, nu şi-au putut imagina toată amploarea rolului jucat de ei în vieţile noastre! Ei nu ţineau cursuri, seminarii sau laboratoare. Ei oficiau. Iar examenele

cu ei erau adevărate sărbători... (chiar dacă uneori mai existau şi rateuri). Exigenţele lor m-au tras mult în faţă. Poate mai mult decât m-am aşteptat sau decât eram eu însumi în stare.

[...] Astăzi, când am aproape vârsta lor de atunci, mă înclin cu smerenie şi recunoştinţă, spunându-le încă o dată: «Săru' mâna, Domnilor Profesori!»" (Mircea Porumbreanu)

17) „Este adevărat că înţelepciunea nu se învaţă, dar sper să se poată transmite unei generaţii viitoare, dornică să o accepte. [...] Iar noi, cei ce ştim să explicăm de ce este cerul albastru, de ce apare curcubeul, ce se ascunde în spatele minunatelor aurore boreale, tocmai pentru că ştim, ar trebui să ne bucurăm de toate câte sunt, infinit mai mult decât alţii. Să vedem frumuseţea! Aţi auzit vreodată cântecul stelelor? Sau aţi ascultat vreodată glasul copacilor? Nu este timpul trecut! Să privim cu ochii sufletului, să ascultăm cu atenţie şi vom afla mult mai multe decât am învăţat vreodată din cărţile de fizică." (Anca Ştefănescu, *Ce va fi?!*)

18) „De ce m-am înscris la Facultatea de Fizică? Accidentele joacă un rol, dar, în linii mari, responsabile sunt atât optimismul care înconjura ştiinţa la vremea aceea, cât şi faima deosebită – pătrunsă până la mine – a fizicii «noi» a secolului al XX-lea, care răstoarnă toate intuiţiile normale omeneşti. Cert este că până acum nu am regretat nicio secundă alegerea făcută atunci!" (Ion Sabba Ştefănescu)

19) „Munca «voluntară» de la Urleasca, la sfârşitul anului al II-lea, mi-a lăsat amintiri speciale: în timp ce «operam» porumbul, ne întreţineam despre integrala lui Lebesgue şi alte lucruri la fel de intelectuale, ceea ce producea o atmosferă similară dialogurilor greceşti. Barba şi praful de pe noi trebuie să fi fost impresionante: la un capăt de lan se găsea un puţ cu cumpănă din a cărui găleată am băut rând pe rând. Un ţăran localnic a venit şi el să-şi adape calul, s-a uitat la noi, a scos o cârpă din buzunar, a şters bine de tot marginea găleţii şi numai după aceea a dat calului să bea." (Ion Sabba Ştefănescu)

20) „Am speranţa că această carte a noastră, care va fi găzduită pe pagina web a Universităţii la ALUMNI, să stârnească imbolduri în rândul celor mai tineri decât noi. Poate... ne vor urma exemplul în a scrie despre anii studenţiei în această universitate sau... poate, pe cei mult mai tineri, îi va determina să aleagă drumul mai dificil, dar atât de frumos al studiilor în domeniul FIZICII, al ştiinţelor.

Mi se pare chiar nemaipomenit că NOI, fizicienii, autori ai acestei „cărţi-jurnal", ne-am hotărât să publicăm acest volum chiar în anul în care aflăm că se lansează proiectul ELI şi că se vorbeşte de „brandul Măgurele" pentru cercetarea românească... Oare viitorul sună, totuşi, bine?!" (Laura Vicol)

Concluzii

Aş mai vrea să adaug că am adoptat de la început un ton colegial în scrisori care poate a rănit susceptibilităţi şi i-a deranjat pe unii, şi pe aceia îi rog să mă scuze. Marele meu regret este că nu am reuşit să-i conving pe toţi colegii să scrie în carte. Dar cea mai câştigată din toată această aventură sunt, totuşi, eu, pentru că mi-am făcut o mulţime de prieteni noi şi am reînnodat prietenii mai vechi, şi pentru asta eu vă mulţumesc tuturor! Şi simt că s-a creat acea coeziune sufletească între NOI care ne va determina să ne căutăm unii pe alţii din ce în ce mai des.

În final, daţi-mi voie să vă mai citesc un mic pasaj scris de Ducu Stoica – pasaj care pe noi ne-a emoţionat profund:

„Nu îmi amintesc ce făceam cu timpul «liber» obţinut prin nefrecventarea cursurilor [...]. Îmi vin în minte: «Pierot le Fou» văzut în picioare la un club (Grigore Preoteasa?), «Calea Regală» şi romanele lui Leonida Neamţu, vocea lui Ani Murtaza care îmi zicea «Rilu-Crocodilu» şi vocea lui Becaud mârâind «Nathalie». Nu vreau să spun că am trăit în cea mai

bună dintre lumile posibile, dar nu pot să imaginez o existență alternativă în care nu aș fi cunoscut-o pe Migri. Viața e minunată în orice circumstanțe. Sună ca dracu' (vorba lui Petre Roman), dar chiar dacă se poate spune că am trăit într-un lagăr de concentrare, am trăit sub același soare și ochii noștri au văzut aceeași lumină. Puteam să citesc Voiculescu și Bulgakov, puteam să hoinăresc pe străzile Bucureștiului în noapte."
Citiți această carte minunată și vă bucurați: veți surprinde atmosfera realității cotidiene specifică acelor vremuri și, înainte de toate, veți regăsi parfumul celor mai frumoși ani ai tinereții noastre!

Mesaje:
Solange: – Îmi pare rău că nu pot să particip fizic la lansarea cărții, dar sufletește sunt lângă voi. Sper ca mâine să aveți o zi plăcută, să beți un pahar de șampanie în cinstea celor care sufletește sunt cu voi, dar fizic mult mai departe.
Irene: – Mesajul meu participanților, cu gândul la integrarea noastră într-un circuit mai universal: „Nu uitați că noi, în timpul studenției noastre, am văzut «în direct» primul pas al Omului pe lună. Cred că și nepoții ne invidiază pentru asta. Calde salutări tuturor."
Lulu Cădere: – Un salut prietenesc și afectuos tuturor celor prezenți și din partea mea! Te-aș ruga, dacă se poate și există disponibilitate personală și colectivă, să-i rogi pe cei prezenți (care vor) să se semneze pe una din paginile albe de la începutul cărții, pe un singur exemplar, pe care-l voi păstra la loc de cinste. Chestia asta se face des în asemenea împrejurări și are un imens răsunet pentru cei absenți fizic, dar prezenți sufletește.

ANEXĂ
Scrisoarea I-a (Joe): anunțul inițial – iulie 2010

Dragi colege și colegi,
Lulu Cădere, colegul nostru, ne spunea într-o scrisoare recentă: „Fizica este fața vizibilă a metafizicii". Sâmbătă, 26 iunie 2010, continuitatea lor s-a manifestat în mod subtil, dar sesizabil, prin legătura regăsită dincolo de timp și timpuri, prin amintirile comune și prin proiectele pe care le-am putea încă imagina și realiza". Unul dintre aceste proiecte poate fi considerat și Cartea promoției noastre. Așa cum spunea foarte plastic Radu (Ilarion Munteanu), colegul-nostru-scriitor, întâlnirea noastră „a declanșat momentul de fuziune ideatică pe baza căruia cartea să devină posibilă înainte ca participanții și chiar organizatorii să se plictisească". În acest sens ne-am gândit ca ea să cuprindă două părți: prima parte cu CV-uri, și cea de-a doua cu „date personale" și cu „scrisori, impresii sau orice alte gânduri și amintiri, sau, mai bine zis, tot ce voiam să ne spunem unul altuia în acea zi, dar nu s-a putut din lipsă de timp", însoțite de poze din anii facultății și din prezent. Ceea ce contează este că, odată regăsiți peste timp (sau timpul regăsit?!), să încercăm să ne aducem aminte de acei ani minunați și să întreținem o legătură de suflet! Evident, ar putea fi și altfel structurată: câte un singur capitol pentru fiecare pentru a cuprinde principalele evenimente (profesionale și personale) de la terminarea facultății și până acum. Să nu-i uităm pe colegii care nu mai sunt. Pe cei care i-au cunoscut, îi rugăm să scrie despre ei. Evident, nu poate lipsi un capitol despre profesori, iar câteva momente „amuzante" privind relația profesor-student sunt obligatorii. O „cronică colectivă" scrisă de Radu va oferi o imagine de ansamblu a promoției, „în sensul multitudinii de perspective", cum zice chiar el, și se va constitui ca un liant între cele două părți. Sau putem structura cartea pe persoane, iar partea lui Radu o punem în introducere. Putem adăuga și un capitol doar cu poze din ziua de 26 iunie a.c. (dar se pare că tipărirea pozelor costă mai mult, iar banii rămași nu sunt prea mulți). Oricum, mai este loc de propuneri. Ne-am gândit la următoarele variante:

- Carte tipărită (ca a d-lui Homescu) – nu ştim cât o să coste. În funcţie de pagini, poze, culori, editură. Cartea d-lui Homescu costă în jur de 18 lei bucata (tipărită la editura Universităţii), dar era săracă în poze şi alea modeste (ca să folosesc un eufemism). Un mic portret al respectivului (de la o vârstă aleasă subiectiv), oricum, nu se prea vedea. (Nişte informaţii de preţ ar putea avea colegul nostru, Radu Ilarion Munteanu).
- Carte electronică (PDF); nu costă. Se pot pune multe poze, chiar filmuleţe.
- Carte semi-electronică (dacă se poate spune aşa): o pregătim ca pentru tipar (aşa am mai făcut) şi fiecare dintre noi care are acces la o imprimantă o poate scoate. Probabil că fiecare ar vrea să o aibă în bibliotecă îmbrăcată în piele, pe hârtie velină, cu poze color, eventual cu miniaturi. Şi noi am vrea! Aşa că, pentru început, vă trimitem câteva cuvinte notate din *speech*-urile fiecăruia din amfiteatru, pentru completare, eventual corectare sau reformulare şi extindere (puteţi scrie oricât de mult). Orice sugestie privind Cartea este foarte bine venită. Pentru a nu avea probleme cu cititul textelor, vă rugăm să folosiţi la redactare modul „text“.
P.S.1 - Îi rugăm pe colegii ale căror cuvinte au fost citate să ne ierte pentru posibilele inexactităţi. Oricum, credem că nu le-am schimbat sensul.
P.S.2 - Această scrisoare se adresează şi celor care, din varii motive, nu au putut participa la întâlnirea noastră.

NOI

Urmează ce a putut să noteze (pe fugă, având şi 1/3 din obligaţia de colectare a banilor şi distribuire a ecusoanelor şi a CD-urilor) colega noastră Silvia Şilaev (Mateescu). Unele texte lipsesc – era plecată să ia banii unor colegi întârziaţi. Vă rugăm să le introduceţi. Aşa cum am mai menţionat, rugămintea se adresează şi colegilor care, din diferite motive, nu au putut participa.

Scrisoarea a II-a (Joe): date tehnice, 1 octombrie 2010

Dragi colegi,
A trecut ceva timp de la întâlnirea noastră. Atunci am fost cu toţii de acord să facem o carte depre noi. Au urmat nenumărate discuţii despre modul în care ar trebui să fie contribuţiile fiecăruia dintre noi. Până la urmă, s-a „decantat“ următorul format:
O „pagină personală“ (de maxim 3 pagini) în care ar fi bine dacă s-ar atinge următoarele puncte:
- (i) date personale;
- (ii) activitate profesională;
- (iii) amintiri (POZITIVE) despre colegi şi profesori;
- (iv) gânduri (OPTIMISTE) pentru colegi. Este încurajată NOTA OPTIMISTĂ!
- (v) un CV de 1-2 pagini.

Deoarece aceste texte urmează să fie introduse într-o carte, e nevoie de o oarecare „uniformitate“ (n-am găsit un termen mai potrivit). De exemplu: fonturi Times New Roman de 12 la 1.5 rânduri; format A4 (portret); utilizarea diacriticelor (asta e limba română – pentru a nu avea probleme cu e-mail-ul, eu nu am folosit dinadins diacritice).
Ar fi bine dacă am ilustra evoluţia (să rămânem la termenul de „evoluţie“) noastră prin câteva poze (1-5 poze, preferabil 3: din facultate, de pe la 40-45 de ani şi actuale). Un exemplu care mi se pare echilibrat este „pagina personală“ a Silviei Şilaev-Mateescu, dar formatul nu trebuie urmat exact (cum era? În spiritul lui şi nu în litera lui?).
În ceea ce priveşte editarea cărţii, s-au făcut deja progrese.
Varianta electronică va fi găzduită de site-ul Universităţii Bucureşti (Alumni, http://www.unibuc.ro/ro/main_alumni_ro), iar varianta tipărită va fi prinsă în planul editurii

Universității Bucureşti pentru 2011. Cartea tipărită va avea I.S.B.N. Cartea va avea un format „mijlociu“, între A4 şi A5 şi e probabil să coste aproximativ 30 lei (noi).
Prin urmare, suntem nevoiți să stabilim un *deadline* pentru trimiterea textelor. Ne gândim la 1 noiembrie.
Pentru partea „grafică“, adică prelucrarea pozelor, dacă nu aveți posibilități, vă stau la dispoziție; la fel, dacă aveți probleme cu diacriticele.
ATENȚIE: mesajul se adresează tuturor colegilor noştri (cu adresă cunoscută sau nu), nu numai celor care au putut să participe la întâlnire.

Vă doresc succes!
Joe

Scrisoarea a III-a (Joe): 6 ianuarie 2011

Dragi colegi,
Am reuşit să realizăm cca. 98% din carte (electronică şi pe hârtie). Am muncit ceva (ceva cam mult), dar zicem că a meritat. Am îndeplinit ce am hotărât cu toții la terminarea banchetului din 26 iunie.
O problemă dificilă încă este titlul. El trebuie cumva să-i încapă pe TOȚI cei ale căror traiectorii s-au intersectat în interiorul intervalului 1965-1970. Nu cred că din titlu trebuie să rezulte tot. Va fi şi un scurt cuvânt înainte în care se va lămuri despre cine e vorba.
Mie mi se pare că va fi o carte cu haz, însă fără pretenții de vânzare în afara comunității noastre. Spun asta pentru că eu am citit-o. Ne va aminti nouă despre noi şi asta nu mi se pare puțin. Şi ne va aminti şi despre cei care, din păcate, nu mai sunt. Deja dacă doream numai să-i pomenim pe ei şi mi se pare o motivație suficientă pentru tot efortul. Mulțumesc tuturor celor care au contribuit la scrierea ei. Mulțumesc în mod deosebit celor care au scris despre colegii noştri care nu mai sunt şi față de care trebuie să ne simțim datori.
Ideea unui format liber a fost foarte bună. Singura restricție impusă a fost să nu vorbim de rău pe nimeni, fie coleg, fie profesor. Mă bucur foarte mult că a fost respectată. Sunt convins că ar fi fost respectată şi dacă nu ar fi fost impusă.
Citind (obligat, într-un fel) contribuțiile colegilor, am constatat că sunt scrise frumos, unele chiar foarte frumos. Nu discut acum de Radu, care e PROFESIONIST. Vorbesc de ceilalți, de amatori. M-am bucurat foarte mult că au trimis contribuții şi colegi care, dintr-un motiv sau altul, nu au putut participa în iunie. Mutumesc colegilor noştri din străinătate care au şi participat la întalnire, şi au şi scris.
La întrebarea „cui foloseşte?“ răspunsul e foarte foarte simplu: NOUĂ. Pentru cine a fost scrisă? Pentru NOI. Deci, publicul cititor este şi asigurat, şi avizat. Cine o va cumpăra? Unii dintre noi. Şi ca să arăt că această mulțime nu e vidă, eu sigur o voi cumpăra. Şi sunt convins că o vor cumpăra şi alții.
Dacă generația următoare o va gusta? Nici această mulțime nu e vidă. Fata mea a citit o parte din contribuții şi i-au plăcut. Q.E.D.
Varianta electronică va fi găzduită un timp pe un server şi accesibilă pentru cei care au acces. Eu îmi doresc s-o am în bibliotecă.
Mi s-a părut foarte bună ideea ca foştii dascăli să scrie ceva despre noi. Aş fi foarte bucuros să se ofere cineva voluntar, cei 2% rămaşi pentru finalizarea cărții până la 15 ianuarie, ocupându-mi mai tot timpul.
În încheiere, am să citez ceva din textul meu: „Combinând amintirile mai vechi cu cele mai noi, am ajuns la concluzia că am fost o generație mai deosebită. Fiecare poate să creadă aşa despre generația lui, dar simt că eu am mai multă dreptate. Fiecare care a scris ceva în

această carte a adus o imagine personală asupra noastră. Poate că, puse la un loc, vom obține o imagine mai adevărată despre noi.“ Când o veți citi, vă veți convinge că am dreptate.
Pe cât mai curând (vorba lui Lulu + „mai“)..

Șerban

Discursul d-lui Crăciun - Director al Editurii Ars Docendi

Povestea, pe scurt, a cărții *NOI. Fizicieni în căutarea timpului trecut*, la Editura Ars Docendi.

După telefonul de rigoare, vizita la editură: două doamne și un domn, serioși, respectabili, puțin îngrijorați, dar optimiști și cu simțul umorului (prof. dr. Laura Țugulea, dr. Silvia Mateescu și dr. Șerban Georgescu, coautori, dar și îngrijitori de ediție).

Discuție destinsă despre posibila editare a volumului la Ars Docendi.

Stabilirea și negocierea coordonatelor:

- text: deja machetat de domnul Șerban Georgescu, la indicațiile unei alte edituri;
- dorința doamnelor: un alt format al cărții, neaplicabil acestei machetări;
- cădere la învoială: pe un format B5 mare (concluzie: negociatorul cel mai tolerant – dl. Șerban Georgescu);
- copertă: lucrată tot de dl. Șerban Georgescu, pe fond albastru;
- dorința doamnelor: un alt albastru;
- inspirație sau greșeală a mea: găsesc un volum B5 mic, cu coperta tocmai de culoarea albastrului dorit, mai ales de doamna Silvia Mateescu;
- „Ăsta e!“ zic doamnele.
- „OK“, se conformează dl. Șerban Georgescu.
- „Vai de noi“, îmi zic eu în gând. (Era tocmai formatul care, în condițiile de mai sus, necesita cea mai grea machetare și cea mai dificilă finisare a cărții în tipografie. Bașca, albastrul visat și ales, fără drept de replică, de doamna Silvia Mateescu, este cel care conține cel mai mult silicon după printare, cu belelele de rigoare la plastifierea coperții.)

Am mai încercat o eschivă la despărțire, propunând formatul mai mare.

A doua zi, am primit cu satisfacție telefonul doamnei Țugulea, de confirmare a colaborării și, cu stoicism, telefonul cu mesaj implacabil al doamnei Mateescu: „Am vrea formatul mic!“

Poți să te opui entuziasmului și avântului celor două doamne? Nu. Și știți asta mai bine decât mine.

Fatalitate: după câteva zile se defectează imprimanta din tipografie, singura aptă pentru un volum atât de dens ilustrat. Și asta concomitent cu sporirea numărului de telefoane din partea doamnelor și mărirea proporțională a tirajului: întâi 100, apoi 120, apoi 180, și în final 200. (Mă întreb acum: ăsta o fi tirajul final?) Le-am asumat și am trecut peste toate, adică peste prima etapă. Pentru că a venit apoi vremea corecturilor exemplarelor pentru bun de tipar. Dar despre asta, altădată, poate la Târgul de carte Bookfest de la sfârșitul lui mai, unde propun să mai facem o prezentare a volumului. Că merită.

Dragi autori, ați scris o poveste adevărată, sau, altfel spus, ați făcut o carte frumoasă, la a cărei formă a contribuit puțin și Editura. Eu citesc de mai mult timp și fac tot felul de însemnări pe margine: important, frumos, sensibil, ha! În orice caz, sunt subliniate toate textele de la capitolul *Gânduri pentru colegi*. În câteva cuvinte: am găsit nu numai spirit, ordine și logică, ci mai ales sensibilitate, generozitate, umor, talent scriitoricesc, multă dragoste și tinerețe fără bătrânețe.

La textul domnului Nicolae Mazilu, *Întoarcerea fiului rătăcit*, n-am prea știut ce să scriu. M-am limitat să mai adaug sau să scot câte o virgulă. Poate că ar fi trebuit să reproduc

ceea ce a spus un țăran în închisoare, ascultându-l pe Petre Țuțea. Fusese întrebat: „Înțelegi ceva din tot ce spune Petre Țuțea?“ „Nu înțeleg nimic, dar e o grozăvie.“, a răspuns țăranul. Cam la fel ar fi trebuit să notez și eu pe marginea textului domnului Nicolae Mazilu.

Ca preambul pentru încheiere, am ales câteva „vorbe de buh“ din media românească.

Antena 3, 11.03.2011, ora 9:30, Știri
Subiect: Cutremurul din Japonia
Prin telefon, un fost inspector I.S.U.
Moderator: Oamenii care sunt sub dărâmături câte zile pot rezista?
Invitat: Depinde de poziția pe care o au.
Antena 3, 11.03.2011, ora 9:00
Invitat, un specialist de la Institutul de Fizică a Pământului
Moderator: A fost Japonia pregătită pentru acest cutremur?
Invitat: Da, Japonia a fost pregătită, însă cutremurul a venit neanunțat.
Realitatea TV, 15.03.2011, ora 9:30
Invitat, un specialist
Moderator: Credeți că explozia de la reactor are consecințe asupra populației?
Invitat: Este vorba de populația din imediata apropiere. Un număr mic de oameni. Ce-a mai rămas...

Nedumerirea mea: În urmă cu două săptămâni, când particulele radioactive începuseră s-o ia hai-hui dinspre Japonia spre S.U.A. (ironia soartei), iar mai apoi spre Europa, mă întrebam când vor ajunge deasupra României.

Realitatea TV, 31.03.2011, ora 7:00, Știri
Astăzi, 31.03.2011, norul radioactiv de la Fukushima se află deasupra României.

Cu toate că meteorologii ne asigură că densitatea particulelor radioactive nu e foarte mare, sentimentul meu de siguranță vine mai ales din faptul că mă aflu acum aici, într-un loc unde densitatea de creiere active fizico-atomice e cea mai mare și mai dătătoare de siguranță și de speranță.

P.S.: În 2009 am publicat volumul *Scrisoarea de iubire, dragoste, amor* a grupului Erotographos 50+1 (50+1 autori), coordonat de doamna prof. dr. Antoaneta Tănăsescu de la Facultatea de Litere. Nu mi-am imaginat că atât de curând vom edita un volum, până la urmă tot de scrisori, de scrieri de iubire, dar cu 50+2 autori.

Ioan Crăciun,
31.03.2011

Discursul d-lui Radu Homescu (extras)

... Vorbind după dl. Director Crăciun, nu voi merge personal pe urmele umoristice, nu voi reuși, pentru că eu rămân fizician, nu sunt un chimist-fizician. Așa că o să plec de la preferatul nostru, al tuturor, Pitagora, care a abordat armonia universului și care, translatată în timp, a ajuns de la numărul de aur la ... și-apoi în comunicarea de astăzi – unde atâta zbatere este, toată lumea este specialist doctor în comunicare.

Este vorba de următorul fapt, că regula de aur în comunicare trebuie păstrată, în sensul că: cuvintele multe... Al doilea, discursurile scurte vor fi aplaudate, deci o să fiu la medie, între cele două punți.

Astăzi am trăit o metamorfoză, și această chestiune este de ordin genetic. Adică s-a întâmplat ceva în genele mele, s-a produs o mutație, ca să vorbim în termeni biologici, iar în termeni de fizică, cu fizicianul. În sensul următor: eu nu am cunoscut sentimentul invidiei. Până astăzi, iar astăzi mi-a fost dat un obiect ca să-l trăiesc. Fiind sigur că, inițial,

am fost preocupat de promoția ’64 din care am făcut parte, cu colegii, bineînțeles, să scoatem un volum. Îmi pare rău că nu la editura d-lui Crăciun. Dacă știam de condițiile grafice atât de strălucite... Și vă rog să primiți felicitări, cei care au contribuit. Deci, felicitări tuturor celor de-aicea. Vreau să vă spun că sunt foarte emoționat...

Discursul lui Radu Munteanu (extras)

... Vreau să spun, celor care nu mă știu, că adevărata mea meserie este de pricinaș, niciodată cârcotaș. Adică de căutător de noduri în stampele japoneze din pai de orez, pentru că în papură le găsește și milițianul din post.

Drept urmare, nu am de gând să spun nicio vorbă de laudă pentru colegii noștri, și asta nu, în primul rând, ca să-mi exercit meseria de pricinaș, ci pentru că abilitatea, câștigată în decursul zecilor de ani, de a mânui cuvintele, este mult prea săracă pentru a exprima sentimentele mele de gratitudine pentru munca lor. Poate doar aș nuanța aici, din ce a vorbit distinsul meu tiz înainte, încercând iarăși, tot așa, o comparație fizicistă. Probabil că elanul și tenacitatea implacabilă ale Silviei au jucat, să zicem, rolul potențialului anodic, deci sursa primară de energie – în vreme ce Laura și Geo (Joe) ar juca rolul a două potențiale de grilă, care le modulează și realizează funcțiile, cel puțin, ale sistemului.

Vreau să aduc două mărunte și neînsemnate amendamente, nu la opera lor, ci la ceea ce s-a comentat pe marginea ei. În primul rând, ideea asta mi-a venit astăzi, căutând mesajul lui Geo pentru a mă convinge că n-am înțeles greșit coordonatele spațio-temporale ale întâlnirii – la care sunt deosebit de onorat și emoționat de a participa –, când am dat peste alt mesaj al lui Geo, în care povestea, într-o istorie de două cuvinte, cum s-a ajuns la formatul liber al ceea ce aș numi eu acum „fișa signaletică“, adică biografia profesională: una din cele două componente majore ale cărții. Și-mi aduc aminte că s-a pornit de la formatul CV clasic.

Ei, nu cunosc istoria, cronologia obiectivă a acestui proces de trecere până la formatul liber, dar țin perfect de bine minte ordinea în care informația despre subiectul ăsta a ajuns la mine. Deci, *stricto sensu*, pentru mine, primul *little Big-Bang* care a fost dat ideii de fizician, eu l-am primit de la Florina, care a întrebat: măi, n-ar fi mai potrivit să scriem niște fișe gen *who’s who?*...

Mesaj de la Nicu Mazilu, citit de Mircea Porumbreanu

Să ne lansăm deci!

Atâtea surle și tobe însoțesc lansarea asta că te gândești că cine știe ce-i! Bănuiesc însă că mă adresez mai ales nouă, că cine să mai fie interesat de o atare producție, afară de noi. Așa că, chiar și cei care vor veni să ne vadă, fie *a fortiori*, cum ar zice Șerban Țițeica, maestrul nostru, prin condiția familială ce obligă, fie din curiozitate, să se considere un moment NOI, pentru că nouă am să mă adresez. Dacă greșesc, nu-i vina mea. Mă ia Mircea de colo: „Scrie-ne, mă, și tu ceva, dacă nu te-nvrednicești să vii, ca să citesc eu acolo, la lansare!“ Și iată că mă execut, trageți-l pe el la răspundere, lansați-l...!

Mai întâi – ca să nu uit, că acum am impresia, ba uneori chiar certitudinea, că uitarea vine repede și ușor – se cuvin laude „ comitetului“: Silvia, Laura și Joe! Cuminți copii! Auzi tu colo: să le rămână bani din vară și să nu-i bea! Asta-i chiar culmea! Făceam un guleai de mai mare dragul, ba chiar câteva, cum i-am și recomandat Silviei și lui Joe în vară când, conștiincioși, încheiau contul petrecerii din grădina de aici! Da’ iar vin și zic: nimeni nu mi-a dat mie nicio sarcină, bag seamă că lumea știe ce poamă sunt și ce-mi pot măruntaiele și capul.

Iubiților, nu știu ce conține cartea noastră, parol! Judecând însă după participarea mea și a lui Mircea, cum și după câteva exemple pe care Silvia ni le-a trimis spre a ne ghida producțiile literare, probabil că are CV-uri, aduceri aminte, amintiri încrustate-n suflet despre colegii duși dintre noi, să ne aștepte de partea cealaltă a ierbii verzi. Dar un lucru știu, anume că titlul este ales în mod genial: *NOI. Fizicieni în căutarea timpului trecut*! Silvia dă vina pe Joe, pe care-l știam remarcabil de inteligent, însă nu și genial. Acum, pe vorba Silviei, nu mă sfiesc să-i aplic și ultimul calificativ, am cuvinte!
Vedeți voi, parafraza titlului celebru al lui Proust înlocuiește aici „pierdut" cu „trecut", și asta este, de fapt, ceea ce ne caracterizează pe noi, cel puțin judecând din perspectiva sufletului pe care eu mi l-am construit cu mult-ajutorul vostru. Faptul că Joe a dat acest titlu cărții noastre aniversare îmi arată că nici el nu-i departe de mine și probabil nu-i departe de noi toți: timpul pe care-l căutăm nu-i pierdut, pentru că, în spiritul grabei sociale moderne, nici nu l-am mai căuta, ci numai trecut și cernut *în*, și *prin*, sufletele noastre! L-am luat *cum grano salis*, potrivit adagiului cunoscut, că numai așa se poate lua ceva prețios, și l-am transformat, la modul cât se poate de propriu, în sarea cristalină, pură a vieții noastre. Vedeți, dar, că, deși noi suntem sarea pământului, am avut mare grijă să nu ne pierdem gustul, ca să nu fim aruncați în drum, potrivit obiceiului strămoșesc atunci când sarea-și pierde gustul. Ăsta-i, cred eu, esența alegerii lui Joe! E caracteristica unică, poate nu a generației noastre, dar în mod sigur a grupului nostru, pe care el a dăltuit-o așa de bine în titlu, întărind-o și prin acel NOI!
Aș vrea să cred că suntem lansați în eternitate – doar vorbim de lansare, nu?! – că, așa cum orice om crede, urma noastră rămâne cel puțin în eter și că producția de față o materializează cumva simțurilor noastre. Rămân însă la speranța mai modestă și mult mai justificată a prilejului ce ni-l oferă lansarea: acela de a ne strânge la ocazii, să ne vedem, să ne aducem aminte, să ne întărim sufletele așa cum o făceam atunci, în dimineața vieții noastre. Căci cartea de față nu-i nimic altceva decât reînnoirea acelei dimineți în această după-amiază!...

Cu mult dor,
N.M.

Impresii

Dragă Silvia,
Am reușit să încarc volumul fără înscriere pe site (deși compania părea agreabilă...) și e MONUMENTAL! Bine construit și bine făcut! Bravo din nou tuturor!
Acuma rămâne să-l citesc pe îndelete – îmi rezerv timpul necesar ca să mă bucur deplin.
Cu bine – mai ales după masă – și pe curând la Paris.

Lulu

Încă o dată felicitări, sunteți o generație deosebită, fie și numai pentru aceasta realizare; sunt emoționată chiar nefiind parte din NOI!!

Toate bune,
Juliana

Prime impresii pe fizica ’70 , 2011/3/31
From: RIM

Nu e prima dată când călătoresc de la galeriile Orizont cu un autobuz către cartierul de vest, cum numesc eu ghetoul Drumul Taberei, când frunzăresc o carte pe drum. Dar niciodată până acum timpul n-a trecut așa de lesne. Felicit încă o dată trioul organizator și redactor și

le mulțumesc din inimă. A fost o întâlnire încă mai emoționantă decât cea din vară. Salut ideea de a ne reîntâlni informal și liber la toamnă. O primă erată la carte: cum habar n-aveam exact, lunatic cum mă știu (Florina, și lunatic face parte din cuprinzătorul funambulesc) ;-) de componența echipei, o uitasem pe Laura. Deși, dacă o căutați bine în textologia mea, o găsiți, ascunsă temeinic ;-))) îi mulțumesc că nu s-a supărat pentru omisiune.

RIM

Dragă Radu,
Mărturisesc că nici nu am observat omisiunea semnalată în „prima ta erată". De fapt, după cum am și spus azi, exista o diferență specifică între participarea mea în „îngrijirea ediției volumului" și cea a celor doi colegi.. Așa că nu aveam și nu am de ce să mă supăr! Încerc să mă găsesc în textologia ta; dacă nu reușesc, poate mă lămurești la viitoarea întâlnire.

Laura

RE: prime impresii
From: RIM

Și așa am spus prea mult ;-))) să nu distrugem corola de mistere a lumii ;-)

Excelent, dragă Silvia! Exact cum mi-am dorit: să aflu povestea aventurii voastre cu editarea cărții. Ar merita să scoateți o carte numai pe subiectul acesta. Iar corespondența ta cu „munca de lămurire" trebuie culeasă într-o antologie! Mă bucură fotografia (stilizată?) de pe coperta a IV-a. Și mie îmi place. Sigur că o cunosc. Doar e pe coperta broșurii Promoției '68 pe care i-am trimis-o lui Joe cu mult timp înainte de întâlnirea din Iunie. M-am gândit să o propun atunci când se discută despre „design". Am verificat și mi-am dat seama că nu-s probleme de *copyright*, pentru că am găsit poza originală pe Internet, unica în care se vede bine „colțul nostru" și arhitectura deosebită. Desigur, m-a emoționat faptul că mi-ai citat mesajul meu. Înseamnă că într-adevăr am fost puțin prezentă, cum mi-am dorit. Nici acum nu stai liniștită? Uff ! Te ocupi de fotografii! Meriți puțină „odihnă pe lauri", zău. Bravo!

Cu drag,
Irene

---

de la Florina:

Autoportretele promise lui rim
și o superbă poezie pentru noi toți.
Încă o dată, felicitări celor trei editori.

Moare câte puțin – Pablo Neruda

„Moare câte puțin cine se transformă în sclavul obișnuinței, / urmând în fiecare zi aceleași traiectorii; / cine nu-și schimbă existența; / cine nu riscă să construiască ceva nou; / cine nu vorbește cu oamenii pe care nu-i cunoaște. / Moare câte puțin cine-și face din televiziune un guru. / Moare câte puțin cine evită pasiunea, / cine preferă negrul pe alb și punctele pe «i» / în locul unui vârtej de emoții, / acele emoții care învață ochii să strălucească, / oftatul să surâdă / și care eliberează sentimentele inimii. / Moare câte puțin cine nu pleacă / atunci când este nefericit în lucrul său; / cine nu riscă certul pentru incert pentru a-și îndeplini un vis; / cine nu-și permite măcar o dată în viață să nu asculte sfaturile «responsabile». / Moare câte puțin cine nu călătorește; / cine nu citește; / cine nu ascultă muzică; / cine nu caută

harul din el însuși. / Moare câte puțin cine-şi distruge dragostea; / cine nu se lasă ajutat. / Moare câte puțin cine-şi petrece zilele plângându-şi de milă / şi detestând ploaia care nu mai încetează. / Moare câte puțin cine abandonează un proiect / înainte de a-l fi început; / cine nu întreabă de frică să nu se facă de râs / şi cine nu răspunde chiar dacă cunoaşte întrebarea. / Evităm moartea câte puțin, / amintindu-ne întotdeauna că «a fi viu» / cere un efort mult mai mare decât simplul fapt de a respira. / Doar răbdarea cuminte / ne va face să cucerim o fericire splendidă. / Totul depinde de cum o trăim... / Dacă va fi să te înfierbânți, înfierbântă-te la soare / Dacă va fi să înşeli, înşeală-ți stomacul / Dacă va fi să plângi, plângi de bucurie / Dacă va fi să minți, minte în privința vârstei tale / Dacă va fi să furi, fură o sărutare / Dacă va fi să pierzi, pierde-ți frica / Dacă va fi să simți foame, simte foame de iubire / Dacă va fi să dorești să fii fericit, / dorește-ți asta în fiecare zi...“

From: Anca Iordanescu

ECOURI

Dragă Silvia,

Mă adresez ție, pentru că s-a „demonstrat“ că tu ai fost „liantul principal“ necesar pentru aducerea împreună a unor povești de viață atât de diferite, dar atât de asemănătoare totuşi prin emoția pe care ți-o lasă în suflet. Am citit o parte din „confesiunile“ (pot să le spun şi aşa!) cuprinse în carte şi îmi dau seama acum de ce a fost apreciată de către cei responsabili cu editarea ei. Fiecare dintre autori a scris cu sinceritate şi, poate, cu un surâs nostalgic, poate cu o strângere de inimă, care parcă se şi simte ca o tresărire, printre rânduri. Se simte tinerețea, se simte emoția cu care a venit fiecare, pentru prima dată, într-un amfiteatru, se simte nostalgia... Este remarcabil şi surprinzător, mai ales pentru faptul că, afară de scriitorii consacrați, noi, ceilalți nu avem deprinderea (să-i spun astfel...) de a „compune“ texte, deci fără pretenții de „mânuitori“ ai cuvântului. Citind aseară diverse paragrafe din carte, am retrăit clipe din perioada studenției, clipe parcă păstrate în lemnul băncilor sau în pereții camerei de la cămin. Am revăzut chipuri, expresii, am auzit glasuri care au răsunat atunci, acum mulți ani, şi parcă a fost ieri... (Să nu crezi acum că am început să aud... voci!...) Îmi dau seama acum, odată mai mult, că voi, cei care „v-ați muncit“ cu acest proiect, oarecum „utopic“ la momentul inițial, să deviną o realizare palpabilă, sunteți demni de toate laudele! BRAVO şi MULȚUMESC! În altă ordine de idei, îți doresc drum bun şi petrecere plină de bucurii cu copiii şi nepoții tăi! Să fii sănătoasă, să te întorci la fel de voioasă şi plină de „vervă“ ca acum.

Numai bine şi frumos,

Anca (Iordănescu)

Dragă Anca,

Şi noi am avut aceleaşi reacții şi am trăit sentimentele de care-mi spui exact ca tine, dar un pic mai devreme – asta e singura deosebire; iar asta ne-a mobilizat şi mai mult şi am vrut ca să citiți şi voi cât mai repede. Când spuneam eu că va fi o carte strălucită, poate nu mă credeai – noi ne entuziasmam la fiecare text nou pe care-l primeam. Într-adevăr, stiluri diferite, dar câtă emoție, câtă bucurie în a povesti diferite întâmplări de neuitat! Aşa cum am spus şi ieri, cartea noastră este o operă colectivă, şi meritul este al tuturor colegilor. Noi n-am făcut decât să aşezăm în pagină, cum se spune, texte şi poze, şi să facem un cadru general – nu spun că n-a fost greu, dar ne-a făcut mare plăcere şi, mai ales, a meritat! După ce vor citi toți, despre toți, ne vom simți şi mai legați sufleteşte.

Mulțumesc pentru cuvintele frumoase de apreciere, cât şi pentru urări. Abia aştept să-i văd pe cei mici! Mi-e tare dor de ei. Când am să mă întorc (în mai), poate reuşim să ne vedem

câteva fete din Bucureşti în oraş, la o „şuetă“. M-a impresionat şi Liliana cu dedicaţia ei pe cartea mea. Aş vrea să stăm mai mult de vorbă, că văd că în ocazii festive nu se poate.

Pupici, Silvia

Re: Fw: ECOURI
From: Șerban Georgescu

Foarte sensibil! Cum zice Dan Macovei, ne cam redescoperim unii pe alții.

Re: prime impresii
From: Dan Macovei

Dragă RIM,
N-om fi mers cu acelaşi autobuz? Drumul meu spre casă e o copie la indigo a drumului tău. M-am urcat în 368, am găsit un scaun liber, am deschis cartea la întâmplare şi... nu ştiu când am ajuns acasă. La Paris de-ar fi mers autobuzul ăla, nu mi-aş fi dat seama (fir'ar al naibii, n-a mers, tot în Drumul Taberei am ajuns).
Mi-am continuat lectura acasă. Am mai sărit câteva pasaje, nerăbdător să trec de la unul la altul, dar practic am citit toată cartea. M-am culcat la trei dimineața, am întârziat la institut, dar a meritat!
V-am descoperit chipuri noi, uneori nebănuite, am citit cu nesaț istoria de-o viață a fiecăruia, chiar comprimată în jumătate de pagină, m-am bucurat din nou de-a vă fi fost coleg, am regretat că pe unii din voi i-am cunoscut atât de puțin.
Întâlnirea noastră de anul trecut a fost desigur superbă, dar, pentru mine, adevărata întâlnire a fost aceea de azi-noapte, din paginile cărții noastre. Nu vreți să mai facem facultatea asta o dată? Aş şti să prețuiesc altfel prezența fiecăruia din voi.
Vă îmbrățișez pe toți și vă mulțumesc pentru insomnia de azi-noapte!

Dan

Re: prime impresii
From: RIM

Nu, nu vrem. Ar fi supă reîncălzită. Dar eu simt cartea ca o cutie de rezonanță proiectată nu empiric, precum Stradivari, Amati și ceilalți, ci după legile acusticii. Care, indiferent de drumul individual, ne incumbă, batăr ca principiu. Aş face, ca pricinaş, niciodată cârcotaş, diferența între potențialul expresiv al fiecăruia pe de o parte şi dublul efect, idee şi excepționala muncă de punere a acesteia în operă, pentru care, mă repet, cuvintele mele sunt prea sărace pentru a exprima gratitudinea datorată celor 3 care s-au articulat şi completat aşa de eficient. *Vivat, crescat, floreat!* Asta se adresează personajului colectiv al promoției. Care, prin dublă inițiativă, a întâlnirii și a cărții – corolar, s-a regăsit pe sine. Şi cum, vorba franțuzului, *jamais deux sans trois*, salut şi susțin ideea Laurei de a ne reîntâlni, liber şi informal, câți or fi să fie, la toamnă, în acelaşi loc, care ne e propriu.

Re: prime impresii
From: Șerban Georgescu

REZON

---

cartea
From: Ana Murtaza

Silvia, vii de Paşte????? mulțumesc pentru realizarea cărții!

Te pup, Ani

From: Silvia Mateescu
01.04.2011

Invitație de vizualizare a albumului Picasa Web al utilizatorului Silvia Mateescu - Lansare cartea noastră

Vă trimit primele poze de ieri, 31 martie 2011, făcute de Șerban. Cine mai dorește să pună pozele în album să mi le trimită mie sau, și mai bine, să încerce să le pună singur apăsând pe „Adăugați poze în album“, care apare lângă poza cu coperta albumului din mail-albumul public.

Multe salutări, Silvia

Profesor Academician Ioan Iovitz Popescu
From: Laura Țugulea

Dragi colegi,
Azi, în drumul meu spre facultate, l-am întâlnit pe Profesorul Academician Ioan Iovitz Popescu. Aveam un volum al cărții noastre și i l-am oferit în numele tuturor autorilor.
Nu l-am avut profesor (a revenit în facultate, mai târziu), dar noi, cei care am lucrat pe platforma Măgurele, îl cunoaștem bine. Și Profesorul Iovitzu, cum îi place să i se spună, îi cunoaște pe mulți dintre noi. I-a făcut mare plăcere să primească cartea noastră și m-a rugat să vă dau adresa site-ului web personal: http://www.iipopescu.com/
Vă invită să îl vizitați, mai ales pe cei pasionați de literatură și lingvistică! În 2011 are o nouă apariție editorială în domeniul lingvisticii. De un număr buni de ani are mare succes în aplicarea statisticii în cercetarea lingvistică. Promite pentru 2012 (când va împlini 80 de ani) opera vieții sale: studiul operei lui Eminescu.

Gânduri bune, Laura

Felicitări!
Deși nu locuiesc în Drumul Taberei, am citit și eu până târziu cartea… dimineață am plecat cam obosită la lucru! Sper să vă mai întâlniți… poate vin și eu. A fost plăcut să vă regăsesc tineri și talentați… Aplauze organizatorilor!
Cu drag, Solange

Dragilor și minunaților mei colegi,
Deși am ajuns relativ repede acasă, m-a apucat 4 dimineața citind dintr-o suflare toată cartea, studiind și poze, și catalog, și constatând cu stupoare (!) că parcă am trăit pe altă planetă, spre exemplu am fost colegă de cămin, trei ani, cu multe colege, pe care, spre rușinea mea, dar cu multă încântare, doar acum, din amintirile lor, le descopăr. Poate noi, la biofizică, aveam orar diferit de celelalte grupe sau poate îmi caut acum scuze…
Cert este că doza de încântare creștea cu fiecare pagină, când vă descopeream și alte valențe, nu doar de fizicieni serioși, dar mai ales cele de excelenți naratori, cu adevărat potențial literar sau/și filozofic. Mă tem că, în curând, mulți dintre noi îi vor face concurență lui RIM, și concluzia asta îmi aduce în minte constatarea lui Șerban: relația univocă fizician → scriitor, niciodată sau mai rar, dar încă nedemonstrat, biunivocă.
Amintirile voastre mi-au mers la suflet și m-au făcut să retrăiesc multe, multe momente frumoase din tinerețea noastră, când, ca să citez din clasici: „ne durea în cur de comunism“, noi ne vedeam de cursuri și seminare, din când în când, cu bani pe sponci, de o cafea –

acolo m-am apucat de fumat – sau de un „ceai“, dar altfel luând foarte în serios tot ce era legat de învățătură.
Mai mult, am ajuns la concluzia că suntem prea modeşti, poate aşa am fost educați „grație“ perioadei minunate, când, pt. a supraviețui, trebuia să ne ascundem cu grijă „bubele“ – o admir pe Anca I. pentru destăinuirile făcute – dar, efectiv fiecare personaj din această carte, este o personalitate care n-a făcut degeaba umbră pământului şi trebuie să fim mândri că, adunați din toate colțurile țării, separat şi împreună, reprezentăm ceva, şi asta e mare lucru!
Iar dacă, ceva timp în urmă pledam contra acestei cărți, care ar fi servit, F. *dixit*, doar egoului nostru, acum îmi fac *mea culpa*. Ce bine că nu m-ați ascultat! Cartea este o reuşită, chiar dacă pentru cei trei eroi redactori şi *pauvre* editor a fost o muncă sisifică, încât merită felicitări din tot sufletul şi toată considerația noastră, a celor care, cinstit vorbind, am profitat de abnegația lor.
Încă o dată, vă felicit şi, datorită vouă, citind această carte, am imboldul să-i îmbrățişez nu doar pe cei 52 – *moi y compris* – autori faptici, buni şi dragi colegi, ci tot universul, încât vă mulțumesc tuturor, vă mulțumesc că existați şi-mi doresc să vă revăd cât mai curând.

Florina

Re: prime impresii
From: Anca Iordănescu

Pentru voi toți, cei care citesc mesajele „vânturate“ pe-aici! (*a propos*, trăiască INTERNETUL...)

Dragilor,
După cum i-am spus şi Silviei, fiecare „mărturisire“ din cartea despre NOI este în sine o descoperire a celui care a gândit şi a retrăit ceea ce a scris. Sunt cuvinte sincere, pline de emoția amintirii, fie că este vorba de primii paşi făcuți spre un amfiteatru, şi acela fiind o premieră, fie de un examen, fie de colegii cu care s-au împărțit bucurii, temeri, triste sau dezamăgiri. Mulțumesc Florinei pentru aprecieri; credeți-mă că nu mi-a fost deloc uşor să scriu despre mine, cea de atunci. M-au şi podidit lacrimile din când în când şi pentru că, după cum ştiți, omul are deosebita capacitate de a-şi ascunde sieşi, în străfundurile sufletului, suferințele vechi, pentru a nu se deschide răni cicatrizate doar superficial sau încă neînchise. Aşa că, cu această ocazie, a trebuit să-mi amintesc şi de bune, şi de rele. Şi mie îmi pare rău că nu am cunoscut decât o mică parte dintre cei ce mi-au fost colegi, dar după cum v-am mai spus, nu aveam când! Afară de faptul că-mi şi plăcea ce învățam, aveam şi naivitatea de a crede că, dacă sunt un student foarte-foarte bun, nu voi fi dată afară din facultate, dacă se schimbă „optica“ stăpânirii! Am avut noroc că nu s-a întâmplat aşa ceva, pentru că nu ştiu ce s-ar fi putut întâmpla. Am descoperit în carte multă frumusețe, tinerețe, zâmbet îngăduitor şi, mai ales, mi-am cunoscut colegii! Am mulțumit de atâtea ori „organizatorilor şi îngrijitorilor“ cărții, că nu mai ştiu ce cuvinte să folosesc pentru a le arăta aprecierea mea! Încă o dată, de multe ori BRAVO!
Laura, ai făcut un gest foarte frumos dăruind o carte dlui prof. Iovițˇ Popescu; eu l-am cunoscut bine, fiind un fel de „dădacă“ şi prieten bun a grupului de „plasme fierbinți“ din cadrul I.F.B. şi-apoi I.F.T.A.R. De fapt, am şi menționat numele său în textul scris de mine. Este un fizician şi un dascăl remarcabil şi are şi o minte foarte ascuțită.
Mulțumesc mult, Radu, pentru faptul că mă consideri unul dintre cei ce te-au „îmboldit“ să devii „mânuitor“ de cuvinte! Mă simt foarte mândră că am contribuit şi eu cu ceva, oricât de mic, la descoperirea ta ca scriitor.

Vă îmbrățişez cu drag pe toți, Anca

Vai, Silvia... uite că nu pot să spun nimic... că stau aci ca proasta şi plâng şi nu mai văd ce scrie pe monitor. Pup din tot sufletul, dar senzaţiile sunt prea tari... chiar dureroase.

Migri

Dragă Migri, dragă Ducu,
Nu plângeţi, ci bucuraţi-vă! Sper că aţi reuşit să vedeţi şi cartea la adresa pe care v-am dat-o. Vedeţi şi câteva poze de la lansarea cărţii în albumul pe care vi l-am trimis.
Şi eu vă pup şi sper să veniţi în a doua jumătate a lui septembrie la o întâlnire neprotocolară a colegilor, tot la Casa Universitarilor, aşa cum s-a hotărât pe 31 martie. Vă va anunţa Joe *in time*.

Cu drag, Silvia

Dragilor: Radu (RIM), Dan (Macovei), Solange, Florina – în ordinea cronologică a primelor impresii,
Şi noi am avut aceleaşi reacţii şi am trăit sentimentele de care spuneţi exact ca voi, doar că un pic mai devreme – asta e singura deosebire; iar asta ne-a mobilizat şi mai mult şi am vrut să citiţi şi voi cât mai repede. Când spuneam eu că va fi o carte strălucită, poate nu mă credeaţi – noi ne entuziasmam la fiecare text nou pe care-l primeam. Într-adevăr, stiluri diferite, dar câtă emoţie, câtă bucurie, cât haz în a povesti diferite întâmplări de neuitat! Aşa cum am spus şi la lansare, cartea noastră este o operă colectivă şi este meritul tuturor colegilor. Noi n-am făcut decât să aşezăm în pagină, cum se spune, texte şi poze, şi să facem un cadru general – nu spun că n-a fost greu (şi mă refer şi la corespondenţa cu diverşi colegi pentru a mai modifica „pe ici pe colo, prin părţile esenţiale“ – glumesc bineînţeles!), dar ne-a făcut mare plăcere şi, mai ales, a meritat! După ce vor citi toţi, despre toţi, ne vom simţi şi mai legaţi sufleteşte. Nu plângeţi, ci bucuraţi-vă!... Mulţumesc pentru cuvintele frumoase de apreciere şi să sperăm să ne vedem cu bine în septembrie.

Cu drag, Silvia

Re: Profesor Academician Ioan Iovitz Popescu
From: Şerban Georgescu

Eu cred că ai făcut foarte bine.

Şerban

RE: prime impresii
From: Şerban Georgescu

Dragă Solange,
Poate ne vizitezi şi tu în toamnă. Atunci vrem să-i tragem un chef.
Deocamdată, mai postim.

Joe

RE: Invitaţie de vizualizare

Dragă Silvia,
Ce bine arăţi! Mi-a făcut plăcere să vă văd pe tine, pe Laura şi alte „fete şi băieţi“ pe care am reuşit să-i recunosc. Cu Laura am corespondat. Suntem prietene. N-ai grijă. Este, cum am ghicit, foarte ocupată în mai. Ai început să răsufli uşurată? Vezi ce reacţii emoţionante au sosit! Nu am acces nelimitat la computer, aşa că încă nu m-am apucat să citesc cartea. Să

vedem când am să am o zi (sau o noapte – văd că-i la modă) întreagă de liniște, să mă pot „delecta“ și eu on-line. Dacă nu, am să mă abțin până-n mai. Îți doresc un weekend însorit, plăcut și relaxant. Apoi, să ai răgazul să te pregătești pentru Paris și nepoței! Mai comunicăm.

Cu mult drag, Irene

Dragă Irene,

Îți spun sincer că eu nu mă plac când mă văd în poze. Eu am vrut să le șterg pe cele cu mine, dar Valeriu, soțul meu, a zis: „lasă-le dragă, asta ești și n-ai ce face; și-așa sunt puține poze“. Am văzut și eu mesajele tare emoționante pe Fizica ’70 și chiar acum am răspuns ceva. Fă-ți, te rog, timp la noapte și citește cartea, n-ai să regreți! În privința Laurei, eu am descoperit-o acum, de aproape un an, e o fată minunată! Și ea depune mult suflet (ca și Joe de altfel) și e atentă la toate aspectele – în special legate de răspândirea cărții în mediile universitare și nu numai. Din păcate, într-adevăr e foarte ocupată. Ea și Joe încă mai lucrează, și din cauza asta au făcut eforturi foarte mari cu această carte – și mă refer în special la Joe (cu care lucram numai serile și în weekenduri – pe calculator (internet) firește).
Te îmbrățișez și îți doresc numai zile frumoase!

Silvia

Cartea noastră
From: Inge Henning

Dragă Silvia,

Eu am comandat o carte, pe care însă Tatiana Toma (Cepoi) o va lua și o va plăti. Ție și tuturor colegilor, care au muncit așa mult și cu suflet, vă mulțumesc.
Ție îți mulțumesc pentru plimbările de artă prin Italia și alte locuri minunate!
Azi mă gândesc la voi!

Cu drag, Inge

Mulțumesc, Inge, pentru aprecieri. Felicitările ni se cuvin tuturor celor care am scris în carte! Cartea ta a luat-o Tatiana. Mulțumesc și eu pentru vederea din Stuttgart. Nu știu dacă ți-am spus, nu-mi mai aduc aminte, dar am fost în Stuttgart la Universitate în 2001, la un fel de curs ținut de niște americani. Pe 11 septembrie eram la curs când ne-a anunțat profesoara de tragedia care se întâmpla în America! Am stat două săptămâni și am vizitat orașul și am fost și la Ludvigburg să vizitez un castel. E o zonă foarte frumoasă și liniștită. Îmi place mult.
Te îmbrățișez și sper să ne vedem în septembrie, când am stabilit că ne vom vedea din nou.

Silvia

Dragă Joe,

Într-adevăr vrem să venim în toamnă câteva zile în București. O să mă bucur să ne întâlnim. Am primit scrisoarea Laurei. Cartea mea se poate expedia prin poștă, deci nu trebuie s-o predai lui Coco (soțul lui Micky). Am scris Laurei un e-mail ca răspuns la propunerea ei. Încă o dată mulțumiri și multe felicitări, sunteți grozavi.
Acum avem un musafir drag, Pişti este în Israel. Voi aveți Skype? Cu drag, Solange

Cu bine, Solange

RE: prime impresii
From: RIM

Eu am skype. Fără decât numai că nu sunt sigur că-mi știu id-ul. Ar putea fi radu.ilarion.munteanu

---

Re: Profesor Academician Ioan Iovitz Popescu
From: Nicolae Mazilu

Laura, eşti mare! Merită, într-adevăr. Eu l-am avut profesor la cursul de plasmă şi nu cred c-am audiat un curs pe care să-l înţeleg mai repede şi mai bine. Parcă-l văd şi-acum: vorbea la tablă, cu faţa către audienţă, desenând pe tablă cu ambele mâini, pe spate, fără să se întoarcă. Are un articol de referinţă în *Reviews of Modern Physics*, dar asta e cam tot ce iau acum de la el, plus amintirea vie. Restul sunt lucrări de specialitate strictă, care mie nu-mi cad bine la rânză. La fel şi lingvistica statistică şi cuantificarea – cam forţată – pe care o promovează (eteronii, şcl). În rest, pentru mine a fost un dascăl de esenţă!

Gânduri răzleţe, N.M.

P.S. – Puneţi, mă, fotografii acolo să văz şi eu cum ne-am lansat. Numai 28?! Nici nu ştiu cine e ăla slab din primele scaune din faţă: profesorul Vrejoiu?! Bebe Covaci?!

RE: Profesor Academician Ioan Iovitz Popescu
From: RIM

Oferta cărţii către academicianul profesor Iovitzu Popescu a fost un gest inspirat. Nici eu nu l-am avut direct profesor, dar cine nu auzise de el? Merg mai departe şi zic că această legătură între dsa şi promoţia noastră e încă un argument, al 273+1-lea, în favoarea iniţiativei şi realizării noastre. Aferim!

Re: Profesor Academician Ioan Iovitz Popescu
From: Silvia Mateescu

Prima variantă – profesorul Vrejoiu

Re: Profesor Academician Ioan Iovitz Popescu
From: Nicolae Mazilu

Cum de n-a fost cu noi în vară să vadă pe tablă ecuaţia lui Schrödinger cu care-l asasinam la cursul de electrodinamică?!

Re: Profesor Academician Ioan Iovitz Popescu
From: Silvia Mateescu

A fost bolnav. Şi acum nu ştia sigur dacă vine, că era bolnav.

Re: Profesor Academician Ioan Iovitz Popescu
From: Şerban Georgescu

Dragă Nicu,
Am înţeles că a fost foarte bolnav. Şi acum arată că e bolnav, dar a putut, totuşi, să vină. A venit şi Plaviţiu, care nu fusese în vară. Sper să poţi ajunge la toamnă.

Joe

RE: prime impresii
From: Şerban Georgescu

Dragă Solange,
Salută-l pe Pişti din partea noastră şi întreabă-l cum şi când vrea să-i trimitem cartea. Speram să adunăm mai multe poze de la lansare şi să le pună Silvia pe net. Salutări! Joe

---

From: ştefan vajda
Subject: Cartea noastră
To: Şerban Georgescu
Date: 2.04 2011

Dragă Joe,
Cum ai auzit, eu sunt acum în vizită la Solange, stau pe aici încă vreo 10 zile, apoi înapoi la lucru.
În legătură cu cartea noastră: luni am fost la Misai, am sărbătorit faptul că şi el a împlinit ** de anişori, şi cu ocazia asta am aflat că Iuliana vine în România la începutul lui mai, cred că pe 4 mai, dar poate asta este ziua în care pleacă. Oricum, ea s-a oferit să-mi aducă cartea şi i-am spus că aş dori 2 exemplare, una pentru Oana Dumitrescu (Bujoreanu) şi una pentru mine. Cred că asta ar fi o ocazie de a trimite o carte şi pentru Nana, n-am discutat asta luni seara, dar ar fi o treabă relativ simplă (Nana locuieşte cam la jumătatea distanţei între noi şi Lupi). Felicitări pentru lansarea cărţii, încă nu am apucat să citesc mesajele (încerc să-mi revin după zborul de 11 ore), dar aştept cu nerăbdare să mă „aşez“ şi să citesc comentariile care au început să-mi parvină. Încă o dată, mii de mulţumiri pentru tot efortul vostru, şi eu m-am bucurat mult de revedere.
Sărutări de mâini Rodicăi.

Cu drag, Pişti

În data de 2.04.2011, Silvia Mateescu a scris:

Mulţumim Nicu pentru emoţionantul tău mesaj pe care l-a citit Mircea. Poate poţi să mi-l trimiţi ca să-l vadă toţi colegii, şi cei care n-au fost la lansare. (la grupul Fizica ’70 nu sunt înscrişi toţi colegii). Mâine am să mai adaug poze în album – am o promisiune.

Uite-l ici-sha! Am citit şi eu cartea, tot pe nedormite ca şi ceilalţi! Da' nu mă plâng: eu dorm când vreau şi cât vreau şi lucrez la liber, aşa cum am visat toată viaţa! Mare lucru. Mi-aduce aminte de multe lucruri pe care le-am uitat! M-am şi hotărât: există o sumedenie de completări hazlii şi semnificative – sau, mai degrabă, „vitzavercea“, cum ar zice Pişti – pe care plănuiesc să vi le spun. Să văd dacă ataşamentul ăsta merge şi dacă merge le ataşez aici, pe măsură ce le scriu.

Pa, cu mult dor, N.M.

Dear Silvia,
Îl trimit şi-aici, că cum ziseşi, nu-s toţi acolo şi eu n-am realizat din prima! Distracţie mare cu ăia micii în Franţa! Salutări prieteneşti ’mnealui!

Pa, cu dor, N.M.

Re: Profesor Academician Ioan Iovitz Popescu
From: Laura Ţugulea

Nicule,
Cu voia ta, îi voi trimite Profesorului Iovitzu textul „cu amintirea vie“ din mesajul tău. Cred că îi va face mare plăcere. Sau, poate îi scrii chiar tu?!
Aş mai adăuga că mie mi-a explicat, la o întâlnire, tot pe stradă (suntem vecini şi ne mai întâlnim), cum face analiza statistică a textelor literare. Dacă treci peste teoria complicată din articolele şi cărţile de lingvistică statistică, poate vezi cât de simplu o face (foloseşte „word count“ din MsOffice). E multă muncă, urmată de interpretarea... e drept, nu prea simplă! Consecinţa unui asemenea studiu: reuşeşte să aibă „amprenta“ (frecvenţa cu care

apar diferitele cuvinte) pentru autorii scrierilor. Mărturisesc că nu am avut timp să parcurg cu atenție publicațiile Domniei sale din domeniul lingvisticii, dar mi s-a părut foarte interesant. Îmi propunea posibile aplicații și pentru secvențele din moleculele biologice. Poate o voi face peste vreo 2 ani, când sper ca timpul să-mi fie mai prietenos...
Ieri îmi spunea că a reușit să obțină chiar informații despre starea emoțională a celui care a scris textele, remarcând cu „metoda sa“ diferențe majore în textele scrise de un depresiv, la intervale de timp tot mai apropiate de momentul sinuciderii.
De altfel, nu știu dacă știți, profesorul Iovitzu a construit, cu ceva timp în urmă, și o bază de date cu fizicieni din țară și diaspora.
Vă mai recomand să vă uitați și la Cursul de Optică geometrică:
(http://alpha2.infim.ro/~iipopescu/lectures_on_OPTICS_iipopescu_București1988.pdf). Și atenție, dacă treceți de pagina 9 veți avea o surpriză! Atât vă spun: cartea a fost tipărită la Editura Universității din Bucureşti (o găsiți în lista de cărți de pe site-ul personal) și este așa cum o veți vedea în copia digitală. Pentru cei care nu au fost la lansare, vă voi scrie despre profesorii care ne-au fost alături și despre „filmul festivității“. O fac din două motive:
1. Mie mi-a revenit sarcina să îi invit. De fapt, ca și în vară, m-a ajutat și Liviu Giurgiu (el a reușit să aibă 100% prezența în cazul celor invitați de el!).
2. Pentru a-mi „spala păcatele“. Să vă explic: m-am pregătit cu echipament și instrucțiuni (date de un profesionist audio-video: fiul meu) să realizez înregistrarea video a întregii festivități. Cu ajutorul lui Șerban, am găsit o priză funcțională; cu ajutorul gentii diplomat a lui Mitică Popescu am asigurat o poziție plană pentru mini-cameră pe trepied, am tot schimbat unghiul camerei și chiar caseta. DAR... nu am apăsat pe butonul de înregistrare... Regret nespus, dar emoțiile m-au copleșit și pe mine! Așa că, am decis să vă relatez.
Au fost prezente doamnele: Viorica Florescu, Anișoara Constantinescu și Cleopatra Gherbanovschi. Toate arată excelent și s-au declarat încântate de cartea noastră. S-au regăsit prin relatările unora dintre noi, răsfoind cartea, și s-au bucurat nespus.
Despre profesorul Vrejoiu, v-a scris Silvia. În iunie a fost bolnav; acum e bine și nu renunță la prietena sa de-o viață: țigara! Mi-a zis că și-a amintit că a fost prodecan pe vremea studenției noastre. A fost încântat să ne fie alături la lansare.
Au mai fost prezenți profesorii: Stelian Turbatu (la fel de jovial ca și în vremea studenției), Constantin Plăviț (a regretat că nu a putut participa la întrunirea din vară), Iancu Iova (plin de solicitudine, ca întotdeauna), Victor Gheorghe (încântat de festivitate), Voicu Grecu și Mircea Rusu (bine dispuși și foarte veseli, ca întotdeauna), Gheorghe Ciobanu (a reușit să vină acum, dar mi-a mărturisit că a cam înghețat – era cam rece în sală), Tudor Marian (impresionat de ceea ce am reușit împreună), Nicolae Gherbanovschi, Radu Pârvan și Teodor Bohatiel (toți ne-au adresat felicitări), Mircea Țugulea.
Au mai fost invitați profesorii: Ștefan Levai, Grigore Turcu, dar aveau o viroză când le-am telefonat și era puțin probabil că se vor însănătoși până la lansare.
Am mai transmis invitații scrise unor profesori: Călin Beșliu, Emil Bârna (prorector la Universitatea din București), Bogdan Logofătu (secretar științific al Senatului Universității din București), conducerii actuale a Facultății de Fizică: decan Alexandru Jipa, prodecan Ștefan Antohe și rectorului Ioan Pânzaru. Nu au putut participa, dar le vom oferi câte un volum.
Au mai fost prezente și două studente la Facultatea de Fizică, reprezentând Asociația Studenților Fizicieni. Le-am oferit un volum și le-am rugat să îl difuzeze printre colegi. Volumul va intra în colecția bibliotecii asociației.
Editura Ars Docendi a fost prezentă cu 4 persoane: Directorul Ioan Crăciun, tehno-redactorul cărții noastre și două tinere colaboratoare (studente la Jurnalism). Dl Crăciun a absolvit în 1979 Facultatea de Chimie a Universității din București, secția Chimie Fizică

(urmată apoi de Arte Vizuale şi activitate editorialistă) şi ne-a impresionat cu o cuvântare plină de umor: relatarea poveştii realizării cărţii noastre la editura Ars Docendi, de la momentul primei mele convorbiri telefonice şi până la final. A completat-o fericit pe Silvia, astfel încât asistenţa a aflat puţin din culisele editării volumului.
Am mai avut un invitat, care a şi luat cuvântul: Radu Homescu (apare în pozele din albumul Silviei). El este fizician, absolvent în anul 1964 şi cel care a editat prima carte Alumni Fizică 1964, Universitatea din Bucureşti. A declarat că nu este un invidios de felul lui, dar de data aceasta se declară invidios, cartea noastră depăşind toate aşteptările. Mi-a telefonat şi ieri, felicitându-ne încă o dată (după ce a citit-o) şi mi-a declarat că a fost impresionat de cursivitatea scrierii, corectitudinea scrisului şi umor – în cazul tuturor celor 52 de autori!
A mai fost un moment emoţionant pentru cei 3 „îngrijitori“ ai ediţiei: am primit flori din partea colegilor şi cred că Şerban a fost cadorisit şi cu o sticlă! Rodica Gostian, Ilie Ivanov, Mircea Porumbreanu au fost purtătorii de cuvânt ai colegilor şi în special ai grupei 113. Ne-au copleşit!
Ne-au impresionat, pe toţi, mesajele celor din străinătate (citite de Silvia), şi mai ales mesajul lui Nicu Mazilu (citit de Mircea P.)
În final, am ciocnit cu toţii o cupă de şampanie şi ne-am făcut promisiuni de reîntâlniri viitoare.

Gânduri bune, Laura

În data de 2.04.2011, Silvia Mateescu a scris:

Stimate D-le Director Crăciun,
Vreau să vă mulţumesc personal pentru contribuţia dvs. la reuşita cărţii noastre în general, dar şi la lansarea ei, în special – semnalele, anunţurile, afişele, standul de carte Ars Docendi, cărţile pe care le-aţi expus şi, nu în ultimul rând, cuvântarea dvs., care este, după mine, antologică şi ar fi păcat să se piardă în neant. De aceea, aş vrea să vă rog, dacă nu vă este prea greu şi dacă nu vă cer prea mult, să scrieţi textul cuvântării într-un fişier şi să mi-l trimiteţi săptămâna viitoare, ca să pot şi eu la rândul meu să-l trimit colegilor, mai ales din străinătate, care nu au putut să participe. A fost un *speech* minunat, mult prea plin de vervă, ca să nu-l afle şi ceilalţi colegi.
Am citit joi seara din cartea dvs. şi m-am amuzat nespus de mult, v-am descoperit talentul şi vreau să vă spun că este vorba de ceea ce apreciez eu cel mai mult la cineva, cel de-al şaselea simţ, cum îi zic eu: simţul umorului! Iar cartea dvs. este o comoară! Am s-o duc şi fiului meu în Franţa s-o citească (plec duminica viitoare pentru o lună), care este şi el mare amator al genului şi un cititor fervent al *Academiei Caţavencu*.
Legat de asta, vreau să vă mărturisesc că începusem şi eu (împreună cu soţul meu) acum vreo 10-15 ani să culeg tot felul de ştiri amuzante de prin ziare şi de la emisiuni TV, sub titlul: *O lume nebună, nebună!* (parcă era şi un film cu acest titlu). Nu ştiu pe unde mai sunt însemnările acelea, dar dau eu de ele! Acum vreo lună, din dorinţa de a-i transmite fiului meu în Franţa numai veşti de acest gen pentru a-i mai alina dorul de casă – deşi el este mult mai conectat decât noi la tot ce se întâmplă în ţară – am surprins o ştire foarte serioasă care m-a făcut să râd cu lacrimi: „guvernul a dat o ordonanţă de urgenţă, ca să le amendeze pe clarvăzătoarele (citeşte ghicitoarele) care fac predicţii ce nu se adeveresc!“. *No comment!*
Nu mi-a venit să-mi cred „urechilor“! Iar ieri – alaltăieri, declaraţia lui Hagi: „regret, dar nu-mi pare rău!“. Asta, în completare la celebra lui replică mai veche: „Hai să nu ne mai ascundem după unghii!“
Vă mulţumesc de asemenea şi pentru soluţia cu găzduirea cărţii în *file host* – pe care a realizat-o colaboratorul dvs. (să-i mulţumiţi, vă rog, şi dânsului din partea mea). Colegii din

străinătate care erau tare nerăbdători au şi citit cartea!
Vă trimit şi adresa albumului cu poze de la lansare – deocamdată sunt doar 27 de poze – dar sperăm să se mai strângă:
https://picasaweb.google.com/mateescusilvia/LansareCarteaNoastra#
În speranța că nu v-am „exasperat“ prea tare de-a lungul colaborării noastre, vreau să vă mărturisesc în încheiere că mă bucur mult că v-am cunoscut. Sunteți un om deosebit! Şi nu o spun doar din complezență, vă rog să mă credeți!
Toate cele bune!

Cu deosebită stimă, Silvia Mateescu

Dragă Silvia,
Excelentă scrisoare! Mi-ai luat-o înainte! Se vede că am lucrat împreună... începem să rezonăm! Şi eu mă gândeam să îl rog să scrie cuvântarea! Vezi ce am scris pe Fizică ’70!

Te sărut, Laura

Laura dragă,
Nu ştiu cu cuvintele cum devine cazul. Mi-am băgat odată dibla p-acolo, am chiar şi un algoritm de secretizare a mesajelor ce nu poate fi spart, absolut. Am însă impresia că statistica, mai ales în forma liberală de după cel de-al doilea război mondial, aici are finalitate – în limbaj! Sunt chiar sigur că maestrul are cuvinte în privința moleculelor biologice. Dar modul la care prezintă problema mă cam depăşeşte, n-am răbdare, eu sunt de factură mai clasică: dacă nu-i găsesc cheia în afara scrierilor economice mă las păgubaş! Mai aştept oleacă. Dacă n-oi muri poate-oi înțelege, dacă da, atunci nu! Oricum, n-a devenit urgență pentru mine. Da' cu moleculele biologice ar putea fi urgență pentru tine, aşa că, dacă eşti curioasă, eu garantez că merită. Pot chiar să sar în ajutor pe ici pe colo!
În altă ordine de idei, transmite-i mesajul, că n-am inspirație să-i scriu acum, poate mai târziu. Nu cred că-şi mai aduce aminte de mine, odată am testat şi mi-a răspuns imediat... din baza de date în care suntem cu toții. Dar e mare! Cu el m-am prins ce-i aia plasmă, ce'nseamnă echilibru termodinamic local, balans energetic şi alte alea. Era jovial – chiar țărăneşte jovial – şi l-am perceput imediat. După lovitura ce-a avut-o – nu mai ştiu. Dar, după câte spui tu, cred că luptă cu ardoare să se mențină şi reuşeşte briliant. Ar trebui să mă mai duc să-l vizitez ca să văd ce-a mai produs, dar în ultimul timp am tot dat rând zilelor. O veni însă şi ziua de pomină, şi-atunci îi scriu eu. Până atunci, toate cele bune de la unu’ care-l ține minte bine!
Cursu-i mare! Nu bănuiam că şi la noi se poate produce aşa ceva. Zen aghen, nu-s tocmai eu în poziția să-mi dau cu părerea. Are însă un stil ieşit din comun şi recunosc parcă scrisul de la cursul vechi de plasmă. Merci, mare lucru. Mă iau să-l mai văd o dată, mai amănunțit, am impresia c-am să-l şi citez dacă va conține ce-mi trebuie.

Cu dor, N.M.

P.S. - Şerban ăsta, pe care-l pomeniți mereu toți, e Joe, nu-i aşa? Şerban... sună pentru mine aşa de oficial!

Dragă Silvia,
Acum m-am adunat şi eu pe acasă şi mă grăbesc să-ți trimit fotografiile făcute de mine.
Sper să poți să le adaugi la celelalte. A fost extraordinară întâlnirea cu prilejul lansării, iar cartea este o revelație pentru noi toți. Este foarte adevărat ce s-a comentat deja, că de-abia acum ne redescoperim şi cunoaştem mai bine.
Este deosebit de frumos când îți regăseşti o mulțime de adevărați şi buni prieteni.

Ție îți doresc drum bun la nepoți și te aștept cu drag să revii acasă.
Încă o dată multe mulțumiri pentru tot efortul depus,

Cristina

Mersi, Cristina, pentru poze, aprecieri și urări. Pozele le-am pus deja în album – sunt foarte reușite! Bravo! Să vedem, poate mai trimite și Mircea, sau face și el un album separat. Îți doresc și eu numai bucurii.

Te îmbrățișez, Silvia

Cărticica noastră
From: ştefan vajda

Dragă Laura,
Mulțumesc de întrebare (la Solange), taman i-am scris și lui Joe, Iuliana Lupu (soția lui Mihai) va veni la București la început de mai și s-a oferit să-mi aducă cele două volume (una pentru Oana Dumitrescu-Bujoreanu și una pentru mine). Încă nu am apucat să vorbesc cu Nana, poate îi aduce și volumul ei (Nana locuiește la jumătatea distanței între noi și familia Lupu).
Felicitări pentru lansarea cărții, sunteți formidabili și mă bucur că ați făcut o treabă așa de bună adunându-ne pe toți.
Cum stau pe computerul de la Solange, nu mă pot uita în detaliu la toate mesajele (fac „traducerea“ la caracterele din ebraică, lor le e ușor că sunt obișnuiți, la mine merge mai greu), dar voi răspunde la unele mesaje când mă întorc în Statele Unite (pe 12 aprilie).
Multe salutări.

Cu drag, Piști

From: Silvia Mateescu
Subject: Re: spiciul
To: Nicolae Mazilu
Date: 3.04 2011

Nick *dear*,
Mulțumesc mult și pentru speech, și pentru urări. Îți spun sincer că am nevoie de o perioadă de schimbare și de relaxare, pentru că din noiembrie și până acum am „tras tare“, cum se zice, pentru cartea noastră, iar ritmul a fost deosebit de „alert“. Dar sunt mulțumită de rezultat! Iar acum mă voi ocupa de nepoței, mi-e tare dor de ei. Chiar că o să fie distracție mare cu ei! Copiii generației ăsteia sunt cu muuuult mai deștepți chiar și decât copiii noștri la vârsta lor, ai să vezi și tu când o să ai nepoți! Pe mine mă surprind de fiecare dată cu perlele pe care le debitează.
Dănuț, la 5.5 ani, își găsește desene pe internet și le printează singur, știe literele românești și franțuzești, face socoteli, vorbește bine două limbi, a ieșit primul la o evaluare în toamnă, la grădiniță, între altele pentru că a fost singurul care a știut și rombul printre figurile geometrice, e pasionat de desen, are personalitate – eu îi zic dl. Goe!
Irina, la 3.5 ani, îl urmează, îl copiază pe frate'su în toate, inclusiv în faptul că nu vrea să se îmbrace cu rochițe, ci numai în pantaloni, nu se joacă cu păpuși, ci eventual cu flexul, ciocanul, săbii, mașinuțe, e pasionată de Spiderman etc. Dănuț o cam „altoiește“ și, când i-am spus să n-o mai bată că e surioara lui și e micuță etc., el a răspuns: „N-o mai bat, Buna, că am bătut-o destul!“, dar cu prima ocazie a dat-o afară din căsuța-cort pe care le-o făcusem, zicându-i: „*Madame*, nu mai ai loc în căsuță pentru că am adus toate animalele (de jucărie) în casă, așa că ieși afară!“ Îți dai seama ce tragedie!

Dacă ai timp şi chef, îţi trimit două adrese pe youtube, să-i vezi jucându-se (de-a mama şi copilul, unde Dănuţ e paşnic) şi dansând (numai când cântă Madonna, e regulă):
http://www.youtube.com/watch?v=xDMvQ3u40nA
http://www.youtube.com/watch?v=duaIoEbMrg0&NR=1
Sper că ai văzut deja că mi-am însuşit critica şi am completat albumul de la lansare cu poze şi filmuleţe, am stat azi-noapte până la ora 1.00 a.m. ca să termin – mai ales filmele se încarcă mai greu şi durează mult.
Dar tu chiar nu-mi spui părerea ta despre carte sau eşti dezamăgit? Am înţeles de la tine că ai stat şi tu ca şi alţii toată noaptea şi ai citit-o *dal capo all fine*. Şi eu am mai completat textul meu faţă de modelul iniţial din octombrie. Numai gânduri bune.

Cu drag, Silvia

P.S. – şi 'mnealui îţi trimite salutări şi mă tot întreabă când ne chemi la conac – eu i-am spus că deocamdată acel conac nici nu există decât în visele tale, dar el mereu uită.

Phiii soro, mă luaşi tare:
Mai întâi, de acord cu perspicacitatea ălora mici: ce vrei, e o chestiune socială! Al doilea – n-am încă conacul cu pricina, va trebui să mai aveţi răbdare, cel puţin cât am avut eu cu NOI! Da' nu-i bai, există colibe şi ne putem bucura de noi înşine la gura sobei sau pe o pajişte la o fripturică ş-un şpriţ p-o mărgioară! Al treilea: le-am văzutără, ce crezi că stau geaba? Da' nu mă uit prea des din invidie. Al patrulea, m-a copleşit literalmente: citesc şi răscitesc, sunt la curent cu completările şi-am să scriu în completare, chiar dacă numai pentru mine, ca să se vadă bine părerea mea! Iar despre comitet... mi-am spus părerea, nu mai am ce spune, că ce-i prea mult strică!
Aghen, distracţie meritată în Franţa şi... răbdare în general.

Cu dor, N.M.

From: Ion Doboş
Sent: 3.04.
To: irene
Subject: La mulţi ani!

La mulţi ani cu sănătate şi cu multe bucurii îţi doresc ai tăi colegi.

Nae Doboş

Dragă Silvia, dragă Nae,
Mutzumesc mult, Sufletiştilor!
Adevărul e că eu am sperat să trec neobservată, acum, în toiul emoţiilor, cu lansarea cărţii!
Ce cifră mai e şi asta, 65??
Adevărul e că m-am emoţionat, felicitările voastre au sosit primele.
Tocmai a sosit un mesager cu un buchet (prea) mare, de pus în găleată.
M-am uitat bine la multidinea de flori: niciun trandafir!
În schimb, de la voi au sosit numai trandafiri – parcă le simt parfumul. Ce frumoşi!
Sper că şi la voi e o zi de primăvară minunată ca la noi.

Cu drag, Irene

From: Silvia Mateescu
Subject: Mesajul lui Nicu Mazilu
Date: 3.04. 2011

Dragi colegi,
Deoarece am primit unele *feedback*-uri de la unii dintre voi, că nu pot deschide fişierul

wordpad, l-am transformat într-un fişier care să poată fi deschis de tot omu' de rând.

Enjoy! Silvia

Re: Mesajul lui Nicu Mazilu
from: Şerban Georgescu

Ba *enjoy*! Un om de rând

Din grabă, omu' de rând mai greşeşte, ştii tu! Aş vrea să te rog să scrii şi tu în album sub poze, că eu nu-i ştiu pe toţi profesorii; de exemplu nu ştiu cine e cel cu dna Florescu, Tudor Marian? apeşi pe „Editaţi“ sub poză, apare o casetă unde scrii textul, şi apoi dai pe „Salvaţi legenda“ de dedesubt.

Silvia

Re: Mesajul lui Nicu Mazilu
From: Şerban Georgescu

Rezon, dar nu-l cunosc nici eu pe dl ăla. Ar putea fi Tudor Marian, dar nu sunt sigur. Un om simplu (simplu, dar onest)

Fwd: FELICITĂRI PENTRU CARTEA NOI FIZICIENII...
FROM: Laura Ţugulea
5.04. 2011

Dragi colegi,
Azi am primit tot felul de ecouri privind cartea noastră. Mai jos, găsiţi mesajul domnului Frangopol.
Profesorii Iova şi Ciobanu mi-au transmis felicitări pentru toţi autorii. Soţiile domniilor lor au petrecut nopţi citindu-ne cartea şi s-au declarat încântate! Azi, Floriana Iova (cu un an mai mică decât noi, Floriana Moldoveanu – secţia Optică spectroscopie) nu se oprea din laude. Este o „carte vie“, superbă, zicea ea, şi m-a rugat să îi dau o carte pentru o colegă: Viorica Glăvan (căsătorită Mâlită).
După cum vedeţi, solicitările pentru cărţi sunt multe. Mâine vom lua de la editură şi ultimele volume. Mai avem de distribuit unor profesori, bibliotecilor, pesemne vor mai apărea solicitări şi idei... Nu este exclus să fie necesară re-editarea pentru a avea ce prezenta şi la ediţia din mai de la Bookfest, cum doreşte dl I. Crăciun, Directorul editurii.

Pe curând, Laura

Forwarded message From: Petre Frangopol
Date: 2011/4/5
To: Laura Tugulea
Subject: FELICITĂRI PENTRU CARTEA NOI FIZICIENII

... Sărut mâna! Citesc despre lansarea cărţii pe care aţi editat-o, *Noi fizicienii în căutarea timpului trecut* (*1965-1970*), în suplimentul *Şcoala* al ziarului *Adevărul de azi*. Sunt foarte interesat să o cumpăr. De unde? Mă puteţi sprijini? Aş putea trimite pe cineva la dvs., la catedră, dar vă rog să îmi spuneţi exact coordonatele, să le transmit şi eu la rândul meu, împreună cu un mobil al dvs. Salut iniţiativa dvs.
V-aş sugera să trimiteţi un exemplar şi la Revista *EVRIKA* de la Brăila (tiraj lunar 3000 de exemplare) adresată elevilor şi profesorilor de fizică din liceu, unde de câteva luni susţin un serial pentru stimularea atragerii elevilor către facultăţile de fizică. Dacă sunteţi de acord,

vă pot trimite coordonatele lor poştale. Dacă nu cunoaşteţi revista, vă pot expedia ultimul număr. Am un exemplar în plus. Daţi-mi doar adresa dvs. poştală. Încă o dată, felicitări!
Cu cele mai bune urări, Petre T. Frangopol

Numai ecouri pozitive! Bravo nouă, tuturor!

Silvia

În data de 6 aprilie 2011, 04:42, Laura Ţugulea a scris:

Dragă Nicu,
Dl. Frangopol este pensionar de un număr bun de ani. Dar este foarte activ în domeniul publicisticii. Este chimist (cred chimist fizician), a lucrat la I.F.I.N. (şeful laboratorului de izotopi radioactivi, o vreme), a cochetat cu Biofizica şi mai ales cu Fizica Medicală (profesor pe la Universităţile din Iaşi, Cluj după 1990), apoi s-a ocupat de scientometrie. A scris şi cărţi şi publică frecvent în ziare (*Aldine*/*România liberă*, acum văd că şi în suplimentul *Şcoala*/*Adevărul* etc.) despre cercetare, învăţământ şi altele. Este o persoană activă, foarte informată (cum zice Şerban). Îi voi oferi o carte din partea autorilor.

Versiunea electronică a cărţii NOI. *Fizicieni în căutarea timpului trecut* (*1965-1970*)
FROM: Laura Ţugulea
11.04.2011

Dragi colegi,
Am bucuria de a vă anunţa că:
Nouă pagină Alumni creată de Biroul Relaţii Publice – Universitatea din Bucureşti:
http://unibuc.ro/n/cultura/alumni/.
găzduieşte, la „Povestea unei generaţii“, cartea noastră:
http://unibuc.ro/n/cultura/alumni/pove-unei-gene/.
Vă invit să vizitaţi site-ul şi să îl diseminaţi tuturor celor posibili interesaţi.
Cu cele mai bune gânduri, Laura

Bravos natziune, halal să ne fie! Îmi iau sticla cu vin şi'ncerc să mai plâng o dată! E aşa de odihnitor!... Pân' diseară, iar nu mai fac nimic! Mă omoară nevasta! Dar face!

Cu dor, N.M.

Phiii, am uitat, uitat să fiu de rele, eram în grabă către butelca pântecoasă! Mulţumim, măi, comitet, încă o dată, c-aţi fost mari, chiar mai mari decât mi'nchipuiam. Două zile nu mai am nevoie de altceva! Pa, şi la mai mare!

Cu mare dor, N.M.

Încă o dată mulţumim, Nicu! Dar nu ziceai tu că ce e prea mult strică? Mă refer la butelcă, bineînţeles! Glumesc, evident! Sper să ştii de glumă.
Cu gânduri frumoase şi urări de Sărbători fericite! Silvia

---

scrisoare de la soţul lui Solange
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70,
14.04 2011

Dragi fizicieni „70“,
Vă felicit din toată inima pentru cartea pe care-aţi tipărit-o.

Bazându-mă pe faptul că m-am descoperit printre pozele cărții, mi-am zis că îmi pot permite să zic şi eu două cuvinte.
Am să vă rog să păstrați discreție totală, că nevastă-mea tot încearcă să mă învețe să nu mă amestec în treburile altora, dar eu… mai fug de la lecție.
În decursul anilor, am avut ocazia să cunosc pe câțiva din „colecția“ voastră şi mi-a făcut o deosebită plăcere. Mai mult, în vara anului trecut, am avut o ocazie în plus să întâlnesc oameni ale căror nume le ştiam demult. A fost o plăcere în plus să constat că… „produsul“ susținea puternic „reclama“!!
Citind amintiri şi comentarii ale „fizicienilor în căutarea timpului pierdut“ (asta! pardon! voiam să zic „trecut“!!!), am găsit un nou prilej de revelație.
Se pare că, într-adevăr, ați fost o serie DEOSEBITĂ. Eu ştiam de o serie de nume care s-au remarcat în diverse locuri în lume. În carte am aflat şi de alții.
Chiar şi în afara „fizicienilor ’70“ mai ştiu nume care s-au impus în lume, sunt respectați, apreciați şi aduc onoare învățătorilor care i-au avut şi țării în care s-au născut.
Români care… „au cumpărat lumea“!!!
Aşa fiind, vă doresc să continuați acțiunea menționată în fraza fizicianului-scriitor din prefață: „fuziunea declanşată“, evitând şi neutralizând la maximum... „fisiunea“!
Vă doresc din tot sufletul să găsiți energia necesară unei noi revederi, cu bucurie şi cu o țuică binevenită (Laura!!) şi să sperăm că „Cineva sau… Ceva“ n-ar avea niciun motiv să se împotrivească!! Ce va fi… va fi!
Vă doresc numai bine!!! Niko… de la Țara Sfântă.

---

reflecție despre viitor
FROM: Pietricică Gheorghița
TO: Silvia Mateescu
18.04.2011

Silvia,
După o zi de Florii în prezența voastră La Sacre Cœur îți expun o reflecție a mea, după ce am răsfoit încă o dată cartea pe care ați reuşit să o aduceți la lumină.
Încă o dată exprim admirația şi aprecierea mea pentru ce ați realizat. În cele din urmă, insistența voastră, asiduitatea şi perseverența în a mobiliza o generație de tinerețe, din 1970, este pe deplin relevantă. Ați parcurs o etapă, etapa de scoatere la lumina zilei a câtorva amintiri şi realizări simbolice.
Calitățile voastre de generozitate, dăruire, mă refer la comitetul de organizare, calitățile tale, ale lui Joe şi ale Laurei, cred că puteți acum să le canalizați spre o nouă etapă, în care noblețea voastră poate deveni cu adevărat recunoscută şi dătătoare de speranțe.
Mă gândeam să vă propun ideea unei fundații de fizicieni... în cadrul căreia, prin ajutoare, cotizații ale membrilor ei, sponsori etc..., ați putea să depistați noi talente şi să le integrați în viața reală… elevi care nu au posibilități materiale, dar au... calități mentale… Nu este o pliere spre noi înşine... ci şi o deschidere şi o mobilizare pentru noi speranțe... unele încă neajutorate. Fundația poate avea şi alte virtuți…

Bisous, Gica-Gina

From: Silvia mateescu
13.05.2011

O rugăminte

Dragi colege şi colegi,
Am primit din partea redactorului şef, dl. Emilian Micu, al Revistei de Fizică pentru liceu

Evrika! a Ministerului Educației Cercetării și Inovării, ce apare la Brăila, rugămintea de a obține de la noi permisiunea să reproducă în revistă poveștile câtorva dintre noi (fără CV-uri). El a fost foarte entuziasmat de cartea noastră și ne-a felicitat pe toți! Deja în nr. 5-6 (249-250) anul XXI din mai-iunie 2011, a fost prezentată cartea noastră și pagina personală a lui Joe (pag.105). Aveți atașate coperțile și sumarul acestui număr. Ce părere aveți? Dacă nu primim reacții negative, considerăm că sunteți de acord. Vă dorim toate cele bune și... pe curând! Comitetul

---

program Bookfest 2011
FROM: Editura Ars Docendi
TO: silvia mateescu, șerban.georgescu
20.05.2011

Stimați colaboratori,
Am primit, în sfârșit, programul evenimentelor de la Târgul de carte Bookfest. În atașament puteți găsi toate informațiile necesare: zi, oră, spațiu. Din fericire, toate lansările vor avea loc în zilele și la orele pe care le-am stabilit împreună. Volumele vor fi amintite în ziarul/ broșura târgului și în *Revista 22*. Vă invităm și la standul editurii din pavilionul C4, numărul C19.
Pentru orice întrebare, vă stau la dispoziție,

Andra Cărbunaru

Lansarea cărții NOI... la BOOKFEST
FROM: Șerban Georgescu
TO: fizica70
20.05.2011

Dragi colegi,
Cartea noastră *Noi. Fizicieni în căutarea timpului trecut* (*1965-1970*) va fi (re)lansată la Târgul de carte BOOKFEST în data de 25 mai de către Editura Ars Docendi între orele 18.00-18.30 la Ceainăria Literară Serendipity, (Pav. C5). Vă rugăm să participați. Din programul atașat:
18.00-18.30 Editura Ars Docendi (Ceainăria Literară Serendipity, Pav. C5)
Lansare: *Noi. Fizicieni în căutarea timpului trecut* (*1965-1970*), ediție îngrijită de Șerban Georgescu, Silvia Mateescu, Laura Țugulea
Invitați: prof. dr. Voicu Grecu, prof. dr. Iancu Iova, prof. dr. Viorica Florescu
Moderator: Ioan Crăciun
Vă așteptam!

Șerban Georgescu

Re: Lansarea cărții NOI... la BOOKFEST
FROM: Dimitrie Cădere
TO: Georgescu Șerban, Mateescu Silvia, Laura Țugulea
20.05.2011

Dragă Silvia, Laura și Joe,
Sunt alături de voi sufletește, ca întotdeauna – mai ales de un an încoace – și aștept vești despre desfășurarea acestui eveniment care confirmă prezența noastră în sferele suprapuse ale gândirii și ale simțirii.
Vă îmbrățișez, cu bine și pe curând, Lulu

Sunteți invitat să vizualizați albumul foto al utilizatorului Silvia Mateescu:
Bookfest – 25 mai 2011

Dragii noştri,
Vă trimitem câteva fotografii de aseară, de la re-lansarea cărții nostre în cadrul Bookfest. După cum vedeți, nu am fost prea mulți, dar ne-am simțit foarte bine împreună, mai ales după „festivitatea oficială", la o pizză și o bere neagră Ursus, unde am pus țara la cale. Orele fiind înaintate, nu am putut sta decât vreo două ore, dar am reușit să facem un mini-plan de vacanță împreună la Tilișca, pe capul Laurei, care va fi anunțată ulterior, la întoarcerea din Grecia! Glumesc, bineînțeles! Cu drag, Silvia

---

Re: Transfer fişier filehost_fizicieni_site_lucru.pdf în data de 2011-06-05 prin www.3host.ro
FROM: Nicolae Mazilu
TO: fizica70
June 6, 2011

Mersi, Costele dragă! Totul merge *ibrishin*! *Aferim*, bre!
În data de 5 iunie 2011, 15:24, costel boca a scris:
Transfer fişier filehost_fizicieni_site_lucru.pdf în data de 2011-06-05 prin 3host.ro
costel boca_ ți-a trimis fişierul:

Nae Mazilu a găsit o greşeală. Trimit din nou cu corecția făcută!
Click pentru a downloada: filehost_fizicieni_site_lucru.pdf

Mai 2011 FROM: Irene Fishler
TO: Silvia Mateescu, Laura Țugulea, Şerban Georgescu
13.06.2011

Dragă Silvia,
Am aşteptat să te întorci din vilegiatura la Marea Neagră.
Tocmai bine, încep să mi se ordoneze gândurile, fotografiile, corespondențele (of! sutele de mail-uri!) după turneul nostru Bucureşti – Cernăuți – Nordul Moldovei.
Din păcate, bucuria întoarcerii acasă după excursia reuşită mi-a fost umbrită de vestea cu moartea tragică a Florinei. Timp de câteva zile după ce-am descoperit corespondența pe forum, nu am mai deschis calculatorul. Am fost abătută şi şocată. O persoană atât de deosebită, cu realizări remarcabile! La reuniunea din iunie 2010 am stat la masă față-n față şi am vorbit cu ea mai mult. Condoleanțe sincere fiului şi familiei. Trimit poza fotografiată de mine atunci.
Odihnească-se în pace.
Silvia, întâlnirea cu tine la Capşa mi-a făcut o deosebită plăcere! Îți mulțumesc pentru efort. (Vezi poza ataşată). Fără îndoială, colaborarea la Carte şi stilul tău de-a crea relații umane ne-au apropiat (pe toți, cred) foarte mult. Cele 2 volume ale Cărții mi-au sosit exact la timp. Am avut dreptate să cumpăr două. Pe unul l-am „pus bine". Pe celălalt l-am cărat TOT timpul la mine în geantă şi l-am arătat la cine vrea şi cine nu vrea. Reacțiile au fost excepționale.
Dau câteva exemple:
Dragă Joe, ştii că motivul sau pretextul vizitei noastre la Bucureşti a fost întâlnirea de 50 de ani a promoției lui Andi de la liceu. Ziceai că-l invidiezi. Şi eu îl invidiez. N-am reuşit până acum să-mi revăd colegii de liceu. Noroc că mi-au rămas câțiva prieteni buni cu care păstrez legătura. Iar Andi a avut a II-a întâlnire în decurs de 5 ani. Eu m-am plictisit copios la restaurantul Bucur.

Dar am avut altă surpriză – de invidiat. O întâlnire cu 7 colegi de-ai lui Andi de la şcoala elementară! Cu unii dintre ei nu se văzuse din 1957! Ce bucurie a fost! Trebuia să-i auzi: „Dar nu te-ai schimbat deloc!“ Să mori de râs.
Trimit o fotografie de la acea întâlnire. Vedeți ce se afla pe masă?
Acum, copiez aici textul unui e-mail (numele autorului se păstrează la redacție) pe care l-am primit din Bucureşti cu câteva zile în urmă:

Dragă Andi,
Îți scriu abia acum pentru a-mi exprima deosebita plăcere de a te fi revăzut după atâtea... decenii de la terminarea şcolii. Mi-a făcut o mare plăcere să petrecem cele câteva ore împreună.
În acelaşi timp, mulțumesc în mod special soției tale, pe care am cunoscut-o cu acel prilej şi care mi-a vorbit de „Istoria unei generații“, cartea scrisă de fizicienii care au absolvit facultatea în 1970. Am fost curios şi am găsit-o, conform indicației doamnei Fishler, pe site-ul Universității, şi am citit-o pe îndelete, de pe internet.
Mi-a plăcut foarte mult şi am fost impresionat de talentul literar al multor „contributori“. Chiar dacă multe elemente au depăşit sensibil nivelul cunoştințelor mele generale despre fizică, lectura a fost „palpitantă“ şi am savurat-o cu multă plăcere.
Noi ne pregătim ca, peste câteva zile, să sărbătorim 50 de ani de la terminarea Liceului Sf. Sava (fostul LB1 sau Nicolae Bălcescu). Cu eforturi reunite, s-a pregătit un volumaş (cam 65 de pagini) şi un DVD de 73 minute care, chiar dacă nu se compară ca dimensiuni cu cartea de mai sus, ne va face plăcere tuturor participanților.
Îți urez ție, doamnei Fishler şi întregii familii toate cele bune, multă sănătate şi împliniri.

Ce părere aveți?
Altă întâmplare. În altă seară am stat la restaurant cu un vechi prieten, colegul meu de liceu, şi soția. Bineînțeles, am pus Cartea pe masă de cum ne-am aşezat. Au răsfoit-o. Comentariu: „este fără îndoială povestea generației noastre“. La scurt timp după ce ne-am despărțit, simt că poşeta e „prea uşoară“. Ce oroare! Cartea nu este în geantă. Fugim înapoi la restaurant, îi zăpăcim pe toți ospătarii. Cartea nu a fost găsită! O scurtă conversație la telefon elucidează misterul: soția prietenului nostru a băgat-o în poşeta ei, din cine ştie ce motive. În orice caz, ne-am reîntâlnit la 12 noaptea şi Cartea a fost recuperată!
Apoi, am mai auzit laude deosebite de la doi prieteni, un profesor şi o dnă conferențiar de la Universitatea din Suceava.
Cu două zile în urmă m-a vizitat fratele meu (promoția ’61 – filologie + promoția ’69 I.A.T.C. – cinematografie). Cu Cartea pe masa din bucătărie am reuşit să vorbim 5 ore non-stop despre „generația mea“ – „generația ta“ (sunt câteva deosebiri esențiale!). Fratele a studiat cu atenție pagina a doua şi m-a întrebat cine sunt Laura, Silvia şi Şerban. Cum au ştiut să se ocupe de toată tehnoredactarea? V-am pomenit, ați simțit? I-am explicat dinamica interesantă şi complexă a acestei realizări.
Dragă Laura, să nu crezi că te-am uitat! (am vorbit cu Solange şi-am hotărât, cu prima ocazie să ne întâlnim cu tine, poate vizitând Măgurele.)
În concluzie: JOS PĂLĂRIA!
Vă doresc succes şi plăcere la întâlnirea din toamnă! Bănuiesc că va mai ieşi o Carte!? Măcar un Album?

Cu drag, Irene

Re: Mai 2011
FROM: Laura Țugulea
TO: Irene Fishler, Silvia Mateescu, Şerban Georgescu
13.06.2011

Dragă Irene,
Plăcut, emoționant, reconfortant şi stimulant – mesajul tău! Nu ştiu dacă mai scoatem încă o carte, dar poate ne vin şi alte idei pentru realizări colective ale generației, grupului nostru. Cu Solange am vorbit la telefon când a fost în Bucureşti; nu am găsit timp să ne întâlnim. Aştept să se împlinească propunerea ta: să veniți la Măgurele. Vă aştept cu mult drag!
Cu cele mai bune gânduri, Laura

---

o părere despre NOI
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70,
8.11.2011

Dragii mei,
Vă redau mai jos o scrisoare despre cartea noastră, din partea unui vechi coleg de serviciu, cu care am colaborat timp de 5 ani înainte de 1980. Este mai mare ca noi cu vreo 10 ani. Când i-am dat cartea, prin vară, nu ştiam nici eu că ne vom apuca de un al doilea volum. Vă redau şi răspunsul meu. Începeți ziua cu ceva frumos!
Silvia
„Aşa cum am promis, după 1.11 mă voi uita cu plăcere pe carte. Mă bucur că am reuşit. Desigur, nu am citit tot. Am răsfoit câte ceva şi am citit paginile scrise de tine şi de Mitică Popescu pe care l-am avut în colectiv, la Pitești.
Impresia din răsfoit a fost că foarte mulți ați avut ce scrie, ați scris frumos, mulți cu talent. Chiar mă întreb cum ați reținut atât de multe amănunte din viața voastră. Eu nu mă pot lăuda, din păcate, cu aşa ceva. Am încercat să-mi explic de unde atâta talent. O explicație ar fi că sunteți o altă generație, care nu a trecut prin război, prin foametea din ’46-’47, care, iată, chiar dacă eram mici, a lăsat urme. Viața noastră a fost mult mai aspră, chiar şi a profesorilor noştri, şi asta a lăsat de asemenea urme. Deşi se pare că suntem mai sănătoşi. Dacă nu aş fi avut cartea ta nu aş fi înțeles toate astea. Diferența mi se pare foarte mare. (Deşi şi eu am terminat cel mai bun liceu din Galați, am câştigat olimpiada de matematică pe țară în 1953, am avut 10 şi la română, şi la altele – am intrat la facultate fără examen etc.). În viață şi la lucrul în comun, parcă diferențele nu păreau aşa mari, probabil plusul de experiență compensa aparent diferențele, dar ele existau. Trist, dar adevărat. Pe undeva mă bucură că generațiile ulterioare mie au fost din unele puncte de vedere superioare. Din păcate, nu ştiu dacă afirmația e valabilă şi pentru generațiile de... azi. Sau poate istoria se repetă şi nu ştiu eu ce pot să facă? Dar nu ştiu de ce îți spun toate astea, probabil nu te interesează.
În altă ordine de idei, cariera ta este demnă de toată lauda, iar cariera lui Mitică Popescu m-a surprins... genele oltenești se pare că l-au ajutat mult.
Îți mulțumesc că m-ai ales printre cititorii acestei cărți şi sunt convins că generația ta mai are ce spune. Felicitări pentru realizare şi succes la volumul al II-lea.
Cu bine, G.“

răspunsul meu:
„Mulțumesc mult pentru cuvintele frumoase, sigur că mă interesează o părere din afară, mai ales că eu am depus tot sufletul pentru realizarea cărții (asta însemnând scrisori de încurajare şi imbold aproape pentru fiecare coleg).

Eu am mai scris şi pentru Antal Maria şi pentru Furtuna Romica nişte mici pasaje. ...Foarte frumos a scris Mircea Porumbreanu, mai ales despre unii profesori cunoscuți din facultate. Șeful nostru de promoție a fost Șerban Georgescu, care a inițiat și întâlnirea de 40 de ani și proiectul cu cartea. Și el a scris foarte frumos. Mitică Popescu merită tot respectul pentru ambiția și perseverența lui.
Mai voiam să spun că prof. Țugulea Mircea, cu care poate ați fost coleg, s-a căsătorit cu Laura Vicol, e în poze în textul ei. Acum, majoritatea colegelor sunt la pensie, dar bărbații încă mai lucrează.
Şi noi am fost o generație născută în anii foametei ('46, ’47), mama îmi povestea că nu mânca decât struguri cu pâine și uneori pește (pescuit de tata) în perioada când mă alăpta. Se duceau pe câmp și scoteau nişte napi de prin pământ. De aceea am fost și sunt așa bolnăvicioasă. Și situația nu s-a rezolvat prea curând. Ai mei locuiau la Braşov şi au avut noroc că anul următor, o soră a mamei care s-a angajat la o cantină le mai dădea uneori mâncare.
Nu știu dacă vom mai face un al doilea volum, sunt unii care vor, dar majoritatea colegilor fiind de formație științifică, sunt obișnuiți să se exprime cât mai concis, nu prea au ușurință la scris. Vom vedea. În orice caz, mulțumesc pentru urare.
Vă doresc o zi frumoasă! Silvia

Re: o părere despre NOI
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
8.11.2011

Am uitat că nu toți colegii sunt înscrişi în grupul de fizica ’70, așa că mai trimit o dată mesajul tuturor. Ceea ce voiam să mai precizez este că mi-a părut rău că nu am scris nimic în răspunsul meu despre generația copiilor noştri, care mie mi se pare de toată lauda. Dar nu e timpul pierdut. O voi face cu prima ocazie.

Silvia

Partea a cincea: Nașterea unei cărți – („Volumul al II-lea“) corespondență

o completare mică la Cartea noastră – (NM-1)
12.04.2011
From: Silvia Mateescu

Dragi colegi,
Vă trimit o completare mică la Cartea noastră, deosebit de spumoasă, scrisă de colegul nostru, Nicu Mazilu. *Partida de şah* e o continuare a amintirilor din studenţie şi, în acelaşi timp, se pare că e începutul unui serial, judecând după spusele autorului: „Am o sumedenie de completări legate de câte un motto ca ăsta de-aici“ – de aceea am şi numerotat-o „preventiv“. Vă doresc s-o citiţi în linişte, să încercaţi să dezlegaţi enigma, că amuzantă e sigur!

Toate cele bune, Silvia

Ediția a II -a ...
FROM: Maria Axinte
TO: fizica70
17.04.2011

Dragi colegi,
Nu cumva doriți o nouă ediție, revizuită și adăugită?
Sau, poate, volumul al II-lea... Mai sunt atâtea de spus (avem exemple concrete... Nicu M.) şi multe teme neabordate. Şi mai sunt atâția care nu au trimis nimic şi acum, parcă, regretă...

Milica

Re: Ediția a II -a...
FROM: Șerban Georgescu
TO: fizica70
17.04.2011

Dragă Milica,
Și eu m-am gândit la asta. Așa că trebuie să începem să adunăm. Tu ai primit cartea?

Șerban

From: Nicolae Mazilu
Subject: Re: Ediția a II-a ...
TO: fizica70
17.04.2011

Milica dragă,
Văd că eşti curajoasă din cale-afară! Da' ai şi reuşit. Eu, mai iepure, i-am spus Silviei în particular de dorința ta, și ea se pare că-i entuziastă. Văd că Joe e la fel. Mă-ntreb de Laura, că tot la ei tre' să fie nădejdea noastră...
Oricum, eu scriu ca sub imboldul lui Eliade: „Scrieți, băieți, numai scrieți!“ Ce-o ieşi, aia-i altă gâscă-n altă traistă. Da' mie-mi face plăcere să-mi amintesc, şi ăsta-i un câştig dincolo de marginile închipuirii. Pa

Cu dor, N.M.

În data de 17 aprilie 2011, Șerban Georgescu a scris:

Dragă Neculai,
Am ilustrat povestea ta cu ce poze am găsit prin calculator. Nu toți colegii cunosc personajele.

Joe

Re: Ediția a II-a ...
FROM: Nicolae Mazilu
TO: fizica70
17.04.2011

I am sorry, nu mi-am dat seama. Oricum, merci! Da' vreau să le spun colegilor că poveștile mele sunt legate... de colegi de-ai noştri, aşa că... merci încă o dată!

RE: Ediția a II-a ...
FROM: Niko Goldstein
TO: fizica70
17.04.2011

Măi pensionarilor,
Voi nu sunteți ocupați??? Stați tot timpul cu ochii prin albume?? Sau v-a cucerit țuica aia bună??? Oricum, sărbători fericite!

Niko... de la Țara Sfântă.

Re: Ediția a II-a ...
FROM: Dan Galeriu
TO: fizica70
17.04.2011

nu sunt pensionar şi nu contribui la miile de emailuri pe acest site, aş putea contribui la ediția a II-a, dar nu cred că o să apuc.

Dan, acasă

RE: Ediția a II-a...
FROM: Șerban Georgescu
TO: fizica70
17.04.2011

Mersi, Solange şi Niko! Dar încă nu suntem pensionari. Sărbători fericite!

Șerban

Re: Ediția a II-a...
FROM: Maria Axinte
TO: fizica70
17.04.2011

DA, am primit cartea. O citisem deja pe internet. Acum o am în rafturile mele speciale... Tatăl meu este uimit de cât de mulți eram... totuşi. Aşa este. Şi încă nu suntem toți. Şi cât de puțin ne-am cunoscut (completez eu).

Milica

Re: Ediția a II-a...
FROM: Dimitrie Cădere
TO: Galeriu Dan
CC: fizică ’70
04.17, 2011

Pune-te la treabă, bătrâne, pune-te la treabă! *Scripta manet*...

Cu bine, Lulu

Re: Ediția a II-a...
FROM: Dimitrie Cădere
TO: fizica70
17.04.2011

Citatul complet din Ion Heliade Rădulescu este „Scrieți, băieți, scrieți orice, numai scrieți!“ NOI am depăşit faza asta, dar îndemnul rămâne valabil.

Cu bine, Lulu Cădere

Re: Ediția a II-a...
FROM: Laura Țugulea
TO: fizica70
17.04.2011

Scrieți, scrieți dragilor! Experiență avem, bani mai avem, editură care să ne tipărească, oricâte ediții producem, avem! Timp... ne vom face, aşa că, succes la scris şi multă inspirație!

Laura

Re: Ediția a II-a...
FROM: Șerban Georgescu
TO: fizica70
17.04.2011

Reciproca (Păstorel Teodoreanu): mai stați, băieți, cu scrisul şi mai citiți puțin. Nu e cazu'.

Tânărul - NM-2
From: Silvia Mateescu
To: fizica70
17.04.2011

Bună dimineața!
Mă grăbesc să vă împărtăşesc bucuria cu care am citit o altă mică poveste din serialul anunțat al „Amintirilor“ lui Niculae (Mazilu) – am înțeles de la Joe, care mi-a atras atenția, că aşa îi place lui să-i spunem. „Acțiunea“ se petrece la Six of March resort, near Dambovitza beach – care pe românește înseamnă căminul studențesc de la Drept, pe bdul. 6 martie (azi bdul. Elisabeta). Eroii principali: Nae Inocențiu, Nicuşor Iacob, Florică Manea, Ticuță Florescu, Georgică Macavei şi Niculae. Vă ataşez şi 3 poze pe care mi le-a trimis Joe special pentru „ilustrarea“ personajelor. *Enjoy*!

Vă doresc o zi bună, Silvia

Re: Ediția a II-a...
FROM: Nicolae Mazilu
TO: fizica70
18.04.2011

Joe, nu te dezici: remarca de la coadă e numai venin! Da' n-am ce face: nu mai am chef de citit, că de când cu cartea noastră mi s-a năzărit că parc-ar trebui să scriu, că n-am scris nimic. Şi mi-am zis c-ar trebui negreşit, şi nu doar aşa, de frunza frăsinelului, ci şi pentru a pedepsi oleacă lumea ce m-a dat, şi ca să-mi dau şi bucurii negrăite. Bruma de amintiri de la noi mi-e foarte scumpă... aşadar zic eu că, tehnic vorbind, nu scriu chiar ca cei pe care-i viza Păstorel...

Re: Ediția a II-a...
FROM: Nicolae Mazilu
TO: fizica70
18.04.2011

Merci de completare! Vezi tu, Lulu dragă, am uitat noian, ca să pot zice, cu mândrie, că am oleacă de cultură! Dar, cum bine zici, noi am depăşit (şi cam de multişor!) faza când putem

scrie orice. Sper că şi tu iei îndemnul ca atare: să nu le lăsăm! Pe ei, mă, că nu mai are gloanţe!

Re: Ediția a II-a...
FROM: Nicolae Mazilu
TO: fizica70
18.04.2011

Dane dragă,
Prea te crezi! Ori crezi că eşti departe de noi, ăştia... pensionarii?! Apucă-te şi scrie, acasă, ca să... apuci!

Re: Ediția a II-a...
FROM: Dan Galeriu
TO: fizica70
CC: nicmazilu
04.18.2011

Nu mă cred, aşa cum insinuezi, dar a scrie ceva pentru cartea noastră înseamnă o anumită stare, nu o am de câteva luni; acasă scriu încă ştiinţă, într-o încercare să termin ce am început. Roagă-te pentru mine! Vine şi pensia, încet, încet.

Cu drag, Dan

Re: Ediția a II-a...
FROM: Șerban Georgescu
TO: fizica70
18.04.2011

Nu vine încet, încet, ci mai repejor.

Re: Ediția a II-a...
FROM: Nicolae Mazilu
TO: fizica70
18.04.2011

Mulţumim, Laura! Mie numai ratificarea ta îmi mai lipsea, că Silvia şi Joe ne-au dat girul. Cât despre experienţa „Comitetului“, nu avem cuvinte a ne îndoi! Acum, cu ediţiile, să nu ne chiar vărsam precum Dunărea-n mare: i-om pedepsi noi, da' nici chiar aşa. Ştii şi care-i şarmul nostru? Suntem pestriţi: nu ştii ce-aduce pagina următoare! Putem miza pe asta, dar numai pentru o vreme. Oricum, vom ajunge scriitorul „policefal“, şi-asta e ceva!

Re: Ediția a II-a...
FROM: Șerban Georgescu
TO: fizica70
18.04.2011

Neculai, nu era niciun venin. Pur şi simplu mi-am adus aminte. Şi am zis că nu e cazu'. Adevărul este că te cam invidiez pentru amintirile aşa de precise. Care, cel puţin pentru noi, sunt foarte scumpe şi ar trebui conservate. Din succesul cărţii noastre rezultă că nu sunt interesante numai pentru noi. De fapt, de ce n-ar avea un grad mare de generalitate? Mai ales pentru perioada respectivă. Acum, privind înapoi, putem spune că singurul paradis adevărat e ăla pierdut. Cine a spus asta?

Re: Ediția a II-a...
FROM: Dan Galeriu
TO: fizica70
18.04.2011

Dragă Tatalor, de aia mă grăbesc să termin ce am început.

Re: Ediția a II-a...
FROM: Șerban Georgescu
TO: fizica70
18.04.2011

Ai dreptate, Dane.
Să ne grăbim!

Tatalor

Re: Ediția a II-a...
FROM: Nicolae Mazilu
TO: fizica70
18.04.2011

Lasă-l venin că-i dulce! De paradisul pierdut – habar n-am, da' cred, ca toată lumea, că-ntr-adevăr ăla pierdut e singurul!
Oficial – bătrânul John Milton

Re: Ediția a II-a...
FROM: Dimitrie Cădere
TO: fizica70
18.04. 2011

Neculai, ție pot să-ți spun, dar să nu știe nimeni: cultura e ce rămâne după ce ai uitat tot! Cum acum mai mult uit decât învăț, bazele sunt tot cele de demult – din liceu şi facultate! De asta mă simt legat de voi şi de țară...

Cu bine, Lulu

Golanul: NM-4
From: Silvia Mateescu
TO: fizica70
24.05.2011

Dragi colegi,
Vă trimit o nouă şi spumoasă povestire a lui Nicu Mazilu (zis şi Nicalai, veți vedea!), aşa cum ne-a obişnuit deja, şi care, sper, să-i încurajeze şi să le dea imboldul necesar şi altora să-şi mai aducă aminte întâmplări din frumoşii ani ai tinereții noastre şi să le pună pe hârtie (citeşte internet, deşi nu e obligatoriu să le difuzăm în avanpremieră, putem să le ținem şi *surprise*). Deja avem promisiuni ferme şi din partea lui Mircea Porumbreanu şi a Milicăi Axinte. Cine ştie, poate se adună material totuşi pentru un volum al II-lea. Dar asta vom vedea abia la toamnă, când ne vom întâlni din nou *face to face* – nu de alta, dar să nu uităm cum arătăm! Țineți aproape!
Multe salutări! Silvia
P.S.1 - sincere felicitări din partea noastră lui Nicu&Mircea pentru publicarea noii lor cărți, *Devenirea mecanicii cuantice*, Editura Limes, mai 2011.

P.S. 2 - vă reamintesc că mâine are loc lansarea cărții *NOI* la festivalul Bookfest, ora 18, pavilionul C5.

Tot eu

Legat de lansarea de azi.
FROM: Dumitru Popescu
TO: Silvia Mateescu
25.05.2011

Dragă Silvia,
Îmi pare rău că nu pot participa la lansarea cărții noastre. Tocmai în perioada lansării trebuie să primesc nişte rude directe din Craiova, iar mai târziu (20:30) nişte rude indirecte din Bacău pe care pe la 2.30, la noapte, să le duc la aeroport pentru a pleca în S.U.A. Sunt cu gândul la voi. Vă doresc mult succes. Şi eu cred că este necesar volumul al II-lea.

Numai bine, Mitică Popescu

FROM: Silvia Mateescu
TO: Dumitru Popescu
Sent: 26.05.2011
Subject: Re: Legat de lansarea de azi.

Dragă Mitică,
Ieri nu am avut cum să-ți mai răspund, că mai aveam şi alte treburi de făcut înainte de lansare. Îți răspund acum, deşi probabil că dormi, după ora târzie din noapte de mers la aeroport, sau eşti cu oltenii tăi din Craiova. Să ştii că eu mai glumesc, dar am o admirație deosebită pentru olteni, pentru că am cunoscut oameni cu totul şi cu totul speciali din această zonă a țării. Ca şi colegii noştri olteni.
Îmi pare bine dacă te încântă şi pe tine un volum al II-lea, contăm pe tine! Gândeşte-te la ce completări şi texte suplimentare ai putea scrie până în septembrie. De data asta nu cred să mai punem vreo limitare la numărul de pagini. Sunt încă puțini care şi-au exprimat dorința să mai scrie ceva (Nicu Mazilu, Mircea Porumbreanu, Milica Axinte, Cristina Bătătorescu, Dan Galeriu, Valentin Niculescu Opriş – care ne-a promis poezii!) – dar vom vedea până la urmă dacă mai avem putere de convingere şi asupra altora.
Eu m-am gândit deja la vreo două întâmplări din facultate pe care le-aş putea relata, dar îmi trebuie o perioadă de timp să-mi revin la „starea-fundamentală“ de bună dispoziție, după săptămâna neagră ce tocmai trecu. Noroc cu Bookfestul că m-a mai scos puțin din pasa asta proastă.
Îmi pare rău că n-ai fost aseară, dl. Crăciun a citat şi un pasaj din ceea ce ai scris tu. Apoi ne-am continuat lansarea la o grădină de vară din zonă, la un pahar de bere şi o pizză. Ne-am simțit bine împreună, deşi am fost cam puțini. Dar las' că vor mai fi ocazii. Sper că pe 17 septembrie să fii prezent, pentru că atunci vom lua decizii importante pentru *NOI*. „Nu-ți spui mai mult că'i secret“, ca să te fac curios şi să vii – dar oricum au apărut mai multe idei, nu numai volumul al II-lea, care trebuie „dezbătute“ la un pahar de vin, căci *in vino veritas!* (vorba lui Nicu). Numai gânduri bune! Silvia

---

Re: Legat de lansarea de azi.
FROM: Şerban Georgescu
TO: silvia mateescu
26.05. 2011

O părere: *in vino veritas!* (vorba lui Nicu). Cred că zicala e mai veche. Joe

---

Arta conversației și energetica nucleară
25.05.2011
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70

Bună dimineața!
În sfârșit, s-a hotărât și Dan Galeriu să trimită ceva pentru *NOI*, cu mențiunea (plină de modestie): „atâta pot"! Veți vedea însă că e un text foarte ingenios scris și, în același timp, interesant și de actualitate.

Cu drag, Silvia

P.S. 1 - în text, Cernobyl e chiar Cernobyl! (mi-a confirmat Dan)
P.S. 2 - l-am mai trimis o dată, că am primit reclamații – știți voi povestea cu graba... (și nici măcar nu mai sunt de măritat!!); *sorry*!
P.S. 3 - Dan m-a rugat să precizez că a scris articolul în 2003 pentru ziarul *ZIUA* din Constanța

---

FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
26.05.2011
Subject: Bonjurică!

Continuăm serialul început de colegul nostru-om-de-știință-încă-în-activitate Dan G., cu incitantul articol „DE CE E TRITIUL MAI SPECIAL...". Vă dau numai două mici citate: „La Facerea Lumii întâi s-a despărțit lumina de întuneric și apoi pământul de apă. Toate ființele vii știu asta și păstrează apa în corpul lor."...
„În afară de hidrogen, în lume mai există și un IZOTOP al lui, adică o rudă cu altă masă. Acesta este TRITIUL. El nu este o invenție a oamenilor, ci se formează în natură zilnic."
... Și vă las să descoperiți singuri „enigma" tritiului.
Vă doresc o zi bună! Silvia

05.26.2011 De ce e tritiul mai special
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70

Am uitat să precizez că acest text e frate geamăn cu cel de ieri, adică e scris tot în 2003, „cu mintea de-atunci" – cum zice Dan! Dar și cu „mintea de-acum" poate să ne mai „coacă" multe surprize!

Silvia

---

confuzia
FROM: Maria Axinte
TO: Silvia Mateescu
28.05.2011

Dragă Silvia,
Eu nu am făcut nicio promisiune în legătură cu vreo contribuție literară la eventualul volum al II-lea al celebrei noastre cărți *NOI*... Poate că vei retușa informația transmisă colegilor în legătură cu acest subiect. Nu știu ce ți-a scris Nicu Mazilu, dar nici lui eu nu i-am spus vreodată că aș avea un material „bun de tipar". Aș putea să redau toată conversația pe care am avut-o cu el, dar nu cred că este necesar. Iată cum a început totul...

„Dragă Nicu (Mazilu...),
Ai haz şi talent. Poate mulţi ar mai avea câte ceva de spus. Poate propune cineva al doilea volum...
Numai bine, Milica Axinte“
Poate că el a înţeles greşit sugestia mea... NU E CAZUL să facem o anchetă în acest sens, dar subliniez că nu sunt chiar atât de... talentată, şi nici nu cred că am lăsat să se înţeleagă acest lucru. În altă ordine de idei: felicitări pentru munca depusă şi la această a doua lansare. Eu sunt prea departe şi prea legată de domiciliu (e vorba de tatăl meu) ca să fi putut participa la eveniment. Am văzut pozele şi m-am bucurat.

Te sărut cu drag, Milica

Re: confuzia
FROM: Silvia Mateescu
TO: Maria Axinte
26.05.2011

Dragă Milica,
Mi se pare mie sau eşti mult prea susceptibilă? Într-adevăr, Nicu e cel care mi-a spus că şi tu ai dori să mai scrii, dar chiar dacă a înţeles el greşit, nu văd de ce n-ai face-o? Tu ai scris foarte frumos, multă lume mi-a spus că a fost impresionată de textul tău, printre care îmi amintesc de Rodica G.B. şi de Gica Pietricică, dar şi alţii. Nu-mi amintesc exact – au fost prea multe evenimente. Decizia despre un al doilea volum o vom lua oricum în septembrie, când sper că vei veni. În privinţa temelor abordate, mă gândeam că putem dezvolta datele despre familiile noastre, în afară, bineînţeles, de amintiri din cămin şi facultate.
Mulţumesc de felicitări! Multă sănătate şi numai bine.

Cu drag, Silvia

Re: confuzia
FROM: Maria Axinte
TO: Silvia Mateescu
26.05.2011

Dragă Silvia,
Nu cred că sunt susceptibilă, dar nu aş vrea să înţeleagă colegii că eu am în pregătire ceva EXTRA şi să nu aştepte în zadar. În urmă cu 30-35 de ani, la cenaclul literar din Oneşti participa un tip (eu nu participam, dar îmi povestea soţul meu) care mereu critica ce scriau ceilalţi şi lăsa să se înţeleagă că el scrie ceva grozav şi într-o zi va citi din OPERA sa complexă... Ei, s-a destrămat cenaclul respectiv, individul a îmbătrânit de tot şi nimeni nu a mai apucat să-i citească din opera respectivă care, aproape sigur, nu a mai fost scrisă...
sănătate şi ţie.

Cu drag, Milica

Re: confuzia
FROM: Silvia Mateescu
TO: Maria Axinte
29.05.2011

Dragă Milica,
Eu una nu pot să oblig pe nimeni să scrie, dar, ca să fiu sinceră, mi-ar plăcea mult să mai scoatem un volum, şi asta judecând doar după succesul (neaşteptat de mine, îţi mărturisesc) pe care l-a avut prima carte. Cumnata mea, Mary, a zis că a deschis cartea cu gândul să o

răsfoiască puțin și n-a mai putut s-o lase din mână până la ultima filă. A și descoperit că Ani Murtaza i-a fost profesoară. Ce mică-i lumea!
Mitică Popescu tocmai mi-a confirmat că va mai scrie și el. Eu, una, încă de când scriam simțeam că puteam scrie mult mai mult, dar doream să mă încadrez totuși în numărul de pagini, deși tot am depășit puțin. Am mai primit și reproșuri de la fratele meu că nu am scris nimic despre el și familia lui. Și Miky Naum mi-a spus că sora ei voia să fi scris mai mult despre ea – de aceea ți-am sugerat familia, căci tu ai multe de povestit, despre tatăl tău în special. Nimeni nu așteaptă nimic extraordinar de la nimeni, mă refer la textele scrise de noi – eu așa cred. Iar acum, după șocul despărțirii de Florina, simt că trebuie să strângem rândurile, să fim mai uniți, și la bine, și la rău.
Noaptea e un sfetnic bun, așa că îți doresc – Noapte bună!

Cu drag, Silvia

Re: confuzia
FROM: Maria Axinte
TO: Silvia Mateescu
30.05.2011

Dragă Silvia,
Eu nu am zis că obligi. Mă refeream doar la faptul că eram anunțată cu promisiune fermă. Eu am lansat provocarea pentru că am simțit, așa cum am și scris în mesajul respectiv, că foarte mulți ar mai avea foarte multe de spus. Și am văzut că... a prins rapid această provocare. Și asta m-a bucurat. Poate că așa vom putea să ne satisfacem o dorință secretă de a ne publica scrierile.
Și pentru că veni vorba: oare stilul epistolar, ușor melancolic, sentimental și... oarecum literar... ar mai avea succes?
Închei, cu drag, după ce ți-am cam dat bătaie de cap, Milica

Re: confuzia
FROM: Silvia Mateescu
TO: Maria Axinte
May 30, 2011

Dragă Milica,
Eu zic să nu-ți faci probleme de niciun fel, deși stilul pe care-l propui cred că prinde foarte bine la „doamne și domnițe"; deci, dacă știm procentul feminin din promoția noastră, îți garantez că acela va fi sigur procentul minim de succes. Și mai cred că putem considera și 25% dintre domni care ar putea agrea stilul epistolar, fără să ne hazardăm. Nu-mi dai bătaie de cap, stai fără grijă! Înțeleg că pot să-ți urez – Spor la scris!
Numai gânduri bune de la Silvia
P.S - de data asta nu cred să mai limităm numărul de pagini pentru că și-așa vor fi mult mai puțini cei care vor scrie.

Subject: Dan's rules
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
29.05.2011

Dragi colege și colegi,
Dan Galeriu ne trimite un text original în engleză, pe care zice că l-a scris prin anii '91-'92, intitulat *Art of Modelling*, în traducere *Arta modelării*. Mie mi-a plăcut foarte mult,

seamănă cu legile lui Murphy! (chiar şi fişierul are numele DANrules). Pentru cine nu ştie, modelarea în domeniul fizicii nucleare se referă la evaluarea analitică a unor mărimi fizice pe baza unor modele matematice de calcul, pornind de la unii parametrii iniţiali şi potrivirea (fitrarea) cu datele experimentale în scopul reproducerii acestora în domenii (energetice) unde nu există date din experienţă. Sper că Dan să mă completeze. Din păcate, el nu a fost de acord cu o traducere în româneşte. Multe şi călduroase salutări!

Cu drag, Silvia

Forwarded Message
FROM: dan galeriu
TO: Silvia Mateescu
30.05.2011
Subject: Re: Dan's rules

Dragă Silvia,
Mulţumesc de complimente, textul l-am scris într-o seară la Viena, într-o pensiune ieftină, cu trei beri în faţă, Octombrie 1991. Dimineaţa, bosul grupului mi-a cerut să explic de ce modelele mele merg. Ce să îi explic? Cum să îl fac să înţeleagă? Aşa că am scris ce am scris în engleză. Engleza mea de baltă. Traducerea în română ar văduvi textul. Şi, în definitiv, dacă insistăm să vorbim numai româneşte, ne izolăm şi mai mult.

Cu drag, Dan

Subject: completări la "Dan's rules"
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
30.05.2011

Dragii mei,
Aveţi mai jos completările lui Dan. Concluzia: berea (cu măsură, maxim 3 după Dan) e o sursă de inspiraţie! Aşadar, beţi bere. Glumesc, bineînţeles!
Vă doresc o săptămână frumoasă! Silvia
P.S. - recitind ce am scris eu, văd că am omis să adaug că şi metodele statistice, nu numai analitice, sunt de folos (ex. metoda Monte Carlo).

3.06.2011 NOTHING ON PHYSICS-ZAMOLXES
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
Subject: ZAMOLXES

Bonjour,
Dan G. ne trimite o nouă producţie literară originală, de cu totul altă factură decât cele de până acum, intitulată *NOTHING ON PHYSICS*, în fişierul ataşat *Zamolxes*, pe care a scris-o într-o singură noapte a anului '92, pe când era la Deep River, pe lângă CHALK RIVER LAB, AECL, CANADA, ca reacţie la un articol apărut într-un mare ziar, *GLOBE*. Acesta „dăduse cu VAMPIRII DIN BUCUREŞTI; io eram cu Vlad Dracu; mă înfurii----ai!!!" – l-am citat pe autor. Dan nu a mai trimis răspunsul la *Globe*, dar articolul lui este deosebit de interesant d.p.d.v. istoric, şi, mai ales, plin de patriostism – cel puţin aşa l-am receptat eu. *Enjoy*!

Multe salutări! Silvia
P.S - în perioada 4-14 iunie voi fi plecată la malul Mării (Marea Neagră, ce credeaţi? În felul ăsta şi eu dau dovadă de patriotism)

Forwarded Message
FROM: Dan Galeriu
TO: Silvia Mateescu
30.05.2011
Subject: Re: ZAMOLXES

Am scris într-o NOAPTE. Nu am mai trimis răspunsul la *GLOBE*, şi celelalte mai târziu, cineva mi-a reproşat că fac caz de un Galeriu şi mă dau rotund, cu umilinţă mărturisesc că de acest potenţial (nedovedit) strămoş mi-este RUŞINE, A OMORÂT CREŞTINI, ceea ce nu se face, CHRISTOS S-a Răstignit şi Înviat (zice *Scriptura*) înainte să APARĂ CREŞTINISMUL... CA URMARE, NU TREBUIE SĂ OMORÂM NICI PĂGÂNI, NICI CREŞTINI

Urzicile ca plante medicinale - NM-5
Sent: 14.06.2011
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70

Dragi colege şi colegi,
Nici de data asta Nicu Mazilu nu se dezminte şi, deşi a schimbat registrul şi ne trimite multe informaţii desosebit de utile privind proprietăţile terapeutice ale urzicilor, o face cu mult, mult haz, într-un stil deosebit de alert (la figurat, bineînţeles, dar şi la propriu, veţi vedea!), povestindu-ne cum a aflat aceste lucruri încă din copilărie: „Şi-aşa am învăţat eu de puterea curativă a urzicilor, că de-atunci n-am avut dureri reumatice în picioare, şi-am fost capabil să-i învăţ şi pe alţii, de peste mări, ţări şi timpuri, sub privirile nu tocmai aprobatoare ale soţiei, de binefacerile urzicii ca plantă medicinală şi comestibilă…“
Nu ştiu dacă a ales special să scrie despre acest subiect tocmai când eram şi eu la o cură cu nămol la Mangalia să-mi tratez „reumatismele“, dar coincidenţa am gustat-o ca pe o glumă tare bună! Mulţumesc Nică-a'-lu'-Gheorghe-din-Vârteşcoiu! Ca şi pentru faptul că m-ai pus moţ în frunte la *Motto*! O singură nedumerire am şi eu: cine e Cumătra Nuţa? Poate dezleagă cineva misterul. Cu cele mai bune urări de vacanţă frumoasă pentru toţi!
Silvia – o colegă

Azi e 26 iunie
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
26.06. 2011

Dragele mele, dragii mei,
Pentru că azi e 26 iunie şi se împlineşte exact un an de când ne-am reîntâlnit şi regăsit, am vrut să marchez acestă zi prin ceva deosebit. Sper ca fişierele ataşate să vă încânte şi pe voi. Puţină muzică, puţin umor şi două locuri deosebite: Pamukkale şi Petra. Vă doresc tuturor să păstraţi în suflet cât mai mult timp bucuria pe care am simţit-o anul trecut pe timpul ăsta!
La mulţi ani! Silvia

---

azi e 26 iunie!
FROM: Mircea Porumbreanu
TO: silvia mateescu
June 26, 2011

Dragă Silvia,
Misiva ta a fost pentru mine (sunt convins că şi pentru Nae) ca o cârjă care nu are menirea

de a sublinia neputința, ci de a-i veni în ajutor. După ce am citit cele scrise de tine, m-am întrebat dacă stau chiar atât de rău cu memoria. Al doilea răspuns la această întrebare a fost că, de fapt, 26 Iunie a devenit un nume propriu care nu are nici o legătură cu calendarul. Nu este o dată, ci un *eveniment* care deja face parte din biografia noastră.
După ce vei citi cele produse de Nae, dacă crezi că e oportun, fă-le publice – drept cadou aniversar tuturor celor dragi sufletelor noastre.
Nu știu dacă e potrivit sau nu (te las pe tine să hotărăşti cu depline şi totale împuterniciri) să publici, cu ocazia aceleiaşi aniversări, şi *Melancoliile* mele, care, nu ştiu dacă întâmplător sau nu, mi-au fost induse tocmai în aceste zile...

Omagiile mele, Mircea

26.06. 2011, NM-6 - două cadouri aniversare
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70

Bonsoir!
„26 Iunie a devenit un nume propriu care nu are nicio legătură cu calendarul. Nu este o dată, ci un eveniment care deja face parte din biografia noastră“ – sunt cuvintele lui Mircea Porumbreanu, primite azi, cu ocazia aniversării noastre, împreună cu *Melancoliile* sale, care – zice el – „nu ştiu dacă întâmplător sau nu, mi-au fost induse tocmai în aceste zile...!
Tot azi, Nicu Mazilu ne trimite drept cadou aniversar, tuturor celor dragi sufletelor noastre, o nouă producție literară, care are drept *Motto*: „Cherchez la femme, pardieu! cherchez la femme!“ (incitant, nu?). Vă las plăcerea să savurați singuri textul. Mulțumim, Mircea, mulțumim, Nicu.
Numai gânduri bune de la Silvia.

FROM: RIM
TO: fizica70
Sent: July 16
Subject: jurnalul ultimei călătorii

Am postat cu câteva minute în urmă pe blog jurnalul ultimei călătorii, am verificat că e acolo. Pentru acele adrese la care nu ajunge întreaga mea semnătură de email redublez adresa blogului: http://blog.oldrimsix.info textul e primul, ca în toate blogurile, ordinea e invers cronologică, firește, aştept impresii.

Re: jurnalul ultimei călătorii
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
July 20, 2011

Dragă Radu,
Ca de fiecare dată, am citit Jurnalul tău pe nerăsuflate – abia acum am avut timp, profitând că nepoții sunt plecați pentru câteva zile la mare. Cred că stilul tău inconfundabil rezidă în primul rând în descrierea stărilor sufleteşti prin care treci, dar şi în multitudinea „*link*-urilor“, trimiterilor, conexiunilor, istorice, ştiințifice şi nu numai. Nu am ajuns încă să văd cele trei capitale vikinge, iar din traseul pe care l-ai urmat (un tur de forță, după cât îmi dau eu seama!) am vizitat şi eu Budapesta, Bratislava, Praga, Karlovy-Vary (cu renumitul licheur Becherovka), Krakowia, Oswiecim (Auschwitz în germană sau Oshpitizinen în idiş) şi Dresda – în unica excursie făcută înainte de ’89, mai precis în ’84, prin ACR, cu Dacia.

Nu pot spune că regret că am mers la Auschwitz, a fost o mare lecție de istorie – dar vizita m-a marcat pentru tot restul vieții. Văd și acum în fața ochilor „munții“ de pantofiori și mi se face pielea găină și acum când îmi amintesc traseul prin camerele de gazare până în fața cuptorului uman! Am ieșit plângând și tremurând – nu am mai avut puterea să merg să văd și Birkenau, aflat la câțiva kilometri distanță. „Norocul“ a fost doar că acesta fusese ultimul punct al excursiei.
La Praga am revenit de două ori, în ’95 și în 2002, după marea inundație din august. Un oraș deosebit de frumos și plin de surprize!
Citind despre Asimov, mi-am adus aminte instantaneu că anul trecut (sau acum doi ani?) a fost realizată prima hologramă într-o transmisiune televizată în State – când persoana (o doamnă, *of course*!) se afla la sute de kilometri distanță – exact ca în *Soarele gol*!
Într-adevăr, *Crăiasa zăpezii* mi se pare și mie cea mai semnificativă poveste a lui Andersen – le-o spun copiilor de vreun an de zile.
În privința muzeului, am găsit o adresă pe internet:
http://www.visitdenmark.com/uk/en-gb/menu/salgsled/nyheder/artikler-om-dk/hans-christian-andersen-museum-in-copenhagen.htm
Se pare că orgi „orizontale“ există și în alte părți ale lumii (Paris, de exemplu).
Ce-ar mai fi de spus? A, da, felicitări sincere! Cred că dacă vom mai scoate un volum II al cărții noastre, va trebui să includem, cu acceptul tău, bineînțeles, și *Vacanța lui Virgil* (care ne e dedicată nouă, colegilor – nu am uitat), dar și *Spre pol* (având în vedere personajul „profesorul“, dar și referirile la fizicieni și fenomenele fizice).
Da chiar, am rămas cu o curiozitate: cine e „profesorul“? Nouă poți să ne spui, așa cred! Promit că voi citi și *Pelerinajul în Țara Sfântă* până la întâlnirea din toamnă!

Multe salutări de la Silvia.

RE: Rezumat pentru fizica70 - 3 (de) mesaje în 3 (de) subiecte
FROM: RIM
TO: fizica70
July 20, 2011

Nu voi da numele profesorului, regulile bunei creșteri mă împiedică, dar întâmplarea prezenței comune în același autocar, pe același traseu, a fost o surpriză plăcută pentru mine. Hazul e că m-a recunoscut… după voce și blahblahul aiuristic pe care-l rostisem la întâlnire. În fraza de mai sus e destulă informație. Mai pot da un singur *touyau*: după ce ne-am identificat reciproc, la intrarea în fosta cazarmă poloneză, unde am aflat ce nu știam despre fabrica morții, până seara am pus cap la cap informațiile, am făcut eliminările necesare și… l-am identificat. Apoi, la repartizarea camerelor în hotel, deși sunt chior, am reușit să-i găsesc numele pe tabelul ghidului. Identificarea fusese corectă. I-am dat o bilă albă pentru că se pretase – cu finețe și humor – la jocul ăsta. Și din fraza asta se pot trage concluzii logice ;-) dar surpriza majoră a venit pe puntea lui „fram“, când am aflat că făcuse armata pe bricul „Mircea“;-)
Mulțumesc pentru lectură și pentru aprecieri.

FROM: Mircea Porumbreanu
TO: silviamateescu
Sent: 3.09.2011
Subject: Drepturile idiotului

Dragă Silvia,
Îți mai trimit un *product* de-al lui Nae Mazilu.

Sper să-ți placă și ție. În caz afirmativ, oferă-l lumii...
Îți doresc ție și celor dragi un weekend plăcut, Mircea

NM-7: Drepturile idiotului
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
5.09.2011

Bună seara tuturor!
Despre „Idioția ca țel social" ne scrie Nicu Mazilu cu verva-i caracteristică, având ca motto: „Nu există cale regală în geometrie!" (Euclid din Alexandria): „Am rămas uimit văzând peste tot, prin librării, că totul este pregătit în știință pentru... idioți! Fizică la îndemâna idiotului, geometrie la îndemâna idiotului, biologie pentru idioți, și exemplele continuă aproape la nesfârșit. Sunt impresii după anii petrecuți în Țara-tuturor-posibilităților, inclusiv referitor la democrația americană: *the best democracy money can buy*! (cea mai bună democrație ce se poate cumpăra cu bani)."
Interesant și incitant! În privința similitudinilor, mă abțin să comentez, concluziile le va trage fiecare. Salutări călduroase, Silvia
P.S.- nu uitați data de 17 septembrie, că e importantă!

NM-8: Amadeus
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
16.09.2011

Dragi colegi,
Azi, cu o zi înaintea întâlnirii noastre, Nicu Mazilu ne face un cadou, o nouă și interesantă scriere, privind chiar filmul *Amadeus* al lui Miloš Forman, „un regal sufletesc, doctorie pentru minte și inimă!" Și are dreptate. E un film la care țin și eu foarte mult și îl revăd cu aceeași reală plăcere cel puțin o dată pe an. Considerațiile privind mesajul filmului sunt deosebit de interesante, iar referirile la personajele biblice de-a dreptul incitante.
Concluzia pe care o trage Nicu: „Nu-i important cine, conform criteriilor sociale, omenești, creează valoarea: chiar și o «creatură chicotind obscen» e îndreptățită la asta. Tragedia e că organizarea socială ne împinge la a asocia numele nostru cu ideea de valoare, altfel nu putem supraviețui social. Salieri al lui Schaffer arată clar că a supraviețui social nu înseamnă însă și a trăi. Iar pentru altfel de supraviețuire, care să ne apropie de trăire, se pare că nu mai este nicăieri loc în lume!"
Mie mi se pare o concluzie pesimistă, dar poate nu am avut timpul necesar să „rumeg" cu atenție ceea ce am citit. În orice caz, când simțiți că vi s-au înecat toate corăbiile, aduceți-vă aminte că una nu s-a scufundat: arca lui Noe! Silvia
P.S. - În ceea ce privește reclamele, cel puțin ale noastre din România, sunt de acord cu Nicu, și vreau să vă spun că e un gen pe care nu-l agreez – și în general nu mă uit la ele. În mare vogă pe la noi au fost reclamele cu un personaj, „Dorel", dar care mi se par de-a dreptul grotești, ca să nu zic morbide. Uitați-vă la cea de mai jos, de exemplu (și mai sunt și altele prin preajmă). Unora le stârnește râsul, eu cred că dimpotrivă, e mai degrabă „râsu'-plânsu'" lui Nichita Stănescu.
Reclamă cu Dorel – http://www.youtube.com/watch?v=Lj_w4LuQiq0

---

ecouri
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
19.09.2011

Dragi colege şi colegi,
Întâlnirea noastră de sâmbătă s-a desfăşurat pe terasa pe care o ştiţi, într-adevăr într-un cadru natural „luxuriant“, cum a scris o colegă, sau „exotic“, cum a scris alta.
Toate bune şi frumoase, vorba lui Tudor Muşatescu în celebrele sale scrisori, „numai că“, alături de noi pe terasă se desfăşura un parastas, iar noi am avut răbdare să se termine slujba şi apoi ne-am luat locurile la mese. Moment în care a început o orchestră să cânte muzică de fanfară, pe o stradă din apropiere, în cadrul „Zilelor Bucureştilor“ – un repertoriu deosebit de lung şi zgomotos. Când credeam că s-a terminat, deja veselia vecinilor noştri de terasă atinsese cote peste nivelele admise, întrecând cu muuult bucuria revederii noastre – e drept, indusă puţin şi de „grenada lui Nea' Gabi“ (de palinca adusă de Joe e vorba), sau de „ochii lui Dobrin“, o licoare cu mai puţine grade, din zona Piteştiului (adusă de Picuţă), dar care, dacă nu acţiona chiar ca o grenadă, era totuşi ca o bombă cu efect întârziat.
În aceste condiţii, vă daţi seama că era greu să porţi o discuţie şi cu vecinul de masă de vis-à-vis, darămite una generală. Aşa că singura problemă discutată, mai mult pe grupuleţe, care nu suferea amânare, a fost „când ne mai întâlnim?“ S-a făcut propunerea să mergem într-o excursie în a treia săptămână din mai, şi/sau să ne vedem în Bucureşti în a treia săptămână din septembrie. Pentru excursie s-a propus ca destinaţie Vatra Dornei. Când vom avea date certe vă vom anunţa.
Am vrea să mulţumim colegului nostru Radu (zis RIM), care ne-a făcut surpriza de a ne oferi cadou câte *„un fals tratat de alchimie onirică“*, cu autograf, *of course*! Deşi începe cu Capitolul IX, nu vă lăsaţi induşi în eroare, cartea are şi o *storia d'amore* şi ne dezvăluie şi „rostul scrisului profesionist“ – ca şi câteva amintiri-sclipiri din facultate, despre decanul poreclit „tehaşul“, care transmisese ereditar porecla fiului său, asistent tot la fizică, dar alintat „tehăşelul“.
De asemenea, mulţumim tuturor colegilor care au venit sâmbătă pentru prima dată şi care, sperăm, s-au simţit bine – dovadă rândurile scrise de Puiu Păunică pe care vi le-am trimis. Ca şi celor care au venit, deşi nu-şi anunţaseră participarea.

Toate cele bune, Silvia

---

17 septembrie 2011
FROM: Tudor Păunică
TO: Silvia Mateescu, Tatalor
September 18, 2011

Dragii mei,
Vă mulţumesc pentru efortul vostru de a ne reîntâlni. M-am bucurat să fiu, pentru câteva ore, tânăr şi cu prieteni adevăraţi lângă mine. Cu bine, sper că la anul să fim iar...
Puiu Păunică
P.S. - Poate faceţi un forward cu cele de mai sus către Laura ex-Vicol. Merci!

FROM: RIM
TO: Silvia Mateescu, fizica70
Sent: 19.09.2011
Subject: RE: ecouri

Personal, nu m-a deranjat vecinătatea. Ardelean căpos, căpăţânos şi încăpăţânat, başca încet la minte, venit să mă întâlnesc cu sporită plăcere cu colegii redescoperiţi, în mare parte, cu

un an în urmă, mi-am văzut de treabă în limita posibilităților. Am ratat o conversație cu Ani Murtaza, pe care o aveam pe agendă, dar am fost răsplătit în schimb cu o savuroasă conversație. Neterminată. Nu spui nume. Persoane la fel de importante precum toate.
Mulțumesc mult Silviei, care şi-a făcut temele cu uluitoare viteză, oferind o imagine a vechii cărți. Odată în plus se dovedește cât de farmaceutic măsurat e verbul ei. Spune cu precizie în cuvine puține şi potrivite ce abia reuşesc eu în prea lungi tirade.
A, să nu uit: am făcut o descoperire. Dar o voi dezvălui mai târziu. Nu înainte de a întreba câți dintre colegi au citit romanul lui Haruki Murakami, *Pădurea norvegiană*.
Din propunerea Silviei, cel mai mult mi-a plăcut flexibilitatea formulei sau/şi. Asta, deşi personal am adoptat de mulți, foarte mulți ani, un dicton puțin diferit: „De ce să spui sau, dacă poți spune şi?“. În felul ăsta am şi sugerat atitudinea mea față de propunere.

Re: ecouri
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
19.09.2011

Am citit *Pădurea...* lui Murakami, şi *Dans, dans, dans*, şi acum am în plan *1Q84* – o analogie cu *1984* a lui Orwell.

Re: ecouri
FROM: RIM
TO: fizica70
20.09.2011

Deoarece cel puțin o colegă a citit romanul lui Murakami, am condiții minimale să-mi dezvălui descoperirea. Citisem romanul cu vreo 10 ani în urmă, la prima traducere făcută sub sigla Polirom. Savurez toți japonezii în literatură (şi în cinema, evident), dintre romanele lui Murakami nu ăsta e neapărat în topul meu, ci *La sud de granițe, la vest de soare*. Dar *Pădurea norvegiană* are ceva special.
Ei, bine, în vacanța de la Moeciu de sus, prima petrecută în compania lui Găgăuță şi a mamei sale de când e mamă, Miriam citea o versiune engleză a romanului. Am profitat de ocazie să discut puțin despre carte. Altfel, comunicarea mea cu fiicele mele e rarefiată. Evident, priveam romanul din perspective diferite. Pe Miriam, aflată destul de departe de vârsta eroilor, dar ştiind că autorul e de vârsta mamei ei şi, în general, din generația părinților ei, a deprimat-o. Fără să poată explicita în noțiuni precise sentimentul. Plecând de la realitatea că în cultura japoneză moartea e privită cu totul altfel decât în cea europeană, chiar mai aproape de sensul ei natural (viața înseamnă că, pentru ca o specie să trăiască, exemplare din alte specii trebuie să moară). Inclusiv ritualul sinuciderii, fără a fi banal, nu are tragismul civilizației euro-atlantice. Pe baza asta i-am demonstrat, cu a şi cu be, că pentru mine esența romanului rămâne pozitivă şi chiar optimistă. Miriam s-a mirat, aici sesizase că era chiar părerea mea, nu o polemică cu orice preț.
Fiind obligat să mă feresc de soare, mă mai aciuiam într-un colț de umbră în curtea imensă a gazdelor (aleasă de Miriam cu soțul ei, într-o recunoaştere făcută cu o săptămână înainte de a pleca, tocmai pentru a-i oferi lui Găgăuță spațiul maxim de manevră) şi mai răsfoiam cartea, uitată mereu de Miriam pe şezlongul ei. Oricât de greu citesc în engleză, un text a cărui versiune românească venea firesc din memoria pasivă fluidiza întrucâtva lectura. M-am dus la pasaje anume.
Deloc de mirare, lectura mi-a oferit o perspectivă diferită de cea din urmă cu 10 ani. Căci eu sunt altul, într-o anume măsură. Dar nu asta e ce vreau să spun şi încă n-am ajuns la

descoperire. În mai mare măsură, mai accentuat decât la prima lectură, mi s-a impus realitatea că nu Watanabe, tânărul de 20 de ani care narează la persoana întâia e eroul, ci Midori, fata care irumpe în viața lui pentru a dispărea, a reapărea şi tot aşa. Având şi ea drama ei, într-un anume fel e singurul personaj viu din carte.
La prima apariție, Midori, ceea ce în japoneză înseamnă „verde“, apare înăltuță, subțiratică şi tunsă scurt.
Abia discutând la masă cu Veronica de portretul în peniță făcut de colegul şi prietenul comun, ilustratorul volumelor mele de proză (dintre care pe al doilea tocmai îl aveți), căci portret e, iar nu caricatură, deşi nu e lipsit de o nuanță de ironie fină (deschideți cartea promoției) am descoperit, cu uimirea naivă a ardeleanului, că delicata noastră colegă e tunsă la fel de scurt ca pe 8 februarie, la lansarea cărții de cinema. De aici până a mă străfulgera că aveam alături, la masă, o versiune a personajului lui Murakami n-a mai fost de făcut decât un pas. Mic. Pe care, făcându-l, pâş-pâş, pe tăcute, doar nu era să bat toba, l-am făcut pe loc, continuând să ascult dizertația lui Lulu despre războiul din ’77. Pe care-l cunoaşte, fără falsă modestie, la fel de bine ca mine. Deşi fiecare ar avea de aflat câte ceva de la celălalt.
Acum însă, *post festum*, respectul pentru formația ştiințifică ce ne-a marcat firesc pe toți ar fi fost de neconceput să nu-mi anunț descoperirea. Ceea ce mă scutește de a comenta etimologia prenumelui distinsei noastre colege, căci ar fi de gust îndoielnic.

Re: ecouri
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
20.09.2011

Cine e Găgăuță? Că n-am înțeles. E cumva nepoțelul tău, Matei? Trebuie să aibă 1,5 anişori dacă îmi aduc eu bine aminte, şi evident că are nevoie de spațiu de manevră – cum bine spui. În ceea ce privește imaginea pe care ne-o facem despre personajul unei cărți, am avut surpriza să constat în film (versiunea suedeză) că Lisbeth, eroina principală din trilogia *Millenium* a lui Stieg Larsson, este exact cum mi-o imaginasem eu când citisem cartea (cele 3 volume: *Bărbați care urăsc femeile, Fata care s-a jucat cu focul şi Castelul din nori s-a sfărâmat*). Nu e meritul meu, ci al autorului, îți dai seama. În privința descoperirii tale, să-i urăm viață lungă lui Midori a noastră, că verde e sigur! Silvia
P.S. - nu mi-l închipuiam pe Lulu expert în războiul din ’77! Îl vedeam mai aplecat spre filosofie.

Re: ecouri
FROM: Laura Țugulea
TO: fizica70
20.09.2011

Dragilor,
A fost o mare bucurie să ne revedem. Şi nu numai că aşa zic eu, dovadă sunt şi pozele din cele 3 albume trimise de colegi.
Cred că poze mai urmează... Am fost destul de mulți (40 în listă), deşi câțiva dintre cei prezenți în iunie 2010 au lipsit, dar au apărut „figuri noi“. Personal, m-am bucurat mult că Puiu Păunică a reuşit să fie alături de noi mai mult decât 10 minute, că Rodica Duşoiu şi Nuți Apostol ni s-au alăturat şi mai ales că Doina, prin prezența ei, ne-a făcut să simțim că putem fi importanți, ca grup, în perioade dificile din viața fiecăruia dintre noi. Fanfara am auzit-o, dar eu zic că a sporit puțin atmosfera de sărbătoare. Cât despre celelalte două mese colective de pe terasă, au contribuit, ce-i drept, la unele deficiențe în serviciile de la mesele noastre (întârzieri, farfurii nepotrivite etc.); dar sper că voi veți fi fost îngăduitori în aceste

privințe. Farfuriile „nepotrivite“ au fost totuși potrivite pentru a găzdui DVD-urile, surpriză chiar și pentru mine! Silvia și cu Joe au pregătit surpriza și ei îi sunt recunoscători lui Costel Boca, care a reușit să realizeze varianta electronică interactivă a cărții noastre, și inclusă pe DVD.
Încercăm să găsim și alt loc de întâlnire, în anii care vin. După cum am plănuit cu mulți dintre voi și după cum v-a informat Silvia, vom încerca și alte „formule“: excursie, întâlniri în a treia săptămână din lună, în mai și/sau septembrie.
Mai așteptăm propuneri, chiar și din partea celor care nu au fost prezenți în septembrie 2011 și/sau iunie 2010 (Radule, formula și/sau este și utilă uneori!).

Cu cele mai bune gânduri, Laura

Nu am mai avut nevoie de ecusoane, deși suntem mai bătrâni cu un an.

Re: ecouri
FROM: Dimitri Cadéré
TO: fizica70
22.09.2011

Ca la turci, coane, ca la turci!
„Pe care, făcându-l, pâș-pâș, pe tăcute, doar nu era să bat toba, l-am făcut pe loc, continuând să ascult dizertația lui Lulu despre războiul din ’77. Pe care-l cunoaște, fără falsă modestie, la fel de bine ca mine. Deși fiecare ar avea de aflat câte ceva de la celălalt.“
Legănându-mă în iluzia că mă ascultai, am lungit poate puțin vorba, dar – deh – suntem la porțile Orientului! Reține doar că ți-am povestit numai o mică parte din istoria lui ’77, pasionantă. La anu’ ne aranjăm să stăm aproape, ca să-ți amintesc episodul cu telegrama țarului și să-ți spun cum România era beneficiară în comerțul cu Sublima Poartă etc., etc. Sunt sigur că ai să fugi de mine! În rest, rămâne cum am vorbit.

Cu bine, Lulu

2011/9/21
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70

Bună dimineața,
Mă grăbesc să vă trimit o dublă-surpriză pe care am primit-o acu’ de dimineață de la doi colegi, de Nick Mazilu și Mircea Porumbreanu e vorba: o savuroasă *Cronică mondenă* însoțită de un montaj cu cele mai semnificative poze de la întâlnirea noastră. „Sunt convins că simți câtă dragoste se degajă din cele alăturate.“ – sunt vorbele lui Mircea.
„Și-am socotit eu că o cronică mondenă în maniera marelui meu înaintemergător, domnul Bostandaki-Turturel, s-ar cuveni, pentru a vă arăta că totuși sunt mereu acolo… chiar dacă sunt aici.“ – l-am citat pe Nicu.
Dar eroul principal e Tânăru’ Georgică Macavei, veți vedea.
Și încă un citat semnificativ: „O notă generală aparte a adunării, amintind de floarea proaspătă a poienii însorite, o face fata lu’ nea’ Inocențiu venită să-l colecteze, că la vârsta noastră mai ai și tendințe centrifuge necontrolate. Și-o fi zis copila că merită să riște o jumătate de oră de priviri curioase și disecante, numai ca să-l știe cu ea, să fie sigură că n-o să-l caute o zi sau două prin București…“ Sincer vă spun că m-am distrat copios citind *Cronica*, și în același timp m-a emoționat montajul (liniștea de fond probabil are semnificația *și totul e tăcere*!)
Le mulțumesc din suflet amândurora, pentru că și ei ne-au făcut o surpriză din suflet. Sper că v-am stârnit îndeajuns curiozitatea. Toate cele bune,

Silvia

P.S. - n-am înțeles, despre ce măsură e vorba? Glumesc, bineînțeles;
P.S. - „comitetul“ s-a pozat cu cine a solicitat;
P.S. - am uitat să-i mulțumesc lui Şerban (Joe) pentru ideea cu eticheta de țuică, care văd că a avut mare succes – o fac acum; nu a spus nimic, ca de obicei, cred că principiul lui în viață este „taci şi faci“; de altfel, acum, că îl cunosc mai bine, pot să vă spun că nu e deloc vorbăreț ca toți oltenii, degeaba încerc eu să-l mai incit, că n-am spor.
P.S. - am să trimit separat fişierul lui Mircea; având memoria mare, nu l-ar primi la „fizica70“

FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
21.09.2011

Subiectul mesajului îi aparține lui Mircea. Ca şi fişierul ataşat, pe care sper să-l puteți deschide cât mai mulți (are 22Mb).

Enjoy! Silvia

Re: Cronica mondenă
FROM: Laura Țugulea
TO: fizica70
20.09.2011

Dragilor Nicu şi Mircea,
Mulțumiri! Citindu-vă rândurile şi urmărind montajele, am retrăit cu încântare momentele întâlnirii din 17 septembrie şi m-am delectat cu amintiri din vremea studenției. Sunteți nemaipomeniți!
Ați fost lângă noi, dar v-ați ascuns atât de bine că nu v-am văzut nici pe terasă, nici la intrare, nici în poze... Poate nu vă mai ascundeți data viitoare!

Cu drag, Laura

Dragi cronicari,
Nu am fost la întâlnire şi voi m-ați făcut să intru în atmosfera de acolo.
Totuşi, am rămas cu o nelămurire şi doar voi ați putea să mă ajutați. La ce medita atât de profund Costică Stoicescu? Aştept răspuns.

Cu drag, Milica

2011/9/23
FROM: Şerban Georgescu
TO: fizica70

Crezi că medita? Uneori dau şi eu impresia asta. Joe

FROM: Maria Axinte
TO: fizica70

Dragă Şerban,
Ăsta e... TALENT! Milica
Chiar aşa: cum a rămas cu volumul al II-lea ? Sau, poate, facem un film...

FROM: Mircea Porumbreanu
TO: Silvia Mateescu
Sent: 27.09.2011
Subject: Tot de la Nae

Dragă Silvia,
Iată încă ceva de la N.M., ceva care îşi aşteaptă nemurirea! Şi, când zic asta, mă gândesc că după ce se vor aduna vreo 15-20 de astfel de scrieri, să-l pun să le pregătească spre a fi publicate într-un volum. La ora când le scriu pe acestea cred că tu dormi. Aşa că îţi doresc somn uşor!

Cu drag, Mircea P.

NM-10- Amintiri de Familie: Profesorul Panaite Mazilu
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
27.09.2011

Bună dimineaţa!
După originala *Cronică mondenă* de săptămâna trecută, Nicu ne face o nouă surpriză: ne trimite câteva amintiri de familie despre unchiul său (văr de-al doilea cu tatăl său, dacă am înţeles eu bine), Acad. Prof. Panaite Mazilu, care, la venerabila vârsta de 96 de ani „şi ceva“, încă e foarte activ în domeniul proiectării antiseismice. Cinste lui! Dar nu vă lăsaţi înşelaţi de titlu, pentru că personajul principal e chiar colegul nostru, Nicu, care ne povesteşte cu mult haz cum a dat (şi a reuşit) examenul de admitere la facultatea noastră.
Şi un citat care mi-a plăcut mult: „De examen nu-mi prea aduc aminte multe, dar ştiu c-am învăţat să beau bere! M-a ghidat părinteşte ’nea Costache, veteran în ale examenelor, profesor suplinitor pe undeva prin Oltenia, care venea a şasea oară la examen – voia să intre la Geografie, şi numai la Geografie, iar locurile erau puţine şi concurenţa strânsă: cam zece-doisprezece pe loc. A şi reuşit patru ani după aceea!“
Mă gândeam cu ocazia asta că sunt mulţi dintre noi care ar putea scrie *in extenso* despre familiile lor, un fel de *Cronică de familie* – mai ales cei care au un arbore genealogic clar, cum e Valentin Niculescu, care mi-a povestit mie despre strămoşii săi de pe la 1825 încoace. Dar mai sunt şi alţi colegi pe care-i ştiu (Lulu, Joe) care-şi cunosc strămoşii (unii chiar boieri iluştri sau oameni de artă, scriitori, muzicieni, pictori, medici, profesori etc.). Eu, din păcate, nu pot scrie decât de la bunici în jos – căci doar până la ei îmi cunosc rudele (când puteam să aflu mai multe de la părinţii mei n-am făcut-o, nu-mi stătea capul la asta, iar părinţii mei au murit tineri, când eu aveam 37 ani, iar acum regret că nu i-am întrebat) – dar tot aş încerca.
Şi uite aşa se scrie istoria! Poate totuşi reuşim până în primăvară să adunăm material pentru un volum II, ca să-l publicăm la anul. Sunt destui care n-au scris în cartea noastră şi ar putea s-o facă acum, sunt încă destule amintiri din studenţie care ies încet-încet din ceaţă la suprafaţă, au sclipit câteva de care ştiu eu şi la întâlnirea din 17 septembrie (autorii: Nae, Gica, Puiu Păunică, Decebal). Eu zic că e păcat să se piardă! Ce părere aveţi?
Vă las să vă delectaţi cu povestirea lui Nicu, din fereastra de timp care ne interesează: „Eram între vremurile negre de mai înainte şi vremurile negre de după aceea. A fost o perioadă destul de fericită, în care am avut norocul să trăim o studenţie dintre cele mai fericite, care-a născut chiar şi oameni, putem pentru ca să zicem...“ Iar printre oamenii aceea suntem şi NOI!

Cu mult drag, Silvia

NM-11: Xantipa, sau Măgarul ca Menire și Semnificație
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
28.09.2011

Bonjour!
Am primit azi dimineață un nou eseu al lui Nicu Mazilu pe care mă grăbesc să vi-l trimit și vă invit să-l citiți cu atenție (în weekend). Așa cum spune și Mircea în mesajul lui (vezi mai jos), e puțin mai greu să-ți dai seama cu ce gust rămâi după ce-l citești, pentru că e mai greu de digerat – pe mine m-au cam depășit întotdeauna problemele filosofice, dar am făcut mereu eforturi să le înțeleg. Și iată în esență ce am înțeles eu: Nicu ne explică conceptul filosofic de „măgar" în strânsă legătură cu „rolul oricărei soții", luând ca exemplu cuplul Socrate-Xantipa.
Puțin adevăr este în ceea ce spune Nicu, francezii au spus-o însă mult mai delicat: „Cherchez la femme!"
După mine, alături de femeia-mamă (nu am spus cu rol de procreare pentru că în problema asta procentele sunt *fifty-fifty*, dar plătite mai scump de către femei), femeia-muză, femeia-artistă, s-a adăugat în ultima sută de ani (cu aproximație) și femeia-activă. Personal, regret că înaintașele noastre s-au luptat (și au reușit, din păcate) pentru emanciparea femeii și apoi pentru egalitatea cu bărbații. N-au făcut altceva decât să ducă la apariția unei noi specii: femeia-robot!
Optimistă din fire cum mă știți, refuz să cred că, în lumea trepidantă în care trăim, există numai Xantipe și că nu mai există femei care prin natura lor sunt supuse, blânde și iubitoare.

O zi bună tuturor! Silvia

FROM: Mircea Porumbreanu
TO: Silvia Mateescu
Sent: 28.09.2011
Subject: Măgarul ca Menire și Semnificație

Cred că ți-ai dat seama, dragă Silvia, chiar după titlu, că e vorba de încă un eseu de-al aceluiași N.M.. Greu de spus cu ce gust rămâi după ce-l citești! Evident, nu mă refer la talentul incontestabil al lui Nae, ci la problemele pe care le pune. Transpare, de exemplu, printre multe altele, o simetrie pe cât de derutantă, pe atât de neliniștitoare, și nu o să amintesc aici decât una, și anume, cea privitoare la sintagma „Proști, da' mulți", în legătură cu care se vede de la distanță că este la fel de valabilă și răsturnata ei: „Mulți, da' proști"... și asta mai face loc de o țâră de optimism. Cam bizar, dar hai să-i zicem, totuși, optimism...
Îți doresc, ca de obicei, numai bine. Mircea

FROM: Mircea Porumbreanu
TO: Silvia Mateescu
14.10.2011

Dragă Silvia,
Dacă cele scrise de Nae se vor adeveri, avem privilegiul de a fi primii care le află! Să dea Dumnezeu ca așa să fie! Eu zic să o dai și pe asta lumii. Poate că o punem de-o gâlceavă...
Cu un gând bun pentru voi, Mircea

FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
14.10.2011
Subject: NM-12: Marea Piramidă a lui Keops

Bonsoir!
Vă trimit o nouă producție literar-științifică a lui Nicu, în care se referă la o ipoteză pe care o pot numi cel puțin îndrăzneață, și anume că piramida lui Keops a fost proiectată, construită și chiar ar fi funcționat în scopul captării și stocării energiei cosmice. Citez: „Cum atare idee asupra proprietăților unei piramide a mai fost avansată, în mod specific în legătură cu intensificarea câmpului electromagnetic, ceea ce spun eu nu-i probabil nou. Noutatea ar sta numai în faptul că eterul spațiului liber e considerat aici de natură diferită de cea electromagnetică, deși teoretic aceasta din urmă pare a fi doar un caz particular de câmp pe care o piramidă l-ar putea intensifica."
Pot să vă spun în plus că mie personal nu mi se pare o idee fantezistă, s-ar putea să fie scris în Cartea Galactică că toate planetele de tipul Terrei sunt dotate cu astfel de sisteme. Voi ce părere aveți?

Enjoy! Silvia

Re: NM-12: Marea Piramidă a lui Keops
FROM: Manu Maria
TO: Silvia Mateescu
17.10.2011

Cu siguranță că nu e întâmplător că tot mai mulți gânditori sunt pătrunși de idei ca cele prezentate de Nicu. Spun asta deoarece, citindu-i „producția literar-științifică", cum îi zici tu, mi-a sărit imediat gândul la Teoria Unificării Câmpurilor a lui Nassim Hramein.

Cu drag, Miki-MariAna

Gala premiilor în educație
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
22.10.2011

Bună seara tuturor!
Mai sunt doar 3 zile până la acordarea premiilor în educație. Facultatea de Fizică – Universitatea București este finalistă și ocupă locul al II-lea până acum. Premiile vor fi în bani – pentru folosul instituției.
Proiectul STEPS TWO, pomenit în descrierea facultății, este proiectul coordonat de Laura. În semn de solidaritate, cred că mulți dintre NOI, fizicienii, ar fi bucuroși să sprijine facultatea.
Așa că, cei care doresc să câștige facultatea noastră, intrați pe link-ul de mai jos, înscrieți-vă cu un cont de utilizator, după care votați astfel încât Facultatea de Fizică să fie declarată facultatea anului 2011 și premiată. Eu deja am votat – e foarte simplu.
Link-ul este: http://www.premiileineducatie.ro/gpo/
Vă doresc un weekend plăcut.

Cu drag, Silvia

---

scrisoarea către colegi (ref.vol.al II-lea)
FROM: Șerban Georgescu
TO: fizica70
1.11.2011

Dragi colegi,
Tot mai multe voci dintre colegi, şi tot mai insistente, ne sugerează ideea demarării unui nou proiect comun pe care să-l realizăm anul viitor, şi anume: scrierea unui volum al II-lea, o continuare a cărții noastre de suflet. Cum aceasta din urmă s-a bucurat de un succes real, trebuie să recunoaşteți, în mediul universitar şi în cel familial, dar nu numai, cum noi (echipa de lucru) entuziasm avem şi puterea de muncă încă nu ne-a părăsit (!), considerăm însă că trebuie să ne luăm unele măsuri de siguranță pentru ca rezultatul final să fie la aceeaşi înălțime şi să nu dezamăgească.
La întâlnirea noastră din septembrie, Nae Doboş începuse să povestească episoade de la cămin cu Mircea Porumbreanu şi alți colegi, iar Gica Pietricică, care are o memorie fantastică, povestea faze de pe la examene, una şi-a amintit-o împreună cu Puiu Păunică, cum au schimbat ei biletele de examen. Geta Pătrană şi-a exprimat regretul că a scris prea puțin în carte şi chiar şi Silvia Setnic parcă regreta că a scris prea puțin. Iar Nicu Mazilu ne-a demonstrat şi el ce memorie are prin povestirile sale încântătoare. Unii colegi şi-au exprimat chiar regretul că n-au scris mai mult despre familie (evident, ca urmare a criticilor unor membri de familie care nu s-au regăsit în primul volum). E clar că mai sunt amintiri care ar trebui scoase la lumină pentru bucuria tuturor şi completări ce trebuie incluse.
Structura acestui volum ne-am gândit să fie următoarea:
– Introducere (care să reflecte motivația scrierii acestei continuări, dar nu neapărat)
– Cap. I – Pagini personale / – Cap. II – Amintiri-povestiri / – Cap. III – În loc de concluzii: Lecturi suplimentare / – Cap. IV – Albumul cu poze / – Cap. V – Anexă
Introducerea poate fi compusă din mai multe contribuții.
Cap. I – după modelul din primul volum, pentru cei care nu au reuşit să scrie atunci: Nuți Apostol, Puiu Păunică, Bebe Covaci, Georgică Macavei, Marin Inocențiu, Costică Stoicescu, Manea Florea, Nana Orbeşteanu, Oana Bujoreanu, Irina Rusu, Simona Popa, Doina Negulescu; Costel Boca, Meme Georgescu, Adam Ştrul, familia Borca şi toți cei care mai doresc. În plus, credem că ar trebui să scrie colegii care i-au cunoscut mai bine (inclusiv familiile), câteva cuvinte despre Florina Nanu şi Jan Corcoțoi.
Formatul „paginii personale“: ar fi bine dacă s-ar atinge următoarele puncte:
– (i) date personale;
– (ii) activitate profesională;
– (iii) amintiri (POZITIVE) despre colegi şi profesori;
– (iv) gânduri (OPTIMISTE) pentru colegi.
– (v) un CV de 1-2 pagini.
Este încurajată NOTA OPTIMISTĂ!
Cap. II – va cuprinde câteva (cel puțin 2-3 fiecare) scurte povestiri, amintiri din perioada studenției sau post-facultate, completări şi/sau „scurte cronici de familie“.
Cap. III – contribuții-eseuri ale celor care doresc să scrie pe diferite teme de interes.
Cap. IV – poze selectate din studenție, dar şi de la întâlnirile din acest an (2011).
Cap. V – Anexa – încă nu e clar ce ar putea să conțină.
Ca şi în cazul primului volum, vă reamintim utilizarea de fonturi Times New Roman de 12, la 1.5 rânduri; format A4 (portret); ar fi bine dacă am da doar câteva poze (1-5 poze fiecare). Un model de contribuție la Cap. II este „povestirea“ Silviei, în fişierul ataşat.

Vă rugăm să vă exprimați fiecare părerea cât mai curând (o săptămână maxim) și, dacă sunteți dispuși sau nu, să scrieți și în ce capitole, pentru a putea să ne facem o imagine asupra numărului total de pagini (ar trebui să avem minimum 200 pagini). După aceea vom fi nevoiți să stabilim un *deadline* pentru trimiterea textelor. Ne gândim la 15 ianuarie 2012 (pentru că cei care mai sunt în activitate să beneficieze de vacanța de Crăciun pentru a scrie).
ATENȚIE: mesajul se adresează tuturor colegilor noștri, nu numai celor care au putut să participe la primul volum.

Vă doresc succes! Joe

P.S. - Având în vedere avantajele unui regim constituțional, vă rugăm să vă spuneți părerile (aproape sincere) despre această nouă întreprindere.

Subject: Excelentă decizie.
Date: 1.11.2011
FROM: Dumitru Popescu
TO: Șerban Georgescu

Salut Joe,
Era necesară apariția volumului al II-lea. Acum sunt ocupat cu depunerea unui proiect la „Parteneriate“ și nu pot să scriu mai mult. Va trebui să introducem un capitol în plus. Despre asta vom vorbi după 15.01.2012. Am toată considerația și simpatia pentru voi: Silvia, Joe și Laura.
Vă spusei ce avusei de spus, D. Popescu

Subject: scrisoarea către colegi (ref.vol.al II-lea)
Date:1.11.2011
FROM: Dan Galeriu
TO: Șerban Georgescu, fizica70

Dragele mele, dragii mei,
Nu mă mulțumește volumul I și nici vremurile pe care le trăiesc, nu știu cum să particip la volumul al II-lea.
Ajutați-mă, Dan, de acasă

Subject: RE: scrisoarea către colegi (ref.vol.al II-lea)
Date: 1.11.2011
FROM: RIM
TO: Șerban Georgescu

Am unele rezerve. Nu ar fi un volum al doilea propriu-zis, ci mai degrabă versiunea 2.0 a volumului, cea publicată fiind versiunea 1.0; mai binele e aproape întotdeauna dușmanul binelui. Aș vedea mai degrabă un soi de *addendum* cuprinzând contribuțiile colegilor care n-au participat la volum într-o primă parte și o colecție de texte libere, de amintiri suplimentare într-o parte a doua. Șansa de a rata reușita volumului e reală. Cred că formula pe care o contrapropun ne protejează parțial de acest risc.
Părerea mea, vorba lui nea' Nicu Votcăroiu.

Subject: Re: scrisoarea către colegi (ref.vol.al II-lea)
Date: 4.11.2011
FROM: Pătrană Geta
TO: Şerban Georgescu

Dragă Joe,
Tocmai am citit mesajul Silviei şi aproape că m-am ruşinat că nu am răspuns la timp. Asta nu înseamnă că nu sunt de acord, deşi îmi este foarte greu să mă exprim în scris, o să mă străduiesc!
Îmi dau seama că fiecare dintre noi are experienţe şi amintiri inedite din „lunga activitate" de până acum. Aşa că, personal, subscriu cu cea mai mare plăcere, deşi la prima ediţie am fost printre ultimii!
Sunt convinsă că sunt mulţi cei care vor să scrie, dar nu au crezut că răspunsul era „urgent". Având în vedere modul exemplar în care aţi conlucrat la prima ediţie, sunt convinsă că totul va fi foarte bine. Vă mulţumesc pentru tot ce faceţi pentru generaţia noastră!

Geta Pătrană

Subject: Re: scrisoarea către colegi (ref.vol. al II-lea)
Date: 4.11.2011
FROM: Dimitrie Cădere
TO: Şerban Georgescu

Tout à fait d'accord ! Frumoasă iniţiativă, să continuăm pe drumul deschis anul trecut.

Cu bine, Lulu

Subject: Re: scrisoarea către colegi (ref.vol. al II-lea)
Date: 4.11.2011
FROM: Cristina Luca
TO: Şerban Georgescu

Dragă Şerban,
Am sosit de două zile în ţară şi m-a bucurat foarte mult anunţul tău cu adunarea materialului pentru apariţia volumului al II-lea. M-am gândit să scriu cum am ajuns să dau admiterea la Facultatea noastră. Cred că se înscrie la Cap. II. Sper să fiu mai promptă de data asta! Ca întindere, vor fi aproximativ două pagini. Mă voi apuca de lucru cât de curând şi atunci voi şti mai exact. Povestirea Silviei este foarte nostimă şi m-a inspirat cu adevărat. Ţie, Silviei şi Laurei vă doresc să aveţi acelaşi entuziasm la redactarea acestui volum ca şi la primul!

Cu mult drag, Cristina

Subject: Re: scrisoarea către colegi (ref.vol. al II-lea)
Date: 4.11.2011
FROM: Rodica Bena
TO: Şerban Georgescu

Dragă Şerban,
Am citit de două zile mesajul tău, dar n-am apucat să-ţi răspund, deşi pe Silvia am sunat-o imediat să-i spun cum îl chema pe prof: dl. Geangu (Traian). Am şi eu „poveşti" cu dânsul şi altele, şi altele... aşa că de pe partea mea, cartea cu amintiri e binevenită. Chiar dacă e a II-a, sper să nu fie *second hand*, ci măcar la fel de reuşită ca prima. O să mai discut şi cu „grupul meu de influenţă", cum zice Cristina, şi sper să iasă bine.
Ne auzim curând.

Pa, Rodica

Subject: Re: scrisoarea către colegi (ref.vol. al II-lea)
Date: 4.11.2011
From: Anca Broti
To: Şerban Georgescu

Bună ziua, Şerban,
În general, am rezerve faţă de repetarea a ceea ce a fost frumos prima dată... Aşadar, nu sunt optimistă în legătură cu un volum al II-lea. Precum Iţic la o mobilizare de război, mă grăbesc să vin ca să spun şi eu... „pe mine să nu contezi". În rest, sper că sunteţi bine.
O salut pe Rodica, Anca M.

Sf.Sava
FROM: Ion Sabba Ştefănescu
TO: Silvia Mateescu
3.11.2011

Dragă Silvia,
În primul rând, mulţumim (Adriana şi cu mine) pentru informaţiile şi link-urile pe care ni le trimiţi (la toţi colegii noştri) cu regularitate. Trebuie să ştii că profităm de ele şi avem o conştiinţă proastă că nu mulţumim mai des! Am primit acum câteva zile un mail de la Joe cu un proiect pentru volumul al II-lea şi cu un text al tău despre o lecţie ţinută de tine la Sf. Sava (Nicolae Bălcescu) acum un număr (tăcere) de ani. Despre posibile contribuţii la volumul al II-lea nu mă pronunţ acum (pentru că nu am nicio idee), dar am fost mişcat de lista de profesori de la Sf. Sava pe care ai ataşat-o. Într-adevăr, bunicul meu (Sabba Ştefănescu), a fost profesor de ştiinţe naturale şi director acolo (din câte ştiu până în 1905, când a devenit profesor de paleontologie la Universitate, dar nu ştiu începând de când, cred că înainte de 1900). Nu a fost academician, ci numai membru corespondent al Academiei. De asemenea, nu a fost geofizician: geofizician (şi academician) a fost fiul lui (tatăl meu), care a fost elev la Sf. Sava numai câţiva ani.
Textul tău l-am găsit foarte frumos şi m-am întrebat cine putea să fie dl. X, pentru că, în fond, erau numai patru ani de când părăsisem şcoala şi l-am fi putut cunoaşte. (Nu te rog să îl trădezi!)
Cu multe salutări şi cele mai bune gânduri, Ionică

Re: Sf. Sava
FROM: Silvia Mateescu
TO: Ionică Ştefănescu
3.11.2011

Dragă Ionică,
Dacă îmi dădeam seama la timp că tu şi Adriana aţi făcut liceul la Sf. Sava, vă întrebam pe voi care ar putea fi numele dlui X. După ce a citit povestea mea, alaltăieri m-a sunat Rodica Gostian şi mi-a zis că ar putea fi dl. prof. Geangu (ea a făcut practică pedagogică cu el). Numai că Joe mi-a zis că acesta nu avea mustaţă, iar eu îmi amintesc o figură masculină cu mustaţă. S-ar putea ca memoria mea să-mi joace feste, după atâta amar de ani. Eu mă învârteam în jurul unui nume care începe cu J, cum ar fi Jercan, Juncan, ceva de genul ăsta. Asta e cam tot ce pot să spun care să vă ajute să-l identificaţi. În privinţa bunicului tău şi a tatălui tău, dar şi a altor strămoşi, cred că a sosit momentul să le cinsteşti memoria scriind tu despre ei chiar în volumul al II-lea, al nostru, cu titlul *Scurtă cronică de familie* – sau ceva similar. Pentru că mi se pare foarte important ca oamenii valoroşi ai acestui pământ să

fie cunoscuți și de copiii și nepoții noștri, cu atât mai mult dacă ei trăiesc în alte țări (cum sunt și ai mei). Joe își cunoaște strămoșii încă de pe la 1800 și ceva, Lulu Cădere cam tot așa, are un arbore genealogic foarte interesant. Cred că aceste „cronici de familie“ vor fi sarea și piperul acestei cărți.
Și bineînțeles, în al doilea rând, puteți scrie alte amintiri din liceu și facultate și/sau post-facultate. Chiar dacă ai fost coleg cu noi numai doi ani, nu cred că nu-ți mai amintești ceva deosebit despre profesorii pe care i-am avut sau despre colegi. Pe mine m-a impresionat foarte mult faza cu munca voluntară la Urleasca despre care ai scris tu, de aceea am și selectat-o în discursul meu de la lansarea cărții. Cred că ar fi interesant să ne povestești și despre anii de facultate în Anglia, la una din cele mai prestigioase instituții de învățământ din lume, ca și despre începuturile voastre la stabilirea în Germania.
În al treilea rând, ați putea scrie câte un articol de interes general, de exemplu, ceva despre încălzirea globală, viitorul energiei nucleare, schimbarea polilor magnetici, mișcările seismice, misiuni N.A.S.A., cucerirea planetei Marte, existența extratereștrilor – sau multe alte subiecte, la alegere, care au legătură cu fizica, cu știința.
Și tu, și Adriana ați scris foarte puțin în primul volum, așa că puteți să vă extindeți oricât. Aș vrea să cred că v-am convins să scrieți și să-i răspundeți afirmativ lui Joe. În general, lumea e reticentă, din cauză că formația noastră științifică ne-a învățat să fim foarte concișI în exprimări, dar cu puțină perseverență, tot putem scrie câte ceva. Nu e nevoie să fie povestiri separate, se pot concentra mai multe povești într-una singură.
Aș mai vrea să vă spun că până la urmă trebuie să veniți și voi măcar la una din întâlnirile noastre, poate la anul să reușim să ne vedem. Nici nu puteți să vă imaginați câtă bucurie și emoție ne încearcă în acele momente. E un sentiment cu totul și cu totul deosebit, parcă ne-am fi regăsit frații și surorile pe care nu le-am văzut de-o viață!
Cât despre ceea ce vă trimit eu tuturor colegilor, nu trebuie să-mi mulțumiți, eu o fac cu o mare plăcere și sper să vă încânte și pe voi. Vă doresc multă sănătate și numai bine, vouă și frumoaselor voastre fete.

Cu drag, Silvia

Sf. Sava și propuneri
FROM: Ionică Ștefănescu
TO: Silvia Mateescu
5.11.2011

Dragă Silvia,
După cercetări serioase, am conchis că dl. X nu este identic nici cu dl. Rădulescu, profesorul de fizică al Adrianei – era un om în vârstă, nu înalt, precis fără mustață și probabil că a ieșit la pensie puțin după plecarea noastră –, nici cu dl. Geangu – l-am avut patru ani profesor și îl știu așa de bine ca să zic fără ezitare că descrierea ta nu i se potrivește (și mustață nu avea!). Deducem că era cineva „nou“!
În ceea ce privește propunerile cu privire la cartea prospectivă, trebuie de la început să zic că nu voi urma ideea să vorbesc despre părinții sau bunicii mei. Se găsesc biografii ale lor sau pe foaia mea de Internet, sau chiar în Wikipedia. În legătură cu gradele de cunoaștere, sunt surprins să văd cât de puține urme au rămas despre persoane pe care eu le-am apreciat direct foarte mult, de exemplu Marinescu, profesorul de matematică al seriei noastre (academician): dacă-l „dai în Google“ nu găsești nimic! Dacă aș fi în România, aș scrie o biografie a lui în Wikipedia (sau în cartea prespectivă). Dar nu sunt și nu știu nimic despre viața lui! Și ca Marinescu, mai sunt printre profesorii noștri și alții care merită mai multă atenție!

O contribuție care ar putea fi considerată este ceva științific – cu un nivel ceva mai ridicat decât cel al ziarelor – și astfel încât să poată fi urmărită de cineva cu trei ani de facultate de fizică. Din păcate, așa ceva ia timp, dar dacă termenele sunt largi, putem cugeta. Evident, chestiunea are sens numai dacă sunt mai multe contribuții de genul acesta! Cel mai bine ar fi ca cei care nu au scris nimic în primul volum să capete curaj și să umple volumul al II-lea!

Cu multe gânduri bune, Ionică

FROM: Laura Țugulea
TO: Silvia Mateescu
4.11.2011
Subject: Premiile Educației, 2011-Fundația-Dinu Patriciu

Dragă Silvia,
Mai jos este mesajul Decanului, primit în urmă cu câteva minute. Facultatea de Fizică a luat premiul al II-la (10000 Euro!). Îți mulțumesc mult pentru că ne-ai fost alături, ca întotdeauna, plină de solicitudine și avânt mobilizator. Nu știu câți dintre colegi ți-au urmat exemplul, dar mesajul tău a fost deosebit.
Am revenit acasă duminică noaptea, după 2 săptămâni în care am trecut prin 3 țări și 6 hoteluri și am participat activ la 3 activități diferite (evaluare, ședințe management proiect și conferință). Nu a fost ușor, dar am reușit și de data asta. Acasă, am intrat „în priză" din prima zi și, din păcate, am o răceală serioasă de ieri (e frig în facultate). Mâine mă întâlnesc cu dl. Crăciun, la editură. Îi voi spune și de volumul al II-lea!

Cu mult drag, Laura

„Stimați colegi,
La insistența tinerilor colegi Vasile BERCU și Ovidiu TEȘILEANU, am acceptat înscrierea în competiția Facultatea anului din cadrul Premiilor Educației organizate de Fundația Dinu Patriciu. Le mulțumesc acum, la obținerea Premiului al II-lea și a 10000 Euro! Doresc să le mulțumesc și colegilor care s-au implicat, alături de Dr. Vasile BERCU în structurarea prezentării facultății, anume: Prof. Laura ȚUGULEA, Prof. Ștefan ANTOHE, Conf. Lucian ION, Conf. Mircea BULINSKI.
Sincere mulțumiri colegilor care au participat la realizarea filmului de prezentare (Dr. Cristina MIRON, Dr. Cezar TAZLAOANU, Conf. Mircea BERCU, Conf. Mihaela SÂN, Conf. Petrică CRISTEA, Prof. I. LAZANU, Dr. Marian BAZAVAN, Dr. Ion GRUIA)."
Să sperăm că acești bani și sprijinul afirmat azi de mai mulți prorectori ai U.B. să ne permită îmbunătățirea condițiilor din sălile de seminar. Felicitări tuturor cadrelor didactice și studenților facultății fără a căror muncă, dăruire și implicare nu ar fi fost posibil și acest rezultat pozitiv al F.F.U.B.!!! Sincere mulțumiri tuturor celor care ne-au votat pentru premiul de popularitate (din nou locul al II-lea), cadre didactice, studenți, alumni și colegi din diferite locuri din țară!!!

Cu stimă, Alexandru JIPA

Re: Premiile Educației 2011-Fundația Dinu Patriciu
FROM: Silvia Mateescu
TO: Laura Țugulea
4.11.2011

Dragă Laura,
...Felicitări pentru premiul obținut de F.F.U.B., la care ți-ai adus o contribuție importantă și decisivă, cred eu! Sigur că am fost alături de tine, doar e și facultatea noastră, dar îmi pare

rău că a luat doar premiul al doilea. Eu și Șerban (care mi-a spus) am votat, dar de restul colegilor nu știu.
...În privința volumului al II-lea, scrisoarea lui Șerban s-a vrut un fel de sondaj, să vedem ce părere au colegii. Din câte mi-a spus, deocamdată s-au pronunțat doar vreo 3 colegi (favorabil), plus Dan Galeriu care e cam îndoit. Poate îi scrii și tu un mic mesaj, pentru că e cam dezamăgit că nu-i scriu colegii. Iar tu ai putea să le îndemni pe fostele colege și prietene de la biofizică să răspundă (pozitiv, desigur!), sper că nu te superi de sugestia mea. Vorbește, te rog, și cu Liviu, dacă-l vezi. Desigur că mai e timp până marți, când expiră termenul.
Mie uneia, sinceră să fiu, mi-ar plăcea să facem o continuare. Ieri am primit un mesaj de la Ionică Ștefănescu care a fost impresionat (chiar mișcat, a zis el) de povestea mea de la liceul Sf. Sava, unde și el, și Adriana au fost liceeni și că am scris despre bunicul lui care a fost profesor acolo.
Transmite-i, te rog, multe salutări dlui Crăciun din partea mea, spune-i că am fost la Câmpulung și mi-a plăcut foarte mult orașul și i-am văzut și afișele la Galeria de artă. E foarte activ și acolo! Am să-l contactez pentru o carte de Tudor Mușatescu pe care tot el a editat-o și pe care nu am mai găsit-o ca să o cumpăr. Mai vorbim. Îți doresc multă sănătate și o zi bună!

Cu drag, Silvia

Premiile Educației 2011- Fundația Dinu Patriciu
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
4.11.2011

Bună dimineața! Dragi colege și colegi,
Vreau să vă spun rezultatul în ceea ce privește Premiile Educației 2011 – Fundația Dinu Patriciu, pentru care v-am rugat să votați: Facultatea de Fizică – Universitatea București a obținut premiul al II-lea (iar Laura a avut o contribuție decisivă la acest lucru!). Noi vă mulțumim tuturor celor care ați votat (pozitiv, sper!). Mai jos aveți mesajul dlui Prof. Jipa, decanul facultății.
În altă ordine de idei, vreau să vă spun că foarte puțini dintre voi și-au exprimat opțiunea pentru o continuare sau nu a cărții noastre. Nu avem intenția să scriem un roman cu pretenții literare. Trebuie să scriem simplu, ca și cum le-am povesti copiilor noștri.
Pentru că un coleg mi-a spus că nu știe despre ce ar putea scrie în acest volum al II-lea, vreau să vă redau câteva idei pe care i le-am sugerat, care sunt valabile pentru noi toți.
În privința strămoșilor noștri, cred că a sosit momentul să le cinstim memoria scriind despre ei, sub titlul *Scurtă cronică de familie* – sau ceva similar. Eu vă spun sincer că nu-mi cunosc decât bunicii (pe care nu i-am văzut niciodată, dar știu câte ceva despre ei și vreau să vă împărtășesc și vouă ceea ce știu). Și, bineînțeles, în al doilea rând, putem scrie alte amintiri din liceu și facultate și/sau post-facultate. Nu cred că nu putem să ne mai amintim ceva deosebit despre profesorii pe care i-am avut sau despre colegi. Nu e nevoie să fie povestiri separate, se pot concentra mai multe povești într-una singură, sau doar impresii, comentarii etc.
În al treilea rând, cine vrea, poate scrie câte un articol de interes general, subiecte la alegere, care au legătură cu fizica, cu știința. Sau subiecte de care v-ați ocupat d.p.d.v. profesional (cum a scris Dan Galeriu, despre tritiu, de exemplu).
Cât despre colegii care nu au scris nimic până acum, lista lor e mult mai lungă decât a celor despre care a scris Șerban. Pe toți îi așteptăm cu contribuții mai mici sau mai mari.

Aş vrea să cred că v-am convins să scrieţi şi să-i răspundeţi afirmativ lui Joe (care, în paranteză fie spus, e cam descumpănit, nu se aştepta la aşa o lipsă de reacţie – dar mai e până marţi!).
Vă doresc o zi bună!

Cu drag, Silvia

FROM: Mircea Porumbreanu
TO: Silvia Mateescu
Sent: 5.11.2011
Subject: De la N.M. citire

Dragă Silvia,
Cred că orice comentariu privind cele alăturate sunt de prisos. Atât de bine îşi transmite Nae trăirile încât mi s-au umezit binişor ochii şi mie, simţindu-mă de-a dreptul împins de cele citite spre rememorarea unor imagini, întâmplări, situaţii şi mai ales persoane pe care le păstrez în suflet cu atâta drag...
Te pup şi s-auzim numai de bine, Mircea

NM-13: Metodă de Calibrare a Termometrului din Fereastră,
În data de 5.11.2011
Silvia Mateescu a scris:

Dragele mele, dragii mei,
Colegul nostru Nicu (Mazilu) are o memorie fantastică! Tocmai şi-a amintit o întâmplare de la laboratorul de electricitate, într-o geroasă zi de iarnă, cu -15°C afară. Eroii principali sunt Miky Naum, Mihai Lupu şi Nicu, iar subiectul tratat e termometria de precizie, aşa cum se numeşte şi fişierul ataşat. Nu vă spun mai mult, pentru că e o surpriză! Şi încă una foarte plăcută! Citiţi şi vă bucuraţi.

Noapte bună, Silvia

FROM: Mariana Ivan
TO: Silvia Mateescu
Sent: 6.11.2011
Subject: De la NM citire

Dar talent are omul acesta, vericule! Cu carul! Şi nu ştiu cât îl ajută memoria, dar ceea ce scrie parcă este din poveşti! Este mare omul! Bravo lui! Mariana

---

Volumul al II-lea
FROM: Silvia Mateescu
TO: Mariana Pătru
6.11.2011

Dragă Mariana,
... N-aş vrea ca trioul nostru (tu, Gica şi eu) să lipsească din acest volum al II-lea. Termenul de 15 ianuarie să nu te sperie, că e doar o primă strigare. Mulţumesc pentru tot ceea ce-mi trimiţi, toate sunt foarte interesante şi unele, haioase. Când mai ai timp de ele? Sper că eşti bine sănătoasă şi că faci faţă cu brio rolului de bunicuţă. Şi eu voi pleca pe 17 decembrie la copii, abia aştept, pentru că mi-e tare dor de ei.

Cu mult drag, Silvia

FROM: Şerban Georgescu
TO: Silvia Mateescu
Sent: 6.11.2011
Subject: De la NM citire

Care rochie lungă şi roşie?

Re: Fw: De la NM citire
FROM: Silvia Mateescu
TO: Şerban Georgescu
6.11.2011

M-am uitat în pozele de la Bookfest. Miky are o fustă lungă roşie, nu o rochie. Are o bluză albă. Dar întâmplarea de la laboratorul de electricitate e nostimă.

FROM: Şerban Georgescu
TO: fizica70
Sent: 7.11.2011
Subject: Re: De la NM citire

Ipoteză: şi-a notat tot în timpul facultății. Unde?

Joe

FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
Sent: 7.11.2011
Subject: Re: De la NM citire

Unde: în cap, ca şi tine, că nici tu nu ai uitat nimic! Mă uimiți, fraților! Eu am o nebuloasă în creier.

Silvia

FROM: Şerban Georgescu
TO: fizica70
Sent: 7.11.2011
Subject: Re: De la NM citire

D-aia nu mai încape nimic acum.

Joe

On 11/7/2011, Mircea Porumbreanu wrote:

Dragă Joe,
Am împuternicirea lui N. Mazilu să-ți comunic disponibilitatea lui la realizarea vol. al II-lea!
S-ar putea să te mire că vorbesc eu în numele lui, dar pe acest individ – exemplar când e vorba de corectitudine, de hărnicie, de talent, de putere de muncă, de altruism şi multe, multe altele – îl apucă uneori aşa, o „târşală“, că trebuie ajutat... Tu şi întregul comitet aveți toată admirația noastră!
Te îmbrățişăm, N.M. şi M.P.

P.S. - Încet, încet, mă voi apuca şi eu să relatez farsa de la căminul Regnault şi poate chiar mai mult!

Subject: Re: Promisiuni
Date: 7.11.2011
FROM: Șerban Georgescu
TO: Mircea Porumbreanu

Mulțumesc, Mircea! (Şi prin tine, lui Nicu) Să sperăm că iese ceva.

Joe

LA MULȚI ANI!
FROM: Silvia Mateescu
TO: migri
7.11.2011

Dragă Migri,
Vreau să fiu prima care de ziua ta (mâine), îți urează un sincer LA MULȚI ANI! – multă sănătate şi bucurii alături de Ducu şi de toți cei dragi ție.
Cu mult drag, Silvia

P.S. 1- ai un mic cadou în fişierul ataşat
P.S. 2- cred că a sosit momentul să ne spui ceva mai mult despre tine în volumul al II-lea (e valabil şi pentru Ducu)

Re: LA MULȚI ANI!
FROM: Migri Stoica
TO: Silvia Mateescu
11.11.2011

Ooo Silvia dragă,
Cât mă uitam după tine... pe gmail, ca ăla vine pe *cell*... aci pe yahoo mă uit numai acasă.. şi cum nu sunt acasă... abia acu' te-am văzut; iacă, îți duceam dorul... dar nu te-ai dezis... mi-ai trimis cele mai frumoase urări şi cadoul superb... şi muzica favorită, bineînțeles... deci: şi ție, şi familiei tale vă doresc la fel numai de bine şi sănătate şi voie bună şi încă, şi încă... şi numai fericire pe strada voastră!!!
Pup pup, tre' să fug
Noi doi şi un pisoi

Re: LA MULȚI ANI MADY!
FROM: Silvia Mateescu
TO: MARIUS MÂINEA
7.11.2011

Bună dimineața!
Te rog, Marius, să-i spui mamei tale din partea mea că o rog să răspundă DA chiar azi la scrisoarea lui Joe, în care se pune problema să scriem o continuare la cartea noastră. Nu pot să cred că nu-şi mai aminteşte de colegi şi colege, de viața la cămin, de profesorii din facultate etc. – chiar şi două-trei pagini. Mulțumesc mult amândurora.

Silvia Mateescu

NOI-volumul al II-lea
FROM: Silvia Mateescu
TO: Bebe Covaci
7.11.2011

Dragă Bebe,
Sper să nu te surprindă scrisoarea mea. Despre ce e vorba: cred că a sosit momentul să scrii şi tu câte ceva despre tine în volumul al II-lea, după cum ai aflat că se intenționează din scrisoarea lui Joe. Poți să iei orice model din cartea noastră, pe care o ai pe DVD. De aceea vreau să te rog să-i răspunzi afirmativ lui Joe cât mai repede. Important acum este să ştim cine intenționează să scrie, adică pe câte persoane putem conta.
Îmi dau seama că eşti foarte ocupat, dar eu zic că poți scrie printre picături. Mi-ar părea tare rău să nu o faci!
Îmi pare rău că timpul a trecut aşa de repede la întâlnirea noastra din septembrie şi, practic, nu am avut timp să stăm mai mult de vorbă. Dar, las' că recuperăm noi! Îți mulțumesc pentru frumoasele mailuri pe care mi le trimiți. Sper că ai primit prin Picuță un DVD de la întâlnirea de anul trecut.
Îți doresc o zi frumoasă!

Cu drag, Silvia

P.S.- Ți-am ataşat un mic fişier-cadou care sper să-ți facă plăcere.

NOI-volumul al II-lea
FROM: Silvia Mateescu
TO: Georgescu
7.11.2011

Uite, Şerban, cam ce scrisori le scriu colegilor; variațiuni pe aceeaşi temă; mai am vreo 3, am scris 53 (inclusiv cele 7 de felicitare) până acum. Ți-am trimis-o pe asta ca să vezi şi fişierul-cadou ataşat (acelaşi la fiecare). Văd că au început să dea roade.

S.

În data de 7 noiembrie 2011
Silvia Setnic a scris:

Dragă Silvia, dragă Joe,
Ideea de continuare a volumului este minunată şi faptul că vă înhămați la aşa o treabă migăloasă trebuie lăudat fără rezerve. De abia aştept să-l citesc. E adevărat că mi-a părut rău că nu am scris mai mult, dar părerea de rău este de altă natură. Când îl citeşti pe Nicu (M.) este o plăcere. Nu toți am fost dăruiți cu acest talent! Amintiri sunt, dar posibilitatea de a le împărtăşi nu este (degeaba ne sugerează Silvia să ne muncim). Dacă nu este, nu este!!
În concluzie:
a) Ideea volumului al II-lea este foarte bună.
b) Eu nu am talent la scris.

Cu drag, Silvia Setnic.

FROM: Nicolae Mazilu
TO: fizica70
7.11.2011
Subject: Re:Volumul al II-lea

Dragii mei,
Chiar dacă răspund sub mesajul Silviei din urmă mă adresez tuturor şi-am s-o fac prin citate specifice pentru a-l remarca pe cel vizat. Nu mă pot face că nu-s aici aşteptând osanale: în

mare măsură nu le merit pentru că producțiile mele sunt darurile icoanelor voastre de-acum cinci decenii. Deci să-ncep cu-nceputul:
1) Silvia dintâi: nu mi-am „amintit o întâmplare de la laboratorul de electricitate“, ea era aici, în inimă, aşteptând ocazia. Pentru mine personal, nu contează cum o scot din cutiuța cu bijuterii pentru a-mi bucura viața iar şi iar, dar voi cred că meritați o formă de pandantiv, dată de cuvântul frumos, delicat, care să ne-aducă aminte de momente numai atunci trăite...
2) De-aia zic, poate că Mariana are dreptate! Talent „cu carul“ pare totuşi prea mult de dus, cel puțin pentru mine. Dar, Mariano, expresia „e mare omul!“ m-a flatat atât de mult încât mă simt dator să-mi ies din coajă, cu mulțumiri speciale adresate ție şi numai ție! Mai mult, remarca ta „ceea ce scrie parcă este din poveşti!“ mă îndeamnă să iau totul ca apreciere ce are, personal vorbind, valoare inexprimabilă în cuvinte.
Mulțumesc!
3) Ipoteza lui Joe are ceva lipsuri: pe-atunci n-aveam timp să notez! Tot ce am de-atunci sunt numai note ştiințifice, filozofice, dezvoltări posibile ale unor idei parcă fixe. Numai marginal note specifice, legate de unul şi altul dintre noi, şi numai în cazul când o vorbă, gest sau remarcă aveau valențe universale. În continuare, Joe are dreptate cu „de-aia nu mai încape nimic acum“, minus nuanța sarcastică. *Se non e vero e ben trovato*! Suntem la vârsta când preaplinul inimii este cel care trebuie să vorbească, nu capul! Capul, săracul, a vorbit atunci când, din fericire sau din nefericire – nu-i pentru noi să judecăm – îşi făcea cu greu datoria... datorită simțurilor vii sau poate tocmai de-aia... Aşa încât „nebuloasa“ Silviei pare cu totul naturală, nu-i cazul să luptăm împotriva ei, ci doar să ne bucurăm de ceață, până ne-om ridica pe vârful muntelui la soarele mirific! Voi ați fost pe munte şi ştiți mai bine ca mine cât de frumos e când ieşi din ceață şi-o priveşti de deasupra...
3) Silvia din urmă: nu ştiu dacă ai dreptate! Dar „plăcerea“ de care aminteşti mă-ndeamnă să-ți mulțumesc special. Cu ocazia asta, aş încheia cu o notă de angajare precisă legată de al doilea volum: personal mă angajez cu 50, 100 sau 200 pagini după dorință. Aştept doar ordinul. Aşa încât, subscriu la punctul a) al Silviei. Chiar şi fără mine, dacă asta face bine comunității... n.m.

Re: Fw: Volumul al II-lea
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
7.11.2011

Am o mică observație: Joe se referea la mine, că din cauza nebuloasei nu mai încape nimic în cap. Eu aşa am înțeles! De aceea nici nu am avut vreo replică.
Mariana are dreptate, eu ți-am zis de mult – Nică a lu' Ştefan a Petrei, adu-ți aminte Nicule!
Silvia Setnic m-a dezamăgit şi m-a lăsat şi ea fără replică. Deşi apreciez faptul că nu consideră o idee rea acest volum al II-lea, „o ciorbă reîncălzită“ cum a zis altcineva.
Angajamentul lui Nicu „îmi dă aripi“ şi o anumită siguranță de sine.
Vă reproduc o scrisoare a Laurei către mine şi Joe, deşi nu am acordul ei, dar sper să nu se supere:
„Dragilor,
Eu mă întreb: cum să te apuci să mai scrii la volumul al II-lea, colegă/coleg fiind cu asemenea maeştri în ale scrisului... NM şi RIM?! O idee ar fi să le «ridicăm amintiri la fileu» şi ei să scrie şi să ne delecteze... Ce ziceți? Am putea găsi oare o «formulă interactivă» de redactare? Poate inovăm împreună?

Laura

P.S. - Am vorbit cu dl. Director Crăciun, de la Editura Ars Docendi. Ne aşteaptă, cu plăcere, să colaboreze cu noi la vol. al II-lea.“
şi răspunsul meu:
„Dragă Laura, dragă Şerban,
Deocamdată, cei care au răspuns scrisorii lui Şerban sunt foarte puţini, cred că până-n 10 persoane (Şerban ştie mai bine). Dar în privinţa ideii tale, nu ştiu ce să zic. Poate că cei doi doar să «corecteze» pe ici pe colo, unele scrieri – deşi nu cred că vor fi de acord autorii. Şi-apoi, aşa cum am mai spus deja, eu sunt pentru autenticitate, nu pentru vreun roman cu pretenţii literare. Mai discutăm, că nu e nicio grabă, după cum vezi.
Dintre cei care n-au scris deloc, până acum nu s-a oferit nimeni să scrie în vol. al II-lea.
Vă doresc o seară frumoasă!

Silvia

În data de 7 noiembrie 2011, Şerban Georgescu a scris:

Ba mă refeream la mine! Cum aş fi îndrăznit să mă refer la altcineva?

Joe

FROM: Nicolae Mazilu
TO: fizica70
Sent: 7.11.2011
Subject: Re: Fw: Volumul al II-lea

Silvia dragă,
Nimeni nu se referea la nimic! S-avem încredere în noi. Dacă decenţa ne cenzurează, atunci totdeauna *se non e vero e ben' trovato!*: cuvintele au înţeles! Da, mi-aduc aminte, am şi relevat-o explicit! Mulţumesc de comparaţia înălţătoare! Crede-o însă şi pe Silvia: mesajul Laurei, pe care-ai avut bunătatea să ni-l redai, este explicit! Comparaţia inhibă. Cum zicea odată Nelu Oprea, „Bă, eu nu mai scriu, că nu pot să mă compar!“ N-aş vrea să se ia drept lipsă de modestie, dar vorbind pentru mine, ăsta sunt, iar la vârsta asta altul nu mai pot fi. Iar bucuria de a vă fi avut atunci se revarsă în cuvinte ce mă bucură pe mine mai întâi. Sunt foarte egoist! Poate de-aia vă bucură uneori şi pe voi. Să nu mă invidiaţi, vă rog, că nu-i drept. Nu ştiu de bătrânul Salamanca, dar, dacă vreţi şi e mai comod aşa, eu nu particip cu nimic la al doilea volum, ca să dăm deoparte inhibiţia şi să scrieţi liber. Fie aşa, fie altfel, eu sunt aici şi mă voi bucura revărsând bucuria-n cuvânt. Căci e bine să ne amintim: faptul că sunteţi acum proprietarii fizici ai personalităţilor ce-au izvorât din tinereţea de-atunci nu vă dă niciun drept exclusiv, de-aia vă şi cer să nu mă invidiaţi. Icoanele voastre de-atunci sunt ale mele!

N.M.

Re: Fw: Volumul al II-lea
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
7.11.2011

Îţi răspund scurt, că am nişte treburi urgente: eu pledez pentru autenticitate, dar nici vorbă să vă retrageţi; voi doi (dar şi alţii, se ştiu ei) veţi da un plus de strălucire cărţii. Eu, una, aşa cred. Sincer!

FROM: Popescu Gheorghe
TO: Silvia Mateescu
Sent: 7.11.2011
Subject: Re: NOI-volumul al II-lea

Dragă Silvia,
Îți mulțumesc pentru fișierul-cadou care, într-adevăr, mi-a făcut o deosebită plăcere. În privința noului volum, voi încerca să particip, deși sunt foarte aglomerat în acest an.
Cu mult drag şi mulțumiri, Gigi

FROM: Juliana Lupu
TO: Silvia Mateescu
Sent: 7.11.2011
Subject: Re: LA MULȚI ANI!

Mulțumesc, Silvia. Mihai a plecat deja la lucru, îi transmit când vorbesc cu el.
Mă pui la mare încercare apropo de volumul al II-lea... Pentru volumul I mai ştiam câte ceva fiind contemporană; detalii de familie vor trebui smulse cu cleştele!! Știu că în final se va bucura, dar mi-e teamă de lupta pe care va trebui să o susțin până atunci. Nu vreau să promit, dar voi încerca să adun amintiri din copilarie. Pe bunica dinspre tată am cunoscut-o şi eu. Vreau încă puțin timp de gândire.

FROM: Lucian Diamandescu
TO: Silvia Mateescu
Sent: 7.11.2011
Subject: Re:NOI-volumul al II-lea

Dragă Silvia,
Mulțumesc mult pentru mesajul tău... Sunt într-adevăr foarte, foarte prins până termin cu proiectele şi fazele până pe la 15 dec. Nu se pune problema să nu fiu alături de voi... să vedem ce inspirație pot avea pe temele date. Mulțumesc mult pentru *attach* şi aluziile la medicina muncii... nu sunt departe... m-a stresat foarte foarte tare depunerea proiectelor de Parteneriat de care probabil ai auzit... foarte, foarte laborioase... visez şi acum tot felul de calcule economice, om-lună etc. Numai bine şi scuză-mă că nu pot interveni în discuțiile grupului... sper să găsesc şi eu cândva mai mult timp.
Numai bine, cu drag, sărut mâna, Lucian
P.S. - Un cadou pps cu o zonă în care am fost acum doi ani... este superb! Lucian

---

FROM: Solniko Goldstein
TO: Silvia Mateescu
Sent: 7.11.2011
Subject: Re: NOI-volumul al II-lea

Dragă Silvia,
Îți mulțumesc că mi te-ai adresat şi mulțumiri pentru Monet. Eu vroiam să-i scriu lui Joe. Mie mi-este greu să povestesc amintiri şi, deşi sunt vorbăreață, mi-este greu să scriu despre mine. Am multe rețineri şi mă gândesc mult la răspunsul meu pentru Joe. Sunt plină de admirație pentru eforturile voastre să țineți legătura şi atmosfera colegială. Sunt puține grupuri atât de eficiente şi care transmit atâta căldură. Eu urmăresc toată corespondența

grupului şi sunt alături de voi. O să-ți mai scriu şi, de asemenea, lui Joe. Mie, personal, mi-a plăcut ideea să ne reîntâlnim. O altă carte ar fi binevenită pentru cei care n-au scris sau pentru cei care au talent şi memorie.
Îți mulțumesc pentru rândurile tale.

Cu drag, Solange

FROM: Nicolae Mazilu
TO: fizica70
Sent: 7.11.2011
Subject: Re: Fw: vol. al II-lea

Încă o dată, chiar cu riscul grobian al dublei negații, poate o să'nțelegeți: nimeni nu se referă la nimic! Asta-i starea naturală! Gândiți-vă oleacă şi veți înțelege... Să nu vă simțiți rău pentru asta. Totuşi, o lacrimă la ocazie specială de introspecție nu strică: totdeauna împrospătează firea zilei!

n.m.

Re: Fw: volumul al II-lea
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizică 70
7.11.2011

Cred ce spune Joe! Cred şi ce spune Nicu!

Silvia

On 11/7/2011, Popa Decebal wrote:

Dragă Joe,
Scuze pentru răspunsul dat în ultimul moment. Am primit recent o „somație“-rugăminte de la Silvia, ca de fiecare dată când dădeam semne de acalmie-„dezertare“. Abia apoi am citit „dansul“ ei pe „sârmă“ şi atunci m-am hotărât să spun şi eu „Da“ inițiativei tale (voastre). Mi-a plăcut foarte mult cum i-a reuşit povestirea Silviei, autodepăşindu-se în raport cu *NOI*... Acum am căpătat convingerea că acest proiect poate ajunge la nivelul din vol. I, ceea ce până atunci nu credeam, deoarece fiecare dintre noi care a scris acolo a avut nişte „pagini alese“ dintre multe altele... Cred că nu trebuie să repet la „date personale“ ceea ce am scris deja în vol. I. Estimez un total de 4-5 pagini.

Decebal

FROM: Şerban Georgescu
TO: Decebal Popa
Sent: 7.11.2011

Mersi, Decebal.
Sper să iasă ceva bun (cel puțin la început trebuie să sperăm).
A se traduce în fapte! A nu se uita! A se autodepăşi!

Joe

Mulțumesc pentru răbdare!
FROM: Maria Axinte
TO: Silvia Mateescu
7.11.2011...

Dragă Silvia,
Eu nu am prea multe amintiri din facultate (care să merite a fi evocate).
În ultimele 2-3 zile am cugetat la niște întâmplări ce ar putea să fie tipărite și care ar ocupa 3-4 pagini. Vom mai discuta, numai bine.

Cu drag, Milica

FROM: Rodica Ionescu
TO: Șerban Georgescu
Sent: 8.11.2011
Subject: NOI 2

Dragă Joe,
Mi-a scris Silvia în legătură cu noul proiect. La momentul vacanței mă voi bucura să scriu câteva rânduri. Nu cred că mă voi referi la anii de școală atât de dragi nouă, ci, ca să-mi scuz deficitul de memorie, mă voi restrânge la ceea ce mi-a devenit suportul ultimilor ani: copiii capabili și silitori cu care obțin performanțe (la nivel preuniversitar). Sper să găsesc înțelegere din partea colegilor pentru că acești copii, citind *NOI* 1, ne-au cam luat de modele. Poate n-ar fi rău deloc ca aceia dintre voi care ați făcut cercetare în Fizică să le adresați sfaturi și observații în legătură cu o viitoare carieră similară. Mesajul lor sincer este că nu se pregătesc pentru Olimpiade, ci pentru a deveni fizicieni.
Te sărut cu drag,

Rodica Ionescu

Mulțumesc Rodica, Pentru mesajul pozitiv. Speram să iasă ceva interesant. Suntem în stare.

Joe

Re: Sf. Sava și propuneri
FROM: Silvia Mateescu
TO: Ionică Ștefănescu
8.11.2011

Dragă Ionică,
Am să fac corecturile privind pe bunicul tău în povestirea mea (dar eu așa am găsit pe site-ul liceului). Am citit și eu atât despre el, cât și despre tatăl tău, într-adevăr au fost mari personalități! Ideea pe care am avut-o noi este să vedem descrişi astfel de oameni prin ochii nepotului, respectiv fiului lor – și nu datele seci de pe google. Adică întâmplări, vorbe, fapte din sânul familiei etc.
Dar bineînțeles că e la latitudinea fiecăruia să scrie ce vrea. Așa că, deși am interpretat la început scrisoarea ta ca pe un refuz, citind mai cu atenție, mi-am dat seama că ai lăsat totuși o portiță deschisă, așa că e binevenită o contribuție științifică.
În privința termenelor nu trebuie să-ți faci probleme, sigur că-ți mai putem acorda o zi-două în plus! Glumesc, bineînțeles! Sincer vorbind, de când am ieșit la pensie, nu mai muncesc

8-9 ore/zi la institut, acum muncesc toată ziua acasă! E adevărat că acum nu mai am termene, în schimb am priorități.
Aşa că, în concluzie, termenele le stabilim noi, cu toții.
Sigur că ar fi bine ca cei care nu au scris nimic până acum să o facă în volumul al II-lea, dar problema este că ei nu au vrut să scrie nici prima dată. Iar ideea unui volum al II-lea au avut-o câțiva colegi tot dintre cei care au scris. Aşa că... asta e situația!
În privința dlui. profesor, încep să cred că poate doar comportamentul lui să-mi fi sugerat asemănarea cu Clark Gable, şi nu trăsăturile fizice. Rodica Gostian zice că aproape toate grupele au făcut practică pedagogică cu dl. Geangu. Din păcate, la secretariatul Facultății de Fizică, când am făcut listele cu profesorii noştri, nu am găsit nimic consemnat despre practica pedagogică.

Un gând bun de la Silvia

P.S 1- Şi Adriana ce gânduri are? Scrie şi ea vreun articol, ceva?
P.S. 2 - Aveți un mic cadou care sper să vă placă în fişierul ataşat.

FROM: Irene Fishler
TO: Silvia Mateescu
Sent: 8.11.2011
Subject: RE: NOI-volumul al II -lea. Restanțe, restanțe, restanțe

Silvia, draga mea,
Eşti formidabilă! Ți-am mai spus??
Ce crezi că m-a preocupat în ultimele zile? Am avut un mic *shock* în urma mesajului de săptămâna trecută şi... am căzut pe gânduri. Fiind „aproape marți", îți dau imediat un răspuns: da, am un subiect de poveste (autobiografic, *of course*).
Sigur, nu promit nimic, scrisul depinde de câteva necunoscute – ca orice în viață.
1. Deci, tu îți bei cafeaua şi... repede-repede ai şi scris o compunere. Felicitări!
Şi eu îmi amintesc de „lecția de probă" de la Sf. Sava. Dar parcă profesorul metodist nu era un Făt-Frumos. Cu toate că mi-a făcut plăcere să stau în clasă şi am luat 10 la lecție, nota finală a fost 6. De ce? M-am încăpățânat să nu scriu acea „caracterizare" (aşa se numea?) a unui elev prăpădit, anti-colaborator şi pe care mai trebuia neapărat să-l vizitez în familie, în nu ştiu ce cartier rău famat.
2. Felicitări Laurei pentru premiul doi. Sunt puțin dezamăgită: imediat după ce am votat şi eu, FFUB ajunsese pe locul 1!
3. Mersi pentru poza din seara concertului Zubin Mehta şi pentru raportul de la festivalul Enescu. Am citit şi articole în ziarele on-line. A fost un adevărat succes. Mâine mergem la primul concert din stagiune. Sala Auditorium nu e foarte reuşită, dar e frumos că toate concertele de abonament ajung şi în provincia noastră. Anul acesta se sărbătoresc 75 de ani de la înființarea Filarmonicii.
4. Mersi pentru pozele din Bulgaria. Ba chiar te-am invidiat că ai făcut aşa o excursie de „doamne pensionare".
Trimit şi eu un mic cadou: 2 poze fotografiate exact în ziua în care ne-am întâlnit.
Salutări comitetului şi numai gânduri bune.

Cu drag, Irene

Re: NOI-volumul al II-lea. Restanțe, restanțe, restanțe
FROM: Silvia Mateescu
TO: Irene Fishler
8.11.2011

Dragă Irene,
Mă bucur de răspunsul tău aproape pozitiv, privind vol. al II-lea. Eu cred că o să iasă o carte şi mai reuşită, având în vedere experiența căpătată deja de noi toți, dar şi faptul că NOI ne-am apropiat şi mai mult.
Legat de povestea mea la Sf. Sava, după ce am discutat cu Rodica Gostian la telefon şi după ce mi-a scris Ionică Ştefănescu încercând să-l identifice pe dl. X (el îi cunoştea bine pe toți profesorii, făcând acolo liceul, şi Adriana la fel) încep să cred că m-a dus gândul la Clark Gable mai mult după comportamentul lui, şi nu după trăsături. Şi, oricum, mie nu mi-a plăcut actorul, mi s-a părut o frumusețe de modă veche.
Şi mie mi-a părut rău că a ieşit pe locul doi FFUB, dar am văzut că decanul e mulțumit şi aşa. Am să-i transmit Laurei felicitările tale. Îți mulțumesc mult de tot pentru toate cuvintele frumoase şi pentru poze.
Sunt un pic mai telegrafică pentru că am de răspuns la multe scrisori. Asta nu înseamnă că nu îmi face plăcere de fiecare dată când îmi scrii. Te sărut şi-ți urez multă sănătate şi bucurii! Şi succes la... scris!

Silvia

FROM: Sanda Crăcea
TO: Silvia Mateescu
Sent: 8.11.2011
Subject: Re LA MULTI ANI!

Dragă Silvia,
Îți mulțumesc foarte mult pentru felicitările transmise şi în special pentru cadoul ataşat. Totodată, te felicit şi eu pentru munca depusă cu intenția de a retrăi în atmosfera anilor de facultate. Dar îți împărtăşesc ideea că nu toată lumea are talent la scris şi de aceea se lasă cam greu...

Îți doresc toate cele bune, Sanda

Re: o părere despre *NOI*
FROM: Silvia Mateescu
TO: RIM, fizica70
8.11.2011

Dragă Radu,
Eu am crezut că ți-a răspuns Joe de mult, că aşa promisese, dar probabil că s-a luat cu lucrările lui care îl copleşesc în această perioadă de sfârşit de an. Bineînțeles că denumirea de volum al II-lea e doar generică, pentru că nu scrie nicăieri pe cartea noastră tipărită că ar fi volumul I. Soluția ta e foarte bună, cartea aceasta va fi de sine stătătoare, probabil că va avea şi alt titlu, dar oricum nu vom scrie pe ea volumul al II-lea. Folosim denumirea asta numai între noi, că e mai uşor. Referiri la prima carte vom face în introducere sau pe parcurs. Dacă cei care n-au scris nimic rândul trecut se vor încumeta să scrie de data asta, vom include contribuțiile lor într-o primă parte şi, aşa cum ziceai, restul în partea a doua.

Deocamdată, niciunul dintre ei nu a răspuns nici că-i laie, nici că-i bălaie! Entuziasmul e tot în rândul celor vechi. Aşa că... te rog să laşi deoparte rezervele şi să te implici, că ai văzut că lumea aşteaptă mult de la tine şi Nicu Mazilu.
Pentru ca să vadă şi colegii aceste discuţii, le trimit şi pe adresa fizica70, sper să nu te superi.

Cu drag, Silvia

FROM: RIM
TO: Silvia Mateescu
Sent: 8.11.2011
Subject: RE: o părere despre *NOI*

Sigur că mă implic. Dar sub coordonarea voastră. Pot ajuta şi la procesarea materialului cât de cât şi cu idei, şi în funcţie de cum se dezvoltă şi cu text.

FROM: Silvia Mateescu
Sent: 8.11.2011
TO: RIM Subject: Re: o părere despre *NOI*

Bravo! Mersi, Radule! Tu ai scris deja povestea dedicată promoţiei noastre, care nu trebuie să lipsească din carte. Mi-a plăcut mult „părerea mea“ a lui Nea Nicu Votcăroiu!

From: RIM
To: Silvia Mateescu
Sent: 8.11.2011
Subject: RE: o părere despre *NOI*

Mă gândeam, când spuneam „în funcţie de cum se va dezvolta“, că, dacă în partea a doua vor fi şi amintiri suplimentare, fiecare are o grămadă.

FROM: Silvia Mateescu
Sent: 8.11.2011
TO: RIM, fizica70
Subject: Re: o părere despre *NOI*

Când am zis că tu ai scris deja textul dedicat NOUĂ, nu am zis şi că aici trebuie să te opreşti, Doamne fereşte – dimpotrivă! Dacă tu ai amintiri, ar fi păcat să le ţii doar pentru tine, trebuie neapărat să ni le împărtăşeşti şi nouă! Ai văzut, domnul G, colegul meu de serviciu mai în vârstă, ce impresionat a fost! Iar cumnata mea a citit toată cartea pe nerăsuflate, ca pe un roman, şi i-a plăcut foarte foarte mult. A şi descoperit că Ani Murtaza i-a fost profesoară la liceu.
Sincer îţi spun că eu nu pot scrie decât două amintiri, cea cu practica pedagogică pe care poate ai citit-o şi încă una – adică nu îmi amintesc discuţii ca să le pot reproduce, decât imagini. Mai degrabă îmi aduc aminte cu ce eram îmbrăcată în diverse ocazii, decât ce s-a vorbit etc. Ca să vezi ce fel de minte am, ţin minte culori. În rest, am să mai scriu câte ceva despre familia mea. Iar în *Introducere* cred că din nou va trebui să îţi aduci aportul. Poate va mai dori şi altcineva, nu ştiu.

FROM: RIM
TO: Silvia Mateescu
Sent: 8.11.2011
Subject: RE: o părere despre NOI

Cu plăcere, dar, repet, sub stricta voastră coordonare, ca redactori. Când eram redactor de carte la liternet aveam aceleaşi pretenţii de la colaboratori. De amintiri… aş putea scrie o carte. De fapt, am şi inserat 2-3 capitole într-o carte-jurnal; se poate comanda de la Editura Galaxia Gutenberg. Dar trebuie păstrat simțul măsurii, contribuția fiecăruia cât mai egală.

FROM: Silvia Mateescu
Sent: 8.11.2011
TO: RIM, fizica70
Subject: Re: o părere despre *NOI*

Nu-mi displace termenul de redactor! Ai dreptate cu echilibrarea, dar ce facem dacă nu strângem măcar 200 pagini? În orice caz, acum avem ceva mai multă experiență şi la povestit, şi la editare, iar eu sper că va fi un succes şi mai mare! Totul e să ne adunăm cât mai mulți. Cum se numește cartea ta?

FROM: RIM
TO: Silvia Mateescu
Sent: 8.11.2011
Subject: RE: o părere despre *NOI*

Despre prietenie, despre bătrânețe. Am două la Galaxia Gutenberg.

Re: o părere despre *NOI*
FROM: Silvia Mateescu
TO:RIM
fizica70, 8.11.2011

Felicitări! Am s-o iau. Și pe cea de-a doua, o găsesc eu.

FROM: adam
TO: Silvia Mateescu
Sent: 10.11.2011
Subject: Re: NOI-volumul al II-lea

Dragă Silvia,
– Mi-a făcut plăcere să-ți primesc mesajul.
Admir strădania ta, a Laurei şi-a lui Joe, întru reînnoirea legăturilor dintre colegii promoției noastre, răspândiți care pe unde; numai un suflet ales e capabil de o atare strădanie.
– Regret că n-am putut veni la întâlnirile de până acum. Știu și de la Crinu şi Mircea c-au fost reuşite şi emoționante. Am avut asemenea momente de căldură pe suflet la revederea cu câțiva colegi, anul trecut în București.

– Într-adevăr, sunt foarte ocupat; mi-s pe ultima brazdă a „câmpului muncii“ şi, se pare, gagiii de pe-aici vor să-mi stoarcă şi ultima picătură de vlagă... Dacă timpul mi-o va permite, am să particip cu plăcere la încropirea volumului al II-lea, al promoției noastre.

Cu drag, Adam

P.S. - Mulțam pentru Monet.

FROM: Silvia Mateescu
TO: adam
Sent: 10.11.2011
Subject: Re: *NOI*-volumul al II-lea

Mulțumesc mult, Adam, pentru răspunsul tău. Chiar eram curioasă să-ți cunosc impresiile despre București, despre țară în general, şi-mi pare bine că după câțiva ani ai sesizat lucruri pozitive.
Fiul meu, care a venit astă vară după doi ani, a fost şi el impresionat pozitiv de progresele făcute. Într-o seară a mers cu nişte prieteni în Centrul Vechi unde s-au deschis multe terase în aer liber şi se circulă doar pietonal. Deşi încă nu e totul finalizat – mai au de restaurat clădiri, de terminat străzile, iar întârzierea se datorează descoperirilor arheologice – s-au deschis unele galerii de artă, magazine de artizanat etc. Şi el mi-a zis: „Mamă, parcă eram la Paris, plin de tineret, chiar la miezul nopții, de muzică şi de animație, era o atmosferă super! Dacă nu ai fost, data viitoare când mai vii, îți recomand să faci o vizită în Centrul Vechi al Bucureştiului.
Îți dau o adresă unde, dacă ai timp, poți citi impresii ale unor străini stabiliți la noi (fenomenul începe să ia din ce în ce o amploare şi mai mare):
http://www.gandul.info/reportaj/de-ce-iubim-romania-alexandre-eram-francezul-care-stie-romania-altfel-decat-apare-ea-la-televiziunile-straine-calatoriti-si-o-sa-va-convingeti-8947842
În ceea ce-l priveşte pe Mircea, sufletist cum îl ştiu, sunt convinsă că a fost la înălțime!
Îți urez şi eu o zi frumoasă şi toate cele bune,

Silvia

FROM: Ingeborg Henning-Mueller
TO: Silvia Mateescu
Sent: 10.11.2011
Subject: Îți mulțumesc

Draga mea Silvia,
Îți mulțumesc mult pentru e-mailul de aducere aminte. Eu îmi copiasem scrisoarea lui Joe şi reținusem că până în ianuarie să scriem ceva... Apoi am avut o serie de treburi pe aici şi nu am mai urmărit e-mailurile câteva zile.
Dacă tu crezi, eu o să particip la *Amintiri, povestiri* cam cu 2-3 pagini. Sper să se găsească destui să contribuie! Poate nici nu trebuie să fie chiar 200 de pagini; precum ai spus tu, contează autenticitatea, stilul viu. Bănuiesc că, mai ales noi, colegii sau rudele o să citească aşa o carte, fiindcă avem imaginea persoanelor în față. Pentru alții, nu este aşa interesant, decât dacă este ceva filozofic general valabil. Îți mulțumesc din suflet pentru *attachment*-ul Monet. Eu sunt în semestrul acesta la Univ. Populară la un curs de Istoria Artei şi ieri, şi săptămâna viitoare vom avea ca temă Monet şi Impresionismul. Este o revelare! Mi-ai făcut

o mare bucurie! Eu o să-i scriu imediat şi lui Joe. Multe salutări şi mai departe multă putere pentru noua carte!

Cu drag, Inge

În *attachment* câteva poze tomnatice, impresioniste, din Parcul Hohenheim.

Re: Îţi mulţumesc
FROM: Silvia Mateescu
TO: Ingeborg Henning Mueller
10.11.2011

Mulţumesc mult, Inge, pentru scrisoare, pentru vestea bună, pentru fotografii (superbe), pentru urări. Eşti de admirat că faci cursuri de artă la Universitatea Populară. Felicitări!
Salutări şi numai gânduri bune de la Silvia

Re: (ref.vol. al II-lea)
FROM: Liviu Giurgiu
TO: Comitetul
CC: Silvia Mateescu
10.11.2011

Dragă Joe,
În primul rând îţi mulţumesc mult pentru poza trimisă. Cred că e singura poză bună pe care o am. Îmi trebuia o poză actuală. De vină este efectul UDUC (unde dai şi unde crapă). Imediat după anunţul în media a neutrinilor hiperagili, găsiţi de echipa OPERA de la CERN-Gran Sasso, îmi exprimam în scris rezerva mea într-un mail. Nu riscam nimic, căci peste o zi sau două trebuia să se producă un devastator cutremur care trebuia să rezolve multe pe Terra. Inclusiv pe noi. Scriam: „Pentru că suntem în preajma unui mare eveniment terestru, prognozat şi mult mediatizat de un ilustru cutremurolog american, aş adăuga doar că intruziunea politicului, uneori cu bocancii, în mediul academic, nu aduce decât imense prejudicii, câteodată măsurabile, culturii universale. Sunt convins de faptul că, dacă nu ar fi fost supusă unor presiuni din afara mediului academic, echipa OPERA nu ar fi gafat.“ Problema este că mail-ul meu a ajuns şi în zona epicentrală a Universităţii şi a trebuit să dau explicaţii. Produsul se găseşte la:
http://topub.unibuc.ro/neutrinii-si-viteza-luminii-%E2%80%93-interviu-cu-conf-dr-liviu-giurgiu/
Te rog să-mi permiţi (o spun cu întârziere) să folosesc poza pentru a nuanţa produsul. Referitor la vol. al II-lea, nu pot decât să mă supun dorinţei majorităţii. Deci nu spun nici da, nici nu. Motive ar fi multe. Printre cele mai importante sunt următoarele:
- scriu greu şi prost. Nici nu îţi imaginezi chinul cu care umplu o pagină;
- în acest semestru sunt îngrozitor de ocupat (până în februarie 2012).
Apoi, îmi va trebui o bună bucată de timp să îmi revin. Un termen gen ianuarie – februarie este mult prea apropiat pentru mine. Către primăvară am de răscolit prin casă; nu este exclus să găsesc nişte filme vechi, sper developate. Asta ar mai ocupa din spaţiu. Aşa că decizia este în mâna majorităţii promoţiei 1970.
Multă, multă sănătate şi voie bună, Liviu

NM-14: ARGUMENTE ASTROLOGICE
10.11.2011
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70

Bonsoir!
Citind noua producție literară a lui Nicu, pe care ne-o propune ca temă de meditație, am rămas cu o mare nedumerire: să cred sau nu că planeta Venus este cea care îmi guvernează viața, așa cum am citit că se întâmplă în zodia balanței?
Vă dau câteva citate:
1) „Acum, după cum ne indică observația statistică asupra vieții istorice și sociale, există într-adevăr tendințe comune printre caracterele și soarta indivizilor născuți cam în aceeași perioadă de timp. Ar fi astfel natural și, deci, zic eu, și științific să se admită că elementele cosmice care determină acea perioadă de timp, determină, de asemenea, și viața indivizilor născuți în limitele ei.“
2) „Într-un cuvânt, o știință a viitorului trebuie să prezinte omul ca centru al universului, dar nu în sensul unui principiu cosmologic (geometric sau antropic), ci în sensul că omul este cheie în determinarea influențelor universale, fiind totodată suma și transformatorul lor. Acest principiu este baza unei fizici a astrologiei (sau, aș putea spune, a unei astrologii fizice), știință care trebuie să-l ajute pe om să ajungă la sine.
Deși n-am pretenția de-a fi astrolog și, mai mult, nici nu accept filozofia curentă a breslei, afirmațiile anterioare, venind de la un fizician, ar putea provoca ceva ridicări semnificative de sprânceană, chiar încruntări aș zice.“
3) „Și uite-așa, dacă fizicianul intră la o idee... fandacsia-i gata!!“
Vă doresc o seară frumoasă citind argumente astrologice! Silvia
P.S: 22.05.1948
„Nativul Gemeni este sensibil, energic, comunicativ, iubește schimbările; este sociabil, dar adesea indecis. Un nativ Gemeni este mobil, se adaptează ușor, este curios, interesat de multe lucruri, este mediatorul înnăscut. Este sociabil și caută permanent latura veselă a vieții. Bunătatea, talentul diplomatic și negustoresc și ușurința în exprimare îi permit să abordeze cu succes multe domenii. Nativului Gemeni i se poate reproșa orice în afara faptului că ar fi plicticos. Activ și creativ, el caută fascinantul și neobișnuitul. Planeta guvernantă: Mercur.“
Este portretul lui NM. – ce ziceți, seamănă?

FROM: Ștefan COVACI
TO: Silvia Mateescu
Sent: 13.11.2011
Subject: Re: *NOI*-volumul al II-lea

Silvie,
„Franțuzescu“ de mai sus a fost un -I- reflex la ataşamentul cu Monet (Absolut superb...! Inclusiv comentariile!)
Ulterior, am găsit și alte motivații (ex.: emană un fel de rafinament „à la Paris“ din „semnăturile“ tale pe Internet etc.).
Am două observații:
- Titlul „generația 70“ este (oarecum) contradictoriu cu bipezii admiși la Fizică în 1965 ce au absolvit (eventual) ulterior.
- Îndemnul la „a scrie ceva...“ mă provoacă la un comentariu ceva mai elaborat:

Îmi este foarte greu să mă situez între „tipicarul informatic“ C.V. şi corifeii literari acceptaţi (Saint Exupéry, Marquez şi... ce vă place!). Din ce am observat eu, există multe „punctualităţi“ C.V. şi un subdomeniu delimitat de: câteva amintiri siropoase şi încercări de... „cotcodăceli cu iz academic“. Îmi cer scuze anticipat faţă de colegii ce vor rezona negativ faţă de această precizare „răutăcioasă“. Cu toate acestea şi cu riscul de a mă alinia precizărilor de mai sus (sic!), îl pot asigura pe „stimabilul“ (pe bune! Nu à la... „Nenea Iancu“).

Joe

Precizare: în caz că te simţi „înnăbuşită“ de „I-mail-urile“ trimise de mine, te rog să mă atenţionezi, în vederea rarefierii atmosferii. Se pare că posed o hipertrofiere a simţului de împărtăşire a ce consider eu (egoist) interesant sau emoţionant.
P.S.- O secvenţă din Monet comenta: „aduceţi-vă aminte că pământul nu ne aparţine, [este doar împrumutat copiilor noştri]“ cred că suna mai bine: [l-am împrumutat (doar) de la copiii noştri].

Cu multă considerație, Bebe

Re: LA MULȚI ANI!
FROM: Tatiana Cepoi
TO: Silvia Mateescu
13.11.2011

Dragă Silvia,
...În ceea ce priveşte scrisul, o să mai văd dacă pot să leg ceva, dacă nu-i nicio grabă. Mă gândesc că mai sunt colegi care n-au scris nimic în prima carte şi pot s-o facă acum.
O duminică plăcută, Tatiana

2011/11/14
FROM: hristina culica
TO: silvia mateescu
subject: *Noi*, volumul al doilea!

Dragă Silvia,
Ai să-mi ierţi întârzierea cu care îţi răspund la mesajul referitor la partea a doua a volumului despre noi, cei mai fizicieni dintre fizicieni [!!:))))], dar am fost prinsă cu unele probleme de familie. I-am sărbătorit pe fiul meu şi pe nepoţi de Sf. Mihail şi Gavril. Au venit la mine în weekend-ul 5-6 nov. şi a trebuit să „mă străduiesc“ să fiu la înălţimea ocaziei. Apoi, sâmbăta aceasta (pe 12) am comemorat 4 ani de la plecarea mamei mele dintre noi. Acum, că m-am liniştit în privinţa acestor probleme, pot să mă gândesc la propunerea ta. Nu ştiu dacă voi putea scrie ceva care să fie la înălţimea contribuţiilor colegilor cu mai multă experienţă în acest sens, dar promit că voi încerca. Încă nu am nimic clar în minte. Îţi voi da de ştire în timp util. Oricum, subscriu cu entuziasm la ideea unei continuări la cartea noastră. Şi-i invit pe cei care nu au scris în primul volum să ne dea o veste despre cum şi-au petrecut anii, nu puţini, de la terminarea facultăţii. Şi nu numai. Vă admir perseverenţa cu care tu, Laura şi Joe v-aţi dedicat acestui scop.
Cu cele mai sincere urări de bine, Crina Culică

FROM: Vasile Zoița
TO: Silvia Mateescu
Sent: 13.11.2011
Subject: Re: *NOI*-vol. al II-lea

Dragă Silvia,
Mulțumesc pentru această nouă invitație. Din păcate, motivele care m-au determinat să nu particip la prima ediție a cărții rămân în continuare foarte valabile...
Toate cele bune, Liviu

Slow physics!
FROM: Laura Țugulea
TO: fizica70
16.11.2011

Vă invit să citiți un punct de vedere interesant! Eu am audiat prelegerea la ASEPS 2011, Wroclaw (PL).

Laura

„Le premier qui dit la verité, il doit être executé“ - Guy Beart

SLOW-PHYSICS

More than three hundred years ago, Prince Francois de la Rochefoucault observed that the old people love to give good advise because they are not able anymore to give bad examples. Given my age, the temptation is really great and you will have to suffer. Fortunately, if you cannot stand it, there is an easy way out, known already to Ancient Greeks. A man tried to explain his idea to Aristotle. At the end of a long expose he asked the great philosopher: didn't I bore you too much? Aristotle answered: by Zeus, not at all, because I did not listen. Some 30 years ago I chatted with a well-known polish writer, mother of a friend of mine, also a physicist. She remarked, rather sadly, that all we are doing is to be very soon forgotten because (I am quoting from my memory) „nothing is getting obsolete faster than scientific papers. In fifty years nobody will have even a glance on any of your writings. While even the most inept fiction writer has a chance that his book shall be read centuries later, no such chance exists for a scientist“. It is clear that the old lady was perfectly right. Indeed, when one looks around (at least in Poland) one sees in bookstores many reprints of the old books: history, literature, art. But I must say I have never seen a reprint of an old scientific paper. OK, there are exceptions: the Copernicus *De Revolutionibus Orbium Coelestium* was indeed reprinted to celebrate his 500th birthday. But except for such extraordinary achievements, which are the privilege of only very few, not much remains from our life-long efforts. The river of progress destroys everything on its way and covers our work with mud. And one needs not to wait fifty years. New generation is coming, often rediscovering things which were well-known -say- twenty years before, because they were already forgotten. This rather grim perspective which most of us have to face, induces -naturally- a rational conclusion: we should only care about the success here and now. This is precisely what we are doing, taking part in the global race: more and faster publications, higher impact factors, more citations... In short, fighting to have a better position in the pack which is becoming monstrously large and running faster and faster. Anybody trying to slow down shall be either run over (if she is at the top) or abandoned (if he is at the end). We have found ourselves in the highly uncomfortable situation, to say the least. Clearly, the things get out of control.

Is there any way out of this? It seems difficult, as this is a general phenomenon. Physics is not an exception, the whole world is running at a steadily increasing speed. Some people try, however. About 25 years ago, in Italy, a SLOW-FOOD movement was created, to oppose the everyday rush, which forces most of us to use the fast food establishments. The movement sets the goal to preserve old tastes which are on the verge of extinction, being pushed away by the mass-produced standardized food. It occurred to me that, perhaps, we could follow this example and form a SLOW-PHYSICS movement. The movement which would promote the old values; when research was an adventure in the unknown and not just business as usual; when it was generally recognized that the process of understanding means reduction of information, not increase of information; when not all time was used to produce publications, some being still left for thinking. After all, as Mahatma Gandhi once remarked, there are more important things to do in life than just to increase its pace. Of course, the first question one can pose is if such a thing has any chance to be accepted by the community. Perhaps this is only a dream of an old man who feels tired and who is simply unable to run fast enough. I myself must admit that I would probably have many doubts about this idea when I was below forty. After all, why should anybody slow down, being full ofenergy and happy to run as fast as possible? Let me, however, remind you the story of a young man who complained to his Rabbi that although he is fiercely running for a success, he cannot catch any. The Rabbi remarked: maybe your success is behind you and you are actually running away of it? I think this story contains an important message which is worth to be reflected upon. Particularly if you are below forty. And I am convinced the time is ripe for such a reflection. I think that most of us are tired of the present situation and the way it develops. I feel something must be done. The first step is, naturally, to identify the source of the problem. This may be an interesting subject of investigation for a sociologist or for a political scientist. However, even without such serious studies, it is clear that the troubles come from the combination of several factors. Among them: ambition, strong competition and the scale of the modern scientific projects. These three factors enhance each other and create a vicious triangle which should be somehow dismantled. Since one cannot change the human nature, we cannot eliminate ambition of the scientists and we certainly do not intend to do so. We also cannot avoid the constant growth of the scale of research. It remains the third element of the triangle: the competition. Certes, to eliminate the competition is very difficult if not impossible, as it is the cornerstone of the established scientific procedures. All our institutions are based on the idea that the competition is fundamental for the progress.

Not only in science. It is my intention today to proclaim and maybe even to convince you that this paradigm is to be changed. That the competition must be replaced or at least supplemented by COOPERATION. I think this is the best and may be even the only way to avoid disaster.

Of course the competition among scientists was always present. With a limited number of participants, however, it was mostly based on personal contacts. This often resulted in increased research effort (which was good) and – at the same time – did not block the communication channels which, based on mutual trust, remained personal and often friendly.

Today, when the personal relations disappear due to the shear number of people involved, competition is no longer effective. More and more complicated experiments and the constantly increasing costs of equipment force formation of larger and larger teams with all sociological problems implied.

Everywhere one hears complaints about insufficient time left for THINKING and very little room left for independent ideas. Moreover, various groups not only do not have time to talk to each other, but are simply forbidden to do so.

This sounds as an aberration but it became a standard procedure accepted by everybody, because the strongly competitive environment leads to ruthless (and not always fair) fight for funds and for recognition. In consequence, the TRUST is lost.
In short, organization of science becomes similar to that of business. Indeed, already since some time politicians everywhere in the world and of all denominations, DO treat science as a normal business. It is my firm conviction that we have to oppose this trend. We have to oppose reduction of our work to the pursuit of the so called „innovations“ and to production of commercial gadgets.
Not only to feel more comfortable but also in the true interest of science which otherwise risks to finish in a dead end. After all, anybody who carried a real research knows very well that a good research laboratory cannot be organized as a great corporation acting in the market.
Thus, I feel that we have to act if we want to insure the very survival of the scientific endeavor which - let me remind you - was resurrected only about 400 years ago, after more than 1000 years of neglect. This historical experience tells us that the existence of the scientific research, of the scientific culture, is by no means granted. Actually, it is a rather delicate plant. After flourishing periods, the obscure times may come. Even if the outcome is uncertain, the road apparently long and painful, the effort can and should be undertaken.
Let me repeat: the key word is COOPERATION based on MUTUAL TRUST. It must be promoted by all means and at all scales, including the global one. Therefore, it occurred to me that this conference may be a perfect place to pass the message. I hope it was clear enough. Thank you for your attention.

Andrzej Bialas

Re: Slow physics!
FROM: Migri Stoica
TO: fizica70
19.11.2011

Câtă dreptate are!!! Dar cine îl va auzi? Hai să ne opunem businessului în ştiinţă, dar cum?

Re: Slow physics!
FROM: Dan Galeriu
TO: fizica70
19.11.2011

Să trimitem textul tuturor şefilor noştri, să îl traducem în limba română şi să îl trimitem la mai mulţi. Să demonstrăm că, prin propria activitate, este posibil să progresăm aplicând SLOW PHYSICS.

Cu drag, Dan

---

volumul al II-lea
FROM: Silvia Mateescu î
TO: fizica70
21.11.2011

Bună dimineaţa!
Dorim să vă spunem că până acum şi-au anunţat participarea în jur de 30 de colegi la elaborarea volumului al II-lea. Dar asta nu înseamnă că pe parcurs nu pot apărea şi alţi

doritori. Aşa cum a remarcat RIM, va fi practic o nouă carte; nu putem să-i spunem volumul al II-lea, când cealaltă nu a fost volumul I.
La „cererea publicului“, am fixat un nou termen final, pe 15 februarie 2012, adică am mai amânat cu o lună. Dar ar fi bine să trimiteți materialele mai devreme, pe măsură ce le finalizați, pentru a le putea noi prelucra într-un ritm acceptabil. Nu uitați de diacritice (cei care au posibilitatea) şi de poze. Şi încă ceva: Rodica Gavrilă (Ionescu) ne roagă pe toți să le dăm sfaturi tinerilor care vor să urmeze Fizica.
Toate cele bune şi mult succes la scris! Comitetul
P.S. - să înceapă dansul! (vezi *attach*-ul: Vals de Strauss)

Fw: volumul al II-lea
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
21.11.2011

Cred că trebuie să vadă toți comentariul tău, Radu. De aceea mi-am permis să-l trimit tuturor colegilor (mai jos).

Silvia

FROM: RIM
TO:Silvia Mateescu
Sent: 21.11.2011
Subject: RE: volumul al II-lea

Ideea Rodicăi, campioana olimpică a olimpiadelor de Fizică, e, în principiu, bună. Dar una e să fii singura promoție sau una dintre foarte puținele care editează o astfel de carte şi alta să ne erijăm – în numele cui? – în sfătuitori. Prin observația asta nu neg rostul propunerii Rodicăi, ci doar atrag atenția că această parte trebuie formulată cu mare grijă. Şi, oricum, nu fără sfaturi similare şi de la aceia dintre profesorii noştri care ar fi dispuşi să le dea. Astfel, baza morală a sfaturilor s-ar solidifica. Părerea mea...;-) (nu mai citez autorul celebrei sintagme). Ba chiar aş îndrăzni să sugerez colegilor dispuşi să dea astfel de sfaturi, să admită necesitatea redactării lor – prin dialog multi-bilateral cu autorii. În speranța că aceştia ar putea fi de acord cu eventuale sugestii de reformulare. Ăsta fiind *de plano* datoria unui redactor. Am totală încredere în capacitatea celor cei 3 redactori, Silvia, Laura şi Joe. Evident, în rest, orice text al oricărui coleg coautor e de neatins.

FROM: Dumitru Popescu
TO: Silvia Mateescu
Sent: 21.11.2011
Subject: Sunt alături de editorii noului volum

Dragă Mamă Silvia,
Te asigur că citesc toate mail-urile de la tine cu interes şi apreciere, chiar dacă nu-ți scriu de fiecare dată. Este adevărat că am fost şi foarte, foarte ocupat.
Nu ştiu dacă printre coautorii noului volum al generației noastre figurez şi eu. Dacă nu, te rog să mă înscrii şi pe mine. De asemenea, te rog să-mi spui cine este acel misterios G. Din motivul invocat mai sus n-am putut să-ți răspund atunci. I-aş fi răspuns că am făcut ce am făcut din patriotism şi regret că n-am făcut cât am vrut, dar nu din vina mea. De altfel, în

volumul al II-lea (este mai uşor de folosit formula asta) voi argumenta cu două întâmplări acest lucru.
Îți doresc numai bine, Mitică Popescu

Re: Sunt alături de editorii noului volum
FROM: Silvia Mateescu
TO: Dumitru Popescu
22.11.2011

Dragă Mitică,
În primul rând vreau să te asigur că eşti al IV-lea pe listă, după noi trei, adică ai fost primul care ai răspuns la 1 nov. În al doilea rând, mulțumesc pentru aprecieri.
În al treilea rând, e vorba de dl. V., cu care m-am întâlnit de curând, după muuuulți ani, la A.O.Ş. – Academia Oamenilor de Ştiință, unde mai merg din când în când la câte o conferință (unele chiar interesante, mai aflu şi eu ce se întâmplă în lumea asta ştiințifică). De fapt, de la conferințele astea mi-a venit şi ideea de a face un mic capitol cu contribuții pe teme ştiințifice de interes general (încălzirea globală, energetica nucleară şi viitorul ei, cercetările de la C.E.R.N. etc.). Dar mă bucură şi revederea cu unii foşti colegi de la reactor: dna. Stadnicov şi soțul ei, dl. Cuculeanu, dl. Anton, dl. Debert, dl. Pavelescu – care este şeful secției de fizică din A.O.Ş., prof. Sandulescu şi alții.
Nu ştiu dacă l-ai contactat pe dl. prof. Berinde, nu mi-ai spus.
În final, te rog să-mi spui la ce idee de capitol te-ai gândit tu? Mai avem şi noi o idee, dar deocamdată nu s-a copt suficient. Şi eu îți doresc un sfârşit de an cu împliniri profesionale, dar şi de suflet (mă refer la carte, ce credeai!).

Silvia (Mother)

P.S.- uite mai jos ceva anti-stres, asta dacă îți faci timp să citeşti.

FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
Sent: 25.11.2011
Subject: Frumusețea matematicii – merită văzut!

Poate nu ştiați ce înseamnă eficientă 100%. O zi bună! Silvia

---

FROM: Dan Galeriu
TO: fizica70
Sent: 25.11.2011
Subject: Re: Frumusețea matematicii – merită văzut!

Dragă Silvia,
Mulțumesc mult – se adaugă la capitolul SLOW PHYSICS, dar nu sunt convins că generația ’70 este conştientă... Se doreşte volumul al II-lea... cu amintiri şi descrierea copiilor...
Cu multă durere şi suferință, Dan
P.S.1 - se spune că românii expatriați au adus valoare. Unul e Cioran, puțin negativist, poate legionar, poate confuz, a publicat mai mult în franceză. Acum vorbim romgleza! Dar zicea: „Ai suferit pentru cunoaştere? Pe mine mă dor oasele, spinarea... conştiința nu mă doare că nu mai există! Şi sunt în ceață!“ *Aferim!*
P.S. 2 - acum sunt la slujbă (mai am, amân pensionarea); aşa că semnez oficial, Dan

FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
25.11.2011
Subject: Re: Frumusețea matematicii – merită văzut!

Dragă Dane,
Pentru că mi-ai scris personal, mă simt datoare cu un răspuns. Volumul al II-lea este dorit cu amintiri suplimentare față de cele din volumul I, de către cei care consideră că mai au câte ceva de spus. Eu am fost foarte surprinsă când am aflat că ție nu ți-a plăcut volumul I – de altfel, cred că eşti singura persoană de la care am auzit o astfel de părere, şi nu doar din mulțimea colegilor de promoție, ci dintr-o mulțime mult mai mare. Şi nu ți-o spun ca pe un reproş, ci cu tristețe.
Dar, trecând peste asta, aş vrea să te rog să ieşi din ceață şi să scrii un articol de trei-cinci pagini pentru vol. al II-lea despre accidentul de la Fukushima şi implicațiile lui pentru viitorul domeniului nuclear. Cred că eşti persoana cea mai competentă şi indicată dintre noi ca să scrii un astfel de articol. Şi mai sper că nu ne vei refuza. Va fi un capitol special cu câteva articole (două-trei) pe teme de interes general.
Nivelul ar trebui să fie de semi-popularizare (adică pentru fizicieni care nu s-au ocupat de aceste probleme) – fără formule (doar strictul necesar), mai mult poze, scheme, tabele etc. Cel puțin aşa e viziunea mea; bineînțeles că, dacă te hotărăşti, îl faci cum crezi tu, mai simplu sau mai amplu. Noi nu am impus nimănui restricții nici în primul volum şi nu o vom face nici acum.
Cât despre amintiri din studenție sau despre familie, scrie cine vrea, aşa că nu trebuie să te simți obligat cu nimic dacă nu vrei. Oricum, aveam de gând să te întreb dacă vrei să includem cele trei scrieri ale tale (*Tritiul*..., *Arta conversației*... şi *Regulile*...). Pe ultimele le-am tradus eu în română şi ți le ataşez ca să le corectezi.
Vreau să-ți mai spun că, sincer, mie îmi place romgleza – îmi aduce aminte de San Antonio şi romanul lui *Dați-mi voie să vă pun la punct* unde se vorbea frangleza. Dar gusturile nu se discută! În aşteptarea răspunsului tău, îți urez numai bine şi te rog: nu mai fi aşa de pesimist, că ne molipseşti şi pe noi!

Cu drag, Silvia

FROM: Silvia Mateescu
TO: Dan Macovei
Sent: 27.11.2011
Subject: Re: *NOI*-volumul al II-lea

Dragă Dan,
De ce nu „poți pentru ca să“ mă învrednicești cu un răspuns (pozitiv, *of course*!)? Știu, ne-ai scris şi am dovada că ai fost foarte entuziasmat de primul volum. Mai ştiu că ai şi tu amintiri despre acei ani pe care nu le-ai scris (şi aici mă refer la întâmplarea cu Corciovei, dar poate mai sunt şi altele) şi că poți să faci o scurtă cronică de familie (dacă vrei, nu e obligatoriu).
Eu am încredere că acest al doilea volum va ieşi la fel, dacă nu mai strălucitor ca primul, şi când spun asta am nişte elemente pe care mă bazez. Nu aş vrea să regreți că nu eşti şi tu printre autori. Te rog să faci un efort în concediul de Crăciun şi să pui pe hârtie câteva (mai multe) rânduri, aşa cum îți vin în minte – nu avem pretenția să scriem un roman, că doar nu suntem scriitori!

...Știu că și prima dată ai avut îndoieli în privința potențialului tău de scriere, dar eu, una, apreciez că te-ai descurcat cu succes. Vreau doar să-ți redau încrederea în tine, pentru că sunt sigură că nu poți spune că nu mai ai despre ce scrie. Timp să ai. Iar pentru asta îți dau eu o soluție: mai sunt și nopțile! Glumesc, bineînțeles.
Îți urez o duminică frumoasă! Silvia

Re: *NOI*-volumul al II-lea
FROM: Dan Macovei
TO: Silvia Mateescu
9.12.2011

Dragă Silvia,
...Am avut o perioadă grea, a trebuit să predau urgent niște rezultate. Lucrurile nu prea mergeau, termenul bătea la uşă, iar tonusul meu era ca epsilonul din cursurile lui Ilie Popescu. Am amânat de pe o zi pe alta să răspund mesajelor tale. N-am făcut-o, te rog, iartă-mă. Îți mulțumesc foarte mult pentru frumoasele și încurajatoarele cuvinte. Din păcate, nu știu dacă puteți conta pe mine. Mai degrabă, nu. Nu-mi vin în minte lucruri despre care aș putea scrie – amintiri din facultate sau despre părinți/bunici – n-am idei, n-am inspirație. Te rog mult, nu te supăra pe mine. Dacă până pe 15 ianuarie (nu mai am scrisoarea lui Joe, termenul este pentru un răspuns ferm sau pentru materialul scris?) se leagă ceva în mintea mea, îmi voi da toată strădania să-mi câștig un loc în vol. al II-lea. Doar că nu sunt deloc optimist în momentul de față.
Îți doresc un weekend cât mai plăcut, Dan

NM-16- Boema tinereții noastre
19.12.2011
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70

Bonjour à tous!
Colegul nostru Nicu a avut grijă să ne facă din vreme un minunat cadou de Crăciun: o nouă amintire din anii studenției noastre! Nu știu dacă rolul meu a fost atât de semnificativ, după cum spune Nicu în pasajul citat mai jos, dar mă bucur că *La Bohème* a lui Aznavour trimisă de mine l-a inspirat. Mie, personal, mi-a adus aminte de margarina cu pâine mâncată în neștire, de cartofii prăjiți la pungute, de conservele de vinete și, mai rar, de cele de pește. Astăzi nu mai au același gust, de asta sunt sigură!
„Am uitat de Sfântu' Neculai, c-ar fi de datoria mea să fiu și moș darnic. Abia când mulți dintre colegi și amici, atunci când m-au felicitat – *merci*! Chiar îmi vine să cred c-aș avea și eu oleacă de merit în existența mea! – au făcut aluzie la ghete ce trebuie umplute, mi-am adus aminte de datoria care mă cheamă de două milenii... M-am luat cu altele, multe și plăcute, care-mi umplu viața cu prisosință, băsca lenea ancestrală ce se infiltrează așa de subtil în viața noastră, dându-i uneori chiar sens... Și cum se-ntâmplă de obicei la așa ocazii grăbite, atunci când capul și inima îți sunt pline de amintiri pe care crezi că le poți povesti la un moment, n-am fost în stare să-ncheg, la momentul nevoii, nicio poveste cu cap și coadă pe care s-o arunc în ghetele așteptânde de Sfântu' Neculai. Până am primit mesajul Silviei, care m-a tras către paharul visării... Și din prea plinul acelei visări – mai bine mai târziu decât niciodată! – a ieșit o poveste pe care mă grăbesc a v-o spune și vouă, povestea unui crâmpei de viață boemă. Chiar dacă v-ați încălțat cu acele ghete fermecate, nu-i târziu ca dar de Crăciun..."
Vă doresc o săptămână cu mult spor! Silvia

NM-17- Poveste de Crăciun
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
29.12.2011

Dragi colege şi colegi,
Pentru aniversarea celor 44 de ani de la căsătoria lui Migri şi Ducu, alături de un călduros LA MULȚI ANI!, vă trimit şi cadoul oferit lor de Nicu Mazilu cu această ocazie: o frumoasă şi romantică poveste de Crăciun!
Pe mine m-a impresionat foarte mult, atât ideea, cât şi realizarea ei. Şi, în special, descrierea atât de realistă a lui Migri pe care v-o redau mai jos.
„Într-adevăr, mulți dintre noi vor gândi poate că o substanțială contribuție la «încremenirea» Ducului în proiectul întreprinderii comune vor fi avut ochii copilăreşte mari şi totdeauna parcă mirați ai lui Migri, adumbriți de genele din cale afară de lungi, clipind parcă a visare. Sau poate fraga buzelor ei de coral sau, în fine, făptura-i zveltă ce se legăna în mers precum lujerul bobocului de stânjenel în boarea amurgului de primăvară târzie..."
Să trăiască amândoi până la adânci bătrâneți şi să nu uităm şi pisoiul! Vă rog să citiți mai jos şi mesajul lui Mircea.

Cu mult drag, Silvia

FROM: Mircea Porumbreanu
Sent: 28.12.2011
Subject: Tot de la NM

Dragă Silvia,
Îmi face plăcere să-ți mai trimit nişte rânduri de la Nae, rânduri care pe mine m-au emoționat de-a dreptul... Migri şi Ducu trebuie să ştie că nu îşi aparțin numai unul altuia, ci ne aparțin, vor, nu vor, şi nouă! Îți doresc ție, 'nmealui şi tuturor celor dragi vouă un gând bun, încărcat cu urări de sănătate şi multe bucurii!

Mircea

FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
Sent: 29.12.2011
Subject: Physics'70 Awards - 2011 - ediția a doua

Dragi colege şi colegi,
Am ajuns deja la ediția a doua a acestor premii! Cât de repede a trecut timpul! Dar şi cât de multe am realizat împreună! Cea mai mare realizare este, evident, prietenia care s-a redeşteptat între noi, după cei 40 de ani de tăcere. Şi, bineînțeles, cartea noastră. Şi pentru toate astea, NOI toți meritățm premii.
Premiul ȚINEM APROAPE se acordă colegilor Rodica (Gostian), Lulu (Cădere), Mircea (Porumbreanu) şi Picuță (Oprea) pentru că au fost mereu aproape de mine, nu numai în momentele festive, dar şi în cele mai dificile, cât şi pentru permanenta menținere a legăturii dintre noi toți.
Premiul de FIDELITATE se acordă lui Nae (Doboş) pentru menținerea grupului pe google – Fizica'70, dar şi pentru calendarul pe 2012 atât de minunat.
Premiul A DOUA PASIUNE: LITERATURA se acordă, *of course*, lui Nicu (Mazilu), zis şi Nică a lu' Gheorghe din Vârteşcoi pentru povestirile pline de vervă trimise nouă şi lui RIM

– Cavaler al Frunzei de Arțar şcl. – după cum singur se recomandă – pentru cartea de critică cinematografică publicată în acest an, dar şi pentru elevatele povestiri de pe blogul personal.
Premiul NOILOR VENIȚI se acordă următorilor: Rodica (Duşoiu), Nuți (Apostol), Bebe (Covaci), Georgică (Macavei), Gina (Pietricică) şi proaspăt sosită tocmai din Franța, Oana (Dumitrescu).
Premiul PRO DOMO, pentru promovarea fizicii în Europa şi în lume, se acordă *ex aequo* Laurei (Vicol), pentru promovarea şi conducerea proiectelor complexe din cadrul Uniunii Europene, şi Rodicăi (Gavrilă), pentru formarea elevilor olimpici români medaliați la fizică.
Premiul AZI AICI, MÂINE-N VIENA se acordă Cristinei (Bătătorescu), pentru perseverența cu care a reuşit să reunească grupa 113 şi să-şi reintre în drepturile de şefă de grupă!
Premiul THANCKSGIVING TO ANONYMOUS îl primesc toți cei care au făcut donații pentru a putea dărui cartea noastră profesorilor noştri (şi nu numai lor), dar, pentru că au dorit să rămână anonimi, nu pot să-i numesc (se ştiu ei şi singuri!).
Premiul FUG, CĂ MĂ MĂNÂNCĂ LUPUL! se acordă lui Migri (Stoica), veşnic grăbită, veşnic alergând – împreună cu soțul (Ducu) şi pisoiul din dotare.
Premiul TINEREȚII se acordă Andreei (sper că nu i-am uitat numele), fiica lui Nea Inocențiu, care a reuşit în septembrie să ne insufle o infuzie de prospețime ca a florilor de primăvară – la început de toamnă.
Premiul CÂRCOTAŞUL DE SERVICIU se acordă în exclusivitate lui Dan (Galeriu), mai tot timpul nemulțumit – dar e şi el de-al NOSTRU şi trebuie să-l înțelegem!
Premiul FACE TO FACE se acordă doamnelor Irene (Ehrenkranz), Simona (Ioniță), Juliana (ca reprezentantă a lui Mihai Lupu), cu care m-am întâlnit, cu multă bucurie, pentru că au ținut să ne vedem neapărat când au venit prin Bucureşti din cele străinătăți!
În final, *premiul SPECIAL al juriului*, pentru IDEI şi originalitate, se acordă, cu voia dvs., lui Joe (alias „tatalor“), care a declanşat şi a menținut, cu mult tact şi înțelepciune, această mişcare pe care eu am numit-o *PROMOȚIA NOASTRĂ REDIVIVUS*, dar şi pentru munca enormă (şi nu exagerez, credeți-mă!) depusă – în tăcere – la editarea cărții noastre.
Ca şi anul trecut, la prima ediție, cred că vă dați seama că premiile sunt şi de această dată, *VIRTUALE!*
Juriul (adică *moi*) vă felicită călduros, vă mulțumeşte pentru înțelegere şi vă urează un *AN NOU* cu sănătate şi speranță, bucurii şi gânduri bune, pace şi linişte sufletească, noi întâlniri şi împliniri (inclusiv volumul al II-lea cu noi amintiri inedite), dar şi un dram de *NOROC* (ştiți că cei de pe Titanic au avut de toate, dar n-au avut noroc!).
Şi nu „ubliați“ (uitați) – cum zic nepoții mei – deviza: *keep smiling*! *LA MULȚI ANI!*
JURIUL (pt. conf., cu drag, Silvia)
P.S. - vă rog să ascultați: http://www.youtube.com/watch?v=_C9RPUQ1vwQ, iar pentru Revelion, o surpriză: http://www.youtube.com/watch?v=Ap50kRGAF48&feature=related

---

Re: Physics'70 Awards-2011-ediția a doua
FROM: Dan Galeriu
TO: fizica70
29.12.2011

Mă simt onorat de premiu şi voi încerca să fiu la înălțimea lui.

Cu drag, Dan, de acasă

Premii
FROM: Pietricică Gheorghița
TO: fizica70
29.12.2011

Dragi colege şi colegi,
Fără să fac parte din ceva juriu sau alte structuri, după ce am citit toate premiile, mi s-a părut că lipseşte unul pe care îmi permit din suflet să-l propun şi anume premiul de *LOYAUTE* pentru Silvia Mateescu.
Cu prietenie şi urări de bine la toți, Gina Pietricică

Re: Premii > Silvia!
FROM: Dimitrie Cădere
TO: fizica70
29.12.2011

Perfect de acord! Silvia e sufletul promoției. La Mulți Ani!

Lulu C

Re: Premii > Silvia!
FROM: Dan Galeriu
TO: fizica70
29.12.2011

Nu suntem mulți, dar destui, şi Silvia ne ajută să nu fim singuri.
Mulțam, Silvia, mulțam, Pietricico, mulțam, Lulu.

Un cârcotaş.

P.S. - o să fiu acasă la schimbarea anului, cine vrea să ne auzim, să zică.

Premiere
FROM: Mircea Porumbreanu
29.12.2011

Dă-mi voie, dragă Silvia, să-ți prezint şi eu un „Premiu Special“ pe care, deşi nu l-am realizat eu din păcate, ți-l ofer din toată inima!

Mircea

1 Attached file: Femmes – benediction de la Vie.pps

Re: Premii > Silvia!
FROM: Mariana Ivan
TO: fizica70
29.12.2011

Cu drag, tuturor, mulțumiri!
Mulțumesc Silviei pentru tot ceea ce face pentru noi, pentru vitalitatea ei!
Mulțumesc cârcotaşului care mi-a trezit spiritul de competiție! Şi-i cer să mă scuze dacă am fost prea vehementă! Dar toată viața mea a fost o luptă!
Mulțumesc celor cu deosebit talent în ale scrisului şi care mi-au mângâiat sufletul cu rânduri pline de simțire!

Mulţumesc colegelor şi colegilor, în special lui Nae, care mi-au scris!
Mulţumesc că existaţi şi mai ales celor care au făcut posibilă aceasta re... unire a unor suflete rămase tinere! La mulţi ani cu sănătate!

Mariana Patru Ivan

Re: Physics'70 Awards-2011-ediția a doua
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
29.12.2011

Sper că nu te-ai supărat, Dane! Ştii că eu mai mai glumesc din când în când!
Tot cu drag, Silvia – din deplasare (la copii, în Franța)

RE: Physics'70 Awards - 2011 - ediția a doua
FROM: Irene Fishler
TO: Silvia Mateescu
29.12.2011

And... the Great OSCAR goes to... Silvia, steaua noastră pe firmamentul colegialității sufletiste! (+Plus, Marele premiu pentru propagarea Artei şi Culturii în rândul maselor de fizicieni pensionari!) Trăiască Promoția ’70! Ciocnesc cu voi, ca de obicei, la 24.00 după ora Bucureştilor, dorind tuturor sănătate şi prosperitate în 2012 !

Cu drag, Irene

Re: Physics'70 Awards - 2011 - ediția a doua
FROM: Cristina Luca
TO: Silvia Mateescu
30.12.2011

Dragă Silvia,
Excelentă idee premierea, originală şi foarte potrivită categorisirea premiilor şi premiaților, mobilizator îndemn pentru noi toți să ținem aproape şi în continuare, cât o da Domnul!
Felicit pe cei premiați, iar în ceea ce mă priveşte, nu numai că m-ai copleşit, dar m-ai nimerit din plin cu pendularea mea în lungul Dunării... albastre.
Mulţumesc mult pentru tot ce ai făcut pentru noi, pentru dăruirea ta, împreună cu Laura şi Șerban, de a ne reuni şi de a ne bucura că putem fi împreună în cuget, simțire şi acțiune.
Pentru tine propun acordarea PREMIULUI DE EXCELENȚĂ!
Întregului grup Physics ’70, cele mai bune urări pentru Noul An şi să ne revedem cu bine.
LA MULȚI ANI! Cristina Bătătorescu

RE: Rezumat pentru fizica70 - 25 (de) mesaje în 4 (de) subiecte
FROM: RIM
TO: fizică 70
30.12.2011

Mulțam juriului. Socot că Silvia merită un premiu mai mare.
http://www.youtube.com/watch?v=oc9M3sS7yuo
pe care, generoasă, cum o ştim, îl va împărți cu toți, în numele celor 12 zile de Crăciun.

Mulțam Lulului, mișto *kestia* cu *sorry*. Dane, la mine a mers. Poate pentru că, ardelean lent care știe că nu-i grabă, l-am lăsat să curgă ;-)
Mulțam babacului pentru calendar.
Mulțam lui Costel Boca pentru CD, cu mare întârziere.
Și, ca să-l citez pe mentorul meu asumat public, să avem cu toții un an suportabil.
Ad majorem dei gloriam.

Re: Rezumat pentru fizica70
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
30.12.2011

Mersi, mersi! Sigur că împart premiul: vouă, bărbaților, vă las fata!
Eu mă mulțumesc cu cântecul, pe care-l împart cu fetele! Silvia

---

Re: Physics'70 Awards - 2011 - ediția a doua
FROM: Laura Țugulea
TO: fizica70
30.12.2011

Mă întorc acasă de la o întâlnire cu colegii de liceu şi deschid poşta şi dau peste 28 de mesaje noi! Întâlnire (virtuală) cu colegii de facultate! Şi ce întâlnire... şi premii (sunt onorată, dragă juriu!!), şi cântec dedicat (mulţumesc Lulu!), şi texte, şi cupoane... Deosebit de plăcută întâlnirea, cea virtuală... dar trebuie să o plănuim şi pe cea reală din 2012. Aşteptam provincia şi străinătatea, că noi bucureştenii şi măgurelenii suntem aproape... E drept că mai circulăm şi noi... Dar să lăsăm să vină Anul Nou, să ne facem planurile individuale, să primim ofertele şi apoi să organizăm. Până atunci, mă alătur vouă, celor care ați premiat-o pe Silvia, cea care reuşeşte să ne organizeze atât de des şi plăcute întâlniri virtuale!
Cu drag şi pe curând... la întâlnirea de la cumpăna anilor, Laura

---

Addendum to Physics'70 Awards-2011- ediția a doua
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
31.12.2011

Am de făcut două completări:
Premiul NOILOR VENIȚI se acordă şi lui Inge (Henning)!
Premiul FACE TO FACE se acordă şi Nanei (Orbeşteanu)!
Scuze pentru omisiuni, ştiam eu că am să uit pe cineva! de vină e... vârsta, dar nu v-o spui, că-i secret! Juriul (adică tot eu, cu drag, Silvia)

---

premiu întârziat silviei
FROM: RIM
TO: fizica70
7.01.2012

Bunicul meu matern răsucea, uneori, proverbele. Din celebrul „*mieux plus tard que jamais*“ el făcuse „*mieu jamais que trop tard*“. Trezindu-mă destul de târziu, în zona şerpuitoare

dintre vârsta a doua şi a treia, că raţiunea existenţei mele e să-l depăşesc acolo unde nu-l pot contrazice, am lansat insolent, cu obrăznicia optimismului şi tupeu nesimţit, ceea ce am numit „teorema 3, a lui rim“: totul e valorificabil. Insolenţa constă în faptul că nu am demonstrat conjunctura. Şi cum ştiu că adiata ardeleanului e că nu-i nicio grabă, îi ofer Silviei un premiu întârziat:
http://www.youtube.com/watch?v=UPrixYOTNHw Dr. Hook - Sylvia's Mother
căci, apreciind tehnica stăpânită de Mircea Porumbreanu, prin care-şi exprimă sensibilitatea şi empatia, fiind eu analfabet it, am învăţat să fac daruri furate.
Gratis, mama Silviei ;-)

Second Addendum to Physics'70 Awards-2011 - ediția a doua
FROM: Silvia Mateescu
TO: fizica70
5.02.2012

Bună dimineața!
Vreau să vă mărturisesc că abia acum, după o lună (!), mi-am dat seama că am uitat să premiez un coleg foarte activ în cadrul grupului nostru. Glumă, glumă, dar să nu uităm realitatea. De aceea, cu scuzele de rigoare, conform zicalei mai bine mai târziu decât niciodată, am de făcut următoarea completare:
PREMIUL DE EXCELENȚĂ se acordă lui Costel Boca, pentru realizarea, cu multă trudă şi dăruire, a variantei electronice a cărții noastre.

Cu mult drag, Silvia

Partea a șasea: Poze de grup cu NOI

Grupa de biofizică

În fața căminului Regnault

Grupa 113

Grupa 113

Primăvară timpurie în parc cu Dan M., Spe şi fetele: Gosti, Adriana, Tatiana

În Cişmigiu, într-o fereastră (1967)

Cişmigiu, 1967 – jos: Mariana P., Lucian D.; sus: Radu M., Mihaela Mateescu, Decebal P., Gica P., Ilie I., Silvia Ş., Alexandru G., Ani A.

Cişmigiu, 1967: Ilie, Radu, Decebal, Mircea Gheordunescu, Alex Gavrilă, Lucian, Nae Doboş

Cişmigiu, 1967 – în drum spre Schitu Măgureanu, la orele de franceză

Muncă voluntară – Lacul Tei – anul II

La defilare de 1 mai

Instrucție cu gărzile patriotice

Excursie în Deltă

Excursie în Deltă

Excursie în Deltă

Excursie la vulcanii noroioşi de la Buzău

Excursie la munte

Excursie la munte

Într-o iarnă, la schi

Bucuresti, Facultatea de Fizica, langa Amfiteatrul Curie
ianuarie, 1970
Migri, Costica, Adriana, Joe, Ani Adorian

Ultima zi de cursuri din facultate

Grupa de corp solid în ultima zi de facultate

Grupa de corp solid în ultima zi de facultate

Banchetul de sfârşit de facultate – iulie 1970

Banchetul de sfârşit de facultate – iulie 1970

Banchet ’70: Laura, Eugen, Irina

Banchet ’70, de jos în sus: Carmen, Joe (Şerban), Meme, Cosma, Mady

Banchet ’70: soția lui Puiu Năstase (colegul nostru cântăreț),
asist. Ghe.Vlăducă, Silvia Ş., Mihai L.

Banchet ’70, de jos în sus: Prof. Bunget, Geta, Vasile, Eliza, Lia, decan C. Constantinescu, Rodica-Gostian, Sorin, Prof. V. Dolocan.

Lansarea cărții lui RIM – februarie 2011

Lansarea cărții lui RIM – februarie 2011

Lansarea cărții lui RIM – februarie 2011

Lansarea cărții lui RIM – februarie 2011

Lansarea cărții lui RIM – februarie 2011

Lansarea cărţii noastre – martie 2011

Lansarea cărţii noastre – martie 2011

Lansarea cărţii noastre – martie 2011: Tatiana T., Adriana Ş., Dan M., Mariana Furtună

Lansarea cărții noastre – martie 2011: Gigi P., Anca Ş., Liviu G.

Lansarea cărții noastre – martie 2011: Ileana P., Nelu O.,
Nely S., Florina N., Liviu G.

Lansarea cărții noastre – martie 2011: Nely B., Ilie I., Rodica G., Ileana P.

Lansarea cărții noastre – martie 2011: Mircea P., Silvia Ş., Mitică P., Nelu O.

Lansarea cărții noastre – martie 2011: Ilie I., Mircea P., Mitică P.

Lansarea cărții noastre – martie 2011: profesorii noştri

Lansarea cărţii noastre – martie 2011: Laura şi Silvia

Lansarea cărţii noastre – martie 2011: Joe şi Cristina

Lansarea cărţii noastre la Bookfest – mai 2011

Lansarea cărţii noastre la Bookfest – mai 2011: Crina C., Joe G., Miky N., Anca Ş.

Lansarea cărții noastre la Bookfest – mai 2011

Lansarea cărții noastre la Bookfest – mai 2011: Joe G., D-l Dir. Ioan Crăciun, Cristina B., Crina C.

Lansarea cărții noastre la Bookfest – mai 2011: Valy N., Dan P., Ioan Crăciun, Anca Ş., Miky N.

Întâlnirea după 41 ani de la absolvire, 17 septembrie 2011, Casa Universitarilor – grupa 112

Întâlnirea după 41 ani de la absolvire, 17 septembrie 2011

17 septembrie 2011, trei prietene: Rodica, Adriana, Tatiana

Întâlnirea din 17 septembrie 2011: vedere de ansamblu

17 septembrie 2011 – Casa Universitarilor

17 septembrie 2011, colegii de grupă: Gina P., Lucian D.

17 septembrie 2011: „comitetul“ (2/3)

17 septembrie 2011: Joe G. şi Costel B.

17 septembrie 2011: Lulu C. cu „comitetul“

17 septembrie 2011: Valentin N. şi Georgică M.

17 septembrie 2011: Nely S. şi Crina C.

17 septembrie 2011: Lulu C., Decebal P. şi Nely S.

17 septembrie 2011

17 septembrie 2011

17 septembrie 2011: Lucian D., Dan G., Costel B. şi Costică Spe

17 septembrie 2011: Ileana P., Silvia S. şi Veronica L.

17 septembrie 2011: Mady P. şi Tatiana T .

17 septembrie 2011: Mitică P., Dan M. şi Liviu G.

Partea a șaptea:
IN MEMORIAM

IN MEMORIAM

	PROF. DR. FLORINA-ALEXANDRA NANU OPRIŞ (1948 - 2011)	
1970		*2010*
	DR. IOAN CORCOȚOI (1946 - 2011)	
1970		*2010*
	DR. SERGIU (SORIN) BORCA (1947 - 2012)	
1970		*2007*

Dumnezeu să-i odihnească în pace!

1915-2012

România a pierdut încă o minte strălucită. Margareta Giurgea s-a născut la data 19 august 1915, în Bucureşti. A fost un fizician român care s-a dedicat activității de cercetare, a fost membru al Academiei Române şi preşedinte al Secției de Ştiințe Fizice a Academiei Române (1992-1995).

(Ghimpele, 7 mai 2012)

Ştiu că oamenii sunt muritori, dar când aud de dispariția câte unuia dintre cei care mi-au atins sufletul cât timp au trăit, nu pot să nu mă întristez. D-na Margareta Giurgea a fost una dintre aceste persoane; nu numai un profesor extraordinar, ci şi un exemplu de cercetător pasionat şi perseverent şi de om amabil, calm şi răbdător.

Oricând mergeai la domnia sa cu o solicitare, care cu siguranță îi bulversa programul, îşi găsea timp să te îndrume şi să te ajute. După cum am scris despre dânsa şi în cartea noastră, d-na Giurgea este (nu pot folosi „a fost“) o DOAMNĂ A FIZICII. Cei care au cunoscut-o ştiu că se găsesc cu greu cuvinte care să cuprindă toate calitățile şi meritele d-nei Giurgea.

Dumnezeu o va avea în grija sa de-acum înainte.

Să se odihnească în pace!

Anca Iordănescu

Cuprins

CUPRINS

Cuvânt înainte..... 7
De ce o nouă carte a promoției?..... 11

Partea întâi – NOI şi trecutul regăsit..... 15

Maria (Milica) Axinte..... 17
Cristina Bătătorescu Luca..... 34
Dimitrie (Lulu) Cădere.....39
Hristina-Domnica (Crina) Culică.....61
Lucian Diamandescu.....64
Maria-Oana Dumitrescu Bujoreanu.....70
Irene Ehrenkranz Fishler.....79
Dan Galeriu.....86
Şerban (Joe) Georgescu..... 93
Eleonora-Rodica Gostian Bena 109
Ingeborg Henning-Müller..... 114
Nicolae Mazilu.....125
Radu-Ilarion Munteanu (RIM).....154
Ana Alexandra Murtaza Erhan..... 178
Valentin Ioan Remus Niculescu Opriş.....181
Gheorghița (Gina) Pietricică..... 194
Tatiana (Tanya) Polisciuc Demeter..... 199
Decebal-Corneliu Popa..... 203
Dumitru (Mitică) Popescu..... 221
Mircea Porumbreanu..... 235
Constantin (Spe) Stoicescu..... 239
Silvia Şilaev Mateescu..... 243
Anca Ştefănescu Iordănescu..... 272

Partea a doua – Puncte de vedere – lecturi suplimentare..... 281

Dan Galeriu **–** Arta conversației şi energetica nucleară..... 283
Constantin-Liviu Giurgiu – *Neutrinii şi viteza luminii*..... 294
Nicolae Mazilu **–** Erezii ştiințifice: Nobila Cale a Octetului..... 299
Radu-Ilarion Munteanu (RIM) **–** Extensibilitatea legilor fizicii 327
Dumitru Popescu **–** Dialectica fizicii:
de la Esop la lipozomul pulsatoriu..... 332
Ion Sabba Ştefănescu **–** Demonul lui Maxwell..... 242

Partea a treia – Cadouri pentru NOI..... 349
Nae Lazărescu – N. Mazilu..... 351
Cronică mondenă – N. Mazilu..... 361
Vacanța lui Virgil – R. I. Munteanu..... 365

Partea a patra – Lansarea cărții noastre şi impresii – corespondență..... 379
Partea a cincea – Naşterea unei cărți („volumul II“) – corespondență..... 419
Partea a şasea – Poze de grup cu NOI..... 481
Partea a şaptea –- IN MEMORIAM..... 505

COPERTA I

Rândul 1:	**Rândul 2:**	**Rândul 3:**
1. Axinte Maria 2. Babineac Nicolina 3. Bătătorescu Cristina 4. Boca Constantin Teodor 5. Broti Anca-Irina 6. Cădere Dimitrie Cosmin 7. Chiriță Maria-Ana 8. Coban Grigoreta-Mihaela 9. Culică Hristina Domnica	1. Diamandescu Lucian Constantin 2. Doboș Ion 3. Dumitrescu Maria-Oana 4. Duşoiu Rodica-Elena 5. Ehrenkranz Irene 6. Florea Cristian 7. Galeriu Dan Călin 8. Gavrilă Rodica Ileana 9. Georgescu Vasile-Şerban	1. Ghinea Liliana 2. Giurgiu Constantin-Liviu 3. Gostian Eleonora-Rodica 4. Henning Ingeborg-Gerda 5. Ioniță Victoria Simona 6. Ivanov Ilie 7. Lăcătuşu Veronica-Rodica 8. Lupu Mihail 9. Macovei Dan
Rândul 4:	**Rândul 5:**	**Rândul 6:**
1. Marin Inocențiu 2. Mazilu Nicolae 3. Mihăilescu Adriana-Livia 4. Munteanu Radu-Ilarion 5. Murtaza Ana-Alexandra 6. Nahman M. Solange 7. Naum Eugenia Mihaela 8. Negulescu Doina 9. Niculescu (Opriş) Valentin Ioan Remus	1. Oprea Ion 2. Orbeşteanu Maria 3. Pătrană Georgeta 4. Pătru Mariana-Alexandrina 5. Pelivan Ileana Venera 6. Pietricică Gheorghița 7. Plopeanu Maria Magdalena 8. Polisciuc Tatiana 9. Popa Decebal-Corneliu	1. Popescu Dumitru 2. Popescu Gheorghe 3. Porumbreanu Mircea Claudiu 4. Setnic Teodora Silvia 5. Stoica Alexandru Dan 6. Stoicescu Constantin 7. Stoleriu Cornelia 8. Şerban Adriana Gabriela 9. Şilaev Silvia
Rândul 7:		
1. Ştefanescu Anca-Mândra-Cristina 2. Ştefanescu Ion-Sabba 3. Toma Lucia Gabriela Tatiana 4. Vajda Ştefan 5. Vicol Laura 6. Zoița Vasile Liviu		